

www.e-rara.ch

[Pars III]

[Plutarchi ethicorum sive moralium pars III]

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

PLUTARCHI

Commentarius Repugnantiarum Stoicarum.

10

15

20

25

30

35

RINCIPIO decretorum consensio-
nem ex ipsa vita considerari debe-
re censeo. Non enim tam orator
(ut dicebat Aeschines) & lex idem
debent loqui: quam vitæ philoso-
phi cum doctrina eius convenire.

quippe doctrina philosopho lex est propria & quā
sibi ipsi tulerit: si quidem non ludū & argutias glo-
riolæ gratia invētas, sed rem summo dignam studio
philosophiam, id quod est, censeat esse. Quoniam

ergo multa cū ipse Zeno, tum Cleantes, plurima
Chrysippus scripta reliquerunt de rep. de parendo

& imperando, de iudiciis, de causis dicendis: in vitis
autem eorum nusquam invenitur prætura, legum la-
tio, in senatum progressus, patrocinitum apud iudi-
ces, militia pro patria, legatio, in publicum largitio:
sed peregrè in ocio, eius gustu tanquam Loto detē-

ti, vitam omnem, neque eam breuem: sed oppidū
longam inter disputationes, libros, & ambulationes
exegerunt: non obscurum est, eos magis secundum
aliorum scripta aut dicta, quā sua decreta vixisse:
omninōque vitam in ea quiete consumpsisse, quam

Epicurus & Hieronymus laudant. Ipse quidē Chry-
sippus in quarto de vitis libro, existimat vitam schō-
lasticam siue litterario ocio deditam, nihil à volu-
ptaria differre. Verba adeò ipsius apponam. Qui

verò opinantur philosophis congruere maximè o-
ciosam vitam ab initio, non videntur mihi ij errare:
censent delectationis aut aliū similis rei gratia hoc
esse faciendum, itaque totam vitam protrahendam.

*Stoicorum
vitam, eorū
placitis re-
pugnare.
l.*

“
“
“
“
“

Hoc, si quis apertius consideret, nihil aliud significat quàm suauiter. Non enim sensus eorum fallere vos debet, cùm multa apertè, obscuriùs non pauca pronuncient. Quis autem magis in ociosa ista vita consenuit, quàm Chrysippus, Cleanthes,⁵ Diogenes, Zeno, Antipater? qui quidem suas deseruerunt patrias, non quòd esset quod de iis quererentur, sed vt quietè in suaui ocio apud Zosterem suis disputationibus perpetuò vacarent. Aristocreon quidem Chrysippi discipulus & familiaris, æream imaginem in columna ponens, hos elegos inscripsit:

Hunc Academicos solitum discindere nexus

Chrysippum iuuenem ponit Aristocreon.

15

Hic ergo est Chrysippus, senex, philosophus, qui regiam & ciuilem laudat vitam, & scholasticam à voluntaria nihil differre putat. Qui verò Stoicorum de secta se ad rempublicam conferunt, ij magis adhuc suis placitis repugnant. Nam imperant, disceptant,²⁰ consulunt, leges ponunt, puniunt, honorant, ita vt qui ciuitates esse putent eas in quibus rempublicam gerunt, pro iudicibus & magistratibus habeant eos, quibus ista munera obtigerunt: prætores iudicent esse eos qui suffragiis deliguntur: leges Chlisthenis, Solonis, Lycurgi leges esse sentiant: cùm interim eos prauos & stultos fuisse dicant. ergo rempublicam gerentes, ipsi sibi aduersantur. Et verò Antipater, in iis quæ de discordia Cleanthis & Chrysippi scripsit, narrat Zenonem & Cleanthem noluisse ciues Athenienses fieri, ne viderentur in suas iniurijs patrias. Non dicam, si hi rectè fecerunt, Chrysippum peccasse cùm inter ciues Athenienses se referri sineret. Id quidem multum repugnantiae & absurditatis habet, quod corpora & vitam tam longè à patria apud peregrinos constituentes, nomina nuda patriis suis reseruauerunt: perinde

30

35

inde

inde ac si aliquis vxore deserta, cum alia viuens, dormiens, liberósque ex ea suscipiens, nuptias litteris non firmaret, ne iniuriam priori vxori scilicet facere videretur. Rursus Chrysippus in libro De rhetorica scribens ita oraturum atque rempublicam gesturum sapientem, ut qui diuitias, gloriam, ac sanitatem bona arbitretur: fatetur doctrinam suam nullos habere exitus, neque ad rempublicam gerendam conducere, ac decreta vñibus non quadrare atque actionibus. Porro hoc est Zenonis decretum, 10
templa deorum non esse ædificanda: quod enim non sit magni precij, id ne sacrum quidem esse. iam fabrorum & sordidas artes exercentium opera, non esse magni precij. Idem illi, qui hæc laudant, nihilominus sacris initiantur, adscendunt in arcem, adorant puluinaria, coronant sacraria: nimirum opera fabrorum & illiberales artes tractantium hominum. Deinde refelli à se putant Epicureos, qui diis immolent: cum ipsi potius coarguantur, sacrificantes in templis & altaribus, quæ neque esse, 20
neque exstrui debere pro indubitato ponunt. Præterea virtutum ut Plato, ita etiam Zeno differentiarum respectu multitudinem admittit: prudentiam puta, fortitudinem, temperantiam, iusticiam 25
ponens abs se invicem non separari quidem, sed tamen diuersas esse atque inter se differre. Mox singulas definiens Zeno, fortitudinem ait prudentiam esse in rebus gerendis, iusticiam in distribuendis. ut vnica iam fiat virtus, sed quæ comparatione cum rebus tantum actione videatur discrimen admittere. 30
Neque solus Zeno in hoc argumento sibi repugnare ipsi videtur: sed Chrysippus etiam, Aristonem culpans, quod reliquas virtutes vnus virtutis dicat diuersos esse respectus: Zenoni patrocinans, qui singulas virtutes sic definiret. Cleantes in Physicis commentariis dicit, ictum ignis esse tonum seu contentionem: qui si in animo fa-

*Virtutum
numerus.*

II.

*

Etus sufficiat ad perficiendum officium, robur vo-
 cetur & vis. tum hæc subiungit verba : Hoc autem
 siue robur siue vis si in illustribus obiectis sit in qui-
 bus persisti debeat, vocatur cōtinentia: cū in per-
 ferendis, fortitudo : circa id quod quoque dignum
 sit, iusticia : circa deligenda & declinanda, tempe-
 rantia. Adversus eum qui dixit :

Nec litem decide, ubi non audita utraq; est pars.

Leonis so-
 phi/na in
 ipsum retor-
 quetur.

III.

sic fuit Zeno ratiocinatus. Aut is qui prior dixit, 10
 rem demonstravit : ut iam invento quod quæreba-
 tur, nihil expediat alterū audire. aut nō demonstra-
 vit : tum perinde est ac si vel non comparuisset in iu-
 dicio, vel inanibus verbis auribus obstrepuisset. at e- 15
 nim vel demonstravit, vel non demonstravit : er-
 go non est audiendus qui secundo loco erat dictu-
 rus. Hoc modo ille interrogando concludens,
 tamen & contra Platonis de republica libros scrip-
 sit, & sophistarum cauilla dissolvit, dialecticā-
 que, ut huc conducentem, discipulis discendam 20
 commendavit. Atqui aut demonstravit Plato ea
 quæ in Republica scripsit, aut non demonstravit.
 proinde utrum horum ponas, non erat necessarium,
 sed supervacaneum & vanum à Zenone contrā scri-
 bi. Idem de sophismatibus licet pronunciare. 25

Questionis
 de deo ordo.

IV.

Chrysippus censet adolescentibus primò audi-
 endam esse differendi artem, deinde moralem, de-
 nique naturalem philosophiam : & in hac etiam
 quæstionem de diis ultimo loco iis attingendam.
 Sæpe hoc dicit : sed satis erit verba eius de quarto 30
 librorum, quos De vitis scripsit, apponere. Pri-
 mum, inquit, videntur mihi secundum ea quæ ve-
 teres rectè dixerunt, tria esse genera ad philosophi-
 cam pertinentia considerationem : logicum, ethi-
 cum, physicum. de his primo loco ponenda esse lo- 35
 gica, inde moralia, ultimo naturalia : atque horum
 ultimam esse disputationem de diis: unde etiam eius
 in-

institutio à fine nomen teletôn invenerit. Enim-
 vero id quod ultimo dicit ponendum loco, solet
 præmittere omnibus adeò moralibus quæstionibus,
 nam neque de finibus, neque de iusticia, neque de
 5 bonis aut malis, neque de matrimonio & liberis e-
 ducandis, neque de legibus & republica eum quid-
 quam videas eloqui: nisi quomodo qui in ciuitati-
 bus proclamant decreta, hæc præmittunt verba,
 10 Quod felix faustumque sit: ita ipse præscribat Io-
 uem, fatum, providentiam, mundum vnicum esse, &
 finitum, atque eum vna quadam contineri potentia,
 quorum nihil persuaseris cuiquam, qui non altè
 in phycas disputationes penetrauerit. Audi, quid
 15 de his dicat in tertio De diis libro. Non enim in-
 veniri potest, inquit, aliud iustitiæ principium, alia
 origo, quàm à Ioue & communi natura petita. in-
 de enim necesse est omnia ista nos exordiri, si volu-
 mus aliquid de bonis & malis dicere. Rursum in na-
 20 turalibus propositionibus. Non enim licet vel a-
 liter, vel magis propriè pervenire ad explicationem
 bonorum ac malorum, virtutum, felicitatis: quàm
 si initium ducatur à communi natura, & mundi gu-
 25 bervatione. Ac deinde: Ab his enim suspenden-
 da est de bonis & malis disputatio, cum non sit vl-
 lum aliud melius principium aut relatio: neque a-
 liam ob rem naturæ consideratio adhibeatur, quàm
 ad discrimen bonorum & malorum constituendum.
 Ergo Chrysippo autore naturalis doctrina morali
 30 simul & sequitur & præcedit. immo planè inextric-
 abilis fit inversio ordinis, si hæc posteriore loco po-
 nenda sunt, sine quibus priorum cognosci potest
 nihil. atque apertè secum ipse pugnat, qui doctrin-
 am naturæ cum dicat principium esse doctrinæ de
 bonis & malis: non antè, sed post moralia tradi na-
 35 ruralem philosophiam iubet. Iam si quis dicat,
 Chrysippum in libro De usu sermonis scripsisse, eū
 qui logicam disciplinam primam adeat, nō vniuersè

aliis abstinere debere, sed & eas quantum licet attingere, is verum quidem dicet, sed tamen confirmabit crimen. Sibi enim ipsi contrarius est, aliquando doctrinam de deo postremo dicens loco assumendam, quæ etiam ideo teleta appelletur: aliàs in primis etiam hanc adhibendam tradens. Actum quippe est de ordine, si omnia ubique sint usurpanda. Id verò maius, quòd cum de deo cognitionem principium esse dicat cognitionis bonorum ac malorum: non ab illa ordiri iubet eos qui moralia incipiunt tractare: sed ea assumpta, hæc prout licet tractare: atque inde à moralibus ad quæstionem de deo progredi, sine qua nullum initium, nullum adiutum moralis doctrinæ esse dixerat. Porro rationem disputandi in vtranque partem ait se non prorsus repudiare: sed hortatur vt ea cautè vtamur tanquam in iudicio, non patrocinales aut assensientes alteri parti, sed quid vtrinque probabile sit discernentes. Iis enim (inquit) qui de omnibus rebus assensionis retentionem probant, illud convenit, & instituto ipsorum conducit. Qui verò scientiam constituere volunt, secundum quam ex professio viuamus, ab initio ad finem vsque debent suis ordinibus vtrinque contraria disponere: & vbi occasio offertur in vtranque partem disputandi, ibi tanquam in iudiciis, probabilitas est rationum disceptanda. Enimverò quòd absurdum sit putare, debere philosophos in contrariis rationibus versari non cum assensione vel patrocinio, sed caudicorum in morem, quasi non veritatis, sed vi-
 30
 etoriæ causâ disputetur: aliàs contra eum ostendimus. Quòd autem ipse in suis disputationibus frequenter adversas suæ sententiæ rationes proposuerit, idque seriò, ac tanto cum studio, vt non cuiusvis sit perspicere quid ei placuerit: hoc illi ipsi affirmât, qui vim disputandi in eo admirâtur: aiuntq; Carneade nihil dicere propriû, sed argumenta quib. quid in
 35
 vtran-

*
 De differendo in vtrâque partē.

V.

5 vtranque sententiam dici posset, Chrysippus explicare aggressus fuit, Carneadem arripuisse, iisque vsum quæ Chrysippi sententiæ adversarentur, placita hominis adortum fuisse. & Chrysippo solent acclamare,

Infelix, tua te vis perdet:—

Ilia. f. 470.

quod magnas contra se dicendi ansas præbuerit iis, qui placita ipsius labefactare animum intenderent. Ob ea autem, quæ de consuetudine edidit Chrysippus, ita superbiunt, itaque se iactant: vt non vereantur dicere, omnes omnium simul Academicorum disputationes in vnum congestas non esse dignas quæ comparentur cum iis quæ ille scripsit contra sensus. Atque hoc quidem vel imperitiam, vel vanum sui amorem dicentium talia arguit. Hoc autem verum est, eum cum rursus vellet consuetudini & sensibus patrocinari, seipso fuisse inferiorem, huncq; librum illo esse invalidiorem. Proinde impugnat seipsum, qui cum iussisset semper contraria non cum assensione, sed notatione falsitatis proponere: sua ipsius decreta oppugnauit maiore vi quam defendit. & alios monens vt sibi à cōtrariis caueant rationibus, quod ex assensionem reuellerent, ipse rationes quæ assensionem tollerent firmiores eam cōfirmantibus composuit. Hoc ipsum autem se metuere apertè ostendit, cum in quarto vitarum libro ita scribit: Non temerè autem cōtrariæ rationes proponendæ sunt, & ea quæ in diuersam partem probabilia videntur, sed cautè: ne iis circumacti auditores ab assensione desciscant: cum neque horum refutationes satis audire ac intelligere possint, & ita priora perceperint, vt faciliè excuti eis assensio queat. quando etiam hi qui secundum consuetudinem perceperunt, aut sensilia & quæ iis sequuntur: faciliè ea dimittunt à Megaricorum quæstionibus in diuersam partem tracti, alijsve pluribus & robustioribus argumentationibus. Lubenter itaque è Stoicis quæserim, an

Megaricas quæstiones existiment validiores esse iis,
 quæ Chrysippus sex libris contra consuetudinem
 scripsit. quin ipse potius interrogandus est. Con-
 sidera enim, quæ de Megarica ratione in libro De
 usu rationis posuit verba. Tale est quod Stilponis
 & Menedemi rationibus evenit. qui cum in magna
 sapientiæ existimatione fuissent, nunc iis oppro-
 brio factæ sunt eorum ratiocinationes, partim cras-
 siores, partim apertè sophisticam fraudem præ se
 ferentes. At enim, lepidum caput, illæ eæ ratio-
 nes, quas tu derides, & oppropria autorum appel-
 las, quòd vitium eorum in promptu sit: metuis ta-
 men ne quos ab afferenda perceptione avellant: ipse
 tot libros scribens cōtra consuetudinem, quibus in
 venta abs te adiiceres, conarerisq; Arcesilaum supe-
 rare, nemini legentium scrupulum te iniecturum
 providebas? Non enim nudis utitur ratiocinatio-
 nibus adversus consuetudinem Chrysippus: sed
 tanquam in iudicio, pro causa grauitè animo com-
 motus, motusque in aliorum animis excitans, stul-
 ta dicere, & inanem sumere laborem adversario ait.
 Utque contrà dicendi occasionem præcidat, hæc
 in Physicis quæstionibus scribit. Licet autem &
 ubi aliquid perceperis, in contrariam aliquid par-
 tem argumentis experiri, & quantum datur ei pa-
 trocinari: aliquando etiam neutra parte percepta, in
 vtranque disputare. Et in libro De rationis usu cum
 dixisset, non debere rationis vi nos uti ad ea quæ
 non conveniunt, ut neque armis: hæc subiungit.
 Nam ad veri inuentionem iis utendum est, & eius
 cognata: in contrariam partem non item. quamvis
 hoc faciunt multi. Multos dicit (puto) eos qui co-
 hibent assensionem. At illi quidem neutrum se per-
 cipere dicentes, in vtramque partem disputat: quòd
 si quid possit percipi, hoc vno modo putent vel sal-
 tem præcipuè veritatem sui compræhensionem præ-
 biturâ. Tu autem Chrysippe, qui illos accusas, cum
 & ipse

- & ipse de consuetudine scripseris contraria eorum
 quæ percepisses, aliosque in rebus inutilibus ac da-
 mnosis cum protestatione id facere iubeas : fateris
 te differendi facultate fretum, ob ambitionem iuue-
 7 natum fuisse. Stoici rectum seu perfectum officium *De officiis*
 (quod ipsi Katorthoma nominant) legis esse præce- *seu rectè fa-*
 ptum : peccatum, legis interdictum aiunt. ideóque *ctis Stoico-*
 legem malos à multis factis prohibere, præcipere ni- *rum, et lege.*
 hil eis, quia rectè facere non possent. Quis autem *VI.*
 10 nescit eum qui rectè agere nequeat, non posse non
 peccare? Itaque legem sibi ipsi adversantem ponūt,
 quæ malis imperet quæ præstare non possint, inter-
 dicat iis, quibus abstinere non valeant. Etenim ho-
 mo qui temperans esse nequit, nō potest non intem-
 15 peranter agere: & qui sapere nescit, desipiat necesse
 est. Ipsi quidem dicunt, eos qui interdiciunt, aliud di-
 cere, alio interdiciere, aliud mandare, qui enim di-
 cat, Non furaberis : dum hoc dicit, simul furto in-
 terdicere. Nihil ergo est, quod lex malis vetet, si qui-
 20 dem nihil imperet. Medicum etiam aiunt discipulo
 præcipere ut secet & vrat, omissa clausula, ut hoc
 tempestiuè & modicè faciat. & musicum suo, ut vo-
 ce aut lyra canat : non facta mentione huius condi-
 tionis, ut concinnè & consonanter. ideóq; puniunt
 25 (ut ipsi aiunt) eos qui absque arte & vitiosè egerunt
 tale aliquid: quòd cum esset mandarum ut rectè hoc
 facerent, illi non rectè fecerunt. Ergo etiam sapiens
 cum seruum iubet aliquid dicere aut facere, isque
 in eo modum non obseruans plectatur : liquet eum
 30 non mediocre, sed perfectum ei imperasse officium.
 Sin verò sapientes media officia iniungunt prauis :
 quid obstat quin etiam legum præcepta talia ha-
 beantur? Porro autem incitatio (sic hoc loco liceat
 hormen exprimere) hominis, ratio est eum aliquid
 35 iubens facere. sicut ipse in libro De lege scripsit. Er-
 go etiam aphorme (quam nos puto auersionem di-
 cere licet) ratio est aliquid prohibens, & inclina-

tio, eaque rationi consentanea. Cautio itaque (sic eulabeaⁿ interpretor) ratio est, aliquid sapienti prohibens: cauere enim solorum est sapientum, neque his cum vitiosis commune. Itaque si aliud est sapientis ratio, & aliud legis ratio: cautionē habent sapientes, quæ legi sit cōtraria. ac si lex nihil aliud est, quàm sapientis ratio: inventum iam est legem ea sapientibus ne agant prohibere, quæ cauent. Vitio-
 sis Chrysippus ait nihil esse vtile, nulla re ipsis opus esse. Quod cū in primo De rectè factis libro dixisset: rursum ait & commoditatem & gratiam ad media pertinere: quorum nullum secundum ipsos est vtile. Ibidem nihil ad naturam accommodatum, nihil congruens esse vitioso asserit. ac proinde nihil alienum à viro bono, prauo nihil accommodatum siue secundum naturam esse, cū hoc bonum sit, illud malum. Cur ergo obtundit, in quouis physico seorsim, in quouis ethico libro inculcans, statim nos ab ortu nostro, partēsque, & subolem quadam inter nos necessitudine constringi? cū in primo etiam De iusticia libro scribat ipsa etiam bruta animantia pro ratione eorum à quibus procreata sunt quadam familiaritate devinciri: demtis piscibus, quorum fetus seorsim alantur? Atqui neq; sensus est, vbi nihil sentitur, neq; accommodatio ad naturam, vbi nihil sit accommodatum. illa enim siue accommodatio, siue familiaritas, siue necessitudo, sensus utique est eius cui familiaritate aut necessitudine coniungitur. Opinio etiam hæc earum consequens est, quas ipsi præcipuas appellant, eamque Chrysippus, quanquam multa contra scripserit, omnino tamen depræhenditur probauisse: Neque vitium vitio maius esse, neque peccatum peccato: neque virtutem virtuti, neque perfectum officium perfecto officio præstare. adeoque in tertio De natura libro inquit, Si vitæ actæ causâ Ioui liceat sese efferre, ac magnificè de seipso sentire & loqui:
 con-

De accommodatis ad naturam.

VII.

An omnia peccata æqualia, id est: omnia officia.

IIIX.

concessa bonis digna ipsorum vitæ iactantia, vnum-
 quenque eorum eadem de se iactaturum, cum nul-
 la in re à Ioue superetur. Enimvero idem tertio De
 iusticia libro dicit, Iusticiam ab iis excindi, qui vo-
 5 luptatem pro summo bono habeant: qui duntaxat
 bonum esse dicant, nihil ei nocere. Verba sunt hæc, "
 Fortasse enim si voluptati hoc relinquamus, esse eam "
 bonum, non tamen finem, sed ex eorum numero "
 quæ per se expetenda sunt & pulcra: incolumis no- "
 10 bis erit iusticia, cum honestatem & ius voluptate "
 maiora bona retineamus. At verò si id tantum bo- "
 num est, quod honestum ac suapte natura laudabi-
 le sit: peccat qui voluptatem bonum appellat: mi-
 nus tamen eo peccat, qui etiam felicitatem in ea sta-
 15 tuit. cum hic iusticiam aboleat: ille seruet. & huius
 sententia societatem vitæ humanæ perimat: ille bo-
 nitati & humanitati locum relinquat. Iam quod in
 libro De Ioue ait virtutes augeri atque pergere: o-
 mitto, ne vocabula videar carpere. quanquam il-
 20 le quidem hoc in genere Platonem aliosque acriter
 mordet. Sed ubi vult non omnia laudari quæ secun-
 dum virtutem agantur: ostendit sanè quoddam re-
 ctè factorum seu katorthomatum discrimen. Sic au-
 tem loquitur: Nam cum sint facta secundum virtu- "
 25 tem, accommodata naturæ sunt ea tantum, quæ præ "
 cipua sunt siue præposita: Nimirum enim frige-
 bit, qui laudandum aliquem & prædicandum suscipiat, "
 quia digitum fortiter extendisset, aut continenter "
 abstinuisset à vetula moribunda, aut patienter audi- "
 30 uisset dicentem tria non omnino esse quatuor. Ho- "
 rum germana sunt, quæ in tertio De diis libro scri- "
 bit. Adhuc enim arbitror, inquit, animos offensuras "
 laudes huiusmodi à virtute profectarum actionum, "
 si quis à moribunda vetula abstinuisset, aut morsum "
 35 muscæ pertulisset. Quem præterea repræhensorem "
 Chrysippi placitorum requiremus, ultra ipsum Chry-
 sippum? Si enim frigidus est, qui isthæc laudet: mul-

to utique frigidior est, qui vnumquodq; horum prò
 perfecto, magno, maximo iudicat officio. Nam si sor-
 tem esse, & muscæ morsum ferre, sunt æqualia: itém-
 que temperantem esse, & à vetula abstinere: nihil ar-
 bitror interesse ab vtris virum bonum laudes. Præ- 5
 terea in secundo De amicitia docens non cuiusvis
 peccati ergò amicitias esse dissoluen-
 das, hæc posuit
 ,, verba: Quædam enim omnino sunt dissimulanda,
 ,, alia leuiter castiganda, alia grauius, nonnulla planè
 ,, diremptione amicitia digna ducenda. Et, quod maius 10
 ,, est, eodem in libro ait, Quia aliis magis, aliis minùs
 ,, vtamur, idèò etiam alios aliis magis minùsve esse
 ,, amicos. atq; hanc diuersitatem latè patere: cum alij
 ,, alium amicitia mereantur gradum, fidei, aliarumq;
 ,, id genus rerum. Quid, quæso, his dicendis aliud ef- 15
 fecit, quàm quòd harum rerum magna discrimina
 demonstrauit? Quinetiam in libro De honesto, vt
 evinceret id solum quod honestum est, esse bonum,
 ,, talibus vsus est ratiocinationibus: Quod bonum, id
 ,, expetendum est: quod expetendum, id placet: quod 20
 ,, placet, laudabile est: quod laudabile, id est honestum.
 ,, Et rursum: Bonum quod est, id adfert gaudium: quod
 ,, tale est, id honorabile: atque hoc porrò honestum
 est. Hæ verò rationes cum isto pugnant. siue enim
 omne bonum laudabile est, fiet vt castè à vetula ab- 25
 stinere laudem mereatur: siue nò meretur, iam nò o-
 mne bonum honorabile & gaudio afficiens erit. atq;
 sic actum fuerit de hac ratione. fortassis enim fieri
 potest, vt ineptum sit alios talem ob rem laudare:
 ipsum aliquem tali suo facto gaudere & gloriari ri- 30
 diculum non sit. Passim autem talis est Chrysippus.
 & quando contra alios disputat, ne quid sibi con-
 trarium & discrepans proferat, nihil habet pensi.
 Nam in libro De exhortando, Platonem repræhen- 35
 dēs, qui dixisset, Ei qui neq; didicisset neq; sciret vi-
 uere, vtile esse nò viuere: his vocibus loquitur. Hæc
 oratio & secū ipsa pugnat, & minime pertinet ad ex-
 hortatio-

Chrysippū
 sibi repu-
 gnare.

IX.

hortationem. Primùm enim innuens optimum no-
bis esse non viuere, ac quodammodo mori iubens,
ad alia quædam nos magis excitabit, quàm ad phi-
losophandum. nam neque philosophari potest qui
5 non viuit: neque prudens fiet vnquam, qui multum
temporis malè & imperitè viuendo produxerit. Pro-
gressus deinde, malis quoque ait convenire, vt in vi-
ta maneât. tum hæc ad verbum. Primùm enim vir-
tus nuda nihil facit ad id vt viuamus. atq; ita vitio.
10 sitas nihil eò facit vt discedere debeamus. Neq; ve-
rò necesse est alios libros evoluere, è quibus osten-
damus Chrysippum sibi repugnare. sed in his ipsis
aliquando Antisthenis illud citans collaudat, qui di-
xerat, Aut mentem parandam, aut laqueum. & il-
lud Tyrtaei:

Seu per uirtutem uiuere, siue mori.

Quid autem hæc aliud volunt ostendere, quàm mor-
tem vita utiliorem esse malis & fatuis. aliquando
etiam Theognidem corrigens, ait eum non debuif-
se dicere,

Vt paupertatem fugias: — sed ita:

Vt uitium fugias, uel saltu te in maris undas

Cyrne, uel à scopulis deiice præcipitem.

25 Ergo ne aliter iudicari potest, quàm hæc eum decre-
ta ipsum suis inscribere libris, aliis autem scribenti-
bus expungere? cùm Platoni vitio vertat, quòd is
præstare mortè malæ & inscitæ vitæ ostendat: Theo-
gnidem probet, qui consulit vt fugiendæ maliciæ
30 causa aliquis se præcipitet, aut in mare demergat.
Antisthenem enim laudans, qui mentis inopes ad su-
spendium redigit: idem vituperauit, nihil dicens
vitiositatem ad subeundâ facere mortem. Cæterùm
in his quæ de rep. disputat, statim insultat rationi de
35 deo, aitq; non rectè metu deorum ab iniusticia Ce-
phalum deterrire: & rationem hanc esse expositam
calumniis, & in diuersam partem multis abducere

revulsionibus, ac multa occurrere probabilia quæ
sermonē de pœnis diuinitus irrogandis impugnēt,
similēmq; faciant Acconi & Alphitoni, quarum for-
midine puerulos mulieres à malo ocio deterrent.
Hoc modo exagitatum Platonem, alibi rursum lau-
dat, & hæc Euripidea aliquoties producit:

Sed est, tametsi uerba aliquis hæc rideat,

Iuppiter, dii q; facta qui mortalium Vident. —

Similiter in primo De iusticia, Hesiodæa hæc citās: 10

Oper. 240.

Iuppiter è cœlo cladem his immisit atrocem,

Afflixitq; fame populos, & peste necauit:

De iusticia
& volup-
tate.

hæc inquit deos facere, vt punitis malis, reliqui his
exemplis moniti, tanto minùs conentur aliquid ta-
le facere. Rursum in libro De iusticia tertio subiun- 15
gens, eos qui voluptatem bonum quidem, non ta-
men finem iusticiæ faciant, etiam iusticiam posse re-
tinere: totidē verbis hæc dixit. Fortasse enim si hoc
,, relinquatur voluptati, esse eam bonum, non etiam si
,, nem, cū etiā honestum sit ex eorum numero, quæ 20
,, per se expetuntur: licebit iusticiam seruari, cū ma-
,, ius ipsa voluptate bonū in honestate & iusticia con-
,, stituamus. Hæc ibi. Ad hæc Platonē cū repræhen-
disset, qui sanitatem inter bona reliquisse videretur:
non iusticiam modò, sed & magnanimitatem, & tem 25
perantiam, & omnes alias virtutes sublatum iri affir-
mat: si voluptatem aut bonam valetudinem, aut vl-
lam aliam rem quæ nō sit absolutè honesta, in bono-
rum censu haberi patiamur. Alibi ea aduersus ipsum
scripsimus, quæ pro Platone dici possunt. Hic au- 30
tem repugnantia est manifesta. vno enim loco dicit,
si quis vnā cū honesto etiam voluptatem dicat
esse bonum, locum fore iusticiæ: alio, nisi solum
honestum pro bono habeatur, omnes tolli virtute-
tes. Ac ne quam suis repugnantibus relinqueret excu- 35
sationem, contra Aristotelem De iusticia scribens,
non rectè eum dicere inquit, si voluptas pro fine
statua-

statuatur, tolli iusticiam, vnâque cæteras omnes vir-
 tutes. Iusticiam enim verè sublatum iri: reliquæ quin
 maneant, nihil impedire; etsi non per se expeten-
 dæ, bonæ tamen & virtutes. ac singulas deinde no-
 minatim recenset. Sed præstat ipsius verba appone-
 re. Nam cùm hac ratione videatur effici, volupta-
 tem esse finem: totum hoc mihi non videtur in eo
 contineri. Itaque dicendum est, neque virtutum vl-
 lam per se esse expetendam, neque vllum vitium fu-
 giendum: verùm omnia hæc referenda esse ad pro-
 positum scopum. Nihil tamen secundum eorū sen-
 tentiam obstat, fortitudinem, temperantiam, to-
 lerantiam, similisque harum virtutes esse è bonorū
 numero: & his contraria esse fugienda. Scire uelim,
 vnquàmne disputator aliquis exstiterit petulantior
 Chrysippo: qui duos præstantissimos philosophos
 reprehendit: alterum, quòd non solum honestū pro
 bono ponens, omnem virtutem tollat: alterū, quòd
 virtute pro fine reputata, præter iusticiam etiam re-
 liquas virtutes perimi censet. Mirabilis enim est li-
 centia, iisdem de rebus differentem, quæ ponit Ari-
 stotelem culpans; eadem rursus in accusando Pla-
 tone abolere. At enim in demonstrationibus de iu-
 sticia expressè dicit, omne perfectum officium, & le-
 gitimum esse & iustum factum. quod verò continen-
 ter, toleranter, prudenter, fortiter agitur, perfectum
 esse officium: ergo etiam iustè factum. Quomodo
 igitur quibus prudentiam, fortitudinem, continen-
 tiam relinquit, fortitudinem adimit: cùm ea ipsa,
 quæ perfectè secundum eas virtutes agunt, iustè a-
 gant? Dixerat Plato, Iniusticiam animi esse corrū-
 ptelam & seditionem, quæ ne in ipsis quidem iniu-
 stis suam vim amitteret: sed ipsum secum committe-
 ret, configeret, ac turbaret vitiosum hominem. Id
 vituperans Chrysippus, absurdè ait hoc dici, Ali-
 quem seipsum iniuria afficere. nam iniusticiam non
 adversus iniustū, sed adversus alium tendere. Obli-

De iniusti-
cia.

tus deinde huius effati, in Demonstrationibus de iniustitia, à seipso iniuria affici iniustū ait. nam dum alij iniuriam infert, ipsum sibi iniurium esse, dum sibi auctor est contra leges agendi, seque immeritò lædit. Verum in iis quæ adversus Platonem scribit, iniusticiam dici non sui, sed alterius respectu contendit: nam qui seorsim vel pro se sint iniusti, constare è pluribus talibus contraria dicentibus. & aliàs iniusticia sic accepta, vt quæ sit in plurib. adversus seipso,
 * ita habent: in vnum autem nihilo tali pertinēte, sed
 * quantum ad proximū, ita habent. In demonstrationibus porrò talibus argumentationibus vtitur, vt ostendat iniustū etiā sibi ipsi iniuriā facere. Aliquomodo causam fieri delicti seu violatæ legis, lex vetat. Iniuste agere, delictū est. ergo qui aliquomodo sibi ipsi causa est iniuste agēdi, delinquit in se ipsum. iam qui in vnū aliquem delinquit, eum etiā iniuria afficit. ergo qui quēvis alium iniuria afficit, seipsum iniuria afficit. Item peccatū est è damnorū genere. quicūq; peccat, se indignè peccat. ergo qui peccat, sibi ipsi indignè damnum infert. proinde etiam iniuria se afficit. Aliud. Qui ab alio læditur, sibi ipsi nocet, idq; indignè. hoc autem erat iniuste agere. ergo quicūq; à quocunq; iniuria afficitur, iniurius in se se est. Rationē de bonis & malis, quam ipse intro- ducit & probat, maximè consentire cū vita affirmat, & maximè innatas attingere prænotiones. sic enim loquitur in tertio Exhortationū libro. At in primo ea ratione hominē asserit ab omnibus aliis abstrahi, vt nihil ad nos pertinētibus, neq; ad felicitatē quicquam conducentibus. Iam nunc video quā bellè sibi consonet, qui rationem abstrahentem nos à vitæ, sanitatis, indolentiæ, sensuum incolumitatis consideratione, eāq; nihil ad nos pertinere dicentē quē nos à diis immortalibus expetimus: affirmet maximè consentire cum vita & cōmunibus prænotionibus. Sed ne inficiari hāc possit repugnantiam, audi verba

verba eius De iusticia libro tertio scripta. Itaque ea
quæ dicimus, ob excellentiam magnitudinis & pul-
critudinis, fabularum similia videbuntur, & nō con-
venire homini humanæq; naturæ. Potestne quisquā

5 disertius fateri, se sibi ipsi cōtraria dicere, quàm hic
noster? qui ea, quæ ob excellentiā commenta, & ho-
mine superiora habitum iri dicit, vitæ humanæ con-
gruere, insitāsque; noticias maximè attingere pronun-
ciat.

*De infelici-
tate, malis,
indifferen-
tibus.*

10 omnibus physicis ethicisque; libris tradit: contendens,
vitiosè vivere idem esse, quod vivere infelicitè. In
tertio De natura cum dixisset, expedire insipienti ut
viuat potius quàm moriatur, etiam si nunquam sit fu-
turum ut sapiat: hæc subiicit. Talia enim sunt homi-

15 nibus bona, ut mala quodammodo indifferentibus
præstent. Mitto, quod alibi fatus nihil insipienti
prodesse, nunc ait ei prodesse vivere insipienter. Cū
autem indifferentia sint Stoicis ea, quæ neque bona
sunt neque mala: iis potiora dicens esse mala, nihil di-

20 cit aliud, quàm nō malis mala esse potiora: & præstare
infelicè esse, quàm infelicem nō esse. Atqui si id est,
sequetur eius opinione minùs etiā conducibile es-
se non esse miserum, quàm esse miserum. ergo dam-
nosius etiam erit. Hoc ille absurdum ut mitigaret,

25 addit hoc de malis. Præstant autem non ipsa mala,
sed ratio: cum qua vivere magis convenit, etiam si
erimus insipientes. Primùm itaque, mala vitiosita-
tem dicit, & quæ eam participant: aliud nihil. Vitio-
sitas autem cum ratione aliquid est coniunctum, aut

30 potius deprauata ratio. Ergo nihil aliud est insipien-
tem vivere cum ratione, quàm vivere cū vitiositate.
Deinde vivere insipientē, vivere est infelicitè. Cui
ergo indifferenti hoc præstat? non enim (puto) dicet
felicitati: aut hanc infelicitati. Omnino enim hoc il-

35 li dicunt, Chrysippum neque permanstonē in vita bo-
nis, neque discessum ex ea malis annumerasse. sed ut-
runque; iis quæ media sunt natura siue indifferentia,

hinc enim & felicis interdum officium fieri, vt mōr-
tem sibi consciscat: & miseri, vt vitā producat. Quæ
verò maior potest dari repugnantia in rerum dele-
ctu & fuga? scilicet suum ē felicibus vt cōueniat ob
defectum alicuius rei indifferentis bona præsentia
derelinquere? cū quidem nullū indifferens vel ex-
petendum vel fugiendum censeāt, solūmq; bonum
expeti, malum fugi debere statuāt. itaq; de ipsorum
sententia concluditur, in deliberandis actionibus
non ad bona vel mala respiciendum: sed vitæ mor- 10
tisq; rationes subducendas cōsecrandis aliis qui-
busdam rebus neque fugiendis neque deligendis.

*Virtutes &
vitia an sen-
tiantur.*

Malorum & bonorum summum esse discrimen fa-
retur Chrysippus: idque ita esse oportet, si illa sum-
mè miseros faciunt eos in quibus sunt, hæc extremè 15
beatos. Sensilia autem esse bona atq; mala, in priore
De fine libro sic indicat. Nam cū bona, tum mala
esse sensilia, etiam sic conficitur. Non enim pertur-
bationes duntaxat sentiuntur: vt ægritudo, metus,
aliæq; horum similes. sed & furtum, & adulterium, 20
aliæq; id genus, sensum sui præbent. sicut etiam in-
sipientia, timiditas, & alia vitia haud pauca. Rursū-
que non gaudiū modò, beneficentia, & alia rectè fa-
cta sentiuntur: sed prudētia quoq;, fortitudo, ac reli-
quæ virtutes. Hæc quàm sint absurda, dicere super- 25
sedeo. repugnare autem ea sententiæ, quā de eo qui
sapientem se factum non animadverterit ipsi habet,
quis neget? quippe si bonum est sensile, tantòq; di-
scrimine differt à malo: ignorare aliquem si subitò
fiat de vitioso probus, & virtutem eum non sentire, 30
sed putare se adhuc vitio teneri, nōne est absurdis-
simum? Nam aut nemo ignorare potest, vel de eo
dubitare, quod virtutes habeat omnes, siquidem ha-
bet: aut exigua est, & omnino difficilis perspectu dif-
ferentia virtutis & vitij, felicitatis & miseriæ, pul- 35
cerrimæ ac turpissimæ vitæ, si quis illa pro his se
adeptum non sentit. Vnum est volumen De vitis,
libri

libri quatuor. in quorum quarto ait sapientem cum ociosum esse, tum sua negocia tractare. Verba sunt hæc. Censeo enim ego prudentem & carere negociis, & pauca habere negocia, & suas res agere: cum & suarum rerum tractatio, & paucarum perinde sint elegantes. Ferè similia horum dicit in libro De se expetendis. Videtur enim, inquit, revera ociosa vita periculis vacare & in tuto versari: etsi hoc pauci perspiciunt. Hæc non dissonare ab Epicuro, qui providentiam ideò sustulit, ut deum redderet ociosum, quivis videt. Sed ille idem Chrysippus in primo De vitis, Sapientem ait vltro regnum suscepturum, ut inde quæstum faciat: aut si rex ipse esse nequeat, victurum cum rege, & ei in expeditione adfuturum: etià si talis sit, qualis Idanthyrus Scythæ, aut Leuco Ponticus. Sed & hæc ipsius dictionem apponam, ut videamus an sicut ima & summa chorda concinunt, ita consentiat vita hominis qui ocium & paucarum rerum tractationem delegerit cum eo, qui vna cum Scythis equitet, & Bosporani tyranni res agat quavis necessitate inductus. Quod enim, inquit, in expeditione futurus sit cum potentibus, vitamque vna acturus, rursus considerabimus, his intenti. quidam enim ne hæc quidem suspiciantur ob similes ratiocinationes: nobis hæc relinquentibus ob similia argumenta. & paulo post. non modò cum iis qui iam profecerunt in disciplina & moribus, ut apud Leuconem & Idanthyrsum. Atqui Callistheni sunt qui vitio vertant, quòd ad Alexandrum navigavit spe Olynthi restituendæ, sicut Stagira instaurauerat Aristoteles. & Ephorum, Xenocratem ac Menedemum laudant, qui Alexandri convictum recusassent. At Chrysippus quæstus causa sapientem obtorto collo in Panticapæum rapit, ac Scythæ rum solitudinem. Nam lucri causa hoc Chrysippus instituire se ipse profitetur, tres rem faciendi modos ponens sapienti maximè congruentes: è regno,

*sapiens an
quæstum ca
pet.*

ex amicis, ex arte sophistica. At enim passim ad odiū
vsque inculcat:

Nam præter hæc duo qua tandem mortalibus

Re sit opus?—

Cæterum in iis quæ de natura scripsit, sapientē ait
si amplissimas opes amittat, reputaturum se vnicam
amisisse drachmam. Cum autem illum ibi ita inflas-
set & extulisset, hæc eum ad mercenarias operas &
sophisticam relegat. Quin & exacturum mercedem,
& antè tempus accepturum ait: quādam partem sta-¹⁰

* „ fraus possit accidere. Loquitur autē sic. Mercedem
„ exigunt non omnes qui sapiunt eodem modo. sed
„ alius multitudinem, provt tempus dederit, nō pro-¹⁵
„ mittentiū se discipulos bonos facturos, idq; annuo
„ spacio: sed se id certo constituto tempore præstitu-
„ ros. Ac deinde. Tempus autē sciet, an statim primo
„ congressu mercedem debeat exigere, sicut fecere
„ complures; aut tempus constituere. qui modus vt vi²⁰
„ detur humanior, ita opportunior est iniuriis. Sed
quonam modo sapiens vel pecuniæ erit cōtemtor,
qui accepta syngrapha pro argento virtutē tradat,
& vt non tradiderit, tamen mercedulam exigat? vel
cui damnum inferri nequeat, qui cautione vtatur ne²⁵
mercedula defraudetur. Nam fraus nemini fit citra
iniuriam. Itaque cum alibi pronunciaisset sapienti
non fieri iniuriam: hoc loco ait rem eius esse iniu-
riæ obnoxiam. Idem cum in opere De republica di-
xisset, ciues nihil voluptatis causa acturos aut para-³⁰
turos: laudauissetq; Euripideum hoc:

*De volu-
ptate.*

Nam præter hæc duo qua tandem mortalibus

Re sit opus? almæ cūm telluris frugibus,

Tum quæ sitim salubris lympa subleuet.

paululum progressus, Diogenem laudat, qui in pu-
blico masturbasset, dixissetque adstantibus: Vtinam
liceret

liceret sic etiā famem attrito ventre pellere. Quam autem rationē hoc habet, simul & eum laudare qui voluptatem eiecisset, & qui voluptatis causa isthac ageret, ac eō turpitudinis progredetur? Idē cū in opere De natura scripisset, naturam multa animalia pulcritudinis causa protulisse, gaudentem nimirum pulcritudine & varietate: adiecissetque alienissimum à ratione dictum, pauonem ob caudam eiúsque pulcritudinem esse creatum: rursū in libro De republica, audacter insectatur eos qui pauones alunt & lusciniās. tanquam contrarias legibus à conditore legum vniuersi positis leges statuens, ac naturam subsannans, quæ studiosē tam elegantia edidisset animalia, quibus sapiens in vrbe locum non concederet. Quī enim non sit absurdum culpari eos qui ista alunt ab hoc, qui procreantem ista laudat naturam? In quinto De natura vbi dixit, vtiliter nos à cimicibus ē somno excitari, & à muribus admoneri vt in rebus locandis curam adhibeamus: naturamq; gaudere pulcritudine & varietate: addit hæc verba. Id maximē intelligi potest ē cauda pauonis. Ibi innuit pauonem esse factum propter caudā, non vicissim. an sic factū marem femina fuisset secuta? In libro De repub. cum dixisset parum abesse quin etiam sterquilinia pingamus, haud multo post ait quosdam sua rura exornare vitibus arbores ambientibus, & myrtis, ac pauones alere, & columbas, & perdices vt ipsis caccabent, & lusciniās. Quām vellem ex ipso audire, quid de apibus & melle sentiret. scilicet enim consequens erat vt si cimices vtiliter, apes inutiliter datas esse diceret. quōd si his locum in vrbe concedit, cur auditu iucundis & oblectationem habentibus à rebus arcet cūctos? In vniuersum autem sicut ineptus sit, qui conuiuas culpanis quōd vtantur bellariis, vino, opsoniis: interim laudet eum qui ad ista abs se instructa eos invitaerit: sic qui Prouidentiam laudat, quæ pisces, aues,

mel, vinúmque præbuerit, vituperans interim eos qui ista non repudiant, neque contenti sunt

Telluris almæ frugibus, potuq; aquæ,

cùm ad sint hæc, & nos alere possint: eũ apparet non curare an sibi ipsi contradicat. Idem in exhortatoriis, rem cum matre, filia, aut sorore habere, vesci cibis interdictis, à lecto aut cadauere ad rem sacram accedere, talia esse pronuncians quæ nulla ratione vituperentur: respicere nos iubet in bestias: nam ex iis posse argumenta sumi, nihil istorũ vel absurdum esse, vel naturæ repugnans. atque adeò tempestiuè huc aliorum animalium exempla adduci, quæ neq; coitu, neque ortu, neque interitu suo templum, in quo accidunt ista, polluant. Rursus in quinto libro De natura ait, Rectè Hesiodũ interdicere ne in fontes aut flumina vrinam reddamus. & multo magis cauendum esse, ne ad aram aut simulacrum aliquod deorum meiamus. neq; admittendam esse hanc rationem, fieri hoc ipsum à canibus, asinis, infantibus, sine vlla obseruatione aut cura harum rerum. Ergo absurdum est aliàs brutorũ animalium feritatem reprehendere: aliàs ea ad turpitudinem defendendam abviti. Sunt quidã philosophi, qui in facultate animi principe quandam extrinsecus supervenientem motionem ponunt: quæ maximè elucescat in rebus inter se comparatis. nam cùm duæ res obiciuntur similes inter se, eiusdemq; momenti, quarum altera sit deligenda, vtcunque nulla causa extet quæ in alterã partem impellat, eo quòd nullum sit inter eas discriminè: tum illam supervenientem facultatem, inclinando animum, dubitationem istam tollere. Contra hos dicens Chrysippus, vt qui vim naturæ inferrent re contraria, crebrò adducit talum & libram, multaq; alia quæ non possint aliter cadere, aut alia facere momenta, absq; causa aliqua & discrimine, quæ aut rebus ipsis, aut earum incidant circumstantiis. Nam quod causa careat, prorsus nõ esse: iteq; nullum

*An bruta
nobis imi-
tanda.*

Oper. 735.

*Vis extrinse-
cus animo
accidens.
Optio.*

nullum esse fortuitum. in illis autem, quas nonnul-
 li fingant, superventionibus, incurrere causas obscu-
 ras, quæ nobis non animadvertentibus voluntatem
 in alteram partem ut inclinet percellant. Atque hoc
 5 quidem ex eorum est numero, quæ ab eo aliquoties
 dicta fuisset notissimum est. quæ autem his adversa
 dixit, cum non æquè sint in medio posita, ipsius a-
 deò verbis ego proponam. In libro De disceptandis
 controversiis, ponens hoc, duos cursores simul me-
 10 tam attingere: disquirit quid arbitro certaminis fa-
 ciendum sit. Vtrum, inquit, arbitro licet palmam da-
 re utri voluerit, etiam si eum familiari consuetudi-
 ne magis attingant: ut magis videatur iam de suo a-
 liquid dare, quamquam palma utriusque sit commu-
 15 nis. perinde atque in fortitione æquali, cum datur
 res sorte capienda, pro præsidis arbitrio. Inclinationem
 autem voco fortuitam. ut si duabus propositis
 drachmis æqualibus, tamen ad aliam magis quam
 ad aliam accipiendam animus inclinat. In sexto
 20 eorum quos De officiis scripsit libro, ubi dixit quas-
 dam res non magno dignas esse studio aut attentio-
 ne, existimat iis ad sortem relegatis debere nos optio-
 nem fortuitæ animi inclinationi committere. vel ut
 (inquit) cum duæ drachmæ eodem precio æstiman-
 25 tur: quarum hic hanc, alter alteram putet sibi acci-
 piendâ. neutram tamen cur accipiant existente causa,
 alteram earum accipiet, omissa quæstione, utra pluris
 sit: re sorti permisa, quæ efficere potest, ut deteriore
 sumat. Quibus ille verbis fortitionem quandam, &
 30 fortuitam animi inclinationem introducit, quæ di-
 scrimina rerum absque vlla causa constituat.

In tertio De dialectica libro cum dixisset, Plato-
 nem, Aristotelem, & alios qui hos subsecuti essent
 usque ad Polemonem & Stratonem, dialecticæ ope-
 35 ram dedisse: maximè autem Socratem. idque accla-
 masset, Velle se etiam errare cum talibus tantisque
 viris: hæc verba subiungit. Nam si obiter & extra

„ propositum hunc locū tractauissent, poterat aliquis
 „ fortasse eos traducere. cū autem ita accuratè istam
 „ rem egerint, vt qui eam inter facultates potissimas
 „ maximèque necessarias haberent: non est probabi-
 „ le eos tantū à vero aberrasse, quātum suspicamur. 5
 Diceret vero aliquis, Cur tu nullum facis Chrysi-
 pe, finem, talibus tantisq; viris aduersandi, eosque
 reprehendendi, dum eos putas in summis ac totam
 rem continentibus rebus errasse? Non enim arbi-
 tror eos de dialectica studio operaque adhibitis 10
 scripsisse: de principio, fine, diis, & iusticia, dicis dū
 taxat gratia, atq; ioci. in quibus tu eorum rationem
 cæcam, & sibi ipsi repugnantem, multisque aliis er-
 roribus contaminatam asseris esse. Gaudium, quod 15
 de malis alienis percipiatur, quodam loco dicit nū-
 quam exstare. neminem enim omnino hominum ele-
 gantium vnquam gauisurum propter aliena mala.
 Sed in secundo libro De bono, cū exposuisset in-
 uidiā esse dolorem conceptum de aliis rebus se- 20
 cundis: scilicet quod inuidi cuperent proximū de-
 primere, vt ipsi excellerent: annectit illam de malis
 aliorum conceptam læticiā: ita inquit. Huic
 „ continuò adhæret læticia ex aliorum malis petita,
 „ in eorum animis, qui proximum volunt deiectum.
 „ similibus verò è causis, aliis tamen naturalibus mo- 25
 „ tibus animo agitato, nascitur misericordia. Certè
 hinc liquet, eum vt inuidiam & misericordiam, ita
 etiam gaudium illud de alienis malis putasse exsta-
 re: quod alio loco negauerat, vt etiam de malorum
 odio, & turpis lucri cupiditate. Temporis incre- 30
 mento cū multis in locis dixisset non augeri feli-
 citatem: sed perinde felices esse qui momento tem-
 poris, & qui longo tempore fuissent beati: rursum
 sæpenumerò hoc asseruit, ob momentaneam sapien-
 tiam ne digitum quidem esse exserendum, quæ ful- 35
 guris in morem transvolaret. Satis erit hîc ea pone-
 re ipsius verba, quibus vsus est in sexto Moralium
 quæ-

Epicharecia.
cia.

Momenta-
nea felici-
tas.

quæstionum. Cùm enim scripssisset, Neq; omnia bo-
 na ex æquo in læticiam incidere, neq; omnibus per-
 inde perfectis officiis gloriacionem comitari: ist-
 hæc infert. Nam si tantum puncto temporis, aut sub
 5 finem vitæ erat habiturus sapientiam: equidem ne
 digitus quidem extendendus fuerit ob sic fruendam
 sapientiam. vtcunque longius tempus nihil addat fe-
 licitati, neque beatitudo sempiterna magis sit expe-
 10 tendenda, quàm quæ punctum temporis duret. Sanè si
 sapientiam censuit esse tale bonum, quod vim effi-
 ciendæ felicitatis haberet, sicut visum fuit Epicuro:
 tantum repræhendenda fuit absurditas & à commu-
 ni opinione discrepantia huius placiti. Sed quo-
 niam prudentia per se nihil differt à felicitate, est-
 15 quæ ipsa adeò felicitas: quomodo nō pugnant hæc:
 felicitatem vnius scrupuli equalem esse sempiternæ,
 & momentaneam felicitatem nullius esse momen-
 ti? Virtutes sese invicem consequi Chrysippus *Virtutum*
 docet: non modò vt vna præditus habeat omnes: *cohesio.*
 20 sed quòd secundum vnam agens, secundum omnes
 agat. & neque virum ait perfectum eum, in quo non
 sint omnes virtutes: neque actionem perfectam, in
 quam non omnes concurrant virtutes. At verò in
 sexto Moralium quæstionum ait scitum hominem
 25 non semper agere fortiter, neque vitiosum semper
 timidè. vsu veniret enim vt quibusdam visis oblati
 alter persistat in iudicio, alter non persistat. ait quæ
 etiam hoc probabile esse, vitiosum non semper in-
 dulgere libidini. Siquidem ergo fortiter agere est
 30 tale, quale vti fortitudine, & timidè agere tale, qua-
 le metui obsequi: pugnantia dicunt, simul dicentes
 secundum omnes virtutes, omniãve vitia præditum
 altervtro horum agere, & tamen fortem non sem-
 per fortiter, timidum non semper timidè agere.
 35 Rhetoricam definit artem in ornatu & ordine o-
 rationis versantem. Rursum in primo libro hæc scri-
 pfit. Non solùm autem liberalis & simplicis

„ cultus ornatúsque orationis cura est habenda : sed
 „ etiam actionis congruentis, decentísque pro statu
 „ causæ conformationis vocis, gestus, vultus, ac ma-
 „ num. Ille idem, qui hæc ita accuratus & subtilis es-
 „ se voluit, in eodem libro De conflictu vocalium lo-
 „ cutus : non hunc modò negligendum ait, ac potio-
 „ ribus inhærendum, sed & obscuritates aliquas ad-
 „ mittendas esse, & defectus orationis, atque adeò so-
 „ lœcismos, quos alij sibi turpes esse putarent. Certè
 „ modò vsque ad manuum & oris conformationem 10
 „ decorum obseruandum in ornatè dicendo præcipe-
 „ re : modò neque obscuritatis neque defectuum ha-
 „ bendam rationem, neque dedecori solœcismos ha-
 „ bendû : eius est hominis, qui dicat quidquid in buc-
 „ cam venit. Porro in naturalibus propositionibus 15
 „ mandans quiescere de rebus peritiam aut historiam
 „ requirentibus, ait. Neque eodem quo Plato censuit
 „ modo putemus humidum alimentum in pulmonem
 „ ferri, siccum in ventrem : neque alios similes erro-
 „ res probemus. Ita sentio, summam sibi repugnandi 20
 „ rationem, fœdissimûmque errorem hunc esse, cum
 „ quis illud ipsum in se admittit, quod in alijs culpa-
 „ uit. Atqui ipse ait connexiones quæ à decem enun-
 „ ciatis proficiscuntur, multitudine excedere nu-
 „ merum CCCCICDCCC : cum neq; ipse id accuratè in- 25
 „ dagauisset, neque è perito aliquo veritatem perce-
 „ pisset. Enimverò nobilissimi medicorum testimo-
 „ nium Platoni perhibêt, Hippocrates, Philistio, Dio-
 „ xippus Hippocraticus : & de poëtis Euripides, Al-
 „ cæus, Eupolis, Eratosthenes : qui omnes dicunt po-
 „ tum per pulmones transire. at Chrysippum omnes 30
 „ refellunt arithmetici, intérque eos Hipparchus de-
 „ monstrat errorem istius in ratiocinatione esse ingen-
 „ tem : siquidem affirmatio facit connexas enuncia-

Pulmo.

*Connexorum
numerus.*

De prægme-
 nis seu præ-
 cipuis bonis.

tiones CCCICDCCC CIO CIO CIO IL : negatio CCCX
 CIO IO CCCCLII. Vetustiorum quidã id quod
 evenit ei qui acidum vinum habuit, (nempe vt neq;
 pro

pro aceto id vendere, neque ut vinum posset) Zeno-
ni dixerunt accidisse. cum præpositum seu præci-
puum, quod appellabat, neque boni neque contra-
rij bono vim de ipsius sententia haberet. Sed Chry-
sippus rem adhuc magis inexplicabilem redegit. A-
liquando enim insanire eos dicit, qui diuitias, sani-
tatem, indolentiam, incolumitatem corporis pro ni-
hilo ducant, neque iis parandis sint intenti. cumq;
adduxisset Hesiodum illud:

10 *Fac opus ô Persa, diuum genus. —*
furiosum ait esse, si quis accinat,

—diis prognate omnem fuge Persa laborem.

Idem in libris, quos inscripsit De vitis, rei faciendæ
causa tradit sapientem cum regibus victurum, sophi-
15 sticam docturum mercedis gratia, ita ut ab aliis di-
scipulis eam præcipiat, ab aliis ex pacto accipiat. In
septimo De officiis libro, etiam ter saltaturum capi-
te ad terram dato sapientem ait, talento mercedis
loco proposito. In primo De bonis libro, quodam-
20 modo concedit hoc & largitur volentibus, ut præ-
cipua ista boni, contraria mali vocabulo afficiant.
Pono ipsius verba. Si quis hac vocum permutatio-
ne uti volet, & aliud sibi bonum dicere, aliud malum;
malum autem in omnes res inferat, & non aliò eva-
25 getur: eum quod ad significationes vocabulorum
attineat, ab ipso non dissentire, sed tantum sectari
communem appellationum usurpationem. Hoc
pacto cum admodum propinquum bono constituif-
set præpositum, ac cum eo quasi miscuisset: alio rur-
30 sum loco dicit nihil eorum ad nos attinere, iubetq;
rationem ab his omnibus avertere. hæc enim in pri-
mo De exhortatione libro scribit.

In tertio De natura libro, beatos prædicari ait
quosdam reges aut opulentos, non alia ratione, quam
35 si eorum fortunas laudares, quod lasanis vterent &
fimbriis aureis. itē, viro bono perinde esse, si sua om-
nia amittat bona, ac si drachmā perdidisset: si agro-

taret, ac si pedē alicubi impegisset. Atq; iccirco huiusmodi repugnantiiis nō virtutē modō, sed etiā providentiā opleuit. Virtus enim extremē sordida videbitur & indignis quæstibus dedita simul, atq; stolidā, quæ in hisce rebus sese occupet, earūq; causā imperet sapienti vt in Bosporum nauiget, aut in caput præceps saltet. Ridiculus verò Iupiter, qui se à largitione Ctesium, Epicarpium, & Charidotam velit cognominari: scilicet quia aureas matellas & aureas fimbrias vitiosis dono det: bonis autē ea quæ vno sint æstimanda denario, vbi Iouis providentiā ditati fuerint. Magis etiam ridiculus Apollo, qui desideat oracula edens de aureis matulis & fimbriis, & de offensi pedis restitutione. Repugnantiam porro demonstratione sua magis detegunt. Nam quis vel bene vel malē vti possit, id aiunt neque bonum esse neque malum. diuitiis, sanitate, robore corporis malē vti fatuos. horum ergo nihil esse bonum. Ergo si deus virtutem non det hominibus, sed bonum vltro expeti ab eo possit: diuitias autem & bonam valetudinem sine virtute det: non bene vsuris dabit utique, sed malē: hoc est damnosē, turpiter, perniciosē. Sed enim, si dii possunt virtutem largiri, neque hoc faciunt: boni aut benigni non sunt, si id non faciunt. si bonos facere non possunt: ne prodesse quidem queunt: cū extra virtutem nihil bonum sit, nihil vtile. Nam hoc quidem nihil est, eos qui aliās boni facti sunt, iudicare secundum virtutem & vires. cū malos etiam boni eodem modo iudicent: vt non magis commodent dii hominibus, quā ab his commodum percipiant. Iam neque se ipsum Chrysippus, neque vllum suorum vel discipulorum vel magistrorum profitetur probum ac virtute præditum esse. Quid ergo putas eos de aliis sentire, nisi id quod dicunt: Insanire omnes, furere, impios esse, flagitiosos, extremē infelices atque miseros. Cū his compara, quod res nostras diuina gubernat.

*An aliquis
sit probus.
Prouidētia.*

bernari providentia aiunt. Neque interim ignorant nos in iis esse malis, ut ipsi dii si mutata sententia vel lent nobis malefacere, ac pervertere, adeoque perfundare nos statuisent: nihil possent nostris adiacere miseris, cum nihil malis & miserie nostre vite posse adiacere dicat Chrysippus. quæ vita, si vsus ei vocis concederetur, pronuntiatura haud dubie esset illud Herculeum:

10 Plenus malorum sum iam, nec superest locus
Aliis novis recipiendis. —

Cedò, quid magis invicem repugnans potest excogitari, quàm hæc duo Chrysippi effata? quorum vnum de diis affirmat eos hominibus quàm fieri potest optimè prospicere: alterum homines quàm miserimam vitam degere. Pythagoricorum nonnulli eum accusant, ut qui in commentariis De iusticia scripsisset de gallis gallinaceis, utiliter eos esse editos, quòd & è somno nos excitent, & scorpiones cõquirant, & in pugna nobis studium æmulationemque fortitudinis quandam ingenerent: tamen eos assereret comedendos esse, ne pullorum multitudine vltra quàm expediret excreverent. At Chrysippus ita has repræhensiones deridet, ut etiam de Ioue
25 Seruatore, Genitore, & patre iusticiæ, æquitatis, atque pacis in hanc sententiam scripserit, libro De diis tertio. Sicut autem vrbes civium multitudi-
ne abundante colonias aliquò deducunt ut se exonerent, aut bellum aliquod suscipiunt: ita deus exitij occasiones suggerit. citatque Euripidem & alios testes, qui dixerunt bellum Troianum à diis fuisse commissum, exhauriendæ gratia multitudinis hominum. Horum omitte alias absurditates, non enim instituimus hoc loco inquirere an falsò aliquid, sed duntaxat quæ sibi repugnantia dixerint. Illud considera, eum deo semper pulcras & ad humanitatem pertinētes tribuere appellationes: facta aut

De cladib.
hominum.

simul sæua, barbarica, Galatica. Non enim coloniã
 rum similes videntur istæ hominum clades atq; in-
 terneciones tantæ, quantas Troianum bellum intulit,
 ac Medicum & Peloponnesiacum. nisi fortè aliquas
 infra terram & apud inferos conditas isti norunt
 vrbes. Sed Deiotaro Galatæ similẽ deum Chrysippus
 facit. qui cùm haberet complures filios, cùm
 vellet vni regnum domũque relinquere, cæteros
 omnes necauit: tanquam vitis palmites si præcideret,
 vt vnus aliquis superstes, validus magnusque fieret.
 At verò vinitor hoc facit, recentibus adhuc & exilibus
 germinibus. & nos cani parcentes, catulos ei aliquot
 recens natos, atque etiamnum cæcos subtrahimus.
 Iupiter autẽ non tantũ adulescere passus homines,
 sed etiam ipse procreans augensque, deinde exquisitis
 calamitatum & exitij occasionebus pessundat:
 cùm debuerit potiũ nullum nascendi initium,
 causam nullam præbere. Leuius est quod dixi.
 maius, quod dicam. Nullum hominibus bellum
 oritur absque vitio. nam aut voluptatis studium,
 aut auaricia, aut ambitio, aut regnandi cupiditas
 bellũ conflat. Ergo si bellorum, etiam peccatorum
 autor est deus, iritans & pervertens homines. Atqui
 ipse in commentario De disceptatõ, & secundo De diis
 libro dicit Chrysippus, Nulla ratione dici posse, deũ
 turpitudinis vlla ex parte causam esse. sicut enim
 lex delinquendi, deus impietatis causa nullo modo
 dici consentaneẽ possit: ita rationi convenire, deos
 etiã nulla ex parte causam esse turpitudinis. Potest
 verò turpius aliquid esse hominibus, quàm si se mutuò
 exscindant? & tamen eius rei ille deum initia
 suppeditare ait. Sed dicet me hercle aliquis, alibi
 ab eo laudari hæc Euripidea:

*Malorũ an
 autor deus.*

Si turpe quid faciant dij, non sunt dij.

&:

Quod facillimum dictu est, ais, incusans deos.

quasi

quasi verò in præsentia aliud nos agamus, quàm vt repugnantes invicem voces sententiâsque eius apponamus. Et tamen illud ipsum laudatum iam dictum, non bis terve, sed sexcenties obiici Chrysippus potest:

Quod facillimum dictu est, ais, incusans deos.

Primum enim in libro De natura, cum causam motus cõparasset potioni è varia cõfusæ materia, aliter alia vertenti atque conturbanti, hæc infert. Cum autem hoc modo omnium rerum procedat administratio: necesse est nos, ut vt habeamus, secundum eam esse affectos: siue contra nostram naturam morbis corripiamur, siue mutilemur, siue grammatici fiamus aut musci. Et rursus paulo post. Secundum hanc rationem similiter dicemus de virtute nostra & vitio, atque omnino artibus, vel incitiis, sicut diximus. Ac mox omnem tollens ambiguitatem: Nihil, inquit, singularum rerum, ne minimum quidem, fieri potest aliter, quàm secundum communem naturam & eius rationem. Cæterum communem naturam, eiusque rationem esse ipsi fatum, providentiam, Iovem, ne antipodes quidem nesciunt. hæc enim ubique ab illis iactantur: & Homerum ait Chrysippus isthuc,

— Iouis est confecta voluntas,

rectè dixisse, ad fatum respicientem, vniuersiq; naturam qua omnia administrantur. Quomodo ergo hæc cohærent? deum nullius turpis rei quovis modo causam esse: & nihil vel minimum secus fieri posse, quàm secundum communem naturam, eiusque rationem? nam cum omnia diis adscribuntur quæ fiunt, utique etiam turpia in iis sunt. Enimverò Epicurus utcumq; torquet se, & argutias meditatatur, à sempiterna motione machinatus liberare & absolvere voluntatem, ne inculpabilem relinqueret maliciam: Chrysippus solutissimam libertatem huic cõcedit, ut non modò necessariò & fataliter, sed etiam

*Iliad. 2.
initio.*

„ secundum rationem dei & naturam vitia fiant opti-
 „ mam. Verba eius hæc leguntur. Communi enim na-
 „ tura in omnia penetrante, necesse erit omne quod
 „ fit in ratione, & quacunque eius parte, secundum
 „ eam fieri, eiúsque rationem, ac deinceps procedere 5
 „ sine vlllo impedimento. cum nihil foris sit, quod im-
 „ pedire possit administrationem: neq; pars vlla mo-
 „ ueri aliter queat, quàm secundum communem na-
 „ turam. Quæ ergo sunt illæ partium affectiones &
 „ motiones? Affectiones liquet esse vitia & morbos, 10
 „ auaricias, luxurias, ambitiones, timiditates, iniusti-
 „ cias. motiones autem, adulteria, furta, proditiones,
 „ homicidia, paricidia. Horum censet Chrysippus ni-
 „ hil neque magnum neque paruum fieri præter Iouis
 „ rationem, legem, iusticiam, providentiam: vt iam nõ 15
 „ præter legem fiant delicta, non contra iusticiam in-
 „ iuriæ, non contra providentiam flagitia. At enim
 „ deum ait punire scelera, & multa facere puniendo-
 „ rum malorum gratia. vt in secundo De diis inquis
 „ aduersas res aliquando evenire bonis, non vt malis 20
 „ pœnæ causa, sed secundum aliam dispensationem,
 „ sicut in ciuitatibus. & rursum. Primum autem de
 „ malis intelligendum est eodem modo, quo iam di-
 „ ctum est. deinde, tribui ea secundum Iouis ratio-
 „ nem, siue supplicij causa, siue alia ad vniuersum re- 25
 „ „ spiciente administratione. Est verò indigna res,
 „ & fieri & puniri peccata secundum Iouis rationem.
 „ Sed hanc repugnantiam ipse grauiorem facit, in se-
 „ cundo De natura libro hæc scribens. Vitiositas ad
 „ „ atroces calamitates quandam habet rationem pecu- 30
 „ „ liarem. fit enim ipsa quodammodo secundum ratio-
 „ „ nem naturæ, atque (vt sic dicam) non inutiliter re-
 „ „ spectu vniuersi. neque enim bona essent. Atque
 „ ita deinde obiurgatis iis, qui æqualiter in contra-
 „ rias partes disputant, vt qui omnino peculiare ali- 35
 „ quid & subtile dicere vellet: ait non inutiliter mar-
 „ supia amputare homines, calumniari, insanire, in-
 „ viles

vtilis esse, damnosus, infelices. Qualis ergo est
 Iupiter (de Chrysippeo loquor) rem puniens neque
 vltro neque inutiliter factam? nam Chrysippi ra-
 tio efficit vitia omnino culpanda non esse, sed Io-
 uem: siue is fecit vitia, quæ nihil prodesse: siue
 punit, cum fecisset non inutilia. Rursum in pri-
 mo De iusticia libro, cum dixisset deum quorun-
 dam flagitiis resistere: vitia autem, inquit, in vni-
 uersum tolli neque fas est, neque expediret tolli.
 Non hæc disputo, an non præstaret nullam esse le-
 gum violationem, nullam iniusticiam, nullam stul-
 ticiam. Ipse quidem vitia pro viribus philosophan-
 do excidens, quæ excindi non expediret, facit
 aliquid repugnans rationi ac deo. Ad hæc, cum di-
 xisset quibusdam iniustis factis resistere deum, utiq;
 flagitiorum innuit interpretatæ. Porro cum nihil culpan-
 dum, nihil vituperandum, ordine omnibus secun-
 dum optimam naturam progredientibus, sæpenu-
 mero docuisset: alicubi rursum quasdam rerum non
 paruarum neque vilium neglectiones repræhen-
 dendas relinquit. In tertio quidem De substan-
 tia cum memorasset etiam bonis quædam talia eve-
 nire: utrum (inquit) ob incuriam quandam negle-
 ctis aliquibus, sicut in magnis familiis fursures &
 grana aliquot frumenti excidunt, reliquis interim
 rectè administratis? aut quia his rebus præsumt ma-
 li quidam genij, ubi re vera admittuntur culpanda
 neglectiones? ait etiam multum esse admixtum ne-
 cessitatis. Iam huiusmodi præclarorum virorum
 calamitates, qualis fuit condemnatio Socratis,
 quod Pythagoræ viuo à Cyloneis est illatum in-
 cendium, quod Zeno à Demylo tyranno, Anti-
 phon à Dionysio excruciat perierunt: conferre
 cum fursuribus excidentibus quantæ sit leuitatis,
 mitto dicere. Malos autem genios à providen-
 tia his præfici muneribus, qui non sit vitio verten-
 dum deo, qui tanquam rex malis & væcordibus

*An culpanda
 sint vitia.*

satrapis ac præfectis provincias mandauerit, patia-
 tûrque ab his despici & contumeliosè tractari opti-
 mos? Et quidem, si multum necessitatis admixtum
 rebus est: neque omnia deus habebit in sua potesta-
 te, neque omnia secundû eius rationem gubernabû
De diis. tur. Côtia Epicurum maximè pugnat, eósq; qui pro-
 videntiam negant, argumento petito à nostra erga
 deos vt beneficos & humanos benevolentia. neque
 attinet verba eius apponere, cûm hoc multis locis ij
 scribant. Atqui benignos esse deos non omnes ar-
 bitrantur. Considera enim quid de diis sentiant
 * Iudæi, quid Syri: quàm plena superstitionis sint quę
 poëtæ de iis habent. Interitui autem obnoxium &
 natum nemo ferè cogitauit esse deum. De quibus,
 * vt reliquos præteream, Antipater Tarsensis in libro
 De diis hæc ad verbum scripsit. Breuiter autem no-
 stram de diis sententiam repetemus perspicuitatis
 gratia. Deum igitur intelligimus animal beatum,
 interitus expers, & erga homines beneficum. dein-
 de singulos recensens, ait: & verò vniuersi arbitran-
 tur eos interitu vacare. Nullus est igitur ex omni-
 bus Antipatro Chrysippus. Hic enim excepto igni
 nullum deum putat interitu carere: sed ceteros om-
 nes æquē & natos & obitueros. atque hoc ferè pas-
 sim ab eo dicitur. verba tamen eius è tertio De diis
 libro adscribam. Alia porrò, inquit, ratio est deo-
 rum. Alij enim nati sunt, & interituri: alij non nati
 sunt. Estque naturæ tractationi convenientius, vt
 hoc ab initio demonstretur. Sol, Luna, & reliqui dij
 quorum similis est ratio, nati sunt: Iupiter æternus
 est. Ac progressus deinde longiùs. Idem dicetur
 de sapientia & origine cûm reliquorum deorum, tû
 Iouis. alij enim interitui sunt obnoxij, aliorum par-
 tes perennes. His comparabo adhuc pauca quædam
 ab Antipatro dicta. Qui verò, inquit, beneficen-
 tiam diis adimunt, ij ea ratione ex parte quadam ho-
 rum accedunt opinioni, qui ortum quoq; & interitum

rum in eos cadere existimant. Quòd si ergo perin-
 de absurdus est qui deos interitui obnoxios dicit,
 atq; is qui providentiam & humanitatem iis aufert:
 nō minùs à vero Chrysippus abest, quàm Epicurus:
 cùm alter æternitatem, alter beneficentiam deorum
 inficietur. Quin etiam in tertio De diis libro Chry- *Qui dij a-*
 sippus de eo, quòd reliqui dij alantur, ita scribit. A- *lantur.*
 limentóq; reliqui dij vtuntur æqualiter, eoque su-
 stentantur. Iupiter autem & mundus * alio modo
 IO consumtis & ex igne natis. Hæc quidem pronunciat
 reliquos deos nutriri, exceptis mundo & Ioue. In
 primo autem De providentia, Iouem ali ait, tâtisper
 dum omnia in seipsum consumat. Nam cùm mors
 sit animæ à corpore separatio, mundi autem anima
 IS ab eo non segregetur, cōtinenter quidem augefcatur,
 donec materiam in seipsam consumat: non dicen-
 dum esse, mori mundum. Quis videri queat magis
 sibi invicem repugnantia dixisse eo, qui eundem de-
 um * * Neque necesse est id ratiocinando col-
 20 ligere. disertè enim id ibidem dixit. Solus autem si-
 bi ipsi sufficere dicitur mundus, quòd solus in se o-
 mnia habet quibus ei est opus, alitúrque ex se ipso
 & augetur, cæteris partibus aliis alias consumenti-
 bus. Non solùm igitur ibi docens reliquos deos nu-
 25 triri, exceptis Ioue & mûdo, hîc aut mundum quo-
 que ali, secum pugnat: sed multo etiam magis, quòd
 crescere mundum dicit, dum ex seipso alatur. nam
 contrà consentaneum erat hunc solum non augeri,
 qui sui ipsius consumptionem pro alimento habe-
 30 ret: reliquis diis qui extrinsecus alerentur, incre-
 mentum accidere. ipsùmque adeò in eos absumi
 mundum, cùm is ex seipso, hi subinde ex illo alimen-
 tum accipiant. Secunda dei noticia, felicitatem
 continet, & in seipso omnia habentis recondita per-
 35 fectionem. ideo laudant etiam hoc Euripidis di-
 ctum.

Etenim deus, si quidem sit vera deus,
Nihil indiget istis rebus.—

De anima-
tione fetus,
& animæ
origine.

At Chrysippus in his quæ adduxi, solum mundum
ex sese totum aptum, sibi que sufficientem affirmat: 5
quia solus omnia in se habeat, quibus ei sit opus.
Quid inde sequitur? neque Solem sibi met, neque
Lunam, neque vllum alium deum sufficere, ergo ne
felices quidem beativæ erunt. Fetus hominis in
vtero ait à natura ali, tanquam plantam. partu autem 10
editum ab aere refrigerare ac durari, & mutato spi-
ritu fieri animal. itaque animam non abs re psychen
à refrigeratione dici. Idem rursus animam tenu-
iorem & subtilioribus partibus constâtem spiritum
naturæ esse dicit, secum pugnans. Qui enim tenu- 15
um partium & rarum è crasso fieri potuit refrigera-
tione & densatione? Et, quod maius est, quomo-
do refrigeratione animatum effici pronunciat, qui
solem animatum putat, igneum corpus, & natum ex
vapore in ignem mutato? Dicit enim in tertio De 20
natura. Ignis mutatio est talis. per aerem in aquam
mutatur. ex ea terra subsistente, aer exhalat. aere ex-
tenuato, æther in orbem continetur, stellæ autem
cum sole è mari accenduntur. Quid autem ma- 25
gis est contrarium incendio, quàm refrigeratio? aut
diffusioni, quàm densatio? quorum hæc aquam &
terram ex igne & aere faciunt, illa in ignem & aerem
vertunt humidam & terrestrem materiam. Ille ta-
men aliquando incendium, aliquando refrigeratio- 30
nem animationis causam statuit. Quinetiam id
quod penitus ignitum fuerit, vivere, & animal esse
affirmat: extinctum autem rursus ac densatum, in
terram, aquam, corporeamque naturam redigi. Di-
cit autem primo libro De providentia. Mundus 35
enim omnino ignitus, statim etiam animam suam &
principem vim habet. Cum verò mutatur in humi-
dum, & animam intus contentam, quodammodo in
corpus

corpus & animam transit, vt ex iis constans aliam
 habeat rationem. Nimirum hæc palàm incendio
 etiam animæ expertes mundi partes ait in anima-
 tam converti naturam: reſtinctione autem rursus
 5 animam debilitari & humectari, mutatam in quip-
 piam corporis simile. Absurdè ergo aliàs refrige-
 ratione è carentibus sensu efficit animalia: aliàs ma-
 ximam animæ mundi partem in sensus & animæ ex-
 pertia redigit. Absque etiam hæc essent, ratio ei-
 10 us de anima nititur demonstratione ipsi opinioni
 repugnante. Fieri enim inquit animam, quando
 infans nascitur, spiritu refrigeratione tanquam du-
 ratione quadam mutato. Natam autem esse ani-
 mam, & posteriorem esse ortu quàm est corpus sic
 15 probat: quia & forma & moribus proles parentum
 fiat similis. Atque hæc quidem repugnantia est e-
 videns. Fieri enim non potest vt ante partum mo-
 ribus conformetur anima, quæ post partum de-
 mum nascitur. alioquin efficietur animam, prius-
 20 quam existat, similem esse animæ. hoc est, & es-
 se similitudine: & non esse, cùm nondum sit nata.
 Sin dicas, quòd ob temperiem corporum insita si-
 militudine, animæ tamen natæ mutantur: corrup-
 pes argumentum de origine animæ. nam fieri po-
 25 test hoc pacto, vt etiam non orta, tamen in corpus
 ingressa mutetur ob temperiem similitudinis. *Ae- De aere.*
 rem aliquando ait leuem esse, & qui sursum se ef-
 ferat. aliquando neq; grauem neque leuem. Nam in
 secundo De motu libro, ignem ait carere graui-
 30 tate, sursum tamen efferri: eodémque modo ae-
 rem: quòd aqua terræ magis attribuat, aer igni.
 At in Physicis præceptis in alteram inclinat par-
 tem: nimirum neque grauitatem ex sese, neque
 leuitatem habere aerem. Aerem suapte natu-
 35 ra ait caliginosum esse, eoque argumento vult o-
 stendere etiam frigidum primo esse. Eius enim te-
 nebras splendori, frigiditatem calori ignis opponi.

Hæc cùm in primo De quæstionibus naturalib. mouisset: alibi, puta in libro De habitibus, nihil aliud esse ait habitus, quàm aëres. nā ab iis contineri corpora, & vt quodvis eorum quæ continentur, certa sit præditum qualitate, causam esse quo ea continentur aërem. vnde in ferro duricies, in lapide soliditas, in argento albedo appelletur. Atqui multum inest absurdi, multum repugnantiae huic opinioni. Nam si aër manet talis, qualis est suapte natura, quomodo nigrum in non albo fiet albedo, molle in non duro duricies, rarum in non denso densitas? Sin verò his permixtus adsimilatur, suamque naturam amittit: quomodo habitus erit, aut facultas, aut causa horum, à quibus superatur? Patientis enim est, & non agentis aut continentis, sed vires suas amittentis isthæc mutatio, qua suas res qualitates perdit. Atqui vbique hoc affirmant, materiam suapte natura ociosam & immobilem subijci qualitatibus. qualitates autem esse spiritus aut contentiones (id tonos ipsi dicunt) aëreas: quæ in quibus materiae partibus inhærescant, eas informant. Hæc dicere ipsis non licet, aerem natura talem ponentibus. Si enim habitus sit & contentio aer, sibi vnumquodque corporum reddet simile, vt admodum fiat molle. Sin contemperatione cum istis contrarias suæ naturæ formas accipit: materia quodammodo materiei erit, non causa & facultas. Sæpenumerò Chrysippus hoc dicit, extra mundum esse quoddam inane infinitum: infinitum autem principio, medio, extremoque carere. eoque Stoici maximè vtuntur ad refellendam eam, quam Epicurus vsurpauit atomi sua sponte deorsum motionem: quod non sit in infinito discrimen, secundum quod alia supra, alia infra esse dicantur. Verum idem in quarto De possibilibus libro, medium quendam locum, mediumque statuit regionem, vbi positus sit mundus. Verba sunt hæc. Itaq; etiam de mundo dicendū est, cum

*Inane.
Locus mundi, & perpetua
euitas.*

eum interitui esse obnoxium. nam etsi argumentis
 opus est, mihi tamen res sic videtur habere. Eum ab
 interitu videtur admodum vindicare loci occupa-
 tio: nempe quòd in medio est. Nam si eum alibi esse
 cogiteretur, omnino ei accideret interitus. Rursusque
 paulo post. Sic enim quodammodo naturę eius con-
 tigit, ut medium nactus locum, sempiternus sit, sta-
 timque talis extiterit. ut cum aliis de causis, tū quia
 bono quodam casu ita evenerit ut interitum nō ad-
 mittat, ob id sempiternus sit. Hęc unā habent ma-
 nifestam, & in oculos incurrentem contradictionē:
 qua medius in infinito locus statuitur. Alia ut obscu-
 rior est, ita plus habet absurdi. Dum enim opinatur
 ab interitu non potuisse tutum servari mundum, si
 ei locus in alia infiniti parte obtigisset, satis apparet
 eum metuisse, ne partibus naturę eius ad medium
 vergentibus, dissipatio ac interitus eveniret. Sed id
 non metuisset, existimans non natura corpora un-
 diquaque ad medium ferri, non substantiæ, sed con-
 tinentis causam regionis. de quo etiam sæpe dixit,
 quòd impossibile sit & naturę contrarium. nō enim
 esse in vacuo discrimen, cur corpora huc magis
 quàm illuc vergerent, sed mundi constitutionē cau-
 sam esse quòd ad centrum eius corpora undiquaq;
 inclinent ac ferantur. Satis est huc asserre verba eius
 è secundo De motu libro. Cum enim dixisset, mun-
 di corpus perfectum esse, partes mundi non perfe-
 ctas, quia ad totum certo modo affectæ, non per se
 essent: locutus deinceps de motu mūdi, cuius ea es-
 set natura, ut omnes partes ad compagem & cohæ-
 sionem sui, non ad dissolutionem & contritionem
 ferrentur, hęc infert. Sic autem toto in se tenden-
 te & moto, partibusque hunc motum habentibus è
 natura corporis: probabile est omnibus corporibus
 primum esse motum naturalem ad mundi medium,
 mundo, ut qui sic versus sese moueatur, partibus ut
 partibus. Hęc aliquis diceret: quid ergo tibi, mi ho-

„ mo, accidit, vt horum oblitus pronunciares, mun-
 „ dum, nisi fortuito medium occupasset locum, interi-
 turum fuisse. Si enim ea ipsius natura est, vt semper
 ad medium inclinet, ad idq; partes vndiquaq; con-
 tendant: sanè quocunque tandem infiniti loco po- 5
 natur sic sese continens atque complectens, integer
 manebit. Quæ enim franguntur ac dissipantur, iis
 id accidit singularum partium ad suū proprium lo-
 cum concessione ab eo quem præter naturam occu-
 pauerat. Tu autem putans mundum, si alio inanis lo 10
 co ponatur, omnino interiturum, idque affirmans,
 atque iccirco medium rei nullum admittenti me-
 dium assignans: contentiones illas, complexus, &
 momenta, vt nullam vim salutis præstandæ habentia
 omisisti: occupationi loci totā permanſionis cau 15
 sam adſcripsiſti. Et quidem prædictis hæc annectis,
 tanquam studio habens teipsum refellere. Quo au-
 tem modo quævis pars mouetur, annata reliquis, ra-
 tionī cōsentaneum est eodem etiā pro se moueri. Et 20
 „ si, verbi gratia, imaginemur eā in aliquo huius mūdi
 „ vacuo: sicvt vndiquaq; contenta ad mediū ferretur,
 „ in eodem manet motu, etiā si verbi gratia subito cir-
 „ cum eam inane exstitisset. Ergo quævis pars à vacuo
 „ circumuenta, nō amittit momentū quo ad medium
 „ fertur suū: ipse mundus nisi medium ei locum casus 25
 „ paret, vim continentē amittet, aliis eius substantiæ
 „ partibus aliò sese incitātibus? Atq; hæc multa habēt
 „ valdè repugnātia rationibus naturalibus. Hoc verò
 iam deo etiā & providentiæ aduersatur, q̃ his mini-
 mas ac leuissimas causas adſcribit, præcipuis & sum- 30
 mis ademtis. Quid enim magis cōtinet mūdi perpe-
 tuitatē, quā q̃ substantia eius suis partib. vnita à se-
 se cōtinetur? atqui hoc fortuito factū casu Chryſip-
 pus aſſerit. Nā si loci occupatio, causa est perpetui-
 tatis, & locus casu occupatus fuit: haud dubiè fortui 35
 ti eventus est conseruatio vniuersi, nō fati aut provi-
 dentię opus. Ratio autē de possibiliſſimis (hoc enim
 appel-

appellemus dynata) quomodo nō repugnet doctrina de fato? Si enim possibile id nō est, quod aut est aut erit verū, vt sentit Diodorus: sed omne cui contingere queat vt fiat, etiam si futurum nō sit, possibile est: multa erūt possibilia eorū, quæ non sunt fato insuperabili atq; immobili, & omnia vincente. & sic fati ratio evertitur. Sin est fatū, vt vult Chrysippus, facultas cōtingendi vt aliquid fiat, sæpe in impossibile incidet. & omne quidē verum necessarium erit, cōpræhensum ea quæ in omnia ius habet necessitate: omne autē falsum, maxima causarū obistente ne fiat verū. Cui enim fatale est in mari perire, quomodo fieri potest vt ei contingat mors in terra? & quomodo Megaris Athenis venire queat, qui à fato impeditur? Quinetiā quæ audacter de visis pronūciat, fati rationi reclamant. Vt enim ostēderet visum non esse ex se perfectā assensionis causam, ait damnosos fore sapientes, qui visa falsa in animis excitēt, si quidem visa assensionē absolutē perficiant. sepe enim sapientes aduersum vitiosos vtūtur mendacio, & probabile visum obiciunt, nō tamen assensionem: quæ causa esset futura falsæ opinionis & erroris. Hęc verò à sapiente aliquis in fatū transferēs, dixerit assensiones nō fieri propter fatū. nam sic fatum etiam falsis opinionibus, erroribus, dānis causam præbebit. Sic ratio quæ sapientē facit nemini nocere, vnā ostēdet fatū nō esse omnium causam. Nam si nō opinantur homines vi fati, neq; lēdūtur: ne agendi quidem rectē, sapiendi, constāter aliquid sentiēdi, aut vtilitatem percipiēdi causa erit fatū: actūq; est de eo pronūciato, quo fatū omnium rerū causa ponitur. Qui aut respondeat, Chrysippū non perfectam rerū causam, sed antegressam duntaxat causam fatū statuere: rursum ostēdet eū secū pugnare. Aliquādo enim Homerus summis vehit laudib. qui hæc de Ioue dixerit:

*Ergo quod unicuique bonum dabit ille, malū me,
Accipite. —*

& hæc Euripidis:

Iliad. 6, 109,

*Supplicibus
Eurip.*

*Quid, ô Tonans, sententiæ mortalibus
Dicam esse? namque à te nos suspensi sumus,
Agimusq; sic ut stat tibi sententia.*

& cùm his consentientia multa scripssisset, tandem
ait nihil ne minimum quidem vel quiescere vel mo-
ueri absque Iouis sententia, quæ idem cum fato sit.
At enim causa antecedens, infirmior est quàm quæ
vim in se habet perfectam, aliisque resistentibus non
peruenit eo quò intenderat. Fatum Chrysippus cau-
sam insuperabilem, quæque impediri aut mutari nul-
lo modo possit pronuncians, ipse Atropon (quasi
immutabilem) & Adrasteam & Necessitatem & vt
finem omnibus imponentem Pepromenen appel-
lat. Vtrum ergo dicemus, in nostra potestate neque
assensionem esse, neque virtutes, neque vitia, neque
officia, neque peccata: aut fatum ad finem proposi-
tum non pertingere, & Iouis voluntatem non con-
fieri. istorum enim hoc sequitur si fatum causam po-
nas ex se perfectam, illud, si tantum antepositam. 20
Nam si causa est perfecta, nostra in potestate nihil,
nihil voluntati nostræ relinquit. si antegrediens,
impediri iam poterit, neque vim habebit ad finem
sine obstaculo perveniendi. Non enim semel atque
iterum, sed ubiq; in omnibus Phisicis scripsit Chry- 25
sippus, particularibus naturis ac motibus multa oc-
currere impedimenta: Vniuersi nullum. Et quomo-
do vniuersi motus ad partiũ motus cùm pertineant,
his impeditis ipsi non impediuntur? non enim homi-
nis naturã nihil impedit, si manus aut pedis actio- 30
ni est quod obstat. neq; naus sine yllo impedimen-
to mouebitur, si velum aut remigium impediri pos-
sit. Adhæc, si visa nõ sunt fatalia: assensionem * aut
si fatalia visa ducere ad assensionem statuit: quomo-
do non secum pugnat fatum, de maximis rebus visa 35
nobis obiciens contraria, quæ animum diuersè tra-
hant: cùm quidem dicant, eos qui alteri assentiatur
parti,

parti, & non cohibeat assensionem, peccare: quod si
 obscuris imaginationibus concedant, probabilia
 duntaxat sectentur: si falsis, falsum amplectantur: si
 communibus, opinionem quæ comprehensione ca-
 5 reat. Profectò autem horum vnum necesse est vt aut
 non omne visum sit opus fati. aut omnis approbatio
 cuiuscunq; visi, delicto careat: aut ne ipsum quidem
 fatum repræhensione vacare possit. Cur enim non
 10 culpetur fatum, quod talia visa offerat nobis, quib.
 non repugnare aut obviàm ire, sed cōcedere & ob-
 sequi, vituperationem mereatur? Denique in cōcer-
 rationibus adversus Academicos maximè in hoc la-
 borant & Chrysippus & Antipater, vt ostendant ni-
 hil sine assensione agendum aut suscipiendum esse:
 15 figmenta eos, & inanes positiones tueri, qui volunt
 intestino oblato viso statim nos debere ad rē agen-
 dam incitari, non concedere interim aut assentiri.
 Rursus Chrysippus ait deum fallacia visa submit-
 20 tere, itémq; sapientem: nō vt requirant à nobis con-
 cessionem aut assensum, sed tantum vt ad agendum
 nos conferamus. nos autem quia vitiosi sumus, ob
 imbecillitatem assentiri huiusmodi visis. Non est
 difficile depræhensu, quàm hæc ab iis perturbatè,
 quàm adversus ipsos repugnanter dicantur. Qui
 25 enim non opus habet assentientibus, sed duntaxat
 agentibus ea, quorum visa submittit eis, nimirum si-
 ue deus hic est, siue sapiens, novit ad agendum suf-
 ficere visis, iisque abripi consensum. Proinde si no-
 vit incitationem ad agendum absq; assensione non
 30 effici à viso, & tamen fallentia veritatis specie visa
 offert: vltro in causa est, vt impingamus, &
 assentiendo iis quæ comprehendendi
 non possint, erremus.

Commentarius, Terrestria-
ne an aquatilia animalia sint
callidiora.

AVTOBVLVS. Leonidas interro-
gatus quid de Tyrtao sentiret, re-
spondit se eum existimare potius
esse bonum ad demulcendos ado-
lescentum animos. quod suis car-
minibus in his excitaret studium
quoddam laudis cum excandescencia coniunctum,
& mortis contemptu. Vereor itaque, amici, ne recitata
heri venationis laudatio, ultra modum excitet ve-
nandi studiosos de nostris adolescentes: ita ut reli-
qua omnia obiter tantum & tanquam nullius mo-
menti agenda putent posthac, & huic uni studio se
penitus addicant. quando ipse etiam denuo, idque
præter ætatem, animo ad eam rem factus commo-
tior mihi videor, & cupere cum Phædra Euripidea

Canibus acclamare,

Diversicolores insectans ceruas.

ita me exacuit oratio tam crebris & probabilibus
vsa argumentationibus. SOCLARVS. Vera dicis o
Autobule. videtur enim ille mihi artem dicendi lon-
go post tempore resuscitasse in gratiam adolescen-
tum, ac cum iis quasi vernæ delectationi indulgisse.
Maximè autem me affecit allegatio gladiatorum: cum
ostenderet haud exiguam laudem deberi venatio-
ni, quæ vim animi nostri eam quæ pugnis & ferro
inter se commissis hominum certaminibus gaudet
(sive natura eam sive disciplina indidit) maiori ex
parte ad se trahens, purum præbet spectaculum ar-
tis audaciæque cum prudentia coniunctæ, quæ ro-
bori

bori mentis experti opponatur: collaudetque illud
Euripideum:

Vires exiguae sunt mortalium.

Sed calliditate multiplici

Belluas maris, & terrestria,

Et sub cælo uolitantia

Omnia homo domat.

A V T. Enimverò, mi Soclare, inde ferunt inhu- *Homicidio;*
manitatem & sæuiciam ad homines venisse, cum ij *rum origo.*
se adsuëfecissent semel gustu cædium percepto in
venationibus ad sanguinem & vulnera animantium
æquo animo ferenda, gaudendumque iis trucidan-
dis. Deinde, sicut Athenis primum aliquis syco-
phanta à triginta tyrannis necatus, dignus suppli-
cio fuit existimatus, itemq; secundus ac tertius: pau-
latim deinde ij progressi, etiam probos arripuerunt,
& ad extremum ne ab optimis quidem ciuibus ab-
stinuerunt iniuriam. ita qui primus interfecit vr-
sum aut lupum, laudem invenit. deinde bos aut
sus, quod proposita sibi sacra gustasset, causam suæ
necis præbuit. hinc iam cerui, lepores, capræ esui
haberi ceperunt, feceruntque ut oues etiam, & ca-
nes adeò alicubi, equique comederentur. denique
cicurem anserem, & columbam cõtubernalem, non
alimenti causa & famis sedandæ sicut feles aut ælu-
ri, sed voluptati obsonantes cum dilaniarent: quid-
quid in natura est truculentum & efferum, robora-
uerunt, & rigidum atque ad misericordiam non fle-
xile reddiderunt: humanitatem autem maxima è
parte hebetauerunt. Contrà Pythagorei, ut homi-
nes ad miserationem & humanitatem condocifa-
cerent, mansuetudinem erga bestias meditandam
præceperunt. Magnam enim vim consuetudo ha-
bet, leuibus affectionibus hominem paulatim oc-
cupatum longè producendi. Verùm nescio quo
modo ita ceperimus colloqui, ut neq; heri actorū,

neque hodie fortassis agendorum meminerimus. Cùm enim heri dixissemus, vt nosti, omnia quodammodo rationis participia esse animalia: venandi studiosis iuuenibus nō insciti neq; inuenisti certaminis materiam præbuimus de calliditate marinorum & terrestrium animalium: quod hodie (puto) nobis erit diiudicandum, si quidem pactis stare volent Aristotimus & Phædimus. quorum alter terram solertiora proferre animalia se demonstraturum sociis promisit, alter eam laudem se mari adferturū. s o c. 10
 Illi verò persistunt, ô Autobule, in eo quod in se receperunt, ac statim aderunt. prima enim luce vidi eos se parare. Sed si placet, ante illud certamen, ea quæ heri tempestiuè dici non potuerunt, vel inter pocula minus seriò tractata sunt aduersus illos, repetamus. Videbatur enim quidpiam è Stoa quasi resonare & occlamari efficaciter, mortali vt opponitur immortale, & interitus capaci interitus expers, corpori incorporeum: ita cùm sit ratione præditum aliquid, debere etiam opponi brutum aliquid: ne de tot seriebus contrariorum inter se comparatorum hæc sola imperfecta maneat atque mutila. a v t.
 Quis verò, mi Soclare, hoc postulauit, vt cùm sit ratione præditum in rebus, negetur esse aliquid ratione carens? brutarum enim rerum abvndè est in omnibus animæ expertibus. neque alia indigemus re, quam opponamus ratione præditæ: cùm omne quod anima caret ac mente, aduersum ei collocare liceat, quod cum anima rationem est nactum. Quod si quis postulet, ne natura sit manca, debere animalium alia rationem habere, alia esse bruta: invenietur qui eodem iure flagitet, animalium alia debere esse vi imaginandi prædita, alia ea carere: alia sensum habere, alia non habere: scilicet vt oppositas habitibus istis priuationes æqualibus veluti mortis natura habeat. Quod si hæc postulare absurdum est, cùm quodvis animal simul & sentiendi & ima-

Nullum animal esse brutum.

& imaginandi vim nanciscatur: ne hoc quidem re-
 ctè postulabitur, esse animalium alia ratione prædi-
 ta, alia bruta: idq; ab iis hominibus qui nihil sentire
 putent, quod non etiam intelligat: neq; animal cen-
 seant, cui non vt sensus & appetentia, ita etiam opi-
 nandi & ratiocinandi vis insit. Etenim natura, quam
 isti finis certi gratia omnia facere probè dicūt, non
 eò animal sentiens creauit, vt duntaxat afficeretur
 sentiendo. Sed cū multa sint naturæ eius conue-
 nientia, multa aduersa: non poterat vel momentum
 temporis incolumitatem suam tueri, nisi quædam
 fugere, alia conseruari nosset. Vtrorumque porrò
 cognitionem sensus vnique animalium perinde
 præbet. quæ verò sequuntur sensum appetitiones &
 apprehensiones vtilium, perniciosorumq; & mole-
 storum auersiones, nullo pacto cadere in ea que-
 unt, quæ ratiocinari, iudicare, meminisse, & animad-
 vertere non possunt. Immò quibus expectationem,
 memoriam, propositum, apparitionem, spem, me-
 tum, cupiditatem, molestè ferre ademeris: iis nul-
 lo vsui erunt oculi, aures, omnes sensus, omnis ima-
 ginatio, cū non habeant qui vtantur iis: præstat-
 que iis carere, quàm doloribus & molestia affici,
 cū non sit declinandi instrumentum. Stratonis
 etiam Physici exstat oratio, qua sine intelligentia
 sentiri omnino nihil posse demonstrat. nam saepe
 numero scriptura aliquam oculis percurrimus, aut
 verba nobis ad aures accidunt, ita vt nihil eorum
 obseruemus, sed fallant ac effugiant animo nostro
 in aliud intento: deinde revocentur in animum ea-
 dem ac recolantur, quæ antè erant prætermissa. vn-
 de etiam dictum est, Mentem videre, mentem au-
 dire, reliqua omnia cæca esse & surda: scilicet quia
 affectio aurium aut oculorum sensum nullum indat,
 intelligentia absente. Itaque Cleomenes rex cū
 in conuiuio laudaretur quoddam carmen, interro-
 gatus an sibi videretur esse præclarum: Vos, aiebat,

videritis isthuc: mihi animus erat in Peloponneso.
 Proinde si natura ita est comparatum, vt intelligen-
 do sentiamus, necesse est omnia quæ sentiunt, intel-
 ligere. Atque etiam vt demus hoc, sensum ad suum
 munus perficiendum intelligentia opus non habere: 5
 vbi sensus discrimine ad naturam suam accom-
 modati & fugiendi indito animal destitutum fue-
 rit, quid porrò est quod memoria id retineat, quod
 metuat ei à nocituris, desideret profutura, conse-
 cteturque ea, siquidem absint, isque paret recepta- 10
 cula, suffugia, tum eorum quæ capi possint indagi-
 nes moliatur, & declinationes insidiantium? Atqui
 in introductionibus quas vocant suis illi ad odium
 vsq; inculcant subinde, propositum esse indicatio-
 nem perfectionis definientes, aggressionem incita- 15
 tionem alia priorem, apparatus actionem quæ actio-
 ni antecedit, memoriam compræhensionem præte-
 riti alicuius pronuntiati, quod præsens sensu fue-
 rit conceptum. Hæc verò omnia cum intelligentia
 sunt coniuncta, omniâq; omnibus conveniunt ani- 20
 malibus. sicut nimirum etiam notiones, quas intus
 repositæ dum sunt, noticias, vbi in motu sunt, in-
 tellectiones vocant. Iam cum vno ore omnes fa-
 teantur: animi (sic enim ipsi nominant) perturbatio-
 nes esse falsas opiniones & praua iudicia: mirari su- 25
 bit, quod ab iis prætereuntur animalium acta &
 motus, iræ, metus, invidiæ, adeoque odia etiam at-
 que obtrectiones. quid, quod canes ipsi equosq;
 peccantes plectunt? non equidem frustra, sed casti-
 gandi gratia, dolore iis ægritudinem inferentes, 30
 quam pœnitentiam vocant. Porrò voluptas quæ au-
 ribus percipitur, delectatio est seu pellacia: quæ ocu-
 lis, præstigiæ. vtroque interim genere adversum ani-
 malia vtuntur. Illiciuntur enim ac deliniuntur cer-
 ui & equi fistulis atque tibiis: & paguros vi è saxo- 35
 rum cauernis eliciunt lotinæ fistulæ cantu: ac thrif-
 sam (siue hæc alofa est) cantando plaudendôq; pro-
 trahi

*Contra Stoi-
cos.*

trahi aiunt. Rursum præstigiis otus capitur, videns saltantes coràm homines in numerum, & ipse gestiens suas scapulas bellè iactare. Cæterùm qui etiam stolidiùs his de rebus loquentes, neque delectari neque irasci, neque metuere animalia aiunt: neque parare se lusciniam, neque recordari apem, sed quasi parare se hirundinem, ac veluti irasci leonem, & tanquam metuere sibi ceruum: nescio quid responsuri sint iis, qui animalia etiam non videre, non audire, non vocem emittere, sed quasi videre, quasi audire, quasi vocem edere, denique omninò nò vivere, sed duntaxat quasi vivere dicerent. nam ut ego sentio, hæc non magis evidentia quàm ista repugnant. Me itaque, Autobule, hæc ita sentientem pone. At humanis moribus, vitis, studiis, ac rationibus degendæ vitæ comparare brutorum quæ vocantur res, cùm aliàs mihi videtur totum esse plenum absurdi, tum nulla coniectura ad virtutis (de qua instituitur disputatio) cognitionem ducere. & si ponamus nihil ista ad virtutem procedere, nò video quid natura principium eis dederit, cùm ad finem ea pervenire sit nefas. ΑΥΤΟΒ. Enimverò, mi Socrate, hoc illi pro absurdo non habent. Nam cùm id statuunt, dilectionem prolis nostram principium societatis humanæ ac iusticiæ esse: reliquis animalibus, in quibus esse vehementem eam adfectionem vident, nihilominus pernegant iusticiæ quicquam inesse. & multis nulla ad procreationem facientia defunt membra, cùm genitalia vteròsque habeant, & in coitu voluptatem etiam persentiant: neque tamen illi genus suum propagant. Sed & hoc consideres velim, an non ridiculi sint, qui Socratem & Platonem nò in minore esse vitio pronunciantes quàm quodvis mancipium ac tantūdem stultos, intemperantes, iniustos: porrò animalium culpant naturam ut non satis puram, neque absolutè ad virtutes elaboratam. quasi verò prauitas & imbecillitas ratio;

nis ab iis non ponatur inter vitia rationis, quibus
 plena sunt omnia animalia, quorum timiditas, in-
 temperantia, iniusticia, & malicia in sensus nostros
 plerunque incurrunt. Qui verò postulat vt rectitu-
 dinem rationis in se suscipiat, quod natura ad eam
 factum non est: is primùm perinde facit, ac si simiæ
 turpitudinem, testudini tarditatem neget à natura
 ingenitam, quia pulcritudinis illa, hæc celeritatis
 non est capax. Deinde discrimen in promptu situm
 nō animadvertit: nam ratio natura inest. perfecta ra-
 tio & virtute prædita industriæ ac disciplinæ debe-
 tur. Quo fit, vt quodvis animal rationis sit parti-
 ceptor: quam autem isti requirunt eius rectitudinem
 ac sapientiam, nullus est homo in quo eam esse que-
 ant dicere. Verùm vt visus visui, volatus volatui
 præstat: (non enim accipiter & cicada æquè videt,
 neq; ita aquilæ volant, vt perdices) ita etiam nō o-
 mne rationis particeps perinde summam callidita-
 tem atq; celeritatem intelligendi nāciscitur. Alio-
 qui documenta in animalibus exstāt multa societa-
 tis, fortitudinis, & in parādīs rebus necessariis ac tu-
 tanda familia versutiæ: sicut & contrā iniusticiæ, ti-
 miditatis, fatuitatis. Atque hoc testatur causa, quæ
 nostris adolescentibus sui certaminis exstitit: quod
 scilicet exstante discrimine aliquo, alter terrena, al-
 ter aquatilia animalia cōtenderet à natura plus ad
 virtutem adiumentū accepisse. Quod sanè liquet, si
 cum ciconiis compares fluuiales equos. illi enim pa-
 tres suos alunt, hi, vt cū matribus coire possint eos
 necant. item columbas cum perdicibus. nā alterius
 generis mares oua perdunt, femellāsque corrumpūt,
 non admittentes marem dum incubant. alteri par-
 tem curæ in se recipiunt fouendis ouis, primiq; pul-
 los cibant, & femellam si diutiùs evagetur mas ro-
 stro tundens ad oua & pullos compellit. Antipater
 verò ouibus & asinis neglectiōe mundiciæ expro-
 brans, nescio cur lynceus præterierit & hirundines.

nam

nam lynces lyncurium suum planè è medio remouent, occultantq; hirundines pullos suos docèt foras aversos excernere. Et verò quid causæ est, cur arborem arbore nō dicamus minus docilem, vt ouem canem? aut olus olere timidius, vt ceruum leonem? nimirum, quòd sicvt de immobilibus aliud alio tardius, aut de mutis aliud alio minùs vocale non habetur: ita timidius, segnius, intemperantius aliud alio non reputatur, vbi intelligendi vim natura nō est largita. ea in aliis aliter, ac vel magis vel minùs insita, discrimina fecit ea quæ cernimus. Sed, dices, mirum dictu est quantum homo prudētia, solertia, iusticia & societatis procuratione reliquis pręstet animalibus. Quia enim amice, etiam hæc magnitudine, pedum celeritate, acumine visus, auditus subtilitate, aliis alia homines vniuersos longè superant. Neque tamen propterea cæcus, viribus, auribus carēs homo est: neq; manuum & oculorum vi ac quantitate nos natura priuauit, etsi nihil hæc sumus cum elephanto aut camelo comparati. Proinde etiam animalia cætera, quia tardius intelligunt, minùsque rectè rationantur quàm homo, nō dicemus omni ratione atque intelligentia carere: sed eam possidere imbecillam atq; turbidam, sicvt oculum lusciosum & distortum. Ac nisi adolescentes nostros iam nunc sperarem, qua sunt eruditione & in humanioribus studiis diligentia, plurima terrestrium vnum, alterum marinorum exempla conducta in medium prolaturus: non abstinuissẽ sexcentis docilitatis, sexcentis naturæ bonitatis speciminibus recensendis; quorum nobis copiam è theatris imperariis affatim hauriendam pulcra Roma præbuit. sed hæc nos illis integra atque intacta relinquamus, quibus suam exorant disputationem. Interim tecum quidpiam volo per ocium cōsiderare. Arbitror ego peculiarem cuique parti aut facultati suā esse mutilationem, suam deprauationem, suum morbum, quæ in aliud nihil

cadant. quomodo visui cæcitas, pedi claudicatio;
 linguæ balbucies soli accidit. non enim cæcum dici-
 tur id quod natura ad videndum non fuerat compa-
 ratum: aut claudum, cui eadem gradiendi omnem
 negauerat facultatem: neque balbum aut blæsum ha-
 betur quod suapte natura linguæ est vocisq; expers.
 Ergo delirare etiam, desipere aut insanire non cen-
 sebimus id, cuius naturæ sapere, intelligere, ratioci-
 nari non est accommodatum. Affici quippe non po-
 test, quod nulla est facultate præditum, cui affectio
 aliqua, aut priuatio, aut mutilatio, aut læsio accide-
 re queat. Nimirum verò rabidos vidisti canes ali-
 quādo. ipse etiam equos vidi rabidos: & sunt qui bo-
 ues quoq; furere, & vulpes dicant. Sed nobis suffi-
 cit canum exemplum controversia carens: quod te-
 statur animal hoc ratione non contemnenda prædi-
 tum esse: quæ conturbata furore isto, qui dicitur ra-
 bies, adficitur. nam neque visui eorum, neq; auditui
 quidquā accidere mutationis tum cernimus. Enim-
 verò sic ut ineptus sit, qui hominis melancholia la-
 borantis & insanientis neget ab alienatā corruptāq;
 esse vim ratiocinandi ac memoriæ: (cū quidem ita
 receptum sit consuetudine, ut sic affectum non esse
 apud se ac mente excidisse dicamus) ita qui rabido
 cani aliud accidisse aliquid putet, quā quod vi in-
 telligendi, ratiocinandi, ac memorandi perturbata
 desipiens ignoret carissimas personas, fugiatq; con-
 suetam à prima ætate vitæ rationem, neq; agnoscat
 quæ cernit, videtur mihi ignorance causæ ductus
 contentiosè veritatem impugnare. s o c. Rectè
 mea sententia iudicas. Equidem Stoici & Peripate-
 tici contrarium hac maximè probant ratione, quod
 iusticiæ esse nullam originem posse dicunt, nullam-
 que omnino fore iusticiam, si omnia animalia ratio-
 ne sint prædita. Effici enim, ut aut iniuste faciamus
 iis vescendis vtendisq; aut usu eorum omisso vel vi-
 uere omnino nequeamus, vel vita inops futura sit,
 & quo-

An iusticia
 esse possit
 brutis ra-
 tione præ-
 ditus.

& quodammodo belluina. Neq; dicā de Nomadum
 & Troglodytarum innumeris millibus, qui præter
 carnes cibum alium nullum norūt. Nobis quidem,
 qui mansuetè videmur & humaniter viuere, si disca-
 mus bruta omnia pro ratione præditi nobisque co-
 gnatis habere, ac proinde sine vlllo eorum damno ac
 cum cautione iis vti, non video quod opus in terra,
 in mari, in montibus, quæ ars, qui vitæ ornatus sit fu-
 turus reliquus. Nullum proinde remediū adhiberi
 huic difficultati potest, quæ aut vitam aut iusticiam
 abolet: quàm vt sequamur veterem terminum ac le-
 gem, quæ (vt est apud Hesiodū) naturas distinguēs,
 ac genera seorsim vnumquodq; ponens,

15 *Pisces, atq; feras iubet. ac'reasq; uolucres,
 Istæc iusticiæ nulla cū lege ligentur,
 Alterum in alterius prædam demittier aluum.
 Humano generi sed mutua iura dicauit.*

Operib. 275

scilicet vt cū bruta nobiscum iustè agere nō que-
 ant, nos quoque iniustè in ipsa agere non possimus.
 20 quam rationem qui dimittunt, neque vllam vtilita-
 tem vitæ, neque vllum iusticiæ aditum relinquunt.
 A V T. Hæc quidem tu, amice, planè è sententia il-
 lorum dixisti. Verū non cōuenit philosophis, tan-
 25 quam difficulter fetum enitentibus mulieribus, ap-
 pendere medicamentum partum accelerans, vt faci-
 le & absque ærumna iusticiam nobis pariant. Nam
 ipsi quoque non concedunt Epicuro maximarum
 rerum causa fingenti exilem adeo atque nullius pre-
 30 cij rem: inclinationem scilicet atomi leuissimam,
 qua is astra, animalia, & fortunam volebat intro-
 ducere, & libertatem voluntatis nostrę tueri. * o-
 stendere aliquid incertum, aut sumere aliquid ma-
 nifestum, & conuenit id quod de animalibus di-
 35 citur, ponere in disputatione de iusticia: si neque
 in confesso ponitur, neque aliàs demonstrant. Ete-
 nim alia via ad stabiliendā iusticiā perueniri potest,

non ita lubrica & per præcipitia ducente, & evidentia evertente: sed quam Platone autore meus, Socrate, filius, tuus socius monstrat non contendendi cupidis, verum sequi & discere volentibus. Sanè nō absq; omni iniusticia fieri, quòd homo sic agit cum brutis, id tanquam verum sumserunt Empedocles & Heracletus, sæpenumerò deplorantes, atq; incusantes naturam, svt quæ necessitas sit ac bellum, nihil sincerum habeat, multisq; iniustis affectionibus ad finem suum perveniat: quando ipse etiam ortus hominis ab iniusticia sit, immortalis re cum mortali coeunte: delecteturq; id quod nascitur partib. contra naturam à toto avulsis. Verum hæc nimis acerba videtur esse & libera infectatio. Alia autem est concinna excusatio, quæ neq; eripit animalibus rationem, & cōvenienter vtentibus hominibus iusticiam cōservat. quam à veteribus & sapientibus introductam, gulæ ac voluptatum studium coitione facta exturbavit: Pythagoras autem revocavit, docens quomodo citra iniusticiã vtilitatem percipere possemus. Nō enim agunt iniuste, qui animalia quæ cicurari prorsus nō possunt, vel dānosa omnino sunt, plectūt atq; interficiunt. mansueta autem humanæque cicurando ad eas operas condocerant, quæ vniuscuiusq; naturæ conveniunt.

*Fetus equorum, asinorumq; & boum genus,
vt ait Aeschili Prometheus, dat deus,
Munera rependens, quæ nostris laboribus
Subeant. —*

sic canum custodia capras & oves defendit, dū mulgentur, tondentur, pascuntur. Non enim vita hominibus eripitur, si non apponantur patinæ piscium plenæ, aut iocinora anserum, neque boues aut hædos in convivia mactent: neque fallendi temporis causa, aut animi gratia in theatris ac venationibus alias bestias invitas cogāt resistere & pugnare,

alias

alias quas natura non armauit, interficiant. Qui enim ludit, & se oblectat, qui vnà ludant atque gaudeant socios ludi habere debent: non (quemadmodum de pueris dicebat Bio, eos per ludum ranas saxi petere, ranas autem non ioco, sed seriò mori) ita venari & piscari, vt voluptatem capiat bestiarum cruciatibus & mortibus, aut iis miserabiliter à pul-
 5 lis catulisve abreptis gaudeat. Non enim iniuste faciunt qui vtuntur animalibus: sed ij, qui hoc faciunt
 6 damnosè, cõtemtim, & cum crudelitate. SOCL. In-
 hibe, & sum moue hæc crimina. Propè enim adsunt
 huc accedentes multi, omnes venandi studio dedi-
 ti. quos neque facile sit ab instituto suo deducere, &
 nihil attinet offendere. AVT. Probè mones. Sed
 5 Eubiotum quidem satis scio, & consobrinum meum
 Aristonem, tum Dionysij Delphici filios Aeacidem
 & Aristotimum hūc, nec non Nicandrum Euthy-
 dami F. gnaros esse terrestris venationis, ideòque à
 partibus Aristotimi futuros. sic vt ab altera parte
 20 Phædimus adducit insulares istos & marinos, Hera-
 cleonem Megarensē, Philostratumque Euboēn-
 sem,

Cura marinorum quibus est operum. —

Hunc autem nostrum æqualem Optatum

25 *Vtris annumeres, non est dignoscere promptum:*

Iliad. 2, 85.

qui agrestem simul & marinam deam Dictynnam
 vtriusque generis prædæ primitiis sæpe veneratus, i-
 ta accedit, vt neutris videatur se adiuncturus. nūm-
 30 nam malè coniicimus mi Optate, communem te fo-
 re, & qui medium ferat adolescentum arbitrum.
 OPT. Rectissime coniicis Autobule. iam dudum e-
 nim Solonis lex obsoleuit, quæ puniri iubet qui in
 seditione neutri se parti adiunxisset. AVT. Huc er-
 35 go adside, vt si quid incidet teste indigens, non Ari-
 stotelis libros excutiendi sint, sed tibi ob peritiam
 verum dicenti suffragemur. SOCL. Agedum iuue-

ddd v

nes,convenitne inter vos de ordine. ARIST. A-
ctum est de eo inter nos magna contentione:tandē,
vt ait Euripides,

Fortunæ proles fors tulit sententiam,

cūm eò esset provocatum, iussitque terrestrium cau-
sam prius quàm marinorum dici. SOCL. Tempus
ergo est Aristotime, vt tu iam nunc dicas, nos audia-
mus. ARIST. Forum controvertentibus apertum
est * alij fetum perimunt, in ipso partus tempo-
re infilientes femellis. Genus est mugilum, quos
pardias appellant: ij è suo viuunt mucu. Polypus se
ipsum depascens per hyemem desidet

* *
*Piscium &
piscationis
vituperatio*

*Hesiod. op.
521.*

*sept. legum
extremo.*

Ignē carente domo, prauo contentus in antro,

adeò vel ignauus est, vel gulæ deditus, vel stupidus, 15
vel omnibus iis culpis obligatus. Itaque rursus Pla-
to in Legibus prohibuit, aut potiùs voto hoc petiit,
ne marinam adolescentēs venationem vnquam ama-
rent. Nulla enim roboris exercitatio, nulla sapientiæ
meditatio, neque quicquam ad vires, celeritatēve
conducens agilitatēq; inest in certaminibus, quæ
adversus labraces, congros, aut scaros suscipiuntur.
At in terrestri venatione, ferocia animalia congre-
dientium exercent audaciam & fortitudinem: ver-
futa, insidiantium calliditatem: velocia robur & la- 25
borum tolerantiam apud insequentes. Atque hæc
bona venationi accepta feruntur: piscatio nulla re
est nobilis. Neque sanè deorum quisquam, mi ami-
ce, dignum se congricidæ putauit titulo, cūm Lyco-
ctonos voluerit dici Apollo: aut mullicida, cūm sit 30
Elaphebolos Diana: ille à lupis, hæc à ceruis occi-
dendis. Quid verò miri hoc? cūm etiam homini a-
prum duntaxat, ceruum, capream, leporem capere
honestius sit, quàm emere: thynnium, carabum, a-
miam obsonari quàm capere magis decorum? Om-
nino enim piscatio propterea turpis, nullo studio 35
digna, illiberalis credita est, quòd nihil habet inge-
niosum,

geniosum, nullas machinas, nullam versutiam vsurpet. In vniuersum verò, quando quibus demonstrat philosophi animalia ratione esse prædita, hæc sunt: proposita, apparatus, memoria, animorum motus, pro subole procuratio, gratiarum actio pro acceptis beneficiis, meditatio vltionis in eos qui læserūt, inventiones rerum necessariarum: indicium virtutis alicuius, vt fortitudinis, societatis, continentia, magnanimitatis: consideremus nihilne horum marina, aut obscuram eorum notationem modò involutam ita, vt vix coniecturis solertibus possit percipi, habeant: in pedestribus autem & terrenis documenta istorum omnium existent splendida, euidencia, stabilia. Ac initio mihi contemplare proposita & appar-

ratus taurorum ad pugnam se puluere conspergentium: atque aprorum dentes acuentium. Elephantia, quia materia quam alimenti sui causa effodiunt aut excidunt, dentem hebetat deterendo, altero tantum ad hanc rem vtuntur, alterum semper acutum ac recentem sui defendendi gratia seruantes. *Tauri, aprorum, elephantia, solertia.*

Leo semper ambulat pedibus introrsum reductis, itaque ungues occulit, ne attriti aciem amittant, aut inuestigantibus occasionem inveniendi exhibeant.

non enim facile invenitur vestigium vnguis leonini: sed in cæca & exigua incidentes signa, aberrant venatores. Ichneumon autem, quod auditum vobis puto, parum differt ab induto thorace ad prælium milite: tantum sibi cœni circumdat, tamq; densam sibi circumfigit tunicam, aggressurus crocodilum. *Ichneumon*

Hirundo, antequam fetum excludat suum, videmus quo modo nidum adornet. quàm bellè fundamenti loco festucas subiiciat solidiores, iisque adfigat deinde tenuiores. & si glutinis loco cœnum desideret nidus, quo pacto super lacum aut mare ita volitet, vt superficiem eius tangens alis, eas vdas, non tamè grauiores faciat: iisque deinde puluerem apprehendens, eo illinat atque constringat laxas dilapsurasq;

partes. opus ipsum figura est angulis & multitudine laterum carente, æquabile & (quantum potest fieri) rotundum in globi morem. sic enim & stabile atque capax fit, & non temerè ansam præbet foris insidiantibus bestiis. Araneæ textum, commune exemplar telæ mulierum, & retibus, non vna de causa admirationem sui præbet. Nam & fili subtilitas, & textura non deiuncta aut staminis in morem diuisa, sed cōtinens tenuis in morem membranæ, & quodam glutinoso humore obscurè admixto conferta, tum color aëream & caliginosam reddens superficiem fallendi causa, atque ipsa adeò maximè totius machine gubernatio, quòd callidi instar venatoris, si quid reti suo implicuit, illico sentiens casses suos cōtrahit, prædàmque constringit: hæc inquam omnia eiusmodi sunt, vt nisi quotidie se conspectui nostro offerentia fidem facerent, non minùs fabulæ putarentur, quàm coruorum in Africa solertia. qui potu indigentes, lapidibus iniectis in aquam, eò vsque eam impleto cauo continente eleuant, dum rostro attingere liceat. Porro aut cùm vidissem canem in nauis nautis absentibus lapillos in amphoram oleo non repletam iniicere: miratus sum quomodo intelligeret à grauioribus immixtis leuiora sursum elidi. Similes sunt Cretensium apum, & anserum in Cilicia artes. Illæ enim ventosum aliquod circumvolaturæ promontorium, ne disiciantur, seipsas exiguis lapillis in os sumtis quasi saburrant. hi quando Taurum traiciunt, animalia alioqui vocalia & obstrepentia, tum metu aquilarum in os iustæ magnitudinis lapide sumpto taciturnitatem sibi imperant, vt fallere in transitu eas possint. Gruum etiam in volando nobilis est cautio. Nam cùm spiritus est largus, & aer asperior, non vt in tranquillitate volant sinu in fronte curuato in Lunæ morem: sed statim in triquetram formam conducto agmine, cuspide eius figuræ scindunt circumfluum aerem, ne ordines rumpi ab eo possint.

*Aranea.**Coruus.**Canis.**Apes.**Anseres.**Gruus.*

possint. Vbi se in terram demiserunt, eæ quæ noctu excubias agunt, corpus vni insistentes cruri librant. altero pede lapidem perpetuò inter vigilandum retinent longo tempore: obrepente somno dimissus lapis illicò excitat. Vt iam eo minus mirer Herculem, si arcum axillæ subiiciens, & complexus valido brachio,

Ducit soporem, dextera lignum premens,
neque eum etiam qui primus apertione ostrei quod conuieret expectandam depræhendit: cùm obseruauerim Erodij technam. is enim cùm à concha quæ *Erodijus*,
deglutiit conuiuentem vexatur, tantisper tolerat, dum eam à calore laxatam emolliendo apertamque sensit: tùmque evomens hiantem & diductam, id
quod esui est eximit. Cæterùm formicarum apparatus & dispositiones exactè enarrare nefas pœnè est: omnes autem præterire, nimix̃ socordix̃. Nullum enim ita exiguum habet natura magnarum & pulcrarum rerum speculum. sed tanquam in pura gutta insunt omnium effigies virtutum.

Intus amicix̃ simulacrum est, —
nempe cultura societatis. inest etiam fortitudinis imago, laborum tolerantia. insunt multa continentix̃ semina, multa prudentix̃ & iusticiæ. Cleanthes, tametsi negabat animalia ratione prædita esse, nihilominus in tale se narrat incidisse spectaculum. Venisse formicas de suo cauo ad aliud formicarum examen, formicam portantes mortuam. Ex hoc adscendisse alias formicas tanquam ad colloquium, rursum
que descendisse. id bis terve factum. tandem has sursum extulisse vermem, tanquam redemptionis preciũ pro mortua. hoc illas accepto, & reddito formicæ cadauere discessisse. Sed inter ea quæ manifesta sunt omnibus, est in occurrendo æquitatis studium, cùm
nihil gestantes gestantibus aliquid de via decedūt: & rerum portatu difficilium corrosiones, atque partitiones, vt à pluribus possint ferri in particula di-

Ilia. 5, 216.

Formica.

vulsæ. Quòd autem minutas suas res aliquando foràs efferunt formicæ & frigori exponunt, hoc Aratus pluuiam præmonstrari asserit :

Aratus 956.
Vergil. l.
Geor.

Sæpius & testis penetralibus extulit oua

Angustum formica terens iter. —

Quidam non oua interpretantur : sed versum ita legunt, vt intelligant eas fructus quos reconditos habent, metu rubiginis ac putredinis quam præsentiat imminentem exitioque futuram, foràs efferre. Om- 10
nem earum calliditatē superat præsensio tritici germinationis. non enim manet aridum, aut putredinis exfors, sed humectatur, & lactescit, cum iam eò tendit vt in herbam mutetur. ne igitur seminis vim seruans, inuile esui fiat : exedunt illud principium 15
seu acumen grani, è quo germen emitti à tritico solet. Non probò eos, qui quasi corporis dissectionem æmulantes, earum cauernas rei perspicendiæ causa lustrant. Li quidem dicunt, à foramine non esse rectū in eam descensum, aut quam alia bestia facillè posset 20
perrepere : sed anfractibus atque flexibus cuniculisque variè interceptum in tres desinere cavitates : quarum vna commune sit omnium domicilium, secunda penu rerum ad victum pertinentium, in tertiam mortuæ reponantur. Puto autem non 25
importunum vobis visum iri, si post formicas elephantum producam : vt mentis vim & in minimis & in maximis corporibus contemplemur, neque illis non sufficientem, neque his quicquam auferentem.
Elephas. Alij in elephante hæc admirantur, quæ discens & cō 30
docefactus in theatris ostentat : figurarum formas inquam & immutationes : tanta varietate & subtilitate, non facillè vt humana meditatione, retentione, ac memoria possint equari. Ego autem magis ex his, quos à sua natura & nulla à disciplina habet hoc animal motibus cum animi tum corporis, tanquam fin- 35
ceris & meris, intellectum ei inesse animaduerto.

Romæ

Romæ non ita pridem, cùm multi docerentur institutiones admirabiles, gyrósque explicatu difficiles: quidam reliquis omnibus minùs docilis, ob idque crebrò increpatus & castigatus, depræhensus est noctu sua sponte ad Lunam se exercens, atque discens. In Syria scribit Agno quondam in domo quadam elephantum fuisse nutritum: quem cùm magister hordei demenso quotidie dimidio defraudaret, & aliquando idem domino inspiciente totum demensum affunderet: elephantum hoc viso, proboscide porrecta semissem separasse, itaque ingeniosissimè fraudem præfecti sui prodidisse. Alium, cùm in mensuram alimèti terram & lapides ingereret magister, & carnes iuxtà elixarentur, cineres arreptos in ollam coniecisse. Alius Romæ à pueris vexatus, proboscidem eius stylis qui pungebant, vnum ex iis cò præhensum sublimen extulit, videbatúrque enecaturus. Sed oborto adstantiũ clamore, paulatim ad terram demisit ac discessit: metum tali homini satis esse pœnæ arbitratus. De feris autem & seorsim pascètibz, cùm alia multa mirabilia narrantur, tum quo modo flumina tranare soleant. Primus se committit fluio qui ætate & quantitate est reliquis minor omnibus. Illi autem stantes in ripa spectant: quòd, si ille suo corpore supra aquam extet, iam fiduciam trahiendi indubitatam sibi sciant esse concipiendam. Huc vsque proventus oratione, videor mihi propter similitudinem non debere præterire vulpis astutiæ. Sanè qui fabulas narrant, ij columbam aiunt ex arca emissam Deucalioni certum indicium detulisse tempestatis, cùm rursus ingrederetur: serenitatis, cùm avolasset. Sed Thraces in hunc vsque diem quando coneretur gelu fluuium volunt transire, vulpe vtuntur ad soliditatem glaciei explorandã. sensim enim accedens, aurem admouet. & siquidem strepitu oblato sentiat aquam propè subterlabi: ratiocinatur non in profundum congelasse aquam,

Vulpes.

ideóq; subsistit, & nisi prohibeat aliquis, retrò abit. si nullum sonitum percipiat, iam audacter transit. Neque est quòd hoc dicamus sensus brutá esse subtilitatem, sed ratiocinationem, cui sensus præbuerit principium. ea autem est talis. quod sonitum edit, 5 mouetur: quod mouetur, non congelauit: quod gelu non concreuit, humidum est: quod humidum, id subsidere solet. Dialectici aiunt canem in triviis ea uti argumentatione, quæ è pluribus disiunctis enuntiatis conficitur. sic enim secum colligere. Fera 10 aut hac, aut illa institit via, sed neutra: ergo hac, quæ superest. sensu nisi prænotationem nihil suppeditante: ratione assumptiones, iisq; conclusionem inferente. Neq; verò canis hoc indiget testimonio: falsum cum sit, & adulterinum. nam ipse sensus cani ve 15 stigis & cursus flexibus persequendis feræ quò fugerit ea demonstrat: valere iussis istis deiunctis aut copulatis effatis. Alioqui verò è multis factis, affectionibus, & officiis canis, quæ neq; olfactui neque visui obvia, sola intelligentia agi ac considerari 20 queunt, natura eius perspicui potest. Ridiculus sim, huius animalis in venatione continentiam, obedientiam, atq; solertiam vobis narrans, quotidie ista videntibus & tractantibus. Romano cuidam in bellis civilib. iugulato caput amputare nemo potuit, nisi 25 priùs canē qui dominū custodiebat, ac pro eo propugnabat circumfusi confodissent. Pyrrhus rex iter faciens incidit in canē qui interfecti hominis corpus adseruabat: cognitóq; eum tertium iam diē cibi expertem aspidere, neq; cadauer deferere tamen: illud 30 quidē humari, canē autē attentē secū duci iussit. Paucis pòst diebus militum habita fuit lustratio, ita vt singuli rege sedente transirent. Ibi canis, qui aderat, atque adhuc quietus fuerat, vt vidit domini sui percussores transire, fremens procurrat, eosq; allatra- 35 uit, subinde se ad Pyrrhum obvertens: ita quidem vt non rex modò, sed qui aderant omnes suspicionem de iis

de iis conciperet. ergo comprehenſi & examinati, le-
uibus quibuſdam ſignis alivnde accedentibus, faſſi
homicidium pœnas dederūt. Idem feciſſe aiunt He-
ſiodi illius ſapientis canem, qui Ganyctoris Naupa-
ſtij filios prodiderit, à quibus Heſiodus interfectus
fuerat. Quod aut̃ parentes noſtri Athenis, cùm ibi
bonis litteris vacarent, comperere, id dictis eviden-
tius eſt. Quidam cùm in templum Aeſculapij occul-
tè intraſſet, argenteorum & aureorum donariorum
quæ mediocriſ eſſent ponderis arripuit, cùmq; iis
abiit, ſefelliſſe ſe putans. Sed cuſtos canis, nomine
Capparus, cùm nemo ædituorum latrantem exaudi-
ret, fugientē ſacrilegum inſecutus eſt. & initio qui-
dem ſaxis petitus, non abſtitit: luce autem facta e-
minus eum eſt ſecutus, tanto ſpacio vt videre homi-
nem ſemper poſſet eum obſeruans: cibū ab eo proie-
ctum reſpuit, iuxta dormientē excubauit, ruſſum ſur-
gentē ſubſecutus eſt, obuiſ viatorib. adblandiens, il-
lum allatrauit atq; vrſit. Hæc cùm ij qui ſacrilegum
perſequēbātur, ex occurrentibus audiuiſſent, ſimul
colorē & magnitudinē canis exponentibus: alacriùs
perrexerunt, deprēhenſumq; ſacrilegum à Cromyo
ne reducerunt: cane in revertendo præeunte, læti-
ciãq; exſultante, vt qui ſibi capti ſacrilegi laudē vin-
dicaret. Athenienſes decreuerunt, vt cibus ei publi-
cè demenſus daretur, & ſacerdotib. ea cura ſemper
demandaretur. Qua in re imitati ſunt priſcorum A-
thenienſium humanitatem erga mulum. Cùm enim
Pericles hecatompedū templum in arce ædificaret,
atq; (vt fieri adſolet) quotidie lapides multis ſarra-
cis eo ſubveherētur: mulorū vnus qui alacriter qui-
dem opus adiuuerat, ſed iam ob ætatē vacatione do-
natus fuerat, in Ceramicum descendens, ac lapides
veſtantib. plauſtris occurrens, perpetuò vnà verſa-
batur atq; curſitabat, vel vti exhortans alios & inci-
tans. Itaq; populus eius ſtadium miratus, tanquam
athleta ob ſenectutem rude donato publicè alimen-

ta decreuit. Dicendum est ergo eos qui negant quicquam nobis aduersus animalia iuris esse, hactenus rectè loqui, si hoc de marinis & in profundo degentibus accipi velint: quæ nullo nobis cōmercio, nulla gratia, nullo amore cōiuncta, omnis expertia sunt iucunditatis. & rectè dicitur a quod Homerum,

liad. π, 34.

— sed te genuit mare glaucum:

in hominem immitem & insociabilem. quod nimirum mare nihil benevolum, nihil mansuetum proferat. Qui verò hoc etiam de terrestribus affirmat, immanis est & ferus. Nisi fortè nihil iuris fuisse Lysimacho asseramus aduersus Hyrcanum canem, qui & cadaueri solus adsedit, & cum id cremaretur, adcurrentes in ignem sese coniecit. Idem etiam Astum fecisse ferunt canem à Pyrrho (non rege illo, sed alio quodam priuato) enutritum. nam & circa cadauer mortui moratrat, & cum efferretur, lecticæ adsultauit, & in rogam deniq; insiluit, estq; vnà combustus. Poro in pugna contra Alexandrum vulneribus confecto, elephantus sensim & leniter multa spicula promuscide extraxit. & ipse iam malè affectus, non prius tamen procubuit, quam sensit regem ex sanguinem delabi: tū demum, ne corrueret, paulatim sese demisit, ut rex commodius ad solum se inclinare posset. Bucephalus nudus conscendendum se equifoni suo præbebat, ornatus autem regiis phaleris & bullis, neminem excepto Alexandro admittebat: cæterorum si quis accederet tentandi gratia, aduersus occurrens magno cum hinnitu insiliebat ac conculcabat, nisi quis fuga salutem consulisset. Neque nescio quodvis exemplum vobis visum iri varietate aliqua constare. Non potest autem facile ingeniosi animalis factum aliquod inveniri, in quo vnus duntaxat virtutis insit indicium. sed elucescit in amore eorum erga prolem simul studium laudis & alacritas, in fortitudine sapientia iræ moderans, & prudentia atq;

astutia

astutia non est absque audacia. Si tamen libeat diiudicare, & distinguere singula, mansueti simul & excessi animi imaginem proponunt canes, qui avertuntur à subsidentibus in terram. quò hæc pertinent:

Cum clangore canes tunc irruere. hæc sed Vlisses

Odis. 8. 30.

Astu subsedit, baculumq; abiecit. —

non enim porrò impetunt canes eos qui se demiserunt, humiliúmque animo similes sunt facti. Ferunt etiam præcipuum de Indicis canibus qui in Alexandrum pugnavit, emissis ceruo, apro, & vrsò quietum iacuisse, eosque spreuisse, viso autem leone statim surrexisse, & ad certamen se parasse: palàm ostendētem hunc se sibi adversariū contemptis reliquis omnibus deligere. Canes verò qui lepores venantur, si ipsi eos interficiant, gaudent iis dilacerandis ac sanguine eorum potando. si verò lepus desperata salute (vt sæpe fit) quidquid habet reliquum spiritus in extremum infumens cursum cōcitat: mortuum nactus canis non tangit omnino, sed adstat caudā mouens: significans nimirum se non carnis, sed victoriæ causa certasse. Versutiæ autem cū sint multa exempla, omisis vulpium, luporum, gruum, graculorumque commentis callidis, (sunt enim nota) testem laudabo Thaletem antiquissimum philosophorum: quem ferunt non minimam laudem eo invenisse, quòd artem arte dextrè superasset. Salem portantium mulorum quidam fluuium ingressus, fortuito concidit, ac sale in aqua colliquato cū surgens onere se animadverteret leuatum, causam sensit ac memoriæ mandauit. & quoties per amnem transfret, dedita porrò opera se demisit, & in vtranq; partem versauit vt vasa in aquam demergerentur. Quod vbi Thales audiuit, iussit loco salis lana & spongiis vasa impleri, iisque oneratum agi mulum. qui cū pro more suo egisset, & aqua onus suum impleuisset: sentiens suas sibi argutias malè cecidisse, posthac ita cautè fluuium transiit, vt ne inuito quidem ipso

Afinus.

- vasa aqua tangerentur. Alium astum cum fetus amo-
Perdices. re coniunctum perdices vsurpant. Adsu-
 nim pullos suos, qui nondum volare possunt, vrgen-
 te aucupe supinos iacere, & glebâ aliquam aut quis-
 quilias corpori iniicere ac prætere, tanquam vñ
 braculum aut tegumentum quoddam. ipse perse-
 quentem aliorum abducit atq; circumagunt hinc
 inde volitantes, paulatimque loco cedentes, donec
 lactatum spe capiendi longè à pullis avellant. Lepo-
Lepores. res in cubiculum suum redeunt, catulorum alium
 aliò ponunt, sæpe iugeri intervallo vnum ab alio lo-
 cantes: ne si homo aut canis superveniat, omnes si-
 mul periclitentur. ipsi cum hac illac discurrentes va-
 ria vestigia reliquerint, ad extremum saltu magno
Vrfa. longè à vestigiis se subducentes, ita dormiunt. Vrfa
 quando grauedine, quam pholian appellant, corri-
 pitur, priusquam omnino torpeat, grauisque & im-
 mobilis fiat, locum receptui destinatum expurgat:
 eumque subitura incedit quàm potest maximè su-
 spensis gressibus, summis insistentibus vestigiis: tandem
Cerui. corpore in tergum coniecto in antrum suum sese in-
 fert. Ceruæ potissimum iuxta vias pariunt, quo car-
 nivora animalia non accedunt. Cerui quando se
 graues ob pinguedinem & carniū abyndantiam
 sentiunt, subducunt se aliò: vt quod fugiendo con-
 sequi non possunt, latendo impetrent. Terrestrium
 echinorum (quos erinaceos etiam & ericios appel-
 lant) sui defensio & custodia etiam proverbium ge-
 nuit.
- Echinus.* Scit multa vulpes, magnum echinus unum habet. 30
 nam accedente, vt aiunt, vulpe, ipse
 Corpus conuoluens pineæ in morem nucis
 Spinis riget horrens, ne uel morderi queat,
 Vel tangier. — 35
 Elegantiior tamen est eius pro catulis procuratio.
 Autumni enim tempore sub vites obrepens vuarum
 baccas

baccas pedibus decutit in terram, easq; circumvolutans se spinis suis excipit : ac nobis aliquando omnibus hoc spectantibus speciem exhibuit ambulantis vuæ. deinde in cauernam suam descendens, catulis eas à se decerpédas præber. Cubile eius duo habet foramina: vnum versus meridiem, alterû versus septentriones. Cùm ergo præsentit mutationem aeris, instar gubernatoris vel mutantis obthurat id quod vento est oppositum, alterû aperit. quod cùm Cyzici quidam obseruasset, creditus est à se prædicere posse ventum qui esset spiraturus. Societatis tuendæ ac prudentiæ exempla luba scribit ab elephantis exhiberi. Venatores enim fossas quas ad ipsos capiendos faciunt, leuib. sarmentis & terra vili iniecta obtegunt. Cùm ergo elephantorum vnus (nam multi simul ambulant) in fossam incidit : reliqui materiam congerunt, & lapides ingerunt, vt illapsus facilè exire possit. Scribit etiam elephantos diis vota facere, cùm se nemine docente mari lustrent, solémq; orientem adorent, proboscide manus loco sursum erecta. Itaq; etiam hoc animal diis est carissimum, vt Ptolemæus Philopator testatum fecit. Cùm enim victo Antiocho vellet diis honorè splendide habere, præter alia ob partam prælio victoriam sacrificia, quatuor etiam elephantos immolauit. nocturnis aut ritus insomniis, quòd numen ei ob sacrificium illud inuitatum cōminaretur, cùm multis vsus est piaculis, tum quatuor æreos elephantos pro occisis posuit. Neq; minùs societatem colunt leones. Nam à iunioribus in venationem educuntur ætate grauioribus & tardiores. hi vbi defatigati sunt, sedent & iuniores opperiuntur. qui prædam nacti, mugitu (qui similis est boatui vituli) seniores vocant: hi id statim sentiunt, accedunt, comuniq; præda vescuntur. Amores brutorum.

Amores brutorum.

Alexandreæ amor elephanti, riualem se Aristophani
 grammatico exhibentis. amabant enim ambo puel-
 lam corollas vendentem, & non minùs euidenter e-
 lephas : nam per forum pomarium transiens, semper
 ei poma adferebat, diùq; adstabat proboscideq; ma-
 nus instar intra vestem inserta pectus sensim contre-
 ctabat. Draco autem qui Aetolicam feminam ama-
 uit, noctu ad eâ cômeebat, & ad cutem vsq; subiens
 amplexansq; neq; volēs neq; imprudēs lēdebat: pla-
 cidēq; semper sub aurorâ abiit. quod cū adsiduò fa-
 ceret, necessarij longiùs remouerunt feminâ. Draco
 post id, triduum aut quatrimum nō venit, quærens
 (vt apparet) eam, & vagans. tandem ægrē cū repe-
 risset, non pro more placidus, sed asperior accessit,
 & cū manus eius reliquis voluminibus corpori al-
 ligasset, suras extrema caudâ flagellauit: lenem quan-
 dam & amatoriâ iram ostendens, quę plus indulgen-
 tiæ haberet quàm pœnæ. Omitto anserem, qui in
 Aegypto puerum adamauit, & Glaucēs citharædæ
 amore captum arietem, sunt enim in ore omnium,
 & vobis multarum narrationum satietatem obortâ
 puto. Iam sturni, corui, psittaci, quando loqui di-
 scunt, vocisq; spiritum ita facilem fictu doctoribus
 præbent: videntur mihi inter discendum patrocini-
 nari aliis animalibus, ac nos quodammodo docere,
 etiam eius quæ viua voce exprimitur & articulata
 orationis partem ipsis esse. Quo fit vt valdè ridiculi
 sint, qui cum istis animalibus sibi comparandos su-
 munt pisces, qui neque ad vlulatum quidem aut ad
 gemitum satis habent vocis. cū auium à natura
 profectis, & nulla disciplina formatis cantilenis
 quantum venustatis & gratiæ insit, eruditissimi &
 musices peritissimi homines testimonium ferant:
 suauissima poemata & carmina, olorum, & luscinia-
 rum comparantes cantibus. Quoniam autem in do-
 cendo quàm discendo plus inest rationis: fides iam
 habeatur Aristoteli, qui docere etiam animalia ait.

Voces anim.

4.9. hist.
anim.

visam

visam enim esse lusciniam, quæ suo pullo canendi
modum traderet atque testimonium ei fert hæc res,
quòd eæ philomelæ deterius canunt, quæ parvæ ca-
ptæ & convictui matrum ereptæ aluntur. quæ enim
5 à matribus educantur, simul discunt: non mercedis
aut gloriæ gratia cantillantes, sed quia delectantur,
& vocis pulcritudinem magis quàm vtilitatem di-
ligunt. Est quod vobis narrem, auditum ex ore
multorum Romanorum & Græcorum, qui rem co-
10 ràm spectauerunt. Tonfor quidam tonstrinam ha-
bebat ante templum, quod Forum Græcorum ap-
pellant. Is mirificè vocalem & garrulam alebat pi-
cam, quæ & hominum verba, & voces boum redde-
ret, instrumentorúmque sonos: non cogente quo-
15 quam, sed quòd ipsa impensè studeret omnes voces
prodere, nihil non sonorum exprimere imitando.
Fortè evenit, vt in ea vicinia diues quidam efferre-
tur multis tubis accinentibus. cùmque pro more ibi
locorum fieret institio, tubicines quia placebant,
20 iussi cantum diutius protraxere. Ab illa die pica i-
ta muta, ita voce omni destituta fuit, vt ne eam qui-
dem ederet, qua necessaria sibi solebat indicare.
Quibus ergo antè vox eius, iis tunc silentium admi-
rationi fuit: etiam eo maiori, quòd auditorium soli-
25 torum eâ pergere ita conticuisset. Non deerant,
qui veneficio eandem artem tractantium hoc effe-
ctum suspicarentur. plerique sono tubarum audi-
tum auis percussum putabant & attonitum, vnâque
cum eo extinctam vocem. Verùm nihil erat tale
30 in causa: sed exercitatio, vt apparuit, vt imitandi in
se se conversa, & vocem tanquam instrumentum cõ-
cinnante atque apparante. Subitò enim rursus emi-
cuit, nihil vtitatarum illarum & veterum imitatio-
num, sed cantus tubarum ipsis conversionibus mo-
35 dulans, omnesq; mutationes & pulsationum nume-
ros exprimens. vt, quomodo dixi, in animalibus in-
telligi possit facultatem à se ipso discendi rationis

*Pica mira-
bilis.*

maiores habere vim, quàm docilitatem magistro aptam. Vnam tamen canis disciplinam non videor mihi debere silentio premere, cuius spectator Romæ fui. Erat mimo cuidam, qui tum fabulam perplexam, multarumq; actione personarum constantem docebat. is canis cum alios gestus referebat, rebus & motibus animorum propositis respondentes: tum facto periculo in ipso de veneno, quod soporem afferret, sed lethale videri ex argumento fabulæ debebat, panem in quo id exhibebatur accepit, & postquam edisset, paulo post similem se tremebundo, labascenti, ac caput ob gravitatem sustentare nequanti præbuit: deniq; se tanquam extinctum protendit, trahendumq; & transferendum præbuit: sicut fabulæ rationes postulabant. Deinde articulo temporis ex his quæ dicebantur agebanturq; cognito, sensim principio sese commouit, tanquam si ex alto somno expergisceretur, ac sublato capite circumspexit: post admirantibus omnibus, ad eum accessit ad quem debuit, læticiam simulans atq; comitatem. ea res commouit animos omnium hominum, ipsiusque etiam Vespasiani senis imperatoris, qui una tum in theatro Marcelli aderat. Sed ridiculi fortasse sumus, qui eo nomine laudamus animalia, quod discant: cum Democritus affirmet nos eorum in maximis rebus fuisse discipulos. araneæ in texendi arte atque reficiendi, hirundinis in ædificandi, oloris & lusciniæ, in suauiter canendi & imitandi. Medicinæ porrò trium partium exempla illustria in iis videmus. Non enim medicante duntaxat eius vtuntur specie, cuius quidem subiiciam exempla. Testudines organum, mustelæ rutam mandunt, vbi aliquid de serpente comederunt. Canes certa quadam herba se bili vexante expurgant. Draco oculum obtuse videntem feniculo punctum acuit. Vrsa cum primum ex antro suo prodit, aro vescitur agresti, cuius acrimonia aperit intestinum ipsius concretum.

Alio-

*Homines
quæ à bru-
tis didice-
runt.
Medicina.*

Alioqui nausea cū tentatur, ad formicarū cauernam se confert, linguāque suam pinguem & dulci succo mollitam exerens eis proponit, dum hæc formicarum fiat plena. quibus deglutitis iuuatur. Sed
 5 & ibis prolutionem alui, per intestinorum vltimam extremitatem ingesta marina aqua se purgantis, animadvertisse & imitati dicuntur Aegyptij. & sacerdotes eorum, cū se conspergendo lustrant, aqua ad hoc vtuntur, e qua ibis biberit: quod infectā aut
 10 insalubrem nullam hæc aquam tangat aus. Sed & cibi abstinentia curantur quædam. vt lupi & leones, qui cū fastidium carniū esu nimio contraxerūt, aliquantum iacentes & se calefacientes quiescunt. Tigrin ferunt, si ei hœdus porrigatur, abstinere cibo per biduum: tertia die esurientem, aliud poscere,
 15 & ni mox detur, caueam convellere in qua inclusa tenetur, interim hœdo vt victori iam & contubernali factō parcere. Sed & medicinam quæ manibus administratur exerceri ab elephantis aiunt: qui
 20 vulneratis adstantes, comtos, lanceas, & sagittas facile & absque damno aut laniatione evellant. Capellæ Cretenses quod dictamno esa facile eiiciunt infixa ipsis spicula, (statim enim sauciata eam herbam, nihil aliud, sectantur) grauidis mulieribus occasionem dederunt obseruandi, eam vim eiiciendi fetus
 25 habere. Hæc, quanquam admirabilia, minus tamen admirationis merentur, quā quod bestię sunt quę numeri vim intelligunt, & numerare possunt. Suis boues sunt, quę regium ibi hortum rigant portati- *Boues.*
 30 libus haustis, quorū numerus est definitus, vt quęvis bos quotidie centum id genus vasa aquæ plena eò portet. plura vt portet, nulla ratione, ne vi quidem vlla efficiēs. nam sępe quidem tentatum est: sed bos vbi constitutum numerum absoluit, substitit,
 35 neq; ampliùs progreditur. ita accurate summā concipit, & in memoria conseruat. Autor Ctesias Cnidius. Afri Aegyptios derident, qui de oryge fabu- *Canicula ortus.*

lentur, eū ea die & hora vocem emittere, qua fidus
 oritur, quod Særium & Caniculam nos appellamus,
 ipsi Sothen. suas enim vniuersæ capras quando illud
 astrum cum Sole oritur, certò conuersas ad ortum
 intueri: esseq; id firmissimum documentum annuæ
 circuitiois, maximèque cum astronomicis consen-
 tiens tabulis. Vt autem oratio nostra colophonem
 ipsa sibi imponens desinat, agedū moueamus (quod
 dicitur) à sacra linea scrupulum, & exigua quædam
 de diuinitate diuinationeq; nostrorum dicamus ani-
 malium. Non enim exigua, aut ignobilis, sed cūm
 magna, tum peruetusta pars diuinationis est auspi-
 cium. Celeritatem quippe suam aues, vim intelligen-
 di ob agilitatem omnibus visis percipiendis aptam,
 deo accommodant vtendam: vt is eam convertat &
 ad motus, & ad voces, & ad garritus, & ad figuras:
 quæ omnia aliàs insistant, aliàs venti in morem citen-
 tur: aliàsque actiones impedian, alias dirigant &
 suis impulsibus ad finem perducant. Ideò in gene-
 re Euripides aues deorum præcones appellauit. in
 specie autem Socrates olorum conseruum se facit.
 Sicut etiam de regibus Pyrrhus aquilæ cognomen-
 to, accipitris Antiochus delectatus fuit. piscium
 appellationem inscitis hominibus duntaxat vel pro
 bri vel falsè mordendi gratia tribuimus. Verum e-
 nim verò cūm sexcenties sexcenta possint enumera-
 ri, quæ à terrestribus & aëreis animalibus nobis vo-
 luntate deorum præmonstrantur atque præsignifi-
 cantur: piscium patronus ne vnū quidem tale pro-
 ferre potest. muta enim aquatilia omnia, & nihil
 providentiæ diuinæ cernentia, in Titanicum mare
 impiūmq; abiecta sunt, vel vt in sceleratorum regio-
 nem, vbi ratio & mens animi exstinguuntur, vt ex-
 trema animi parte qua sentitur, confusè & dilutè
 prædita ista, magis palpitantium quàm animalium
 sint similia. HERACLEO. Contrahe supercilia,
 mī Phædime, téque excita ad causam marinorum
 nostrū

nostrum insulanorumque defendendam. Non enim iocosè dixit Aristotimus, sed valido usus est agone, ac dicendi arte, cui ad forensam rationem nihil præter cancellos & tribunal defuit. PHEDIMVS. Insidiæ verò, mi Heracleo, dolusque manifestus nobis intentantur. Nos enim hesternæ adhuc crapula obrutos sobrius, ut vides, præclarus iste præmeditatione adortus est. Recusare tamen certamen non licet. Nolo enim de me, si Pindarum æmuler, dici hæc:

Proposito certamine, præscriptio

Virtutem in altis coniecerit tenebras.

Multum enim ocij nobis est, cessantibus non choris, sed equis, canibus, retibus, & verriculis: cum ob
15 disputationem hanc induciæ hodie omnibus in terra marique versantibus animalibus contigerint. Non tamen est quod metuatis. Utar enim eo modicè: neque philosophorum opiniones, neque fabulas Aegyptiorum, aut Indorum teste carentes, Afrorumve
20 narrationes adducens: sed pauca eorum proferens, quæ ubique testes habent eos qui mare exercent, visque fidem sui faciunt. Quamquam terrestrium quidem exemplorum nullum in occulto est, sed aperte sensui cognitionem sui præbent. Mare autem pauca
25 & exilia præbet, & suorum animalium plerorumque abscondit ortus, nutritiones, insidias quas invicem struunt & cauent: in quibus non pauca providentiæ, memoriæ, & iusticiæ opera ignorata, obsunt nostræ causæ. Deinde terrestria animalia ob generis
30 communitatem & vitæ consuetudinem utcumque cum hominum moribus commixta, educationem, doctrinam, imitationemque consequuntur: quibus acerbitates omnes & morositates, tanquam dulci aqua admixta marinæ falsugo, delinitur atque con-
35 ditur, incomposita & inertia omnia excitantur motuum humanorum commercio. At marinorum vitæ, magnis limitibus ab hominum consuetudine di-

*Pisces cicu-
res.*

*Piscium di-
uination.*

stincta, nihilque adsciticiū habens, nihil vsu par-
tum, sua est tota & genuina, & nullis permixta alie-
nis moribus: non ob naturam hoc, sed propter lo-
cum. Natura enim quantū ex se disciplinæ consequi
potest, inq; se continet, etiam piscibus largitur. Ita-
que multas anguillas hominibus præbet cicures,
quæ sacræ vocantur: quales sunt in Arethusa. sæpe
etiam pisces, qui nominatim vocati exaudiant: qua-
lem ferunt Crasso fuisse murænam, qua mortua fle-
uit. cū quidem Domitio obiicienti hoc, respōdit: 10
Nōne tu sine lacrymis tres vxores sepelisti? Cro-
codili sacerdotū non modō vocem agnoscunt vo-
cantium, seque contrectari sinunt: sed etiā rictu di-
ducto dentes manibus purgandos, & linteo tergen-
dos præbent. Nuper optimus Philinus cū in Ae- 15
gypto vagatus ad nos redisset, narravit, se in vrbe
quæ ab Antæo nomen habet vidisse vetulam cum
crocodilo dormientem, iuxta eam in grabbato mol-
lissimo decorē porrectum. Sacrum verō crocodilum
antiquitus narrant Ptolemæo regi, cū ab eo voca- 20
tus non compareret, frustra etiam sacerdotibus hor-
tantibus atque precantibus, finem vitæ, qui non
multo pōst secutus est, præmonstrasse. Vt iam neq;
preciosæ illius diuinationis exfors sit aquatile ani-
malium genus, neque suo honore careat. quando 25
etiam apud Suram (pagus is est Lyciæ inter Phellos
* & Myra) audio homines piscibus adfidere, ex iisque
arte quadam tanquam ex auibus præfagia futuro-
rum captare. Verū hæc sufficiāt exempla ad osten-
dendum, pisces non omnino à nostro genere alie- 30
nos esse, aut qui nulla nobiscum affectione conspi-
rent. Sinceræ autem & naturalis perspicientiæ, ma-
gnū est hoc & commune argumentum: quōd nul-
lum aquatile, demtis his quæ ad saxa adhærescunt
vel iis adnata sunt, ita facilè & absque negotio ab 35
homine capi potest: vt asini à lupis, apes à meropi-
bus, cicadæ ab hirundinibus, angues à cervis. (qui-
bus

bus quidem non à cursu, sed serpentes attrahendi facilitate elaphi nomen apud Græcos est.) Sed & ovis pede lupum ad se vocat, & ad pantheram pleraque aiunt accedere suauitate odoris illecta, maximè simias. Marina autem ferè omnia cùm præsentiant, suspicenturque & caueant insidias calliditate sua, fecerunt vt piscatio non simplex aut expedita esset, sed varia instrumenta, omnique generis artes ac fallacias requireret. Idque liquet etiam ex iis quæ maximè sunt in promptu. Nam calamum piscatoriū non volunt crassum esse, quanquam eo robusto opus sit ob captorum piscium violentas revulsiones: sed tenuem potiùs eligunt, ne latam faciens umbram, terreat animal natura suspiciosum. Quin & funiculum hami paucis nodis nectunt, leuèmq; faciunt: quòd *De hamis.* aliàs dolum sensuros pisces putāt. & setæ partes quibus vncus alligatur, quàm maximè albas faciunt, vt eo faciliùs lateant in mari ob similitudinem coloris. Versus autem Homeri,

20 Illa cito, plumbi similis, petit impete fundum:
Quod bouis agrestis cornu ducente sub undas
Cruidioris missum mortem fert piscibus atram:

Iliad. w, 80.

quidam sic accipiunt, vt putent veteres bouum crinibus ad hamorum funiculos conficiendos fuisse v-
25 sos. Keras enim quod aliàs cornu significat, hæc esse crinem: vnde Kerassthæ tonderi, & Kurà tonsura, & Keroplastes ille apud Archilochum, studiosus comæ ornandæ. Sed errant hi. Nam setis equinis utebantur masculis: cùm equarum caudæ vrina madefactæ setas habeant invalidas. Aristoteles in his nihil ait sapienter aut subtiliter dictum esse: sed reuera funiculo ante hamum apponi corniculum, quòd
30 pisces pervorent, si quid aliud attingant. Hamis porro vtuntur rotundis adversus mugiles & amias, quia iis os est paruum. à recto enim sibi timent. aliquando etiam teretem suspectū habens mugil, in orbem

circumnatat, escam cauda verberans, & quod de-
 cussit, ad os reflectens. quod si nequit, ore contra-
 cto summis labris escam attingit, aliquid inde car-
 pens. Labrax elephanto fortiorem se gerit. nō enim
 alium, sed ipse seipsum, quando hamum momordit, 5
 capite hinc inde agitato vt vulnus dilatet, dolorēq;
 istius tolerans laniationis, vnco liberat. Vulpes ra-
 rō ad hamum accedit, sed dolum fugit: capta statim
 extrā vertit corporis interiora, (quod ei ob robur
 & flexibilitatem datum est) itāque hamum eiicit. 10
 Hæc quidem intelligentiam demonstrant, vsumq;
 eius tempestiuum, atque eum artificiosum & subti-
 lem. Alia sunt, quibus cum prudentia coniūctus mu-
 tuus amor, societatisque studium declarantur. Scar-
 rus vbi hamum vorauit, reliqui scari adfiliunt, & fu- 15
 niculum morsibus rumpunt. iidem suis in rete illa-
 psis caudas tradunt, mordicusque tenentes alacri-
 ter extrahunt. Anthiæ in gentilibus suis liberandis
 maiorem adhibent audaciā. funiculum enim in dor-
 sum recipiunt, spinisq; erectis conantur earū aspe- 20
 ritate tanquam ferra differare. Atqui nullum noui-
 mus animal, quod alij sui generis audeat opem fer-
 re: non vrsam, non aprum, non leonem, non panthe-
 ram. sed conveniunt quidem in theatris quæ eius-
 dem sunt naturæ, inque orbem circumeunt: alteri 25
 verò alterum subvenire neque nouit neq; curat, sed
 ab eo vulnerato aut moriente quā longissimè fu-
 git atque desilit. Narratio autem, amice, de elephan-
 tis qui in fossam delapsam cōgesta materia educāt,
 nimis quā absurda est, & aliena: tanquam ē regio 30
 edicto iubens nos libris Iubæ credere. quod si vera
 est, ostendit multa marina animalia societatis stu-
 dio, prudentiāque nihil concedere terrestrium sa-
 pientissimo. Sed mox de societate eorum peculiaris
 * erit sermo. Cæterū piscatores cū vident ple- 35
 rosque piscium ex hamis eluctari, ad vim se conuer-
 tunt, Persarum more sagenis eos circumvenientes,
 quibus

*Mutua pi-
 sciū auxi-
 lia.*

quibus compræhensi nulla calliditate effugere possint. Nam verriculis & nassis mugiles iulidæque capiuntur, tum mormyri, sargi, gobii, labraces. quæ autem iaciuntur in altum retia, mullum, chrysopum, scorpium trahunt. quin etiam gripis & sagenis pisces inclusos rapiunt: quod retium genus panagram Homerus rectè appellavit, quòd omnia eo capiuntur. Sunt tamen adversus hæc machinæ mustelis & labracibus. Labrax enim cum sentit panagram trahi, vix solum tundit, in eoque cavitatem efficit, in qua se continet dum rete transeat. Delphin depræhensus, ubi se in vlnis sagenæ teneri sentit, nihil perturbatus, sed lætus intus manet, epulatúrque absque negotio, tanta piscium copia præsentem. ubi rete prope ad terram adducitur, eo eroso abit. Quòd si non effugiat, primùm nihil aliud patitur, quàm quòd piscatores mariscis ei circa cristam insutis ita signatum dimittunt. rursus capto verbera ingerunt, agnito è futura. Sed hoc rarò evenit. plerique enim primùm veniam consecuti, posthac à maleficio abstinent. Cum autem multa præterea sint prudentiæ in præcauendis & effugiendis insidiis exempla, sepia artem præterire non convenit. Vesicam enim iuxta collum habens plenam atro humore, (tholus is vocatur) ubi depræhenditur, hunc effundit foràs, tenebrasque circa se efficit mari infecto, ut piscatoris conspectum subterfugere possit. imitans deos Homericos, qui quos saluos volunt cœrulea sæpenuerò nube obiecta eripiunt atque suffurantur. Sed de his fati. Insidiandi autem & prædandi eorum calliditas in multis còspicitur. Aster cum sciat omnia quæ tetigerit dissolui ac colliquari, corpus suum tangi finit ab appropinquantibus. Torpedinis vim nostis, quæ non modò tangentibus stuporem infert, sed etiam per sagenam torporem manibus captantium immittit. quidam, qui eius naturam magis comperrunt, aiunt si viua in terram excidat, aqua ei super-

Ilia. 1. 487.

Aster piscium.

fundentes, torporem sentire per affectâ qualitate piscis aquam ad manû allatum. Huius ergo rei cû habeat innatû sensum, cû nullo cominus pugnat pisce, neq; periculum vllum adit: tantû in orbem circûnans, quasi tela spargit vim à se defluentê, inficitq; 5 primò aquam, deinde animal per aquâ, cû id neq; defendere se queat, neque effugere, sed quasi vinculis irretitum teneatur atque congelet. Notus est etiam multis piscator, cui à capiêdis piscibus nomen est factum: cuius arte etiam sepiam vti Aristoteles 10 scribit. A collo suo demittit acetabulum instar funiculi quo hamus dependet, quod & laxatum longè emitti, & facillimè retrahi in se potest. id pisciculis, quos prope se videt, mordendum exhibet, paulatimque in se retrahens fraude ad se prædam adducit, dum ore contingere possit. Polypus vt colorem suum mutet, Pindarus notum fecit ac celebre, sic canens:

Marinæ bestię colori

Aduerte mentem, & sic uaser omnibus

20

Versare in urbibus:

& Theognis:

Polypodis fac morem imiteris uersicoloris:

Cui subit is, semper sit similis, lapidi.

25

Sanè etiam chamæleon mutatur: nō vt molietur aliquid, aut sese occultat: sed ob metum ita vertitur, natura meticulosus: & id mutationis consequitur, vt ait Theophrastus, spiritus multitudinem. parum enim abest quin totum eius corpus pulmone impleatur, quo indicatur ipsum spirituum plenum, & mutatu facilem esse. At polypi mutatio non est animæ affectio, sed actio quædâ. Mutat enim se dedita opera, hac arte fugiens quæ timet, & apprehendens quibus alitur: decipiendo capiens non fugientia, & evitans prætervehentia. Nam ipsum sua comedere acetabula, falsum: à muræna sibi & congro metuere, verum

rum est. ab his enim malè tractatur, neq; lædere vicissim potest ob lubricitatem elabentes, sicut rursum carabus illis in complexū venientibus vincit. nam tenuitas non est adversus asperitatem auxilio:

5 polypo autem acetabula intrudente perit. Atque hunc orbem & vicissitudinē mutuò sese insequendi & fugiendi natura ipsis vt exercitationem ac meditationem certaminis de calliditate & prudentia ingeneravit. Enim verò echinum terrestrem retulit

10 Aristotimus, qui præsensisset ventos, laudauitque gruum volatū trianguli forma. Ego autem echinum nullum Cyzicenum aut Bizantiū, sed omnes in vniuersum marinos echinos profero, qui vbi tempestatem fluctūsq; prænoscent, lapillis sese saburrant: ne

15 ob leuitatem evertantur aut vndis obortis avellantur, sed lapillis prægrauantibus maneant. Volatus gruum aduenti rationes accommodatus, nō est vnius generis. Sed hoc omnibus communiter notū est piscibus, semperq; adversum vndas & fluctum natant,

20 cauētq; ne vento secūdam caudā incidente squamæ nudatæ corpus nudum exhibeant, idque dolore afficiatur. Itaq; proram suorum corporū semper adversam vndis statuunt. sic enim scissum à fronte mare branchias constringit, leuiterq; per summam

25 superficiem defluens squamas deprimat, neque cum horrore erigit. Hoc, inquam, omnium commune est pisciū, excepto ellope. is suapte natura secundo vento & fluxu nat, neq; metuit sibi à squamarū erectione, cum earum commissuræ non sint versus caudam

30 confertæ. Iam thynnus ita exactè æquinoctia & solstitia sentit, vt etiam hominem doceat, nihil huc tabulis opus habentem astrologicis. vbi enim eū bruma depræhendit, ibi quiescit, eodēq; se loco continet vsq; ad æquinoctium. Callidum verò est illud

35 gruis, quòd lapidem tenet, vt eo excidente evigilet. Quāto, amice, maior est delphini solertia? Huic *Delphinus.* cū nefas sit stare, & motu vacare, in quo natura eius

f ff

Thynnus.

semper est, neq; ante mouendi quàm viuendi finem facit: quando somnum captat, corpus sursum ad superficiem maris euehit, supinúm q; rursus per profundum demittit, fluctu quodam ve stationis agitat, donec ad terram perveniat. ibi excitatus è somno, sursum cum impetu ad maris superficiem effertur, iterúm q; post se demittit, itaque sibi in motu quietem quandam machinatur. Idem eadem de causa facere thynnos aiunt. Quorum quoniã paulo antè mathematicam prædictionem conversionum Solis retuli, cui etiam Aristoteles testimonium perhibet: audi nũc etiam arithmetica eorum scientiam. immò optica me hercle prius dicã, quam videtur non ignorasse Aeschylus. sunt enim hæc eius verba:

In morem thynni obliquos oculos ingerens.

videntur enim altero oculo cæcutire thynni. itaq; in mare ita ingrediuntur, vt à dextra habeât terram, & egrediuntur, vt à sinistra: planè prudenter atque attentè custodiam corporis meliori oculo committentes. Arithmetica autem ob societatis tutelam, vt apparet, & mutuam dilectionẽ cum haberent opus, ita ad summum eius scientiæ pervenerunt, vt cum gaudeât convictu & congregatione, multitudinem semper in cubi modum stipent, vniuersis in sex planas superficies distributis. deinde ita natant, vt ordinem sic conseruent, figura semper in quam libeat partem versatili. Itaque is qui eos obseruat speculator, si vnum latus superficiei exstantis rectè dinumerauerit, statim de toto numero ipsorum potest pronunciare, sciens longitudinem, latitudinem, & crassiciem figuræ inter se esse æqualia. Amiæ etiam nomen inde habent, quòd simul eant: puto etiam pelamydes. Reliquorum generum, quæ conspiciuntur & viuunt societate deuincta, numerus exprimi non potest. Itaq; potiùs accedamus ad eas societates recensendas, quæ priuatim piscibus intercedũt. de quibus est is, qui plurimũ atramenti Chrysippos con-

5 *Consumit*, primo in omnibus physicis, omnib. ethicis
 libris loco positus pinnotheras. Spongothera enim
 Chryssippus non nouerat, alioquin haud præteritu-
 rus. Pinnotheras, cui ab obseruanda pinna nomen *Pinnothea*
 10 factum, animal est cancri ad formam accedens, (sic *res.*
 enim traditur) & cum pinna degit, eiusq; conchæ a-
 pertionem obseruat, foris adsidens apertæ & hian-
 ti, donec aliquis pisciculus accidat, qui ab ipsis ca-
 pi possit. tunc carnē pinnae mordēs, eam de captu-
 ra monet, vnāque in testudinem intrat. ea concham
 claudit: sic præda intra suam munitionem recepta
 simul vescuntur. Spongotheres gubernatur ab ani- *Spongia.*
 malculo, quod non cancri, sed aranæ simile est.
 Non enim anima & sanguine caret sponsia: sed sa-
 15 xis adnata, vt multa etiam alia, motum habet pecu-
 liarem à se ipsa & in seipsam, qui monitore tamen &
 veluti pædagogogo habeat opus. nam alioqui rara, &
 multis hiatibus aperta sponsia, ob ignauiam & he-
 betudinem, si quid eorum quæ sunt esui intrauerit
 20 in caua ipsius, spongothera indicante se contrahit,
 atque id consumit. multoque magis homine acce-
 dente aut tangente, monita & puncta ab suo custo-
 de sponsia, quasi inhorret, clausoque ore ita se sti-
 pat, vt difficulter possit à venantibus abscindi. Pur-
 25 puræ gregatim consuescentes, fauum quidem com-
 muniter, apum instar, conficiunt: in quo dicuntur
 generare. musci & algæ quidquid est esui ita in suas
 testas recipiunt, vt iis in orbem exsertis quasi circu-
 larem conuiuationem præbeant, vna alterius ali-
 30 mentum depascente. Et verò quis in hisce admire-
 tur communitatem? quando etiam crocodili, quo *Crocodilus.*
 nullum animal perinde efferum & à societate alie-
 num mare, flumina, paludes, gignunt, tamen in suis
 cum trochilo commerciis mirificam demonstrat con-
 35 iunctionem atq; elegātiā. Trochilus auis est ex ea *Trochilus.*
 rum genere, quæ circa lacus & fluuios versantur. ea
 crocodilum custodit, non proprio victu, sed eius

reliquiis enutrita cùm enim sentit ichneumonem luto (sicvt athletæ puluere solent) oppletum crocodilo dormienti insidiari, vociferans & tundens rostro hunc excitat. Crocodilus vicissim ita se huic curem præbet, vt eum aperto ore intromittat, gaudeatq; eo tenues carniū particulas quæ dentibus inhæserant suis rostro sensim legente & deradente. & vbi iam contentus, os claudere vult, leniter mandibulam inclinans id significet, neq; eam prius demittat, quàm trochilum evolasse senserit. Piscis autem, qui Græcis Hegemon, quod est dux siue ductor, appellatur, exiguus est, gobio non absimilis quâtitate & forma, sèmpérq; adest magno alicui ceto, prænatansq; eius cursum dirigit, ne in vadum is, aut in limum, vel fretū aliquod incidat, vnde exitus difficulter detur. sequitur cetus, velvti clauum nauis, cursum eius tenens. & quidquid aliarum est rerum, siue animal, siue nauis, siue lapis, quod ad ceti rictum accidit, id statim demersum in eius ventrem periit. ductorem autem suum agnoscens velvti anchoram intrò recipit. intus enim dormit ductor, & cetus eo quiescente subsistit ac stationem agit. rursumq; eo progrediēte sectatur, neq; noctu diēve abscedit. si enim abscedat, vagatur iam erratq; cetus. & multi ceti quasi gubernatore destituti pereunt ad terram elati. idq; nos vidimus apud Anticyram. & memorant antè ceto haud procul Bunis ita in litus egresso atq; putrefacto, pestem ortā fuisse. Dignum verò est his societatibus & consensui ac consuetudini eas amicitias componere, quas Aristoteles narrat vulpium & serpentum, quia communem inimicum habeāt aquilam? aut otidibus cū equis, quibus appropinquare & finem discicere gaudent? Ego ne in apibus quidem ipsis, aut formicis tātum animadverto mutux procurationis. nam vt commune opus omnes augment: ita alteri nulla est alterius cura, nulla cōsideratio. Hoc discrimen magis etiā elucescet, si ser-

si sermonem convertamus ad ea quæ societatis antiquissima sunt & potissima opera, nempe ad fetus procreationem. Primùm enim pisces, qui paludibus contiguum, aut amnes excipiens mare inhabitant, instante partu sursum evadūt, potabilium aquarum mitissimam ac placidissimā quærentes. Nam & partui tranquillitas est commoda, & à belluis immunes sunt fluvii, sunt paludes: ut fetus saluti iam consulant. Quæ causa est, quòd piscium maxima vis apud
 20 Euxinum procreatur pontū. non enim cete ibi sunt, *Pontus.*
 sed duntaxat exilem phocam, & paruum delphinem habet. tum fluviiorum plurimorū atq; maximorum in eum se effluentium admixtio, temperiem partibus commodā efficit. Maximè admirabilis est anthias piscis, quem sacrum Homerus appellat. etsi pro
 25 magno piscem sacrum quidam interpretantur, quo *Ilia. π, 407.*
 modo os magnū sacri appellationem habet, & morbus comitalis cū sit magnus, sacer dicitur. alij sacrum eum intelligunt, qui dimittendus sit, utpote alicuius numinis tutelæ consecratus. Eratosthenes videtur interpretari chrysophryn, sic ab aureis ciliis dictum.

Aureus huic sacro sua cilia circulus ambit.

ellopem putant. multi. est enim rarus, & non facilis
 25 captu. apud Pamphyliā sæpenumerò visitur: & cū eum capiunt, tum & ipsi pisces coronantur, & lembos suos sertis redimiunt, ac cum strepitu plausuq; advecti, excipiunt & venerantur. Plerique tamen anthiam putant esse sacrum piscem: itaque dici, quòd ubi anthias apparet, nulla est bellua, sed audacter spongiarum captatores vrinant, audacter pisces fetificant, tanquam obsidem securitatis à prædantibus nacti. Causa colligi non facile potest. fugiantne belluæ anthiam, ut suem elephant, gallum
 30 leones: an signum eius præsentia sit locorum belluis carentium, quæ agnoscat ille & obseruet, ut calliditate & memoria præditus. Porro autè pisciū fetus

procuratio vtriq; est sexui communis: tantūq; abest
 vt mas fetū devoret, vt etiam adsideat ouis, eaq; cu-
 stodiat. testis Aristoteles. et si qui semellas sectātur,
 exiguū aliquid seminis infundunt: quòd aliàs fetus
 ad iustam magnitudinē non excrescat. Peculiariter
 phycides ex alga velvti nidum quendam construē-
 tes, eo suū fetum ab vndis defendunt. Mustelę amor
 erga prolem ac dilectio tantū habet suauitatis, quā-
 tum nulla etiam cicuratissima superare possint ani-
 malia. Ouum parit, & vbi exclusus est fetus, non fo-
 ris, sed intrò receptū eum ita alit & educat, tāquam
 denuò paritura. & cū aliquantū adoleuit, emitti-
 tur, docetūq; iuxtā natare: deinde rursus per os in
 se recipit, receptaculum iuxtā ei, & alimentum præ-
 bens ac locū tutum, dum eò viriū perveniat, vt ipse
 tutari se possit. Testudinis quoq; in pariendo, & fe-
 tu tuendo mirabilis est accuratio. Parit ē mari egres-
 sa in vicinia. deinde quia incubare, diūve in terra
 morari nō potest, oua in sabulo ponit, læuissimū &
 mollissimū ei ingerēs. vbi textit, satīsq; tutò obruit,
 sunt qui dicāt eam pedibus locū notis impressis no-
 tare, itaq; facere vt facilē ab ipsā agnosci possit. alij
 femellam à mare nutritam, sigilla propria & formu-
 las ibi relinquere ferūt. Id magis mirabile est, quòd
 diebus XL obseruatis (tot enim diebus excoquun-
 tur & rumpuntur oua) sub earum finem accedūt, &
 vnaquevis suū thesaurū, ita vt non meliūs homines
 cistam cū auro depositā agnoscentes, aperiunt cum
 gaudio & alacritate. Crocodili his cētera habent si-
 milia. sed cōiectatio loci nō dat homini occasionem
 causę ratiocinādo explorādæ: vnde est, quod nō ra-
 tionī, sed diuinationi imputetur huius animalis præ-
 notio. Nam neq; intra, neq; vltra illud spacium, ad
 quod Nilus sua annua eluue peruenturus est, pro-
 gressus oua ponit. vt quicūq; agricola in ea incidat,
 cū ipse intelligere, tū aliis queat narrare, quovsq;
 effluxurus sit amnis. adeò scitē dimensus est, ne hu-
 midus

*Mustela pi-
scis.*

Testudo.

Crocodilus.

midus ipse humido incubet. Exclufis catulis, qui pri-
 mum in lucē progressus nō statim ore arripit obviū
 aliquid, muscā puta, culicem, vermem, aut festucam
 vel herbā, eū mater morfibz dilaniat atq; enecat. fe-
 roces autē & strenuos amat & fouet, iudicio (id quod
 sapientissimi hominū postulant) non affectui amorē
 tribuens. Phocæ etiā pariunt in sicco. paulatim autē
 catulos producunt, & mare iis gustandum præbent, *Vituli ma-*
 mōxq; rursus educunt: idq; sæpe & singulatim fa- *runt.*
 ciunt, dū sic adsuescāt, audacterq; marinā vitam su-
 stineāt. Ranę in coitu evocationibus vtūtur, vocem *Ranæ.*
 edentes, quæ ololygon dicitur, ad amorē & coniu-
 gium aptā. vbi autem mas femellam sic allexit, vnā
 noctem istam cōmorantur. misceri enim in humido
 non possunt, & interdiu id in terra verentur facere,
 obortis tenebris absq; metu congregiūtur. Aliās au-
 tem vocē edunt clariorem pluuiā imminente: idq;
 signū est vnū de firmissimis. Sed quā, ô care Neptu-
 ne, pœnē in rem incidi absurdā atq; ridiculam? si me
 circa phocas & ranas oratione moras necentem, sa-
 pientissimū diisq; acceptissimū omnium marinorū
 animal subterfugisset. Quæ enim musica lusciniarū,
 quæ hirundinū industria, quæ columbarū humani-
 tas, quod apū artificiū cūm alcyonis virtutib. com-
 parari meretur? cuiusnam animalis ortus & partus
 deus tāto honore affecit? Latonæ partū ferūt ab vna
 insula eius amore capta fuisse exceptū. Alcyoni au- *Alcyones.*
 tem circa brumā parienti totū mare deus fluctuum *
 & pluuiarum vacuum præbet: vt iam animal aliud sit
 nullum, quod homines ita meritò ament. huic enim
 acceptum referre debent, q̃ media hyeme septem
 diebus totidēmq; noctibus absq; vllō periculo naui-
 gant, itérq; marinū tū terrestri tutius habēt. Quod
 si de singulis eius virtutib. pauca sint dicenda: pri-
 mum ita maritū diligit alcyō, vt nō vno aliquo stato
 tempore, sed per totum annum consuetudine eius
 vtatur: non ob lasciuia, (neq; enim vnquam alium

admittit) sed ob benevolentiam & amiciciam, qualis uxori aduersus suum est virum. Vbi autē senectus marem imbecillum, & ad sectandum tardum reddidit, ipsa eū suscipiens gestat atq; nutrit, nunquā destituens, nunquā solum relinquens: sed in humeros sublatum vsquequaq; portat atq; fouet, eiq; ad mortem vsq; adest. Ad amorem prolis, & pro eius salute procurationem quod attinet, vbi primū se concepisse intelligit, statim ad nidum conficiendū se confert. Hæc non lutum subigit, non parietibus aut culminibus innititur, vt hirundines, neque multis partibus corporis operantibus vitur, vt apes quæ cellulas suas mellis faciundi causa subeuntes toto corpore omnibūque membris laborant. sed alcyoni vnum simplex instrumentū est, os videlicet. Ac nullum aliud adiumentum cū habeat sui studij, tamē quale opus quāmq; artificiosum cōficiat, vix vt credant adduci possunt qui nō viderunt: adeo quod illa effingit, aut potius naus in morem cōpingit, eam habet figuram, quæ sola everti mergiq; non potest. Collectas enim, spinas acus marinæ conserit inter se atq; contexit, perinde ac si telæ subtegmen ingereret, ita alias obliquas, alias rectas committens inter se flectendo cōplicandóq; atq; sic absoluit teretem nidum, similem nauiculæ vno remo agitatæ, figura prominentem habente cuspidem, qualis ferè est piscatorio vasi quod curtū vocant. Ita perfectū deponit in fluxum vndarū, vbi mare leniter accidēs non satis concinnata, suóq; allisu laxata monet reficere ac stipare, rectè autem compacta stipat, itaq; consolidat, vt etiam lapide aut ferro vix rumpi dissoluíq; possit. Proportio maximam meretur admirationē, & cavitatis forma. ita enim adornatur, vt solam alcyonem recipiat, omnibus aliis aditus sit ignotus, ac ne mare quidem admittatur. Existimo sanè omnibus vobis visum fuisse talem nidum. Mihi verò sæpius videnti atq; contrectanti, subiit dicere:

Tale

Tale quid in Delo. & Phæbi me cernere templo

Odys. 5. 162

memini : nempe aram ceratinam siue cornutam, quæ
inter septem mundi miracula celebratur : quod ne-
que glutine vlllo neque aliis vinculis cohærens, è so-
lis dextris cornibus compacta est. Propiciûm au-
tem mihi precor deum, qui homo insularis aliquid
de musica Sirene.

*

*

*

- & interrogationem illam deridere, cur Apollo non
10 vocetur Triglobolus. an enim non agnoscunt Ve-
nerem Trigloboron, quod nulli ei consecrantur,
eique in mari templa conduntur * aliâque simi-
lia : quod ne interfecto quidem eo gaudet? Lepti au-
tem sacerdotes nullo marino vescûrur. Mystæ Eleu-
25 sinij mullum venerantur, quod scitis: eodémque Iu-
nonis Argiux antistita honoris gratia abstinet. nã
leporem marinum, qui homini est lethalis, maximè
interficiunt & consumunt mulli. ideóque vt huma-
nis & salutaribus animalibus parcitur. Iam Dianæ
20 Dictynnæ à retibus dictæ, & Apollinis Delphinij
templa & aræ passim sunt apud Græcos. & locum
quem Apollo sibi eximium delegit, coloniam putât
esse Cretum delphino duce vforum. non enim deus
ante classẽ mutata forma natauit, vt fabularũ scri-
25 ptores tradunt : sed delphino misso qui cursum ho-
minum dirigeret, eos Cirrham deduxit. Ferunt etiã
Sinopen missos à Ptolemæo Sotere ad Sarapidem a-
vehendum & Bacchum, violento vento eiectos su-
pra Maleam nauigasse inuitos, ita vt Peloponnesum
30 ad dextram haberent. hæc iis vagantibus & oberran-
tibus delphinum ante proram apparuisse, qui quasi
invitans in commodas subinde stationes deduxerit
tantisper, dum nauim ad Cirrham constitueret. Ibi
cùm sacrum ab exscensione è naui fecissent, quod a-
35 nabaterium dicitur, cognouerunt de duob. simula-
cris vnum quod erat Plutonis debere se auferre se-
cum, alterius, quod Proserpinæ, excipere formam, i-

*

*

Mullus.

Delphin.

psúmque relinquere. Verisimile quidem est deum probare studium musices in delphino, cui etiam Pindarus se comparans, incitari se ait delphini in moré,

Quem placido è mari

Suavis exciuit tibiæ sonus,

magis tamen humanitatem eius deo puto caram esse. Solus enim hominem, ut homo est, amat. terrestrium animalium alia nullum hominem: mansuetissima tantum utilitatis gratia eos à quibus aluntur, & cum quibus consueverunt, ut canis, equus, elephas. Hirundines quantum ipsis opus est domos hominum subeunt, umbram securitatemque querentes. ipsum hominem interim fugiunt tanquam feram. Delphino præter omnia animalia & soli id natura dedit, quod optimi requirunt philosophi, nempe ut amet gratis. Nullam enim ad rem homine opus habens, omnibus benignus est, omnes amat, multis auxilium tulit. Atque Arionis quidem historiam omnium ore celebratam nemo ignorat. Hesiodi tu, amice, tempestivè nos admonuisti.

— sed non oratio fine

Uiad. 1, 55.

Est abs re conclusa suo. —

Qui enim canem laudasses, non debuisti delphinum reticere. Cæcum enim fuit indicium canis latrantis & cum clamore percussores invadentis. * apud Nemeum cadauer Hesiodi mari iactatum sustulerunt, aliique ab aliis studiosè excipientes ad Rium exposuerunt, occisumque hominem demonstrant. Myrsilus Lesbios scribit, Enalum Aeolensem, cum amaret Phineii filiam, quæ oraculo Amphitritæ iubente de Penthidibus saxis deiecta fuerat, ipsum quoque in mare insiluisse, saluumque à delphino fuisse ad Lesbum delatum. Benevolentia autem delphinis erga Iassensem puerum, ob excellentiam amor visa est. Cum eo enim quotidie ludebat, iuxtaque nabat, & tangendum se præbebat, patiebatúrque ab eo

ab eo conscendi, & quocunq; flecteret vehebat, ad mare spectaculi gratia subinde omnibus Iassensibus concurrentibus, aliquando autē ingenti imbre gran-
 5 dinēq; ingruentibus, puer à delphino defluens per-
 iit: delphin vnà cum excepto cadauere in terram se-
 se eiecit, neq; antè ab illo destitit, quàm moreretur.
 iustum ratus vnà cum eo perire, cui causam exitij cō-
 tulisset. & Iassensibus monumentum huius casus est
 10 monetæ nota, puer delphino invehens. Hæc res etiā
 fabulosæ de Cœrano historiæ fidem conciliauit. Is
 Pari natus, quodam tempore Byzantij delphinos,
 qui sagena iacta capti extractisque in terram, ac iam-
 iam mactandi erant, emtos vniuersos dimisit. Paulo
 15 pōst quinquaginta remis acta naui vectus, in qua fu-
 isse prædones aiunt, naui in freto quod inter Naxū
 est & Parum subversa, reliquis submersis, ipse à suc-
 currente delphino sublatus, & in Cythnum est dela-
 tus ad speluncam, quæ Cœraneum dicitur, atque e-
 20 tiamnum visitur, atque de hoc Archilochum aiunt
 scripsisse:

*De quinquaginta Neptunus Cœranon unum
 Propicius seruat mortalibus. —*

Cùm autem postmodò defuncti corpus necessarij
 25 prope mare cremarēt, multi delphini apud litus ap-
 paruerunt, velvti ostentantes se ad persoluendum
 iusta venire, & dum id conficeretur adfuerunt. Vliffis
 porrò scutum insigne habuisse delphinum, etiam
 Stesichorus scripsit: Zacynthij narrant causam, vt
 30 Critheus testatur. nam Telemachum puerum in ma-
 re profundum de litore prolapsum, delphini serua-
 uerunt, subeuntēsq; natando extulerunt. & pater
 vt animali gratiam referret, annulo ac scuto delphi-
 num insculpsit. Sed quando præfatus nihil fabulo-
 35 si me dicturum, nescio tamen quomodo in narratio-
 ne de delphinis vltra verisimilitudinem provectus
 sum ad Vliffem & Cœranum: id mihi ipse pœnæ
 impo-

impono, vt finem dicendi iam nunc faciam. Dixi. Vestrum est, iudices, ferre sententias. Soc. Atqui nobis iamdudum ea stat sententia, quam sic extulit Sophocles:

Orationum quæuis discrepantia,

Vtrinq; si peritè prolatae sient,

Cohæret, in mediumq; dicta congruunt.

Nam hoc modo vos etiam in iis quæ alter aduersus alterum dixit, pulcro defuncti certamine, optimè ea contulistis, quibus refelluntur, qui animalibus rationem & intelligentiam adimunt.

PLVTARCHI

Commentarius De animæ procreatione, quæ in Timæo Platonis describitur.

Pater filiis Autobulo & Plutarcho S.

VANDOQVIDEM censuistis colligenda, & peculiari comprahendenda commentario ea, quæ sparsè vel differuimus vel scripsimus aliàs alia, quibus Platonis de anima sententiam interpretati sumus ita, vt nobis sensisse is visus fuit: cùm ea disputatio aliqui tractatu difficilis, etiã excusatione opus habeat, quia plerisque Platoniorum nonnihil aduersatur, ipsa ego verba de Timæo Platonis proponam. Ea ex natura, quæ indiuidua est, semperque eodem modo habet: tum ex ea quæ circum corpora diuisioni est obnoxia: tertium quoddam genus intermedium contemperauit, quod etiam inter Eiusdem & Diuer si naturam medio loco intercederet. ac proinde id constituit in medio indiuiduæ naturæ, & eius quæ cir-

circa corpus esset diuidua. Hæc deinde tria sumfit, & in vnâ omnia ideam siue speciem contempera-
 uit, Diuersi naturam, quæ difficulter miscetur, in I-
 dem vi concinnans. Miscens autem cum natura, vbi
 ex tribus vnū fecisset: totum hoc in partes, quot es-
 se conveniebat, diuisit: quarum quævis cōflata esset
 ex Eodem, Diuerso, & substantia. Sic autem cepit
 diuidere. Iamprimū narrare, hæc quantam in-
 terpretibus materiā dissentientiendi præbuerit, in præ-
 sentia immensi esset operis: supervacanei etiam apud
 vos, qui plerasque sententias legistis. Sed quoniam
 præstantissimorum virorum quosdam Xenocrates
 ad se pertraxit, animam dicens numerum esse qui à
 seipso moueatur: alij Crantorem Solensem ample-
 xit sunt, qui animam misceri dixit è duabus naturis,
 quarum altera mente cernatur, alia opinabilis sit &
 sensibilibus inhæreat: nisi fallor, horum, vbi explicata
 fuerint perspicuitas, quoddam nobis exordium sug-
 geret. Est aut de utroq; brevis disputatio. Nā prio-
 res animā nihil putāt intelligi debere, quàm exortū
 numeri, indiuiduæ & diuiduæ naturæ mixtione geni-
 ti. vnitatem nimirum esse indiuiduam, diuiduā mul-
 titudinem: hinc nasci numerum, vnitatem multitu-
 dinem definiente, terminūque infinitati imponen-
 te, quàm binarium infinitum appellant. Zaratas quo-
 que Pythagoræ discipulus, Binarium vocauit nume-
 ri matrem, vnitatem patrem: ideoque meliores nu-
 meros eos esse dixit, qui ad similes essent vnitati.
 Hunc tamen numerum nondum esse animam. ei e-
 nim deesse adhuc vim qua moueat & moueatur. Eo-
 dem autem & Diuerso mixtis, (quorum alterum mo-
 tus est & mutationis initium, alterum quietis) animā
 existitisse, vim scilicet non minùs sistendi & insisten-
 di, quàm mouendi & motus percipiendi. Crantor,
 vt qui id maximè proprium animæ officium putaret,
 iudicare sensibilia & sub intellectum cadentia, eorū-
 que & inter se in suo & invicem in diuerso genere

*Anima an
numerus.*

*Crantoris
opinio.*

discrimina atque similitudines : animam , vt omnia
possit cognoscere , ex omnibus ait esse concretam .
Esse autem hæc quatuor : naturam quæ mente dun-
taxat cernitur , sempérq; eodem habet modo : tum eã
quæ corporibus adest mutabilem atq; perper-
sionibus obnoxiam : ad hæc Eiusdem & Diuersi , quòd e-
tiam istarum vtraq; particeps sit Eiusdem & Diuersi
proprietatum . Isti omnes æquè ita sentiunt , animam
tempore non esse ortam , neque originem compe-
re in eam : sed pluribus esse præditam facultatibus ,
in quas eam Plato contemplationis gratia dissoluẽs ,
ponat natam esse & cõmixtam . Eadẽque illum de
mundo etiam sensisse : quem cùm sciret esse æternũ
& nunquam ortum , videret autem difficulter confi-
derari posse quo modo compositus esset & guberna-
retur , nisi quis ortum eius & causarum ipsum confi-
cientium congressionem ab initio posuisset : isti vi-
ac rationi instituisse . His ita vniuersè dictis , Eudorus
neutrum putat non habere pro se aliquid probabi-
le . Mihi , si probabilitas pro regula iudicandi sit ha-
benda , vtriq; videntur à Platonis opinione aberras-
se : si non propria placita concinnare , sed consensu
Platonis sententiæ dicere sit propositum . Quip-
pe illa è mente cõpræhensibili & è sensili natura mix-
tione quam dicunt , non declaratur quæ animæ ma-
gis , quàm aliarum quarumvis rerum sit procreatio .
Nam cùm ipse mundus , tum quælibet eius pars exi-
stis duabus constat naturis : quarum hæc materiam
& subiectum , illa formam & speciẽ rei nascenti præ-
buit . & quidquid materiæ informatum est , partici-
patione atq; adsimilatione intelligibilis (sic enim li-
ceat vocare eam , quæ sola mente percipitur) naturæ
statim hoc consequitur , vt tangi videriq; possit . A-
nima autem omnem sensum subterfugit . Plato qui-
dem animam nusquam dixit esse numerum : sed mo-
tum qui seipsum semper cieat , fonsque sit & princi-
pium motus . naturam verò eius numero & harmo-
nia

Refutatio.

5 nia exornarit, subiectam his, formamque in se pul-
 cerrimam recipientē. Puto aut non idem esse, secun-
 dum numerum animam esse constitutā, & naturam
 animæ esse numerum. nam secundum cōtentionem
 10 (sic harmoniam dico) constituta, harmonia non est
 anima, vt ipse in Phædone demonstrauit. Liquet aut
 hos vim Eiusdem & Diuersi ignorauisse, dum alterū
 quietis, alterū motus causam faciunt: cū Plato in
 Sophista Ens, Idem, Diuersum, Motum, Statum, vt
 15 quinq; numero, & omnia à se invicem differentia po-
 fuerit. Quod autē cōmuniter hi, & pleriq; Platonis
 sectatorum timentes atq; ægrè ferentes, omnia mo-
 liuntur, vīq; pervertunt, putantq; tanquam flagitio-
 sam & infandam sententiā debere occultari & nega-
 20 ri, quæ mundum eiūsq; animam non ex sempiternis
 constituit principiis, neque infinito tempore talem
 fuisse affirmat: id peculiari disputatione explicatum
 est. & nunc tantū satis est dicere, istos concertatio-
 nem, qua Plato faterur summa cōtentione & præter
 25 ætatem se vsum aduersus eos qui deum esse negant,
 confundere, aut potius totam tollere. Si enim o-
 rigine caret mundus, actum est de Platonis senten-
 tia, qui animam corpore priorem ætate, initium ait
 motui ac quieti præbuisse intus habitantem, eorū-
 30 que ducem & primam effectricem causam fuisse.
 Quæ autem anima, & quo corpore, cuius anima sit,
 antiquior fuerit, in progressu orationis aperietur.
 Hoc enim ignoratum, videtur plurimum invexisse
 dubitationis, & de fide veræ sententiæ tantundem
 35 derogasse. Principio meam de re sententiam ex-
 plicabo, eique fidem quantam possum faciam pro-
 babilitate inducenda, qua id quod alienum plerif-
 que & contrarium receptis videbitur opinionibus
 excusum. Postea ipsis verbis cū interpretationem
 40 tum demonstrationem accommodabo. Sic enim *De ortu mō*
 res habet, vt mea quidem fert sententia. Mundum *di.*
 hunc, Heracletus ait, neque deorum quisquam *66*

neque hominum fecit. metuens scilicet, ne possit-
 quam de diis desperauissemus, hominem aliquem
 mundi opificem fuisse suspicaremur. Præstat itaque
 Platonis sententiam sequi, atque hoc & dicere & ca-
 nere, mundum à deo esse factum. nam & mundus o-
 perum est pulcerrimum, & deus omnium causarum
 præstantissima. Substantiam autem & materiam ex
 qua factus est mundus, non natam, sed semper subie-
 ctam opifici disponendam se & ordinandam, adque
 ipsius similitudinem quantum eius fieri potest effin-
 gendam præbuisse. Non enim ex eo quod nihil es-
 set existit mundus, sed ex eo quod non pulcrè, non
 rectè aut perfectè esset. quo modo fiunt domus, ve-
 stis, statua. Fuit nimirum antequam mundus nasce-
 retur materies, non corporis eò, non motus, non ani-
 mæ expers: sed corpore informi atque incomposi-
 to, temerario & bruto motu præditum. erat autem
 hoc ipsum inconcinnitas animæ proportionem caren-
 tis. Etenim deus neque corpus de incorporeo, ne-
 que animam de inanimo redegit. Sed quo modo
 virum modorum numerorumque musicorum peri-
 tum non vocem aut motum, sed concinnam vocem,
 numerosumque motum efficere volumus: ita deus
 neque corpori vt tangi & resistere, neque animæ vt
 imaginari & mouere posset indidit: sed vtrumque
 sumens principium, alterum obscurum & tenebrico-
 sum, alterum turbulentum & amens, ambo imperfe-
 cta atque indefinita, iis ordinandis, digerendis atque
 concinnandis pulcerrimum & perfectissimum con-
 fecit animal. Ergo corporis natura alia nō est, quàm
 quæ ab eo omnium receptaculum, sedes, nutritrixque
 dicitur rerum ortarum. Animæ autem naturam in
 Philebo appellat infinitatem, vtpote numeri & ra-
 tionis priuationem, & in qua defectus, abvndantiæ,
 differentiæ, dissimilitudinis nullus terminus inest,
 nulla mensura. In Timæo autem cùm dicitur indi-
 uiduæ commixta naturæ, & quæ circa corpora ver-
 sans

fans diuidua appelletur: neque multitudo vnitatum
 aut punctorum intelligi debet, neque longitudines
 aut latitudines: quæ corporibus conveniunt, & cor-
 porum magis sunt quàm animæ. sed in compositum,
 5 infinitum, seipsum mouens & præditum mouendi
 facultate principium illud, quod sæpe necessitatem,
 in Legibus autem palàm animam inordinatam di-
 xit & maleficam. Ipsa enim ex sese natura talis erat:
 mentem autem & rationem harmoniàmque soler-
 10 tem nacta est, vt fieret mundi anima. Nam omnium
 capax illa materies magnitudinem, intervallum, spa-
 ciùmque habebat: pulcritudine, specie, formarum-
 que mediocritate indigebat. adepta autem ea est, dū
 ita exornata fuit, vt terræ, maris, cœli, stellarum,
 15 plantarum, animaliumque omnis generis corpora
 & instrumenta existerent. Atqui necessitatem
 quæ in Timæo dicitur, in Philebo infinitas atque
 mensuræ vacuitas ob exsuperantiam & defectum,
 20 materiæ non animæ adscribunt: quo pacto id defen-
 dent, quòd materiam idem semper informem, om-
 nis qualitatibus & facultatibus propriæ vacuum asserit, si *
 milèmq; ait esse olei odoris expertis quo ad tin-
 gendum vtantur vnguentarij. Fieri enim nequit,
 vt quod suapte natura qualitatibus exfors, ociosum,
 25 & informe est, id Plato causam mali principiumque
 ponat, vocetque infinitatem turpem ac maleficam,
 rursusq; necessitatem frequenter deo repugnantem
 & frænos excutientem. Illa enim, quæ (vt in Politi-
 co ait) cœlum in contrariam torquet partem neces-
 30 sitas & innata cupiditas, & illius priscae naturæ vnà
 quasi educata confusio, antequam in hunc mun-
 dum veniret, vndènam in res inuenta est: si subie-
 ctum qualitate carebat, materias nullam vim causæ
 habens, opifex autem bonus ipse, omnia sibi quan-
 35 tum res ferret similia voluit facere? nihil enim est
 tertium. Nam hæc in Stoicorum delabemur an-
 gustias, qui malum ex non ente absq; causa & pro-

Causa mali

creatione introducunt: quando de his quæ sunt, neque bonum neque qualitatis vacuum probabile est substantiam & originem malo præbuisse. Cæterum Platoni non accidit idem quod posterioribus, neque neglecta (quod his usu venit) tertia facultate & principio quod inter materiam & deum est medio loco, admittit absurdissimum illud cōmentum, quod nescio quomodo malorum naturam alivnde irrep-
fisse per accidens & casu fingit. Sanè Epicuro ne momentaneam quidem atōmi inclinationem concedunt, quòd eum dicant motum absque causa ex non ente introducere. ipsi maliciam, tantumque miseriarum, aliàsque circa corpus infinitas incommoditates & difficultates, quarum nulla in principiis causa sit, ex consecutione quadam aiunt exstitisse. Non ita Plato. sed cū materiam omni discrimine liberasset, deūque à malorum causa quàm longissimè collocasset, hæc in Politico scripsit de mundo.

- » Is enim ab eo qui ipsum composuit, omnia est adeptus bona. quæ autem molesta & iniusta fiunt in cœlo, cū ipsum ab externo habitu habet, tum in animalibus etiam efficit. ac paulo post: Progressu autem temporis, obliuione ei obrepente, magis adhuc ob-
» tinuit priscae inconnitatis morbus, periculumque est, ne dissolutus rursus subeat infinitum dissimilitudinis locum. Dissimilitudo autem non est in materia, quæ caret qualitate & differentiis. Quod cum aliis multis ignorans Eudemus, Platonem substantiat, quasi hic dum sepe numerò matrem & nutricem rerum vocat materiam, etiam malorum causam, radicem, principium dixerit. Plato enim matris nutritricisque nomine materiam afficit: causam autem malorum eam vim, quæ materiā mouet, & circa corpora est partilis, inordinata, bruta, nō tamen animæ exsors motio, facit. quam in Legibus, vt dixi, animā vocat contrariam & aduersantem beneficæ. Anima enim causa est & principium motus: mens, ordinis & con-

& consonantiæ in motu. Neque deus materiam o-
 ciosam constituit: sed stabilivit à bruta turbatam
 causa. neque principia mutationis & affectionum in-
 didit naturæ: sed cum ea omnis generis motibus
 5 atque affectionibus inordinatis exagitaretur, mag-
 nam illam infinitatem prauitatemque exemit, instru-
 mentis vsus harmonia, proportionem, & numero: quo-
 rum opus est, non mutatione & motu diuersitates &
 10 discrimina in rebus efficere: sed ea potius stabilia,
 certa, & eorum quæ eodem semper sunt modo simi-
 lia reddere. Atque hæc est, mea quidem opinio vt
 fert, Platonis sententia. Demonstratio autem prima
 erit, si ea, in quibus ipse sibi dicitur ac putatur con-
 traria dixisse, expediamus. Nam ne sophistæ qui-
 15 dem ebrio, ne dum Platoni tanta imputanda sit per-
 turbatio & inconstantia, ea in disputatione quâ sum-
 mo studio tractauerit: vt eandem naturam simul &
 nunquam natam, & ortam dicat. quorum hoc in Ti-
 mæo, illud in Phædro aiunt exstare. Verba quidem
 20 de Phædro omnibus ferè in ore sunt, vbi quod ani-
 ma non sit genita, ex eo probatur quia se ipsam mo-
 uet: & quod non interitura, ex eo quia non sit geni-
 ta. In Timæo, Animam verò, inquit, non vt nunc po-
 25 steriorem conamur dicere, ita etiam deus machina-
 tus est corpore iuniorem. non enim fuisset maius na-
 tum cum natu minore copulatum ei parère. sed nos,
 quibus multum temeritatis ac fortuiti adest, sic e-
 30 tiam loquimur. ille autem & ortu & virtute prio-
 rem animam corpore, tanquam dominam & obtem-
 peranti imperaturam condidit. Et rursus, cum dixis-
 set, ipsam in seipsa conuersantem vitæ perennis & sa-
 pientis initium diuinum fecisse. Corpus, inquit,
 cœli factum est adspectabile, anima autem quæ vi-
 35 deri nequeat, sed rationis sit & harmoniæ parti-
 ceps, à præstantissimo intelligibilium semperq; ma-
 nentium ipsa rerum natarum præstantissima facta.
 Hic deum rerum sempiternarum præstantissimum,

Platonis di-
 sta concu-
 liantur.

animam rerum factarum optimam dicens, manifestissimo discrimine & oppositione usus, aeternam & non ortam naturam animæ ademit. Quomodo ergo hæc melius explicabuntur, quàm ea ratione, quam accipere volentibus ipse tradit. Ortus enim expertem ait eam animam, quæ ante mundi ortum omnia vitiosè & confusè mouit. rursus ortam & natam eam, quam deus ex hac & stabili optimaque illa natura prudentem ordinatamque confecit, & tanquam formam sensibili intelligibilem, mouenti ordinatam præbens, ducem Vniuersi constituit. Hoc enim modo etiam corpus mundi alicubi generatum, alicubi non genitum ponit. Cùm enim dicit omne quod sub aspectum cadit non quieuisse, sed cùm inordinatis cieretur motibus, deum id fuisse & concinnasse: item quatuor hæc genera, ignem, aquam, terram, & aërem, antequam Vniuersum iis dispositis conficeretur, motum intulisse materiæ, ab eaque ob inæqualitatem fuisse concussa: equidem corpora facit quæ alicubi fuerint ac substiterint ante mundi originem. Rursus corpus anima posterius dicens, & mundum esse factum, quia videri & tangi possit, quia corpus habeat, talia autem ostensum sit orta & nata esse: nemo non videt eum corporis naturæ ortum adscribere. Verùm perlongè ab eo abest Plato, vt secum ipse palàm dissentiat, ac pugnantia dicat de rebus maximis. Non enim eodem modo, neq; idem corpus à deo factū ait, & fuisse antequam nasceretur. hoc enim palàm esset præstigiis vti. Sed quid intelligendum sit vocabulo ortus, ipse docet. Antehac, inquit, omnia ratione & ordine carebāt. verùm vbi deus aggressus est digerere vniuersum, ignem primū, aquam, terram & aërem: (quæ vestigia quidem suarum formarum aliqua habebāt, ita tamen affecta erant, vt par est vniuersum esse à quo deus absit) hæc ergo primū conformauit specie & numero quodq; suo. Etiam antè cùm dixisset, non

non vnus, sed duarum proportionum opus fuisse
molem Vniuersi solidam ac crassicie præditam con-
stringere, explicauissetq; igne, terra, aqua, & aere in
medio positis deum cœlū cōstrinxisse atq; cōstituis-
se: ex his, inquit, talibus & numero quaternario cō-
5 tentis, corpus mundi natū est, proportionē consen-
tens: atq; hinc amicitia ea præditum, vt ipsum in se
se cōueniens, dissolui ab aliis rebus, eo excepto qui
colligauit, nequeat. quib. verbis manifestissimē do-
cet, non corporis simpliciter, nō molis, nō materiæ,
10 sed cōcinnitatis in corpore, pulcritudinis, similitu-
dinisq; deum fuisse patrem & opificem. Hæc cogitā-
da sunt etiā de anima. nimirum aliam neq; à deo esse
procreatam, neque animam esse mundi, sed faculta-
15 tem imaginatricis & opiniosæ, brutæ interim incō-
positæq; motionis & incitationis, quæ seipsam, idq;
semper, moueat. aliā esse, quam deus convenientib.
numeris rationibúsq; conditam ac genitam, princi-
pem nato mundo indiderit atq; præfecerit. Hæc il-
20 lum sensisse, & non dicis causa cōmentum cū ip-
sius mundi, tum animæ constitutionē quandam or-
tūmq; præter multa alia hoc etiam arguitur, quòd
animam aliàs nō genitā, aliàs genitā, vt docuimus:
mundum semper ortum & natum, nunquam non na-
25 tum, nunquam sempiternum dicit. Quæ in Timæo
disputat, quid attinet huc afferre? cū is liber totus
à capite ad calcem de mūdi ortu sit. Aliàs in Athlan-
tico Timæus vota faciens, nominat eum deum qui
olim operē, nunc ratione exstet. in Politico Parme-
30 nideus hospes mundū à deo compositum multa ait
bona esse adeptum, si quid habet vitiosum aut incō-
modum, id ex admixto priore habitu inconcinno &
bruto habere. In Repub. de numero differere orsus
Socrates, quem nonnulli Coniugium vocant: Est au-
35 tem diuinæ, inquit, naturæ progenitæ sua conver-
sio, quæ numero perfectō compræhenditur. hæc qui
dem diuinam naturam progenitam nihil vocans

aliud,quàm mundum.

*

*

*

ternarij & quaternarij : tertia quinarij & senarij
 (quarum nulla vel per se, vel cum reliquis coniun-
 cta quadratum numerum facit) : quarta est septena- 5
 rij & octonarij. quæ reliquis adiecta, xxxvi confi-
 cit, quadratum numerum. Illa autem tetractys (si
 quaternionē dicere libet, liceat) numerorum à Pla-
 tone expositorum perfectiorem habet procreatio- 10
 nem, vbi pares paribus, impares imparibus interval-
 lis multiplicantur. Continet autem vnitatem, com-
 mune principium parium & imparium. deinde duo
 & tria, qui primi sunt eorum quos planos seu super-
 ficiem referentes dicunt. tum quatuor & nouem,
 primos quadratos, denique octo & vigintiseptem, 15
 qui primi in numeris (vnitate posthabita) sunt cubi.
 vnde etiam liquet eum numeros istos non volu-
 isse in vna recta linea disponi, sed duobus ordini-
 bus, quorum vnus pares, alter impares contineret.

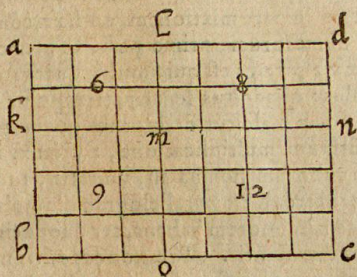
sicvti subscriptimus. 20

3	9	27
1		
<u>2</u>	<u>4</u>	<u>8</u>
5	13	35

Ita copulabuntur sci-
 licet similes cum simi-
 libus, producētque
 numeros planos & cō-
 positi inter se, & mul- 25

tiplicati. Compositione sic. ii & iii, sunt v. ix
 & iv, sunt xiii. iix & xxvii, sunt xxx. De
 his enim Pythagorici quinarium trophon, id est so-
 num appellauerunt, rati de tonorū intervallis quin-
 tum primum esse, quod sonari possit. xiii autem 30
 lemma iis dicitur, quasi defectus : quòd de partiti-
 one toni in æquales partes desperauissent. xxv au-
 tem harmoniā (siue ea cōcinnitas, siue est contentio)
 vocant, quia conflatur è duobus cubis primis paris
 & imparis numeri : itēque è quatuor his numeris, 35
 vi, iix, ix, xii, quibus & arithmetica & harmoni-
 ca includitur proportio, quam progressionem cum
 vulgo

Vulgo appellamus. Horum vis magis erit conspicua,
si descriptionem proponamus. Est parallelogrammum

20 mum rectangulum $A B C D$, cuius latus $A B$ quinq;
latus $A D$ septem sit punctorum. Seceturque $A B$
in duo & tria puncta, ubi est punctum K : latus $A D$
in tria & quatuor, puncto L . ducantur porrò à pun-
ctis sectionum lineæ paralleli lateribus, vt $K M N$, &
25 $L M O$, quæ se in puncto M invicem secant. Ita figu-
ra $K M B O$ continebit areolas nouem, $L M N D$ octo,
 $M O C N$ duodecim, $A L M K$ sex. Totum autem pa-
rallelogrammum $x x x v$, numeris areolarum quas cõ-
30 tinet, primarum consonantiarũ rationes proponit.
Nam vi & ix sesquiterciã habent rationem, quæ est
in consonantia diatessaron siue Quarta. vi & ix ses-
quialteram rationem constituunt, quæ est consonã-
tiæ diapente seu Quintæ propria. vi & xii duplã ra-
tionem conficiunt, quæ est consonantiæ diapason
seu Octauæ. quin & toni proportio inest, sesquio-
35 ctava nimirum, vt ix ad $viii$. Ideo numerum qui hos
omnes continet, harmoniam appellauerunt. Idem
 $x x x v$ numerus sexies acceptus, $c c x$ efficit:
quot diebus septimestres fetus absolui triditur.
Rursum nouo sumpto initio, multiplicando bi-

narius in tenarium, producit senarium. quater no-
 uem sunt xxv i. octies vigintiseptem, sunt
 $ccxvi$. De his numeris, sex perfectus est, æquat-
 que omnes suas partes: dicitur etiam Coniugium,
 ob paris cum impare mixtionem. ad hæc, constat è
 principio numerorum, primo pari, & primo im-
 pari. xxv i primus est qui simul & quadratus sit
 & triangulus: quadratus senarij, triangulus ab o-
 ctonario. idem nascitur è duorum quadratorum
 vnus in alterum multiplicatione, iv in ix . item-
 que trium cuborum summa est, vnitatis, ix , &
 xxv i i. præterea facit parallelogrammum alteram
 dimensionem longiorem habens, ter duodecim, aut
 quatuor nouies sumtis. Proinde expositis nume-
 ris, laterum, quadrati senario, trianguli octonario,
 & parallelogrammorum altero ix , altero xii , con-
 ficientur rationes consonantiarum. Nam xii ad ix
 ratio, diatessaron exprimit, vt est chorda ima seu ne-
 te ad mesen siue mediam. xii ad ix , diapente,
 vt media ad summam seu hypatam. xii ad sex, dia-
 pason, vt imæ ad summam. $ccxvi$ cubus est se-
 narij, suo ambitui æqualis. Iam cum hæ sint pro-
 prietates dictorum numerorum: id peculiare ha-
 bet xxv i i, qui vltimus est, quod præcedentium
 omnium summam continet. Idem dierum quibus
 Luna suam conversionem absoluit, numerus est. Py-
 thagorici de intervallis ad concentum pertinenti-
 bus tonum eo notauerunt. ideóque $xiii$ vocant
 defectum, quod vnitatem à dimidio abest. Neque ve-
 rò obscurum est, quin in hisce numeris etiam conso-
 nantiarum rationes insint. Nam duo ad vnitatem du-
 plam habent rationem, qua refertur diapason. ses-
 quialtera ternarij ad binarium, qua diapente. qua-
 ternarij ad ternarium sequitertia, qua diatessaron.
 ix ad iii triplam habent proportionem, qua diapa-
 son cū diapente, seu Duodecima quā vocant. ix ad
 ii quadruplam, qua disdiapason seu Decimaquinta.

ix ad

1
 2 3
 4
 8 9
 27

- ix ad iix sesquioctauam, qua tonus. Iam si vnitas
 promiscuè & paribus adnumeratur, & imparibus:
 vniuersus numerus denarij suppeditabit multitudi-
 nem. Nam ab vnitate collecti quatuor primi nume-
 5 ri, decem conficiunt. rursus hi pares numeri, i. i i.
 i i i i. v i i i. quindecim componunt, trigonorum *
 in ordine quintum. & quod ad imparium seriem at- *Hec sensu,*
 tinet, numerus x l. ex iis confit, additis x i i i ad *nō verba se*
 x x v i i. his enim duobus mathematici concinnè *qui cogebar*
 20 metiuntur intervalla ad cantum apta: dum dies in il-
 lo, hoc tonum describunt. Idem numerus x l. mul-
 tiplicando fit, ex vi illius quam diximus tetractyos.
 Nam si primos quatuor numeros, vnumqueng; su-
 mas quater, provenient i v, i i x, x i i, x v i. quorū
 25 summa est x l, in qua continentur omnes consonan-
 tiarū proportionēs. quippe x v i sesquitercia sunt
 ad x i i ratione, dupla ad v i i i, quadrupla ad i v:
 x i i ad v i i i, sesquialterā proportionem tenent,
 ad i v triplam. His autem rationibus intervalla
 30 diatessaron, diapente, diapasōn, diapasōn cum dia-
 pente & disdiapasōn continentur. Idem numerus
 x l. conficitur duobus primis quadratis, i & i v,
 ad duos primos cubos i i x & x x v i i additis.
 quo efficitur, Platonice tetractyn multò esse Py-
 35 thagorica & perfectiorem & locupletiolem. Sed
 cū hi quos posuimus numeri spaciū non dent me-
 dietatibus quas vocant, quæ in rem propositam in-
 troducuntur: necesse fuit maiores terminos iisdem
 in proportionibus sumere. qui verò ij sint, dicendum
 30 est. Prius autē dicemus de ipsis medietatibus. Harū
 vna est, in qua positis tribus terminis numerorum,
 medius æquali quantitate alterum extremorū supe- *De medietatib. siue progressionib.*
 rat, ab altero superatur: arithmetice vocant, cui
 subcontraria est, in qua totidem terminis positis,
 35 intervallorū eadem est proportio ad extrema. Ter-
 mini arithmetice sunt v i. i x. x i i. nam i x ea-
 dem quantitate excedunt senarium, & deficient à

duodenario. Subcontrariæ termini sunt VI. XIX.
 XII. Octonarius senarium binario superat, quater-
 nario superatur à duodecim. sed & binarius senarij,
 & quaternarius duodenarij est triens. Ergo in arith-
 metica medius terminus excedit excediturq; æqua
 li quantitate. in subcontraria autem eadem parte ex-
 tremorum, alterū superat, ab altero abest. illic enim
 ternio medij est triens: hæc duo & quatuor sunt ex-
 tremorum trientes. vnde nomen subcontrariæ inue-
 nit. Eadem harmonica dicitur, quòd primas conso-
 nantias suis terminis exprimat: maximo ad minimū,
 diapason: maximo ad medium, diapente: medio ad
 minimum, diatessaron. vt si maximum terminum ad
 netam colloces, medius mesæ obtingat: & hæc cum
 maximo diapente, cum minimo diatessaron sonet. 15
 itaq; VIII ad mesen, VI ad hypaten, XII ad hy-
 paten pertinebunt. Modum porrò huiusmodi me-
 dietates inveniendi simpliciter & perspicuè Eudo-
 rus tradidit. Idque prius in arithmetica considere-
 mus. Si exponas extremos, & horum semisses con-
 iungas, quod confit, medius erit, siue dupla sit siue
 tripla extremorum ratio. Iam in subcontraria, si ex-
 tremorum dupla sit ratio, triente minoris cum se-
 misse maioris composito medium inuenies. in tripla
 contrà minoris semissis cum maioris triente mediū 25
 conficient. Sint enim termini proportionis triplæ
 extremi VI & XIX: ergo minimi semissis III,
 maximi triens VI coniungantur, existet IX, me-
 dius, qui eadem parte extremorum & excedit & ex-
 ceditur. Hoc ergo modo medietates inveniuntur. 30
 Oportebat porrò eas inferi suprà expositis nume-
 ris, & duplorum ac triplorum intervalla iis expleri.
 Atqui eorum numerorum quidam nullam omnino
 habent intercapedinem, quidam non satis amplam.
 Igitur multiplicant eos ita, vt spacia medietatibus 35
 recipiendis habeant sufficientia quas diximus. Pri-
 mum loco vnitatis minimum ponunt senariū, quòd
 is se-

is semissem trientemq; habet primus: ac proinde reliquos omnes qui sequuntur, fescuplos ponūt. sicut ex descriptione apposita apparet: vtraq; enim medietates duplicib; intervallis recipiunt. Cū au-

							tem dixisset Pla-	“
					6		to, iam cū in-	“
					1		tervalla sesqui-	“
		12	2	3	18		pla, sesquitertia,	“
	24	4		9	54		& sesquioctaua	“
48	8			27	162		extitisset, ex his	“
							compagibus in	“

prioribus intervallis omnia sesquitertia sesquio-

ctauis cōpleuit, vnicuique particulam relinquens.

cuius particulæ interstitium adsumtum facit ratio-

nem quæ est numeri ad numerum, vt termini sint

CCLVI & CCXLIII. ob hæc ergo Platonis

verba coacti sunt numeros denuò augere. Oportebat enim continenter deinceps post senarium poni

duos sesquioctauos, at neque octauam partem habet senarius, & si in scrupulos vnitatum comminuer

re velis rationem, perplexissima futura sit contemplatio. Hæc ergo ipsa res multiplicandi adhibendum

auxilium dictavit: vt tanquam in harmonica mutatione secundum primi numeri incrementum

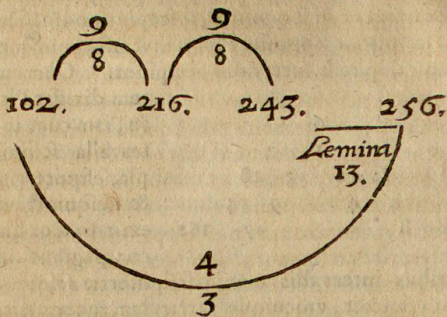
tota aueretur descriptio. Eudorus itaque Crantorem secutus, primum numerum posuit CCCXXCIV;

qui fit VI in LXIV multiplicatis. huc eos induxit, quod numerus LXIV habet sesquioctauum

LXXII, isque rursus hunc XXCI. Iis verò quæ à Platone dicuntur magis concinit, vt dimidium ponamus.

Nam si CXCII primo loco ponamus, lemma seu defectus post sesquioctauos erit inter numeros ab eo positos CCLVI & CCXLIII. si vero illius duplus CCCXXCIV primo loco ponatur, lemma eadem ratione quidem, sed duplum tamen numero efficietur. Alioqui vt IXXII ad

CCCXXCIV, ita etiam CCLVI ad CXCII,

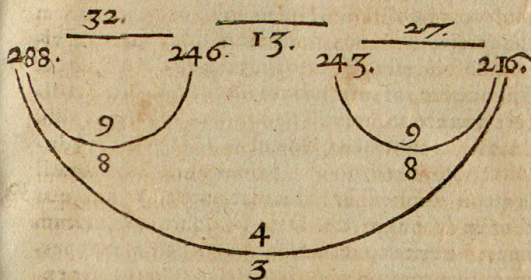
De toni di-
uisione.

proportionem seruant sesquitertiam. Neque absur- 15
da est ad hunc numerum reductio: atq; adeò etiam
Crantoris sententiæ rationem adfert. Nam LXIV
cùm cubus est primi quadrati, tum quadratus primi
cubi. isque multiplicans ternarium, qui inter impa- 20
res, inter triangulos, inter sesquiplos ac perfectos
est primus, CXCII gignit, numerum qui sesqui-
octauum sui respectu alium habet, vt ostendemus.
Prius autem lemma quid sit, & sententiam Platonis
magis perspicietis, si ea paucis in memoriam vobis
redigatur, quæ in Pythagoricis scholis assolent dis- 25
feri. In cantu intervallum vocatur, quidquid conti-
netur sub duobus sonis inæquali tenore differenti-
bus. Horum vnū est is qui tonus dicitur, quo Quin-
ta Quartam superat. Hunc tonum harmonici in par-
tes diuidi æquales putant posse, quarum vtranq; se- 30
mitonium appellant. Pythagorei desperata in æqua-
les partes sectione, minus segmentorum eius lem-
ma vocant, quòd dimidium toni non impleat. Itaq;
illi diatessaron duorum tonorum & semitonij sum-
ma definiunt: hi totidem tonorum & lemmatis. Te- 35
stimonium ferre videtur harmonicis sensus, mathe-
maticis demonstratio. Res ita habet. Sumtum hoc
est, &

est, & in instrumentis obseruatum, diapason dupla
constare proportione, diapente sesquialtera, diatef-
saron sesquitertia, tonum sesquioctaua. Idque explo-
rare etiamnum licet, si aut duo pondera proportio-
5 ne dupla de neruis suspendatur duobus, aut de dua-
bus æquali cavitare tibiis alterâ dupla alterius lon-
gitudine facias. maior enim tibia grauiorem sonum
edet, qualis hypate ad netam: de fidibus quæ duplo
intenditur pondere, acutiùs quàm altera sonabit, vt
10 nete ad hypatam. id autem est diapason. Eodem mo-
do si tria ad duo sumantur pondera, quæ est sesqui-
pla ratio, diapente reddet: & si quatuor ad tria, quæ
est sesquitertia, diateffaron. quod si ea inæqualitas
longitudinũ aut ponderum fuerit, quæ est nouem
15 ad octo, intervallum toni fiet, non consonantibus
sonis, sed nõnihil tamen habens modulationis, qua-
tenus soni seorsim editi suaue & iucundum sonant,
simul autem, asperè & molestè. in consonantiis siue
alternis, siue simul nerui pulsantur, suauiter sensui
20 accidit sonorum cõcentus. Quin etiam rationibus
hoc demonstrant. Nam vt in harmonia è diapente
& diateffaron conflatur diapason, ita in numeris du-
pla ratio ex sesquialtera & sesquitertia. quippe xix
ad ix sesquitertiam, ad ix sesquiplam rationem
25 obtinent, ad vi duplam. Composita ergo est du-
pla ratio è sesquialtera & sesquitertia, sicvt diapason
è diapente & diateffaron. Sed vt hĩc diapente tono
amplius habet quàm diapente: ita ibi sesquialtera
sesquioctauo sesquitertiam excedit. Apparet ergo
30 diapason dupla, diapente sesquialtera, diateffaron
sesquitertia, tonum sesquioctaua ratione intelligi.
Hoc ita demonstrato, videamus an sesquioctaua ra-
tio diuidi in æquales possit partes: nam si nequeat,
tonus etiam nequibit. Primũ numeri qui sesqui-
35 octauam rationem continent ix & ix , nullum
in medio admittunt interstitium. Quod si vterque
dupletur, duo intervalla efficit is qui inter duplos

intervenit. is est xvii, dupli xvi & xix.
 liquet autem si æqualia sint intervalla, inæqualia di-
 viduam fore sesquioctauam rationem. at inæqua-
 lia fiunt, alterum sesquisedecimum, alterum ses-
 quiseptendecimum. Ergo inæqualiter secatur ses-
 quioctaua, ac proinde etiam tonus. neutra er-
 go divisi toni portio semitonium fit, & mathe-
 matici rectè lemma appellauerunt. Atque hoc
 est quod Plato dicit, deum sesquitertia sesqui-
 octauis explentem, lemma reliquisse, cuius ra-
 tio sit in numeris cclvi & ccxliii. Su-
 matur enim diatessaron in duobus numeris, quo-
 rum alterum eiusque trientem alter contineat, vt
 sunt cclvi & cxcii. quorum minor grauis-
 simæ voci quatrichordij adscribatur, maior acutis-
 simæ. demonstrabimus duobus interiectis sesquio-
 ctis, relinqui tale lemma seu intervallum, quale in
 numeris est inter cclvi & ccxliii. Gra-
 uiore enim voce vno tono contentiore facta, sient
 ccxvi. rursum tono sursum eleuata, ccxliii. 20
 Hæc xxvii numero excedunt numerū ccxvi.
 atque hic xxiv amplius est quàm cxcii. sunt
 autem xxvii octaua pars de ccxvi, itémque
 xxiv de cxcii. itaque de his tribus numeris
 maximus ad medium, medius ad minimum sequi-
 octauus est: & intervallum à minimo ad maximum
 duobus tonis conficitur, quos absoluunt duæ octa-
 uæ partes, vna post alteram additæ. His remotis,
 totius sesquitertiæ inter extremos rationis nihil
 aliud superest, quàm intervallum inter ccxliii 30
 & cclvi. nimirum xiii. ideóq; hunc nume-
 rum lemma, quasi defectum dixerunt. Atque ego
 quidem his numeris sententiam Platonis eviden-
 tissimè expositam arbitror. Alij terminos conso-
 nantiæ assignantes, acutum numero ccxxcix, 35
 grauem numero ccxvi, reliqua eodem modo
 conficiunt, nisi quod lemma medio inter duos to-
 nos

lemma

nos loco concipiunt. Grauiore enim voce vno tono ad acutiorem contenta, fiunt CCLXIII. Acutiore autem ad vnum tonum remissa seu depressa, CCLVI. porro CCLXIII ad CCXVI rationem habent sesquioctauam, eandemq; CCLXXXVIII ad CCLVI. vt utrobique toni sit intervallum. & relinquitur id, quod interest inter CCLVI & CCLXIII, non iam semitonium, sed eo minus aliquid. CCLXXXVIII enim numero XXXII amplius sunt quam CCLVI. & CCXIII numero XXVII excedunt numerum CCXVI. at CCLVI maior est quam CCXIII, quo XIII plus habet. Atqui utroque excessuum, qui erant XXXII, & XXVII, minor est numerus XIII. Itaque diatessaron constare depræhensum est non duobus tonis & semisse toni, sed duobus tonis & lemma. Atque horum quidem hæc est demonstratio. Id autem ex prædictis intelligi facile potest, cur Plato, cum dixisset sesquialtera, sesquitercia, & sesquioctaua fieri intervalla, dum sesquitercij sesquioctauis interiectis explentur: nullam sesquialterorum fecerit mentionem, sed ea omiserit. nam sesquitercia proportionem ad sesquioctauam addita, conficitur sesquial-

tera. His ita demonstratis, quomodo impleantur intervalla & inferantur medietates, etiam si nemo iam antè commonstrasset, tamen vobis exercitationem hanc reliquissim. nunc cum multi iique præclari viri id absoluerint, Crantor maximè, Clearchus, & Theodorus Solenses: pauca de eorum dissidio dicere non abs re fuerit. Theodorus enim non, ut illi, duas series instituens, sed in vna linea deinceps duoplos triplósque exponens, primùm nititur naturæ illa quam vocant fissura, duas faciente ex vna, nō quatuor ex duabus partes. Deinde, inquit, medietatum insertiones ita convenit spacium nancisci: aliàs perturbatum confusumque rem iri, ac traiectiones existituras in primū statim triplum ex primo duplo qui
 * impleant vtrunque * Crantorem tuentur colloca
 * tiones numerorum, planos planis, quadrata quadra
 tis, cubos cubis aduersos collocantes atque coniungentes: utque non ordine sumantur, sed alternis pares & plani *

20

semper eodem modo habens, ut forma & species. alterum quod circa corpora diuiduum, tanquam receptaculum & materiam. mixturam autem ex omnibus communem confectam. Substantiam proinde quæ diuidi non potest, & semper eodem modo se habet, non intelligendum est paruitate (quod fit minimis corporibus) diuisionem subterfugere. Simplicitas enim eius, affectionum vacuitas, puritas, & formæ vnitas, indiuidua dicitur & impartilis: quibus illa etiam composita, diuidua, & varia quodammodo
 attingens, multitudinem eorum tollit, habitumque vnum quendam iis ob similitudinem infert. Quæ vero circa corpora versans diuisionem admittit, eam si quis materiam nominare velit, ut naturam priori subiectam, eiusque participem: is vocis ambiguae
 su, nihil interim nostræ disputationi officiet. Qui vero materiam corpoream misceri cum indiuidua volunt:

Materia,

lunt, errant. Primùm in eo, quòd nullo corporeæ
 materiæ nomine hæc vtitur Plato: quam aliàs rece-
 ptaculum, omnium rerum capacem & nutricem so-
 let dicere, non circa corpora diuiduam, sed ipsam
 corpus quod in singularia diuidatur. Deinde, quid
 intererit inter mundi & animæ procreationem, si
 vtrumque ex materia & intelligibilibus est constitu-
 tum? Ipse quidem Plato quasi abominans animæ ex
 corpore ortum, ait intus in ipsa corporeum fuisse à
 deo collocatum, forisq; ab illa occultatum. cùmq;
 totam animam ratione absoluiſſet, deinde argumen-
 tum de materia proponit, qua antè, cùm animā crea-
 ret, nihil opus habuerat, vtpote sine materia natam.
 Similia horū in Poſidoniū dici poſſunt. Nam is quo-
 que nō longè à materia animā remouit: sed Platonis
 verba sic accipiens, ſubſtantiam terminorum ſeu ex-
 tremitatum circa corpora eſſe diuiduam, eāmque
 cum intelligibili miſcens, animam pronunciauit eſ-
 ſe ideam eius quod vſquequaque diſenſiones ha-
 bet, ratione numeri conſtitutam, qui harmoniā con-
 tineat. Nam mathematica in medio primorum intel-
 ligibiliū & ſenſiliū eſſe collocata: & cùm anima per-
 petuitatem intelligibilium, ac ſenſilium facultatem
 ad percipiendas affectiones habeat in ſe: par eſſe, vt
 eius natura in medio ſit. Nimirum & hunc latuit,
 deum corporum extremitatibus poſtmodò demū,
 iam animæ absoluta vſum ad conformandam mate-
 riam, cùm diſſipationi obnoxiam & vinctulis caren-
 tem molem definiret ac includeret ſuperficiebus,
 quæ è triangulis erant concinnatæ. Abſurdius etiā
 hoc, quòd animam ideam facit. cùm idea ſit immo-
 bilis, mobilis admodum anima. & illa cum ſenſili ni-
 hil habeat commercij, hæc in corpora incluſa ſit. ad
 hæc deus ideam vt exemplar fuerit imitatus, animā
 vt opus opifex confecerit. Quòd autem Plato ani-
 mam non ponat numerum eſſe, ſed ordinatā ratione
 numeri, iam antè dictum eſt. Adverſus vtroſque il-
 h h h

*Anima ne-
que termi-
nus, neque
numerus.*

lud commune est argumentum, quod neque extre-
mitatibus neque numeris vllum inest vestigium il-
lius facultatis, qua res sensiles anima iudicat suapte
natura. Mentem quidem ei, & mente sola cernenda-
rum rerum notiones communicatio principij intel-
ligentia sola percipiendi inseruit. opiniones autem,
& persuasiones, imaginationes, & affectiones à qua-
litatibus corpori inhærentibus profectas, ne cogi-
tari quidem potest ex vnitatibus, lineis, aut superfi-
ciebus simpliciter esse innatas. Et verò non modò
mortalium animæ vim cognoscendi per sensus ha-
bent. sed ipsam quoq; mundi animam ait ipsam in se
reolutâ, vbi aliquid attigit substantia præditû dis-
sipabili, aut etiam indiuidua, hoc ipsam per se ipsam
totam sese commouendo narrare, quatenus idem sit
isthuc, quatenus diuersum, & cuius respectu maxi-
mè, quâ, & quomodo sit affectum substantiæ aut mo-
tus ratione. In his cum decem prædicamentorû ali-
quam posuisset notationem: magis adhuc idem de-
clarat in his quæ sequuntur. Ratio, inquit, vera vbi
de sensili concepta est, & circulus Diuersi rectâ pro-
ficiscens in totam animam de eo nuncium affert: opi-
niones nascuntur & persuasiones veræ atq; cõstan-
tes. Cum autè in iis vertitur, quæ intelligentiæ sunt,
& Eiusdè circulus valde agilis ista significauerit, ne-
cessariò scientia absoluitur. Hæc autem duo in qua
re ingenerantur, si quis eam aliud quicquam dixerit
quàm animam, quidvis potiùs quàm verum dixerit.
Vnde autem hic sensilia appræhendendi, & opinan-
di motus diuersus ab intelligète illa, & in scientiam
desinente animæ motione obtigerit, dici nõ potest:
nisi hoc firmiter constituamus, nunc Platonem non
vniuersè animam, sed mundi animam componere è
subiectis, nimirum è natura præstantiore & indiui-
dua, atq; è deteriore, quam ipsam circa corpora di-
uiduam appellauit, nõ diuersam à motione opinio-
sa, imaginatrice, & quam sensilia afficiât: & quæ non
sit nata,

fit nata, sed perpetuò subſtiterit, vt etiam altera. Na-
 tura enim quæ intelligendi habuit vim, habuit etiã
 opinandi. Verùm illa quidem motui non obnoxia,
 non affectioni, innixa fuit rebus ſemper eodem mo-
 do manentibus. hæc autem diuidua & vaga fuit, vt
 quæ in motu verſantē, diſſipabilēmq; incidiffet in
 materiã. nam neq; ſenſili naturę obtigerat ordo, ſed
 informis erat atq; indefinita: & facultas ei addicta
 neq; opiniones probè diſtinctas, neq; motiones o-
 mnes ordinatas percipiebat: ſed pleraſq; ſomniorũ
 ſimiles, temerarias, & quæ tumultũ corporeæ facul-
 tati adferrent, niſi fortuitò in idem cum ratione in-
 cidiffent. erat enim in medio amborum, naturãmq;
 habebat cum vtriſq; cognatam atq; conſcientē,
 vi ſentiendi materiã apprehendens, iudicio vim in-
 telligentem. Atq; hoc ipſe pœnè diſertis verbis de-
 clarat. Mea, inquit, hæc eſt, vt verbo dicã, ſenten-
 tia, fuiſſe ante originē cœli tria hæc ſeorſim, Ens, Spa-
 cium, Ortum ſeu procreationem. Spacij enim voca-
 bulo adſcitur materiã, vt & ſedis, atq; aliàs recepta-
 culi: Ens autem vocat, id quod ſola mente percipi-
 tur, ſeu intelligibile: Ortum mundi nondũ nati ſub-
 ſtantiam, nulla ſitam alia in re, quàm in mutationib.
 & motibus, inter informans atq; informatũ medio
 loco ordinatã, atq; effigies eorum quæ ibi ſunt huc
 transmittentem. Ergo cum ob hæc animã hanc diui-
 duam dicit, tum quòd ſenſili ſentiens, & imagina-
 bili imaginans vis neceſſe eſt comitetur, eiq; adhæ-
 reat. Nam vis ſentiendi animæ propria, mouetur ſe-
 cundũ id quod foris ſentitur. Mens ipſa per ſe ſtabi-
 lis erat, & motus expers: inſita animæ, in eãmq; na-
 cta imperiũ, in ſeipſam convertitur, circularēque
 conficit motũ, ea quæ ita ſunt vt ſemper ſui maneãt
 ſimilia potiſſimũ attingens. Itaq; etiã temperatu
 difficilis fuit eorum cõmunio, quæ indiuiduo diui-
 duũ, nuſquã mobili vſquequaq; mobile miſceret, ac
 Diuerſa in Idem congregi cogeret. Non erat enim

Eiusdem &
 Diuerſi con-
 gressus.

ipse Motus Diuersum, (vt ne Idē quidē erat quies) sed initium discriminis & inæqualitatis. Vtrunq; enim ab altero principiorum oritur: Idem ab vnitae, Diuersum à binario. Atq; hæc primū in anima fuerunt commixta, numeris & proportionib. colligata & medietatibus harmonicis. Efficitq; Diuersum Eisdem insertum differentiam, Idem in Diuerso ordinem: quod manifestum est in primis animæ facultatibus, iudicandi scilicet & mouēdi. Motus statim in cælo demonstrat Diuersitatē in Identitate, reuol-
 10 tione inerrantium stellarū: & in diuersitate identitatem ordine earundem. In his enim prævalet Idem. Contrā in iis quæ ponē terrā sunt. Motus autē principia habet duo mentem ab Eodem ad Vniuersalia, & sensum à Diuerso ad singularia. Ratio ex vtrisque
 15 mixta est, quæ fit intelligentia in intellectu subiectis, opinio in sensilibus: vtiturq; instrumentis interrim & visis ac memoriis, quorū alia in Eodem Diuersum, alia Idem in Diuerso efficiunt. Est enim intelligentia motio facultatis intelligentis circa id
 20 quod permanet: opinio autem permāsisio eius quod sentitur circa id quod in motu est. Visum autē (hoc phantasiā dico) complexum opinionis cum sensu constituit in memoria Idem. Diuersum verò id rursus mouet in discrimine præteriti ac præsentis, si-
 25 mul diuersitatem & identitatē attingens. Cæterū oportet eam contemperationem, qua corpus mūdi conflātū est, adsciscere ad exemplum proportionis, secundū quam fuit anima concinnata. Ibi enim erat purus ignis, & terra, quæ inter se contemperari dif-
 30 ficulter possent suapte natura, immò mixturam omnino & compositionem refugerent. itaque inter ea medio loco ponens aërem igni, aquam terræ propiorem, isthæc primū commiscuit, deinde horum opera etiam illa cum his & inter se contemperauit
 35 concinnauitque deus. Ita hæc etiam Idem & Diuersum, facultates contrarias & extremitates inuicem
 aduer-

adversantes conduxit, nō ipsas per se: sed duas alias
 substantias, indiuiduam iuxta Idem, diuiduam iuxta
 Diuersum constituens, suo ordine devinxit: tum il-
 lis mixtis has contemperans, ita totam animæ for-
 mam contexuit, quantum fieri potuit ex differenti-
 bus similem, ex multis vnam fabricatus. Sunt qui di-
 cant à Platone non rectè pronunciatum Diuersi na-
 turam mixtu difficilem esse. cū ea non modò non
 respuat, sed etiam amet mutationē: Eiusdem potiùs
 naturam, stabilem & à mutatione abhorrentem, nō
 facile admisisse mixtionem, sed averfatam fuisse ac
 fugisse, vt simplex, sincera, & alterationis vacua per-
 maneret. Hæc qui vitio dant Platoni, ignorāt Idem
 eorum quæ semper sunt eiusdem modi esse ideam,
 Diuersum eorum quæ aliàs aliter afficiuntur, atque
 huius esse partes quæcunque tangat, ea diuidere &
 alterare ac multa redigere: illius contrahere & com-
 pingere, vt multa ob similitudinem vnā nanciscan-
 tur formam atq; facultatem. Atq; hæ sunt vires ani-
 mæ Vniuersi. Quæ vbi intrauerunt in mortalia & af-
 fectionum capacia corporum instrumenta, ibi vis bi-
 nariæ & indefinitæ partis magis sese exerit, forma
 simplicis & vnitati affinis facultatis obscuriùs sub-
 eunte. Neque tamen facile affectum hominis pror-
 sus à ratione separaturn depræhenderis, neq; motū
 intellectus, cui nihil cupiditatis, studij, gaudij, aut
 molestiæ adsit. Itaq; philosophorum alij ipsos animi
 subitos affectus, rationes vocant: quòd omnis con-
 cupiscentia, dolor, ira, sint iudicia quædam. alij vir-
 tutes pronunciat ab iis pendere affectionibus: nam
 & fortitudini rem adversus metum, & temperantiæ
 adversus libidinem, & iusticiæ adversus lucri appe-
 titiōem esse. Iam cū anima & contemplandi vim
 habeat, & agendi: consideret autem cū vniuersa-
 lia tum singulas res, de quibus has sentire, illa intel-
 ligere dicitur: communis ratio semper circa Idem
 Diuerso, circa Diuersum Eidem occurrens, cona-

*Animæ vi-
 rium conte-
 xtus.*

tur quidem definiendo ac diuidendo separare v-
 num à multis, indiuiduum à diuiduo: non potest
 autem sincerè in altervtro eorum esse, ideò quòd
 principia vicissim inter se còplicated sunt atq; com-
 mixta. Atque iccirco receptaculum substantiæ ex
 indiuidua & diuidua deus Eodem & Diuerso consti-
 tuit, vt in differentia esset ordo. Hoc enim erat na-
 sci. Nam absque his Idem non habuisset differentiã,
 ac proinde neque motum, neque procreationẽ: Di-
 uersum autem ordine caruisset, ac porrò & ortu & 10
 constitutione. Quippe si Eidem accidisset, vt diuer-
 sum à Diuerso esset, & Diuerso, vt Idem secum: ni-
 hil tamen hæc participatio genitabile effecisset. sed
 tertio opus erat, quod tanquam materia vtrunque
 in se reciperet, ab eoque afficeretur. Hæc est mate- 15
 ria, quam primam deus constituit stabilitate rerum
 mente sola percipiendarum infinitatem mobilita-
 tis corporibus inhærentis cū determinaret. Quem-
 admodum autem vox quædam bruta est & nihil si-
 gnificat: oratio autem, dictio in voce sensum animi 20
 exprimens: harmonia porrò è sonis & intervallis
 componitur: ac sonus vnum est & idem, interval-
 lum sonorum est differentia & diuersitas: hisq; com-
 mixtis cantilena conficitur. sic pars animæ affectio-
 nibus obnoxia, indefinita erat & incertis impelle- 25
 batur momētis: pòst definita fuit, cū in diuiduam
 motus varietatem & omnigenam terminus ac for-
 ma intrasset. quæ complexa Idem & Diuersum, simi-
 litudinibus dissimilitudinibúsque numerorum è di-
 screpantiã consensum efficientium, viua est Vniuer- 30
 si anima, intelligens, harmoniãque & ratio, ducens
 necessitatem cum vi persuadendi commixtã. Quam
 necessitatem Fati nomine plerique adficiunt: Em-
 pedocles Amiciciam & Dissidium, Heracletus ver-
 fatilem mundi harmoniam, instar contentionis quæ 35
 in lyra est aut arcu, Parmenides lucem & tenebras,
 Anaxagoras mentem & infinitatẽ, Zoroastres deum
 & genium

& genium nominat, illum Oromasdem, hunc genium. Euripides non rectè disiunctiuam particulam copulatiuæ loco vsurpauit:

*Iupiter, necessitas siue hoc rerum fiet,
Mortalium seu mens. —*

nam & necessitas est, & mens vis ea, quæ per omnia penetrat. Aegyptij quidem fabularum involucrem tegentes aiunt Ori, cùm is esset in iudicio damnatus, spiritum & sanguinem patri, carnem & adipem matri fuisse adiudicata. Animæ nulla pars sincera est, nulla mixturæ expers, aut ab aliis secreta. Harmonia enim occulta melior est evidente secundum Heracletum, in qua deus discrimina & diuersitates commiscens occultauit. Apparet tamen in bruta parte turbulenta natura, in rationem habente ordinata, in sensibus necessitas, in mente sui ipsius potestas. Vis autem definiendi vniuersalia & quæ in partes non fecentur amplectitur, ob cognationem, atque contrà facultas diuidendi partilia, ad indiuidua fertur. totum autem gaudet Eiusdem in Diuersum mutatione, vbi ea opus est. Neque secius diuersi motus ad honestum & turpe, ad iucundum & molestum, tum amantium furores, trepidationesque, & lucta honestatis studij contra libidinem, animam demonstrât mixtam esse è diuina perpersionumque ex forte parte, & mortali alia atq; affectionibus obnoxia. quarum ipse alteram appellat cupiditatem voluptatum innatam, alteram opinionem adscititiam quæ optimum expetat. nam affectionibus agitabilem facultatem anima ex se ipsa producit: mentis autem facta est particeps, à meliore principio insertæ. Atque huius duplicis communionis ne cœlestis quidem expers est natura. sed in vtranque partem faciens momenta, aliquando cernitur Eiusdem circuitione vim habere suam, & gubernare mundum. erit autem temporis portio, &

iam sæpe fuit, in qua intelligentia hebetetur, & obdormiat obliuione obrepente & opplente eius quod ad naturam ipsius est accommodatum: id autem quod ab initio consuevit cum corpore, ab eoque afficitur, trahat prægrauetque, & cursum Vniuersi qui in dextra parte est replicet. non tamen plane eum poterit interrumpere, sed rursus sese emergent meliora, & respicient ad exemplar dei vnà conuertentis & dirigentis. Ita vndique nobis ostenditur non totam animam opus esse dei: sed cum sibi innatam haberet malæ portionem, à deo fuisse digestam & adornatam, qui vnitatem infinitatem definiret, vt substantia fieret termini particeps: Eiusdem autem vi & diuersi ordinem, mutationem & similitudinem admisceret: hisque omnibus quantum fieri res sinebat communionem invicem & amicitiam numeris & harmonia conciliaret. De quibus etsi audiuitis sæpenumerò, multasque disputationes, multa scripta cognouistis, tamen me quoque aliquid breuiter differere in rem est, prius tamen Platonis verba proferentem. Vnam, inquit, principio ab vniuerso portionem: post hanc, duplam eius abstulit: tertiam huius sesquiplam, primæ duplam: quartam secundæ duplam: quintam tertiæ triplam: sextam octuplam primæ: septimam vigintiseptencuplam. Secundum hæc impleuit dupla & tripla intervallo, portiones adhuc inde abscindens, & inter ista collocans: ita vt in vnoquoque intervallo duæ essent medietates: quarum vna eadem parte extremorum excederet & excederetur; altera eodem numero altero extremorum minor, altero maior esset. Cum autem sesquialtera, sesquitercia, & sesquioctaua fierent interstitia: ex his compagibus in prioribus intervallis omnia sesquitercia sesquioctauis compleuit, vnicuique particulam relinquens, cuius particulæ interstitium adsumtum facit rationem, quæ est numeri ad numerum, vt termini sint

CCLVI & CCXLIII. Hæc primùm quæritur de
 numerorum quantitate, deinde de ordine, tertio de
 vi. de quantitate, qui sint quos in duplis sumit inter
 vallis. de ordine, vnòne omnes in versu sint expo-
 nendi, vt Theodorus vult, aut vt Crantor in Δ figu-
 ra, primò in cuspide posito, deinde duplici serie, vna
 duplis, altera triplis subiectis. de vi & vsu, quid nam
 efficiant adsciti ad animæ generationem. De prima
 quæstione vt dicamus, principiò eos repudiamus,
 qui dicunt satis esse, si in ipsis rationibus vim inter-
 vallorum & medietatum quibus ea complentur cõ-
 sideremus: quòd doctrina perinde absoluator, quos-
 cunque tandem aliquis numeros adsumat, qui spa-
 cia habeant dictis proportionibus recipiendis ido-
 nea. Nam vt verum sit ij quod dicunt, tamen sine
 exemplis doctrina fit obscura, arcemurque à consi-
 deratione cui nonnihil venustatis philosophicæ ad-
 est. Etenim si ab vnitate orsi duplos seorsim, seor-
 sim triplos exponamus, vt ipse præcipit, fient ordi-
 ne II. IV. IIX, & III. IX. XXVII: qui adsumta vnitate cõ-
 muni principio, & multiplicatione & quatuor ter-
 minos porrecta, vniuersi sunt septem. Non enim hæc
 modò, sed sæpe aliàs quaternarij cū septenario con-
 sensus elucescit. Equidem tetractys illa seu Quater-
 nio à Pythagoricis tantopere prædicata, nempe nu-
 merus xxxvi, id habet mirum, quòd componitur ex
 primis quatuor paribus & primis quatuor impari-
 bus numeris *. Fit autem quartum coniugium ex-
 positorum ordine. primò enim coniunguntur I & II.
 Secundum est parium. * nam vnitatem primo loco
 ponit, vt communem, accipitque V I I I, ac deinceps
 XXVII. tantum non demonstrans quod in vtroque
 genere spacium velit relinqui. Verum hæc alibi ac-
 curatiùs subtiliùsque explicari convenit. Reliquum
 autem institutæ nostræ tractationis est proprium.
 Non enim Plato mathematicæ contemplationis o-
 stentandæ gratia, in physicum argumentum nulla

*Proportio
caelestium
corporum.*

tali re opus habens medietates arithmeticas & harmonicas introduxit: sed quòd hæc ratio maximè conveniret animæ compositioni. Et verò nonnulli in celeritatibus errâtium globorum, alij in interval-
lis potiùs, quidam in magnitudinibus stellarum, alij
qui subtilissimam sibi rationem secuti qui videntur
in epicyclorum diametris proportionibus istas quæ-
runt: quòd videlicet harum gratia opifex animam
cœlestibus indiderit corporibus in quatuor tribu-
tam partes. Multi etiam Pythagorica huc tradu-
cunt, à medio corporum intervalla triplicâtes. Hoc
ita fit, si igni I adscribât, antichthoni (seu terræ quæ
nostræ opposita est terræ) III, terræ I X, Lunæ XXVII,
Mercurio LXXXI, Lucifero CCXLIII, Soli IO C CXXIX.
qui numerus & quadratus est, & simul cubus: itaque
etiam Solem aliàs quadratum, aliàs cubum nomi-
nant. sic etiam reliqua triplicando sub rationem re-
ducunt. Qui sanè procul à vero aberrant, si quis
geometricarum est vsus demonstrationum: osten-
duntq; multo probabiliùs ipsis dixisse qui hinc orsi
sunt, quanquam ij contenti quam proximè pronun-
ciaffe vero, exactas rationes non sunt consecrati. Hi
sic statuunt, Solis diametrum ad terræ diametrum
proportionem esse duodecupla: terræ ad Lunæ, tri-
pla: inerrantium stellarum quæ minima videatur,
eius diametrum non esse minorem triente diametri
terræ. toti globo terræ ad totum globum Lunæ pro-
portionem esse vigintiseptemcuplâ. Luciferi & ter-
ræ diametros in dupla, globos in octupla esse pro-
portionem: intervallum eclipticæ & vmbre ad dia-
metrum Lunæ, tripla. latitudinem, quâ Luna à dia-
metro Signorum in vtranque partem evagatur, vn-
cialem. Tum Lunæ ad Solem respectus trientum &
quadrantem intervallis, eam dimidiam, & vtrinque
gibbosam reddunt. vbi autem sex Signa peragravit,
plenilunium tanquâ diapason consonantiam in sex
tonis efficit. Sole autem circa solstitia môtus & mi-
nimos

nimos & maximos respectu æquinoctiorum confi-
 ciente, quibus diei quantitatem auget, noctis mi-
 nuit, aut contrà: ea ratio in diebus est primis x x x.
 Nam à bruma die, adiicit sextantem eius excessus,
 5 quo nox maxima diem breuissimū superabat. sequē-
 tibus xxx diebus, trientem: semissem reliquis vsque
 ad æquinoctium: atq; ita sescuplis & triplis interval-
 lis inæqualitatē tempus ad æqualitatē reducit. Chal-
 dæi porrò veris aiunt ad autumnū rationē esse dia-
 10 tessaron, ad hyemem diapente, ad æstatem diapason.
 vt sic rectē Euripides definiuerit, quatuor æstatis
 menses dicens, totidēmq; hyemis, binos hyemis, to-
 tidēmq; veris: tempestatib. anni se ratione diapason
 convertentibus. Nōnulli terræ locum eum tribuūt,
 15 qui est nerui proslambanomeni, id est adsciti in ci-
 thara, Lunę, hypatā, Stilbonē (siue is est Mercurius)
 & Luciferum in diatonis ac lichanis mouēt, Solē-
 que ipsum in medio mesæ loco aiunt continere dia-
 20 pason: à terra spacio distantem diapente, ab inerrā-
 tib. diatessaron. Sed neq; horum scita atq; elegās ra-
 tio veritatem attingit, neq; illi omnino exactam ra-
 tionem sequuntur. Quibus igitur hæc nō videntur
 à Platonis dependere sententia, ista videbuntur ad-
 25 modū ad musicas quadrare rationes. Nam cū sint
 quinq; quatrichorda: hypatarū fidium seu summa-
 rum, mediarum, coniunctarum seu synemmenon,
 diazeugmenon, id est deiunctarum, & hyperbolæon
 seu excellentium: aiunt planetas dispositos esse in
 30 quinq; intervallis, quorum primū sit à Luna ad Solē
 & eos qui cursum Solis comitātur Stilbonē atq; Lu-
 ciferū. aliud inde ad Martis stellā, quæ Pyroas (qua-
 si ignita) dicitur. tertiū hinc vsq; ad Phaëthontē, qui
 est Iupiter. quartum ab eo ad Phænona siue Saturnū,
 35 quintum iam hinc vsque ad globum stellarum fi-
 xarum. ita vt soni qui definiunt quatrichordia, ra-
 tionem habeāt errantium stellarum. Iam hoc quoq;
 nouimus, veteres duas fides hypatas, tres netas,

lib. X. extre
mo.

vnam mesam, & vnam paramesam, seu mesæ appositâ
statuisse : vt soni stantes numerum errantium stella-
rum referrent. Recentiores proslambatonem non to-
no quàm est hypate grauiorem addentes, effecerunt
vt totum systema disdiapason contineret : ordinem
interim consonantiarum naturæ consentaneum con-
fuderunt. Sic enim diapente prius fit quàm diatres-
faron, si tonus grauis vocis ad hypaten adsciscatur.
Platonem verò constat acutis sonis aliquem adsci-
fcere. Nam in Republica hoc dicit, Octo sphæras sin-
gulas converti, & vnique Sirenem insistere, quæ
omnes canant, voce edita cum cæteris consonantiâ
quandam conficiente. & ex iis omnibus contempe-
rari quendam concentum : atque adeo ipsas diuinas
* res canere de progressu & chorea * octo neruorum
concinnitate. Nam octo erunt etiam primi termini
duplarum & triplarum proportionum, vtrobique ad-
numerata vnitæ. Sed & Musas prisce nouem no-
bis perhibuerunt : quarum octo circa res cœlestes
versentur, nona terrestres demulceat res, ex turbu-
lento errore & inæqualitate eas revocans. Cogita-
te autem cum animis vestris, an nō cœlum & res cœ-
lestes sua concinnitate atque suis motibus agat ani-
ma, quæ prudentissima sit facta, & iustissima. huius-
modi verò illam reddiderint harmonicæ rationes.
quarum imagines exstent in conspicuis mundi cor-
poribus atque partibus : prima autem atq; præstan-
tissima vis visibiliter temperata sit animæ, eam-
que exhibeat sibi ipsi consonantem atque morige-
ram, semper optimæ ac diuinissimæ parti reliquis o-
mnibus consentientibus. Opifex enim cū adsum-
sisset animam incōpositam, & inordinatis motibus,
brutisque, & discrepantibus inter se vitiosisque ex-
agitata : quædam definiuit ac constituit, alia con-
duxit, atq; inter se concinnauit, harmoniis vsus atq;
numeris. quibus equidem vilissima quoque corpora,
lapides, ligna, cortices stirpium, bestiarum coagu-
la, dum

la, dum inter se coaptantur atq; componuntur, pul-
 cerrima spectacula, pulcerrimam remediorum & in-
 strumentorum præbent materiam. Vnde factum est,
 5 vt Zeno etiam Citieus hortaretur adolescentes ad
 spectandum tibicines: vt inde discerent, quid cor-
 nua, ligna, calamiq; possent ratione ad concentum
 edendum ea promouente. Nam omnia esse numero-
 rum similia quod dicunt Pythagorici, id probatio-
 nem requirit. quòd autem omnibus rebus è tãta in-
 æqualitate & dissimilitudine communio inter se so-
 10 cietasq; & concentus obtigit: eius causam esse me-
 diocritatem & ordinem numero atq; harmonia con-
 stantem, ne poetæ quidem ignorauerunt. Hi enim
 arthmia, quasi articulata aut concinna si diceres, vo-
 15 cauerūt quæ amica nobis & cara essent: anarsios au-
 tem, quasi incôcinnos, inimicos. nimirum quòd in-
 imicia esset quædam inconcinnitas. & qui in Pin-
 dari mortem scripsit funebre carmen,

Hospitiibus fuit aptus, carus ciuibus ille:

20 satis ostendit se cōcinnitatem & comitatem pro vir-
 tute reputasse. sicut & ipse alicubi Pindarus ait, deo
 exaudiente virtutem * Cadmum significans. Prisci
 porrò theologi, philosophorum vetustissimi, musi-
 ca instrumenta in manus deorum imaginibus po-
 25 fuerunt: non fanè, quòd eos lyra aut cithara lude-
 re putarent: sed quòd nullum deo opus convenien-
 tius esse iudicarent, quàm consonantiam & harmo-
 niam. Sicut igitur qui proportionem sesquitertias,
 sesquiplas, atque duplas quærat in iugo lyræ, testu-
 30 dine, & clavis, ridiculus sit: (nam quin & hæc debe-
 ant inter se longitudinem & crassiciem habere pro-
 portione aptam, dubium non est: cùm interim har-
 monia in fidium sit consideranda sonis) ita probabi-
 le est etiam corpora stellarum, interualla circularū,
 35 conversionum celeritates, tanquam instrumenta re-
 cto ordine disposita, suam habere cùm inter se, tum
 ad totam cōpagem Vniuersi proportionem: etiam si

nōs quantitas & mensura lateant. Tamen proportionibus istis, quibus vsus est opifex, numerisq; adscribi par est animæ inter suas partes concinnitatē, quibus illa prædita cū cælū ipsum innumeris bonis impleuit: tum quæ ad terrā pertinent, tempestatum mutationūque dimensis vicissitudinibus, optimè pulcerrimèq; ad procreationem & conseruationem eorum quæ nascerentur, adornauit.

Excerpta quædam è Plutarchi commentario de animæ procreatione apud Platonem in Timæo, quæ cuius potius, quàm Plutarcho adscribi debent.

COMMENTARIUS, qui inscribitur de animæ procreatione in Timæo, refert quæ Plato & Platonici magno studio disputauerint. Introducit etiam geometricas quasdam proportionēs & similitudines, ad animæ contemplationem (ut censet) ei conducentes: nec nō musicas quasdam & arithmeticas perceptiones. Materiam ait informari ab anima. tribuitque vniuerso animam, & tribuit vnicuiq; animali quæ id temperet. animam quodā modo ortus expertem facit, quodam modo obnoxiam ortui. Materiam æternam, & quam deus animæ opera informauerit. Prauitatem esse germen materiæ, ne (inquit) deus malorum causa putetur. Posidonius (ait) non longè à materia animam remouit.

Reliqua omisi. sunt enim in ipso libro iisdem uerbis contenta.

Amatoriæ narrationes.

LIARTI, quæ vrbs est Bœotia, pu- I.
ella fuit pulcritudine eximia, nomi-
ne Aristoclea, filia Theophanis. *Aristoclea.*
Hanc ambiuerunt Strato Orcho-
menius, & Callisthenes Aliartius.
de his Strato cū opulentior erat, *Strato.*

tum magis amore virginis victus. viderat enim eam
10 lauante apud Lebadeam in fonte Hercyne, canis-
trum in sacrificio gestaturam Iouis regis. Callisthe-
nes tamen præferebatur: quod etiam generis pro- *Callisthe-*
pinquitate puellam attingeret. Theophanes in hac *nes.*
re animi dubius, vt qui Stratonem metueret opibus
15 ac nobilitate omnes pœnè Bœotos superatē, rem
voluit Trophonio diiudicandam permittere. Stra-
to, cui virginis famuli persuasissent, eam magis ad i-
psū inclinare, ipsam puellam voluit optione solu-
ta deligere vtrum vellet. Filia in omnium conspectu
20 interrogata, Callisthenem prætulit. Statim præ se
tulit Strato, iniquo se animo hunc contemptum fer-
re. tamē duabus interpositis diebus convenit Theo-
phanem atque Callisthenem, petiitque, vt quando
nuptias ipsi numen aliquod inuidisset, tamen sibi cū
25 ipsis amicitiam paterentur esse integram. Hi non tã-
tū approbauerunt ipsius verba, sed etiam ad festi-
uitatem nuptiarum invitauerunt hominem. Strato
sociorum caterua subornata, multisq; famulorū suo-
rum submissis qui sparsim apud istos abderentur, in
30 insidiis latuit: dum virgo ad fontem Cissoëssam (e-
deraceum diceres) maiorum more descendens pro-
telæa (quasi initiatiua nuptiarum sacra) faceret. Ibi
concurso ex insidiis facto eā corripuerunt, ipso vir-
ginem tenente Stratone. Ab altera parte Callisthe-
35 nes cum suis manum iniecit (quod cogitatu faci-
le est:) puella inter eam concertationem non ob-
seruantibus qui hac illac raptabant periit. Callisthe-

nes subito amissus fuit, neque dicere quisquam potuit quid ei accidisset: siue mortem sibi ipse consciuit, siue exsulij causa Bœotiam deseruit. Strato palam super virgine seipsum iugulauit.

II.
Phido.
Melissus.
Actæon.
Archias.

PHIDO quidam Argiuus, cum hoc moliretur, quâ patria ipsius in alias omnes Peloponnesi ciuitates imperium obtineret: primùm insidias tetendit Corinthiis. Itaque misit, qui ab iis peterent adolēscētes cō, vigore & fortitudine præstantes: iique hos miserūt, duce Dexandro. In animo habebat Phido istos per fraudem opprimere, vt Corinthum viribus deminutâ eò facilius occuparet, opportunissimam eam munitionem totius Peloponnesi futuram: & rem cum quibusdam sociis suis communicauit, inter quos erat Abro. Hic Dexandro, hospitio ipsius vtenti, rem aperuit. Sic Phliasij isti antepus opprimendis ipsis constitutum, Corinthum euaserunt. Phido autē magno studio inquirebat quis consilium hoc ipsius prodidisset. Ideò sibi metuens Abro, Corinthum profugit, assumpta vxore & seruis, inque pago quodam Corinthiaco confedit, cui nomen erat Melissus. Ibi sibi filium natum, à loco Melissum dixit. Huius ergo Melissi F. Actæon formæ venustate & pudicicia omnes suos æquales superauit: amatusque est à plurimis, maxime Archia, qui genus ab Heraclidis ducens, opibus & potentia reliquis anteibat Corinthiis. Is cum Actæoni non persuaderet vt sibi se daret, vi rapere puerum aggressus, comesatum venit ad Melissi domum, amicorum & seruorum turba stipatus. reluctātibz autem patre & amicis, ac vicinis quoque accurrentibus, & eripere puerum nitentibus: Actæon dum vtraq; pars ad se eum trahit, interit. Archias cum suis abeunt. Melissus cadauer filij in Corinthiorum forum cum attulisset, atque ostentasset & à flagitij autoribus vt pœnæ exigeretur petiisset: à magistratu nihil aliud quàm quod est eius miseritum abstulit. Re ergo infecta

Etā digressus, Isthmicum conventum expectauit. ibi conscensa Neptuni ara, Bacchiadas infectatus verbis, patrisque sui Abronis beneficio commemorato, deos comprecatus de saxo sese proiecit. Paulo post Corinthios siccitas & pestis inuaserunt. cumque consuluissent de liberatione mali oraculum, misso ad eam rem ipso Archia: respondit deus, iram esse Neptuni, non cessaturam, donec Actæonis mortem vlciscerentur. Hoc ubi audiuit Archias, vltro sibi exsulum à Corinθο indixit, & in Siciliam nauigauit, ac Syracusas condidit. ibi cum duas filias genuisset, Orytiam & Syracusam, per fraudem à Telepho necatus est. quo abusus ad scdam fuerat libidine, & qui nauī præfectus vnā in Siciliam nauigauerat.

PAUPER quidam homo, nomine Scedafus, Leuctris habitauit: qui est Thespiensis regionis exiguus vicus. Filiae huic fuerunt duæ, Hippo & Miletia: ab aliis Theano & Euexippa nominantur. Ipse Scedafus vir erat bonus, & hospitalis: quanquam tenui fortuna. Ergo ad se venientes duos Spartanos iuuenes, comiter hospitio excepit. qui amore puellarum correpti, audere tamen aliquid bonitate Scedasi fuerunt prohibiti. Postridie ad Pythium oraculum, quod iter instituerant, profecti sunt. cumque deum de iis quæ statuerant consuluissent, rursus per Bœotiam itinere facto in Scedasi domo diuerterunt. Aberat tamen Leuctris Scedafus. eius filiae, sicut consueuerant, hospites exceperunt. ij solas nacti puellas, per vim vitiauerunt. cumque eas viderent hanc contumeliam iniquissimè ferre, interfectas in puteum quendam abiecerunt, itaque discesserunt. Domum reversus Scedafus, filias nusquam videns, omnia alia quæ reliquerat salua inueniens, expedire se ex hac re nequibat. tandem cane musitate & subinde ad ipsum adcurrente, atque ab ipso ad puteum redeunte, id quod res erat suspicatus, inventa ibi filiarum cadauera exhauit. cumque è vicinis cognouisset, visos pridie fuisse in

III.

*Scedafus Aristodemus.
Leuctrica calamitas
Spartanorum.*

domum ipsius intrantes Lacedæmonios eos, quibus etiam pridem hospitium dedisset: coniecit hoc ipsum esse facinus. quòd tunc etiam perpetuò puellas laudassent, beatósq; prædicassent, quibus ea nupturæ essent. Ergo Spartam contendit, Ephoris rem significaturus. Cùm in Argolicam pervenisset, nocte ingruente in cauponam quandam divertit. Eòdem tum venit etiam quidam senex, Orei Hestiatidis in Eubœa ciuis. Hic cùm ingemuisset, diráq; Lacedæmoniis esset imprecatus: Scedasus hoc audiens, quæsiuit quídnam mali à Spartanis accepisset. Tum senex ita rem narrauit. Sum, inquit, Spartanorú subditus. sed missus ab eis Aristodemus qui Oreum gubernaret (harmostam illi vocát) crudeliter admodum ac nefariè egit. Nam amore filij mei captus, cùm ei persuadere vitium nequiret, vim inferre aggressus est, eúmque è palæstra abripere. resistente autè pædotri ba, & multis adolescentibus ad opem filio ferendam accurrentibus: tunc quidē discessit. postridie autè triremi instructa filium illū meum arreptum in vltiorem continentē traiecit: ibiq; libidini ipsius reluctantem cùm iugulasset, Oreum reversus cōuiuium celebrauit. Ego, qui maturè quid actum esset rescivissem, corpus filij humavi: Spartámque profectus, rem ad Ephoros retuli. sed illi facinoris eius nullam habuerūt rationē. Hæc narratio Scedasi animo mœsticiam attulit, supicanti suam quoq; causam Sparta nis curæ non futurā. suam interim calamitatem seorsim hospiti narrauit. is ei hoc consilij dedit, vt neuti quam appellaret Ephoros: sed in Bœotiam reversus, filiabus sepulcrum cōderet. Scedasus nō obtemperavit: sed Spartá profectus rē ad Ephoros detulit. iisq; animum nō advertentibus, ad reges accessit: atq; ab his digressus quem vis populariū accedens, suā miseriam deplorauit. Tandē cùm nihil ageret, per mediā discurrebat urbem, manúsque ad Solem intendēs, ac rursum terram iis feriens, evocauit Furias, ac sibi deniq; mortem

mortem consciuit. Verum enimvero postea pœnas *Scelerum*
luerunt Lacedæmonij. Cum enim in omnes Græcos *impunita*
imperium occupauissent, & vrbibus præsidia im- *punita*
fuisent: primùm apud suos collocatum præsidium

5 Epaminondas Thebanus interfecit. deinde cum ea
de causa Lacedæmonij bellum intulissent: occurre-
runt ad Leuctra Thebani, moti omine loci. nam & an-
tè ibi fuerunt liberati: quo tẽpore Amphictyon ex-
torris à Sthenelo factus Thebas venit: eosq; inve-
10 niens Chalcidenfis stipendarios, interfecto rege
Euboensium Chalcodonte, à tributo absoluit. Eve-
nit aut, vt omnino succumberent in prælio Lacedæ-
monij apud ipsum filiarum Scedasi monumentum.
Traditum est ante illum conflictum, Pelopidæ vni

15 de ductoribus Thebani exercitus, ob quædam ostẽ-
ta quæ ipsi non admodum viderentur prospera, de
auspicum sententiis perturbato: in somnis adstitisse
Scedasum, hortantẽ vt bono esset animo. nam La-
cedæmonios eò ad Leuctra venire, vt Scedaso eiús-
20 que filiabus pœnas pendat. ac iussisse, vt ea die quæ
pugnam esset antegressura, pullum equinum album
ad virginum sepulcrum immolaret. Pelopidam, ad-
huc Lacedæmoniis apud Tegea castra habentibus,
misisse qui de eo sepulcro explorarent. cumq; rẽ ita
25 habere ex eius loci incolis accepisset, cõfirmato ani-
mo exercitum in aciem produxisse, victoriãque esse
potitum.

PHOCVS Bœotius erat, Glisante vrbe natus. Ha-
buit is filiam Callirhoen pulcritudine, iuxtaq; pud-
30 cicia præstantem. Huius coniugiũ expetebant xxx
iuuenes è tota Bœotica iuuentute nobilissimi. Pho-
cus cum alias ex aliis dilationes nuptiarum fecisset,
à vi sibi metuens: tandẽ illis vrgentibus, postulauit
vt Apollini Pythio iudicium sponsi filix deligendi
35 permitterent. Illi indignè ferentes hãc eius oratio-
nem, facto impetu hominem interfecerunt. Virgo in
eo tumultu effugit, ac per regionem istam se prori-

14.
Phocus.
Callirhoes.
Hippotæ.

puit, insequentib. ipsam iuuenib. cū aut incidisset
 in rusticos frumentum in horreo componentes, ab
 iis seruata est. occultauerūt enim eam in frumento:
 itaq; ij qui insequerantur transuecti sunt cursu. Sic
 seruata, prestolata est tempus solennis omniū Bæo.
 torum conuentus, quæ Pambæotia vocantur. quod
 vbi appulit, Coroneam profecta supplex confedit in
 ara Itoniæ Mineruæ, ac de scelere procorum cōque-
 sta est nomine & patria singulorum indicatis. Misera
 ti puellā Bæoti, succensuerunt procis. Hi eo cōper-
 to, Orchomenum confugerunt: exclusiq; ab oppi-
 danis, Hippotas cōtenderunt, quod est oppidulum
 ad Heliconem inter Thebas & Coroneā sitū. ibi er-
 go fuerūt recepti. Miserūt deinde Thebani, qui de-
 di percussores Phoci iuberēt. cūmq; nō dederentur,
 expeditionē in Hippotas vnā cum aliis Bæotis fece-
 runt, duce Phædo tum Thebanorum prætore. ob-
 fessoq; oppidulo, quod munitū erat, siti hostes in po-
 testatē redegerunt. Proinde cōprehensos homici-
 das lapidib. obruerunt: reliquos Hippotenses in ser-
 uitutē abduxerunt, murisq; & domib. destructis, a-
 grum inter Thebanos & Coronenses diuiserunt. Ea
 nocte, quæ Hippotarum excidiū præcessit, vocē ex
 Helicone crebrò auditā tradunt dicentis, Adsum: &
 procos xxx intellexisse eam Phoci esse vocem. Qua
 autem die lapidib. sunt obruti, monumentum senis
 Phoci Glifante positum, crocum stillasse. Phædo e-
 tiam à pugna reuerso nuncium allatum de nata ipsi
 filiola: cui ominis gratia Nicostratæ nomen fecerit.

V.

Alcippus.

Damocrita

ALCIIPPVS Lacedæmonius ex vxore Damocri-
 ta duas filias suscepit. Is cū optimè cōsuleret reip.
 rémq; ex eius vsu gereret, ab aduersæ factionis ho-
 minibus per inuidiā apud Ephoros delatus fuit, iisq;
 persuasum mendaci oratione, Alcippum leges con-
 vellere instituisse. lussus itaq; solum vertere, Sparta
 abiit. Vxorem aut cum filiabus sequi maritū volen-
 tē magistratus retinuit: publicatis insuper Alcippi
 bonis,

bonis, ne dos esset filiabus. Cùm verò nihilominus
essent qui eas ob patris virtutem ambirent: inimici
edictum de non ambiendis eis impetrauerunt. hoc
5 causæ prætendentes, Damocritam sæpenumerò op-
tauisse vt quâprimùm filiæ ipsius filios pararent, vl-
tores paternæ iniuriæ futuros. Ita vndequa; circũ-
scripta Damocrita, publicam expectauit solennita-
tem, qua de more mulieres vnà cùm virginibus, do-
mesticis, & infantibus conveniebant: matronæ autē
10 procerum seorsim in androne seu conclauī quodam
noctem festiuam ducebant. Tum gladio succincta,
vnà cum filiabus in templum se cōtulit, obseruauit-
que id tempus, quo vniuersæ in androne mysteria
peragebant. Ibi aditibus occlusis, multa ad fores li-
15 gna congescit, quæ fuerant ad eius festiuitatis sacri-
ficium comparata: ignemq; immisit. Viris autem ad
restituendum incendium accurrentibus, Damo-
crita filias, seque super eas iugulauit. Lacedæmonij
cùm nō haberent in quem desæuissent, cadauera Da-
20 mocritæ & filiarum extra fines proiecerunt. Ob
quod facinus irato deo, magnum illum terræ motū
Lacedæmoniis immissum fuisse narrant.

PLVTARCHI

Quæstiones naturales.

30 VID causæ est, quòd arbores aqua
marina nō aluntur? An eadem est,
ob quam terrestria animalia nō a-
lit marina aqua? nam Plato, Anaxa-
goras, & Democritus putant, plan-
tas animalia esse terrestria. Non e-
nim quia aqua marina alimēto est vt piscibus, ita etiā
35 stirpib. marinis: sic etiā terrestres plantas animaliaq;
nutriet. cùm neq; penetrare possit ob crassiciem suā
radices, neq; sursum efferri ob sui grauitatem. Gra-

I.
Aqua ma-
rina.

uem esse aquam marinam, ac terrestrem, & alia multa demonstrant, & quod facilius sustinet naues, & natatores. Aut quia siccitas maximè officit arboribus? vim autè siccandi habet aqua marina. quæ causa est quod adversus putredinem sales valent: & eorum qui in mari lauant corpora, statim siccam habent asperamq; superficiem? Vel quod pinguedo iis quorum stirpes terra continentur est inimica, & inuncta perdit. Multum autem pinguedinis adest marinæ aquæ: adeò ut etiam vnà exardescat, soleamúsque; horitari, ne in flammam ea iniiciatur? Aut quod aqua marina potui inepta & amara est facta, ut Aristoteles ait, admixtione terræ adustæ. nam & lixiuium fit dulci aqua in cinerem incidente. dissolutio autem eiicit, corrumpitq; id, quod bonum erat & potabile, sicut in nobis febres humorem in bilem convertunt? Quæ autè in rubro mari narrant syluestria & plantas germinare, ea fructum nullum ferunt, aluntur autem à fluuiis multum cœni ingerentibus. itaq; etiam non procul à terra, sed ponè eam nascuntur.

sect. probl.

83.

II.

*Aqua plu-
uia.*

CVR à pluuiis aquis potiùs quàm affluentib. arbores & semina adsolent nutriri? An quia, ut Laito visum, imbres terram suo ictu divellentes, meatus efficiunt, per quos aqua faciliùs ad radicem penetret? An hoc verum non est, sed ignorauit Laitus quod etiam palustres stirpes, ut sunt tipha, phleon, & vlua, neq; germinant neq; augescunt, ubi imbres suo tempore non decidunt? Verum autè est quod Aristoteles dixit, nouam & recentè esse aquam pluuiam, veterem & exoletam lacum. Quid si hoc quoq; probabile magis est, quàm verum? nam & fontium & fluminum aquæ semper sunt recentes, subinde nouis affluentib. ideòq; ait Heracletus bis in eundem fluuium neminem posse descendere. Et tamen hæ ipsæ deterius alunt, quàm pluuiæ aquæ. Ergo aqua cœlestis leuis est atq; aërea, spiritusq; mixta, celerius ob tenuitatem deducitur atq; eleuatur in plantam? An id maximè alit, quod à re aléda

da subigitur? id enim est concoctio. contrà defectus
 concoctionis, quando alimentum validius est, quàm
 vt ab alendo affici possit. Iam tenuia, simplicia, & in
 sipida faciliùs mutantur. quorum de sensu etiam est
 5 aqua pluuiæ: quæ in aere nata & vento, pura ac sin-
 cera decedit. Fontana autem & terræ & locis adfimi-
 lata per quæ emanat, multis impletur qualitatibus,
 ob quas ad alendum minus sit commoda, cùm tar-
 diùs mutandam se corpori nutriendo exhibeat. Im-
 10 brium porrò aquas faciliè mutari, argumento id est,
 quòd citiùs quàm fontanæ aut fluuiales putrescunt.
 concoctio autem videtur esse putrefactio, sicut Em-
 pedocles testatur:

25 *In ligno putrefacta aqua fit sub cortice uinum.*

Quid si nulla promtiùs adferri potest causa, quàm q̃
 dulcis est imbris aqua & mitis, vbi statim à vento e-
 mittitur? itaq; & pecus eam bibit libentiùs, & ranæ
 imbrem expectantes vocē præ gaudio clariore faci-
 20 unt, tanquã lacustris aquæ cõdimentũ pluuiã præsto
 lantes, & semē dulcedinis q̃ aquæ in stagno insit. Nã
 & hoc signum pluuiæ imminētis Aratus posuit:

Aut cùm gens misera, atq; hydris immanibus esca

946.

In limo ueterem ranæ cecinere querelam.

25 C V R pecori pastores salem proponunt? An, vt III:
 plerique putant, vt eo ampliùs alantur atq; crasse-
 scant? nam & appetitum cibi acuit salis acrimonia,

& meatus referando cibum faciliùs deducit ad di-
 gestionem. Itaq; etiam graciles & qui parum nutri-
 30 rētur, Herophili discipulus Apollonius dulcibus ve-
 sci & alica nolebat, sed salsamentis & salsuginem ha-
 bentibus pro cibo vti iubebat: quorum tenuitas tã-
 quam in fricationis locum succedens, alimentũ per
 meatus corpori apponeret. Aut valetudinis potiùs
 35 gratia, & vt abundantia incideretur nutrimenti, ad
 lingendum salem oues aduefaciunt? Aegrotant e-
 nim pinguedine nimia contracta. eam verò sales col-

liquant ac diffundunt. Idq; adeò obseruant, vt faciliùs possint eas cute exuere. quæ enim agglutinat & constringit cutem pinguedo, tenuis infirmæque red dicitur ab acrimonia. Tenuatur etiam sanguis salern lingentium: neque coeunt quæ intus sunt, salibus & admixtis. Quin & hoc considera, num magis fecundum fiat inde pecus, & ad coitum pronius. nã canes quoque salsamento es celerius concipiunt. & naues quibus sal vehitur, plures alunt mures ob frequentiore coitum.

10

IV.
Imber cum
tonitru.

CVR aque imbrium qui inter tonitura & fulgura decidunt, ad semina riganda sunt aptiores? nam Astrapæ inde, id est fulgurales, eæ dicuntur. An quia multum spiritus continent, ob conturbationem & admixtionem aeris? Spiritus autem humorem mouens, magis eum sursum emittit? An quia tonitrua & fulgura efficit calor in aere contra frigus pugnans: vnde fit vt hyeme minimum tonet, vere plurimum & autumnò ob inæqualitatem tēperiei, calor autem humorem coquens germinibus eum amicum commodumque reddit? An quòd vere plurima tonitrua & fulgura fiunt ob causam dictam? vernis autē aquis admodum opus habent semina ante æstatem. itaq; regio quæ vere plurima pluuiâ rigatur, vt Sicilia, multum bonumque fructum producit.

25

V.
Sapor sal-
sus.

Qui fit, quòd cum sint octo species saporum, solum salsum videmus in nullo fructu nasci? Sanè amarum olea primum fert, & acidum vua: qui deinde in pinguem alter, alter in vinosum mutantur. sed & acerbis in glandibus palmæ abit, & austerus in malis punicis in dulcem. quædam cum punica tum alia mala acidum saporem simpliciter obtinent. acris in radicibus & seminibus frequens habetur. An quia falsus sapor non nascitur, sed existit reliquis corruptis? itaque etiam stirpibus & seminibus quæ nutriuntur, à falso nihil alimenti apponitur. tātum nonnullis condimenti loco est, dum abvndatiam aufert.

35

An sic

An sicut mari elixando falsuginē & mordacitatem adimunt, ita in calidis à calore falsugo aboletur? An sapor quidem est, ut Plato ait, aqua per plantam colata. & aqua etiam marina dum colatur, falsuginem amittit. terrestre enim est & crassarum partium. Itaque iuxta mare fodientes, incidunt in latices potui aptos. multi etiam cereis vasis aquam marinam haurientes, excipiunt dulcem ac potabilem, percolato quod falsum erat & terrestre. nam & quies, & longior procursus omnino percolatam marinā aquam potabilem facit * cū in se contineat, & non dimittat terrestres partes. Hæc cū ita sint, probabile est stirpes neque extrinsecus falsuginem admittere, neque si recipiant, in fructū excernere. meatus enim ob tenuitatem terrestria & crassis partibus constantia non percolant. Aut amaroris species censenda est falsugo? sic enim Homerus:

—cuomit ore suo falsuginem amaram

Quæ madido capitis de uertice larga fluebat.

Odyss. 322.

20 Plato etiam ait utrunque saporem abstergendi vim habere & colliquandi: sed falsum id minus facere, neque esse asperum. Videbitur autem amarum à falso abundantia caloris differre: quandoquidem falsum quoque vim exsiccandi habet.

25 Quid de causa fit, ut si quis crebrò per roscidas arbores transeat, membra materiam tangentia lepra corripiantur? An, sicut Laitus dicebat, roris humor ob tenuitatem de cute aliquid stringit? Aut sicut rubigo humectatis seminibus incidit, ita à rore viridibus ac tenuibus quæ in superficie sunt morsis & colliquatis, aspergo quædam noxia desertur, & affusa corporis partibus quæ maximè sunt exsanguæ, earum superficiem mordet atque lancinat? Nam rori natura inesse quandam rodendi vim, satis ex eo liquet, quòd potus graciliores facit: & pingues mulieres tenuibus vestimentis aut lanis rorè excipientes, videntur eo nimias carnes consumere.

VI.
Ros.

VII. QVAMOBREM hyeme nauigia in fluuiis tardiùs
Aqua. incedunt, in mari non item? An aër fluuiialis semper
 alioqui grauis & lentus, hyeme ob frigus circūstans
 magis etiam densatus, nauigantibus obstat? An flu-
 uuiis potiùs hoc quàm aëri accidit? Aquam enim im-
 pellens frigus, grauem facit & crassam. quod in cle-
 psydris licet obseruare. tardiùs enim trahunt hye-
 me quàm æstate. In Thracia apud Pangæum narrat
 Theophrastus fontem esse, cuius aqua idem vas im-
 pletum, hyeme bis tantum appendat atque æstate. 10
 Porrò crassiciem aquæ in causâ esse vt tardiùs eant
 naues, ex eo liquet, quòd naues fluuiales hyeme ma-
 iora portant onera. aqua enim densior grauiórq; fa-
 cta magis renititur. Mare autem ne densetur, ca-
 lor prohibet. Videtur enim densatio esse quædam 15
 * emollitio.

IIIX. CVR, cùm alij humores dum commouentur &
Marina a- versantur, fiant frigidiore, mare videmus dum flu-
qua. ctibus exagitur, inclescere? An quòd aliorum hu-
 morum calorem, vtpote adscititiâ rem, motus expel- 20
 lit atque differt: maris calorem natium exsuscitant
 potiùs venti atque augment. Caloris argumentum est
 pelluciditas, & quòd non densatur, quanquam ter-
 restris sit & grauis.

IX. CVR per hyemem minùs amarù est gustatu ma- 25
 re? hoc enim etiam Dionysium aiunt referre aqua-
 torem, amatorem maris non planè esse expertè dul-
 cedinis, vt quod tot fluuios recipiat. Sol autem cum
 dulcem ac potabilem eius aquam ob leuitatem in su-
 perficie versantem conficiat, idque æstate magis 30
 quàm hyeme, quando molliùs eam tangit ob calo-
 ris imbecillitatem: relinquitur tū portio multæ dul-
 cedinis, quæ nimiam & virosam temperet atq; mi-
 tiget amaritudinem Idque nonnihil etiam aquis po-
 tabilibus contingit. Aestate enim sunt deteriores, 35
 sole quod leuissimum est & dulcissimum dissipante.
 hyeme autem recens nascitur dulcedo: cuius ne-
 cesse

celle est mare etiam fieri particeps dum exagitur,
& in ipsum fluuij se evoluunt.

CVR vino aquam marinam affundunt? & ferunt X.
piscatoribus oraculum datum, quo iuberentur Bac-
chum mari immergere. qui procul à mari absunt, gy-
psum Lacynthiam tostam iniiciunt. Vtrum calor
remedio est aduersus refrigerationem? aut potius
magis eum elidit, restinguendo vino, & vi eius cor-
rumpenda? An vñ quod in vino est aqueum & aë-
reum, ideóque ad mutationem admodum procliu-
fit, sistitur terrenis iniectis, quorum natura est stipa-
re & densare. Sales porro cū aqua marina attenuan-
tes ac colliquantes quod alienum est & supervaca-
neum, non sinunt foetorem aut putredinem ingene-
rari. At hæc, crassa & terrestria grauioribus implica-
ta vnāque deorsum tracta sedimentum seu faciem fa-
ciunt, vinumq; ita purum reddunt.

CVR magis nausent qui in mari nauigant, quàm XI.
qui in fluuiis, etiam cælo tranquillo? Sensuum maxi-
mè olfactus nausent mouet, & animi de motibus
metus. nam & tremūt, & horrent, & alui humectan-
tur iis, qui imaginando periculum concipiunt. Ho-
rum neutrum molestum est nauigantibus in flumi-
ne. Nam odor omni dulci ac potabili aquæ familia-
ris est, nauigatio sine periculo. In mari & odor inso-
lens molestiam adfert, & metuunt sibi, præsentī de
futuro fidem non habentes. Itaque tranquillitas fo-
ris nihil prodest, dum animus æstuans ac perturba-
tus, corpus quoque tumultu opplet.

CVR mare oleo conspersum, pellucidum sit & XII.
tranquillum? An, vt Aristoteles inquit, spiritus à læ-
uitate delabens, ictum nullum infert, neq; fluctum
ciet? Aut hoc probabiliter dictum est respectu ex-
ternorum. Vrinatores quidem dicuntur oleum in
os sumere, eóque efflato lucem in fundo habere, ac
pellucidam reddere aquam. vbi lapsum spiritus pro
causa adducere non est integrum. Cogitandum er-

Nausæa.

*Oleū. aqua
marina.*

go, num mare, quod terrenum est atque inæquale, oleum sua densitate cogat atque complanet: atque mare in se coactū relinquat meatus & pelluciditatem visui penetrabilem. Aut quia natura aër mari permixtus lucidus est, conturbandq; inæqualis fit & vmbrosus: oleo inæqualitatem sua densitate læuigante, æquabilitatem pelluciditatēq; recuperat?

XIII. QVAMOBREM hyeme magis quàm æstate piscatorum retia putrescunt? cū aliis rebus hoc æstate magis eveniat. An ea est causa, quam Theophrastus adfert? Calorem nimirum frigori cedere, & ab eo circumcircà constringi. hinc calidiores in profundo maris fieri aquas: vt & in terra. Itaque etiam fontanæ aquæ tepidiores sunt per hyemem, magisque vaporant lacus & flumina. nam calor in imum concluditur à prævalente frigore. Aut putredo nulla retibus accidit tum temporis? Etenim frigore concreta & exsiccata, cū ab vndis eo facilius rumpuntur, aliquid patiuntur simile putrefactionis & ob vditatem corruptionis. magis enim laborant in gelu: (sicvt & nerui intenti lacerantur) quia tunc frequentius mare tempestatibus exagitatur. Ideò retia piscatores stipant tincturis atque densant, metuentes dissolutionē. Nam alioqui nulla re tinctum rete aut inunctum facilius falleret pisces: cū lini color sit aëreus, & in mari facilè lateat.

XIV. QVARE Doriensibus est mala feni congestio? An malè convehitur fenum complutum: secatur enim non arida herba, sed viridis: vnde mox putrescit aqua pluuiæ rigata. Cū autem compluitur ante messem frumentum, id ei auxilio est aduersus calidos & austrinos ventos: qui aliàs non sinerent densari in spica fructum, sed sua calliditate impedirent coalitionem ac dissiparent, nisi terra rigata humor adesset qui spicam refrigeraret atque humectaret.

XV.

Triticū, hordeum.

QVAPROPTER pinguis & profunda terra tritici est ferax, hordei ea potius quæ tenuior est? An quia

quia feminum validiora ampliore indigent alimen-
to: infirmiora leui & tenui? Est autem hordeum tri-
tico imbecillius & laxius. itaque etiam non admo-
dum largè nutrit. Testimonium huic rationi inde
5 suggeritur, quòd triticum istud, cui à proventu tri-
mestri nomen est, in aliquantum siccis agris faciliùs
provenit: cùm sit exsuccum & minori indigeat nu-
trimento, ideòque faciliùs absoluitur.

CVR dicunt,

XVI.

10 *Triticum in cæno ferite, hordeumq; in pulvere?*

An quia, vt diximus, triticum conficere plus alimen-
ti potest: hordeum non fert eius copiam, sed ea ob-
ruietur? Aut triticum, cùm sit densum & lignosum,
meliùs provenit in humido emollitum & laxatù so-
15 lo: hordeo autem ob raritatem ab initio còmodum
est siccus? Aut quia ob calorem congruit tempe-
ries & innoxia est: frigidius autem est hordeù. Aut
verentur in sicco triticum ferere, formicarum cau-
sa, quæ statim ei insidiantur: hordeum autem nò ita
20 facile ex portare ac differre possunt, cùm sit gran-
diusculum.

CVR equorù potiùs quàm equarum fetis vtun- XVII
tur ad funiculum vnde hamus suspenditur? An vt *Seta.*
aliis in partib. ita hæc quoq; robustiora sunt mascu-
25 la femineis? Aut quia equarù setę lotio subinde ma-
defactæ sunt deteriores.

QVARE teuthis conspecta, signum est magnæ XIIX.
tempestatis? An quia omnes pisces, qui de mollium *Malacia, pē*
sunt genere, (Græci malacia vocant) frigus difficul- *scīū genm.*
30 ter ferunt, ob carnis nuditatem & tenuitatem? nam
neque testa, neque cute, neque squama integuntur,
intùsque duras habent osseasq; partes: vnde & no-
men iis factum. Ergo facile sentiunt tempestatem fu-
turam, cùm tam citò à frigore afficiantur. Itaque po-
35 lypus in terram excurrens, & saxa amplectens, indi-
cium est venti iam iam prorupturi. teuthis autē ex-
filat fugiens frigus, ac tumultum qui in profundo

maris est. nam præ cæteris malaciis ille piscis tenerram habet carnem, & attritu facilis.

XIX.

Polypus.

CVR colorem mutat polypus? An, vt Theophrastus scribit, quia natura timidum est animal, ideo perturbatus una cum spiritu etiam colorem mutat? ideo quoque dictum est:

Uliad. v. 281.

Semper degeneris mutatur enim color.

Quid si hoc ad mutationem sufficit, non ad id etiam, quod omnes colores refert? Sic enim colorem mutat polypus, vt eum similem faciat cuiusvis saxi coloris ad quod accedit. Hinc illud Pindari:

Marinae bestiae coloris

Aduerte mentem, & sic uaser omnibus

Versare in urbibus.

& Theognidis:

Polypodis fac morem imiteris uersicoloris:

Cui subit is, semper fit similis lapidi.

atque hoc versutia & calliditate praestantes aiunt studio habere, vt fallendi eos gratia quibus cum agunt, semper polypum æmulentur. Aut censent eum cute tanquam veste uti, ita facile eam ubi vult induendo atque exuendo. Quid si polypus huic affectioni principium metu suo suppeditat, causae propriae in aliis sunt. Cogita enim quod Empedocles dixit:

Hoc moris, rebus defluxus omnibus esse.

non enim animalia modò & stirpes, & terra, & mare, sed etiam lapides à se continenter dimittunt multos defluxus, & æs etiam atque ferrum. Nam corrumpuntur omnia, & olent: quia semper aliquid defluit. & tractiones aut insultationes faciunt defluxibus, alij còplexus eorum, alij ictus, alij impulsiones quasdam & circuitiones supponentes. maximè autem saxorum marinorum, quando mari ea adsparguntur, & refrigerantur, aiunt adfuduò quædam abradi multa ac tenuia ramenta. quæ non accidunt ad alia corpora,

pōra, sed vel dilabantur ob meatuum densitatem, vel excidant per rariores. Polypi autem caro, quod adspēctus ipse possit iudicare, est caavernosa, meatuum plena, defluxuūque capax. Is ergo quando
 5 sibi timet, mutato spiritu sese mutans, tanquam constringit corpus, contrahitque & aliquandiu intra se contrahit exceptos vicinos defluxus. Quippe asperitas vnā cū mollicie flagella exhibēs particulis quę offeruntur & nō dissipantur, sed congregātur, cum

10 * * *
 Argumentum causę permagnum est, quōd neq; polypus quarumvis imitatur rerum colorem quib. appropinquat, neque chamæleon albarum: sed vterq; iis tantūm adsimilatur, quarum defluxibus meatus
 15 proportionē habet respondentes.

QVIN est causę, quōd lacryma syluestrium suum XX.
 dulcis est, cerui salsa, & vitiosa? Videtur in causa esse horum animalium calor & frigus. Nam frigidus
 20 se horum animalium calor & frigus. Nam frigidus est ceruus, aper admodum calidus & igneus. itaque ille fugit, hic se defendit aduersus insectantes: cū quidem maximē excandescētia ei lacrymas exprimit. multo enim accidente ad oculos calore (sicve dixit Homerus:

Ignē oculos ardens, setisq; horrentibus asper.) *Odyss. 7, 443*
 25 id quod eliquatur, dulce redditur. Quidam in sententiam Empedoclis concedūt, qui à sanguine conturbato excerni lacrymam putauit, quo modo ferum à lacte agitato. Cū itaque aprorum sanguis ob calorem asper sit & niger: tenuis & aquosus ceruorum: consentaneum est tale esse quod ira concitatum alterum, timore consternatum alterum animalium excernit.

QVA de causa sues domesticę sæpe pariunt, alię- XXI.
 35 quę alio tempore: syluestres semel, & ferē sub idem omnes tempus: nimirum diebus ineuntis æstatis. vn de illud quoque dictum est:

Non iam nocte pluet, qua sæui uxor parit apri

An quia ob alimenti multitudinem coitus domesti-
carum est vberior? alimenti enim abvndantiam ex-
crementum secundum & stirpibus & animalibus pa-
rit. Iam porcæ sylvestres suapte opera, idque cum
metu, quærunt pastum. domesticis semper suppedi-
tant alia natia, alia comparata alimenta. An potius
ocio & exercitationi illud adscribendū sit? Etenim
domesticæ quiescunt, neque procul evagari volunt
à subulcis. agrestes in montes sese conferunt, ac cir-
cumcursitant: qua ratione etiam nutrimentum dis-
ferunt, inque totum corpus infumunt. Proinde siue
ob perpetuam consuetudinem, siue ob excrementi
abvndantiam, siue quia vnà pascuntur gregatim fe-
minæ cum maribus, domesticæ sues mentionem coi-
tus adferunt, libidinēque concitant. quod de ho-
minibus scripsit Empedocles. *

*Histor. ani-
mal. 6. 28.
Iliad. 1. 535.*

Agrestium autem, quia seorsim pascuntur, concupi-
scentia hebetatur atque exstinguitur amoris & con-
suetudinis vacuitate. An & id verum est quod Ari-
stoteles dicit, aprum ab Homero chlunem dictum,
quod vnicum haberet restem. plerorūq; enim apro-
rum, dum truncis sese adfricant, elidi testes.

XXII.
*Vrsæ pedes
prios.*

CVR vrsæ manus est suauissima, & esu iucundis-
sima? Quia quæ partes corporis maximè conco-
quunt alimentum, earum dulcissima fit caro. Opti-
mè autem concoquit, quod transpirat, dum maximè
mouetur & exercetur. Vrsæ autem creberrimè mo-
uet anteriores pedes inter eundem & currendum,
& res quasi manibus contrectandum.

XXIII.
*Vestigia fe-
rarum.*

QVARE verno tempore vestigia ferarum dis-
ficulter indagantur? An quia canes, vt ait Em-
pedocles,

Naribus indagant uestigia certa ferarum,
defluxus iis haurientes, quos ferę in solo relinquūt?
eos autem obscurant vere ac confundunt plerique
odores plantarum & germinum vestigiis sese super-
sternentiū, faciuntq; vt ab odorandis iis canes ab-
errent.

errent. Itaque apud Aetnam in Sicilia nemo canes ad venandum educit, quòd ibi multum floreat ac toto anno pullulet origanū; locique adfiduus odor bonus abripiat ferarum vestigia. Fabula etiam fertur, Proserpinam ibi cū flores legeret raptā à Plutone fuisse: ideòque illum locum venerantes tanquam asylum nō insidiari pascentib. ibi animalibus.

CVR circa plenilunia minimè indagantur è vestigiis feræ? An ob dictam modò causam? Nam plenilunia rorem spargunt. itaque Alcman rorem Iovis & Lunæ filiam in carmine dixit: XXIV.
Ros.

Ros Iovis proles alit, atque Lunæ diuæ.
Est enim ros pluvia imbecillis ac languida, vt & calor Lunæ parum est validus. itaque trahit è terra vt Sol: sed in altum evehere & pertrahere cū nō possit, dimittit.

CVR indagacionem difficilem reddit pruina? An quòd feræ procul è lustris suis prodire ob frigus cessantes, non multa edunt signa? ideò etiam aiunt ea vicinis parcere, ne affligantur longè vagantia per hyemem, sed semper in vicinia possint pascere. Aut quia locum indagini aptum oportet non vestigia tantum, sed etiam odorem exhibere? mouent autem olfactum quæ à calore soluuntur molliter atque laxantur. ac nimium frigus obiectum odores constringit, neque fluere & ad sensum accidere sinit. Itaque etiam vnguenta ac vinum minùs olere hyeme & in frigore aiunt: aër enim tunc concretus in se odores continet, neque patitur differri. XXV.

QVID rei est, quòd bruta animalia suis morbis remedia quærunt atque sectantur, & eorum vsu plerunque adiuuantur? Canes enim herbam edunt evo mendæ bilis causa. sues caneros fluuiales petunt, quorum esu capitis dolori medentur. testudo, vbi carnem viperæ edit, origano deinde vescitur. vrsam aiunt quando fastidio & nausea incipit repleri, lingua formicas excipere, iisq; devoratis sanari. Hæc XXVI.
Animaliū
remedia.

quidem neque experientia istis, neque fortuito vasa sunt cognita. Num igitur, sicut apem cera odore suo, & vulturem cadauera mouent, eminúsque alliciunt: ita suem cancri, origanum testudinem, formicæ vrsam odoribus ac defluxibus ad eorum naturam accommodatis trahunt, non sensus vtilitatis ratione habita agit? An potiùs temperamenta corporum animalibus adferunt appetitiones? quæ in morbis ingenerant diuersas acrimonias, dulcedines, & alias qualitates insolentes atq; absurdas, mustis humoribus. quod liquet in grauidis mulieribus, quæ lapides & terram edunt. Itaque etiam medici periti ex appetitionibus ægrotantium de eorum vel salute vel interitu præsagiunt. & narrat Mnasitheus medicus initio morbi pulmonum eum qui cæpas appetat, seruari, qui ficus, perire: quòd temperamentum affectui, affectui appetitus sit consequens. Probabile igitur est etiam bestias, quæ non planè in lethales incidunt morbos, ita affici ac temperari, vt temperiem sequendo ferantur ad sua quodque remedia.

XXVII.
Mustum.

QUAMOBREM mustum, si vas à frigore ambiatur, dulce permanet longo tempore? An quia coctio est musti in vinum mutatio? coctioni autem obstat frigus, quia à calore ea fit. Aut contrà proprius est vix sapor dulcis, ideòque maturuisse dicitur, quando dulcedo est æqualitèr per eam diffusa? Frigus autem non sinens exhalare calorem vix, sed continens intus, conseruat dulcedinem musti. Atque eadem est causa quòd vbi pluuia est vindemia, mustum minus feruet. nam efferuescentia à calore est, quem inhibet frigus.

XXIIX.
Vrsus.

CVR de feris omnium minimè vrsus retia corrodit? An quia dentes intimè in rictu habens linea iis non attingit, labiis antè ob crassiciem & magnitudinem coeuntibus? Aut potiùs robore fretus eam a nibus rūpit, laqueosq; diuellit? Aut simul & manibus utitur

vititur & ore, illis casses diripiens, hoc se defendens
adversus venatores. Maximū ei praesidium est in vo-
lutatione. ideoque potius quā moliatur lina divel-
lere, saepe se evoluit, itaque salutem consequitur, ni-
hil dentium auxilio opus habens.

QVAENAM est causa, quod frigidas aquas non XXIX.
admiramur, admiramur calidas? cum constet ut ha- Frigus:
rum causa est calor, ita illarū esse frigus. Non enim
probanda est quorundam opinio, qui calorem esse
vim, frigus nō nisi eius priuationem censent: ut ens
magis causa sit, quā non ens. Sed videtur natura
admirationem rebus raris attribuisse, ut quaeratur
quo pacto fiat quod rarō sit.

Vides sublime hunc fusum immoderatum æthera,

ex Euripide

Qui tenero terram circumvolutu amplectitur?

Cicero II.

Nat. deor.

quā is multa noctu spectacula exhibet, quantam
interdiu pulcritudinem? pleriq; horum naturā * ar-
cus autem cœlestes, & picturæ nubium iucundæ, &
fulgores bullarum in modum erumpentes, quibus
exornatum est *

CVR vites steriles * * *

caprorum nimis pingues minūs sunt ad procrean- XXX.
dum apti, & præ adipe vix coeunt. Semen enim
abundantia est alimenti, quod corpori exhibetur.
Cum itaque vel animal vel planta corporis consti-
tutionem validam adipiscitur, & crassescit: id indi-
cio est, intus nutrimentum omne consumi, & excre-
mentum vel nullum, vel exiguum & sterile relinqui.

CVR vitis vino, maxime quod ex ipsa natum sit, XXXI.
madefacta perit? An sicut caluicies accidit multum Vitis,
vini potantibus, calore vini humorem evaporan-
te? aut *

* vinosum est, sicut ait Empedocles:

In ligno putrefacta aqua fit sub cortice lignum.

Cum ergo extrinsecus vino vitis rigatur, id quasi
ignis viti fit, vimque nutrientem abolet. Aut, quia

mero vis est stipandi, radicibus subit, meatúsque con-
stringit, non permittit humori transitum in plan-
tam, quo alatur & vigeat? An id magis etiam con-
tra naturam videtur, vt in vitem redeat quod ex ea
abiit? floruit enim humore qui in plantis est. & neq; s
alere, neque apponere, neq; pars esse * * *

*Desunt multa. Gybertus Longolius è Medio-
lanensi codice adhuc octo quæstiones se adie-
cisse scripsit. eius videndi nunquam mi-
hi copia contigit. G. X.*

P L V T A R C H I

Symposiacôn, id est Cōviua-
lium disputationum liber
primus.

QVAESTIO PRIMA.

An philosophandum sit inter pocula.

ROVERBIVM illud, Sossi Sene *Confer huc*
cio, Odi memorem compotorem, *Macrobij Sa*
sunt qui in epistathmos, hoc est bi- *turnal. 7.1.*
bendi magistros siue arbitros in
conviuiis referendum putent, qui
plerunque ea in re importuni sunt
& immoderati. etenim Dorientes in Sicilia qui de-
gunt, magistrum bibendi in conviuiio Mnamona (id
est memorem) appellasse existimantur. Alij adagium
illud imperare censent obliuionem eorum quæ in-
ter pocula dicuntur atque aguntur. ideóque maio-
rum nostrorum ritu Obliuio & ferula vnâ cū Bac-
cho dedicantur: quo indicatur aut nihil eorum in
memoria habendum quæ per vinum peccantur, aut
leui omnino ac puerili pœna corrigendū esse. Quan-
do autem tibi quoque videtur obliuio malorum re
vera esse bona, quod idem Euripides pronunciauit: *Orestes,*
prorsus autem obliuione conterere quæ inter pocu-
la fiunt, non modò aduersari mensæ officio, quod ei
tribuitur amiciciarum conciliandarum: sed haberi
etiam qui contrarium testentur præstantissimi viri
Plato, Xenophon, Aristoteles, Speusippus, Epicu-
rus, Hieronymus, Dio Academicus, qui operæpre-
cium censuerunt colloquia conscribere in cōviuiio
habita, existimauerūtq; debere nos colligere quid-
quid de rebus ad humanitatem pertinentibus me-

moria dignum sparsim vel apud externos vel in Græ-
 cia in mensa & inter pocula disputatum sit: ego id
 opus aggressus, tres iam ad te misi libros, quorum
 unusquisq; decem cōplecteretur quæstiones: missu-
 rus etiam breui reliquos, si tibi hæc videbuntur non
 planè à Musarum & Bacchi venustate aliena. Pri-
 mum locum huic quæstioni tribuimus, Sitne inter
 pocula philosophandum? Meministi enim aliquan-
 do Athenis quæstione post cœnam oborta an in vi-
 no, & quatenus utendum esset philosophicis dispu-
 rationibus, Aristonem, qui tum vnà aderat, dixisse:
 Sûntne igitur, dii boni, qui in conviuiο philosophiæ
 locum denegent? Tunc ego: Equidem sunt, aiebam,
 amice. & verò admodum grauem simulantes seue-
 ritatem, philosophiam dicunt tanquam matrem fa-
 miliàs non debere loqui inter pocula: Persasque
 laudant, qui non cum vxoribus, sed pellicibus suis
 inebrientur atque saltent. eodémque modo à nobis
 volût musicâ & histriones introduci, philosophiam
 omitti: quòd neq; nos tum seriis vacare rebus possi-
 mus, neque illa colludendum sit idonea. nam Iso-
 cratem quoque rhetorem in conviuiο vt oraret ro-
 gatum, nihil aliud dignatum dicere, quàm hoc vnũ:
 Quæ ipse nosset, ea in præsentia non esse tempesti-
 ua: quæ verò præsens tempus requireret, eorum se
 esse ignarum. Ibi tum Crato exclamans, Probè (in-
 quit) per Bacchum, eiecit orationem, siquidem
 erat tales conferturus verborũ compræhensiones,
 quæ Gratiar fuerant è conviuiο exturbaturæ. Sed
 non similia sunt, opinor, hæc, orationem rhetoricâ,
 & philosophicam conviuiο excludere. Alia enim est
 philosophiæ causâ, quam, vtpote artem vitæ magi-
 stram, par est nullo etiam à ioco, ludo, aut oblecta-
 tione abesse, adesse omnibus, modũque & morem
 imponere. nisi fortè temperantiã etiam & iusticiam
 velimus à conviuiis arcere, seueritatem earum præ-
 scribendo. Quòd si tanquam Orestem qui accipie-
 bant

bant cōviuiō, legib. imperato filētio adhibito eden- *Vide Eurip.*
 dum nobis bibendūmq; esset: nō infelix hoc nostrā *Iphig. Taur.*
 inscitia nobis esset remedium. Si autē Bacchus verē
 est Lyſius & Liber, ac maximē soluit linguā frānis li-
 bertatēmq; voci plurimā concedit: stultū ego arbi-
 5 tror esse, intempestiuā velle orationis abyndantiam
 optimis exuere sermonibus. & cū in scholis dispu-
 tetur de officio conuiuarum, ac quæ sit virtus com-
 potoris, quomodo vtendum vino: ex ipsis conuiuiis
 10 tollere philosophiam, tanquā re comprobare quod
 verbis docet non valentē. Hac cū tu diceres, Non
 esse æquum vt hac de re aduersus Cratoneū dispu-
 taremus: finem tamen & notam eorum de quib. in-
 ter pocula philosopharemur quærere iuberet, vt ef-
 15 fugeretur id, quod nō ineleganti ioco torquetur in
 contentiosos & sophistico morbo laborantes,

Nunc ite ad cœnam, ut pugnandi copia detur.

Iliad. β, 381.

nōsq; ad id disquirendum exhortarere. ego, Id pri-
 20 mum, inquam, considerandū cenſeo, quales sint qui
 vnā adsunt. Si enim in conuiuiō sint plures litterati,
 vt in Agathonis Socrates, Phædri, Pausaniæ, Eryxi-
 machi, & in Calliæ Charmidas, Antisthenes, Her-
 mogenes, aliq; horum similes: cōcedemus iis vsum
 25 sermonum philosophicorum, vt non minū Musis,
 quā Nymphis Bacchum diluant. quem hæ corpo-
 ribus mitem, illæ animis re vera Melichium & Cha-
 ridotam, hoc est benignum & beneficū, præstabūt.
 Etenim si pauci quidam intersint rudes, tanquā mu-
 30 tæ litteræ in medio vocalium cōtenti inter frequen-
 tes eruditos, soni cuiusdam non omnino inconcin-
 ni, & intelligentiæ fient participes. Vbi autem mul-
 titudo erit talium hominum, qui cuiuscunque ausis,
 35 nerui, aut ligni malunt, quā philosophi vocem au-
 dire: vtile est Pisistratum æmulari. Is cū ei quēdam
 cum filiis discordia incidisset, sentirētq; hoc inimi-
 cis gaudio esse, advocata concione dixit: Voluisse

ipsum liberis suis persuadere suam sententiam: quia
autem obstinatè dissentirent, se ipsis obsecuturum.
Sic etiam philosophus inter convivas nō admitten-
tes ipsius orationem, mutato instituto iis morem ge-
ret, eorūq; rationem probabit, quatenus decoro
suo non repugnat: sciētq; homines oratione vti in-
strumento rhetorices, philosophari posse etiam ta-
centes, iocantes, atq; adeo etiā dīcteriis impetitos
& impetentes. Non enim modò extrema est iniusti-
cia, vt ait Plato, iustum videri cū non sis: sed etiam
summæ scientiæ philosophari ita vt hoc non videar-
is agere, & ludentem res serias conficere. Atq; vt
Bacchē inermes apud Euripidem, & ferro carentes,
thyrsulis suis feriunt & sauciant eos quos adoriun-
tur: ita verorum philosophorum & sales, & risus eos
qui non planè sunt stupidi mouent aliquo modo, &
circumagunt. Existimo etiam quoddam conuiu-
ii accommodatum esse narrationum genus, quarum
alias historia suggerit, alias sumere ē reb. occurren-
tibus licet, multa philosophicæ doctrinæ exempla,
multa pietatis habentes, studiūq; æmulandi facta
fortiter, magnanimè, benignè, humaniter, ingene-
rantia. quibus si quis apud nec opinantes quicquam
tale vtatur, is bibentes tanquam pædagogus mode-
rans, non minima ebrietatis mala intercluserit. Sunt
qui buglossa vino admiscunt, aut solum rigant ver-
benarum adiantorūque succis imbuta aqua, quòd
hæc conuiu-ii hilaritatem aliquam & comitatem pa-
rare opinantur: imitantes Homericam Helenā, quæ
vino medicamentum iniecerit. neque intelligunt
fabulam illam longo itinere ex Aegypto vsque de-
ductam tandem in sermones decoros & elegantes
desinere. Bibentibus enim narrat Helena de Vlisse,

Odys. d. 220

ibid. 242.

Infracta quantum tolerarit mente laborem,

Cū se uerberibus fœdè multasset acerbis.

& cetera.

hoc enim fuit opinor illud mœrorē abolēs nepêthes
medi-

medicamentum, omnemque amolens dolorem, oratio præsentis rei & eventibus accommodata. Porro autem elegantiore doctrina præditi homines, etiam si ita philosophentur, ut id præ se haud obscure ferant: tamen oratione probabili adque persuadendum apta magis utuntur, quam violentia demonstrationum. Vides enim ut Plato in Convivio de Fine differens, & primario bono, omninoque theologica tractans, tamen non contendat demonstrationem, neque more suo luctatorē referat, qui validis & inevitabilibus adversarium constringat nexibus: sed mollioribus sumtionibus, exemplis, ac fabulis fidem conviviis faciat. Cæterum ipsæ etiam quæstiones esse debent magis familiares atque notæ, & interrogationes moderatæ, neque nimis subtiles: ne iis rudiores opprimantur aut à colloquio fugentur. Sicut enim compotores ita solent à convivio discedere, ut ad saltationem se aut choreas conferant: si verò ad depugnandum armis, aut discum iactandum eos cogas, non modò iniucundum, sed & damnosum fuerit conviviū. sic animos quæstiones faciles concinnæ & utiliter mouent: à contentiosis autem, ut ait Democritus, & perplexis vitilitigationibus abstinendum: quæ & proponentem eas in rebus tenuibus & intellectu difficilibus molestè occupant, & præsentibus sunt odiosæ. Nam ut vini, ita orationis quoque ad omnes convivas pertinens esse debet communitas. Qui verò quæstiones proponunt abstrusas, ij ab hac non minùs absunt, quàm grus & vulpes Aesopi. de his vulpes ad cœnam inuitatę grui pulterem tenuē in tabula proposuit, quam ob liquorem hæc diffluentem edere nequiret aut rostro præhendere, itaque ridicula esset. vicissim grus vulpi ad conviviū vocatæ cibum in laguncula proposuit, quæ tenue haberet & longum collum, ut ipsa vulpe interim esuriente per id rostro inserto cibū nullo capere posset negotio. Ita etiam quādo philosophi inter pocula sub-

*Scolium car-
men.*

tiles & dialecticas quæstiones fuscipientes reliquis
nihil earum intelligentibus molestiam exhibent: hi
contrà incantationes, narrationes nugarum plenas,
sermones illiberales, atq; forenses proferunt: actum
est de conuiualis societatis fine, & contumelia Bac-
chus afficitur. Sicut itaque, cum Phrynichi & Ae-
schyli tragœdiæ in res ludicras & fabulosas detor-
querentur, dictum fuit, Quid hæc ad Bacchum? ita
mihi sæpe incidit dicere ad eos qui in conuiuia ar-
gutias sophistarū traherent: Mi homo, quid hæc ad
Bacchū? Cantat enim fortasse aliquis Scolion quod
vocatur carmen, quasi obliquum si diceret, cratere
in mediū proposito, & corollis distributis, quas de-
us libertatem donans nobis imponit, non honestum
autem, neq; conuiuio aptum. Quandoquidem sco-
lia etiam dicunt non esse genus cantilenæ obscure
condire: sed quia primū solerent cantare pæanem
deo vna omnes voce, laudes ipsius celebrando: de-
inde vnusquisque propriam cantilenam, acceptam
myrto, quam ex eo asaron appellabant, quod canta-
ret is cui tradita ea esset. Et quia deinde lyra circum-
lata, eruditus illud carmen concinnè modulabatur,
recusabant rudes musicæ: scolion fuit nominatum,
quod neque facile esset, neque omnibus commune
carmē. Alij myrtum nō ordine traditam fuisse aiunt,
sed à lectulo in lectulum transmissam: ita vt qui pri-
mus cecinisset, primo in secunda mensa eam mitte-
ret, is primo tertiæ: eodēque modo secundi se-
cundis. itaque ob varietatem & flexuum multitudi-
nem in circuitione scolion fuisse dictum.

QVÆSTIO SECVNDA.

*An conuiuia is, qui conuiuio excipit, ipse debeat collocare:
an verò collocationem conuiuiarum arbi-
trio permittere.*

TIMO frater meus cum excepisset conuiuio com-
plures, ynumquenque eo quo liberet loco iussit
accum-

accumbere: ideò quòd & hospites, & ciues, & familiares, & domestici, denique variorum generum homines erant quos invitauerat. Cùm ià adessent multi, quidam veluti è comœdia bellè prætextatus, vestitu nimio & comitatu puerorum aliquantum insolentior, vsque ad fores pervenit cœnaculi: cùmque oculis pervagatus esset personas accumbentium, ingredi noluit, sed proripuit sese, multisque qui retraherent hominem accurrentibus negavit locum sibi ipso dignum esse relictum. Hunc ergo qui accumbant effusè ridentes, iussere cum gaudio & faustis omnibus domo emitti. multi enim iam mediocriter adbibérant. Finita cœna, pater me, qui longius ab illo discumbebam, alloquens: Timon, inquit, & ego te iudicem nostræ controversiæ statuimus. iamdudum enim abs me obiurgatur hospitis istius gratia. Nam si ab initio uti iusseram locum cuique suum adsignasset, non impegisset nobis ordinis confusi crimen homo ille, gnarus

20 *Ordine quemq; suo peditemse equitemue locare.*

Iliad. β, 554.

Sanè Paulum quoque Aemilium imperatorem aiūt, cùm debellato Perseo in Macedonia convivia ageret, vsum admirabili ordine atq; apparatu omnium rerum dixisse, Eiusdem viri esse & armatam aciem quàm maximè terribilem, & convivium quàm iucundissimum instruere. in utroque enim artem ordinis rectè instituendj requiri. Et Homerus præstantissimos viros regnandj; gnarissimos solet Kosmetoras, id est ordinatores populorum appellare. Vos

*Iliad. α, 16.
alibi.*

30 quoque magnum illum deum alicubi pronuntiatis ordine confusionem: dum tolleret, mundum constituisse, nulla re vel addita vel detracta: sed eo naturæ defœdissima pulcerrimam formam redegissee, quòd suis quæque in locis constitueret. Verùm hæc
35 nos grauiora atque maiora à vobis discimus. Ipsi autem cernimus sumtum qui in convivia fit, ordo si ab sit nihil iucundum habere, nihil liberale. Proinde

ridiculum est coquis & mensæ ministris curæ esse
 quid primo, quid secundo, medio vltimòve loco ap-
 portent: atque adeò etiam vnguentis, sertis fidici-
 næ (si adhibeatur) suum esse ordinem atque locum:
 istos, qui ad hæc vocantur temerè & fortuitò iube- 5
 ri discumbere, neque ætatis, magistratus, aliarumve
 id genus rerum vllam haberi rationem. cum quidem
 conveniente iustituto ordine, & honore afficiatur
 præstantior, & qui eo minor est, adsuescat locum ce-
 dere digniori: præterea is qui collocat exerceatur 10
 in iudicio & coniectura de decoro facienda. Neque
 enim suus in cõfessu, suus in adstãdo locus est potio-
 ri, nullus est in discumbendo: neq; præbitor, qui alij
 prius quã aliis præbabit, in locis mensarum distribuẽ
 dis discrimina personarum negliget, & principio sta- 15
 tim totum cõviviũ faciet vnã (quod aiunt) Myconũ.
 Hoc ferè modo pater suam causam egit. Frater autẽ:
 Non ego sum (aiebat) Biante sapientior: vt cum ille
 arbiter inter duos amicos esse recusauerit, ego vnã 20
 de tot necessariis, tot aliis iudicium faciam, laturus
 non de pecuniaria re, sed de dignitate atque præstã-
 tia sententiam: quasi verò non ad tractandum co-
 miter amicos, sed ad ægrè iis faciendum inuitassem.
 Equidem ineptus fuit Menelaus, & proverbio locum 25
 dedit, qui ad consilium dandum accessisset non vo-
 catus. Absurdior fuerit, qui se pro convivatore iudi-
 cem constituat, ac disceptare velit nemine ei iu-
 dicium deferente, aut causam dicente, quis quo
 sit melior aut deterior. cum quidem ij non ad certa-
 men, sed ad cœnam venerint. Tum diiudicatio ipsa 30
 non est facilis, aliis ætate, aliis familiaritate præ-
 stantibus. oportebatque tanquam declamationem
 qui meditaretur in comparandis inter se aliquibus
 versaturam, in promptu habere locos Aristotelis, aut
 Thrasymachi hyperballontas, quibus de excellen- 35
 tia continentur argumenta. & tamen sic nihil vtile
 conficias, inanem duntaxat gloriam à foro & thea-

tro in conuiuia traduxeris. cūmq; alias animi per-
 turbationes conemur partim consuetudine conui-
 uali, illam fortunæ paremus * quæ multo magis o-
 portet ex animo eluere, quàm cœnum à pedibus de-
 5 tergere, vt in conuiuio possimus facillè & comiter
 cum aliis versari. Nunc, cū iras & inimicicias vo-
 catorum tentemus conuiuio abolere, rursum eas am-
 bitione iniecta exsuscitamus atque incendimus, dū
 alios deprimimus, alios extollimus. Iam si quidem
 10 accubitu comitabuntur frequentiores propinatio-
 nes, missus, colloquia, compellationes: omnino pro
 amico & familiari satrapicum habebimus conuiuū.
 Sin erit vt æqualitatem inter conuiuas velimus aliis
 in rebus seruare: cur non hoc sumto exordio ad sue-
 15 facimus eos simpliciter & absque fastu inter se discū-
 bere? cū statim ab ipsa ianua possint cernere, De-
 mocratum ad conuiuium, non * eximium vt * vr-
 bē, in quo diues accumbens cū tenuissimis * Cū
 hæc quoq; essent dicta, & sententiā postularer: Ego,
 20 inquam, non vt iudex adscitus pronuntiabo, sed tā-
 quam honorarius arbiter medium feriam. Nam si
 quis adolescentes, ciues, aut familiares conuiuio ex-
 cipiat, condocefaciendi sunt, vt aiebat Timon, abs-
 que delectu & fastu quemvis locum accumbendi bo-
 25 ni consulere, & viaticum ad amiciciam præclarum
 vsurpare facilitatem. Sed de hospitibus, magistratū
 gerentibus, aut natu grandioribus hoc modo philo-
 sophari si intendamus, verendum puto ne videamur
 fastum ostio atriensi excludentes per posticum ad-
 30 mittere, dum nimiam indifferentiam atque æquali-
 tatem introducimus. Hæc enim & consuetudini a-
 liquid dandum est, & legibus concedendū, nisi pro-
 pinationes etiam volumus & compellationes abo-
 lere, quibus aduersum eos quibus cū nobis res est,
 35 non promiscuè vtimur, sed quantum omnino fieri
 potest honoramus

Assessu, carnis missu, plenisque culullis;

Iliad. μ, 311

vt ille

vt ille Lyciorum rex inquit, ordini honoris primas partes tribuens. Alcinoou quoque laudamus, qui hospitem iuxta se collocaret,

Odif. n. 170

Gnatum iussisset cum surgere Laodamanta,

Carus præ reliquis ipsum qui ponē sedebat.

admodum enim humanū fuit & scitū factum, quòd supplicem in locū dilecti recepit. Sed & apud deos est iudicium & discrimen huius rei. Neptunus enim quanquā vltimus venisset in concionē, nihilominus

Iliad. v. 15.

In medio confedit: —

nimirum hoc loco ei conveniente. Minerua autem videtur eximium hunc locum habuisse, vt semper Ioui proximè adsideret. idque poëta innuit, de Thetide dicens:

Iliad. v. 100.

Affedit patriq; locum cedente Minerua.

& Pindarus disertè dixit:

Spiranti flammas quæ propè fulmini assidet.

Dicit quidē Timo, non debere multis auferri quod vni tribuas. Atqui is magis adimit, quod proprium vnius sit qui multis facit commune. Proprium autē vnicuique est, quo primas meretur: studium, virtus, adfinitas, magistratus. * Et quòd fugere vult ne cōviuis molestiam exhibeat, in id ipsum incidit. nam ægrè facit alicui, qui eum vñtato honore priuat. Ceterum diiudicatio mihi quidem non admodum videtur difficilis. Primū, quia non facilè multi vnā invitantur dignitate æquales. Deinde cū multa sint loca honorata, satis cōpiæ est honores distribuendi, modò quis cōlicere possit quis primus sit, quis medius. tum alios iuxta amicum, aut familiarem, aut magistrum collocabit adiungens singulos iis quib. in discumbendo honos fuit habitus. reliquis ego munuscula & amicam tractationem potiùs, quam honorem adhibeo. Quod si honoribus pares sint conuiuæ, interim morosi: vide quam ego machinam admoueam. Honestissimum locum tribuo patri, si

a dñe,

adfit, aut auo, focero, patruo, aut alicui cognatorū,
ei deniq; , cui apud conuiuatorem peculiaris sit que
dam honoris prærogatiua . Idque adeò commen-
tum vnum est de iis , quæ ex Homeri pulcrè præce-
ptis desumuntur . Ibi enim Achilles cū videret
Menelaum & Antilochū de equestris victoriæ præ-
mio contendere, metueretque ne ira & rixa longius
procederet, alij illud præmium tribuit : verbis hoc
præscribens , miseratione se ductum Eumelo hunc *Ilia, v, 538.*
honorem deferre, facto autem causam contentionis
illorum tollens . Hæc me locuto, Lamprias , qui
more suo in lectulo inferiore sedebat, alta voce ex
iis qui aderant quæsiuit, Paterenturne à se corrigi
delirantem iudicem ? Cū omnes iussissent eum li-
bero vti sermone, nihilque parcere : Quis tandem,
inquit, philosopho parcat, qui natalibus, opibus, ma-
gistratibus quasi spectandi primarium in theatro lo-
cum aliquem in conuiuio tribuat, aut primū ius
dicendæ inter Amphictyones sententiæ ? scilicet vt
ne inter pocula quidem à fastu simus immunes. Nō
enim in collocandis ad mensas conuiuis respicien-
dum est ad gloriam, aut vniuscuiusvis dignitatem:
sed ad iucunditatem. puta, quo modo vnus ad alium
fit affectus : quomodo ipsis inter se conveniat. quo
pacto aliæ etiam res in aliquam recipiuntur commu-
nitatem . Nimirum qui domum ædificat, non lapi-
dem Atticum aut Laconicum ob nobilitatē præpo-
nit : neque pictor colori preciosissimo locum prin-
cipem attribuit : neque naues compingens faber, I-
sthmicam abietē, aut Creticam cupressum reliquis
priorem lignis ponit. Sed vt inter se composita atq;
concinnata totum sint opus factura validum , pul-
crum, vtile, sic ea disponunt . Ipsum adeò deum vi-
des, quem Pindarus noster optimum artificem co-
gnominauit, non vbique suprà ignem, infrà terram
posuisse : sed in eo vsum ac necessitatem corporum
secutum. Empedoclem audi :

Inspice tergigraues conchas quandoq; marinas :

Buccinus, exemploq; obducta chelys tibi saxo

Esse potest, summo ut uideas in corpore terram.

hanc enim habent hæc constitutionem, quam non naturalis locorum distributio, sed noui operis constructio exigebat. Sanè cōfusio & ordinis disturbatio ubique mala est : verùm vbi ea incidit hominibus, & quidem potantibus : contumelia, aliisq; infandis malis demonstrat suam prauitatem. quæ prævidere atque præcauere hominis est ordinis atque concinnitatis gnarum se esse profitentis. Rectè eum ista dixisse affirmauimus, ac interrogauimus curnam nobis istas ordinis atque concinnitatis rationes invideret. Profectò, inquit, non invideo, si permittitis mihi, vt quo pacto phalangem Epaminondas, ego conuiuij ordinem mutem, melioremque redigam. Vniuersi nos potestaté ei permisimus hoc agendi. Ille pueris è medio iussis discedere, in singulos intuitus : Audite, inquit, quo modo vos statuerim componere. volo enim prædicere. Videtur mihi Pammenes Thebanus haud iniuria reprehendisse Homerum, vt amatorix rei ignarum : qui tribus tribubus, curias curiis adiungi iuberet. cùm oporteret amatori amasium adponi, vt tota phalanx animato devincta vinculo conspiraret. Pammenem ego secutus, ita conuiuas disponam, non vt diuitem diuiti, iuueni iuuenem, principem principi, amico amicum adiungam : quæ dispositio ociosa est, neque ad benevolentiam parandam augendamve quicquã conducit. sed id quod vnicuique deest accommodans, homini qui de rebus ad humanitatem facientibus libenter differat, studiosum discendi apponã, moroso mansuetum, loquaci seni adolescentem audiendi audidum, glorioso subsannatorem, iracundo tacitum. quòd sicvbi diuitem conspexero munificũ, excitabo ex angulo aliquo & ad eum adducam probum pauperem, vt tanquam è pleno poculo in vacuum

Iliad. β, 363.

cūum aliquid ex illo in hunc defluat. Sophistam verò adfidere sophistæ, aut poëtā poëtæ nolo:

Vrit enim cantor cantorem, & egerus egenum.

Hesiod. 27.

quanquam Socrates iste & modestus epos conferentes * fomitem flammam quidem, sed periclitantur pulcherrima. Rixosus etiam, dicaces, & iracundos divello in medium interiiciens placidum aliquem, tanquam ad emolliendum extremorum rigorem. de ditos contrā palæstræ, venationi, aut agriculturæ coniungo. Similia enim quædam inter se coniuncta pugnam cient, ut galli: aliis convenit, ut graculis. Potiores etiam conduco in vnum, & amatores, nō modò quos amor vrit mutuus, ut ait Sophocles: sed etiam quī mulieres & virgines depereunt. Eodem enim flagrantēs igni, magis invicem coalescēt, sicut ferruminatione glutinatum ferrum, nisi quidē fortē eiusdem amore siue maris siue feminæ ardeāt.

QVAESTIO TERTIA.

Cur is locus, qui consularis appellatur, in honore habeatur.

Secundum hæc incidit quæstio de locis. alius enim apud alios locus honoratur. ut Persis mediū, quē accumbens rex occupat, videtur honestissimus: apud Græcos primus: apud Romanos mediæ mensæ ultimus, quem ipsi consularem vocant: apud quosdam Græcorum iuxta Pontum habitantium, ut Heracleotas, mediæ mensæ primus. Maximè autem de consulari loco dubitatum à nobis fuit, qui cū apud nos haberetur præcipuus, causa eius rei neque ut quia primus, neque ut quia medius esset, definiri poterat. tum quæ ei accidunt, partim non sunt propria, partim nullius videntur momenti. Tria tamen ex his quæ dicta sunt, nos moverunt. Vnum quòd deiectis regibus consules, cū ad popularem formā omnia redigerent, seipsos è medio & regio loco deorsum subduxerunt: ne vel ipse locus taquam regij

Plutar.
Pelopida.

imperij ac potestatis reliquiæ quædam molestus esset ciuibus. Secundum, quòd cùm duæ mensæ invitatis tribuuntur: tertia, eiúsq; primus locus maxime conviuatori congruit. ibi enim tanquam auriga aut gubernator dextrè potest intueri in ministeria, & à proximis locis non ita longè remouetur, quin compellare possit & colloqui. locus enim infra eū, vxoris est aut liberorum. qui suprà, is vt par est tribuitur conviuarum honoratissimo. Tertium fuit, quod huius loci proprium videbatur: opportunitas nimirum ad actiones obeundas. Non enim consul Romanorum more Archiæ Thebanorum polemarchi agit, vt litteris inter cœnandum aut sermone aliquo considerationem requirente oblati, tantum fatus In crastinum seria, epistolam reiiciat. ac poculum Thericleum arripiat. sed in hoc ipso temporis articulo sollicitum admodum ac circumspectum se præbet. Quippe non modò

Nox incutit gubernatori, qui sapit,

Dolorem, — vt est apud Aeschylum: sed & in quouis conuiuio, quavis animi recreatione & oblectatione convenit magistratui ac principi curare, vt & audiat, & mādēt quæ opus est, & subscribat. quod vt facere possit, hunc habet locum eximium: vbi secunda mensa ad primam applicata angulus flexu suo intercapedinem facit, quæ spacium accedendi, alloquendi, & audiendi præbeat scribæ, lictori, stipatori, nuncio ab exercitu venienti: cùm interim consul neque molestiam cuiquam conviuarum exhibeat, neq; ipsi obturbetur à quoquam, sed & dextram & vocem liberam habeat atq; expeditam.

QVAESTIO QVARTA.

Qualem oporteat esse magistrum conuiuij.

Crato adfinis, & Theo socius noster quodam in conuiuio cùm iam & ceptum esset largius potari, & desitum, mentionem intulerunt de magistro com-

computationis, censueruntq; me, vt qui fertum gererem, non debere negligere consuetudinem iam ferè omnino exolescentem de eo qui præisset conuiuio, sed eam in vsum reuocare. Hæc sententia ita placuit reliquis, vt vniuersi cum strepitu me ad id cohortarentur. Ibi ego: Quando, inquam, omnibus vobis ita videtur, ego me ipsum conuiuij modipera-
torem constituò, iniungóque reliquis, vt in præsentia bibant suo quisque arbitrato: Cratoni autem
ac Theoni autoribus huius decreti, atque legislatoribus, vt breuiter atque sub exemplo explicent, qualis sit arbiter ille computationis deligendus, & in quem scopum intentus debeat, ac qua ratione moderari computationi. Ipsi viderint, quomodo inter
se vices differendi partiri velint. Cum illi simulata tergiversatione vsi aliquantulum essent, omnes tamen iis suaderent vt principi obtemperarent, & iussa exequerentur: prior ita orsus est dicere Crato:
Quemadmodum Plato præfectum vigilum vult esse
se quàm maximè vigilem, ita inter conuiuas is debet
magister constitui, qui quàm maximè sit aptus còpòtatio. Talis erit, qui neq; obruat facilè ebrietate, & tamen ad bibendum sit alacris. sitq; Cyri similis, qui ad Lacedæmonios scribens, profitebatur se cùm aliis in rebus fratre ad regnum gerendum aptiorem
esse, tum facilè etiam multum meri ferre. nam & vinosus, contumeliosus fuerit & indecorus: & omnino sobrius, iniucundus, ac mores quàm conuiuium regendo aptior. Equidem Pericles quoties prætor creatus chlamydem primùm indueret, secum solebat colloqui tanquam semetipsum commonefaciēs, Animum adverte Pericles, liberis hominibus imperas, Græcis imperas, Atheniensibus imperas. Ita noster conuiuij moderator secum reputabit, Amicis se præesse: vt neq; permittat eos turpiter agere, neque voluptatibus prohibeat. Et oportet eum cùm seriis bibentium studiis esse accommodatum, tum à

3. de repub.

*lib. 2. de Ex-
ped. Cyri.*

iocis eorundem haud alienum, sed ad vtraque pro-
bè temperatum: ita quidem, vt boni instar vini mon-
nihil ad austeritatem ingenio sit propensior. id e-
nim vino emollietur, & ad mediocritatem redige-
tur. Atque vt Xenophon ait, Clearchum hominem
alioqui austum & agrestem, in prœliis ob audaciã
iucundum hilarẽque fuisse visum: ita qui natura
non morosus, sed grauis sit atque austerus, inter po-
tandum mitescens, amicior sit atque iucundior. Pre-
terea debet peritus quammaximè esse, quam vnũcui-
que conuiuarum mutationem vinum adferat, & ad
quod affectionis genus procliuior sit, ac quomodo
merum ferat. Non enim vini quidem est aliud alia ad
aquam contemperatio, quam pincernæ regij habentes
cognitã, aliàs plus, aliàs minus aquæ suffundunt:
homo autem ad vinum non habet suum temperamẽ-
tum. sed & est, & magistro conuiuij cognitum esse
debet, ab eoque obseruari: vt musici in morem aliorum
animos potando contentiores, aliorum abstinendo
remissiores reddens, è diuersitate æqualitatem
atque consonantiam conficiat. ne hemina & acetabu-
lis æqualitas æstimetur, sed modo quodam oppor-
tunitatis & vi corporum sua vniciuique vini portio
tribuat. Quòd si hoc difficile est, ista quidem om-
nino tenenda sunt arbitro bibendi communia de na-
turalis & ætatibus. puta, quòd senes facilius inebrian-
tur quàm iuuenes, qui mouetur subinde quàm quies-
centes, insomniis & curis vexati, quàm qui animo
quieto sunt & hilari * affatim & de * abducentes
à lasciuiantibus. Atque hæc qui cognita habeat, faci-
lius ignaro decorum concordiamque conuiuij tem-
perando adsciscet. Illud nemo sanè ignorat, magi-
strum conuiuij omnibus debere amicum esse conui-
uis atque acceptum, cum nullo simultates aut inimi-
cicias exercere. alioqui neque imperando tolerabilis,
neque distribuendo æqualitatis obseruans, neque col-
ludendo inculpabilis erit. Talem ergo (aiebat) tibi
ego,

ego, mi Theo, conviuij præfectum verbis tanquam
 è cera fictum trado. Tum Theo: Equidem, inquit,
 accipio virum probè & conviuiio convenienter for-
 matum. nescio autem, an si vbique eo vtar, dedeco-
 5 raturus sim opus. * hunc mihi videtur * convi-
 uium * adducturum nobis: & visum iri modò cõ-
 cio populi rempub. in sua potestate habentis, aliàs
 schola rhetorica fieri, mox ludus talarius, interdum
 scena & pulpitum. nisi fortè non videtis inter cœnâ
 10 dum alios de rep. & iudiciis disputantes, alios decla-
 mitantes & scripta sua recitâtes, quosdam mimis &
 saltatoribus præmia constituentes. Alcibiades verò
 & Theodorus Polytionis conviuium pro adyto
 vbi homines sacris initiarentur vsurpauere, facigera-
 15 tiones & mysticas actiones imitando. Quæ omnia
 ego præfecto conviuij nequaquam negligenda ar-
 bitror. sed & sermonibus, & spectaculis, & ludicris
 locum dabit iis duntaxat, quorum vsus ad scopum
 conviuij pertingit. is autem est amiciciæ vel confir-
 20 mationem vel initium voluptate quadam inter con-
 viuas efficere. Est enim conviuium oblectatio inter
 pocula, ob gratiam in amiciciam desinens. Iam cum
 in omnibus rebus id quod sincerum ac nulla alia re
 permixtum est, fastidiosum sit & damnosum, ipsa au-
 25 tem mixtio nisi tempestiuè & modo adhibito sit, o-
 mnia turbet, & cum iucundis vtilitatem detrahat, *
 tum vtilia molesta redigat: nimirum etiam bibenti-
 bus arbiter mixtam quandam providebit oblecta-
 tionem. Quod ergo vulgo dici solet, iucundissi-
 30 mam esse nauigationem prope terram, & deambula-
 tionem iuxta mare: id huc transferet, itaque seria
 iocis temperabit, vt & iocantes serium vtcunque
 aliquid sectentur, & rursus seria agentes animû re-
 cipiant, veluti à nausea, dum ad ludum iocûmque
 35 propinquum respiciunt. Nam & risus potest ad mul-
 ta vtilia accommodari, & seriæ res dulcedine aliqua
 temperari.

*Conuiuium
quid.*

*Inter echinopodes uelut, asperam & inter ononin
Interdum florent mollia leucoia.*

Qui verò ludi sine seriis rebus comestatum veniunt
in conviua, eos iubebit accuratè cauere, ne fallant
contumeliâ, sicut altercum vino inferentes, iis quæ
vocantur mandatis, ut dum balbos cantare, caluos
se pectere, aut claudos saltare iubent. Sicut Agame-
stori Academico, qui crurum alterum tabe consum-
tum & exile erat, insultantes compotores, iusserunt
vnumquemq; vno dextro stantem in pede poculum
ebibere, aut multam persolvere. cum autem ius man-
dandi ad ipsum pervenisset, omnes iussit ita ut ipsum
viderent bibere: allatâque inani testa, in eam infer-
to debili pede poculum exhaustit, reliqui omnes
cum periculo facto præstare se id non posse viderêt,
multam soluerunt. Scitus profectò Agamestor.
atq; ita omnino cum facilitate & hilaritate vlciscen-
da sunt talia. Proinde mandatis istis adsuescemus
uti ad voluptatem & utilitatem accommodatè: eâ-
que imperare, quæ iusso sint familiaria, & præstari
ab eo possint, præstantemque ornent. ut muscos iu-
beamus canere, oratoriam artem callentes dicere,
philosophos quæstionem aliquam obscuram solue-
re, poëtas versus recitare. Libenter enim unusquis-
que & alacriter ad rem eam ducitur,

In qua seipso cernitur præstantior.

Sanè rex Assyriorum præconis voce præmiū ei pol-
licitus est, qui nouam voluptatem aliquam excogi-
tasset. at conviuij rex meritò præmium & honorem
detulerit ei qui iocum contumeliæ purum, & oble-
ctationem utilem, risumq; non momi & iniuriarum,
sed gratiæ & comitatis socium in conviuium intro-
duxerit. hanc enim ad rem pleraque conviua nau-
fragium faciunt, dum non rectè gubernantur. Est
autem hominis modesti ac prudentis iram atque i-
nimiticicias vitare: quarum occasiones in foro ex aua-
ricia,

ricia, in palæstra & gymnasiis è contendendi studio, in magistratib. & honorum petitionibus ex ambitione, in cœna atque inter pocula è iocis captatæ nobis insidiantur,

QVAESTIO QVINTA.

Quomodo dictum sit, Amor docet musicam.

10 **Q**uomodo dictum sit — *Musicam quidem*
Amor docet, licet fueris prius rudis :

quæsitum est apud Sossium cùm carmina quædam
 Sapphica recitata essent. quando etiam Philoxenus
 Cyclopem camœnis bene sonantibus sanasse amo-
 rem scripsit. Dictum ergo fuit, Amorem vim habere
 15 ad omnia audendum, & nouas res tentandum impel-
 lendi : quamobrem Plato eum nihil intentatum re-
 linquere dixit. Nam & de taciturno loquacem, &
 de verecundo officiosum reddit, & de negligente
 20 industrium, de focrde impigrum : & quod maximè
 videatur alicui mirum, tenax homo & sordidus in
 amorem incidens, tanquam ferrum in ignem, emol-
 litur, mitiorque fit & faciliior. vt iam non planè ridi-
 culum sit illud verbum, vulgo quod fertur, Amantiũ
 25 crumenas folio porri ligatas esse. Hoc quoq; dictum
 fuit, amorem ebrietati esse similem. Facit enim cali-
 dos & hilares, ac dissolutos : & qui tales sunt reddit, ad
 cantillandum vocésque mensura contentas ma-
 ximè efferuntur. atque adeò Aeschylum aiunt, cùm
 30 vino incaluisset tragœdias scripsisse. Lamprias quo-
 que auus noster inter potandum inveniendi ac di-
 sputandi facultate sibi ipsi præstabat : ac solebat di-
 cere à vini calore vaporem quendam se, vel vt à thu-
 re fit, sentire edi, quo oppleretur. Iam cùm ama-
 35 sios lubentissimè amatores videant, non minùs libè-
 ter eos laudant quàm vident : & amor alioqui lo-
 quax, in laudando est verbosissimus. nam qui amant,

Herodot.
Κλειώ.

cum sibi ipsis hoc persuaserunt, tum aliis persuasum volunt esse, pulcros abs se & bonos amari. (quæ res etiam Candaulem illū Lydum eò pertraxit, ut in cubile introduceret seruum, cui spectandam suam vxorem præberet.) Ipsi enim volunt suorum amasiōrum pulcritudinis testes esse. itaq; cum laudationes scribunt, eas cantilenis & versibus exornant, tanquam auro statuas, ut & audiantur & memorentur à pluribus. Atque etiam si equum, gallum, aliudve quippiam amasio donent, ut elegans sit & impensè decoratum munus laborat. quo magis orationem, quam adulandi gratia adhibent, suauem esse volunt, nitidam, atque elatam: qualis est poëtarum. His collaudatis Sossius: Non minùs commodè, inquit, argumenta aliquis duxerit ex his quæ de musica scripsit Theophrastus: quem librum nuper ego legi. Is enim tria ait musicæ esse principia: dolorem, voluptatem, instinctum diuinum. quorum vnumquodvis vocem à consueto modo auersam ad canendum inclinet. Quippe gemitus dolentium ac eiulationes ad cantilenam sunt procliuēs: vnde oratores in conclusionibus, & histriones in deplorationibus sensim ad succinendum videmus accedere. Et exultans animi gaudium eorum, quorum leuiora sunt ingenia, totum corpus exagitat, & ad motum corporis saltationemque numeris aptam concitat, aut (si saltandi quis ignarus sit) ad plaudendum. atque tunc exagitatorum hominum videas (quod est apud Pindarum) furores, & conclamationes cum fremitu & ceruicū iactatione. modestiores vocem duntaxat ad cantandum, grandiusque dicendum, & ad modos accommodant. Maxime autem diuinus instinctus & corpus & vocem de consueto statu modòq; exturbat atque pervertit. vnde & in orgiis Bacchi numeri seruantur, & oracula per versus à captis furore vatibus eduntur, paucosq; insanientium videre est qui nō sua deliria carmine & cātū enūciēt.

His

His ita habentibus, si explicatum in aperto amorem
intueri velis, ac pernoscere, inuenies nullam aliam
animi perturbationem vel dolores adferre acriores,
vel gaudia vehementiora, vel maiores furores men-
tisque ab alienationes. sed animam hominis amore
capit, instar Sophocleæ urbis

Totam refertam suffitibus & odoribus,

Pæanibus resonantemq; & ululatibus.

*initio Ty-
ranni.*

Ab absurdum itaque non est aut mirum, si omnia prin-
cipia musicæ amor in se complexus, dolorem vide-
licet, voluptatem, instinctum diuinum, cum alias
industrius & garrulus, etiam ad condenda carmina
& versus magis vilo animi alio motu præceps sit.

QVAESTIO SEXTA.

De Alexandri bibacitate.

Sermo inciderat de rege Alexandro, quod is non
bibisset multum, sed inter pocula differendo cum
amicis multum extraxisset temporis. Eum vanitatis
convicit Philinus ex diariis commentariis regiis, in
quibus creberrimè & continenter scriptum est, Hanc
diem rex à compositione dormiuit: aliquando etiā,
& postera. Itaque ad venerem quoq; fuit segnior,
alias acer & iracundus, quæ res calorem corporis ar-
guunt. ac dicitur corpus eius suauissimè oluisse, ita
ut tuniculæ fragrantia replerentur aromatum odo-
rem æmulante. Quod ipsum etiam caliditati vide-
tur deberi: siquidem terræ siccissima & calidissima
loca thus & casiam proferunt: & fragrantiam Theo-
phrastus nasci tradit coctione quadam humorum,
quando quod noxium erat, calore excoctum fuerit
atque dissipatum. Videtur autem etiam Callisthe-
nes * in calumnia * tanquam egrè fer * cœna-
re ob * quando etiam magnum calicem, qui Ale-
xandri dicebatur, ad se delatum recusauit, fatus Non
velle se epoto Alexandri calice, opus habere Aescu-

lapio. Hæc ergo de bibacitate Alexandri. Mithridatem porrò, qui Romanis bellum fecit, in certaminibus quæ instituit aiunt etiam præmium proposuisse ei qui plurimum edisset, & ei qui bibisset plurimum: ipsum vtriusque rei victoriam consecutum esse. omnino autem plus solitum bibere quàm quisquam ætate hominum, indeq; eum Dionysi, quod est Bacchi, cognomentum reportasse. Ea quidem, inquam ego, cognomenti causa horum de numero est, quæ frustra creduntur. Nam infantis eius etiamnum cunas fulmen incendit, corpore intacto, vestigio duntaxat ignis in fronte relicto à coma compræhensi * * Cùmq; iam virilem attigisset ætatem, rursum illo dormiente fulmen in domicilium incidit, ac propter eum suspensam pharetram pertransiit, sagittis incensis. ex eo vates pronunciauerunt maximam ei fore potentiâ sagittaria re & levis armaturæ exercitu. vulgo autem Bacchus appellatus est, quòd similia eius fulminib. accidissent. Exinde sermo fuit habitus de iis, qui multū bibissent. In his pugil quoque Heraclides fuit numeratus, qui patrum nostrorum vixit memoria, diminutiue Heraclûs ab Alexandrinis dictus. Is, cùm ei adsiduus compotor nullus obtingeret, quosdam ad matutinâ potationem, alios ad prandium, ad cœnam rursum aliquos, & tandem alios ad comensationem invitauit, ita vt primis continuo secundi, itaq; deinceps tertij & quarti succederent: ipse nulla facta intercapedine omnibus sufficiebat, quatuorq; vnâ computationes peragebat. Inter hos qui cum Druso Ti. Cæsaris F. vixerunt, medicum bibendo aliis omnibus palmam præripientem depræhensum est quinq; aut sex amygdalas amaras subinde ante computationem edere solitum ne inebriaretur. & prohibitum, ac ne id facere posset obseruatum, facilius à vino fuisse victū. Sunt qui putent amygdalides illas vim quandâ mordendæ rodendq; tergendæ carnis habere, ita vt etiam de fa-

de faciebus maculas tollant ex ardore Solis contractas. eas ergo ante potationem sumtas amaritudine sua meatus vellicare ac mordere, ut sic humorem à capite devellant, isq; evaporetur. Nobis magis hoc visum est, amarorem vim exsiccandi humoremque consumendi habere. Etenim gustatu omnium saporum iniucundissimus est amarus, qui venulas linguæ (ut Plato ait) molliores ac rariores contra naturam constringit. Sed & vulnera ut coeant efficitur iniectionis amaris, quæ siccitate sua humorem consumant. quemadmodum Homerus dixit:

Contritam manibus radicem iniecit amaram.

Ilia. 7. fine.

Omnes hæc pepulit de corpore quippe dolores,

Substitit & sicco contentus vulnere sanguis.

Nam gustatu amarum quod sit, id rectè dixit vi siccandi præditum. Videntur etiam mulierum quæ vocantur diapasmatæ, quibus sudores coercerent, amara esse natura, & vi adstringendi prædita, vehementiæ stipanti comitante amarore. His, aiebam, sic habentibus, non abs re creditur, amaritudinem amygdalarum remedio adversus vinum esse, cum interiora corporis exsiccans, non patiatur impleri venas, quarum distentione dicunt & conturbatione ebrietatem oboriri. Magnū autem huius rei argumentum est id, quod vulpibus vsuvenit. quæ si amygdalas amaras edant, neque statim aquam lambant, mori humore illico omni consumto.

QVAESTIO SEPTIMA.

Cur senes magis delectentur mero.

Quæsitū fuit de senibus, cur meraciore potu magis gauderent. Ii qui refrigeratam, eorum corporis habitudinem & calefactu difficilem causantur, cui propterea vini meraci temperies commodius conveniret: nihil novi, sed in promptu quod esset, neque sufficienter verèq; causam explicaret at-

tulerunt. Idem enim in reliquis sensibus contingit. Difficulus etenim mouentur, difficulus qualitatibus adficiuntur, nisi ea nimiae eis accidant. In causa est laxatio seu remissio temperamenti: quod ob languorem porro non nisi ictu aliquo perculsum solet affici. Itaque etiam odoratus eodem modo se habet ad odores. mouetur enim à meris suauius. & tactus vulnera dis * nam vulnera * accipientes * quæ laborantibus * ssumus fit audiendi sensus. nam musici senescentes, fides acutiùs intendunt, ac duriùs, veluti ictum quendam adhibentes sensui contentiorem vocis sonum. Quod enim ferro duratio ad vim roburq; confert, id corpori ad sensum præbet spiritus. Spiritu ergo minuente & languescente, ociosum ac terrenum relinquitur sensus instrumentum, requiritq; aliquid, à quo vehementiùs percellatur. tale autem est merum.

QVAESTIO OCTAVA.

Cur seniores facilius litteras eminus legant.

HAec nobis de proposita questione ita comminiscuntibus argumenta, videndi sensus refragari putabatur. Nam seniores cum procul ab oculis dimouent litteras, legere eas possunt, admotas propius nequeunt. Idq; significas Aeschylus, ita inquit:

* —ipsum, non de propinquo enim

* senex sed scriba perspicuus eris.

Idem hoc Sophocles de senib. magis disertè dixit:

Tardè seni sermones accidunt enim,

Aegreq; perforatas aures permeant:

Videt eminus, cæcutit omnis cominus.

Si ergo sentiendi instrumenta senibus ita sunt comparata, vt contentiore & vehementiore sensili faciliùs moueantur: cur lecturi propinquâ luminis circumfusionem non ferunt, sed librum ab oculis longius

gius abducunt, splendorem infringunt, aëre tanquā
vinum aqua eum diluentes. Fuerunt, qui ad hoc di-
cerent nō luminis deminuendi gratia senes librum
ab oculis remouere, sed vt quasi complecteretur &
5 continerent plus lucis, aëreque splendido implerent
spacium quod oculis est & litteris interiectum. Alij
in eorum sententiam concesserunt, qui radios visus
concurrere arbitrantur. Nam cū porrigatur ab
vtroque oculo turbo siue meta, (conum Græci dicūt)
10 cuius apex in ipso insistet oculo, basis rem visā cō-
prehendat: probabile est aliquō vsque conos seor-
sim ferri istos, longiūs progressos concurrere, vñāque
lucem efficere. quo fit vt quidquid videtur, vnicū,
non geminum cernatur, tametsi vtroque oculo con-
15 spicitur. in causa enim est conorum coitus, ē duabus
vnā visionem redigens. His ita constitutis, senes
vbi litteras propiūs oculis admouerunt, conis non-
dum in vnum coniunctis, vtroque seorsim attingen-
tes rem videndam, imbecilliūs apprehendunt. lon-
20 giūs autem ab oculis eas intuentes, luce iam ampli-
ficata & confusa in vnā, subtiliūs pervident: tan-
quam duabus manibus id tenentes, quod vna non
possunt. Lamprias autem * Hieronymum * non
legit * ingenij præstāciam incidens: quōd iis quæ
25 à visibilibus accidunt * ad oculum visu percepta,
primū quidem feruntur crassa & magna: itaque se-
nibus ob propinquitatem obturbant, quorum ocu-
li duriores sunt & tardiūs penetrantur. Cū autem
in aërem efferuntur, intervallo iam facto, terrestres
30 partes defringuntur atque decidunt: tenues ad visum
accedunt, & æquabiliter ac sine molestia meatibus
applicantur, vt minūs turbati, faciliūs apprehendāt.
Nam florum etiam odores longiūs accidentes, sua-
uiiores sunt: si nimis propē florem admoueas, non
35 ita pura sincerāve est fragrantia. cuius rei causa est,
quōd terrestria ac turbida multa vnā cū odore ex-
halant, eūque haustum in propinquo vitiant. si ve

rò remoueat florem aliquantum, terrestria decidunt,
 quod sincerum est & calidum, id ob suam tenuita-
 tem ad sensus instrumentum perfertur. Nos autem
 Platonium secuti principium dicemus spiritum lu-
 cis similem ex oculis excidere, & cum luce quæ cir-
 ca corpus est commisceri, ac cum ea con crescere, ita
 ut ex ambobus vnum fiat corpus consentiens. Por-
 rò mixtio ea fit vnius cum altero, ratione propor-
 tionis cuiusdam ac certæ quantitatis. non enim de-
 bet alterum ab altero superatum aboleri, sed ex am-
 bobus in medium quoddam harmonia & commu-
 nione redactis vna vis confici. Quæ cum sint, prove-
 sta ætate hominibus, siue fluxus appellari debet si-
 ue spiritus lucidus, id quod per pupillam fertur, si-
 ue lux, cum sit imbecillius iam & languidius, non
 temperatur neque commiscetur cū re videnda, sed
 perit atque confunditur: nisi litteras ij longius ab
 oculis abducentes, nimium lucis splendorem lan-
 guefaciant, ut non nimia & sincera, sed moderata ac
 proportionē consentiens oculo occurrat. Atque ea
 causa est etiam, quod animalia quædam noctu vi-
 dent. Visus enim eorum diurna luce, cum sit imbe-
 cillis, obruitur, cum non possit cum magna & vali-
 da luce facultas exilis & languida commisceri: cum
 obscura autem luce & tenui, qualis est stellarum, ful-
 gorem sufficientē misceri & proportionē ei respon-
 dentem emittunt: ut hac temperatione visio pos-
 sit fieri.

QVÆSTIO NONA.

*Cur aqua potabili magis eluantur vestes,
 quam marina.*

THeo grammaticus, cum in conviuiο essemus a-
 pud Metrium Florū, è Themistocle Stoico quæ-
 siuit: Quidnam causæ esset, quod Chrysippus tam
 copiosa facta eorum quæ absurda ratione aduersa
 videntur mentione, (ut quod salsamentum si rige-
 tur aqua

- tur aqua marina, fit dulcius, quòd lana pexa minùs
 facilè vi diuellit, quàm sensim dissoluitur: quòd
 qui ieiunarunt, lentiùs edūt quàm qui antè aliquid
 comederunt) nullam vllius horum causam reddidif-
 5 set. Respondit Themistocles, Chrysippum obiter
 hæc & vt exempla protulisse: vt corrigeret nos, qui
 facilè & absque ratione probabilibus saltem capi, ac
 contrà quidquid speciem veri apertam non habet,
 10 auersari solemus. Tibi verò, addebat, mi homo, quæ
 causa est de his rebus dispiciendi? Nam si tantus no-
 bis causarum inquisitor & considerator ades, non
 est quod tam longè à tibi propriis diuertas regio-
 nibus. verùm hoc expedi, cur Homerus Nausicaam *Odys. f. 85.*
 fecerit in fluuio, nō in mari lauanti, quod tamen
 15 erat in propinquo. cū quidem appareat marinam
 aquam calidiorem esse & pellucidiorē, ac maiore
 vi tergendī præditam. Ibi Theo, Atqui hæc, inquit,
 abs te propositam quæstionem iam pridem Aristo-
 oteles explicauit. Etenim mari permixtæ sunt partes
 20 asperæ atque terrestres, vnde ei falsugo. Atq; ideò
 mare & faciliùs fert natantes, & onera sustinet: cū
 dulcis aqua ob leuitatem & imbecillitatem iis ce-
 dat. Ideò aqua dulcis, vt quæ sincera sit, & imper-
 mixta, facilè in vestes sua tenuitate penetrat, rur-
 25 sumq; perfluens magis quàm marina maculas eluit.
 Aut est, cur non videatur tibi Aristoteles hoc pro-
 babiliter dixisse? Probabiliter sanè, inquam ego, at
 non verè. Video enim cinerem quoque, & lapides,
 aut iis deficientibus puluerem aquæ iniici, vt cras-
 30 sior fiat. nimirum quòd terrestria ob asperitatē ma-
 gis valeant ad eluendas sordes: cū aqua per sese
 id ob tenuitatem minùs efficere possit. Ergo maris
 crassities non * * *
 propter acrimoniam. ea enim meatibus referendis * *Macr. vide*
 35 sordes secum aufert. Omne autem pingue, difficul *7. Sat. 13. A-*
 ter eluitur, & næuum facit. Pingue autem est mare: *risto. probl.*
 idque in causa esse puto, quòd aqua eius non bene *sect. 23.*

eluit. Pinguem verò esse aquam marinam, ipse Aristoteles docuit. nam ipso teste & salibus inest pingue quippiam: & lucernæ melius ardent sale iniecto: & iniecta in flammam aqua marina vnà exardescit: neq; vlla est alia aqua quæ perinde incendatur. vtrq; mea fert sententia, idcirco etiâ est calidissima. Sed & alia suppeditat ratio. Finis lotionis est exsiccatio, & maximè purū videtur, quod est maximè exsiccatur. oportet autē humorem qui eluat, vnà cum sordibus abire, sicut veratrū cū vitiosis humoribus quos expurgat. At dulcē aquā, eò quia leuis est, Sol facile extrahit. falsa in meatib. inhærescens, ob asperitatē difficilius resiccati rē patitur. Nihil dicis, inquit Theo. nā eodem in libro Aristoteles affirmat, qui in mari lauerint, eos celerius siccati si in Sole steterint, quàm qui in dulci aqua. Dicit verò, inquam ego. sed existimabā te Homero potius crediturum, qui contrariam sententiam pronunciat. Nam apud hunc Uliſſes à naufragio Nausicæ occurrens

*Odys. 3. 137.
ac 218.*

*Terribilis visu, salæ sædatus aquæ ui:
ancillis eius hæc dicit,*

Vos hinc auferte ancillæ, mihi dum salis acrem

Abluero de corpore aquam. —

cūmq; in fluuium descendisset,

A capite extersit spumam maris. —

Et verò ingeniosissimè poëta sensit quid hac in re eveniat. Qui enim è mari emergūt, ij si in Sole stent, tenuissimum & leuissimum humoris quod est, à calore dissipatur: quod autem salsum est & asperum, id relictum inhæret corporibus, salſugo quædā concreta: donec potabili ac dulci eluatur aqua.

QVAESTIO DECIMA.

*Quare Athenis chorus Aeantidis, (sive Aiaceæ) tribus
nunquam vltimo loco ponatur.*

CUm celebraremus Serapionis victoriā, qui choro Leontidis tribus vicerat, quem ipse instruxisset,

xisset, exceptis conuiuio nobis, vt qui in ciuitatem
 tribumq; illam essemus adsciti, accommodata præ-
 senti ambitioni disputatio incidit. Fuerat enim cer-
 tatum acerrima contentione, splendide ac magnifi-
 5 cè præmia disponente Philopappo, Imperatore au-
 tem omnibus tribubus ex æquo sumtus præbente.
 Is Philopappus tum fortè vnâ in conuiuio adfuit, de
 rebus antiquis quædam narrans, quædâ inaudiens, *
 non minùs humanitatis causa, quàm ob discendi stu-
 10 dium. Proposuit autem tunc Marcus grammaticus
 tale quidpiam de quo dispiceretur. Neanthem Cy-
 zicenû in iis quæ perscripisset de fabulosis vrbium
 asserere, hunc Aeantidi tribui honorem eximium
 habitum fuisse, vt nunquam choro ipsius vltimus
 15 locus assignaretur. * igitur dicebat * histo-
 riæ * Quod si id genuinum non est, proposita si
 in medium omnibus causæ indagatio. Hæc cum Mi-
 lo socius dixisset, Quid si mendacium istuc est? Phi-
 lopappus, Nihil (inquit) mali est si ob studiû cogno-
 20 scendi nobis idem eveniat, quod sapienti illi Demo-
 crito. is enim cum fortè ficum ederet, sapôrque mel
 referre videretur, quæsuit è famula, vnde emisset.
 cumque ea hortum quendam nominasset, eò iussit
 se (nam de mensa illicò surrexerat) adduci, sibiq; lo-
 25 cum commonstrari. mirante muliercula, & quid sibi
 vellet interrogante: Oportet, inquit, me causam
 dulcedinis invenire, quod fiet loco à me conspecto.
 tum subridens illa, Adhæde, ait, mensæ. ipsa enim, im-
 prudens in vase quod melle imbutum fuerat, ficus
 30 posueram. tum philosophus indignabundus, Eneca-
 sti me, inquit. & tamen meditabor, causamque in-
 quiram, quòd dulcedo ficui à natura est attributa.
 Nos quoque itidem Neanthis leuitatem in rebus
 nonnullis non vsurpabimus pro subterfugendi di-
 35 sputationem occasione. nam, vt nihil vtile aliud, sal-
 tem exercitationis copiam ista præbebit. Ex eo vni-
 uersi ad laudandam illam tribum sese dederûnt, con-

*Præfiguntur
Aeschylī tra-
gædiis.*

quisitis quæcunque ad gloriam ei parandam viderentur conducere. Venit enim in mediū Marathon, pagus seu curia illius tribus: & Harmodius Aeantidibus adscriptus fuit, qui curia scilicet Aphidnæus fuisset. Glaucias autem orator in acie quoque apud Marathonem cornu dextrum huic tribui fuisse datum ex elegiis Aeschylī (quas ille, qui magna cū gloria illud prælium obuiisset, postea solo verso conscripsit) demonstrabat. quin & Callimachum polemarchum arguebat ex ea fuisse tribu: qui & præclarissime sese gessit, & post Miltiadem, cui suffragatus erat, maximè autor illius fuit pugnae. His à Glaucia dictis ego id adieci, Decretum etiam, cuius vi Athenienses in prælium eduxit Miltiades, factum fuisse prærogatiuam tenente Aeantide tribu: & Plataica pugna maximè nobilem fuisse eiusdem tribus virtutem. itaque etiam eandem tribum sacrificium Sphragitidibus nymphis oraculo Delphico præceptum pro victoria gratias agendi causa, in Cithæronem adduxisse, hostiam & reliqua præbente ciuitate. Sed vides, aiebam etiam reliquis tribubus multa esse eximia, meæ præcipuè: nam Leontidem me dicere intelligitis, quæ gloria nulli concedit. Proinde considerate, an non hoc sit probabilius, id ad demulcendam deliniendamque Aiakis, à qua Aeantidi tribui nomen est, iracundiam esse institutum. Non enim facile patitur Telamonis F. se posteriore loco haberi, sed ob iram & contendendi studiū paratus est quidvis in quosvis conari. Is ergo ne difficilis & implacabilis esset, visum fuit quod ei posthabito molestissimum erat futurum præcauere, & ita rem temperare, vt tribus ipsius nunquam ultimo loco poneretur.

P L V T A R C H I

Sympofiacôn, id est Cõviua-
lium difputationum liber
fecundus.

Q V A E S T I O P R I M A.

*Quæ nam fint quæftiones, qui sales conuiuio de fen-
tentia Xenophontis magis minufve
conuenientes.*

15 **E**ORVM quæ ad cœnas & conui-
uia apparantur, Sossi Senecio, quæ-
dam necessarium habet ordinem,
vt vinum, cibi, opsonia ac stragulæ
nimirum vestes & mensæ: alia vo-
luptatis gratia sunt introducta, v-
20 su nullo, vt auditiones, spectacula, scurræ: quibus vt
præsentibus delectantur conuiuæ, ita absentibus ci-
tra molestiam carent, neque conuiuium eo nomine
tanquam minus perfectum culpât. Ita etiam sermo-
num alij à moderatis hominibus ad vsum conuiuio
25 rum adhibentur: alios admittunt considerationem
probabilem habentes & loco magis quàm fistula aut
barbitum conuenientes. quorum exempla admixta
etiã præcedens liber habet. prioris generis, An phi-
losophandum sit inter pocula, An loca adsignare
30 conuiuis rex, aut accumbere suo vnumquenq; ar-
bitratu sinere debeat * talia. posterioris, Cur ama-
tores ad poëticam sint proclues, De tribu Aean-
tide. Horum ego illa voco ad conuiuium pertinen-
tia, hæc communi nomine conuiualia. sunt autem
35 conscripta promiscuè, non distinctè, sed vt memoria
suggererat. Neque debet mirum videri lectoribus,
si hæc tibi inscribentes, quædam prædictorû ex tuis *

Lib. V. di-
scip. Cyri.

colloquiis conduximus. nam si disciplina recorda-
tionem non faciat, tamen hæc sæpe in idem concur-
runt. Cùm autem in singulos libros quæstiones sint
decem à nobis collocatæ, hoc in libro ea prima est,
quam nobis Xenophon Socraticus quodammodo ⁵
suggessit. Ait enim Gobryam à Cyro cœna exce-
ptum cùm alios Persarum mores fuisse admiratum,
tum quòd talia invicem interrogabant, qualia in-
terrogari quàm non interrogari erat iucundiùs: &
talibus impetebant se mutuò falsè dictis, quib. im- ¹⁰
peti quàm non impeti erat suavius. Nam si nonnul-
li laudando offendunt: cur non summam admiratio-
nem mereatur illorum faceta calliditas, quorum e-
tiam sales voluptati essent iis in quos depromeban-
tur. Excipiens ergo Patris nos *, Quàm vellem, aie. ¹⁵
bat, audire istę interrogationes cuius generis ac mo-
di essent. Non enim exigua mihi pars dexteritatis
in consuescendo est accurata scientia & observatio
interrogandi ac iocandi. Magna, inquam tum ego.
Sed vide an non ipse Xenophon id genus in Socra- ²⁰
tico & Perficis demonstrauerit conviviis. Si tamen
videtur, vt ipsi quoque conemur eam ratione osten-
dere, primùm arbitror iucundum esse de his inter-
rogari rebus, de quibus in promptu sit responsum:
hoc est, quarum peritus sit qui interrogatur. Nam ²⁵
de ignotis interrogati cùm non habet quod respon-
deant, ægrè ferunt: tanquam id postulati quod dare
non possint. aut demonstrationes argumentaque
proferentes parum firma, perturbantur & hærent.
Quòd si responsio non modò facilis sit, sed etiam ³⁰
subtilis, id respondentem iam voluptatem adfert. Fit
autem, cùm de iis interrogantur quæ ipsis nota ple-
rique ignorant, vt de astrologicis aut dialecticis.
Nam non agens tantùm, aut dies exigens in reali-
qua, sed etiam differens

35

Vbi ipse scipso præstet arte plurimum,
læticia perfunditur, gaudetque se interrogari iis de
rebus,

rebus, quas se habere cognitās nesciri nō vult. Hinc
 fit, vt qui peregrinati, ac multas pervagati sunt lon-
 ginquas regiones, morēsq; & instituta barbarorum
 inspexerūt, & mare nauigauerūt exterū, de iis rebus
 5 se interrogari gaudeant, lubentēq; narrent, & de-
 pingant sinus atque loca: existimātes ita se laborum
 suorum gratiam quandam & solamen reportare.
 Omnino autem quæ nemine interrogante ipsi vltro
 narrare solemus, de iis quæri è nobis gaudemus:
 10 quod videmur iis gratificari, quibus alioqui eramus
 nostra narratione obturbaturi. Id genus morbi ma-
 ximè in iis existit, qui cōplures nauigationes con-
 fecerunt. Qui magis sunt sciti, interrogari auent de
 iis rebus, quas ipsi cūm præclarè gesserint, edissere-
 15 re præsētibz verentur atque abstinēt. Probè igitur
 Nestor, qui cognitām haberet Vlissis ambitio-
 nem, ita hominem compellat:

Inclyte dic age maxima Achiuūm gloria Vlisses,

Iliad. x. 544.

Qua cepistis equos ratione hos. —

20 Molesti enim sunt qui seipsos laudant, suōsque pro-
 speros successus recēsent, nisi quis præsentiū * co-
 acti dicant * itaque interrogantur * de legatio-
 nibz & administrata republica * si quid magnum
 & splendidum confecerint. Ergo minimè de his,
 25 vtpote invidi & maligni interrogant. Sed averse-
 tur hæc, & locum narrationi non concedunt, neque
 volunt ansam sermoni præbere, qui dicētē ornet:
 neque in gratiam responsuri quærere de iis, quæ eo-
 rum inimicos & malevolos sentiūt audire nolle. At
 30 verò Vlisses hæc ad Alcinoū:

Induxti mentem nostros audire dolores

Odyss. i. 12.

Narrantis, gemitusq; graues audere loquentis.

Et ad chorum Oedipus:

Colom.

35 *Graue est reconditum, hospes mē, pridem malum*
Reuocare in memoriā.

Sed Euripides contrā:

Tull. 2. Fin.

Suauis est laborum præteritorum memoria,

* non adhuc oberrantibus nouas adferunt. Cauenda enim sunt interrogationes de calamitatibus. Aegro quippe animo narrant damnationes sui, aut liberum mortes, aut parum felices terra marique negotiationes. Contrà si quæras quomodo ad tribunal causa steterint, aut à rege compellati fuerint, aut aliis in tempestatem prædonisve illapsis periculum ipsi subterfugerint, pergratum feceris si id sæpiuscule facias: & re ipsa ministerio sermones quodammodo fruenter, expleri iis narrandis atque commemorandis non possunt. Gaudent etiam interrogati de lætis amicorum successibus, de filiorum profectibus in studio litterarum, in agendis causis, in amiciciis regum. Lubentius etiam & alacrius narrant interrogati inimicorum & malevolorum dedecora, damna, ac damnationes convictorum sceleris, & in res aduersas delapsorum: quod facere vltro cauent, ne videantur alienis malis gaudere. Iucundius etià est venatori, si de canibus percūctere, aut certaminum studiosum de gymniciis ludis, vel amatorem de formosis. religiosus & sacrificandi studiosus narrare solent somnia, & quas res oraculi, ominis, victimæ adiumento, deorumve propicia voluntate prosperè peregerit. Senes, etiam si narratio omnino nihil ad rem factura sit, tamen delectant qui ex ipsis aliquid quærunt, gratiamque ineunt eorum dicendi voluntate exitanda.

Odys. 7. 248

*Dic mihi Nelide uerum clarissime Nestor,**Qua perisse scias ingentem Agemnona morte?**Tunc Menelaus ubi fuit? Argos Achaicum an illum**Illo non tenuit tum tempore?—*

simul de multis rebus interrogat, & occasiones varia differendi suggerit. secus quàm nonnulli, qui necessitate circumscribentes, & in arctum responsa cogentes, suauissima senes oblectatione defraudant.

Vni-

Vniuersè autem qui voluptatem malunt quàm molestiam afferre, huiusmodi proponunt quæstiones, quarum responsis non vituperatio, sed laus: non odium aut invidia, sed benevolentia & gratia auditorum committetur. Atque hæc quidem de interrogationibus. Salibus autem qui nequit cautè, artificiosè, ac tempestiuè uti, omnino iis abstineat censeo. Sicut enim in lubrico loco etià ii subvertunt, qui tantum in transcurso cursu attingunt: ita in vino quævis oratio non satis comoda occasionem nobis peccandi præbet. Est, cum salibus magis quàm cõviciis exagitamur. cum hæc ab ira incòsultò proficisci sæpe videamus; illos non à necessitate, sed studio cõtumeliæ & malignitate. & in vniuersum differere * magis quàm nugantibus succensemus * Quod autè omnino * aderit. * sales, convicium autem * esse, & factum dedita opera atque cum apparatu. Qui enim falsamentarium te appellet, is palàm convicium facit. qui dicat, Meminimus te cubito nares emũgere, falsè punit. Et Cicero ad Octaviũ, qui ex Africa oriũdus videbatur, orante ipso dicentem se non audire, Atqui, aiebat, aurem habes perforatam. Et Melanthius cum à comico poëta derideretur, dicebat: reddis mihi symbolum non debitum. Magis autem sales seu dicteria (Græcum scomma sic explicemus) mordent, quòd instar hamatorum telorum diutius inhaerent. molestàque est morsis oblectatio elegantiae grata audientibus. nam voluptatem ex dicto capientes, credere * vituperare dicèti * enim est * peccati præ- * scomma est autore Theophrasto. Itaque auditor à se id quod deerat suspicioni adiicit, tanquàm sciens & credens. Qui enim ridet & delectatur dicto Theocriti ad quendam qui furari vestes videbatur, & ex ipso quærebat irètne ad cœnā, dicentis

iturum se, sed ibi etiam dormiturum: is confirmandi crimen similis est. Itaque intempestiva iaciens dicteria etiam præsentis malignitatis quodam conta-

*De falsè dictis
Macr. 7.
Sat. 3.*

II. *discip.*
Cyri.

gio inficit, tanquam gaudentes aliorum contumeliis. Enimverò præclara illa Lacedæmone inter alias hæc fuit disciplina, falsè dictis alios impetere citrà molestiâ, & equo animo dicteria ferre. nã si quis iniquius ferret, alter statim mordendi finem faciebat. Quomodo itaq; non sit difficile dicterium invenire gratum ei qui incessitur: quãdo etiam citrà molestiam falsè dicto impetere, haud vulgaris est peritiâ & dexteritatis. Verùm enimverò primùm ea mihi videntur dicteria, quæ fontibus molestiam adferunt, voluptatem aliquam adferre & grata esse iis qui procul à culpa & crimine absunt. Vt cùm Xenophon per iocum introducit turpissimum hirsutissimùmque illum, pro amasio Sambaulæ vexatum. Et cùm Quintus noster in morbo diceret, manus sibi esse frigidâs, Aufidius Modestus: atqui, inquit calidâs eas è provincia reportauisti. hoc enim Quinto sanè risum mouit, & oblectationi fuit: proconsuli autem furi opprobrium fuisset & convicium. Itaque etiam Critobulum formosissimum Socrates ad certamen pulcritudinis provocans, iocabatur, non subsannabat. itémque Socratem Alcibiades falsè notabat de rivalitate propter Agathonem. Reges quoque delectantur iis quæ in ipsos tanquam pauperes & priuatos dicuntur. vt cùm dicterio impetitus à Philippo mensæ affecula dixit, An non ego te alo? Quippe mala quæ non adsunt obiiicientes, interim arguunt bona quæ adsunt. Oportet autem certò & constanter boni aliquid adesse: alioqui id quod dicitur, ambiguam & controversam habebit significationem. Nam qui prædiuiti minetur se creditores eius ipsi immisurum, aut abstemium vel temperantem ebrium esse ac per vinum peccare dicat, vel liberali ac' magnifico sordidi & cuminis factoris nomen imponat, aut in patrociniis ac gerenda repub. magnum in foro se reum peracturum iactet: ridendi materiam atque hilaritatis præbuerit.

fit. Ita Cyrus amicos ad earum provocans certamina rerum, in quibus inferior erat, comis fuit atque gratosus. Ismenias cum tibiis caneret ad sacrificiū, neque litaretur, qui conduxerat tibia ei ademit, atque ipse ridiculè cecinit: cumque id corona reprehenderet, Diuinitus, inquit, est canere gratosè. ibi subridens Ismenias, Immò, ait, me canente dij oblectati moram produxerunt: tu autem ut missos ipsos faceres, properè sacrificium acceperunt. Porro qui bonas res per iocum nominibus probrosis adficiūt, id si accuratè agant, magis delectant quàm qui aperte laudant. sicut magis etiam mordent, qui honestis nominibus in conviciando utuntur: ut qui improbos Aristidæ, timidos Achillis nomine appellant. sic & Oedipus apud Sophoclem:

Huius fidelis amicus ab initio Creon.

Huic simulationi ab altera parte respondet ea quæ in laudando versatur. Hac usus Socrates, Antisthenes in conciliandis hominum studiis & amore solertiam, lenocinium & cōductionem appellabat. Cratetem autem philosophum, qui in omnes intrans domos amanter & honorificè excipiebatur, Ostiapertorem vocabant. Elegans dicterium etiam fit, cum vituperationi gratiarum actio adiicitur. sic Diogenes de Antisthene dicebat:

Mihi qui caput uelavit, & ui perpulit

Mendicus essem uti, atq; extorris ædibus.

Et Laco gymnasij præfecto qui ligna non fumentia præbuerat, id se vitio dare simulans, Horum causa, inquit, apud vos non licuit lacrymare. Sic ille, qui conviviū quotidie præbentem plagiarium vocabat & tyrannum, per quem tot annis suam non vidisset mensam. & qui factus è paupere diues à rege, per insidias sibi aiebat ocium & somnum esse erepta. Et si quis inversione usus incuset Aeschyli Caberos, quòd aceto carituri essent domum fabricati: quod i-

pſi erant per iocum minati. Hęc enim magis tangūt,
 acriorēque habent gratiam, ita vt non offendant,
 neque lædant eos qui laudantur. Oportet autem
 eum qui concinnē vti volet diſteriis, vitij & ſtudij
 inter ſe diſcrimen habere cognitum. aliud enim ſunt
 auaricia & contendendi cupiditas, aliud muſicæ &
 venationis ſtudium, quorum illa ſibi obiiici homines
 indignē ferunt, hæc gaudent. Itaque non inueniſtē
 Demoſthenes Mitylenæus, cū cantilenis & citha-
 ræ dediti cuiuſdam fores pulſaſſet, iſque aperuiſſet,
 & ingredi iuſſiſſet, Faciam ait, ſi prius citharam liga-
 ueris. Inueniſtē paraſitus Lyſimachi, qui cū ei rex
 ſcorpium ligneum veſti inieciffet, perterritus proſi-
 luit: cūque ludum ſenſiſſet, Te quoq; inquit, rex,
 volo perterrefacere, da mihi talentum. Sunt etiam
 talia diſcrimina eorum quæ corporibus accidunt.
 nam aduſcus aut compreſſus naſus ſi obiiiciatur, ri-
 dere ſolent. Et Philippus Caſandri F. non indigna-
 tus eſt, cū ei dixiſſet Theophrastus: miror oculos
 tuos non canere, fiſtula narium ipſos ſubeunte. Et
 Cyrus eum qui aduſco eſſet naſo, iuſſit * ſic enim
 quadraturum. Aegrē autem ferunt, ſi oris aut naſi
 tetrum ſcœtorem exprobres. Rurſum caluicie non
 curant notationem, oculi defectum iniquiſſimē au-
 diunt ſibi exprobrari. Antigonus quidem ipſus in
 oculum amiſſum iocabatur. & aliquando oblato edi-
 cto quod magnis erat perſcriptum litteris: Vel cæ-
 cus, aiebat, hæc legere poſſit, Theocritum autem
 Chium interfecit, quod cū ei pollicerentur amici,
 fore omnia ipſius ſalua, vbi ante oculos regis perue-
 niſſet: reſponderat, Omnem ergo ſibi ſalutis ſpem
 eſſe ademtam. Leo Byzantius cū ei Paſiades dixiſ-
 ſet, Lippitudinis contagio mihi abs te accidit: Im-
 becillitatem, aiebat, corporis mihi exprobras, non
 animadvertens filium tuum Nemefin (quæ vindictæ
 dicitur dea) in tergo geſtantem, gibboſum autem fi-
 lium habebat Paſiades. Hoc vitiū etiā Archippus A-
 the-

theniēsis populi cōsiliarius iniquo animo passus est
 sibi à Melanthio obiici : qui eum non procurare, sed
 procuruare pro republica dicebat. Sunt qui ista mo-
 deratè & leni animo sustineāt. vt amicus Antigoni
 cū poposcisset talentum, neque impetrasset : satel-
 lites sibi dari petiit, ne per insidias talētū sibi, quod
 in humeris portare iussus esset, eriperetur. Ita ad ex-
 terna ista alij aliter adfecti sunt, estque magna ani-
 morum inæqualitas. Epaminondas cum collegis
 reipub. principibus conuiuans, acetum postremo bi-
 bebat. interrogatūque an hoc ad valetudinem con-
 duceret, Respondit se hoc ignorare, scire autem fa-
 cere hoc ad recordationem rationis victus quam do-
 mi teneret. Proinde oportet ingeniis eorum quibus
 cū agimus & moribus consideratis iocos vsurpare,
 idque eniti, vt absque molestia & cum gratia collo-
 quamur. Amor autem cū aliās, tum maximè in di-
 cteriiis summam habet varietatem, quæ aliis molesta
 accidunt, aliis grata. cæterum hæc obseruandum est
 tempus & locus. Sicut enim ignem initi dè restinguit
 spiritus, ob illius imbecillitatem: auctum autem nu-
 trit atq; roborat. sic nascens adhuc amor & latens,
 succenset iis qui ipsum detegunt : vbi eluxit & ma-
 nifestatus est, alitur scommatibus, iisque quasi iussa-
 tus arridet. Gratissimum est amantibus, si amatis
 præsentibus eis per iocum ipsum amare obiiciatur,
 aliud nihil. Tum si vxores suas diligunt, aut adole-
 scentulos ingenuos, omnino exsultant, eoque sibi
 applaudunt, quod amor eorum ipsis facietè obiici-
 tur. Atque hac de causa Arcesilaus, cū quidam
 in schola amoris deditus hanc proposuisset quæstio-
 nem, Videtur mihi nulla res aliam rem tangere : at-
 qui, inquit, tu hunc tangis, demonstrans formosum
 quendam ephebum qui ponè adsidebat. Quin & eo-
 rum qui intersunt ducenda est ratio. Nam quæ in-
 ter familiares & amicos audientes ridemus : ea si no-
 bis dicatur vxore præsentē, aut patre, aut præcepto-

re, indignamur. nisi fortè aliquid proferatur, quod
 ij quoque gratum habeant. Verbi gratia, si quis a-
 liquem philosopho præsente incessat cauillo, quod
 absque calceis incedat, aut noctu scribat: vel patre
 audiente parsimoniam: vxoris apud aures, quod al-
 ios non amet, ei soli obnoxius sit atque seruiat. Sic
 Tigranes Cyro interroganti, Quid vxor tua aget,
 cum te inter calones haberi audiet? respondit: non
 audiet, sed coram videbit. Ipsa etiam communica-
 tio eorum quæ obiiiciuntur, diſteria facit tolerabi-
 liora vtcunque. vt cum in paupertatem pauper, in
 ignobilitatem ignobilis, in amorem amator aliquid
 iacit. non enim per contumeliam, sed ioco videtur
 dici, quod à simili dicitur. alioquin irritat & mole-
 stiam adfert. Fuit quidam imperatoris libertus, re-
 cens ditatus. is vnà in conuiuio discumbentibus phi-
 losophis aliquanto proteruius & petulantius insul-
 tans, quæsiuit, Quanam de causa è fabis albis nigris-
 que, tamen pallida fieret puls: vicissim ex eo quæres
 Aridices, qui albis & non albis loris tamen puniceæ
 vibices incuterentur: fecit vt homo graui dolore i-
 ctus è conuiuio discederet. Amphias autem Tarsen-
 sis, qui hortulano patre editus putabatur, cum præ-
 fecti amico obiiiceret, quod nullis esset natalibus: sta-
 tim hæc subiecit: atqui & nos ex iisdem nati sumus
 seminibus. fecit eo dicto, vt cooriretur risus. Scitè
 etiam psaltes quidam Philippi serò perceptam disci-
 plinam curiositatēque inhibuit. nam cum rex eum
 repræhendere de quibusdam modis & harmoniis
 vellet: Absit verò, aiebat, ô rex, vt tam malè tecum
 agatur, isthæc vti meliùs me noris. dum enim vide-
 batur seipsum mordere, regem citra molestiam casti-
 gavit. Ideò etiam comicorum nonnulli dum seipso
 quoque insectantur, acerbitem suam videntur de-
 minuere. vt Aristophanes in caluiciè, & Agathonis
 * lipsin. Cratinus quoq; Pytinam fabulam docuit.
 Id etiam diligenter est curandum, vt diſterium obi-
 ter

ter & subitò ad interrogationem iocumve alterius alicuius aptetur, non longè repetitum & adscitum cum apparatu videatur. Nam sicut iras & pugnas in convitiis obortas faciliùs ferunt: si verò extrinsecus superveniens aliquis turbas det vel convicia ingerat, eum pro inimico & odio habent. ita venia datur libertati ac dicacitati, si è re præsentì simplici-
ter & absque fastidio nascatur. Si verò nihil ad sermonem præsentem faciat, sed alienum sit, simile est
infiidiis & contumeliæ scomma. quale illud Timagenis ad maritum mulieris vomere solentis:

Κακῶν κατάρχεις τήνδ' ἑμῶσαν ἐσάγων.

cùm poëta dixisset τήνδ' ἐμῶσαν. & ad Athenodorum *
philosophum, an Musica ad amorem prolis faceret. Quod enim intempestivum est, & ad institutum non facit, id malevolentia & contumeliæ speciem gerit. ac talia qui admittunt, ij ob orationem, rem leuissimam (vt ait Plato) gravissimam luunt pœnam. Qui
autem opportunitatem norunt & observant, ij Platoni testimonium ferunt, qui dextrè eruditi atque instituti opus esse ait, eleganter & graciosè iocari.

QVÆSTIO SECUNDA.

Cur voraciores simus circa finem autumnì.

ELVSINE secundum mysteria, vigente tum maximè solenni cœtu, convitiium apud Glauciam rhetorem agitabamus. Ibi cùm cœnandi finem alij fecissent, frater Xenocles more suo fratrem nostrum Lampriam scommate ob voracitatem Bœoticam impetuit. Ego ipsis Epicuri verbis Xenoclem ultus, Non enim, aiebam, mi homo, omnes finem voluptatis extremumque faciunt priuationem omnis doloris. Lampriæ autem, qui Peripatum & Lyceum hortato Epicuri præfert, necesse est Aristoteli testimonium perhibere. Is verò vnumquenque seipso edaciorẽ esse circa extremum autumnum asserit: cau-

famque rei adponit, quam ego non memini. Bene est, inquit Glaucias: ipsi enim absoluta cœna eam quæremus. Remotis mensis Glaucias & Xenocles diuersas autumnio causas imputauerunt. ille, quod aluum subducens vacuando corpore subinde novos crearet appetitus. hic, quod maturi plerique fructus acrimonia quadam & vi vellicandi præditi, stomachum quouis opsonio atque condimento magis ad cibi appetitionem provocarent. quando etiam qui inedia laborant, poma aliquo gustato concupiscentiam cibi recuperant. Lamprias autem dixit, innatū nobis calorem, quo alimur, per æstatem dispersum, imbecilliolem esse & rarum. eum autem sub autumnii exitum colligi, ac viribus augeri, intus occultatū ob frigus circumdatū & dēsationem corporis. Ego, ne asymbolus interfuisse disputationi viderer, dixi, Aestate nos magis siticulosos esse, plūsque humoris fumere ob æstus. hoc autem tempore naturam in mutatione more suo contrarium quærentem, nos magis famelicos reddere, alimentūq; siccū temperiei corporis reddere. Sed & cibos non planē causa huius rei vacare. nam quæ ē nouis & recentibus fiunt fructibus, non mazæ modò, legumina, panes, triticū, sed & carnes animalium ipso hoc anno natorum quæ eduntur, succis à veteribus differre, magisque allicere vefcentes solent.

Q V A E S T I O T E R T I A.

Gallina priusne fuerit, an ouum.

Cū aliquantum temporis somniis monitus ouorum esu abstinuissem, amici periculum fecerunt an ne corde quidem vescerer. quo cū me vesci aliquoties vidissent, in eam venerunt suspicionem, me Orphicis aut Pythagoricis obnoxium statutis, quomodo nonnulli cor & cerebrum vt ortus principia, ita oua eandem ob causam abominari. & Alexander Epicureus risus causa protulit versum,

Sine

Sive fabam comedas, caput aut genitoris, idem fit :

quasi oua innuissent Pythagorici illo versu, dum fabas cyamos à fetu dictas nominât : & sentirent perinde esse vesci ouis, atque animalibus quæ oua gignunt. Iam causæ defensio erat quàm ipsa causa futura absurdior, si homini Epicureo somnium proposuissem. itaque illam opinionem per iocum ab Alexandro prolatam non repudiaui. erat enim homo elegans, & sic satis litterarum studiosus. Ex illo igitur perplexam is quæstionem illam, & multum disputatoribus faceissentem negocij in medium protraxit de ouo & gallina, vtrum horum prius exstiterit. Ac Sylla quidê sodalis noster, fatus nos parua quæstione tanquam instrumento ingentem & grauem de origine mundi quæstionem subruere, finem fecit dicêdi. Cùm autem Alexander quæstionem derideret, vt quæ nihil ad rem eam faceret : Firmus adfinitis meus, Ergo, inquit, in præsentia mihi atomis vttere. Nam si exilia debent esse magnorum principia, idque ponêdum est, par est ouum gallina prius fuisse. est enim ouum, vt in rebus sensilibus, simplex, magis varia & ex pluribus mixta gallina. Vniuersè autem principium reliquis est prius : semen verò principium est, ouum semine amplius, animali minus est. Vt enim profectus medium est inter indolis bonitatem & virtutem : sic ouum profectus quidam est naturæ à semine ad animatum corpus proficiscentis. Ad hæc, sicut in animali aiunt primùm nasci arterias & venas : ita rationi consentaneum est ouum animali prius exstitisse, vt quod contineat in contento. Nā & artes initio rudia fingunt & informia opera, postmodò singula suis formis cōcinnantes. quare etiam Polycletus fictor dixit, Opus tunc esse difficilimū, cùm ad vnguem exigitur lutum. Itaque etiam probabile est cùm natura initio sensim moueret materiem, hanc seigniùs obtemperantem informia indefinitaque produxisse rudimenta, cuius modi est

ouum : deinde his conformatis & effectis animal esse absolutum. Vt verò primùm nascitur eruca, deinde siccitate concrescens, tandem rumpitur, atque è se aliud alarum animal exhibet, quod psyche dicitur, papilionis genus quoddam : ita hic ouum prius existit, tanquam materia ortus. Nam in omni mutatione necesse est prius re mutâte esse id, è quo mutatur. Considera enim scnipes & terenides in arboribus & lignis innasce, humoris putrefactione aut cōcoctione. quibus nemo negauerit priorē natura esse vim generandi. Nam materia aduersum ea quæ nascuntur rationem habet matris, vt ait Plato, & nutricis. materia autem omne id est, ex quo constituitur id quod nascitur. Supra hæc iam (aiebat ridens)

Cantabo gnaris—

Orphicam & sacram o-

rationem, quæ non gallina modò antiquius ouum facit, sed ei omnium in vniuersum rerum principem ortum adscribit. Ac de reliquis quidem, quæ plus habent mysterij, fauebo linguæ, vt cum Herodoto loquar. Cùm autem varias animalium formas contineat mundus, nullum ferè genus expers est originis ex ouo. sed & volucra gignit, & natantia innumera, & terrestria vt lacertas, & in aqua terrâq; degentia vt crocodilos, & bipeda vt gallinâ, & pedib. carentia vt serpentes, & multis pedibus prædita vt locustam. Ideò haud abs re ouum in orgiis Bacchicis consecratum est, vt exemplum omnia gignentis & in se continentis. Hæc vbi Firmus disseruit, Senecio : Atqui, inquit, eorum quæ tu protulisti exemplorum vltimum primo loco tibi refragatur. imprudensque adeò Firme mundum loco eius quæ in proverbio est ianuæ contra teipsum aperuisti. Mundus enim primò omnium existit, vtpote perfectissimus. Quippe rationi congruit perfectum imperfecto prius esse natura, vt mutilato integrum, parte totum. Nihil enim rationem partis habet, respectu eius quod ortum non sit. vnde nemo dicit hominem

hominem feminis esse, aut oui gallinam : sed contrà
 ouum gallinæ, semen hominis dicimus, quòd ista ex
 his sint, inq; iis nascantur, ortúmq; deinde suum na-
 turæ tanquam debitum reddât. deest enim iis quod
 5 ipsorum naturæ est proprium : itaq; à natura habêt,
 vt aliquid simile eius vnde excreta sunt efficere ve-
 lint : & feminis rationem definiunt, genituram ortu
 indigentem. nihil autem eo indiget, quod non sit ne
 que exstiterit. Oua autem planissimè videmus natu-
 10 ram habere cuiusdam in animali concretionis & coi-
 tionis, quæ talib. instrumētis & vasis indigeat. Hinc
 est, quod nullum ouum è terra editum memoratur:
 atq; Tyndareum de cœlo delapsum poëtæ fabulan-
 tur. Animalia autem perfecta & integra hodièq; ter-
 15 ra parit : mures in Aegypto, passim serpentes & ra-
 nas & cicadas, extrinsecus alio principio, aliâq; vi
 accidente. in Sicilia sub seruile bellum, cùm sangui-
 nis multum, & insepulta cadauera computruissent
 in terra, copia bruchorum erupit, qui per totam di-
 20 spersi insulam frumentum corruperunt. Hæc ergo
 è terra nascuntur & aluntur, eaque genitabilia facit
 cibi abvndans excremētum : vnde voluptatis gratia
 vnum cum altero coit animal, ac corpus miscet, in-
 dèq; alia oua, alia viuos edunt partu fetus. eòq; ma-
 25 ximè liquet animalia è tellure orta primùm, iam por-
 rò alio modo & invicem coëundo subolem propa-
 gare. Deniq; tota hæc quæstio talis est, ac si interro-
 ges an fuerit matrix ante mulierem. Sicut enim ma-
 trix ad ouum, ita se rursus ouum habet ad pullum,
 30 qui in eo conceptus ad partum reseruatur. vt nihil
 iam differat dispiciens quomodo gallinæ ante oua
 fuerint, ab eo qui inquirat quomodo mares & femi-
 næ exstiterint priusquam penes exstarent & vuluæ.
 Et verò pleræq; partium vnà cum totis subsistunt,
 35 facultates partibus inhærent, actiones facultatibus
 comitantur, effecta actionibus. effectum autem fa-
 cultatis progenerâdi partium ad hoc destinatarum

est semen & ouum. vt omnino necesse sit hæc totius ortum tempore subsequi. Sed & hoc perpende, an non sicut concoctio alimenti nulla fieri potest nondum nato animali: ita ne semen quidem possit, aut ouum. etenim hæc concoctionib. quibusdam & mutationibus confici apparet: neq; fieri vlllo modo potest, vt alimenti abundantiam natura nondum nato animali habeat. Cæterum semen vtcunq; principij naturam sibi vindicat, ouū obtinere principij rationem non potest. non enim primum subsistit, neq; totius obtinet naturam, cum sit imperfectum. Itaque absque principio animal nasci nō dicimus: sed principium viui fetus edendi esse, à qua primum materies mutata fuerit vi, temperiem quandam & mixtionem indente fetificam. Ouū porro itidem vt sanguinem & lac, esse ex eorum numero quæ post nutritionem & concoctionem supernascuntur. Nunquam enim visum est ouum, quod è cæno esset concretum: sed in solo animali coit atque nascitur. At enim innumera animalia in cæno nascuntur. Et quid de aliis dicam? tam multis captis anguillis, nemo vnquam vidit genitale semē aut ouum anguillæ. sed etiam si quis omnem exhauriat aquam, omnem limum, nihilominus aqua in locum istum denuò confluyente anguillæ nascentur. Necesse verò est id posterius nasci, quod ad sui ortum alio indiget: prius id existere, quod nasci absque alterius potest adminiculo. De hoc enim prima est quæstio * nam & nunc nidos conficiunt aues priusquam oua ponant, & mulieres cunabula antequam pariant. non tamen auib. nidos, cunas infantibus priores dixeris. Non enim terra, inquit Plato, mulierem, sed mulier terrā imitatur, & alia feminei sexus. Proinde probabile est primum ortum ex terra temporis perfectione absolutum fuisse, nihilq; indigentem huiusmodi instrumentis, receptaculis & vasis, qualia nunc ob imbecillitatē natura parat atq; machinatur parientib.

Quæ-

QVAESTIO QVARTA:

An lucta sit certaminum vetustissimum.

SOsiclem Coronensem, qui Pythia vicerat præ-
latus reliquis poëtis, nos gratulatorio ob victoriâ
conuiuio excepimus. Cùm autem instaret certamen
gymnicum, plurimus fuit sermo de luctatoribus: nâ
multi ac nobiles aduenerant. Aderat tum Lysima-
chus, vnus de Amphictyonum procuratoribus. Is a-
iebat nuper se grammaticum audiuisset, qui luctâ o-
mnium certaminum esse antiquissimum pronuncia-
ret, idq; ipsius vocabuli testimonio confirmaret. So-
lere enim recentiores plerunq; res nominibus illis
affici, quæ essent antiquiorum: quomodo etiam à
lyra ad tibiâ essent contentionis & pulsationis ver-
ba translata. Locum porro vbi omnes athletæ exer-
cerentur, palæstram appellati, à pale, id est lucta no-
men primò adeptum, quod deinde etiam recens in-
uentis accômodatum fuerit. Id sanè, inquam ego, te-
stimonium est parum firmum. nam palæstra à pale di-
cta fuit, nō quòd lucta antiquissimū de certaminib.
esset: sed quòd ex omnib. certaminum formis ea so-
la luto, puluere ac ceromate indiget. Nam neq; cur-
sum, neq; pugillationē in palēstra elaborant: sed so-
lius luctæ & pancratij sunt volutationes istæ. liquet
enim pancratiū è lucta & pugillatione esse compo-
situm. Alioquin etiam rationi quī sit conueniens, lu-
ctâ q̄ certaminū est artificiosissimū & versutissimū,
simul etiam veterrimū haberi? Id nimirū vsus vitę ne-
cessarij primò proferūt, quod simplicissimū & artis
expers, vi magis quàm artificio conficiatur. Hæc me
locuto, Sosicles: Rectè, inquit, dicis. tuóq; dicto fi-
dē cōciliabo è nominis significatione. pale enim mi-
hi videtur dicta à verbo paleuan, quod dolo & frau-
de deicere notat. Mihi verò, inquit Philinus, à pal-
mo, qui palæstra Græcis est, pale nomen habere vide-
tur. hæc enim maximè manuū parte agunt luctantes,

ut pugno pugiles : unde & nominum est diuersitas.
 Quinetiam cum poëtis sit palynen humidū aliquid
 corpori inspergere & applicare, & maximè luctato-
 res videamus hoc facere, inde licebit vocabuli ori-
 ginē repetere. Hoc quoq;, aiebat, vide, an nō à pelas,
 quod propè significat, rectiùs palen deducamus. nā
 cursorib. cum hoc sit propositū, quàm lōgissimè avel-
 li & distare invicem : pugilibus ne admodum quidē
 cupientibus arbitri certaminū permittant ut se mu-
 tuo complectantur : solos luctatores videmus mu- 10
 tuis complexibus sese devincire, & concertationis
 maiorem partem variè miscendis atque constringē-
 dis invicem corporibus peragi.

QVÆSTIO QVINTA.

*Cur inter certamina Homerus semper primo loco pugil-
 lationem, proximo luctam, ultimo cur-
 sum recenset?*

HIs dictis cum Philinū nos laudauissemus, rursus
 Lyfimachus : Quod ergo, inquit, certamen dice- 20
 mus primum fuisse, potius quàm stadium, ut apud
 * Olympiam. Hæc enim apud nos in singulis concer-
 tationibus introducunt post pueros luctatores vi-
 ros luctaturos, & pugilibus sufficiunt pugiles, iti-
 dēmq; pancratiaſtis pancratiaſtas. ibi autem ubi de- 25
 certauerunt pueri, viros vocant. Immo, inquit Ti-
 mon, ordinem ratione temporis potius considera,
 quem Homerus tradidit. Nam de gymniciſ certami-
 nibus apud eum semper primò pugillatio, deinde lu-
 cta, postremò cursus refertur. Ibi Crates Theſſalus 30
 hoc admiratus, Dij boni, ait, quanta ignoramus. sed
 si in promptu habes aliquos in hanc ſententiam ver-
 ſus, quæſo haud grauatè eos nobis ſubiicias. Ad hæc
 Timo: Funebria, inquit, Patrocli certamina fuiſſe ab
 Achille eo quem dixi ordine inſtituta, omnium ferè 35
 aures etiamnum perſonat. Sed ordinem hunc poëta
 æquabiliter ſeruans, Achillem fecit ſic Neſtori dicē
 tem:

tem: — ego hoc te munere gratis

Iliad. 2, 620

Adficio: neq; enim pugnis, lucta, iaculoue

Certabis, cursuue. —

5 senem autem inter respondendum senili more gar-
riendo eum confundentem.

Nam pugil Oenopidem pugilem Clytomedea uici,

Ibid. 625.

Ancæus lucta Pleuronius est mihi stratus:

Iphiclus cursu uictus. —

o Rursum Uliſſes introducitur, Phæaces provocās ad
concertandum

Pugnis, uel lucta, uel cursu deniq;. —
us respondet:

& Alcino- *Odiss.* 2, 206
ibid. 246.

Non etenim pugiles sumus hæc, luctæue periti:

15 *Sed pedibus celeres.* — vt appareat poëtam
non forte fortuna aliàs alio ordine vsum pro eo at-
que in buccam venisset: sed ea quæ tum secundum
leges agi receptum erat secutum fuisse. sic autem a-
gebatur, cùm adhuc priscus ordo conseruaretur.
20 Cùm finiſſet orationem frater, dixi ego, Reliqua fan-
nè mihi vera videri, sed interim causam non aperiri.
Sed & reliquorum nonnullis parum probabile vi-
sum fuit, de pugillatione & lucta priùs, quàm de cur-
su fuisse institutum certamen. & abs me contende-
25 runt, vt rem accuratiùs explicarem. Dixi ergo, vt
tum mihi ad animum accidebat, Videri mihi hæc o-
mnia imitationes exercitationésq; rerum esse belli-
carum. Itaq; postremo semper loco grauis armaturæ
introducitur certamen, quod argumento est hunc
30 esse finem exercitationis corporis ac certaminis. &
quod triumphantibus, permittitur vt partem mu-
ri demoliantur, hunc habet sensum, Vrbi murorum
non esse magnum vsum, viris præditæ pugnandi vin-
cendiq; gnaris. Lacedæmone is qui coronarium cer-
35 tamen vicisset, eximium in acie locū habebat, vt pro-
pter regem stans pugnaret. Solus quoq; omnium a-
nimalium equus in partem certaminum & coronarū

venit, quia solus natura & exercitatione factus est, vt in proelio homini adsit. Quæ si non perperam dicuntur, iam hoc, inquam, consideremus: Eorum qui pugnant primum opus esse ferire, & ictus evitare, secundum vbi iam congressi manus conferunt invicem trudere & subvertere adversarium. (qua re maxime aiunt apud Leuctra Spartanos à nostris palæstricæ peritis fuisse oppressos. ideóq; etiam quidam apud Aeschylum bellicosus appellatur

Acer, & in rigidis gnarus luctarier armis.

ac Sophocles alicubi de Trojanis ait, eos esse

Equites, sagittas arcu gnaros tendere,

Et tinniente cum scuto luctarier.)

tertium vel fugere si vincantur, vel insequi victos. Ergo haud abs re pugillatio primum habebat locum, secundum lucta, tertium cursus. Est enim pugillatio ictus & declinationis imitatio, lucta complexus & pulsationis, cursu discunt fugere & persequi.

Q V A E S T I O S E X T A.

Cur picea, pinus, earumque similes arbores inoculationem non admittant.

SOCLARVS convivium nobis præbens in hortis quos Cephissus amnis circumfluit, demonstrabat arbores omnis generis insitionibus, quas vocant inoculationes, variè exornatas. Vidimus enim è lentisco oleam pullulantem, & è myrto malum Punicam. erant etiam quercus pira bona ferentes, & platani malorum surculos, ficus mori germina quæ exceperissent, aliæq; stirpes ita inter se permixtæ vt iam fructum ferrent. Alij ergo Soclarum iocose incessabant quòd genera & plantas poëticiis sphingibus & chimaeris monstrosiores aleret. Crato autem nobis ad disquirendum proposuit, quidnam esset causæ, quòd ex solæ stirpes quæ oleosæ sunt, hanc permissionem non admittunt. non enim videri coniferam pinum, aut cupressum, aut pinum, aut piceam, quæ quic-

quicquam diuersi generis aleret. Eius verba exci-
 piens Philo, Est, inquit, mi Crato, ratio hac de re ap-
 pud doctos, quā agricultura confirmat. Aiunt enim
 oleum esse plantis inimicum, & celerrimè perire stir-
 5 pem quamcunq; voles, si inungatur oleo, sicut & a-
 pes. Dictę autem arbores pingues sunt, ac natura ita
 ad humorem coquuntur maturanturq; vt picę quo-
 que & resinam lacrymēt, incisq; libro quasi sanies
 quædam in vulnerib. earum forās erumpente humo-
 10 re concreseat. quin & tæda earum liquorem emittit
 oleosum, & pinguedo eius renitet. Inde est, quòd o-
 lei in morem cum diuersi generis rebus permixtio-
 nem non recipiunt. Postquā suum sermonē absoluit
 Philo, Crato ostendit etiā corticis naturā (sua qui-
 15 dem sententia) ad hoc cōferre aliquid : qui ob suam
 tenuitatem atq; siccitatem iis quæ inferuntur sedem
 atq; firmam inolescendi facultatem non præbent. ve-
 rùm hoc faciunt corticosa & humido prædita libro,
 quæ insitam propaginem facilè suo sibi humore ag-
 20 glutinant. Ad hæc Soclarus: Porro, inquit, non ma-
 lè hoc quoq; cogitatur, id quod capax alienæ debet
 esse naturæ, oportere esse mutatu facile : vt supera-
 tū alterius qualitib. adsimiletur, nutrimentumq;
 suum mutare possit ita, vt insiticio adsimiletur. Ete-
 25 nim aliquid constituri, terram antè diluere solemus
 atq; emollimus, vt diffissa eo promptiùs ob facilitatē
 percipiendi affectiones amplectatur ea quæ inferi-
 mus. cum dura & rigida mutationi non sit apta. Istæ
 autem, de quib. sermo est, arbores, cum lignis leuib.
 30 sint præditæ, temperamentū non admittunt, neque
 subigi se aut mutari patiuntur. Iam ne hoc quidem,
 aiebat, obscurum est, debere id quod in se recipiat
 ad id quod inferatur rationem loci habere : loci au-
 tem natura feminea vt sit & fecunda, requiri. itaque
 35 stirpium eas quæ fructus sunt feracissimæ infigunt:
 tanquam mulieribus lacte abyndantibus alios infan-
 tes lactandos si subiicerent. Piceam aut, & cupressū,

& alias id genus arbores cernimus omnino parcè ac malignè fructum ferre. Sicvt enim qui mole carnis graues sunt, ij plerunq; prolem non procreant, confumto in ipsum corpus alimento ita, vt nihil genitilis excrementi relinquatur: ita istiusmodi arbores, nutrimentum omne in se absumentes, in magnitudinem excrescunt amplam, fructum autem vel non ferunt, vel exiguum, & qui tardè perficiatur. vt mirum non sit si alienum in eo nō nascitur, in quo etiā proprium quod est, ægrè alitur.

QVAESTIO SEPTIMA.

De remora pisce.

CHÆREMONIANVS Trallianus aliquando, cū omnis generis pisciculi fuissent propofiti, vnum ex iis ostendens nobis acuto capite & prælongum, huic similem dicebat esse piscem, quem à detinenda naue echeneidem Græci, Latini remoram appellant. Aiebátque eum piscem se vidisse, cū mare Siculum nauigaret, admiratūque fuisse eius vim, cū nauigationi is haud exiguam tarditatem moramque inieciſſet: donec tandem à proreta captus fuit, exteriori parieti nauis adhærescens. Nō defuerunt qui Chæremonianum riderent, vt qui fabulosum & incredibile figmentum pro re vera accepisset. Erant etiam, qui naturales illas rerum diffinitiones (antipathæas vocant) iactarent, & multa huius generis cōmemorarēt. Nimirum enim Elephantem furemte conspecto ariete infania solui: viperā listi si fagi termite admoto eam contigeris: taurū agrestem ficui alligatū quiescere: succinum omnia leuia ad se trahere, ocimo demto, & iis quæ oleo sunt imbuta: magnetem allio inunctum ferrum non trahere. quorum omniū cū manifesta sit experientia, causam tamen si non prorsus nefas, saltē difficilè est scire. Hoc verò, inquam ego, subterfugere disquisitionem est, non

non causam rei exponere. Id autem consideremus, multa accidentia esse, quæ non rectè, pro causis tam habentur. perinde ac si quis existimet viticis flore fructum vitis maturescere, quoniam ita vulgo dicitur,

Florente vitice maturescit uua iam.

aut propter fungos qui in lucernis cōcrescunt, confundi & nubib. cogi aërem: aut ad vncos vngues causam esse, non accidens vlcere adfecti visceris. Sicut ergo istorū vnumquodq; adfectioni comitatur, ab iisdem ortum causis: ita vna etiam causa est cur naui & tardiùs eat, & remoram adsciscat. Cùm enim sicca sit, & admodum grauis humore naui, probabile est sublabentem mari ob leuitatem subire carinam, & fluctum * puro * * * * * faciliè recedentem. Quando autem admodum madida algam multam & muscum concretum attrahit: tunc & ligni ictus fit obtusior, & fluctus accidens ob lentorem suum non faciliè delabitur. itaque etiam parietes nauium detergent, muscum & algam à lignis dimouentes. inter quæ consentaneum est cùm etiam remora adhærescat ob lentorem, causam tarditatis, non consectorium causæ tarditatē efficientis creditā fuisse.

25 QVAESTIO OCTAVA.

Cur equos lycospadas dicunt feroces esse.

30 **E**Quos lycospades sunt qui à frænis quæ lupata dicuntur appellatos putent, ob ferociam & contumaciam sic domitos. At pater noster, minimè ex tempore loqui solitus cùm æqua omnibus potestas esset, & qui semper vsus fuisset præstâtissimis equis, equos aiebat, quos etiam nū pullos adorti essent lupi, si effugissent, bonos evadere & cursu veloces, ac 35 dici lycospadas, quasi tractos à lupis. Eius rei cùm testimonium ipsi complures dedissent, causa cur iste casus ferociiores alacriorésq; faceret equos in que-

stionem venit. Plerique hanc adferebant rationem, metum isto eventu, non ferociam indi equo: proinde cùm essent facti meticulosi & qui facillè quamvis ad rem pauerent, celeriter sese incitare in morem ferarum aliquando cassibus ictarum. Ego autem considerandum dixi, nūmnam contrarium magis sit verum: neque idè agiliores fiant pulli quòd effugissent vim adorientium bestiarum: sed nunquam eam fuerint evitaturi, nisi celeres essent & feroces. Non enim Vlissēm eò factū prudentem, quia Cyclopem effugisset: sed idè effugisse, quia erat prudens.

QVAESTIO NONA.

Quare ovis à lupo morfa caro sit suauior, lana autem pediculos gignat.

SECUNDUM hæc quæstio de morsis à lupo ouibus incidit, quæ dicuntur carnem habere dulcissimā, lanam pediculos gignentem. Non ineptè autem visus est Patrocles adfinis noster de dulcedine ratio- cinari, carnem morfu eius feræ colliquari. Esse enim spiritū lupi adèd feruidum & ignitum, vt ossa etiam durissima in ventre colliquet atque emolliat. atque idè à lupis morfa celerius quàm alia liquefcere. De lana autem dubitatum fuit, An fortasse ea non generet pediculos, sed evoçet proprietate quadam asperitatis incidentis aut caloris carnem discernentis. Hanc autem vim conciliari morfu lupi * & spiritum mutantis vsque ad crines iugulati. Et historia fidem huic rationi fecit. Nouimus enim venatores & coquos, alteros vno ictu feram sternere, vt suffocata absque spiratione iaceat: alteros ægrè multis ictibus occidere. & quod magis mirum sit, alteros eam vim cum ferro indere vulnere, vt mox putrescant, ac ne vnum quidem diem se à putredine defendant: alteros cùm non tardius interficiant quàm illi, tamen nihil tale in carnem inferre, sed eam diu manere

manere integram. Quòd autem iugulatio & mors animali mutationem adferat, quæ ad cutem usq; capillos vnguesq; pertineat, id Homerus quoque declarare solebat, de cute & loro dicens,

—*bovis, qui ui iugulatus.*

Quæ enim animalia non morbo, neque senectute dissoluuntur, sed iugulantur, eorum pellis valida est & densa: quæ autem à feris mordentur, eorum & vngues denigrantur, & capilli defluunt, & pellēs laxæ fiunt ac ruptu faciles.

QVAESTIO DECIMA.

Veteresne rectius fecerint qui in conuiuio suam cuique portionem tribuerunt, an qui nunc in commune præbent.

Vo tempore eum magistratum gessi, qui quòd anno dat appellationem Eponymus dicitur, domi in sacrificiis pleræque cœnæ ita agitabantur, ut sua cuiusque portio tribueretur. Id cum nonnullis impensè probaretur, fuerunt qui à commune alienum dicerent atque illiberale, putarētque ubi primum deposita esset corona, debere mensas ad pristinum morem reformari. Non enim edendi, aiebat Agias, & bibendi gratia, sed compotandi, puto, & una edendi gratia nos invicem vocamus. at ista carniū in portiones diuisio sublata communione multas facit cœnas, multos cœnantes, neminem alterius conuiuium: quando veluti à lanij mensa pondere acceptam quivis partem sibi proponit. Et quid refert, calicemne conviuarum cuique proponas peculiarem, sextariumque vini plenum, & propriam mensam, (quo pacto Demophontidæ Orestem feruntur cœna excepisse, iubētes pro se bibere, neq; obseruare alios) quam id agere quod hodie fit, ut quisque sibi propositis pane & carne tanquam è proprio præsepi vescatur, nisi quòd nobis non incumbit necessitas tacen-

*Euri. Iphig.
Taurica.*

di vt Orestem conuiuio accipientibus. Immò hoc
 ipsum conuiuas ad communitatem omnium rerum
 provocat, quòd & còmunì vtìtur invicem sermo-
 ne, & cātu psalteriæ oblectantis aut tibicinē ex æquo
 fruimur, & crater in medio positus, nullis circum-
 scriptus finib. fons exstat amiciciæ largus, modum-
 que fruendi habet appetitu definitum: non quo mo-
 do panis & carnis iniustissima portio æqualitatis
 mensura iniustissimè se venditat apud inæquales.
 Idem enim & ei qui paulo indiget, nimium est: & ei
 qui multo opus habet, non sufficit. Ergo sicvt, ami-
 ce, qui multis ægrotantibus æqualia medicamenta
 mensuris & ponderibus exactis distribueret, per es-
 set ridiculus: ita etiam habendus est præbitor, qui
 homines neque sitientes æqualiter neque esurien-
 tes, vniuersos æquali modo volet curare, mensuram
 & quod cuique tribuendum sit arithmetica, nō geo-
 metrica definiens ratione. In cauponam quidem v-
 nus, publica omnes mensura vna vtentes: ad cœnam
 autem quisque proprium apportantes ventrem ve-
 nimus, quem non æquale, sed sufficiens ei quod sit,
 impleat. Neque verò Homericæ illæ cœnæ milita-
 res atq; castrenses huc sunt trans ferendæ: sed æmu-
 landa potiùs antiquorum humanitas, qui vt omnem
 venerarentur communionem, non victus modò &
 tecti, sed chœnicis etiam & cibi societatem honori
 duxerunt. Valeant ergo Homericæ cœnæ, à fame &
 siti non vsquequaque liberæ, & quibus præsent re-
 ges Italicis cauponibus ad rem attentiores, qui in
 ipsis præliis præcisè commemorent, quantū in cœ-
 na apud ipsos quivis biberit. Pindaricæ nimirū me-
 liores, in quibus heroës venerandam iuxta mensam
 permiscuntur: ea enim vera est permixtio, cū om-
 nia omnibus sunt communia: sicvt contrā divulsio
 est, quæ crimen discordiæ amicissimis ingerit, cū
 ne opsonium quidem communicare posse videntur.
 His dictis cū placeret Agias, instigauimus vt con-
 trà

*ad Iliad. 8,
 262. 345, vi
 detur allu-
 dere.*

trà diceret * Insolens, inquit, Agiæ quippiam vsu-
venit, si tantum gerens ventrem, iniquè fert æquam *
se accipere portionem, vnus ipse de helluonibus?
Nam in communi pisce, non insunt spinæ, dicebat
5 Democritus. Atqui hoc ipsum, inquit, maximè Mœ-
ran, id est fatum à danda cuique sui portione dictū,
Necessitati præfecit. Aequalitatis enim, quam

Socios sociis deuincire, urbes urbibus

Euripidea anus ait, operam nihil magis requirit, at- *Phanissis.*
10 que communio mensæ: estq; eius vsus à natura, non
instituto, necessarius, non ab opinione nouatus atq;
introducitus. Plura porrò de communibus edenti
inimicus est qui minus accipit, & tanquā celeri flu-
ctu incitatum nauem non potest adsequi. Non enim
15 ad amicitiam cōducens, aut conuiuium conueniens
exordium est, puto, suspicio, rapinæ, manuum con-
certatio, & pulsatio cubitorum: sed absurda hæc
sunt, canina, & quæ pleraque in convicia & rixas de-
finant, non conuiuarum modò invicem, sed etiam
20 aduersus mensarum ministros & reges. Quandiu au-
tem Mœra & Lachesis, cui à sorte nomen, in cœna-
rum & conuiuiorum communione æqualitatē admi-
nistrauerunt, nihil videre licuit indecorum, nihil il-
liberale. sed & conuiuia dætas, & conuiuij regem
25 dætymonem, & ministros mensæ dætros à distri-
buendo & diuidendo dicebant. & Lacedæmonij
Kreodætas, id est carniū diuifores habuerunt non
vulgares, sed primarios viros: quādo id munus etiā
Lyfandro in Asia rex Agesilaus mandauit. Tum de-
30 mum distributio è conuiuiis est eiecta, cū lux ea
occupauit. nimirum enim non poterant placentæ,
candyli, carycæ, aliæque condimentorum & opso-
riorum fercula diuidi: sed deicti istis deliciis ac gu-
læ studio, æqualitatem portionum prodiderunt. Ar-
35 gumento est, quòd etiamnum sacrificia & publicas
cœnas portionib. distributis agitant, ob victus sim-
plicitatem & mundiciem. vt omnino qui distribu-

tionem in vsum revocat, simul etiam reducat frugā-
 litatem. Sed vbi proprium est, ibi commune perit:
 vbi quidem non est æqualitas. Non enim propriæ
 rei possessio, sed alienæ involatio, & id quod com-
 mune est sibi vindicandi libido initium fecit iniu-
 sticiæ & discordiæ: quā termino & modo proprie-
 tatis tollentes leges, cognomines factæ sunt in Gre-
 co sermone eius facultatis, quæ commune æquali-
 * ter distribuit * quando ne coronam quidem vult
 distribui vnicuique nostrū à rege, neque lectulos
 & loca: sed etiā si amasiam aliquis aut psalteriam ad-
 ducat, communia hæc sunt amicorum, vt (quæ Ana-
 xagoræ fuit sententia) omnes res vnum fiant. Quòd
 si horum proprietas nihil perturbat, neque impedit
 communicationem maximarum rerum & maximè
 seriarum, sermonum inquam, propinationum, comi-
 tatis: definamus Parcisi iniuriam facere, & proli For-
 tunæ Sorti, vt eam appellat Euripides. quæ neq; di-
 uitiis primas, neque gloriæ tribuens, fortuito aliàs
 aliò vergens, pauperem & humilem extollit, neque
 * omni libertate priuatum esse finit. diuitem verò &
 magnum citra molestiam castigat, condoces faciens
 cum ad ferendam æquo animo æqualitatem.

PLVTARCHI

Symposiacôn, id est Cōviua-
 lium disputationum liber
 tertius.

IMONIDES poëta, Sossi Sene-
 cio, quodam in conuiuio cū vi-
 deret hospitem accumbere tacit-
 um, & cum nemine verba commu-
 tantem, Mi homo, dixit, siquidem
 stultus es, sapiens factum edis: sin
 sapiens,

sapiens, stultum. Etenim inscitiam præstat occulta-
re: verum hoc difficile est inter pocula.

Ody. f. 465.

*Nam uinum uel prudentem cantare coëgit,
Et tenerum ridere, pedesq; inferre choreis,
Atque tacenda loqui, nec idonea dicere distu.*

Vbi quidem, si non fallor, poëta vinolentiæ & ebie-
tatis constituit discrimen. Nam cantus, risus, salta-
tio, iis qui mediocriter abbibere possunt accidere.
garrire, & ea dicere, quæ reticere præstabat, iam e-
brietatis est opus. Itaque Plato etiam in vino maxi-
mè plerorumque hominum animi affectiones existi-
mat posse perspicui. Et Homerus cum caneret,

Ody. f. 435.

—neque mensæ his interuenerat usus:

satis ostendit ita se existimare, vini & mensæ com-
munionem plurimum ad notitiam mutuam condu-
cere. Non enim cōtrahitur notitia inter tacitè eden-
tes ac bibentes: sed ad loquendum provocat vinū:
inter loquendum multa aperiuntur atque detegun-
tur aliàs occulta, invicemque innotescunt compo-
tores. ut non ineptè Aesopū ille increpauerit: Quid
quæris, ridiculum caput, illas fenestras, per quas in
alterius cogitationes alter potest inspicere. vinum
enim nos aperit ac ostentat, non finens latere: sed
speciem atque larvam adimit, lege tanquam præda-
gogo quàm longissimè semoto. Proinde Aesopo,
Platoni, & si qui alij examinare quempiam volunt,
tormenti loco sit merum. Qui autem mutuò in se
inquirere nihil curāt, neq; depræhendere vnus que
alter occulta habeat satagunt, amicè tātum vnà con-
suescere expetunt: ij tales tractant quæstiones ac di-
sputationes, quibus aduersitates fortunæ obruan-
tur, fiduciam autem recipiat animi pars optima, & li-
beralibus studiis deditum ingenium in elegantes &
eruditas colloctiones tanquam in pascua & prata
sibi cōsuetæ producat. Hinc adeò factū est, ut nos

quoque hanc tibi tertiam decuriam compotatoria-
rum quæstionum confecerimus: è quibus prima est
de coronis.

Q V A E S T I O P R I M A .

An inter pocula utendum sit fertis floreis.

AThenis olim de coronis quæstio incidit in con-
viuium, quo Eraton musicus cōplures exceperat,
cū Musis rem sacram fecisset. Nam ut à cœna om-
nis generis ferta fuerunt circūlata, Ammonius sal- 10
fē quodāmodo nos notauit, qui pro laurea roseam
gestaremus coronam. aiebat autem omnino floreas
coronas esse pueriles, & magis ludentibus virgini-
bus ac mulieribus, quā philosophorū convenire
musicorūque hominum congressibus. Mirorque 15
adeò, aiebat, Eratonem hunc, qui colores in canti-
lenis abominans, pulcrūque incusans Agathonē,
qui cū Mysos fabulā doceret, primus fertur chro-
maticum genus tragœdiæ immiscuisse: ipse nobis
variis, ut videtis, floridisque coloribus conuiuium 20
oppleuerit. dūque per aures accidentem oblecta-
tionem excludit, voluptatem oculis & olfactui ob-
uiam quasi per aliud ostium introducit in animā, vo-
luptati fertum destinans, non pietati. Atqui hocce
vnguentum fragrantiam edit durabiliorem quā 25
flores isti, inter manus muliercularum corollas ple-
ctentium emarcescentes. Enimverò in conuiuium phi-
losophorum locus non est ullus voluptati, nulli an-
nexæ utilitati, neque principium aliquod naturalis
appetitionis comitanti. Sed quemadmodum ij qui 30
ad cœnam ducuntur à vocatis amicis, more sanè hu-
mano, iisdem fruuntur rebus: (qualis Aristodemus
à Socrate fuit perductus in Agathonis domum con-
uiuium exhibentis) qui verò vltro accedat, ei fores
præcludi oportet. ita voluptates quæ cibū potūmq; 35
sequuntur, appetitionibus accitæ naturalibus, locum
habent: aliæ quæ non invitatae nulla ratione, tātū
luxu-

luxuria quadam instigante obrepunt, arcendæ sunt.
 Sub hæc adolescentes, qui cum Ammonio non con-
 sueuerant, perturbati ferta paulatim detraxerunt.
 Ego autē, qui scirem exercitationis gratia & dispu-
 5 tationis hæc ab eo in medium proposita, Trypho-
 nem medicū compellans: Heus tu, inquam, aut vnā
 nobiscum deponenda est tibi pulchrè ardēs rosarum
 floribus corona, aut dicendum, vt apud nos subin-
 10 de solebas, quid ad bibendum adiumenti adferant
 florea coronæ. Excipiens verò meum sermonē Era-
 ton, Ita scilicet, inquit, decretum est, nullam admit-
 tere voluptatem quæ symbolum non det, & oblecta-
 tionē aspernari nisi mercedem nobis præbeat? Aut
 15 vnguentū potiùs & purpuram auersamur ob luxum
 iis adhærentem tanquam dolosas vestes, dolosos co-
 lores, vt barbarus ille dicebat: sponte autem sua na-
 ti colores & odores simplicitate præditi sunt & pu-
 ritate, nihilque differunt à frugibus arborum? Nóni-
 20 ne enim stultum sit sapores natura præbente colli-
 gere, iisquæ frui: odores autem & colores eadē sup-
 peditante, ob elegantiam ac voluptatem in iis efflo-
 rescentem spernere, quòd nullam aliam extrinsecus
 vtilitatem adferant? Hæc enim inter se pugnare vi-
 25 dentur, Naturam (quòd vos dicitis) nihil facere fru-
 stra, & isthæc delectationis causâ esse condita, nul-
 lam aliam vtilitatem conferentia. Iam hoc confide-
 ra, iis quorum stirpes terra continentur, ac quæ ger-
 minant, folia data esse ob conseruationem fructus,
 vtq; foueant plantas, eaq; ita faciliùs caloris ac fri-
 30 goris vicissitudines perferant: flores dū permanent
 in planta, nullam vtilitatem adferre nisi quòd no-
 bis odoratu aut visu sunt iucundi: cū & odores mi-
 rabiles edant, & varietatem coloribus tincturisque
 inimitabilibus exhibeant. Itaq; foliis avulsis vel vt
 35 dolent & mordentur plantæ, & vlcerosum iis quod-
 dam accidit detrimentum, ac denudatio indecora.
 & non tantū, vt voluit Empedocles,

*Foliorum
v/us.*

Omnino foliis debemus parcere palmæ:
 sed & reliquis omnibus arboribus, neque nos ornare illorum cum dedecore, vi & contra naturam foliis eas spoliando. At enim florum detractio vindemiæ cuidam est similis, tantumque à nocendo abest, ⁵
 ut ij vltro marcescentes decidat nisi tempestiuè demantur. Quemadmodum ergo barbari pellibus pecoris loco lanæ vestiuntur: ita mihi videntur qui è foliis potius quàm floribus coronas texunt plantis nò vti còvenienter rationi. Atq; hanc ego fertorum venditricibus stipem confero. Non enim sum grammaticus, vt memoria referre possim carmina, quibus ostenditur priscos sacrorum certaminum victores floreis redimitos fuisse fertis. Sanè Musis consecratam fuisse roseam coronam, memini me legere ¹⁰
 in Sapphonis versibus, quibus indoctam quandam mulierem ita alloquitur: ¹⁵

*Te simul lethum rapiet, iacebis,
 Nec suo quisquam celebrabit ore:
 Particeps non es quoniam rosarum
 Piciarum.*

Audiamus tamen, an etiam à medicina floribus aliquod testimoniū Trypho perhibeat. Proinde Trypho in partes dicendi succedens, Prisci, inquit, horum nihil inobseruatū reliquerunt, vt qui plurimis plantarum vsi essent remediis. & exstant etiamnum argumenta rei. Tyrij enim Agenori, Chironi Magnetes primitias offerūt, quòd ij primi medicinam fecisse existimantur. Radices enim plantarum erāt, ²⁵
 quibus agrotos sanauerunt. Bacchus porrò non eo tantum nomine medicus est habitus, quòd vinū invenit medicamentum validissimum & suavisimū: sed quòd edera quoque facultate sua vino maxime resistentem in honore habendam docuit, eaque ³⁰
 bacchantes coronauit, vt minùs à vino læderentur, edera suo frigore ebrietatem restringente. Sed & ³⁵
 nomi-

nomina quædam manifestant veterū hac in re sum-
mam diligentiam. Nam & nucem caryam dixerūt,
quod spiritum grauem ac soporem incutientē pro-
fundum exhalans, lædat qui sub ea recumbūt. & nar-
cissum, quia torporem (qui narce Græcis est) ner-
uis incutiat, grauedinēque torpidam: vnde & So-
phocles eum veterem magnorū deorum coronā ap-
pellat, nimirum Manium. Rutam quoque peganon
ea de causa dictum autumant, quod ob siccitatem
calore mixtam semen genitale constringat & coagu-
let, ideoque prægnantibus planè sit inimica. Qui ve-
rò amethystum cum herbâ, tum cognominem eius
gemma nomen à prohibenda ebrietate habere pu-
tant, ij errant. vtrunque enim à colore dictum est.
neque enim folium herbæ liquido est colore, sed
violæ & vino temperie diluto simile. Multa alia
commemorari possent vocabula stirpium, à facul-
tatibus earum deducta: sed & hæc ipsa sufficiunt ad
industriam veterum demonstrandam, ac peritiam.
quam etiam aduersus ebrietatem adhibuerunt. Ma-
ximè enim merum quando caput ferit, & intendit
corpora, perturbat, sensuum principio perculso. At
florum exhalationes mirabiliter contra hoc mali
præsidio sunt, caputque velyti arcem muniunt ad
ebrietatem pellendam. nam & calidi flores molliter
aperiendis meatibus faciunt vt perspirare vinū pos-
sit: & quæ leuiter frigida sunt, mediocri contactu va-
pores repellunt. vt violacea & rosacea corona: v-
trunque enim horum adstringit, reprimítque odo-
re suo ea quibus caput grauatur. Cypri porrò flos,
& crocus, & baccaris eos qui adhiberunt ad som-
num molestiæ vacuum adducunt. exhalant enim
mite quidpiam & gratum, quo inæqualitates quæ
inebriatorum corpori accidunt, asperitatesque dif-
funduntur, ita vt tranquillitate oborta retundatur
& digeratur id quod crapulam erat facturum. Quo-
rundam etiam florum odoribus sursum dissipa-

tis ad cerebrum, fit vt & meatus qui sunt instru-
mento sentiendi expurgentur, & humores inci-
dantur, sensim absque vehementi ictu aut agita-
tione discussi, simulque cerebrum natura frigi-
dum refocilletur. Itaque ferta è floribus texta præ-
cipuè à ceruice suspendentes, hypothymidas ap-
pellabant, vnguentisque quibus ea erant delibu-
ta, pectus inungebant. Testatur etiam Alcæus, iu-
bens vnguentum sibi affundi super multa passum
caput & canum pectus. Sic etiam inde odores à
calore eiulantur in cerebrum, rapiuntibus eos na-
ribus. Non enim ideo hypothymides vocauerunt
collo appensas coronas, quòd animum castra sua
in corde habere putarent: (est enim thymos ani-
mus) sed propter exhalantem potius fragrantiam, 15
quam ipsi apothymiasin nominant. Mirum verò
nemini debet videri, si exhalationes fectorum vim
tantam habent: cùm memoriæ proditum sit vm-
bram smilacis interficere homines in ea dormien-
tes, quo tempore planta maximè turget & flo- 20
rem parturit suum. & spiritum à papauere defluen-
tem non cautè obseruatum ab iis qui succum col-
ligunt, subvertere homines. herbam autem alyf-
sum si duntaxat in manum sumatur, immò non-
nullos si modò intueantur eam, singultu liberare. 25
eadem pecori & caprarum gregibus conducere di-
citur, si iuxta caulas plantetur. Rosa autem Rho-
don Græcis haud dubiè dicitur, quia multum odo-
ris exhalet. quo fit, vt etiam celerrimè marcescat.
naturalem autem habet vim refrigerandi, adspe- 30
ctu igneum aliquid ostentans, idque non absque
ratione. nam in superficie eius tenuis ef-

florescit calor, eò à frigo-
re expulsus.

QVAE-

QVAESTIO SECVNDA.

De natura ederae, calidae sit an frigida.

5 **H**ERIC cum nos Tryphonem laudauissemus, re-
 nidens Ammonius, Indignū verò fuerit, inquit,
 tam variam & floridam orationem contradicendo
 tanquam corollam discerpere. vnum id me offen-
 dit, quòd in eam intexta fuit edera, & frigore suo di-
 cta merū restinguere. Etenim calida est edera, eiúsq;
 10 fuctus vino admixtus inflāmando vim eius inebrian-
 di & conturbandi auget. & palmitem ederae avul-
 sum ferunt instar lignorum igni curuatorum intor-
 queri. vitex etiam, quæ aliis plantis sæpe per com-
 plures dies incumbit, ederam celerrimè fugit, im-
 15 mò autem statim perit liquefcens eius caliditate.
 Maximum argumentū est, quod Theophrastus nar-
 rat, iussu ab Alexandro Harpalum hortis qui erāt *lib. 4. hist.*
 Babylone Græcas inferere plantas solo iis in locis *stirp.*
 admodum feruido, alsiosas & foliis luxuriantes vm-
 20 brámq; amantes herbas plantis reliquis permiscuif-
 se: solam ederam non fuisse à solo receptam, quan-
 quam magno conatu, magnáque contentione plan-
 tare eam Harpalus eniteretur: sed exsiccatam periif-
 se. quippe calida ipsa temperari cum tellure calida
 25 non potuit, sed periit. Nam exsuperantia facultates
 perduntur. quæ causa est, vt contraria appetant, ac
 calorem ament frigida, frigus calida. atq; hinc mon-
 tosa, ventisque & niuibus exposita loca facib. aptas
 & picem ferentes maximè producunt arbores, vt la-
 30 ricem & pinum coniferam. Præter hæc, mi Trypho,
 algidæ & frigidæ stirpes facilè folia amittūt ob pau-
 citatem calore & imbecillitatem compulso, & plan-
 tam deferente: oleam, laurum, ac cupressum semper
 virentem conseruat pinguedo & calor, sicut & ede-
 35 ram. Proinde carissimus Bacchus hanc non vt auxi-
 lium aduersus ebrietatem adhibuit, aut vino aduer-
 sam: qui merum ab inebriando apertè methy, & sese

Methymnæum appellauit. Sed mihi videtur, quem admodū vini vero destituti vino, hordaceo vtuntur potu, & ē malis aut palmulis quædam sibi vina conficiunt. ita qui hyeme desideraret viteam coronam, vbi nudam & foliis vacuam vidit vitem, ob similitudinem ederaceam amplexus. Nam & palmitis ambages istæ, lubriciq; in progrediēdo ambitus atq; lapsus, & foliorum flexilis atq; inordinata circumfusio, & maximè corymbus ipse vuæ immaturæ densæ, iamq; colorem ducenti similis, vitis formam imitantur. Quinetiam si quid contra ebrietatem facit edera, calore id eam suo facere dicemus, aperiente meatus, aut potiùs concoctionem meri adiuuante. vt sic quoque medicus abs te factus Bacchus gratiam tibi, ô Trypho, debeat. Ad hæc vocem cohibente Tryphone, & quid responderet meditante, Eraton iuniores nos singulatim compellans hortabatur, vt aut Tryphonem pro coronis propugnante adiuuaremus, aut coronas deponeremus. Et Ammonius securitatem ostendebat, pollicens nihil se dicturum aduersus ea quæ proposuissimus. Itaq; cum Thrypho etiam hortaretur ad dicendum: Demonstrare, inquam ego, ederam esse frigidam nō est meæ operæ, sed Tryphonis: is enim ea vt frigus inducente ac stipante frequenter vtitur. Cæterum ex his quæ dicta sunt, inebriare ederam vino admixtam verum nō est. Quam enim bibentibus adfectionem infert, non ebrietatem rectè dixeris, sed perturbationem ab alienationemq; mentis: qualem altercum etiam, & multa alia inducunt, insania animum exagitantia. Avulsio autem palmitis illa, ratione vacat. hæc enim quæ contra naturam fiunt, non sunt naturalibus imputanda facultatibus. sed & ligna curuantur, igne humorem educente vi ex ipsis ita contorta. Cognatus autem calor id natura habet vt augeat atque alat. Atque hoc vide, an non frigiditas aliqua corporis multiplices illos flexus & humilitatem
ederæ

edera humi serpentis efficiat * nes, crebro adflitæ: sicvt cū viator ob imbecillitatē crebrius confidet, deinde rursū viam init. Itaque etiam amplexu opus habet edera & fulcro, ipsa seipsam sustentare & producere non valens ob inopiam caloris, cuius est fursū efferre. Nix porro quod liquefcit & defluit ab edera, id ob humiditatem folij fit. aqua enim niuem delet, & ob laxitatem ipsius incidit, vt pote congeriem exiguarum ac crebrarum bullarū. Itaque in valde frigidis, sed humectis locis, nix non minū quā in apricis fluit. Iam ille perpetuus vi-
ror, & (vt vocat Empedocles)

— *folij constantia firma,*

non est à calore: vt neque foliorum delapsus à frigore. nam myrtus, & adiantum, non calida hæc, sed frigida, semper virent. Sunt qui æquabilitatem temperamenti pro causa assignant. Empedocles præterea proportionem quandam congruam meatuum ponit, qui ordine & æqualiter alimentum transmittant, ita vt sufficienter id affluat. At quorum folia defluunt, iis non suppeditat alimentum, ob raritatem superiorum, & inferiorum angustias meatuum: cū neque hi submittant, neque illi conferuent alimentum, sed quod exiguum acceperūt, conferunt profundant. vt quæ haustris rigantur inæqualiter perforatis. Quibus autem aqua sufficit, ea semper alimentum quod satis sit & proportionē conueniat, retinent, perpetuūque virent, consenscunt nunquam. Quid quod Babylone nata edera provenire & durare noluit? Laudo equidem generosam plantā, quæ Bæotij dei cliens mensæq; assecla noluerit ad barbaros migrare, neque imitari voluit Alexandrum istis gentibus similem factum, sed subterfugit inquilini, repulitque conditionem. Causa vero non fuit calor, sed frigus cōtrariæ temperiei impatiens. Quod enim accommodatum est alicuius naturæ, ab eo id non perditur, sed fouetur atque

alitur. sicut thymum fert terra sicca, quanquam calidum. At Babylone ita æstuosum & præfocâdo molestum aërem esse aiunt, ut multi diuitum vtribus aqua impletis frigoris corpori cõciliandi causa in-dormiant.

QVAESTIO TERTIA.

Cur mulieres minimè, facillimè senes inebrientur.

Mirum verò videbatur Floro, quòd Aristoteles in libro de ebrietate cum scripisset, maximè ¹⁰ senes, minimè mulieres ebrietate capi, causam non explicauisset: alioqui nihil tale solitus omittere. eam verò in quodam familiarium cõuiuio inquirendam in medium proposuit. Tum Sylla: Alterum, inquit, cognosci ex altero potest: & si de mulieribus ¹⁵ causam repererimus veram, non multum disputare opus erit de senibus. naturæ enim maximè sunt inter se contrariæ, humiditate, siccitate, læuitate, asperitate, mollicie, duricie. Quod ad mulieres attinet, primùm in causa esse arbitror corporis humidam temperiem, quæ & carnis teneritatem efficit, & nitorem in læuitate, & purgationes. Cum ergo vinum in multũ incidit humorem, vincitur aciem-que suam amittit, fitq; omnino languidum & aquosum. Quin etiam ex ipso sumi aliquid potest Aristote- ²⁵ tele. Nam eos, qui vno haustu & citra respirationem magna siccant pocula, quod amyftizare dictum fuit, à veteribus ait perhibitum non facillè inebriari. nimirum quòd merum in his non diu moretur, sed impetu impulsum per corpus transeat. ³⁰ Plerunque autem sic bibere mulieres videmus. Probabile etiam est earum corpora ob perpetuam humorum detractionem multis aperiri meatibus, ac incisa esse quasi haustis quibusdam & tubulis: in quos illapsum merum celeriter abeat, neque principibus partibus adhærescat, quarum perturbatio- ³⁵ ne oboritur ebrietas. Porro senibus deesse suum pro-

proprium humorem, principiò ipsum Græcum eo-
 rum nomen videtur indicare. gerontes enim dicti
 sunt, non tanquam fluentes ad terram, sed quòd eo-
 rum constitutio corporis iam quodammodo facta
 sit terrea. sed & rigor eorum, & duricies, & aspe-
 ritas siccitatem naturæ declarat. Vbi ergo abbi-
 berunt, par est corpus ob siccitatem spongiæ instar
 cauernosum accipere vinum, quod permanens de-
 inde feriat atque prægrauet. Sicvt ergo aquæ à den-
 sis locis delabuntur, ita vt lutum non faciant, in ra-
 ris autem faciliùs subsidunt & miscentur: ita vinum
 in senilibus corporibus moram facit attractum à sic-
 citate. Præter hæc videre licet ea quæ ebrietati com-
 mitantur inesse vltro naturæ senum. sunt autem ma-
 ximè euentia, tremor membrorum, linguæ hæsitatio,
 garrulitas, iræ acres, obliuio, & error mentis.
 quorum pleraque etiam sanis senibus cùm adsint, le-
 ui momento & quavis exagitatione inducuntur: vt
 in sene ebrietas non peculiariū accidentium pro-
 creatio sit, sed communium quædam contentio. cuius
 rei argumentum est, quòd nihil tam simile est se-
 ni atque temulentus iuuenis.

QVAESTIO QVARTA.

25 *Frigidioresne temperamento, an calidiores vi-
 ris sint feminae.*

30 **H**AEC cùm dixisset Sylla, Apollonides qui ordini
 bus militaribus præfuerat, accipere se dixit de se-
 nibus prolatam rationem. de mulieribus autem, vi-
 35 deri sibi prætermittam earum frigiditatem, quæ cali-
 dissimum restinguat merum, vimque eius & feruo-
 rem opprimat. Cùm hoc quoque videretur dictum
 probabiliter, Athryilatus Thasius medicus moram
 quandam iniecit, esse quosdam inquiens, qui femi-
 35 nas non frigiditas, sed viris calidiores censeant: alios,
 quibus vinum non calidum, sed frigidum videatur.
 Quòd cùm miraretur Florus: de vino, inquit Athryi-

latus, rem explicandam huic relinquo, me demon-
 strans. nam paucis antè diebus hac de re fuera-
 mus inter nos collocti. Feminarum autem caliditatem
 existimant primùm glabrie demonstrari, consum-
 to à calore excremento, quod abvndans alioqui in
 pilos vertitur. Deinde sanguinis multitudine. qui
 cùm fons caloris in corpore videatur esse, tã copio-
 sus est feminis, vt eas inflammet atque incendat, ni-
 si multæ eis & celeres accidant purgationes. Ter-
 tium argumētum ab eo ducitur, quod in sepulchris
 fit, ac calidiora feminarū quàm marium corpora ar-
 guit. Traditum enim est vespillones cadauera vren-
 da ita componere, vt decem virilibus apponerent v-
 num muliebre, vnāque incendere. quòd muliebre
 corpus quidpiam tædæ simile atque pingue habeat, 15
 efficiatque eo vt reliqua etiam facilius ardeant. Por-
 rò si id calidius est quod ad gignendum est procli-
 uius: cùm virgines prius quàm pueri ad rem vene-
 ream incitentur, ne hoc quidem leue est argumentū
 muliebris caliditatis. Maius etiam hoc & ad persua-
 dendum aptius, quòd gelu & hyemem mulieres fa-
 cilius perferunt. pleræque enim minùs algent quàm
 viri, omninòque paucas vestes desiderant. Ego au-
 tem, inquit Florus, his ipsis ratiocinationibus ever-
 ti istam iudico opinionem. Primùm enim quòd fri-
 gus magis tolerant, eò fit quia sæpenuerò simile à
 simili minùs afficitur. Deinde non semen genitale
 prius in mulieribus nascitur: sunt enim frigidiores:
 sed alimentum duntaxat & materies quæ maris sub-
 iiciatur semini. tum longè citius desinūt parere mu-
 lieres, quàm gignere viri. Quòd vruntur cadauera
 mulierum promptius, ob pinguedinem fit, quæ cor-
 poris pars est frigidior. itaque iuuenes & qui corpora
 exercent, minimè pinguescunt. Illa autè menstrua
 purgatio non est copiosa, sed vitiosa & corrupti san-
 guinis. qui concoqui cùm non possit & excremen-
 tum sit locum in corpore non inueniens vbi subsi-
 stat,

Rat, ob imbecillitatem excidit planè languidus &
 conturbatus caloris defectu. quin & horror ac rigor
 plerunque purgationem patientibus accidens, satis
 ostendit frigidum esse & inconcoctum id quod agi-
 5 tatur & secedit è corpore. Quì verò glabrics cal-
 ré potius quàm frigus causam habere dicatur? cùm
 videamus calidissimas corporis partes maximè pilis
 obferi. omnia enim ista vi caloris in superficiem ex-
 pelluntur, ab eo vellicatam & apertam. Leuitas au-
 10 tem à densitate est quam frigus effecit. Densiora au-
 tem mulierum esse quàm virorum corpora, mi Luit-
 te, discere possis ex iis qui concumbunt cum mulie-
 ribus vnguento aut oleo delibutis. opplentur enim
 vnguento inter concumbendum, etiam si mulieres
 15 non contrectent neque attingant, corpore id ob ca-
 lorem & raritatem attrahente. Verùm enim verò de
 mulierum natura, aiebat, in vtranque partem satis
 fortiter est disputatum.

20 QVAESTIO QVINTA.

Vinum an facultate sit frigidum.

ID autem scire vellem, quì suspectio incidisset hæc,
 vinum esse frigidum. Putásne, aiebam, nostram esse
 hanc opinionem? Cuius ergo alius, inquit? Memi-
 25 ni, dicebam, iam dudum me incidisse in Aristotelis
 hac de re disputationem. Sed & Epicurus in convi-
 uio multa de eo disseruit, quorum (nisi fallor) summa
 huc redit. vinum non perfectè esse calidum, sed in se
 atomos habere quasdam calorem efficientes, alias
 30 quæ frigus gignant. ipsum vbi in corpus est admis-
 sum, alias amittere, alias ex ipso adsciscere corpore,
 & ad naturam temperiémque vtentium sic accom-
 modari, vt alij ebrij frigeant, alij caleant. Atqui hæc,
 aiebat Florus, rectà nos per Protagoram ad Pyrrho-
 35 nem ferunt. Liquet enim de oleo, lacte, melle, itém-
 que aliis disputare iussos, subterfugituros naturæ sin-
 gulorum explicationem, quòd ea dicemus nata mix-

tionibus & temperationibus mutuis. Tu verò quomodo colligis vinum esse frigidum? Duabus rationibus, inquam, tum è tempore loqui coactus. quarum quæ à medicis est sumpta, priore loco referam. Languente stomacho, & ob imbecillitatem cōfirmationis indigente, nihil calidum adhibent, vino tantum dato medentur. sic & fluxus ventris, & sudoris eruptiones vino sistunt: utpote non minus, sed magis quam nix possit constringente frigoris vi & inhibente materiam. Alioqui si vim calefaciendi vinum haberet, perinde erat opinor merum ori ventriculi ad-mouere, atq; ignem niui. Iam somnum pleriq; refrigeratione fieri putant, & medicamenta somnum inducentia pleraque frigus incutientia sunt, ut mandragoras, opium. Verum ista vehementer, vique magna compellunt atque cogunt. Vinum paulatim frigus alliciendo, motum suauiter sistit, eo quod magis aut minus est differens ab illis. Ad hæc calor vim habet gignendi. humor enim fluidus redditur, vigorémque & robur spiritus à calore nanciscitur, vimque exstimulantem. At qui multum meri bibunt, segniores sunt ad coitum, nihilque validi aut bene temperati gignunt: sed ob frigiditatem seminis atque prauitatem inanes sunt eorum cum mulieribus permixtiones. Et verò quæ hominibus à frigore accidunt, tremor, grauedo, pallor, agitatio spiritus in membris, linguæ titubatio, contentio extremitatū in nervis ac torpor: ea omnia ebriis cōtingunt. Plerisque ebrietas in resolutionem membrorum definit, ubi merum calorem omnino profligauit atque exstinxit. Incommoda porro corpori à temulentia illata sanant, ab initio tegmine iniecto & decubitu fouentes: tum postridie lauacro, vnguento, cibisque iis qui molem corporis non exagitantes sensim reuocent calorem à vino dissipatum & è corpore fugatū. Tamen, aiebam, in his quæ cernuntur, etiam obscuras vestigamus similitudines atque facultates. At de ebrietate

ebrietate qualis sit, nihil attinet anxie inquirere. Nam
 ut apparet, & maxime, uti diximus, similes sunt seni-
 bus ebrij: ideoque vinosi mature admodum senes-
 cunt, multosque eorum ante tempus caluicies & ca-
 ni occupant. Præterea acetum vini quædam natu-
 ra est & vis. de omnibus autem restinguentibus ni-
 hil est quod igni magis aduersetur: omnium maxi-
 me id flammam vincit & comprimit ob exsuperantem
 frigiditatem. Sed & fructuū qui sunt vini sapore æ-
 muli, videmus à medicis ad refrigerandum adhibe-
 ri, ut malis acidis ac punicis. Ipsum mel nonne aqua
 pluuia vel niue temperantes in vinum vertunt, fri-
 gore dulcedinem ob cognationem si exsuperet in
 austeritatem mutante? Antiqui nonne ea de causa
 de repentibus draconem, & ederam de stirpibus
 Baccho consecrauerunt, quia frigida & gelida sunt
 natura? Si verò putant, eo signo vini calorem mon-
 strari, quod post haustam potum cicuta veneni vim
 retundit: nos id invertentes dicemus vinum cum
 cicuta temperatum, immedicabile esse venenum, bi-
 bentemque omnino interficere: ut non magis resi-
 stendo calidum, quam adiuuando frigidum sit vinum.
 nam cicuta quidem nulla alia quam frigus inducen-
 di facultate vim habet necandi.

QVAESTIO SEXTA.

De tempore coitus.

A Dolescentuli quidam, qui non ita pridem anti-
 quorum ad doctrinam sese contulerant, Epicurū
 insectabantur acriter, quod in conviuum sermonē
 neque honestum neque necessarium de coitus op-
 portuno tempore intulisset. esse enim aiebant extre-
 mæ intemperantiæ, hominē proVectæ ætatis in cœ-
 na adolescentibus præsentibus mentionem facere
 veneræ rei, ac disputare ante cœnamne, an à cœna
 ea sit utendum. Ad hæc Xenophontem quidā pro-

duxerunt, qui convivas à cœna abduceret non * in
 equis ad concumbendum cum vxoribus. Zopyrus
 autem medicus, probè in Epicuri versatus philoso-
 phia, aiebat eos non satis attentè legisse Convivium
 Epicuri. Non enim eum ab initio ea quæstione pro- 5
 posita, eam deinde differendo tractauisse: sed cum à
 cœna ad deambulandum excitauisset adolescentes,
 de temperantia fecisse verba, & eos à lasciuiâ deter-
 ruisse. quòd nimirum res venerea cum aliâs facile
 * noceret, tû maximè si quis eam à cōviuiο exerceret. 10
 Sin verò præcipuè de hoc fuisset quæstio, utrùm præ-
 stabat philosophum omnino nihil disputare de coi-
 tus tempestiuo vsu: aut cum tempestiuè eo & cum
 ratione vtendum sit, nō absurdum erat alibi de com- 15
 modo eius tempore colloqui, in convivio verò &
 mensâ turpe? Mihi quidem contrâ videtur phi-
 losophus fuisse culpandus, qui interdum in præsentia
 variorum hominum de eo in schola quæreret. nam
 calice proposito inter familiares & amicos, vbi e- 20
 * tiam vices dicendi aliquid demunt orationi, atq;
 inter pocula, quomodo turpe sit dicere audireve eo-
 rum aliquid, quæ vtiliter de vsu rei venereæ dicun-
 tur? Ego quidem per canem adiuro, optare me, suos
 diamerismos illos obscœnos Zenonem in convivio
 aliquo aut ioco, quàm in tam serio de republica ope- 25
 re posuisse. His verbis percussî adolescentes silen-
 tium tenuerunt. Cum autem alij à Zopyro peterent
 vt Epicuri hoc de argumento rationes exponeret:
 Equidem singula, inquit, non satis exactè memoria
 teneo: puto autem eum ictus venereos maximè a- 30
 versatum, vbi corpus concussione perturbatur atq;
 contremiscit. Omnino enim merum corpus de suo
 statu eiicit, tumultûsque ciet. quòd si ita affectâ mo-
 lem corporis non tranquillitas aut somnus excipiat,
 fed aliæ à re venerea exagitationes, elisis & quasi mo- 35
 litione quadam subrutis iis, quæ maximè compinge-
 re atque continere illam debebant, periculum est ne
 tota

tota funditus subvertatur compages. Non enim tunc
 genitura promptè effluit, repletionem eius exitum ob-
 thurante, sed vi & confusa avellitur. Itaque censet E-
 picurus quando quies corpori accidit, ac nutrimen-
 ti per corpus penetrantis digestio finem habet, tum
 venerea utendum re, corpore iam aliud alimentum
 requirente. Ad stipulatur autem Epicuro à maiori-
 bus ad nos propagata ratio. Diurnum enim tempus,
 quando iam concoctio suas obit partes, imbecillio-
 res ad coitum facit. A cœna autem ad eum ferri, non
 caret periculo. nam incertum est, an nondum suba-
 cto ob imbecillitatem concoquentis facultatis nu-
 trimento, superveniens huic exagitatio, duplex in-
 commodum faciat. Subiecit tum Olympicus. Mi-
 hi Cleniæ Pythagorici dictum admodum probatur:
 qui interrogatus quando res cum vxore esset haben-
 da respōdit, Cùm maximè lædi voles. Nam & quod
 Zopyrus dixit, rationem habet: & aliis temporibus
 alia incommoda sequi rem hanc & difficultates vi-
 deo. Itaque sicut Thales ut coniugium evitaret, ma-
 tri ad hoc contrahendum adhortanti inquit Nondum
 appetuisse, postea iam præterisse tempus vxorē
 ducendi dixit. ita etiam ad rem veneream expedit
 vnumquēq; affectum esse, ut decumbens Nondum
 tempestivum, surgens Non iam ampliùs tempestivū
 eius usum dicat. Athletica, aiebat ibi Soclarus, ni-
 mis sunt quæ dicis, & cottabum eorum ac carniū
 voracitatem redolentia, adeoq; intempestiva. Ad-
 sunt enim iuvenes mariti, quos oportet vxoribus da-
 re operam: neque nos omnino fugit Venus, sed ac-
 cedimus nimirum ad eam, cùm in deorum hymnis
 dicimus, Produci moram senectuti pulchra Venus. I-
 taque, si placet, consideremus an scitè & convenienter
 Epicurus præter omne ius veneri noctē adimari
 cùm Menander, homo amatoris deditus voluptati-
 bus, nocti deorum præstantissimū numen attribuat.
 Existimo enim rectè voluptati coitus velaminis lo-

co tenebras prætendi: ne si luce coëamus, verecundiam ab oculis profligemus, libidinique audaciam paremus, ac memoriam evidentem, quæ in hærens exsuscitet iritèque cupiditates. Visus enim omnium quas corpore percipimus affectionum est acerrima, si Platoni credimus, & quæ propinquis visis animum vehementer excitet, adque nouarum voluptatum & recentium imaginationem instiget. Nox autem furiosam operi libidinem detrahens, naturam subducit atque sedat, neque patitur visu ad lasciuiam ferri. Absque etiam hæc essent, quæ ratio hoc efficit, ut à cœna venientes lauti, ac fortasse etiam ferto redimitti & vngueto delibuti, vxorem averfantes dormiamus: interdum autem inter medias actiones è gymnæceo vxorè concubitus gratia accersamus, aut galili in morem sub auroram congregiamur? Vesperam enim, mi sodalis, laborum requiem, diluculum laborum initium nouimus. illamque à soluendo dictus Lysius Bacchus regit cum Terpsichora & Thalia: hoc nos ad Opificem Mineruam, & Forenses Mercuriū excitat. Itaque vespèram cantus occupant, choreæ, hymenæi,

Comiq; & cœnæ, & resonanti fistula cantu.

Manè audias malleorum sonitus, & stridores ferrarum, & publicanorum antelucanas vociferationes, ac præconum clamores in iudicium vocantium, aut ad nauandam regi vel principi operam. quo tempore nullus voluptati est locus,

Cessatq; Cypris, & adolescentum uigor,

neque Bacchi iam thyrsus aut coronæ vsurpantur, curis sese intendentibus. Porro autem Homerus neminem heroum vel cum vxore vel cum pellice concumbentem fecit: Paridem duntaxat è pugna profugum in gremium se abducere Helenæ scribit: non mariti, sed adulteri rabiosi diurnum coitum ostendens esse. Et verò ne corpus quidem potissimum post cœnam à coitu lædetur, ut visum Epicuro: nisi quis

quis rem tentet ebrius planè, aut distentus. sic enim
dubium non est, quin damnosa sit res & periculosa.
Si quis autem mediocriter vino cibòque vsus cor-
pore emollito, animòque sereno tempestiuè coëat:
neque ob molem magna corpori accidet conturba-
tio * refrigeratio, aut è suis sedibus traiectio ato-
morum, vt ait Epicurus * reddens seipsum ve-
rò quodammodo * implebit nouo affluxu post
factam evacuationem. Id magis cautionem requi-
rit ita vt re venerea vtamur, vt ne corpus sublime &
conturbatum curæ animi, & occupationes rerum ne-
cessariarum laboresque excipientes statim exaspe-
rent, natura non satis ad quiescendum intercapedi-
nis nacta. Non enim omnes, amice, Epicuri ocium
& animi tranquillitatem philosophia partam abun-
dè in promptu habent. multæ quemvis quotidie e-
xercent ærumnæ: quibus neque commodum, neque
conueniens est ita affectum corpus tradere rabioso
coitui * numen verò beatum & interitus ex-
pers maneat ita, vt nullam nostri curam suscipiat.
Nobis autem, si leges ciuitatis rectè colimus, cau-
endum est ne ad templa & sacrificia accedamus paulo
antè venerea re vsi. Itaque expedit nocte & som-
no interiecto, iustòq; intervallo adhibito, mundos
rursus quasi de integro, & ad nouū diem noua co-
gitantes, vt ait Democritus, surgere.

QVAESTIO SEPTIMA.

Cur mustum minimè inebriet.

ATHENIS vndecima die mensis Anthesterionis
primitias noui vini delibant, diemque illum à do-
liis referendis Pithægiam vocant. vtque apparet,
antiquitus de vino antequàm gustarent libantes, vo-
ta faciebant, vt sibi vsus eius medicamenti salutaris
innoxiusque foret. Apud nos mensis Prostatarius di-
citur, quasi Patronalis: sextaq; eius die statutum est

sacris Bono Genio factis gustare vinum post flatum
 Fauonij. is enim ventus omnium maximè vinum mo-
 uet ac mutat: & quod vinum hunc subterfugit, id
 iam videtur perduraturum. Cùm de more pater
 sacrificasset, vinumq; à cœna laudaretur, adolescen-
 tibus qui vnà nobiscum philosophiæ operam naua-
 bant, quæstionem proponebat pater, cur mustum mi-
 nimè inebriaret. Id plerisque videbatur incredibile
 & rationi adversum. Hagias autem dicebat, Dulcia
 vsquequaq; offendere & satietatem inducere. itaq; 10
 neminem facile tantum musti poturum, quantum ad
 ebrietatem sufficeret. siti nimirum sedata appetitio-
 nem ob insuauitatem cessare. A dulci autem diuer-
 sum esse suauem saporem, etiam Homero notum fu-
 isse, qui dixerit, 15

Odyf. v. 69. Caseus, & mel dulce, suauis, stillaq; uini.

Vinum enim cùm ab initio sit dulce, suaue temporis
 successu fieri, quando concoctione sapor eius in au-
 sterum mutatur, ipsùmque veterascit. Aristænetus
 * verò Nicæus in quibusdam se libris legisse ait, idq; 20
 memoria recolere, dulcia vino admixta reprimere
 ebrietatem. & medicorum nonnullos præcipere ebris,
 ut dormituri panem mellis intinctum edant. Si
 quid ergo dulcis sapor facit ad retundendam meri-
 vim, par est mustum nondum mutata dulcedine non 25
 inebriare. Hæc nos valdè sumus adolescentulorum
 admirati in argumetorum inuentione acumè, quòd
 obvia nò arripientes, de suo quæ promerent habue-
 re. Nam quæ omnibus sunt exposita, & facile appre-
 henduntur, aut grauitas est musti, ut ait Aristoteles, 30
 penetrans ventrem: aut quia in musto reliquum
 est multum aerei, multum aquosi. quorum illud sta-
 tim vi facto exitu abit, hoc meraciores partes facit
 languidiores * inveteratio * excreto aquo-
 so. fitque vinum sic minus ad mensuram, 35
 vi autem validius.

QVÆSTIO OCTAVA.

Cur acrothoraces, id est semiebrij, magis motibus citantur absurdis, quam admodum ebrij.

ERGO, inquit pater, quandoquidem Aristotelem
semel dimouimus, peculiare etiam aliquid quæ-
ramus de semiebriis, qui acrothoraces Græcè dicun-
tur. nam quantumvis in hoc genere quæstionum a-
cutissimus, causam tamen mihi videtur nō satis sub-
tiliter & exactè reddidisse. Dicit enim, vt puto, so-
brij rationē sibi constare, valdē inebriati etiam sen-
sum esse obrutum. at semiebriorū adhuc valere vim
imaginatricem, iam conturbata ratione. itaque eos
& iudicare, & quid visis pareant, malē iudicare. Sed
quid vobis videtur. Mihi quidem, aiebam, seorsim
consideranti hæc ratio sufficere poterat ad causam
intelligendam. Si verò proprium aliquid iubes pro-
ferre, videamus an non id discrimen corpori sit im-
putandum. Nam semiebriorum animus duntaxat
est conturbatus, corpus eius impetibus adhuc insē-
uire potest: nondum obrutum. vbi autē oppressum
vini vi fuerit, destituit animi proditque incitatio-
nes. itaque ebrij vsque ad facta non progrediuntur,
illi corpus peccata animi adiuuans habentes, non
quod magis insaniant, sed quia plus ad delinquen-
dum virium habent, vehementiūs exagitari depræ-
henduntur. Quod si ab alio orsi principio rem con-
sideremus, vim vini, nihil obstat quin varia ea sit &
pro quantitate mutetur. sicut ignis lutum mode-
ratus indurat, nimius colliquat, ac facit vt fluat. &
contrā ver febres excitat incenditq;, anni calore cre-
scente sistuntur atque desinunt. Quid ergo impe-
dit etiam animum a vino naturaliter commotum,
vbi conturbatus & irritatus fuerit, rursus remitti &
sedari vino augescente. Veratrum quidem purgan-
di hoc habet initium, quod molem corporis pertur-

*Problem. 28
sect. 3.*

bat: sed si iusto minus exhibeatur, turbatur, non purgatur corpus. Soporifera quoque nonnulli intra modum fumentes, turbulentiores fiunt: nonnulli amplius fumentes, dormiunt. Probabile etiam quodammodo est, conturbationem quæ semiebriis accidit, vbi maximè viguit, deinde concidere: & ad eam rem vinum esse adiumento. Multum enim haustum, vnà corpus inflamat, furorémq; animi consumit. sicut lugubres cantilenæ & fistula funebris initio animi commouet, lacrymâsque extrudit: animo autem ad miserationem inducto, paulatim deinde abolet dolorem. Similiter & vinum videas vbi vehementer conturbauit & irritauit vigentem efferesceréque solitam animi partem, rursus sedare obrepens, animumque ebrietate progrediente placare.

QVÆSTIO NONA.

Cur aut quinque bibantur, aut tria, aut non quatuor.

HÆC ego cùm dixissem, Aristo (qui ei mos erat) exclamans, Decretus est, inquit, reditus me diocritatum iustissimæ & quàm maximè Democriteæ, quæ ab intempestiua quadam sobrietate, tanquam à tyranno quodam extorris acta diu exsulauerat. Sicut enim Lyricorum canonum gnari, proportionum sesquialtera Diapente concentum, dupla Diapafôn, sesquitertia Diatessaron languidissimum constitui aiunt: ita Bacchicarum harmoniarum gnari, tres dispexerunt vini cum aqua concentus, diapente, diatrion, diatessaron. sic enim dicunt & cantant, Quinque bibenda esse, aut tria, aut non quatuor. Quinque enim sesquialteram rationem habent, tribus aquæ cyathis in duos vini admixtis. Tria duplam, duobus ad vnum. quatuor sesquitertiam, tribus aquæ cyathis vni vini affusis. qui est sanè principum in curia mentem habentium, aut dialecticorum

rum supercilia attrahentium, quādo mutationes orationum contēplantur sobrius & in validus potus. De cæteris duorum ad vnum mixtio vim illam parat, qua semiebrii redduntur,

Non antè motas concitans animi fides:

nam neque sobrium finit esse, neque omnino vācoriam à mero induci. Duorum autem ad tria contentio, scitissima est, somnum concilians, curarum obliuionem ingenerans, & secundum Hesiodum illud nouale,

Quod natos mulcet blandè, damnisq; medetur,

Operib. 451

motus animi feroces in nobis incōpositosq; sedat, altāque ei tranquillitatem parat. Adversus hæc Aristonis dicta nemo dixit, cum satis appareret eum iocari. Ego autem iussi eum sumto poculo tanquam pro lyra contendere laudatam illam temperiem: simulq; puer accessit merum infundens. Ille verò recusauit cum risu dicens, musicam illam ratione non instrumentis tractari. Pater autem hæc superioribus adiecit, videri sibi priscos Ioui duas nutrices apposuisse, Idam & Adrasteam, Iunoni vnicam Eubœam, Apollini quoque duas, Veritatem & Corythaleam: Baccho autem plures, quòd oporteret deum istum pluribus Nympharum mensuris cicuratum atq; castigatum, mansuetiorem prudentiorēq; reddere.

QVAESTIO DECIMA.

Cur carnes magis sub Lunam putrescant, quàm sub Solem.

CONVIVIO nos accipiens Euthydemus Suniēsis, aprum iustæ magnitudinis apposuit. quem cum mirarentur præsentes, Alium dixit multo maiorem dum afferretur à Luna corruptum esse, & se de causa valdè dubitare. nō enim verisimile videri, Lunam maiorē carnes putrefaciendi vim habere, quàm So-

lem, qui ea utique sit calidior. Tum Satyrus: Non hoc, inquit, maximè mirum est, sed multo magis id quod venatores vsurpant. Cum enim aprum aut ceruum confectum è longinquo in urbem advehūt, æreum ei clauum tanquam putredinis amuletum infigunt. Finita cœna Euthydemus cùm quæstionem in medium revocasset, Moschio medicus dixit, * Putrefactionem esse colliquationem & fluxum quædam carnis corruptæ inque humorem mutatæ, omninoque humectari quæ putrescunt. Calefactionem porrò omnem si sit mollis & languida, commouere humorem, & humida resoluerè. si igneus sit calor, cōtrà carnes exsiccare. Hinc manifestum fieri quod in quæstione versaretur. Lunam quippe sensim tepesfaciendo humectare corpora: Solem igneo suo feruore potiùs eripere humorem è corporibus. Eoque respicientem Archilochum, naturæ convenienter dixisse:

*Vt spero, multos Serius hauriet,
Reddetq; siccos igneus incidens.*

20

Apertiùs etiam Homerum de Hectore, cuius capiti Apollo nebulam quandam obducit vmbrosam,

[*Ilia. v. 190.*

*— ne nervos membraq; Solis
Torrent radij. —*

25

Lunam verò imbecilliùs emittere lumen:

Nam nigra non excoquitur uua illo satis,

vt ait Ion. His dictis ego: Placent mihi, inquam * cætera. Id vnum non probatur, quòd quantitati potiùs caloris, quàm proprietati totam rem adscribi video. Nónne enim videmus Solem hyeme minus calefacere corpora, magis per æstatem putredinem iis inducere? Atqui contrarium fieri oportuit, si ob caloris languorem putredo eveniret: nunc cùm magis intéditur æstus, celerius corrumpuntur carnes. Enimverò Luna non ob caloris inopiam & imbecillitatem

35

litatem cadaueribus putredinem inducit: sed hæc
 causa potiùs est imputanda peculiari vi defluentis
 ab ea facultatis. In promptu enim est, quod vis cali-
 dum non habere vnicam tantùm qualitatem, quæ
 5 magis minùsque calendo differat à sese ipsa. sed mul-
 tæ sunt ignis facultates, nulla inter se convenientes
 similitudine. Nam qui aurum fundunt, flamma de
 paleis succensa aurum domant. medici è palmitibus
 igne factò medicamenta concoquenda leni igne ca-
 10 les faciunt. flammam è myrica ad emolliendum & for-
 mādum vitrum aiunt esse commodissimam. lignum
 oleaginum vstione sua corporibus commodè cale-
 faciendis inseruit: balneis adversum est, eorùmque
 contignationi & fundamentis nocet crematū. Hinc
 15 est quod ædiles sciti non sinunt conductores olea-
 ginis lignis vti. quemadmodum etiam non patiun-
 tur loliginis semen iniici suffitibus. exhalantia enim
 isthæc, dolores capiti, & caliginem oculis obducunt
 lauantium. Quapropter mirum non est Lunam à
 20 Sole differre, hoc siccantes, illa relaxantes corpori-
 bus mortuis immittente defluxus. Quæ etiam est
 causa, quòd nutrices infantulos admodum cauent
 Lunæ ostentare. nam pleni humore, viridium instar
 lignorum, convelluntur & pervertuntur. & vide-
 25 mus eos qui in lumine Lunæ decubuerunt, ægrè sur-
 gere, quasi attonitos, & sensuum quoddam torpore
 correptos. humor enim à Luna diffusus aggrauat
 corpora. Dicitur etiam ad expediendum partum
 Luna conducere, cùm orbe fulget dimidio: quòd
 30 laxandis humoribus dolores mitiget. Hinc arbitror
 etiam Dianæ vocabula Lochææ, quod est partui præ-
 festæ, & Eilythææ siue Lucinæ fuisse facta: cùm ea-
 dem sit Diana quæ Luna. & Timotheus disertè
 dixit:

35

*Per cærulcos siderum polos,
 Celeremq; partu solvere Lunam.*

Cæterum etiam in rebus anima expertibus manifesta est vis Lunæ. ligna enim in plenilunio cæsa fabri abiiciunt, utpote tenera, & facile flaccescentia propter humorem. & triticum coloni properant mē
 * se deficiente in area converrere, ut siccatum sit te- 5
 rēdo aptius. grana verò quæ vigente Luna in aream ponuntur, inter terendum rumpuntur maximè, emollita ob humiditatem. Ferunt etiam plenilunio farinam subigi meliùs. nam fermentatio etiam si in-
 * tra modum fiat, tamen totam massam corrumpit flu- 10
 idamque reddit. Carnibus autem putrescentibus nihil aliud accidit, quàm quòd còtinente spiritu in humorem mutato rarefcunt atque diffluunt. Idem usu venire aëri est cernere. Maximè enim plenilunio rorem iacit colliquatus. quod Alcman etiam ly- 15
 ricus obscurè innuens, rorem aëris & Lunæ appellat prolem: stirpes ea nutriri inquit. Sic vndiquaque testimonium humiditati Lunę fertur * & mol-
 lientem vim. Clavus proinde æreus siquidem transfixus à putredine, quod aiunt, carnes tuetur: vide- 20
 bitur hoc fieri ob insitam æri facultatem adstringendi. Nam ærugine ad tales casus utuntur medici loco medicamenti: & eos qui commorantur in secturis ærariis, aiunt lippitudine solui, ac si cilia amiserint, ea denuò iis enasci. Nam quæ à chalcitide abit 25
 fauilla, & in palpebras occultè incidit: ea fluxus reprimat, stipandóque restinguit lacrymam. Ideóq; ab Homero æs aiunt titulis euenoris & noropis adfectum: scilicet quia visu adiuuando hominibus pro-
 fit. Aristoteles autor est, quæ æreis cuspidib. & gladi- 30
 is infliguntur vulnera, corpori minore inferre dolorem, & faciliùs sanari, quàm quæ à ferreis. quia scilicet æs in se quidpiam medicamenti habeat, idque in vulnere statim relinquat. Iā putrefacienti adstringens, sanās corrūpenti esse adversum, obscurum nō est. Nisi quis forte traiectu clauum dicat humore ad 35
 se trahere, subinde adfluētem ad id quod læsum est.

Itaq;

Itaque circa eum ipsum locum vbi infixus fuit clauus, aiunt vibicem quandam aut nœuū cerni: & non esse alienum à ratione, reliquam carnem manere integram, corruptela eò affluente.

PLVTARCHI

Symposiacôn, seu Conuiualium disputationum liber quartus.

OLYBIVM Africano præcepisse nouimus, Sossi Senecio, ne è foro vnquam digrederetur inter negocia versans ciuium, nisi prius aliquem sibi amicū fecisset. Amicum autem hæc existimamus non presẽ aut sophisticè eum intelligendum, qui perpetuus sit & immutabilis: sed cõmuniter beneuolum. quomodo Dicearchus vnumquenq; censèbat dare operam debere, vt omnium benevolentiam sibi conciliaret, amiciciam autem cū bonis iniret. Etenim amicicia multo tempore & per virtutem paratur: benevolentiam vsus, colloquium, & ioci ciuiliū viro-
rum alliciūt, opportunitate affectionis animi ab humanitate profecti & gratia adiuuante. Sed vide, an non id præceptum præterquam quod foro accommodatum est, etiam ad conuiuia pertineat: vt non antè sit inde discedendū, quàm vnà accumbentium alicuius benevolentiam & amiciciam fuerimus nacti. Nam in forum quidem nos ob negocia nostra aliòsque vsus conferimus: qui sapiunt, in cõuiuium veniunt nō minùs amicorū parandorum, quàm presentes delectandi causa. ideo operā dare aliquid inde vt asportes, illiberale profectò est & importuni hominis: amico auctum abire, iucundum est &

honestum. contráque is qui id facere negligit, ingrátam sibi & invtilem facit consuetudinem, itáque discedit, vt qui ventre non animo convivia fuerit. Quippe convivia nō obsonij modo, vini, & bellariorum, sed & sermonum, ioci, comitatis in benevolentiam desinentis particeps futurus venit. Et luctantium quidem complexus atq; tractiones pulverem desiderant: amicis appræhensionibus vinum sermone temperatum anfas præbet. vino enim oratio humanitatem & comitatem adiicit, & à corpore in 10 animum quasi per canales deriuat: quod nisi fit, oberrans in corpore vinum, nihil melius repletionem efficit. Ita quemadmodū marmor igne candentis ferri nimiam molliciem & fluxum refrigerando sistens, validum & formabile reddit: sic convivalis sermo 15 non diffuere omnino patitur vino bibentes: sed inhibet eos, ac dissolutioni humanitatem venustatemq; admiscet: si quis bibentes tempestiuè oratione attingat, cum eos vinū quasi sigillo amicitiae formando 20 quàm tenerrimos & mollissimos redegit.

QVAESTIO PRIMA.

*Multiplexne cibus, an verò simplex concors
Eius sit facilius.*

PRoinde quartæ convivialium quaestionum decuriae principiū nobis erit quaestio de multiplici cibo. Nam cum ad Elapheboliorū festiuitatem Hyampolin venissemus, Philo medicus convivio nos accepit, sane quàm operoso apparatu. Ibi cum vidisset 30
* Philinum cum adolescente pane solo vesci, aliud requirere nihil: Hercules, inquit, nimirum hoc illud erat quod in proverbio dicitur,

Pugna erat in saxis, neque saxum tollere quibant.

simulque profuit, vt aliquid utilis cibi iis adferret: 35
ac multo post rediit, caricas eis & caseum apportas. Tum ego dixissem vsu venire hoc iis qui supervacanea

nea & preciosa apparant, vt negligerent necessaria
 atque vtilia, iſſque carerent: Non enim, inquit, Phi-
 lo, memineram Philinum Soſtrati nobis exemplum
 æmulari, quem nullo alio cibo potuſſe quàm lacte
 5 vſum ferunt totam vitam exegiſſe. Verùm huic qui-
 dem à mutatione quadam initium huius victus ra-
 tionis oblatum fuiſſe credibile eſt. Noſtrum autem,
 quo pacto Achillem Chiron, nutriendus iſte, ſtatim à
 natalibus ſanguine carentibus * vt oſtendere
 10 videatur, ſe aëre & rore ali, quod de cicadis fertur.
 Nos verò, aiebat Philinus, nesciebamus, vt Hecato-
 phonia qui cœnauiſſemus (à cæde centum victima-
 rum dicta) nunc tali vtendum prandio? nā apud nos
 prandia obſonij expertia, tenuia ac ſalubria, tanquā
 15 medicamentū ſunt, quibus ad tam ſplendidas & co-
 pia diſtintas cœnas vtimur. idq; eò, quòd ſæpe inau-
 diuimus multiplici victu ſimplicem non modò pa-
 ratu faciliorem eſſe, ſed etiā concoctū. At hæc Mar-
 cio: Corrumperet, inquit, tuum tibi Philinus appara-
 20 tum, dehortans & deterrens à veſcendo conuiuas.
 Sed ſi meam operam implores, ſponſor iis pro te fi-
 deiubeo, multiplicem cibū ſimplici facilius conco-
 qui: vt audacter fruantur appoſitis. Petiit ergo Phi-
 lo à Marcione, hoc vt faceret. At Philinus cœna fi-
 25 nita à nobis provocatus, vt multiplicis cibi aggre-
 deretur accuſationem: Non meus, inquiebat, hic eſt
 fermo, ſed ipſius Philonis. Identidem enim hic dicit
 nobis, primū brutā animalia, quia cibis vtuntur
 vnius generis, & ſimplicibus, ſaniora eſſe homini-
 30 bus: quę verò incluſa aluntur, procliuiā ad morbum
 eſſe, obnoxiaque cruditati, quòd mixto & condito
 vtatur alimento. Deinde nemo fuit medicorum ita
 temerarius, aut ad res nouandas audax, vt offerret
 febricitanti cibum variū: ſimplicem & nidoris ex-
 35 pertem, vt concoctionis facilè patientem exhibent.
 Affici enim oportet alimentum, mutariq; ſubactum
 ab iis quę inſunt nobis facultatibus. Sed & tinctura

simplicium colorū facilius inhæret : & fragrantissi-
 mum oleum maximè seplasiariis medicamentis mu-
 tatur : & alimentum simplex vniúsque generis faci-
 limè à concoctione adficitur. Multæ autem & va-
 riæ qualitates invicem nonnihil cōtrarię, repugnan- 5
 do sese mutuo abolent (instar multitudinis conve-
 narum ac promiscuæ turbæ in ciuitate) neque con-
 sentientem admittunt constitutionē, dum vnaque-
 vis suapte natura alienis reluctans coitionē respuit.
 Vinum nobis evidens huius rei indicium suppedi- 10
 rat. celerrimè enim inebriat diuersorum vinorum
 vsus, quas alloenias Græci dicunt. similis autem est
 ebrietas cruditati à vino non cocto profectæ. ideó-
 que vitant mixtum vinum potores : & qui miscent,
 clām id faciunt, vt qui insidias struāt. Mutatio enim 15
 & inæqualitas animum de statu suo exturbāt. quam
 ob rem musci quoque magnam adhibēt cautionem
 in multitudine neruorum agitanda : quibus nihil
 præter mixtionē & varietatem mali adest. Ipse hoc
 ausim affirmare, facilius cōtrariis sermonibus fidem 20
 ac assensionem parari posse, quàm concoctionem di-
 uersis qualitatibus. Sed ne ludere videar, his omis-
 sis ad Philonis dicta reuertor. Eum quippe sæpenu-
 merò dicentem audimus, difficultatem concoctio-
 nis alimento accidere à qualitate, dum varia mixtu- 25
 ra damnosa est, & alienas generat qualitates : itaque
 oportere vnumquenque id nutrimentum sumere,
 eoque contentum esse, quod suæ congruere naturæ
 compertum habeat. Quòd si suapte natura nihil est
 concoctu difficile, sed multitudo est quæ turbat & 30
 corrumpit : tanto adhuc magis fugienda puto om-
 nigena ista atque varia esse, quibus recēns nos Phi-
 lonis coquus, tanquam domino contrariam artem
 faciens, infecit, nouitate & mutatione appetitū per-
 vertens non renuentem, sed ad alia ductum, obque 35
 varietatem vltra id quod satis est se proferentē. * a-
 liam ex alia venans capturam, si oblectatæ ani-
 mæ

mæ * non bibens, & non exsaturatus, plurimus in *
 pratis efflorescit. Hæc Socratis etiam meminisse ex-
 pedit, qui iubebat cauere à cibis qui non esurien-
 tes ad edendum allicerent: nihil aliud nimirū quàm
 ciborum multiplicem varietatem vitare mandans.
 Varietas enim est, quæ ultra quàm vsus sit frui nos
 facit spectaculis, auditionibus, re venerea, ludis io-
 cisque, supervacaneis rebus multa initia cupiditati
 fruendi suggerentibus. At in iis voluptatibus, quæ
 simplices sunt & vnius modi, naturæ modum oble-
 ctatio non excedit. Denique facilius mihi videtur
 ferri posse musicus qui multitudinem neruorum, &
 alepta qui vnguentorum compositorum vsus lau-
 det, quàm medicus qui ciborum varietatem com-
 mendet: vbi mutationes & diverticula de recta ad
 sanitatem via detrudunt. Hæc postquam disseruit
 Philinus, Mihi verò, inquit Marcio, Socratis exse-
 crationi obnoxius videtur non modò qui vtile ab
 honesto segregauit, sed & qui voluptatem à sanita-
 te separat, tanquam huic aduersantem & inimicam,
 ac non potiùs adiutricem. Etenim dolore, vt instru-
 mento violentissimo, raro admodum idque inviti
 vtimur. de reliquis voluptatem nemo, ne si velit qui
 dem, repudiauerit. Hæc & in nutrimento, & in so-
 mno, & in lauacro, & vntione, & discubitu semper
 adest, laborésque excipit, & ægrum fouet, aliena
 multis convenientibus naturæ delentem. Nam quis
 dolor, quis defectus, quod venenum ita facile & sim-
 pliciter morbo soluit, vt lauacrum tempestiuè vsur-
 patum, aut vinum indigenti datum, vel cibus? hæc
 cum voluptate adhibita statim molestiam omnem
 abolent, naturamque in suum pristinum statum re-
 ponunt, veluti serenitate & tranquillitate inducta.
 Contrà cum dolore coniuncta remedia, ægrè & pau-
 latim aliquid efficiunt, naturam cum difficultate
 & violentia quadam molitionis exagitantia. Non
 ergo est, quod nobis vitio vertat Philinus, si non
 amba-

ambabus (quod aiunt) vela manibus attollentēs vō
luptatem fugimus: sed conamur voluptatem cum
sanitate concinnius, quā philosophorum non-
nulli cum honestate coniungere. Iam in in primo
tuo, Philine, argumento falsus mihi videre, bruta
animalia simpliciore quā homines alimento, & san-
nitate meliore frui ponens. quorum neutrum est ve-
rum. Alterum refellunt Eupolidis caprę, alimentum
suum prędicantes & à varietate omnisq; generis ma-
teria laudantes. sic enim loquentes facit: 10

*Omnigena nos materies pascit abietis
Teneros, & ilicis, arbutiq; surculos
Decerpimus. tum præter hæc cythisus, boni
Phascusq; odoris, & smilax folio ubere.
Oleaster, & lentiscus, atque fraxinus,
Quercus, edera, erica, myrica, rhamnus, pallidum
Verbascum, & asphodelus. cisthusq; & æsculus,
Thyma, thymbra, nos opibus alunt largè suis.* 15

quæ enim hæc recensentur, innumeras profectò sa- 20
porum habent & odorum differentias, atq; virium:
iliad. α, 50. cū quidem maior pars sit omīssa. Alterū Homerus
refutat, qui peritius pronūciat pestē bruta primū
invadete. Sed & breuitas vitæ brutorum ostendit
quā sint morbis obnoxia mortiq; vicina. Nullum 25
enim omnino longæum est: nisi fortasse coruum di-
cas & cornicem, quæ videmus omnis generis cibis
vesci. Porro scitē nimirum ē victus ratione eorum
qui ægrotant iudicium de facilibus aut difficilibus
concoctu petitur: cū labor & exercitationes cor- 30
poris & cibum incidentia ad concoquendum faci-
ant, nequaquam autem convenient febricitātibus.
Ratione verò caret, quod discordiam & pugnam va-
riorum ciborum metuisti. Nam siue natura id quod
ipsi accommodatum est ē similibus sumit: in ipsam 35
nō omē corporis varium nutrimentum multas à se
statim dimittit qualitates, vt cuique parti accīdat id
quod

quod ei est conducibile: fiatque illud, quod Empedocles docuit.

*Dulcia continuò se dulcibus applicuerunt,
Acribus acria se iunxerunt, tristia amaris,
Et rectà calidas petierunt feruida partes.*

Siue res secùs habet, tamen calor spiritus mixturam *
dissoluit per eà sese didens, & cognata cognatis ap-
plicatur partibus. Corpus enim, quale nostrum est,
10 ita multipliciter mixtum & tam variis coaceruatum
è partibus, consentaneum est è varia potius mate-
ria quàm simplici conquirere suū nutrimentum. Sin
aliter est, & tamen concoctionis ea est natura, vt al-
teret mutetq; alimentum: in vario id celerius me-
15 liúsque efficietur. A simili enim nihil afficitur. ipsa
pugna & dissidium mixtione contrarij magis mu-
tat elanguescentes qualitates. Tum si omnino mix-
ta, Philine, & varia repudias: non modò cœnâ præ-
benti & cibos adornanti maledicito Philoni: sed
20 multo magis cùm regia ista & auxiliaria miscet me-
dicamenta, quas deorum manus appellauit. Eras-
stratus quidem stultitiam & supervacaneam eorum
damnat diligentiam, qui fossilia, herbas, à feris, è
terra & mari depromta confundant remedia: cen-
25 setq; expedire vt istis omisis, in ptisana, cucurbi-
ta, & oleo aqua temperato medicina relinquatur.
Atqui (inquis) varietas excitat & allicit quasi præ-
stigijs captam appetentiam, sui ipsius non compo-
tem: nimirum, lepidum caput, mundicies, & stoma-
30 cho succus congruens, odor bonus, atque omnino
suauitas facit vt plus edamus & bibamus. Quare igi-
tur non crassam nos farinam loco pultis subigimus?
cur nō pro asparagis githia & scolymos apparamus?
quapropter nō vice fragrantis huius & mitis vini è
35 dolio bibimus agrestius, quod culicū circumsonent
chori? Quia, diceret, salubris ratio victus non est
fuga voluptatis: sed mediocritas & ordo volu-

ptatibus adhibitus, quæ appetitum vtilitati mori-
 gerum præbeant. Sicvt autem vehementiorem ven-
 tum gubernatores multis fugiunt artibus: eundem
 vbi posuit & elanguit excitare de integro nemo
 potest. ita non magni est laboris appetentiæ relu- 5
 ctari, & nimiam reprimere coërcendo: præprope-
 re autem deficientem, & languescentem, officiû-
 que deferentem suum roborare & resuscitare, per-
 graue est, amice, & difficilis res operæ. Ergo præ-
 stat multiplex nutrimentum simplici, & quod ob 10
 vnicam formam satietatem in propinquo habeat:
 quanto facilius est naturam incitatum inhibere,
 quàm incitare detrectantem. At verò quod non-
 nulli dicunt repletionem defectu magis fugiendam
 esse, verum non est. immò contrà abyndantia tum 15
 demum nocet, cum in corruptelam aliquam & mor-
 bum definit: indigentia vt maxime nihil inferat ma-
 li, ipsa tamen per se est naturæ aduersa. Atque hæc
 quidem sunt tanquam neruis contrariis cantata
 aduersus ea quæ tum commentatus fuisti. Id autem 20
 quodammodo vos fefellit, de his qui dicuntur cir-
 ca salem & cuminum, quod aliud quidem varium
 est, aliud suauius * si nimium auferas. adhæ-
 rescit enim appetenti & accipienti corpori, visu
 viam sternente. Vacuitatem autem appetentiæ * & 25
 vagum, aut omnino eiicit natura, aut ægrè ob penu-
 riam tolerauit. Id vnum modò memineris, varie-
 tatem non in abyrtacis & candyliis & carycas ef-
 fe: sed curiosa ista & supervacanea sunt ac inania. Va-
 rietatem verò etiam Plato concessit, præclaris suis 30
 illis ciuibus bulbos apponens, oleas, olera caseum,
 obsonia omnis generis, atq; adeò ne bel-
 lariis quidem eorum defrau-
 dans cœnas.

QVAESTIO SECVNDA.

Cur tubera videntur à tonitru crescere: & cur creditum est dormientes fulmine non feriri.

CONENANTIBVS nobis Elide Agemachus tubera eximia magnitudinis apposuit. Ibi mirantibus hoc cæteris, quidam subridens, Nimirum, inquit, digna sunt tonitribus nuper auditis: vt qui rideret eos qui è tonitribus oriri tubera putarent. Erāt qui dicerent à tonitru terrā rumpi, quòd aëre tanquam clauo vteretur: tum eos qui tubera quærunt, è rupturis coniecturam vbi sint facere: indèq; opinionem apud multos insinuasse, non monstrari, sed generari tubera à tonitru: perinde ac si quis cochleas putet facere imbrem, non præcedere & indicium eius esse. Agemachus autem rem veram esse contendebat, postulabátque ne quod mirabile esset, ideò fides ei derogaretur. Habent enim, aiebat, multa etiam alia fulmen & tonitru, eorúmque præmonstrationes miracula, quorum aut omnino nequeunt cognosci, aut difficulter intelliguntur causæ. Etenim qui rideri solet, proverbioque materiam dedit bulbus iste, non paruitate sua fulmen effugit, sed quòd vim habet ei adversantem: sicut ficus etiā, & vituli marini pellis, vt fertur, atque hyænæ, quibus extrema velorum inducunt nauicularij. Aquas etiam quæ inter fulgura decidunt, agricolæ & putant esse & nominant incrementis idoneas. Atque omnino stultum est ista mirari, cum in istis rebus ea videamus evenire, quæ omnium minimè sunt credibilia: scilicet ex humido flammam emicare, è mollibus nubibus asperos sonitus edi. Hæc ego, aiebat, nugor, vos ad causæ indagationem exhortans, ne videar morosus, dum pro tuberibus symbola exigo. Tum ego ita sum locutus: Videtur mihi Agemachus ipse dextram porrexisse disputationi. Nihil

enim in præsentia videtur probabilius, quàm inter-
 tonandum multum aquæ genitabilis decidere. Cau-
 sa est admixtio caloris. Nam ignis quod est acutum
 & purum, id in fulgur abit. pars verò grauior & spi-
 ritu prædita involuta in nube, eam mutat, ac frigore
 expulso humorem tepefacit: vnde aqua admodum
 lenis incidit in stirpes, & mox crassescendi causa
 est. Sed & peculiarem temperiem, saporémque pecu-
 liarem ista complutis aqua infert. quo pacto & ros
 suauius pecori pabulum redigit, & arcus cœlestis in
 qua nube elucet, ea soluta lignis fragrantia pluri-
 mum inferit. eóque indicio fisci nostri sacerdotes ista
 cremant, in quæ nubem iridis putant defluxisse.
 Multo autem magis probabile est fulguralibus &
 fulminalibus aquis, spiritibus, & caloribus altè pe-
 netrantibus terram converti, itaque laxari & hiare,
 quomodo calores quidam & humores sanguinei in
 corpore tubercula glandosa & strumas efficiunt.
 Non enim videtur * quia tuber neque sine aqua
 generatur, sed radicibus caret, & * adhuc & solu-
 tum ex sese subsistit, terra aliquomodo affecta & mu-
 tata. Quòd si vobis hæc ratio videtur exilis: talia ta-
 men sunt pleraque tonitribus & fulminibus comi-
 tantia: itaque hisce affectionibus maximè opinio que
 dam diuinitatis adest. Aderat tum vnà rhetor Do-
 rotheus. Is, rectè, inquit, dicis. Non enim duntaxat
 vulgo & indoctis ea est, sed etiam quibusdam philo-
 sopheris opinio. Ipse memini apud nos fulmen inci-
 disse in domum, & multa mirabilia fecisse. nam & vi-
 num è doliis illæsis consumpsit: & hominè dormien-
 tem transvolauit, neque ipsum lædens, neque vestè tan-
 gens: & cinguli æs, quo obductus erat, colliquauit. *

* * *

omne & confudit. Philosophum autem Pythago-
 ricum, qui tum ibi peregrinabatur, accedens causam
 quæsiuit. is autè abominatus rem, ipsum pro se ius-
 sit dispicere, ac diis vota facere. Audio etià fulmen
 prope

prope militem, qui templum Romę custodiebar, de-
cidisse, calceorúmq; advstis loris, nullum aliud ma-
leficiũ intulisse. & cùm argentei caliculi in ligneis
repositi essent operculis, ligno incolumi argentum
5 colliquatũ fuisse inventum. Hęc vel credas licet,
vel non credas. Id omnium maximè mirũ est, quod
omnes ferè compertum habemus, corpora de cœlo
tactorũ putredinis expertia perdurare. multi enim
ea neq; cremant, neq; defodiunt, sed sãpimento cir-
10 cundata relinquunt: vt videantur perpetuò putre-
dinis vacua, & Euripideam Clymenen refellãt, quæ
de Phaëthonte dicit, —*carus ille nunc mihi*

Aliqua in conuallẽ computrescit mortuus.

Sulfur quoq; thæson inde puto nominatum, ob simi-
15 litudinem odoris ignei & acris, quem edunt ista ful-
mine corpora: ob quem puto canes etiam auẽsq; ab-
stinere cadaueribus fulmine percussorum. Huc vsq;
enim causam, vt etiam lauri, dixero. Reliqua hũc iu-
beo dicere, qui in tuberibus probè est versatus: ne
20 idem nobis accidat atq; Androcydi, cuius inter om-
nia opera laudem obtinuerunt pisces circa Scyllam
picti. creditũsq; est, vt qui impensè piscibus delecta-
retur, magis hac animi adfectione, quàm arte ibi fuis-
se vsus. ne inquam nos quoq; aliquis dicat volupta-
25 te inductos de tuberibus disputare, quorum (vt vi-
des) controversa est generatio. In his, cùm probabi-
litate videretur satis inesse dictis, & causa nõ in ob-
scuro latere: egoq; monerem tempestiuum nõ esse,
vt quemadmodũ in comœdia suo tempore machi-
30 na tollitur, & tonitrua eduntur, ita hęc etiam in con-
uiuĩum nos de fulminibus disputationem introdu-
ceremus: in id consensere, vt reliqua omitterentur:
de causa tamen, ob quam dormientes fulmine non
ferirentur, audire se aliquid percipere ostenderũt.
35 Ego tamen si nihil proficerem causa attingenda, cu-
ius communis est ratio, tamẽ ita ferè dixi. Fulminis
ignis mirabili est subtilitate atq; tenuitate, quã sta-

tim à prima origine habet ex pura & sincera substan-
 tia : & quidquid ei humidum aut terrestre admisce-
 tur, id sui motus celeritate excutit atque expurgat.
 Nihil quidem de cœlo tactum, vt ait Democri-
 tus * * ferre sub puro æthere * iubar. Proin- 5
 de corpora densa, vt æs, vt argentum, & horum simi-
 lia, fulmen excipiunt, corrumpunturq; & liqueſcūt
 eò quòd repugnant atq; resistunt. At per rara, mul-
 tis hiantiaq; meatibus ob laxitatem eorū sine tactu
 discurrit fulmen, vt per vestes & arida ligna. idem 10
 viridia vrit, arreptum ab humore, eòq; incenso. Er-
 go si verum, dormientes fulmine haud necari, hæc
 quærēda est causa, non alibi. Magis enim firma sunt,
 & solida, atq; resistunt corpora vigilantium, vtpote
 omnibus partibus spiritu oppletis : quo etiam sen- 15
 sus intendente tanquam in instrumento & constrin-
 gente, validum fit & secum continens densūque
 animal. Idem corpus in somnis laxatur, rarum fit &
 inæquale, imbecillum, ac diffusum, multisq; refera-
 tur meatibus, spiritu remittente ac deferente: vnde 20
 etiam voces odorēsque excurrunt nullo sui sensu præ-
 bito. Quod enim renititur, renitēdoq; patitur, non
 occurrit iis quæ offeruntur : minimè autem iis, quæ
 ob tenuitatem & celeritatem talem, qualis est ful-
 minis, dissipantur. Nam quæ minùs sunt valida, ea 25
 munit natura duricie aliqua aut densitate, vt non fa-
 cile patiantur. quarum verò inexpugnabilis est vis,
 ab his minus læduntur quæ cedunt, quàm quæ resi-
 stunt. Huc accedit consternatio, quæ fulminibus
 ingruentibus incessit, ac metus & pavor : ob quæ 30
 multi nihil aliud passi, mortem metuendo sunt mor-
 tui. Itaq; tonitruo oborto pastores condocefaciunt
 pecus, vt in vnum concurrant, seq; invicem appli-
 cent. nam quæ palant à reliquis avulsæ oues, abor-
 tum faciunt. Et innumeros videre est mortuos to- 35
 nitru, in quibus nullum ictus aut adustionis appa-
 reret vestigium: quòd nimirum præ metu anima eo-
 rum

rum è corpore auis instar evolasset. multos enim exanimauit ventus tonitruui, vt ait Euripides. Nam aliàs quoque de omnibus sensibus auditus facillimè afficitur, perturbationesq; & metus à strepitu orti, quammaximè animum exagitant: contra quos dormienti stupor præsidio est. Vigilantes cùm præsentatione exanimantur, tū metu corpus re vera constri-
gente & densante, ictū resistendo faciunt validiorē.

10 QVAESTIO TERTIA.

Cur in nuptiis plurimi ad cœnam vocantur.

IN nuptiis Autobuli filij aderat vnà in festiuitate Sossius Senecio, Chæronea ad nos profectus, vnà cum multis aliis, qui eam sua exornabant præsentia * ansas etiam de * cur plures quàm aliàs sit ad cœnam invitarentur nuptialem, disquirendum proposuit. etenim legumlatores eos, qui omni conatu luxum impugnarent, maximè numerum defini-
uissent eorum qui ad nuptias vocarentur. Hecataeus quidem, aiebat, Abderita, vnus de antiquis philosophis, meo iudicio nihil probabile dixit. scilicet sponsum ad nuptias multos vocare, vt multos habeant conscios atque testes liberum se liberam, ingenuum
ingenuam duxisse. Contrà enim Comici eos qui splendide & sumtuosas faciunt nuptias, parum eas firmas & fidas introducunt facientes. vt Menander ad eum, qui iubebat ollis circumvallare * non facinus sponsæ refers. Sed tamen ne * alios reprehendere videamur, ipsi nihil interim pronuncian-
tes. Hæc primus ego: Nullius, inquam, conuiuij causa ita manifesta, ita celebris est, vt nuptiarum. Nam & rem sacram diis facere, & amicum discessurum excipere cōuiuio, aut peregrè venientem licet, ignorantibus hoc necessariorum multis. Nuptialis autem mensa indicem habet hymenæum alta voce in-
clamantem, & facem, ac tibiam, quæ Homerus ait

mulieribus ad fores stantibus esse admirationem. itaque cum nemo ignoret conviuum agitari, verecundia ducti omnes necessarios, familiares, & quocunque tandem pacto sibi coniunctos invitant. Probatibus id reliquis, Theo sermonis in partem succedens: Estote, inquit, hæc: non enim abludunt à vero. Sed, si placet, id adde, huiusmodi convivia non amicorum tantum esse, sed & ad cognatos pertinere, ad infinitatem alterius familiae in gentem adscita. Ac quod plus habet momenti, duabus in unam coeuntibus familiarum, cum accipiens datis familiares & amicos, tum dans accipientis existimans sibi comiter demerendos, duplicem conviuarum faciunt numerum. Denique cum multa, adeoque pleraque in nuptiis mulieres peragant: ubi adsunt mulieres, necesse est etiam viros adhiberi.

QVAESTIO QVARTA.

Virum mare an terra obsonio prabendo praestet.

20

GALEPSVS Euboeae, ubi thermæ sunt, locus est natura ita factus, ut multa habeat ad voluptates liberales conducentia. itaque est coenaculis & conclauibus exaedificatus, ut quasi pro communi totius Graeciae refectorio usurpetur. Ibi cum & terrestria multa capiantur animalia, & volucra, non minus mare annonam mensae commodam suppeditat, in locis puris marique ponè littus profundo multos bonosque alens pisces. Maximè autem is locus frequentatur vere vigente. Multi enim tunc eò conveniunt, mutuamque utuntur in omnium copia rerum consuetudine, & per ocium plurima de rebus ad humanitatem pertinentibus agitant colloquia. Cum autem ibi degeret sophista Callisthenes, difficile erat alibi coenare. Erat enim comitas eius tanta, ut denegare invitanti nemo posset: & id iucundissimum, quod omnes elegantes solebat in uno locum congregare.

Sæpe-

- Sæpenuerò quidem imitabatur Cimonem de antiquis, multos omnisq; generis conuiuas amicè ad cœnam vocans. plerunq; tamen Celeum, quem primum narrant nobilium ac bonorum virorum instituisse quotidianum conventum, idq; Prytaneū appellasse. Identidem autem huiusmodi convenientes cœtibus sermones sunt habiti. Evenit aliquando, vt maiorem in modum varij appositi cibi occasionem præberent querendi de obsoniis, terræne an mare ea
- 10 suppedicaret commodiora. Ibi cùm reliqui ferè omnes terrestria laudarent, multa, omnigena, & innumera generum ac discriminum varietate abundantia: Symmachum Polycrates compellans, Tu verò, inquit, animal bimare, totq; innutrite maribus, quæ
- 15 sacram apud vos ambiunt Nicopolin, non defendis Neptunum? Equidem volo, respondit, Symmachus, tēq; mihi adiutorem advoco, qui iucundissima Achaici maris parte frueris. Enim verò, inquit Polycrates, à consuetudine ordiemur. Sicut enim de multis
- 20 poëtis vnum qui reliquis præstat eximio nomine poëtæ afficimus: ita cùm multa sint obsonia, piscis tamen obtinuit, vt vel solus vel præcipuè piscis obsonium appellaretur, quia virtute reliquis omnibus multò antecellat. Nam obsonivoros & obsoniorum
- 25 cupidos vocamus, non qui bubulis carnibus delectantur, vt Hercules, qui post carnem virides ficus edit: non qui ficubus, vt Plato: non qui vuis, vt Arcefilaus: sed qui subinde in foro piscario versantur, & tintinnabulum celeriter exaudiunt. Et Philocra-
- 30 tem Demosthenes auro proditiōe parto scorta & pisces emere dicens, gulæ studium ac libidinem homini exprobrauit. Ac nō ineptè Ctesiphon quodam obsonivoro in senatu vociferâte, Crepabo medius: Nequaquam, inquit, nos piscium escam facias. Iam
- 35 qui versiculum huncce fecit,

*Ad capparim uiuis, cūm liceat ad anthiam,
quid sibi voluit? Quid, bone Iupiter, volunt sibi, qui*

ad oblectationem se mutuò invitantes dicunt, hodie in acta cœnabimus? nōne quòd in littore cœnam, vt est, suauissimam esse sentiunt? non quidem propter fluctus aut lapillos (quis enim in littore lecythum & capparin mensæ adhibeat?) sed quòd copiosi ac recentes pisces mensam sint instructuri. Adde quòd omnium aliorum obsoniorum precium exceditur à marino. Cato sanè non vltra modum, sed verè dicendo inuehens in luxum vr̄bis dixit, Pluris vendi piscem quàm bouem. Testem enim piscium plenam tanti vendunt, quantum vix redimatur centum ouibus & vno boue capitis loco præcedente (quod fuit sacrificij solennis genus) mactatis. Porro vt de medicamentis medicus optimè, de cantu musicus iudicat: sic etià de obsoniorum præstantia is, qui impendio iis studet. Non enim Pythagora hæc arbitro vtemur aut Xenocrate: sed Antagora poëta, & Philoxeno Eryxidis F. & Androcyde pictore: quem aiunt cùm Scyllam pingeret, pisces circa eam ad viuum vsq; studiosissimè expinxisse, quòd obsoniis esset deditus. Antagoræ autem poëtæ in castris congros elixanti atque accincto superueniens Antigonus rex, putàsne (inquit) Homerum congros coquentem Agamemnonis res gestas descripsisse? & ille nō ineptè respondit: Tu verò putas Agamemnonem res istas gessisse, curiosè inquirendo quis in castris congros elixaret? Hæc, inquit Polycrates, ego pro piscium patrocínio attuli, fretus & testimonio pisces vendentium, & consuetudine. Ego verò, ait Symmachus, seriò rem, ac magis dialecticè aggrediar. Nam si id est obsonium, quod cibum reddit suauiore: utiq; optimū id fuerit obsonium, quod maximè detinere appetitum in cibo valet. Ergo sic vt philosophi, qui à spe quam vnicè prædicabant, Elpistici dicti sunt, nihil esse pronunciauerūt quod vitam magis cōtineat atq; spes, qua nō cōdiente eam vita sit intolerabilis: ita etià ad alimentum id ponemus

mus appetitū continere, sine quo id planè ingratum
 & incommodum sit futurū. At eorum quæ terra sug-
 gerit, nihil tale invenies. mare verò salem suppedi-
 tat. Primū absq; sale nihil omnino est esui, qui ad-
 5 mixtus ipsum etiam panem condit. Itaq; eodem in
 fano Neptunus & Ceres habentur. Deinde reliquis
 obsoniis sales dulcius sunt obsonium. Nam heroēs
 tenui & frugali vsi & exercitatione adsueta victui,
 10 omnēque adsciticiam & ociosam voluptatem à
 mensis arcentes suis, ita quidem vt castris ad Helle-
 spontum positis, tamen piscibus abstinerent: carnes
 nihilominus absq; sale edere non sustinuerunt: tes-
 tantes id solum obsonium repudiari non posse. Vt
 15 enim colores lumine, ita sapes sales opus habent
 vt sensum adficiant. *. nisi graues iis & molesti acci-
 dant. Cadauera enim magis sunt eiicienda quàm fi-
 mus, aiebat Heracletus. Omnis verò caro mortua
 est, & cadaueris pars: salis autem vis tanquam anima
 superveniens, gratiam ei ac voluptatem conciliat.
 20 Itaque etiam acris & falsa ante cibum sumunt, & om-
 nino quibus plurimum salis adest. hæc enim alliciūt
 appetitum ad alia obsonia, hisq; ille delinitus ad re-
 liqua alacris recēsq; se confert. si verò ab aliis inci-
 25 piat, mox elanguescit. Non ad cibum proinde dun-
 taxat, sed ad potum quoque condimenti vim sales
 habent. Homerica enim illa cepa potus condimen-
 tum, nautis potiùs & remigibus quàm regibus con-
 30 veniebat. Qui verò cibi mediocrem salsuginem, ob-
 consensum cum ore ventriculi, vini omne genus gu-
 stu suaue & mite reddunt, omnem aquam gratam
 potu. Tum earum quas cepa adfert molestiarum ni-
 35 hil adest salis. quin & digerit reliquos cibos, mollio-
 resque & obsequentiores concoctioni reddit: vt &
 condimenti gratiam, & vim medicamenti sales cor-
 pori conferant. Cæterum marina obsonia reliqua
 præterquam quòd sunt suauissima, maximè etiam
 sunt innoxia. nam & carnosæ sunt, & non perinde vt

carnes grauant, sed facilè concoquuntur & digeruntur. Testimonium mihi perhibebunt Zenohic, atq; etiam me hercle Crato, qui ægrotantes ante omnes alios cibos ad piscem ablegant, vt leuissimum. Nec caret ratione mare saluberrima & elaborata corporibus alimenta gignere: quando etiam nobis aërem tenuitate & puritate commodum edit. Rectè ais, inquit Lamprias: sed aliquid præterea de hac re commentemur. Solebat auus meus identidem dicere Iudæos subsannans, Eos à iustissima carne abstinere. 10 Nos autem dicemus iustissimum esse obsoniū quod è mari petitur. Nam vt cum terrestribus nullum aliud ius nobis intercedat, saltem iisdem aluntur rebus, aëremque, lauacra, potum indidem vnde nos hauriunt, & pudorem iugulata incutiunt miserabili 15 voce: tum pleraque nobis familiaria convictu facimus. Marinum verò omnino à nobis alienum est genus, & quasi in alio mundo natum educatūque viuit: neque vox vlla, aut adspectus, aut ministerium ab eorum cæde nos revocat. nullus enim nobis vsus 20 est eius animalis, quod ne viuut quidem apud nos: neq; vllō nobis amore erga illud opus est. Sed quē nos incolimus locum, ipsis est tanquam orcus. nam in eum simul atq; pervenere, moriuntur.

25

Q V A E S T I O Q V I N T A.

Vtrum suam venerantes Iudæi, aut potiùs auersantes, carne eius abstineant.

HÆC cùm essent dicta, & quidam in diuersam 30 partem disputare intendissent: Callistratus eorum sermonem profligans, Quomodo, inquit, vobis dictum vrdetur in Iudæos', Iustissima eos carne abstinere. Præclare admodum, aiebat Polycrates. Ego quidem vehementer dubito, vtrum Iudæi in honorem porci, aut quòd animal illud abominentur, esu 35 carniū suillarū sese abstineāt. Nam quæ apud ipsos dicuntur,

dicuntur, fabularum sunt similia. nisi fortasse habent
 serias quasdam rationes, quas non efferunt. Ego ita-
 que, aiebat Callistratus, arbitror id animal in aliquo
 apud istam gētem esse honore. Porcus deformis est.
 5 quid tum postea? est etiam fœdus. tamen cantharo,
 gryphe, crocodilo, fele turpior non est, aut natura
 ineptior: quorum alia ab aliis Aegyptiorum sacer-
 dotum sanctissimis coluntur. Quod autem sui par-
 citur, isq; in honore habetur, non caret ratione. Pri-
 10 ma enim sus (vt aiunt) rostro terram findens, vesti-
 gium arationis impressit, ac vomeris opus submon-
 strauit: quem hynin inde dictum sunt qui putent.
 Iam Aegyptij qui cauam & mollem incolunt regio-
 nem, omnino etiam aratri vsum non admittunt: sed
 15 postquam Nilus eluuie sua solum rigauit, eum sub-
 sequentes, sues in agros depellunt. eæ verò calcan-
 da ac fodienda tellure celeriter eam altè subvertūt,
 semēnq; occulunt. Neq; rapi in admirationem hoc
 debet, si sunt qui hac de causa suum esu abstinēt:
 20 cū apud barbaros alia animalia in maiore sint ho-
 nore ob causas viliores, aut etiam planè ridiculas.
 Nam murem araneum (si quidem is mygale est) di-
 uinos reperisse honores aiunt apud Aegyptios pro-
 pter cæcitatem: quòd tenebras luce antiquiores ij
 25 arbitrentur: eamque è muribus nasci quinta ætate,
 in nouilunio: atque iecur eius deminui lumine Lu-
 næ deficiente. Leonem verò Soli dedicant, quòd de
 curui nguibus quadrupedibus sola leæna videntē
 edat fetum, quòd momento temporis dormiat, ocu-
 30 lique dormientis suffulgeant. & quod Leontini fon-
 tes & hiatus suos noua aqua repletos inveniunt, Ni-
 lo exvndante quando Sol per Leonem transit. Ibi in-
 ferunt recēns ex ouo exclusam duas appendere
 drachmas: quantum etiam recēns nati infantis cor
 35 appendit. Ibis quoque pedum diductione, eorum in-
 ter se & cum rostro comparatione, triangulum re-
 præsentat æquilaterum. Et quis tandem has culpet

Aegyptiorum ineptias: cùm memoria proditum sit
 Pythagoricos quoque album venerari gallum: & de
 marinis nullo maximè vrticâque abstinere. magos
 autem, qui à Zoroastre descendunt, terrestrem echi
 num quàm maximè venerari, mures aquatiles odif- 5
 se, diis que carum & beatum iudicare eum qui pluri-
 mos interfecerit. Existimo autem Iudæos, si abomi-
 narentur porcum, interfekturos eum fuisse, sicut mu-
 res necant magi. Nunc tam interficere, quàm edere
 suem iis est religio. Et fortassis rationi hoc consen- 10
 tit, sicut asino suus est apud eos honor, qui fontem
 aquæ eis demonstraui: ita suem eos reuereri, vt sa-
 tionis & arationis magistrum. Nisi fortè etiam lepo-
 rum esu abstinere Iudæos dicendum putemus, quod
 * vt pollutos & impuros auersentur. neque * sermo- 15
 * nem excipiens Lamprias: sed leporis quidem * pro-
 pter * * bestia similima. Videtur enim lepus ma-
 gnitudine & celeritate sentiendi instrumentorum
 pollere. nam & color, & aures, & nitor oculorum, &
 falsum mirabiliter conuenit: vt nihil omnino tam 20
 paruum tam magno sit, ad formam quod attinet, si-
 mile. Nisi me hercle etiam ob similitudines æmu-
 latione Aegyptiorum ducti, velocitatem animalis
 diuinam reputant, itémque sensus instrumentorum
 subtilitatem. Nam leporum oculi adeò sunt indefef- 25
 si, vt etiam apertis iis dormiant. Celeritate autem
 exaudiendi videtur aliis anteire. cuius admiratione
 ducti Aegyptij in suis sacris litteris picto lepore au-
 ditum significant. Suillam autem carnem Iudæi ab-
 * ominari * quod maximè barbari abhorrent à viti- 30
 liginibus & lepra, quas putant esu harum carni-
 um adscisci. Etenim videmus suem sub ventre plenum
 esse lepra & scabiosis malignè pustulis: quæ sanè exi-
 stimantur à praua corporis affectione & corruptela
 eorum quæ intus sunt in superficiem erumpere. Por- 35
 rò autem suis victus ita turbidus & immundus non
 caret vitio. nullum enim animal videmus ita gaude-
 re cœ-

re coeno ac sordidis impurisque locis. etiam si non
 ineamus rationem ortus & naturæ quam in sese ha-
 bent. Oculi etiam porcorum ita dicuntur confra-
 cti, & humi defixi, vt nihil eorum vnquam cernant,
 5 quæ supernè sunt, neque in cælum intueantur: nisi
 supini contra naturam facti pupillas sursum obver-
 tant. ideóque animal hoc, aliàs clamorissimum, vbi
 supinatum fuerit, tacere attonitum insolenti conspe-
 ctu cœli, maioriq; metu vociferationem eius repri-
 10 mi putant. Si verò fabulosa etiam licet huc adferre:
 fertur Adonis à sue interfectus. Adonis autem idem
 cum Baccho esse creditur: & multa peraguntur in
 vtriusque sacrificiis, quæ fidem faciant huic senten-
 tiæ. Alij Adonidem fuisse amasium Bacchi autumât.
 15 & versus est in hunc sensum Phanoclis, amorì dedi-
 ti hominis:

*Per montes errans diuum cùm nosset Adonin,
 Cyprida consectans egregiam, rapuit.*

20 Hæc Symmachus admiratus admodum ea quæ erant
 dicta, An tu, inquit, gentilem nostrum deum ô Lam-
 pria, Euium & excitatorem mulierum dictum, & cu-
 ius gloria infanientium floreat honoribus, Ebræo-
 rum mysteriis transcribis atque adoptas? aut reve-
 25 ra est ratio quædam, quæ Adonidem cum Baccho
 eundem esse demonstret? Mœragenes autem suc-
 currens: Fac, ait, hunc missum. Ego, qui Athenien-
 sis sum, respondeo tibi ac dico, diuersos neutiquam
 esse. Et quidem pleraque huc pertinentia argumen-
 30 ta, iis duntaxat nota sunt & dici fas est, qui Triete-
 ricam (seu triennalem) apud nos Panteldan (perfe-
 ctum nimirum numinis cultum) initiati tenent. Quæ
 verò edisserere inter amicos nulla religio prohibet,
 maximè apud vinum & dona Bacchi, ea, si isti iubet,
 35 paratus sum proferre. Cùm iuberent & flagitarent
 omnes: Primùm, inquit, maximæ & perfectissimæ
 Iudæorum solénitatis & tempus & modus cum Bac-

chil facris congruit. Quod enim ipsi vocant Ieiuniū,
 id sic celebrant, vt maxime feruente vindemia pro-
 ponant menſas in quibus expoſitæ ſint omnis gene-
 ris fruges: & ſub tabernaculis deſident, poriffimū
 ē palmitibus & edera quæ contextuntur: & diē quæ
 feſtum antecedit, Tabernaculariam nominant. Pau-
 cis verò poſt diebus aliam feſtiuitatem nō obſcurē,
 ſed omnino apertē Baccho nuncupatam celebrant.
 Eſt etiā ſolenne apud eos feſtum cradeſphoria à pal-
 mitibus geſtandis, & thyrfophoria, vrbi thyrfos ge- 10
 ſtantes in templum intrant. quid intus faciant, igno-
 ro: credibile eſt Bacchi ab iis ſacra peragi. nam & tu-
 bis exiguis, ſicut Argiui Bacchanalibus, vrūtur ad e-
 uocationem numinis: & alij progrediuntur citha-
 ris ludentes, quos ipſi Leuitas appellant, ſiue à Ly- 15
 ſio, ſiue ab Euio (vtraq; vox Baccho congruit) ita di-
 ctos. Opinor etiam ſabbatorum ferias non planē à
 Baccho eſſe alienas. Quod enim Sabbos etiamnum
 multi Bacchos appellent, eamque edāt vocem dum
 orgia Bacchi celebrant * licet & e Dēmoſthene o- 20
 ſtendere, & e Menandro, & non de * aliquis fortē
 dixerit, factum eſſe ob aſebefim, id eſt impietatem,
 qua tenentur bacchantes. Ipſi autem huic ſermoni
 teſtimonium dicunt. ſabbatum enim colentes, maxi-
 me ad bibendum & ebrietatem invicem ſeſe inuitāt: 25
 aut ſi qua grauior res obſtet, omniū quidem guſta-
 re merū in more habent. Has fortasſe aliquis eſſe
 coniecturas aſſerat. Sed alia ſunt argumēta, quæ pla-
 nē noſtram demonſtrent ſententiam. Primū enim
 * arguit hoc pontifex maximus, qui feſtis diebus mi- 30
 tratus ingreditur, hinnuli pellem auro contectam
 indutus, tunicāque ad talos pertinentem geſtans,
 & cothurnos. multa autem tintinnabula dependent
 de veſte, quæ inter ambulandum ſtrepitum edunt,
 vt & apud nos. Sonitibus autem nunc vtuntur in 35
 * ſacrificiis, & æratas dei nutrices appellant, monſtra-
 tūq; in aduerſis ſublīmi thyrfus expreſſus, & tym-
 pana.

pana. quæ sanè non alij deo, quàm Baccho conveniunt. Porro autem mel sacrificiis non adhibent: quòd de ius admixtione vinum corrumpi videatur, eoque libabatur & ebrietas parabatur antequam vitis exstiteret. & hodièque barbari qui vino carent, mulsum bibunt, dulcedinem radicibus austeris & vini saporem æmulatibus medicantes. ac Græci Nephalia, id est sobria, hæc & libationes melleas diis offerunt: quòd vino maximè adversam naturam mel habeat. Bacchum verò à Iudæis coli, id quoq; argumento nò leui est, quòd inter multas pœnarum formas vna maximè odiosa est, qua vino interdicitur damnatu ad certum tempus, quod à iudice præscribitur. qui autem sic puni- *

Defunt reliqua huius libri. Exstant autem capitum indices, quos subiungo.

QVAESTIO SEXTA.

Quis apud Iudæos deus.

QVAESTIO SEPTIMA.

Cur dies planetis cognomines, non secundum illorum ordinem, sed inuersè numerant. in qua etiam de ordine clauorum.

QVAESTIO OCTAVA.

Cur annulos potissimum in digito gestant, qui medio proximus est.

QVAESTIO NONA.

In sigillis deorumne, an sapientum virorum gerende imagines.

QVAESTIO DECIMA.

Cur medium lactuca à mulieribus non comedatur.

PLUTARCHI

Symposiacôn, seu conviualium disputationum, liber quintus.

Vis hoc tempore tuus, Sossi Senecio, sit de voluptatibus animi & corporis sensus, mihi quidem ignotum est, 10

— multi dirimunt quoniam nos Umbrosi montes, atque obstreperi maris undæ. 15

Ula. α, 156.

Olim sanè mihi videbare non admodum amplecti, aut probare eorum sententiam, qui animo nullâ peculiarem delectationem, nullum proprium gaudiû, nihil quod pro se ipse expeteret concedebant: sed eum simpliciter vitam corporis comitari, eiûsq; affectionibus vnâ vel gaudere vel mœrere censebant, ut pote qui instar materiæ formas in se admittentis rerum, aut in morem speculi simulacra eorum quæ carnis sensibus accidunt recipientis adfectus esset. Cuius illiberalis opinionis falsitas cùm multis aliis detegitur argumentis: tum in conviuiis vrbanis atque belli homines statim à cœna ad colloquium veluti secundas mensas se conferentes, iisque invicem oblectantes, vnde ne tantillum quidem voluptatis in corpus redit, testatur suum esse peculiarem penum voluptatibus animi, propriasque ei voluptates, alienas reliquas quæ corporis contagio percipiuntur. Sicut igitur nutrices, quæ cibum infantibus præbent, parum percipiunt voluptatis: saturatis autem iis & fletu misso dormire orsis, ipsæ tum pro se commodo cibo potûque fruuntur. ita animus in partem venit voluptatum quæ edendo bibendôq; percipiuntur 30 cor-

corporis appetitionibus in morem nutricis infer-
 uens, eiúsque desideriis se accommodans, concupi-
 scentiamque demulcens: vbi verò illud mediocri-
 ter affectum conquieuit, ibi tum defunctus suo mi-
 nisterio & negociis vacuus exinde suas ad volupta-
 tes convertitur, disputationibus se recreans & disci-
 plinis, historiisq; & subtilium rerum quæstionibus.
 Et quid de his dicam? cùm videamus importunos
 homines, & à litteris humanioribus alienos à cœna
 10 animum ad alias voluptates quàm longissimè à cor-
 pore abducere, ænigmata, griphos, & nomina certo
 numerorum symbolo testata proponendo. atque hinc
 mimis, ethologis, Menandroque & eius fabulas agē-
 tibus locum conuiuia cesserunt. non quòd dolorem
 15 aliquem corpori demerent hi, aut lenem carni blan-
 dùmque motum adferrent: sed quòd naturalis in
 animo vniuscuiusq; cōtemplandi & philosophandi
 cupiditas suam quandam delectationem requirit,
 postquam occupationibus & ministeriis quæ cor-
 20 pori impendimus, liberati sumus.

QVAESTIO PRIMA.

Cur cum voluptate quadam audiamus eos, qui iratorum vel
 25 morientium gestus representant: iratos aut dolen-
 tes vere, molestè feramus.

TALES disputationes habitæ sunt etiam te præsen-
 te. Cùm enim Athenis Strato comœdiam docē-
 do magnam reportasset laudem, ac frequentes de i-
 30 pso sermones, Boëthus Epicureus nos conuiuio ex-
 cepit, multis qui ab eadem erant secta ad cœnam ad-
 hibitis. Deinde quod fieri inter doctos adsolet, com-
 œdiæ mentio sermonem eò deduxit, vt quærere-
 tur, Qua de causâ iratorum, dolentium, aut metuen-
 35 tium sibi voces non sine molestia audimus: qui ve-
 rò istos animi motus imitâdo exprimunt, vocēsque
 & gestus referunt eorum, nos delectant. Isti omnes *

vno ferè ore hanc adferebant rationem : Præstare imitatorè verè sic adfecto , eò quòd ipse sic adfectus non sit : idque nos sentientes delectari & gaudere. Ego autem, tametsi pedem in alieno, quod aiunt, choro ponerem, tamen hæc dixi. Cùm natura simus ratione præditi, artiùmque amantes, iis quæ scitè & artificiosè aguntur, idq; feliciter, familiariter afficimur, eaque admiramur. Nam veluti apis ob studium dulcedinis suum omnem materiam, cui melleum aliquid insit, consecatur : ita homo natura artiùm studiosus & pulcritudinis, omne opus, omnem actionem mente ac ratione constantia amplectitur & diligit. Itaque si puerulo proponas iuxta paruum panem, & catellum vel buculam è farinis effictam, ad hoc illum, non ad panem ferri cernes. itémq; si rude argentum, & simul argenteum animalculum aut poculum præbeas, id potiùs deliget, cui videt aliquid rationis & artis esse admixtum. Itaque istius modi homines etiam magis delectantur ænigmatibus, & iocis aliquid involuci ac difficultatis habentibus. nam elegantia & subtilitas naturam, utpote ei accommodata & vernacula, nemine docente ad se trahit. Quoniam ergo is qui verè irascitur aut dolet, in quibusdam cõmunibus adfectionibus & exemplis cernitur, in imitatione autem calliditas & probabilitas visitur, si quidem ea successu non careat: his delectari solemus, offendi istis. Etenim eodem nos modo adficiunt spectacula. Homines enim morientes aut morbo confictatos sine molestia non videmus. Philoctetam pictum, & effictam locastam (in cuius faciem aliquid argenti admiscuisse ferunt artificem, ut æs hominis exanimati & contabescentis speciem in superficie referret) cum voluptate spectamus & admiramur. Atque hoc, aiebam, contra vos Epicureos Cyrenaicis non leue est argumentum, non circa visum aut auditum, sed in animo esse oblectationem quæ è spectaculis & auditionibus percipitur.

Quippe

Quippe gallina continenter vociferans, & cornix, molestum est ingrátumque auditu. qui autem gallinæ cantum imitatur aut cornicis, is voluptatem adfert. Et tunc correptos non adspicimus absque molestia: eorundem simulacra spectare nobis est volupe. quia nimirum animus imitatione trahitur: quod quidem eius naturæ convenit. Alioquin enim quid passi, aut qua extrinsecus adfectione accidente Parmenonis suam ita admirati sunt homines, ut in proverbium abiret? Et quidem ferunt Parmenone ob hanc rem celebri, quosdam idem æmulando certasse. cumque homines præiudicio occupati dicerent, Bene hoc, sed nihil ad Parmenonis suam, quendam cum porcello sub axilla gestato prodidisse: & cum vero suis grunnitu homines tamen dicerent, Et quid hoc ad Parmenonis suam: eum emissio in medium porcello arguisse, non veritatem eos in iudicando, sed opinionem sequi. Quo maxime fit manifestum, eandem sensus adfectionem non eodem modo animum adficere, nisi accedat persuasio, id quod fit studiose ac cum ratione confici.

QVAESTIO SECVNDA.

Poeticam concertationem antiquam fuisse.

CVM Pythia celebrarentur, disputatum fuit de abolendis adsciticiis certaminibus. Nam cum videretur ea, quæ tria erant antiquitus instituta certamina, tibicinis Pythici, citharistæ, ac citharædi, admissus esset tragædus: quasi porta aperta iam non resisti potuit consertim irrupentibus omnis generis auditionibus. atque inde varietas quidem certamini non iniucunda & festiuitas parata est: seueritas tamē & elegantia deminuta: & cum iudicibus multum molestiæ factum est, tum multæ (ut solet) multis victis inimiciæ. Non postremo loco censebant fabularum scriptores & poetarum gentem inde amoliendam.

neq; hoc odio litteraturæ impuls, sed quòd ij longè
 omnium certantium nobilissimi pudorem incute-
 rent, molestiamq; adferrent, cùm omnes sciti elegā-
 tésq; haberentur, neq; tamen vincere vniuersi pos-
 sent. Nos autem in concilio dehortati sumus eos, 5
 qui mouere res constitutas ac nouare cuperent, cer-
 taminique tanquam musico instrumento neruorum
 & vocum multitudinem vitio darent. Atque in cœ-
 na, quam Petrus præmiis tribuendis præfectus præ-
 bebat, cùm de eadem re sermo incidisset, musicæ su- 10
 mus patrocinati: pronūciauimusq; poëticā non ferò
 aut nuper ad sacra certamina venisse, verum antiqui
 tus coronas pro victoria reportasse. Non deerant,
 qui putarent me obsoletas res in medium adductu-
 rum, puta Oeolyci Thessali sepulturam, & Amphi- 15
 damantis Chalcidensis: in qua ferunt Homerum &
 Hesiodum carminibus certasse. Ego his, quòd gram-
 maticorum sermonibus omnia essent trita, vt & eos
 qui in funebribus Patocli ludis non hastam iacien-
 do, sed dicendo præmium meruissent, Achille huic 20
 etiam rei munera largiente: his inquam omis, id
 dixi, quòd Acastus Peliam patrem funerans poëma-
 matum certamen instituit, idq; Sibylla vicit. Hæc
 cùm multi me repræhenderent, & narrationis tan- 25
 quam absurdæ testem aliquem poscerent: commo-
 dum recordatus asserui Aesandrum in opere de A-
 frica autorem eius esse. Sed huius, aiebam, lectio
 non est omnibus in promptu. Scriptum autem Pole-
 monis de thesauris Delphicis existimo plerisq; ve- 30
 strum curæ fuisse vt legerent: itaque oportet, homi-
 nis variè docti, & non oscitanter in rebus Græcis
 versati. Ibi ergo legetis in Sicyonio thesauro repo-
 situm libellum aureum, dedicatum ab Aristomacha
 Ery poëtria, cùm Isthmia vicisset. Neque
 est quod attoniti spectemus Olympia, tanquam Fa- 35
 ti in morem certamina immutabilia cui sint. Nam
 Pythia musicorum tres aut quatuor concertationes
 exordij

Ilia. 4. 886.
 620. 795.

exordij loco habebant. Gymnicum certamen initio ferè ita fuit institutum. Olympiis omnia, cursu excepto, additamentorum loco accesserunt. Multa etiam quæ posuissent, deinde rursus sustulerunt, ut
 5 certamen quod mulo tergo equitem gestante, & alterum quod curru iunctis mulis obibatur. (hoc apenam, illud calpen vocabant.) Sublata est etiam corona quæ pueris quinquertio certantibus fuerat proposita: omninoq; multa in festiuitate ea nouè sunt
 10 instituta. Iam hoc quoque notum est, olim singulare certamè apud Pisam fuisse celebratum, ubi quidem * etiam necaretur victus aut se dedens. ne denuò autorem historiæ requiratis, cuius si mihi inter pocula nomen memoria non suggerat, ridiculus fiam.

15 QVAESTIO TERTIA.

Quid cause sit, quòd pinus Neptuno & Baccho sacra habetur: & quòd initio è pinu corona victoribus Isthmico certamine data est, deinde ex apio, nunc rursus pinea.

20 CORINTHI in cœna, cùm nos Lucanius pōtifex maximus excepisset conviuio, quo tempore Isthmia agebantur, quæstio incidit, qua de causa è pinu corona eo certamine victori daretur. Ac Praxiteles quidem enarrator fabulosam rationem attulit, dicens ita ferri: Melicertæ corpus inventum fuisse à mari ad pinum allisum. Etenim non procul Megaris locum esse, qui pulcræ cursus appelletur: quòd Megarense ferant hac Inò cum infante quem gestabat
 25 ad mare cucurrisse. Vulgatam porrò aiebat esse opinionem, peculiare Neptuno esse pineum sertum. Hæc cùm addidisset Lucanius, arborem etiam Baccho consecratam haud abs re Melicertæ honoribus fuisse destinata: hoc ipsum in quæstionem venit,
 30 in re inesse absurdi videri. Vterq; enim, aiebam, deo
 35 ecqua tãdem ratione veteres pinum Neptuno Bacchoque consecrauissent. Ego ostendi mihi nihil ea in re inesse absurdi videri.

rum humido & genitali principio præesse censetur
 & Neptuno à fecundandis stirpibus, Baccho Den-
 dritæ, id est arborum tutori, omnes propè Græci sa-
 crificant. Verumtamen dicere aliquis possit, pecu-
 liariter Neptuno pinum convenire: non, quod A-
 pollodorus putauit, quia mari finitima stirps sit, aut
 quia itidem ut mare ventos delectet (nā & hoc sunt
 qui dicant): sed ob nauium potissimū constructiones.
 Pinus enim, & cognatę ei arbores picea ac larix, cū
 ligna nauigiis aptissima suppeditant, tum picis ac
 resinę vnguentum, sine quibus compactorum ligno-
 rum nullus erat futurus in mari vsus. Pinum porrò
 consecrauere Baccho, quia vino suauitatem conci-
 liet. Nam quæ loca pinubus abvndant, in iis vinum
 suaue vites generant. Theophrastus id calori terrę
 imputat. vniuersè enim pinum in argillosis nasci lo-
 cis: & argillam, calida cū sit, excoctioni vuarum
 subseruire? sicut eadem aquam etiam leuissimam &
 suauissimam edit. præterea admixta frumento, addi-
 tamentum largum eo sua caliditate roborando au-
 gendōq; adfert. Enimverò probabile est è pinu ipsa
 vitem accipere sua emolumenta, cū ad conseruan-
 dum vinum multis modis ea conducatur. Nam & pice
 vniuersi vasa oblinunt, & resinā multi vino admiscēt,
 ut de Græcis Eubœenses, & in Italia qui ad Padum
 accolunt. & è Gallia Viennæ vicina vinum picatum
 adfertur, quod in summo est apud Romanos precio.
 Hæc enim non tantū bonum quendam odorē in-
 dunt, sed vinum quoque commodum redigunt, ca-
 lore suo musteas & aquosas partes celeriter confi-
 * cientia. Ea postquam dicere fuerunt, de rhetori-
 bus is qui maximè libros ad humanitatem facientes
 evoluisse videbatur: Dij boni, inquit: quasi verò
 non nuper admodum è pinu ceperit corona Isthmi-
 orum peti, cū antè apio redimerentur? Sanè in
 in comœdia audire est auarum quendam ista di-
 gentem;

*Libenter Isthmia precio hoc uendam tibi,
Apij corona quanto prorsus uenditur.*

Narrat etiam Timæus historiæ scriptor, Corinthiis
cùm de Sicilia cum Carthaginensibus dimicaturi
ad pugnam irent, occurrissè quosdam qui apium fer-
rent. quod cùm plerique aduersum oblatum esse pu-
tarent omen, quia apium videtur inauspicatum esse,
& qui periculosè ægrotant, eos apio opus habere di-
cimus: Timoleon animos suorum dictis erexit, I-
sthmiorumque admonuit, quibus Corinthij victo-
res apio coronarent. Ad hæc prætoria Antigoni na-
uis, cùm è puppi eius sponte enatum esset apium, I-
sthmia fuit cognominata. Iam scolium hoc carmen
manifestum testam in more fuisse ait aptio testam *,
sic autem est compositum.

Minerua tellus iusta ualidis ignibus

Bacchi nigrum gremio occultit acris sanguinem,

Ore Isthmicos suo tenetq; furculos.

20 Aut hæc, aiebat, non lecti * pinum, ut non adsciti-
ciam aut nouam, sed maiorum more usurpatam, & an-
tiquitus in coronis Isthmicis cui locus fuerit, prædi-
cantes. Commouit nonnihil adolescentes quidem
sermo hic, à viro variæ doctrinæ multiplicisque lit-
25 teraturæ habitus. Lucanius verò me intuens, simul-
que renidens, Proh Neptune, inquit, quanta littera-
rum copia. Alij autem, ut apparet, ignoratione & im-
peritia nostra ab usi contra nobis persuaserunt, pineam
fuisse apud maiores nostros Isthmiorum coronam: a-
30 pium autem è Nemea imitatione quadam, alienum
cùm esset, huc obrepssisse, Herculis gratia, pinumq;
suo loco expulsam, habito apio pro re his sacris ido-
nea, aliquanto post tempore pinum recuperasse pri-
stinam dignitatem, & nunc esse in summo flore atq;
35 honore. Mihi quidè fides facta est, animūq; adverti:
atq; adeò multa testimonia huius rei edidici ac com-
memini. Nimirū Euphorio sic de Melicerta scripsit:

rrr iij

Plorantes puerum tunc frondibus imposuerunt
 De pinu suntis : unde & mos ferre coronam
 Isthmia uincenti. neque enim illo tempore Mnemes
 Natus ad Asopi partu prorepserat undas
 Ille Charon, apij primus qui tempora densis
 Implicuit sertis : inuentor moris, & auctor.

Et Callimachus apertiùs etiam aliquanto rem explicat, apud quem Hercules sic dicit de apio :

Hoc ubi Neptuno peragent certamina sacra,
 Victori signum congruet Isthmiaco.
 Atque Corinthiacis pinus uictoribus olim
 Gloria, nunc Nemeæ ritibus obsoleat.

Præterea, nisi fallor, incidi in Proclis scriptum, qui narrat primò certatum fuisse de pinea corona : deinde cùm inter sacra haberi hoc certamen cœpisset, eò è Nemea festiuitate traductam fuisse coronam ex apio. Fuit autem Procles iste vnus ex iis, qui in Academia Xenocrati operam dederunt.

QVAESTIO QVARTA.

De eo quod est apud Homerum,

Iliad. i. 203.

Ζωρόρειον δὲ νέκυε. —

VIDEBATVR nōnullis qui in cœna nobiscum aderant ridiculus Achilles, qui iuberet meraciùs (id enim est quorundam opinione *ζωρόρειον*) infundere Patroclum, & hanc subiungeret mādato causam, vt diceret velle se hoc ideò fieri, quia carissimos viros suo excepisset contubernio. Niceratus ibi Macedo, sodalis noster, contendebat non merum, sed calidū appellari eo loco Zoron : à feruendo & vita vocabulo declinato. neque id ratione carere, vbi amici homines advenissent, nouū denuò téperari craterē cùm nos quoq; diis libaturi, de integro vinū misceamus. Soticles autem poëta recordatus Empedoclis, qui

qui dixerat in vniuersali mutatione Zorostra fieri
 quæ prius fuissent permixtionis expertia: ab Achil-
 le vinum probè temperatum aiebat Zoron dici: ne-
 que esse quod obftet, quo minus Achilles Patroclo
 5 imperet, vt vinum ad potum bene temperet. neque
 nouum aut insolens esse, quòd cõparatiua loco po-
 sitiuorum vsurpantur. Antipater verò socius noster
 aiebat, prisca Græcorum lingua annos fuisse horos
 dictos: Za aut solere magnitudinem notare: itaque
 10 ab Achille preciosum & vetustum vinum Zoron,
 quasi Zaoron nominatũ. Ad hæc ego in memoriam
 eos revocare iussi, quòd cùm dicerent Zorostron
 pro calido accipi à nonnullis, simul intelligerent ca-
 lore celeritatẽ innui. vt cùm nos famulos iubemus
 15 calidiũs, id est velociũs, ministeria obire. Sed tamẽ,
 inquam, puerilis est vestra contentio, qui veremini
 ne absurdo alicui obnoxium Achillem faciatis, si fa-
 teamini eum præcepisse vt meracius vinum infun-
 deretur. quod suspicatus fuit Zoilus Amphipolita.
 20 Qui sanẽ primũ id ignorauit, quòd Achilles Phœ-
 nicem & Vlissẽ sciens esse senes, & diluto non de-
 lectari, sed mero, reliquorum senum more, iussit va-
 lidiorem potum apparari. Deinde cùm esset Chero-
 nis discipulus, & non imperitus victu curandi cor-
 25 poris rationum, ratiocinatus nimirum est corpori-
 bus in ocio præter consuetudinem degentibus tem-
 peramentum cõvenire remissius & languidius: nam
 equis quoque inter alia pabula apium præbet, non
 absque ratione: sed quia equi præter morem ociosi
 30 læduntur pedes, aduersus quod damnum remedio
 est vt quod maximè apium. itaque in Iliade non in-
 venies aliàs equo apium exhibitum, aut aliquid simi-
 lis saporis. Sed Achilles, vtpote medicus, cũ equos
 solerter curauit: & corpori suo desidens in ocio fa-
 35 cillimam rationem victus vt saluberrimam procu-
 rauit. viros autem qui in pugna diem exegissent, exi-
 stimans nõ eo victu quo desides esse tractandos, vi-

num præberi iussit meracius. Aliàs quoque Achilles natura non videtur fuisse vinosus, sed immiti ingenio: vt quidam de eo dixerit,

Ilia. v. 467. Non etenim miti est animo, aut placabilis hic uir,

Sed ualdè rigidus. — Atque ipse quodam loco 5

liberè collaudans seipsum, multas se insomnes noctes ait exegisse. cùm sanè breuis somnus merum bi-

Ilia. i. 325. benti non sufficiat. Et Agamemnoni convicium fa-

Ilia. æ. 225. ciens, temulentum appellat, primo hoc vitium loco 10
exprobrans, quod odisset maximè. vt iam omnino rationi convenientissimum sit, eum istis viris ad se venientibus operam dedisse, ne vini mixtio, qua ipse soleret uti, illis ob vini imbecillitatem non satis esset accommodata. 15

QVAESTIO QVINTA.

De his qui multos ad cœnam vocant.

CVM Alexandria rediremus, & nemo non amicorum nos conuiuio exciperet, factum est vt de discumbendo multi orirentur sermones, cùm res ea multis inconvenientibus videretur difficultatibus patère: eò quòd singuli multos, & vtcunque eò pertinere creditos ad cœnam vocabant: itaq; & in conuiujs turbulenta fiebat conversatio, & mox eadem dissoluebantur. Cùm autem Onesicrates medicus non multos, sed admodum necessarios & intimos cœnæ adhibuisset, venit mihi in mentem eius quod Plato dixerat, de augmento vrbiũ, posse ad conuiuia 20
* accommodari. Magnitudo enim conuiuij iusta est, 25
quandiu conuiuium manere potest. vbi ob conuiuarum multitudinem modum excedit, vt iam compellationes, mutua comitas & noticia excludantur, ne conuiuium quidem est. Oportet enim non vt in exercitu internuncijs, aut in triremi iussa gubernatoris renunciantibus uti: sed vnumquemque 30
pro se cum alijs colloqui: cùm conuiuium chori in 35
morem

morem personam imam ita collocare debeat, vt sum-
mam exaudire possit. Hæc ego cùm dicerem, auus
noster Lamprias in medium iam proloquens: Ergo,
inquit, non in cœnando duntaxat, sed & in vocan-
do ad conuiuium, opus habemus moderatione. Est
enim, puto, etiam quædam humanitatis incontinen-
tia, neminem compotorum præteriens, sed omnes
tanquã ad spectaculum aut ad auditionem trahens.
Mihî quidẽ non ita ridiculum facturus videtur con-
10 uiuij præbitorem panis vel vini defectus, vt spacij
& loci inopia: cuius oportebat semper copiam pa-
ratam esse non tantum invitatis, sed vltro etiam su-
pervenientibus hospitibus atque peregrinis. Iam pa-
nis aut vinum si non sufficiat, culpam licet in seruos
15 tanquam furto rem ij minuerint conferre: loci ino-
pia, in multitudinem infumti, socordix est invitan-
tis imputanda. Mirabiliter etiam probatur Hesio-
dus, quod cecinit:

20 *Vastum principio chaos existit. —*

Theog. 116.

oportuit enim spacium & locum initio poni, vbi re-
ciperentur res natæ. quod non obseruans meus fi-
lius, conuiuium heri tale instituit, in quo iuxta Ana-
xagoræ dictum omnes res simul essent. Enimverò
25 etsi loci apparatusque sit satis, tamen vitanda est con-
uiuarum multitudo, quæ communionem sermonis
& compellationum è conuiuio tollit: cùm tolerabi-
lius sit vini, quàm loquendi communicatione à cœ-
na abesse. Itaque Theophrastus iocans constrinas ap-
30 pellauit conuiuia vini expertia, ob loquacitatem ibi
desidentium. Sermonis autẽ societate abolent, qui
multos in vnam cœnam ingerunt: immò id efficiunt,
vt perpauci inter se colloquatur. duo enim aut tres
proximi inter se cõfabulari possunt, lōgius remotos
35 neq; norūt, neq; adspiciunt, equi cursum distantes

Hæc ubi tendebat alij Telamonius Ajax,

Hæc ubi Pelides alij. —

Proinde non rectè diuites luxuriant, domos ædificantes, triginta lectorum atque amplius capaces. is enim apparatus est conuiuiorum ab amiciciæ multo vsu alienorum & solennis pompæ præsidem potius quàm conuiuij rectorem requirentium. Verùm illis cum venia hoc licet. inopes enim & verè cæcas putant fore diuitias & inclusas, si non tanquam in tragœdia testes habeant spectatores. Nobis ne multos simul invitemus hoc erit remedij, vt septenarium paucos vocemus. Nam qui rarò admodum, & (quod aiunt) per harma conuiuia instruunt, iis necessitas incumbit vnumquenque familiarium & notorum in numerum conuiuiarum cooptadi. Qui frequentius, ternos aut quaternos vocando conuiuia nauium instar quibus amnes traiciuntur laxa & leuia reddunt. Cæterùm discrimen aliquod multitudinis amicorum facit causæ adfidua ratiocinatio. Vt enim ad vsus nostros non vniuersas eorum copias, sed singulos ad eos advocamus, ad quos apti sunt: ad deliberationem prudentes, ad causam dicendam discretos, ad peregrinationem quibus victus est expeditus & ocium: ita ad conuiuia quoque subinde idonei sunt adhibendi. Idoneos voco, principi conuiuium præbenti eos qui magistratum gerunt, si quidem amici sint, & proceres ciuitatis: In nuptiis autem & nataliciis, qui genere attingunt, & Iouis Homognij sunt participes. Atque in talibus conuiujs & festiuitatibus maximè illi convocandi sunt, qui inuicem in bona sunt gratia. Neque enim cum deo alicui sacrificamus, omnibus simul etiam vota facimus, quantumvis eodem in templo, eodem altari colantur: sed cum tres misceantur crateres, aliis è primo, è secundo aliis, sunt quibus è tertio libamus. Invidia namque extra deorum stat chorum. Diuinus autem nimirum etiam amicorum est chorus benevolè distributus in conuiujs.

QVAESTIO SEXTA.

*Quid causæ sit, quòd initio cœnæ angustæ, post-
modo laxè sedetur.*

HIs dictis, illicò quæsitum fuit de angustia accum-
bentium initio, ac deinde laxatione: cùm videatur
contrarium debuisse fieri, corporibus in cœna
distentis. Fuerunt qui formam discumbendi causa-
rent. omnino enim in latum discumbere nos, vt qui
dexterâ in mensam protendamus: cœnati autem ma-
gis in latus nos obvertamus, corporisq; figuram
acutam reddamus: neque iam secundum superfi-
ciem ferè, sed ad lineam spacium occupemus. Sicut
ergo tali minus loci occupant si recti, quàm si pro-
ni cadant: ita vnumquemque nostrum principio
in faciem proclinari dum in mensam intuemur: de-
inde transformare accubitus in altitudinem ex la-
titudine. Plerique stragulo causam adscribebant.
id enim dū accumbitur, dilatari & laxius fieri: quo-
modo calcei attritu paulatim diducuntur, & pedi
spacium concedunt. Senex autem iocans, Duos, in-
quit, conviuium habet dissimiles præfectos ac du-
ces. initio famem, quæ planè expers est artis instru-
endorum ordinum. deinceps Liberum patrem, quem
ducendi exercitus peritissimum fuisse apud omnes
in confesso est. Sicut ergo Epaminondas exercitum
inscitia ductorum in angustias coniectum & se invi-
cem conturbantem ac atterentem ipse in ducis par-
tes succedens evoluit, inque ordinem reduxit: ita
nos ab initio à fame confusè in vnum conductos &
permixtos nactus Bacchus, qui Lyæus & Chœreus à
soluendo & choris instituendis dicitur, in ordinem
venustum atque humanum componit.

QVAESTIO SEPTIMA.

De his qui fascinare dicuntur.

CVM in cœna sermo incidisset de iis qui fascina-
re dicuntur, & oculum habere fascinatorem: fue-

runt qui totam rem nugas esse dicerent atque deri-
 derent. At Metrius Florus, qui nos convivio exce-
 perat: Famam, inquit, mirabiliter adferunt ea quæ
 eveniunt: sed ignoratio causæ fidem historiæ dero-
 gat: iniuria id quidem. Etenim innumera sunt, quo- 5
 rum cum substantia in aperto sit, causæ tamen nos
 latent. Omnino autem qui in singulis probabilita-
 tem requirit, is quod mirabile est ex omnibus rebus
 tollit. atqui ubi causæ ratio deficit, ibi dubitare &
 inquirere, hoc est philosophari, incipimus. ut philo- 10
 sophiam quodam modo perimant, qui admirabilib.
 fidem detrahunt. Oportet verò cur vnumquodque
 fiat, causam ratione investigare: an fiat, ex historiis
 est percipiendum. Narrantur autem multa talia. No-
 uimus enim homines, qui intuendo infantibus po- 15
 tissimum noceant, qui ob humiditatem habitus sui
 imbecillitatemque ab istis adficiuntur atque in de-
 terius mutantur. cum solidis & compactis iam cor-
 poribus hoc minus accidat. Phylarchus sanè refert
 Thibios qui olim circa Pontum habitauerunt, non 20
 infantibus modò, sed adultis etiam exitium attu-
 lisse: obtutu enim eorum, spiritu ac sermone adfe-
 ctos, tabuisse & ægrotasse. idque senserunt ut appa-
 * ret convenæ, seruos inde emtos educentes. Sed de 25
 his hoc quidem fortasse minus est mirum. Contre-
 ctatio enim & contagium habet quoddam appa-
 rens adfectionis principium. Et quemadmodum re-
 liquarum avium pennæ si cum aquilæ componan-
 tur pennis, pereunt defluentibus ob putredinē plu-
 mis: ita nihil impedit, quò minus hominis cōtactus 30
 alius utilis sit, alius damnosus. Quòd autem damno
 aliquis afficitur tantum inspiciente altero, id evenit
 quidem sicut dixi: non creditur autem, quia cau-
 sam habet indagatu difficilem. At verò, inquam
 ego, quodammodo tute causæ vestigium quoddam 35
 callēmq; venandæ attigisti, ad defluxus corporum
 perveniēdo. Odor enim, vox & fluxus, halitus sunt
 quidam

quidam defluxus à corporibus animalium delati,
& quasi partes eorum : ac sensui accidentes adfi-
ciunt eos. Ac multo magis probabile est talia à cor-
poribus animalium deferri, ob calorem & motum
5 spiritui quasi palpitatione quadâ & conturbatione
ingenerata : qua corpus assidue pulsatum quosdam
emittit defluxus. Maximè autè id fieri ab oculis, con-
sentaneum est. Visus enim cùm multis cieatur moti-
bus, cum spiritu què emittit, simul mirabilem quan-
10 dam igneam vim disseminat : cuius opera multa ho-
mo cùm patitur tum agit. Voluptatibus quippe mo-
deratis, & item molestiis adficitur homo à visibilibus
rebus quæ offeruntur : & amores quibus nullus ve-
hementior animis motus accidit, ab aspectu princi-
15 pium ducunt: adeò vt fluat & quasi lique scat amans,
cùm intuetur in id quod amat, inq; id veluti transit.
Itaq; maximè puto miretur aliquis eos, qui lædi vi-
dendo hominem cùm sentiant, agere & lædere iti-
dem, id verò negant. Mutui enim formosorum obtu-
20 tus, & quod per oculos excidit, siue id lumen est, si-
ue fluxus quidâ, amatores colliquat atq; perdit do-
lore voluptati permixto, quem ipsi Glycypicron, id
est dulcamarû nominant. Nam neq; tangentes, neq;
audientes ita vulnerantur & adficiuntur, vt cùm in-
25 spiciunt & inspiciuntur. adeò enim diditur incen-
dium ab oculis, vt necesse sit planè ignaros esse amo-
ris, qui Medicam naphtham mirantur ignem ex in-
tervallo ad se rapere: cùm formosorum corporû ad-
spectus etiam è longinquo respicientium ignem in
30 animis amore captorum accendant. Præterea regio
qui laborant morbo, eos sæpenumerò cognouimus
fanari si in auem charadrium (siue ea sit rupes) inspi-
ciât. tali natura, vt apparet, prædito animali, vt mor-
bum è corpore adfecti elabentem ad se trahat, at-
35 que recipiat oculis tanquam defluentem quendam
humorem. itaque charadrius arquatum non intue-
tur, neque sustinet, sed clausis oculis se avertit: non

invidens (vt putant nonnulli) remedium quod ab ipso petitur, sed quia quasi ictu quodam sauciatur. De reliquis morbis cum maximè tum facillimè lip-
 pitudinis cōtagium ad vnà degentes pervenit: tam
 acrem habet vim visus adficiendi alterum. Admo- 5
 dum rectè dicis, inquit Patrocles, de corporis qui-
 dem affectibus. sed quæ in animo sunt, vt est etiam
 invidia, quónam pacto vel modo per oculos da-
 mnum conspectis inferunt? Nescis verò, aiebam,
 adfectum animum corpus afficere? Equidem & co- 10
 gitatione actus venerei pudenda eriguntur, & ex-
 candescentiæ canum in certaminibus adversus fe-
 ras sæpe lumina extinguunt atque excæcant. tum
 animi ægritudo, avaricia, rivalitas colorem mutant,
 habitúmque corporis adfligunt. nullo autem horum 15
 minùs invidentia vbi animum subiit, corpus quoque
 prauitate occupat: quam pictores probè conantur
 pingendo liuoris vultu exprimere. Sic ergo invidia
 adfecti cum intendunt oculos in aliquem, radios 20
 tanquam veneno imbuta iacula excipientibus par-
 tibus animo proximis, nihil (puto) absurdi fit si læ-
 ditur in quem illi sunt intuiti. Nam & morsus ca-
 num grauiores sunt si irati mordeant: & semina ho-
 minum efficaciora, si amantes coëant: & vniuersè 25
 animi adfectionibus facultates corporis roboran-
 tur atque intenduntur. Itaque eorum quæ adversus
 fascinum amuleta dicuntur prodesse vsum putant
 contra liuorem, avertentia visum vt minus pene-
 tret in eos qui inspiciuntur. Hoc ego, inquam, tibi
 * conuiuij causa symbolum persoluerò. Tum Socla- 30
 rus: Si quidem, inquit, nos priùs id probemus. est
 enim aliquid in tua oratione, quod adulterinum vi-
 detur. Nam si pro veris habemus ea, quæ vulgò de
 fascinantibus dicuntur: non ignoras scilicet, quòd
 amicos & domesticos, quidam verò etiam patres 35
 oculum habere fascinantem putant, ideòque vxor-
 es ipsis prolem non ostendunt, neque ab hisce diu
 conspi-

conspici sinunt. Quomodo ergo invidiæ fascinus imputabitur? Quid obsecro dices de his qui ascinare semetipfos feruntur? Vtique enim auditum tibi hoc est: aut saltem istud legisti,

5 *Quondam pulcer erat crinibus Eutelidas.*

Sed sese ipse udens placidis in fluminis undis,

Liuore infamis perdidit inuidiæ.

Fascinus attraxit morbum, formamq; peremit.

- 10 Ferunt enim hunc Eutelidam sibi ipsi visum forma insigni, eoque adspectu adfectum, hinc in morbum incidisse, valetudinemque cum forma amisisse. Sed vide quid comminisci possis, quo isthæc absurda amoliare. Aliàs, inquam, admodum hoc fecero com-
- 15 modè. Nunc autem, qui è tanto, ut vides, calici bibam, intrepidè causam esse hanc pronuncio, Quòd omnes animi adfectiones si diu inhæreant, priuos ingenerant habitus: qui ubi vim naturæ adepti sint, quavis occasione concitati sæpenumerò etiam in-
- 20 vitos ad familiares impellunt adfectiones. id adeò animadvertere possis in timidis, qui salutaria etiam metuunt: in iracundis, qui carissimis etiam sunt difficles: in amatoribus & libidinosis, qui ad extremum ne sanctissimis quidem abstinere corporibus.
- 25 Magna enim vis est consuetudinis habitum ad familiarem adfectionem deducendi: & qui ad lapsum sunt procliuës, eos necesse est ad obvia quæque offendere. Quare admiratione non est dignum, eos qui invidendi & fascinandi habitum sibi parauerunt, ea adfectione etiam aduersus suos commoueri: quod ubi fit, non quod volunt, sed quod naturæ ipsorum congruit faciunt. Sicut enim globus globi in morem, cylindrus cylindri modo voluitur, ob diuersitatem figuræ: ita invidum inuidiosè aduersum
- 30 omnia ciet invidia. Et verò consentaneum est à talibus maximè sua & quæ cara habent lædi. Præclarus autem ille Eutelidas, & qui alij sese dicuntur fasci-

I. Aphorif. 2.

nasse, non absque causa id videntur passi. Lubrica enim res est, vt ait Hippocrates, admodum valida corporis constitutio: & corpora vbi ad summū pro-
 vecta sunt vigorem, non consistunt, sed momento in contrarium impelluntur. Cū ergo cōfertim au-
 ctis corporibus, se ipsos meliūs quā expectauis-
 sent adfectos vident, ita vt sese contemplantur at-
 que admirentur: tum corpora mutationi propinqua
 sunt, & in deterius porrō habitu vergente, se ipsos
 * fascinare putātur. * Idque magis fit ab aqua, quā 10
 * ab aliis speculis, quando vndæ subsistunt. respirare
 enim in ipsos intuentes: vt quibus aliis nocuerunt,
 ipsi se lædant. Atque hoc fortassis etiam puerulis
 accidens, sæpe facit vt falsò causa in intuentes con-
 feratur. Vt finem dicendi feci, Caius Flori gener: 15
 Democritea verò, inquit, visa vobis in nullo sunt nu-
 mero, nulla eorum (veluti de Aeginetis proverbio
 dicitur) ratio habetur? quæ is ab invidis emittit,
 neque sensus planè expertia, neque impetus, ple-
 na maliciæ & liuoris emittentium, quibus stipata 20
 & inhærescentia iis qui fascinantur, hos turbent,
 corpūsque & animum eorum lædant. Sic enim pu-
 to sentire hominem, hancque sententiam diuinis
 & magnificis extulisse verbis. Omnino verò, in-
 quam. Sed miror quī non obseruaueritis, me deflu- 25
 xibus istis nihil aliud quā animam & propositum
 voluntatis ademisse: ne putetis me adulta iam no-
 cte visa vobis & animata ac intelligentia spectra of-
 ferentem, laruis vos terrere ac perturbare voluisse.
 Manè ergo, si videbitur, de his dispiciemus. 30

QVÆSTIO OCTAUA.

*Cur malum Homerus aglaocarpum, id est insignem
 fructu, Empedocles mala hyper-
 phlæa, dixerit.*

CHÆRONEÆ quodam in conuiuio, cū om-
 nis generis apposita essent poma, cuidam vnā
 accum-

accumbentium subiit versum Homeri pronunciare:

Egregio mali fructu, ficusq; suavis.

Odys. II, 113.

Hæc quaesitum fuit, cur malum poëta peculiariter dignatus esset hoc nomine, ut præstantem fructu diceret. Id Trypho medicus aiebat factum comparatione fructus cum arbore, quem parua admodum, & vilis ad spectu fert pulcrum atque magnum. Alius quidam dicebat in solo hoc arboreo fructu pulcritudinem ex omnibus compositam formis conspici. nam & contactu est instar violæ, ut non inquinet, sed fragrantia oppleat tangentem: & saporem habet suauem, estque olfactu & visu iucundissimum malum: ut merito laudetur, quod omnes unà sensus alliciat. Hæc nos mediocriter nobis probari diximus: Sed cum Empedocles scripserit, aiebam

Οὐνεκὺν ἐπιζονότες οἶδα, καὶ τὰ ῥηθῆναι μῦθα.

Punicorum pomorū appellationem intelligo, quia scilicet sub autumnii exitum & calore eneruato ista arbor fructum suum excoquit. imbecillum enim eorum & tenuem humorem sol non sinit coire, nisi aër incipiat frigidior fieri. itaque Theophrastus hanc solam arborem ait in umbra rectius & celerius fructum suum maturare. Quo autem sensu sapiens mala dixerit hyperphlœa, dubito. maximè cum non elegantiae carmini parandæ gratia nitidissimis adiectiuis tanquam floridis coloribus exornare suas res Empedocles soleat: sed singulis naturā aliquam aut vim exprimat. ut cum corpus animæ circumdatum vocat tellurem amphibrotē, quasi vndiqueque mortalem: & aërem nephelegeretam, tanquam nubes colligentem: & polyæmaton iecur, id est multo præditum sanguine. Hæc ego cum dixissem, grammatici quidam dixerāt mala dici hyperphlœa ob vigorem. Nam à poëtis plæen sumi pro eo quod est maiorem in modum vigere & germinare. & Antimachum hoc sensu dixisse, Cadmeorum urbem

frugibus vegetam. itémque Aratum de Serio:

Καὶ τὰ μὲν ἔρρωσεν, τῶν δὲ φλόου ὤλεσε πάντα,

Odys. γ, 65.
& alibi.

viriditatem & florem fructuum phloi voce adfecisse. esse etiam quosdam de Græcis, qui Phloo Bacco sacrificent. quoniam itaque de omnibus fructibus in malo maximè vigor & viror permanent, hyperphlœum fuisse à philosopho nominatum. Lampsias autem auus noster aiebat vocem hyper, non modò nimij & vehementis habere notationem, sed etiam eius quod extrà est aut suprà. Sic enim à nobis hyperthyron dici superiorem ianux postem, & hyperoum sublimius cœnaculum. & Homerum carnes victimæ exteriores vocasse hypertera, vt interiores enkata. Videamus án non huc præcipuè Empedocles respexerit, quòd cùm alij fructus foris cortice (is enim phlœos est) ambientur, iique putamina quæ vocât, involucra, membranas, tegmina, in superficie habeant: solus mali cortex intus est glutinosa & pinguis tunica, qua semen continetur: id vero quod esui est foris circa eam circumpositum, hyperphlœon (quasi situm extra corticem) rectè appelletur.

QVAESTIO NONA.

Quid sit causa, quòd ficus amarissimi saporis arbor, dulcissimum producit fructum.

QVAESITVM posthæc est de ficu, quânam de causâ ita pinguis & dulcis fructus ex amarissima nasceretur arbore. Nam & ficus folium ob asperitatem thrion nominatur: & lignum succi plenum, edit crematum fumum acerrimum, & cinis ob acrimoniam summa est ad tergendum vi præditus. & quod maximè mirum est, cùm floreat omnia quæ germinant fructumque edunt, sola ficus flore caret. ac si verum sit quod fertur ficum fulmine nunquam tangi, id ipsum quoque adscribendum videri potest

test amarori & prauæ qualitati stipitis. talia enim de
 cælo non tangi videntur: sicut etiam phocæ pellis,
 & hyænæ. Excipiens hæc sermonem senex dicebat,
 dulcedine stirpis istius compressa elisaque in vnum
 5 fructum, non iniuria reliquum succum acrem & in-
 commodum relinquere. Sicut enim iecur bile in v-
 num locum secreta fit dulcissimum: ita ficum, dum
 in fructum suum dulcedinem & pinguedinem om-
 nem dimittit, ipsa expers fit dulcedinis. Nam quo-
 10 dam bono succo arborem istam esse præditam, ex
 hoc signo colligerem, quod rutam aiunt sub ficu aut
 propè nascentem, suauiore fieri, & sapore mitio-
 re: quod quasi participet quâdam eius dulcedinem,
 qua restinguatur nimis virosa qualitas. nisi me her-
 15 cle contra ficus alimentum ad se rapiens acrimoniam
 rutæ subtrahit.

QVAESTIO DECIMA.

20 *Quinam sint, qui circa salem & cuminum dicun-
 tur. ibidemq; cur salem Homerus di-
 uinum dixerit.*

FLORUS cùm nos excepisset cõuiuio, querebat qui-
 nam essent qui in proverbio dicuntur ad salem &
 25 cuminum esse amici. Atque hoc quidem promptè
 soluit Apollophanes grammaticus, dicens eo ada-
 gio notari qui ita sunt inter se familiares, ut etiam
 sale & cumino solis propositis vnà cœnent. Interim
 quæstio incidit de salis honore, cùm & Homerus
 30 disertè dicat,

Diuino sale conspergit: — & Plato lege homi- *Ilia. 1, 214.*
 num salis corpus dicat diis esse carissimum. auxitq; *Timæo.*
 difficultatem quæstionis hoc, quod Aegyptiorum
 sacerdotes castissimi cùm sint, sale in vniuersum
 35 abstinent, adeo ut pane quoque insulso vescantur.
 qui enim salem sunt abominati, si diuinus est, & diis
 gratus? Ac Florus quidem missos facere iubebat

Aegyptios, & Græcanico more aliquid de re propo-
 sita dicere. Ego autem non adversari hoc loco Græ-
 cis Aegyptios dixi. Nam castimoniam professio etiā
 liberis operam dare, (aiebam,) ridere, vinum bibe-
 re, multaq; aliās studio digna prohibet. Fortasse sa-
 libus etiam abstinent qui castitati se destinauerunt,
 quòd ij ob calorem ad rem incitent venereā, vt qui-
 dam autumant. Probabile est etiam eo ab iis salem
 nomine repudiari, quòd sit condimentorum iucun-
 dissimum. quid enim impedit, quin salem reliquo-
 rum condimentorum condimentum esse, iisq; sua-
 uitatem conciliate dicamus. quo factum est vt Gra-
 tiarum nomen salibus imponeretur à quibusdam: vi-
 delicet sale necessitatem cibi in suauitatem con-
 vertente. Ergone, inquit Florus, idcirco credemus sa-
 lem diuinum appellari? Equidem, inquam, causa hæc
 non est vilissima. Etenim ab hominibus ea, quæ vul-
 gata sunt, suisque per totum humanum genus per-
 vadunt vsibus, quàm maximè diuinitatis titulo di-
 gnantur: vt aquā, vt lucem, vt anni tempestates. nam
 terram quidem nō diuinam modò, sed etiam deum
 arbitrantur esse. Et tamen quod ad utilitatem atti-
 neat, nulli horum cedit sal, qui alimento in corpus
 recipiendo præsidium est, efficitque vt cum appe-
 titu sit nutrimenti concinnitas. Verùm enim verò
 id quoque considera, an non sali id etiam diuinum
 contigerit, quòd cadauera putredinis secura & du-
 rabilia adseruans, aliquanto tempore morti resistit:
 neque patitur id quod mortuum est, penitus abole-
 ri. sed quemadmodum anima, nostrarum rerum di-
 uinissima, diffluere non finit molem animalis, sed
 eam continet: ita salis natura imitatur animæ opus,
 dum cadauera arripiens, id quod ad interitum ver-
 gebat, constringit atque cohibet, partibus quādam
 inter se concinnitatem atque amiciciam indens. Ita-
 * que Stoicorum etiam nonnulli carnem tum demum
 veram aiunt esse carnem, quando anima salis instar
 per

- per eam diffusa facit ut consistat & permaneat. Neque nescis ignem fulminis quoque sacrum dici & diuinum: quod corpora de cælo tactorum per multum tēporis putrefactioni resistere videmus.
- 5 ergo miri est, si & salem prisci diuinū suspicati sunt esse, quando eiusdem est cum diuino igne naturæ? Ut conticui, Philinus: An, inquit, genitabile quod sit, tibi non videtur diuinum? cum quidē deus principium sit rerum omnium. Annui. Atqui, inquit, ad
- 10 generandum haud parum facere sales creditur: quod pertinet etiam facta abs te Aegyptiorum mentio. Equidem qui canibus alendis operam dāt, cū eos segniores ad coitum vident, falsis cibus falsamentisque carniū excitāt languentem eorum libidinem.
- 15 Naues quoque salem vehentes, incredibilem murium producant copiam. hoc fieri dicunt nonnullis femellis citra maris coitum salem duntaxat lingentibus. est autem probabilius falsugine ad coitū mures utrinque stimulari. Atque hac fortasse de causa
- 20 pulcritudinem mulieris non ociosam aut inuentam, sed gratiosam & ad permouendum aptam, falsam vocant atque acrem. Puto etiā Venerem à poetis è mari ortam fingi, fabulāmq; de ipsa editam fuisse tanquā è salo natæ, ut sub hoc involucro salis vim
- 25 genitabilem proponerent. Omnino autem marinos deos fecundos, & multorum liberorum parentes faciunt. Denique de terrestribus & volucribus nullum planè inuenies animalibus, quod fecunditatis gratia vel cum quouis marinorū comparare liceat.
- 30 Atque huc pertinet Empedoclis versus:

Fecundos pisces in scitam ducere gentem.

P L V T A R C H I

Symposiacôn, seu Conuiualium disputationum, Liber sextus.

I M O T H E V S Cononis F. Sossi
 Senecio, cum eum à sumtuosis ab-
 ductum & militaribus cœnis Pla- 10
 to in Academia scitæ atque simpli-
 ci, & (vt Ion dicebat) non inflam-
 matione turgenti adhibuisset men-
 sâ, qualem somnus sincerus & visa somniis breui-
 bus occasionem præbentia sequuntur, corpore tran- 15
 quillitate perfuso: postridie discrimine animadver-
 so dixit, Eos qui apud Platonē cœnassent, insequen-
 ti etiam die bene habere. Magnum enim profectò
 ad diem suauiter agendum est adiumentū bona cor- 20
 poris temperies non obruti, sed expediti, & ad om-
 nes actiones absq; offensa promptè se dātis. Sed aliud
 non minus bonum obtigit iis qui apud Platonē cœ-
 nauissent: nimirum consideratio eorum quæ inter
 pocula fuerant disputata. Etenim voluptatum quæ
 è cibo ac potu percipiuntur, illiberalis est recorda- 25
 tio, & evanida prorsus, odoris puta aut nidoris pri-
 dianæ reliquæ. Argumenta autem quæstionū & ora-
 tionum philosophicarum semper recenti memoria
 obversantia, etiam eos qui non interfuerunt com-
 municata non minùs delectant quàm qui coràm au 30
 diuerunt. quando hodièq; eruditi homines Socra-
 tici fruuntur conuiuiis, perinde atq; ij qui tū in cœ-
 na adfuerunt. Atqui si voluptatē ea præbuisent quæ
 ad corpus pertinent, oportuit Xenophontem & Pla-
 tonem non dictorū, sed in Calliæ & Agathonis ædi 35
 bus appositorum obsoniorum, placentarum, bella-
 riorum descriptionē relinquere. Nunc hæc illi nulla
 digna-

dignati sunt mentione, quanquam cum sumtu fuisse
 apparata credendum est: quæ autem commentati
 doctè inter se sunt conviæ, ea litteris mandauerunt:
 nobisq; exempla tradiderunt non modò colloquen-
 5 di inter pocula, sed etiam memorandi disputata.

QVAESTIO . PRIMA.

Cur ieiuni magis sitiunt quàm esuriunt.

10 **S**Extum ergo hūc sympōsiacōn tibi mitto librum.
 In eo primū agitur de causā, ob quam ieiuni ma-
 gis sitiant quàm esuriant. Hoc enim præter rationē
 fieri videbatur, cū defectus sicci nutrimenti à ieiū-
 nio suam videretur naturalem expletionem potius
 15 desiderare. Dixi tum ego, Eorum quæ in nobis sunt
 aut solū, aut maximè calorem nutrimento indige-
 re. idque adeò nos in eo cernere, quòd neq; aer, ne-
 que aqua, neque terra nutrimentum requirunt, ne-
 que consumunt quod eis appropinquat: solus id ig-
 20 nis facit. Hinc etiam adolescentes senibus voracio-
 res sunt ob calorem: & contrā senes ieiunium faci-
 limè ferunt, quòd obtusus eorum iam & exilis est ca-
 lor: sicut & exsanguium animalium, quæ ob inopiam
 caloris minimo indigent alimento. Quin & vnum-
 25 quenque exercitationes corporis, vociferationes, &
 quæ alia motu calorem augent, suavius alacriusque
 edere cogunt. Cæterū caloris nutrimentum, quod
 naturæ eius primò conveniat, arbitror esse humorē.
 quod & austæ oleo flammæ arguunt, & cinis omniū
 30 rerum siccissima, quòd combusto humore terrestres
 partes exsuccæ relinquuntur. Ad hæc ignis divellit
 ac dissipat corpora, eximendo iis humore quo glu-
 tinabantur & cohærebant. Ergo cū ieiunamus, pri-
 mū è reliquiis nutrimenti in corpore calor vi hu-
 35 morem eripit: deinde ipsum aggreditur nativum
 carnis humorem inflammatio, succum persequens.
 hinc siccitate tanquam in luto oborta, potum magis

quàm cibum corpus desiderat : donec bibendo refectus calor & confirmatus solidi nutrimenti appétitionem excitet.

Q V A E S T I O S E C V N D A .

Indigentia ne famem & sitim efficiat, an verò meatuum figura mutatio.

HIs dictis, Philo medicus primam propositionem impugnauit, non ab indigentia sitim, sed mutatione meatuum figuræ effici adserens, Ostendunt hoc, aiebat, qui noctu sitiunt : qui si obdormiât, absque potu siti liberantur. & febricitantes inclinante morbo aut prorsus decedente, simul etiam sitire desinunt. multis vbi lauerunt, aut adeò vbi vomuerunt, sitis abiit. Atqui humor nulla harum rerum augetur : sed pori seu meatus duntaxat mutata figura ordinè alium affectionemque nouam præbuerunt. Manifestiùs hoc in fame apparet. Multi enim ægroti simul & indigi fiunt alimenti, & appétitione carent. nonnullorum cùm impleti sunt, nihil remittunt appétitus, sed perseverant atque intenduntur. Iam multi eorum qui in ediam tolerauerunt, oliua falsa aut capari gustata statim refecti sunt, appétitûsque eorum instauratus. Quod quidem maximè ostendit famem nobis quadam meatuum affectione, non indigentia accidere. cùm ista non famem excitent deminuendo nutrimento, quando ipsa quoque nutriunt : sed sal-
 * forum ciborum cum ore ventriculi consensio in causa est, dum acrimonia sua id cogentes & stringêtes, rursumve aperientes & laxantes, cibi appétitionem efficiunt. Hæc argumenta mihi probabiliter quidem excogitata videbantur : sed adversari potissimo naturæ fini, ad quem ab appetitu vnumquodq; ducitur animal, expletionem eius quod defecit considerante, semperque id quod naturæ accommodatum est persequente. Enimverò id quo maximè animal à rebus inanimatis differt, id negare ad salutem eius

eius ac durabilitatem conducere: (quomodo ad no-
 stri conseruationem nobis oculi cæterique sensus
 dati sunt) sed existimare affectionem hanc esse mea-
 tum magnitudine ac paruitate evenientem: homi-
 nis est nullam naturæ rationem habentis. Deinde
 corpus deficiente natiuo calore horrere, non item
 sitire aut esurire humoris & nutrimenti naturalis
 inopia, est à ratione alienum. Alienius etiam istud,
 si vacuationem natura appetit ob abvndatiam, eam
 impletionem requirere non indigentia impulsam,
 sed alia quadam affectione. Porro autem animalium
 istæ indigentia & repletiones, nihil ab iis quæ agri-
 colæ faciunt habent diuersi: sed similes multæ vtrin-
 que sunt affectiones, similia auxilia. Nam aduersus
 siccitatem irrigatione vtimur, & aduersus æstum me-
 diocri refrigeratione, & quæ nimis algent, fouere
 conamur tegendo, & multa circumponendo: & quæ
 in nobis sita non sunt, à diis petimus, vt dent rores
 molles, & aplicationes cum vento moderato. quia
 scilicet semper eius quod deficit impletionem tempe-
 riem natura conseruat. Atque sic etiam nutrimentū
περὶ videtur dictum, *τὸ τοῦ πλὴν φύσιν*, quod naturā
 conseruet. Conseruatur autem, plantis quidem abs-
 que sensu ex ambiente aere, vt ait Empedocles, aquā
 do commodum sibi alimentum haurientibus. Nos
 autem appetitus quærere docet & sectari quod de-
 est nostro temperamento. Sed eorum quæ allata fue-
 runt singulorum falsitatem consideremus. Nam quæ
 aperiendi vim habent & acrimoniam, ea fortasse nō
 appetitum, sed morsum receptantibus nutrimentū
 partibus inferunt, sicut pruritus quosdam tangen-
 do lancinatarum. Atque vt eam affectionem demus
 appetitiuam esse: probabile est eius modi cibis at-
 tenuata ea quæ par est excerni, fierique indigentiam
 non mutatione meatuum situs, sed iis vacuatis ac re-
 purgatis. Acuta enim, acria, & salsa materiam com-
 minuunt atque differendo dissipant: vt recens ex-

* tritis succedat alimenti appetitio. Neque in laua-
 cro ob mutationem figuræ meatuum sitis cessat, sed
 carne humorem recipiente vapore ij humido imple-
 tur. Vomitus autem quod à natura alienum est ei-
 ciens, ei fruendi accommodatis sibi facultatem con- 5
 ficit. Non enim abvndantem, sed naturæ convenien-
 tem humorem sitis appetit. itaque etiam si copia a-
 lieni adsit, tamen indiget homo. nam naturæ congru-
 enti humori impedimento est peregrinus, neque eū
 permisceri sinit, donec alieno eiecto, suum meatus 10
 humorem recipiant. Porro febres humorem in pro-
 fundum repellunt: mediisq; inflammatis partibus
 omnis eò concedit, oppressusq; tenetur. itaq; vsū
 venit multis, vt & vomant, interioribus partibus ob
 densitatem humida foràs elidentibus: & sitiant ob 15
 indigentiam ac siccitatem reliqui corporis. Cū er-
 go remittit febris, & calor è medio decessit: humor
 rursus dispersus redit, & pro sua natura in omnes
 diditus partes simul & interiora alleuat, & carnem
 de aspera & sicca mollem teneramq; redigit: sape 20
 etiam sudores ciet. itaque sitim faciens inopia defi-
 nit, humore à grauata & cum ægritudine ipsum rei-
 ciente parte in suum à quo desiderabatur locum re-
 migrante. Sicut enim in horto, in quo puteus aquæ
 ditissimus sit, tamen nemine eam hauriente & rigan- 25
 te, plantas sitire & alimento destitui necesse est: ita
 in corpore si humor omnis in vnum contrahatur lo-
 cum, mirum non est indigere cætera & arere: donec
 is rursus diffundatur. Id quod accidit & febricitan-
 tibus morbo remittente, & iis qui sitientes odor- 30
 miunt, nam etiam his somnus humorem è medio re-
 ductum æquabiliter in omnes partes digerit, eoque
 implet. At illa meatuum figuræ mutatio, quæ famem
 & sitim inducat, qualis tandem est? Ego enim non 35
 inuenio meatuum alias differentias, quam secundum
 multitudinem, & quod vel clauduntur vel aperiu-
 ntur. Et conuiuentes quidem, neque cibum possunt
 neque

neque potum admittere : aperti vacuum & spacium parant, quæ est indigentia eius quod naturæ sit familiare. Etenim, lepidum caput, stipationes eorum quæ tinguntur locum habent, cum acribus rebus & vim detergendi habentibus supervacanea excreta & eliquata, meatibus tincturam reddunt receptu faciliorem atque retentu, vacuum indigentia excipiente.

QVAESTIO TERTIA.

10 *Cur fames potu sedatur, sitis cibo sumto fit vehementior.*

His dictis, qui nos invitauerat : Mediocriter, inquit hæc disputata sunt : sed ad aliam veniamus quæstionem, omisis in præsentia meatuum vacuationibus & repletionibus. Cur fames potu compescitur : cum sitientes contra si quid ederint, acrius si ti urgeantur ? Qui meatuum ratione causas reddunt, ij mihi videntur facilius & summa cum probabilitate, ut non verissimè etiam, hæc explicare. Cum enim
20 meatuum, qui omnibus insunt corporibus, alij aliã habeant proportionem : latiores tam siccum quàm humidum recipiunt nutrimentum : graciliores potum admittunt, cibum non item. horum porrò evacuatio sitim, illorum famem gignit. Hinc ergo est
25 quòd sitientes si edant, nihil inveniunt auxilij, meatibus ob tenuitatem non capientibus siccum alimentum, & adhuc manente in iis familiaris nutrimenti indigentia. Atqui esurientes si bibant, humor per maiores penetras meatus, & eorum vacua implens,
30 nimiam famis placat vehementiam. Mihi verò verū videbatur esse id quod vsuvenire dicebant : causam autem quæ adsignabatur non probabam. Etenim aiebam, si quis meatibus istis, quibus nonnulli inheret, multumq; iis tribuunt, carnem perforatam contendant : is eam admodum flaccidam, tremulam, fluxamque statuatur necesse est. Non ab iisdem autem corporis partibus potum cibumq; recipit, sed illum quasi

percolari & diffuendo secerni aliò, nimis quàm est fabulosum & à re alienum. Ipsa enim cum humore permixto comminuens cibos, & auxilio vtens calido innato, atque spiritu, subtiliùs quàm vllum possit instrumentum secando diuidendòque nutrimentum attenuat, vt omnis eius pars omni parti corporis conueniens accommodatàque redigatur: non foraminibus quibusdam aut meatibus applicata, sed vnita cum re nutrienda, eiq; aduascens. Verùm absque etiam hæc essent, ne solutus est quidem quæstio-
nis difficilimus nodus. Sitiens enim si edat, non etià bibat, non modò: non restinguit sitim, sed multo quàm erat acriorem reddit. De hoc nihil dictum est. Còsidera autem, aiebam, an nos probatas ex iis quæ apparèt positiones sumamus. Primùm hoc, humore
à sicco consumi & aboleri: siccum humore imbutū
& emollitum, diffundi atque exhalare. Deinde, non existimandum vel famem sicci, vel sitim humidi nutrimenti talem esse elisionem, qua ipsum planissimè tollatur: sed esse indigentiam mediocris & sufficiē-
tis. nam qui omnino horum altervtro destituuntur, ij neque esuriunt, neq; sitiunt, sed mortem obeunt statim. His ita positis, iam non difficile est causam in venire. Etenim sitis edendo intenditur, cibo sua siccitate humorem qui sparsim imbecillis in corpore est reliquus contrahente & omnem liquorem absu-
mente. sicvti videmus terram & puluerem, & multo magis mixta humorem omnem in se recipere atque aboleri. Contrà famem necessariò mitigat potus. Humor enim ciborum reliquias aridas & exiles rigans ac diffundens, succo ingenerato & exhalationibus, eas effert in corpus, indigentibusq; applicat partibus. Itaque non malè Erasistratus humorem cibi vehiculum dixit. nam quæ ob siccitatem aut aliam affectionem ignaua sunt & graua, admixtus attollit fursùmque euehit. Multi autem etiam cùm non bibissent: sed tantùm lauissent, continente fame acrigi
liberati

liberati sunt. Quippe humor extrinsecus subiens, succulentiora facit adque nutriendum aptiora quæ sunt intus: ita ut vehementia & sæuicia famis remittat & mitigetur. Ideò eorum quoque, qui inedia vitam finire volunt, multi diu durant sola aqua pota: quantisper scilicet non omne id siccitas absumsit, quod apponi corpori, idque alere potest.

QVAESTIO QVARTA.

Quæ sit causa, quòd è puteo hausta aqua, si in ipso putei aere pernoctet, frigidior redditur.

HOSPITI frigidam bibere solenti, ac luxurianti ea in re, famuli aquam frigidiorē hoc modo redigebant: vas, quo hausta erat aqua, in puteo suspēderunt, ita ut superficiem aquæ non contingeret, itaq; per noctem reliquerunt. postridiē ad cœnam allata, recentī erat frigidior. Erat autem is hospes medicriter litteratus, aiebātque hoc se desumissē ex Aristoteleis iis, quæ addita ratione ille scripsit. Rationem autem esse talem: Omnis aqua prius calefacta, *Plin. 31. 3.* magis refrigeratur. ut ea quæ Imperatoribus paratur, igni admota dum ferueat, vase dehinc multa niue accumulata circumdato frigidior redditur. Sicve etiam nostra utique corpora ubi lauerimus, facilius frigescunt: quia laxatio à calore accidens corpus multis meatibus patens rarius fecit, ac rarum redegit: ut iam externum aerem confertim recipiens, vehementius mutetur. Ergo aqua dum è puteo hauritur ista, eaque agitatione præcalefacta, in aere celerius refrigeratur. Laudauimus ergo hospitem, qui fortiter memoriterq; suam dixisset causam. Ipsam vero rationē in dubiū vocauimus. Aër enim in quo vas pēdet, si frigidus est, quomodo aquā calefacit? si calidus, quē denuò refrigerat? absurdū enim est idē ab eodē affici cōtrariis modis, nullo interveniēte discrimīne. Tacente illo & hæsitante, Nihil est, inquam ego,

quod de aere dubitemus : cùm sensus eum frigidum esse doceat, maximè in profundo putei: vt nullo modo possit aquam calefacere. Sed potiùs aer iste frigidus, cùm totam putei aquã præ multitudine eius refrigerare non possit, partem eius ad eam faciliùs subigere & sua qualitate adficere valet.

Q V A E S T I O Q V I N T A .

Quare lapilli & plumbea laminae in aquam iniecta, frigidiores eam faciunt.

10

* E Nimverò de lapillis & incudibus quod dixit Aristoteles, iis iniectis aquam refrigerari & durari, puto te memoria tenere ita in problematis ab eo esse positum, vt rem tantùm narret. nos autem causam indagemus : est enim difficilis inventu. Omnino, inquam : & mirer, si nos non subterfugiet. Considerate enim. Primùm omnino non videtur tibi ab aere aqua frigore præoccupari, dum is erumpit foras. Aer autem plus habet virium, lapidibus & incudibus renitens. non enim sinunt eum vt ærea & fictilia vasa elabi : sed sua densitate cohibentes à se in aquam repellunt : vt integra fiat & valida refrigeratio. Itaq; etiam hyeme fluuij frigidiores mari sunt. vim enim in eos exercet aer repressus, qui in mari ob profunditatem dissipatur, nulla re ei renitente. Alio autem pacto probabile est tenuiores aquas magis à frigido refrigerari : vincuntur enim præ imbecillitate. Cotes verò & lapilli aquam faciunt tenuiorem, ad se trahentes quidquid ei admixtum est turbidi & terrestris : vt tenuior & imbecillior facta aqua faciliùs à frigore subigatur. Sed & plumbum de natura frigidis est: vt quòd cum aceto tritum cerussam lethalium venenorum frigidissimum edat. & lapilli ob densitatem frigus in profundum perferunt. Etenim omnis lapis nihil est quàm è frige factæ & gelu adstrictæ terræ concretum quippiam: tanto quisque magis, quanto est densior. itaq; absurdum non est, si

15

20

25

30

35

est, si frigiditatem aquæ renitendo auget & lapis & plumbum.

QVAESTIO SEXTA.

*Quamobrem niuem paleis & vestibus intectam
conseruant.*

5 **T**VM hospes paululū moratus: Qui amant, inquit,
maximē cum amatis suis, vbi hoc non datur, de
iis loqui cupiunt. Itaq; ego sum erga niuem affectus.
quæ quoniam in promptu non est, eaq; caremus, sci-
10 re desidero quid causæ sit quod à calidissimis re-
bus adseruatur. etenim paleis eam involuentes & ru-
dibus pannis per multum temporis integram reti-
nent. mirum verò si calidissima frigidissimorum tu-
tantur atq; continent naturam. Omnino, inquam,
15 mira res est, si quidem vera sit. Sed non est ita: verum
nosmet ipsi decipimus, malè ratiocinando statim ca-
lidum esse, si quid facultatem habet calefaciendi.
cū tamen videamus eandem vestem hyeme calo-
rem, æstu frigus parare. quomodo nutrix illa tragica
20 Niobes liberos

Calefacit & refrigerat centonibus

Leuidentis uestium. —

Et Germani quidem vestibus tantum contra frigus,
Aethiopes adversus solum æstum se muniunt: nobis
25 ad vtrunq; vsus est. Cur ergo vestem potius à cale-
faciendo calidam dicamus, quàm à refrigerando fri-
gidam? Immò si sensus iudicium sit faciendum, ma-
gis frigida quàm calida videbitur. Nam tunica no-
bis primū induētibus frigida accidit, & lectus de-
30 cumbentibus. postmodò quidem cōtepefaciunt no-
stro calore impleta isthæc: quod simul calorem co-
hibent, ac frigus externūq; aerem à corpore ar-
cent. Febricitantes sanè & æstu adflcti, continenter
vestes mutant, quod frigidum esse sentiunt quo ami-
35 ciuntur. iniectum autem id, statim calefit à corpore.
Proinde sicut vestis nos calefacta calefacit, ita niuē
frigefacta frigefacit. frigescit aut à tenui spiritu quē

nix emittit. is enim insitus eam continet solidatam: & spiritu dilapso nix aqua iam fit ac liquata diffluit: e-marcescitq; albedo niuis, quam spiritus cum humore spumosa permixtio indiderat. Simul itaque & frigus veste ambiente intus cohibetur: & aer externus arcetur, ne concretum niuis corpus diffindat aut laxet. Utuntur autem fullonem nondum expertis pannis, quia filum ob asperitatem & siccitatem non patitur centonem grauiter niui incidere, eiusve collidere raritatem. sicut & paleæ ob leuitatem molliter incumbentes non comminuunt compagē niuis: alioqui autem densæ & probè tegentes, excludunt calorem aëris, & frigiditatem niuis decedere non sinunt paleæ. Cæterum secretionem spiritus niuem liquari, sensu constat. nam cum nix liquefcit, spiritum gignit.

Q V A E S T I O S E P T I M A.

Percolandumne sit vinum.

* NIGER ciuis noster à schola venerat, cum philosopho nobili non multum versatus temporis, sed tantum, ut ex eo non obseruante disceret quod maxime is molestum aliis usurpabat: nempe ut studium eius omnia repræhendendi, & quavis de re eos qui vnà aderant suggillandi imitaretur. Itaque cum Aristio nobis cœnam præberet, non contentus apparatum conuiuij reliquum ut sumtuosum & supervacaneum taxare, vinum quoq; aiebat non debere inferri colatum, sed præcepto Hesiodi obtemperantes è dolio id bibere viribus adhuc innatis præditum. hanc verò colandi purgationem primum ei nervos præcidere, & calorem restinguere, qui exhalet & elanguescat vino sæpius diffuso. deinde in hac re apparere curiositatem quandam & luxuriam, quæ id quod utile est in suauitatem impendat. Sicut enim gallinaceos gallos & porcos castrare, ut caro eorum contra naturam fiat tenella & feminea, non sit sanorum

rum hominum, sed gulæ studio perditorum: ita (si li-
cet honesta translatione vti) merum vnguibus de-
spoliant (aiebat) & effeminant qui id diffundunt per
colum. cum neque ferre merum ob imbecillitatem
5 possint, neque eos intemperantia moderatè bibere
finat. Itaq; hoc commento vtuntur, quo largiùs po-
tandi studiù excusent. Ergo adimunt vino vim suâ,
ipsum tamè relinquētes: quomodo iis qui ad frigidâ
bibendâ temperamēto sunt parū cōmodo, exhibere
10 decoctâ solemus. Etenim aciem vini robúrq;, in per-
colando tollunt atq; excernunt. Magnum verò ar-
gumentum est vinum corrumpi, neq; vigorem eius
durare, sed emarcescere, quòd vel vti à radice sua à
fæce abscinditur. At enim veteres vinum disertè fæ-
15 cis vocabulo adfecerunt: quomodo hominem sole-
mus capitis aut animæ nomine adficere, à princi-
pe parte deminuto vñ vocabulo: & trygân, hoc est
fæcare dicimus vindemitores, ac vinum diatrygiû,
quasi perfæcatum, dixit alicubi Homerus. solétq; vi
20 num passim æthopa & rubrum dicere: nō pallidum
& luteum, quale nobis Aristio à multa purgatione
præbet. Tum ridens Aristio: Non, inquit, pallens mi
homo, neque exsangue: sed quod primo statim ad-
spectu mite se & mansuetum esse profiteatur. Tu ve-
25 rò malles Baccho repleti nocturno, & nigros turbi-
nes concitante: vituperásq; purgationē. Atqui hæc *
tāquam bile vomitu egesta, quod mero inest graue,
ebrietatem, ac morbos generans aufert, facitq; vt à
nobis facilè placidumq; vsurpetur. Ac tale vinū Ho-
30 merus æthops vocat, aitq; potū heroib. fuisse: nō v-
tiq; caliginosum, sed splendidum ac pellucidum. ne
que enim euenor (id est viris conducens) & æthops,
quod est clarum, quæ de vino dixit, etiam ærei adie-
cisset nomina, quod aliàs norops, quasi præfulgi-
dum, appellat. Sicut ergo Anacharsis ille sapiens alia
35 Græcorū instituta repræhendens prunas laudauit,
quòd fumo excluso domi ignem portarent: ita nos à

Hom. in
Apoll.

Odys. w. 341

Iliad. x. 461.
Iliad. x. 16.
Odys. d. 621

sapientibus vobis aliàs fortasse accusari poterimus in hoc autem quid tandem delinquimus, quòd meri facultatem turbulentam eiicientes atq; dissipantes, ipsum interim hilaritate quadam, non fucato ornatu gratius reddentes, neque aciem tanquam ferri eius & vim retundentes, sed quasi sordes quasdam & rubiginem expurgantes, adhibemus mensis? Atqui, inquires, non colatum merum plus habet virium. Nimirum, mi homo, etiam furiosus & insaniens homo plus roboris habet. verùm is ubi elleboro aut vitæ comoda vsus ratione ad se rediit, tunc vehementia illa & virium contentio discedit atq; evanescit: verus autem vigor cum sanitate mentis coniutorum corpori redit. quo videlicet pacto etiam vini purgatio demta ea vi qua animum percellit & ad insaniam impellit, habitum ei mitem & salubrem conciliat. Existimo autem permultum interesse inter supervacaneum cultum & mundiciem. Nam mulieres fuco, vnguentis, auro, purpuræque dum vtuntur, curiosè & impeniùs quàm par est ornatui indulgere videntur. lauacro eas vti, oleo invngi, comam componere, nemo prohibet. Venustè discrimen hoc Homerus expresit, ubi lunonem se ornantem facit.

Ilia. 5. 170.

Principio ambrosia sordes de corpore diuo

Eluit, & liquido mundum persudit oliuo.

25

hactenus industria & mundicies est. cùm autem aureas fibulas sumit, & arte elaboratas in aures, tandèque ad cesti præstigias se confert: hoc iam ociosa & supervacanea est curiositas, matronamq; dedecens procacitas. Proinde etiam qui vinum aloë aut cinamomo vel croco inficiunt, ij quasi mulierem tantam curiosè in convivia adducunt & prostituunt. qui autem quod vino inest sordidum & invtile adimunt, ij purgant illud atq; sua opera commodius reddunt. Alioqui curiositati ociosæ omnia imputabis, orsus ab ipsa domo. Cur, inquires, ita est incrustata? cur adversus aërem purum maximè aperta? cur patet lumi
ni ver-

30

35

ni versus occasum solis aditus? cur poculorum vnū
 quodque detritum tersumq; fulget atq; splendet?
 An verò, inquam, poculum sordidum esse, vel pra-
 uum edere odorem non debet: quod ex eo bibitur,
 5 sordibus debet & immundicie plenum esse? Et quor-
 sum attinet reliqua referre? Ipsa tritici elaboratio
 dum panis ex eo conficiatur, quæ nihil aliud quàm
 purgatio est, vides quantum requirat negocij. non
 enim modò aluei, cola, concussiones, secretiones ad
 10 pinsendum adhibentur frumentum & farinas: sed
 & contritio quæ è pasta asperitatem elidat, expurga-
 ràmque materiam ita cogat, vt esui cocta esse possit.
 Quid ergo absurdi habet res, quòd vini etiam fœ-
 culentas partes, aceris aut fursuris in morem, colan-
 15 do expurgamus? præsertim cùm sine sumtu id fiat,
 sine labore.

QVÆSTIO OCTAVA.

Quæ sit causa bulimi.

20 A MAIORIBVS nostris ad nos propagatū est quod
 dam sacrificium, quod archon (qui magistratum
 præcipuum gerit) in publico, reliquorum quivis do-
 mi suę peragit. vocatur autem bulimi expulsio: & ser-
 uorum aliquem viticeis verberantes ferulis per fo-
 25 res eiiciunt, additis his verbis: Foràs bulimum, in-
 trò diuitias & sanitatem. Me archonte complures
 sacrificio se adiunxerūt. Ritè omnibus peractis cùm
 rursus discubuissemus, quæri ceptum est primùm
 de ipso bulimi vocabulo, deinde quid verba sibi vel-
 30 lent quæ recitantur dum seruus exturbatur, maximè
 autem de ipsa affectione & eius circumstantiis. Vi-
 debatur ergo bulimus famem (is est limos Græcis)
 ingentem aut publicam notare: maximè apud nos,
 qui Aeolica dialecto p pro b vsurpamus. non enim
 35 bulimum antiquitus, sed pulimum quasi polylimū,
 id est famem multam, appellamus. Sentiebamus au-
 tem à bubrosti diuersum esse: argumento repetito

Lia, w, 132. ex Ionicis Metrodori. Narrat enim is Smyrnæos an-
 tiquitus Aeolenses sacrificare Bubrosti taurum ni-
 grum, concisumque in frustra vnà cum ipsa pelle igni
 totum cremare. Iam cum omnis fames morbo simi-
 lis sit, maximè autem bulimus accidat adfecto con- 5
 tra naturam corpore, rectè opponi ei vt indigentia
 diuitias, vt morbo sanitatem. Sicut verò nauseare
 dicti sunt primùm quibus in naui ac inter nauigan-
 dum stomachus langueret: deinde consuetudo ob-
 tinuit, vt vox ea quocunque modo sic affectis tribue- 10
 retur. ita bulimus quoque inde ortus, in reliqua per-
 uasit. Atque hæc quidem ex omnium sermonibus
 tanquam symbola collecta fuerunt. Vt verò attigi-
 mus quæstionem de causa bulimi: id primùm dubi-
 os nos tenuit, cur maximè bulimus incesset per al- 15
Bruti casus tam niuem ambulantes. Brutus quidem in discrimē
 vitæ adductus bulimo fuit, cum Dyrrhachio Apol-
 loniam proficisceretur per niuem copiosam, & corū
 qui cibos gestabant nemo ipsum consequeretur. ibi
 cum iam animo deficeret ac consideret, coacti sunt 20
 milites ad muros accurrere, & ab hostibus excubi-
 toribus panem flagitare: quo statim accepto, Bru-
 tum recreauerunt. isque vrbe potitus, humanissimè
 vniuersos tractauit. Accidit bulimus equis etiam
 atque asinis, maximè cum caricas aut mala gestant. 25
 & quod maximè mirum est, de omnibus quæ esui
 sunt, apprimè panis reficit non homines modò, sed
 iumenta quoque: vt vel minimo panis frustulo ve-
 scendo confirmentur atque progrediantur. Facto
 silentio, ego (qui animadverterem antiquiorum ar- 30
 gumentis propositis ignauos & ingenio minùs acri
 præditos exsaturari & acquiescere: alacrioribus au-
 tem & solertibus principium offerri commodum
 audendi aliquid pro sese in quærenda & investi-
 ganda veritate.) Aristotelis sententiam comme- 35
 morau: qui docet foris magno circumfuso & effi-
 caci frigore corpori interna vehementer incalesce-
 re, ma-

re, magnamque ita colliquationem effici. quæ si ad
 crura defluat, lassitudines gignat ac grauitates: sin
 ad principia motus & respirationis, exanimationes
 & imbecillitatem. Hæc ego cum dixissem, alij; im
 5 pugnarent rationem hanc, alij defenderent: Socla-
 rus, Initium (inquit) huius argumenti optimè habet.
 Nam per niuem ambulantium corpora admodum cir-
 cum refrigerari & densari, verum est. A calore autē
 fieri colliquationem quæ principium respirationis
 10 invadat, non arbitror. Mihi potius videtur calor in-
 trò compulsus & abvndans intus consumere nutri-
 mentum, eoque deficiente ipse quoque ignis instar
 exstingui. Itaq; bulimo correpti cum vehementer e-
 15 furiunt, tum admodum exiguo cibo sumto reficiun-
 tur: quòd cibus ingestus quasi fomes est iterum ex-
 fuscitando calori. Cleomenes verò medicus in vo-
 cabulum bulimi limon, quo fames significatur, abs
 re insertum fuisse aiebat: vt pinen bibere in Katapi-
 nen quod est deglutire, & in anakypen fursum re-
 20 spicere, Kypen quod deorsumintueri est. Neq; e-
 nim est aiebat, vt putatur, bulimia famis species, sed
 adfectio stomachi ob concursum * deliquium ani-
 mi faciens. Sicut itaq; odorata remedio sunt exani-
 mationibus, ita panis reficit bulimia tentatos. non
 25 quòd cibo indigeant, (nam minimo eo sumto recre-
 antur) sed quòd panis spiritum vimq; languentē re-
 vocat. Esse autem non famem, sed exanimationem
 bulimum, iumenta docent, quæ odore caricarum &
 malorum sic adficiuntur. non enim indigentia odor,
 30 sed morsum quendam in ore ventriculi exagitatio-
 nemq; eius efficit. Nos vt hæc tolerari, ita sentieba-
 mus probabiliter à contrario principio aliquas pos-
 se ratiocinari, non densari in bulimo, sed rarefcere
 stomachum ponentes. Etenim spiritus qui à niue de-
 35 fertur, est quasi æther istius concretæ substantiæ & ra-
 mentum tenuissimarum partium, & vi præditū secā-
 di diuidendiq; non carnem modò, sed argentea etiā

atq; ærea vasa. videmus enim hæc niuem non continere : quippe exspirando ea cōsumitur, exteriorēque vasis superficiem humore opplet tenui ac glaciē simili, quem spiritus relinquit per meatus occultē exiēs. Is ergo niueus spiritus per niuem ambulanti-
 acutus & flāmæ in morem incidēs, extrema vrere videtur secando, & penetrare carnem ignis instar. Inde corpus maiorem in modum rarefcit, calorque foras fluens à frigore spiritus superficiem ambientis restinguitur. itaque roridum sudorem corpus evaporat ac tenuem, liquatúrque, & simul vires consumuntur. Quòd si quis tum quiescat, non multum caloris è corpore dilabitur. Cùm verò motus corporis nutrimentum celeriter calefacit, & calor foras se proripit, carne laxata : necesse est magnum virium fieri defectum. Cæterum frigus non densandi modò, sed etiam liquādi corpora vim habere, constat. Acribus enim hyemibus cotes plumbeæ liquantur * est cū defudatione * Et quod multis non esurientibus accidit bulimia, ostendit fluxum magis quàm densationem corporis. Rarefcunt autem hyeme,
 * ob quam diximus tenuitatem : alioqui etiam lassitudine & motu calorem in corpore situm acuate : qui attenuatus & fatigatus copiosè fluit & disseminatur per corpus. Mala denique & caricas probabile est tale aliquid exhalare, quo iumentorum attenuetur calor & in partes minimas dissipetur. alia enim aliis vt reficiuntur naturali ratione, ita etiam læduntur.

Q V A E S T I O N O N A.

Cur poeta reliquū liquoribus peculiare adiciens appellationes, oleum duntaxat humidum dixerit.

DISPVTATVM aliquando fuit, cur cū multi sint liquores, & poeta solitus sit singulos suis ornare epithetis, lac album, mel flauum, vinum rubrum
 nomi-

nominans : oleo tamen ab eo tantum , quod ei cum
 omnibus liquoribus est commune, humidi appella- *Odys. 79.*
 tionem adiunxerit. Ad hoc dictum fuit, Sicut dul-
 cissimum est quod penitus & omnibus suis partibus
 dulce est, albissimum, quod penitus album : (peni-
 tus sic intelligo , ut nihil ei contrariæ naturæ sit ad-
 mixtum) ita id quoque maximè humidum dici de-
 bere, cuius nulla pars sicca sit. Hoc autem oleo con-
 gruit. Primum enim læuitas eius æquabilitatem par-
 tium demonstrat: cum contactu omnes eodem mo-
 do affectæ depræhendantur. Deinde tanquam spe-
 culum intuentis faciem optimè repræsentat. nihil
 enim ei asperum inest, quo resplendescencia divelli
 posset: sed ab omni parte ob humiditatem etiam mi-
 nimum quodque lumen ad oculos reflectitur. sicut
 contrà lac solum ex omnibus liquoribus speculi mu-
 nere non fungitur, quòd ei multum terrei est admi-
 xtum. Porro oleum in motu minus quàm vllus alius
 liquor strepitum edit. est enim penitus humidum.
 reliquorum humorum dum fluunt & mouentur, du-
 ræ & terrenæ partes impingunt atque reliduntur,
 eoque strepitum edunt ob asperitatem. Quin etiam
 solum oleum non permiscetur aliis. Est enim densis-
 simum , neque habet inter siccas & terrestres in se-
 ipso partes spacia aut meatus quib. recipiat id quod
 incidat, simul etiam ob partiū similitudinem incon-
 cinnum aliis , & continuū ipsum est. Et cum spumat
 oleum , spiritum non admittit ob continuitatem &
 tenuitatem. Hæc etiam causa est cur ignis oleo ala-
 tur. Nulla enim quàm humida re ignis nutritur , id-
 que solum ardet, quod humidum est. Nam igni in-
 censo aer in fumum abit , terrena in cinerem versa
 relinquuntur: solum humorem ignis depascitur, eoque
 secundum sui naturam alitur. Aqua sanè, vinū,
 aliique liquores multum turbidi admixtum , mul-
 tum terrei habentes , flammam illapsu suo divellūt,
 asperitatēque sua & pondere opprimunt atq; restin-

guunt. oleum, quia sincerè humidum est, ob tenuitatem mutatur, & ab igni superatū ardet. Maximum humiditatis argumentum est, quòd minima quantitate latissimè diffunditur. non enim mellis, non aquæ, non alijs ullius liquoris tam exigua gutta tam late se profert: sed plerunque ob siccitatem maturè absumitur. Oleum, quia vsquequaque duci potest, ac molle est, corpori vngendo obducitur, & quàm longissimè defluit, membræque sua humiditate imitatur, iisque ita adhærescit vt non facilè evanescat. Vestem aqua madefactam videmus mox resiccari. olei autem maculas eluere non est vulgaris laboris. maximè enim penetrat, quia tenuissimum est & humidissimum. quando vinum quoque dilutum Aristoteles ait difficiliùs elui è vestibus: quòd magis tenue factum, faciliùs in meatus subeat.

Q V A E S T I O D E C I M A.

Quæ causa sit, quòd mactatæ carnes si de ficu suspendantur, mox tenerescunt.

20

INTER cœnandum laudabatur Aristionis cocus, quòd cùm alia obsonia eleganter parauisset, tum recens iugulatum Herculi gallum apposuisset ita tenerum, cùm tamen recens adhuc esset & pridie vixisset. Hæc cùm Aristio dixisset, celeriter hoc effici, si mactatum animal illicò de ficu suspenderetur: causam huius rei quærebamus. Equidem spiritum validum & vehementem à ficu exhalare, cùm visus plantæ testatur, tum id quod de tauris fertur: scilicet ficui alligatum taurum etiam ferocissimum, quiescere, tactumque admittere, & omnino ferociam quasi elanguescentem deponere. In acrimoniam tamen arboris maior pars causæ collata est. Est enim arbor hæc omnium plantarum succi plenissima, quo & ficus ipsa, & lignum, & cortex plenus est. Itaque ficulnum lignum crematum fumo maximè mordet: & com-

25

30

35

& combvsti cinis lixiuium præbet summa tergend
 vi præditū. Hæc verò omnia sunt caloris. Iam quòd
 succus eius lac coagulat iniectus, sunt qui dicant
 non fieri inæqualitate figurarum lactis quæ ab eo
 5 appræhandantur & conglutinentur elisis in super-
 ficiem læuibus ac rotundis: sed quòd ob calorem
 eliquet humoris instabiles & aquosas partes. Argu-
 mento etiam est id, quòd inuutilis succi dulcedo sit,
 quia potum facit pessimum. Non enim læue ab in-
 10 æqualibus, sed frigidum & crudum à calore sistitur,
 & ad hoc sales faciunt, vtpote calidi: repugnant
 autem isti appræhensionì & glutinationi, cùm maxi-
 mē natura is vim dissoluendi dederit. Spiritum igitur
 15 calidum, acrem, incidendique vi præditum fi-
 cus emittit: isque incidit & concoquit carnem auis.
 Idem fit si frumenti aceruo imponatur, aut iuxta
 nitrum: calore id efficiēte. Esse autem triticum ca-
 lidum colligunt ex amphoris, quibus in tritico po-
 sitis vinum celeriter consumitur.

PLVTARCHI

 Symposiacorum, seu Con-
 vualium disputationum,
 Liber septimus.

30

35

CITI hominis atque humani di-
 ctum, Sossi Senecio, in ore habent
 Romani, quisquis ille fuit: qui cū
 aliquando solus cœnasset, Se edis-
 se isto die, non cœnauisse pro-
 nūciauit. nimirum cœnam semper
 indigere communitate quadam & amicicia quæ ei
 suauitatem pararet sentiens. Euenus quidem ignem

Viad. 1, 214. condimentorum suauissimum dixit. salem Homerus diuinum, plerique Grantias appellant, quod plurimis rebus admixtus gustui eas commodas, gratiosasque & iucundas reddat. Cœnæ autem & mensæ condimentum reuera diuinissimum est amicus præfens, familiarisve aut notus homo. nō quod vnā edit & bibit, sed propter communicationem colloquij: modō aliquod sit in vltro citroq; dictis operæ precium. multis enim inanis inter pocula loquacitas prauos animi motus iniicit atque pervertit. Itaq; in rem est non minus sermones quàm amicos probare, quos ad cœnam adhibeas. Estq; hæc aliter sentiendum ac pronunciandum, quàm Lacedæmoniis placuit. Ii enim si adolescentem aut hospitem in Phiditia acceperint, foribus commonstratis, Hæc, aiebant, nullus egreditur sermo. Nos si nosmet condoces fecerimus ad rectè loquendū, licebit nostros sermones omnes apud quosvis homines efferre: quod eorum argumenta nihil habent impudicū, nihil maledicum, nihil malignum, nihil illiberale. Idque iudicari potest ex hisce exemplis, quorū hic liber de curiam septimam continet.

QVAESTIO PRIMA.

Timao.

Ad eos, qui Platonem reprehendunt, quod potum deferri per pulmonem dixerit.

25

AESTIVO tempore quidam vnā bibentium versiculū illū qui omnibus in ore est fortè protulit:

Pulmones madefac, asirum etenim nunc oritur, mero.

30

Tum Nicias Nicopolita medicus: Mirum nō est, inquit, ab Alcæo homine poëticæ dedito ignoratum fuisse, quod etiam Platonem fefellerit. Quanquam Alcæus quidem defendi vtcunque potest. nam probabile est pulmonem stomacho vicinum liquore etiam frui, eoque rigari. Plato autem ita disertè scribens potum per pulmonem trāsire, etiam iis qui ad defen-

35

defendendū ipsum animo sunt promtissimo, nullam
 verisimilis rationis occasionem reliquit. Error enim
 magnus est. Primū quia necesse est humidum nu-
 trimentum cum sicco permisceri, probabile est am-
 5 bobus commune vas subirci stomachum, qui cibum
 mollem & madefactum in ventrē didat inferiorem.
 Deinde cū pulmo vndiquaque lævis sit & densus,
 quomodo farina cum potione hausta exhibit, & non
 in eo retinebitur? nam & hoc vnum est de iis, quæ
 10 adversus Platonem Erasistratus rectè obiecit. Iam
 cū in plerisque partibus corporis finis & vsus con-
 sideretur à philosopho, ad quem à natura sit factum
 vnumquodque: etiam lingula, quæ epiglottis dici-
 tur, perpendenda fuit utilitas. Non enim supervaca
 15 nea est: sed eò collocata, vt interim dum deglutitur
 alimentum, asperam arteriam constringens obster,
 ne quid omnino in pulmonem incidat. nam si quid
 illabatur, id tussī vehementem facit asperitatem &
 lancinationem. Proinde epiglottis ianuæ instar in-
 20 tergerinæ in vtranque partem inclinari se sinens, lo-
 quentibus nobis stomacho incidit, edentib. aut bi-
 bentibus arteriæ, mundum spiritui cursum respira-
 tionemque seruans. Porro qui sensim bibūt, eorum
 scimus humidiores esse ventres quàm qui confer-
 25 tim humorem hauriunt. his enim potus rectà in ve-
 sicam impetu transit: apud illos diutiùs inhæret ci-
 bus, eòsq; emollit, vt permisceatur & maneat. quod
 nequiquam eveniret, si humor statim inter haurien-
 dum secerneretur. Sed nos complectimur, simūlque
 30 cum cibo eum in ventrem demittimus: &, vt Eras-
 stratus dixit, liquore tanquam vehiculo sicci nutri-
 menti vtimur. Hæc Nicia locuto, Protogenes gram-
 maticus: omnium, ait, primus Homerus animad-
 vertit cibi vas esse stomachum, potus autem aspe-
 35 ram arteriam, quæ bronchus, & antiquis aspha-
 ragus dicitur, vnde & vocalibus hominibus eri-
 spharagorum appellatio obtigit. Nam cū dixisset

quomodo Hectoris Achilles hasta petierit

Ilia. x. 325.

Fauces, accelerant ubi ualdè uulnera mortem: addit,

Non tamen asphragum simul abscidit, —

canalem nimirum spiritus

*

Sub hæc orto silêtio Florus: itâne, inquit, Platonem
deserto vadimonio reum peragi sinemus? Nequa-
quam verò, inquam ego: ne damnari vnà cū Platone
sinamus Homerum. Hic enim tantum abest ut hu-
morem ab arteria avertat, ut cibum quoque etiam
vnà iniiciat. 10

Odyss. i. 373.

Ille eructauit per fauces frustra cruento

Mixta mero, —

nisi vel hoc dicere quis sustineat, Cyclopi ut ocu-
lum, ita etiam meatum nutrimenti fuisse vnicum:
aut faucium vocabulum, quæ est pharynx Homeri, 15
omnibus & priscis & recentioribus pro arteria ac-
cipientibus, nos ad stomachum detorquebimus. Atq;
hæc non inopia testium, sed veritatis studio adduxi
impulsus. Etenim testes Plato cum multos, tum præ-
claros habet. Omitte enim si lubet Eupolin, qui in
Colacibus seu Parasitis, ita dixit: 20

Potare iussit Protagoras, ut Sirij

Pulmonem habeat sub ortum ardentis humidum.

omitte etiam elegantem Eratosthenem, qui scripsit, 25

Dulci pulmones irriguusq; mero.

Euripides quidem liquidò ostendit se acutiùs non-
nihil Erasistrato vidisse, his verbis,

Vinum canales per pulmonis transiens:

Vidit nimirum pulmonem cauernas habere, & per- 30
tufum esse meatibus, per quos humor permeet. Non
enim spiritus opus habuit meatibus quibus educe-
retur: sed propter humorem & quæ vnà cum eo il-
labuntur, coli instar foraminibus multis est apertus
pulmo. Neque minùs, mi homo, pulmoni conuenit 35
quàm stomacho, vnà eicere polentam aut farinam.
Non enim stomachus noster est, ut quidam opinan-
tur, læ-

tur, lævis & lubricus: sed asperitates habet, qui-
 bus probabile est cum incidunt tenuia & exilia, ad-
 hærescere ea, & non deglutiri. Sed neque hoc dici,
 neque illud commodè potest. Nullis enim verbis
 5 exprimi potest naturæ in obeundis actionibus suis
 industria. neq; dicendo dignè explicari potest eius
 instrumentorum solertia, spiritus inquâ & caloris.
 Porro autem testem Platoni cito Philistionem Lo-
 crensem, per vetustum hominem, qui vestra arte ma-
 10 gnâ sibi gloriam parauit: atq; Dioxippum. ij enim
 non aliam viam ab ore enarrant, quàm quæ est à Pla-
 tone indicata. Neque verò illam tanto honore di-
 gnatam epiglottidem ignorauit Dioxippus. sed ad
 eam ait humorē in deglutiendo secerni, in arteriâq;
 15 delabi, devolvente se in stomachum cibo. & in arte-
 riam sanè esculentorum nihil incidere: stomachum
 vnâ cum sicco nutrimento etiam aliquâ humidi par-
 tem admixtam excipere. Est verò hoc probabile.
 Nam epiglottidem ait arteriæ præpositam esse ve-
 20 luti sepimentum & penû, vt sensim paulatimque po-
 tum percolet, ne subito confertim ve infusus spiri-
 tum opprimat aut turbet. Itaque etiam aues carent
 epiglottide. non enim hauriunt aut lambunt potum,
 sed rostris immersis paulatim eum in arteriâ dimit-
 25 tunt atq; sic eam rigant. Enimverò testium satis est.
 Platonis dicto primùm ipse fidem conciliat sensus.
 nam arteria vulnerata nō deglutitur humor, sed ve-
 luti canali rupto foràs erumpere, & tanquam per fi-
 stulam proflire cernitur: quantumvis integro in-
 30 terim illæsoque stomacho. Id quoque omnes noui-
 mus, affectionibus circa pulmonem comitari arden-
 tissimam sitim, ob siccitatem aut calorem, aliâve
 causam vnâ cum inflammatione appetitû ingeneran-
 tem. Evidentius etiam hoc est indicium, quod anima-
 35 lia vel nullum vel admodum paruum habentia pul-
 monem, omnino potu non indigent, neque eum ex-
 petunt. eo quod certis partibus innata est humidi-

tans appetentia, quæ verò partibus iis carent, neq;
 vsus eius est, neque cupido. Denique videbitur ve-
 fica frustra esse data. Nam si stomachus vnà cum ci-
 bo potum excipit, inque ventrem demittit: nullo pe-
 culiari opus erit meatu alimento sicco, sufficietque
 vnus communis ambobus per idem foramen ean-
 dem in sentinam conuectis. Nunc seorsim vesica
 est, seorsim intestina: quòd nutrimentorum alte-
 rum à pulmone, alterum à stomacho pergit, ipsa in
 deglutitione seiunctorum. Inde est, quòd in excre-
 mento humido nihil visitur sicci simile vel colore
 vel odore. atqui natura ferebat, vt si in ventre cum
 eo cõmiseretur, qualitibus etiam eius imbuere-
 tur, neque purum & incontaminatum secerneretur.
 Sed ne lapis quidem vnquam in ventriculo concre-
 uit. at verò rationi erat consentaneum, non minùs
 ibi quàm in vesica humorem cogi ac con crescere, si
 omnis potus per stomachum eò ferretur. Enim ve-
 rò apparet stomachum de humore per arteriã præ-
 terlabente statim attrahere, quantum sufficit ad me-
 diocriter emolliendum, inque succum converten-
 dum nutrimentum. itaque nullum humidum is re-
 crementum facit. pulmones autem, quando è potu
 spiritum & humorem quibus debuit partibus distri-
 buerunt, reliquum in vesicam excernere. Hæc certè
 multo sunt illis probabiliora. Veritas ipsa in talibus
 rebus fortassis compræhendi non potest. neq; de-
 cuit tam contumaciter impetere philosophorû glo-
 ria & facultate principem, Platoniorum in scripto-
 rum relectione, ob rem obscuram, totq; disputatio-
 nibus expositam.

QVAESTIO SECVNDA.

*Quid sit apud Platonem Kerasbolos, & cur semina
 quæ in boum incidere cornua, incoeli-
 bilia & dura fiant.*

SEMPER quærendi materiam præbuerunt Keraf-
 bolus & Ateramon. non quid significarent, (li-
 quer

5 quet enim ea semina quæ in boum cornua incide-
 runt, fructum edere durum & incoctum creditum
 fuisse: atque inde vocabulo translato hominē præ-
 fractum atq; contumacem ateramona & Kerasbo-
 10 lon dictum.) sed de ipsa causa dubitatum fuit, cur
 hoc seminibus in boum cornua incidentibus acci-
 deret. Ego sæpe denegaui amicis causæ inventionē:
 maximē quod eam inveniri non posse Theophra-
 stus inuisset, cum multis collectis, quorum nos cau-
 15 sæ fugerent, inveniri que non possent, (quod genus
 sunt quod gallina postquam ouum edidit, festuca
 adhibita sese lustrat: quod vitulus marinus coagu-
 lum suum deglutit: ceruus cornu suum defodit: e-
 ryngium, si vna caprarum id in os sumat, vniuersum
 20 gregem sistit.) etiam illam de Kerasbolo adiunxis-
 set quæstionem: vbi res quidem creditur, sed causa
 aut neutiquam potest, aut difficillimē inveniri. At
 enim Delphis in cœna sodalium quidam me cōpel-
 larunt: dicentes non modò

20 *Consilium melius iam repleta incidere aluo,*
 sed etiam ad respondendum de propositis quæstio-
 nibus à vino nos reddi multo quàm aliàs alacriores
 & audaciores: ideóque poscentes vt de proposita re
 aliquid pronunciarem. Ego cum id denegarem, ad-
 25 stipulatores habui non viles, Euthydemum sacerdo-
 tij collegam mihi, & Patroclem adfinem: qui non
 pauca id genus ex agricultura & venatione profere-
 bant. quale est quod grando ab iis qui ei obseruan-
 dæ sunt præfecti sanguine talpæ, vel centonibus mu-
 30 liebribus avertitur. quod fructus caprifici sylvestris
 alligatus hortensi ficui, non finit fructum huius de-
 fluere, sed continet atq; vnà maturat. quod ceruas,
 vbi capiuntur, salsam lacrymam, apros dulcem emit-
 tere est depræhensum. De quibus si inquisitionem
 35 suscipias, illicò Euthydemus abs te postulabit ratio-
 nem de apio & cumino. quorum illud inter germi-
 nādum si calcetur & conteratur, aiunt melius auge-

scere: hoc si serant diris imprecationibus & conviciis adhibitis. Hæc cum Florus risum iocumque putaret, de istis autem non debere causæ tanquam incompræhensibilis investigationem omitti: reperi, inquam, medicamentum, quo usus hunc adducas ut adversus nos dicat: ut tu quoque solvas quædam propositorum. Videtur mihi frigus istam indomitam rigiditatem (quod est ateramon) tritico & leguminibus ingenerare, comprimens & cogens habitum usque ad duriciem. calor autem dissolubiles res, mollesque redigit. Itaque non rectè contra Homerum hoc à quibusdam dicitur,

—non tellus fruges, sed suggerit annus.

Nam quæ loca calorem habent natura insitum, temperiem aëre mitem præbente, molliores efferunt fruges. Ergo quæ à manu statim in terram perveniunt semina, ea penetrantia fouentur, ac magis dum occultantur, calore ac humore terræ fruuntur. Quæ verò in boum impingunt cornua, ea non potiuntur illa, quam Hesiodus optimam vocat, positus cōmoditate: sed delabentia & loco suo aberrantia, iactata magis quàm sata videntur. proinde aut frigoribus planè corrumpuntur, aut his eorum in nudas incidentibus tunicas rigida, exsucca, & lignosa redduntur. Vides nimirum lapidum quoque & lignorum partes terra contentas atque stirpes molliores iis conservuari à tepiditate soli, quàm sint quæ eminent. itaque etiam fabri lapides operi habiles defodiunt sub terram, tanquam maturandos & coquendos à calore: qui sub dio nudiq; iacent, frigore rigidi & intrastabiles rediguntur, operisq; resistunt. Fructus quoque etiam si in area maneant diutius sub dio & nudi, magis ferunt dirigescere, quàm qui statim conduntur. sæpenumerò etiam ventus ventilantibus superveniēs, frigore suo fruges præduras efficit. quod Philippis Macedonica vrbe aiunt evenisse. reconditis palea opitulatur. Mirari autem nō debemus, si audia-

audiamus agricolas narrare, de duobus contiguis
sulcis alterum incoctibilem fructum ferre. & quod
maximum est fabarum alias alium gignere satum
ferum. nimirum quod aliis plus, aliis minus spiritus
frigidi vel aquæ incidit.

QVAESTIO TERTIA.

*Cur vini medium, olei summum, mellis imum
sit optimum.*

10 **D**ERIDEBAT socer noster Alexion Hesiodū, *Oper. 365.*
qui è summo & imo dolio iuberet vinum bibe-
re, medio parcere, quod ibi vinum esset optimum.
Quis enim ignorat, aiebat, vini medium, olei sum-
mum, mellis infimum esse optimum? at Hesiodus
15 nos vult omisso quod in dolij medio est vino exspe-
ctare, donec dolio deficiente vinum deterius fiat.
His dictis valere iussu Hesiodo, se contulerūt ad cau-
sam diuersitatis inquirendam. Ac de melle quidem *Mel.*
ratio non multum nobis exhibuit negocij: cum ne-
20 mo ferè nesciat id quod leuissimum est, ob rarita-
tem esse leuissimum, densa ob gravitatem subside-
re: atque etiam si vas subvertas, tamen rursus exi-
guo tempore vtrunq; suum locum occupauerit, gra-
uise demergente, leui ad superficiem efferente. Ne
25 de vino quidem probabilia defuerunt argumenta. *Vinum.*
Primum vis eius calor cum sit, consentaneū est eum
maximè in medium conducī, idque ibi optimū con-
feruare. deinde quod in fundo est, facie vitari: quod
in summo, ab aëre vicino corrumpi. Nam nouimus
30 ab aëre vinum ladi: ideoque dolia defodere aut in-
tegere solemus, vt quàm minimum aëris ea tangat.
& quod maximum habet momentum, aër non ita fa-
cilè nocet pleno vase vino, vt aliquantum vacuato.
nam in exhausti locum aër confertim subiens, maio-
35 rem infert mutationem. in plenis doliis vinū ipsum
fese sustentat, non multum extrinsecus admittens,
vnde vitari possit. De oleo non vilis incidit dispu- *Oleum.*

ratio. Quidam imum olei dicebat esse deterrimum, quia id amurca conturbetur: neque ideò summum esse optimum, verùm ideò videri, quia ab eo quod ei officit longissimè absit. Alius densitatem causabatur, ob quam nulla cum re permiscetur, neq; vllum alium humorem in se admittit, nisi violentia & ictu diffindatur. vnde fit, vt aërem quoque non recipiat, sed eum tenuitate atque continentia suarū partium à se repellat, neq; ab eo, vtpote non prævalente, corrumpatur. Huic rationi Aristoteles videbatur repugnare, qui (vt ait) obseruauisset oleum quod in reconditis est vasis, odoratius fieri, & omnino melius. deinde aëri causam, quòd reddatur melius, adscribit. est enim largior, magisque prævalet, si subeat in vas non repletum. Quid verò, inquam ego, si aër eadem vi & prodest oleo, & obest vino. Etenim vetustas vino conducit, oleo nocet. aër vtrique accidens, aufert. Nam humorem refrigeratum digerit. oleum autem ob continuitatem expiratione carens, facile veterascit. * dictum probabiliter. quia in superficie accidens aër, recentia facit. itaque vini summum est vilissimum, olei optimum. nam ætas oleum pessimè, vinum optimè adficit.

QVAESTIO QVARTA.

25

*Cur veteribus Romanis mos fuerit, nunquam omnino
inanem mensam tollendo facere, neq; lucernam
vnquam exstingui sinere.*

FLORVS Philarchus nunquam ita sinebat planè mensam tolli, vt non aliquid cibi in ea relinqueretur. aiebatq; sibi probè compertum, non hoc modo patrem auumq; ipsius studiosè curasse, sed ne lucernam quidem passos à cœna exstingui, alioqui cauere solitos ne oleum frustra insumeretur. Aderat vnà Eustrophus Atheniensis. Is, Quid proderat hoc, aiebat, iis, nisi astum Polycharmi nostri didicerunt? qui se

qui se multo tempore meditatum dicit, vix tandem invenisse quomodo caueret ne oleum pueri suffurarentur. statim enim se extinctas lucernas oleo implere, & postridie visere an etiânum plenæ sint.

5 Tum Florus ridens, Quando, inquit, hæc quæstio soluta est, agendum causam dispiciamus, qua inductos priscos probabile sit istam lucernis mensisque adhibuisse cautionem. De lucernis prius quæsitum fuit. Ac sententia Cæsernij, quem is generum habebat,

10 hæc fuit, Antiquos ob cognationem cum sacro & perenni igne omnis ignis interitû abominatos fuisse. eum autê, vt hominem quoq; interire vel vi extinctum, vel naturæ suæ ductu elanguescentem. ac sacro quidem igni adversus vtrunq; opem ferri semper

15 alendo & custodiendo: alterum passos fuisse vltro extingui, si ipsi vim non fecissent, neq; tamen ei vitam invidisse tanquâ pecudi quæ frustra aleretur. Sub hæc Lucius Flori F. dixit, reliqua sibi probari: cæterum sacrum ignem non ideò fuisse cultû, quod

20 eum alio igne putarent meliorem dignioremve esse. sed quemadmodum Aegyptiorum alij totum genus canum venerantur atque honorant, alij luporum, alij crocodilorum, vnicum tamen vel canem, vel lupû, vel crocodilum alunt, quia vniuersos non

25 possunt: sic priscorum cultum & custodiam sacri istius ignis, tesseram fuisse obseruantiae adversus omnes ignes. Nihil enim animato similis esse quàm est ignis: qui per se mouetur & nutritur, suoque splendore animæ in morem res manifestat omnes: & maxime vim non expertem vitalis principij ostendit

30 dum extinguitur ac perit: inter pereundum vocem edens, ac reluctans interitui, animalis instar quod vi necatur. Nisi tu, aiebat, in me respiciens, melius habes aliquid. Ego verò, inquam tum, nihil eorum

35 quæ dicta sunt repræhendo. Adderem autem, hunc morem condocefactioni ad humanitatem inseruivisse. Nam neq; fas nobis est nutrimentum perdere

ubi affatim nos saturati sumus, neq; fontem obthura-
 rare aut occultare quando aquæ satis bibimus, neq;
 signa nauigationis itinerisve abolere postquam vñ
 sumus iis. Sed relinquenda ista sunt, vt alius etiam
 post nos vsui esse possint. Proinde indecorum e-
 tiam est ob avariciam lumen lucernæ, quando eius
 vñ porro nos non desideramus, extinguere. sed
 conseruandum relinquendūq; est, si quis fortè ve-
 niat cui eo etiam nū ardente & splendente sit opus.
 Quippe, si fieri quiret, etiam visum atque auditum,
 immò prudentiam quoque & fortitudinem aliis v-
 tendam dare debebamus ipsi dormituri aut quietu-
 ri. Hoc verò considera, an non gratitudinis medi-
 tandæ causa antiqui neutiquā absurdè nimij in hoc
 fuerint genere: cū & quercus venerarentur fru-
 giferas, & ficum quandam Athenienses sacram ap-
 pellarent, & morū excindi prohiberent. Non enim
 hæc ad superstitionē faciunt propensos, quod non-
 nulli dicunt: sed in rebus sensu animæque carenti-
 bus ad studium referendæ mutuò gratiæ præstan-
 dæque operæ nos adsuefaciunt. Itaque rectè Hesio-
 dus vetat cibum apponere ex ollis, nondum libato:
 sed igni vult suas primitias suūq; ob ministerium
 offerri honorem. rectè Romani quòd alimentum lu-
 cerne dedissent, iis vñ reliquerunt, passique sunt vi-
 uere & fulgere. Hæc ego cū dixissem, Eustro-
 phus: Ista, inquit, etiam ad rationem de mensa quæ-
 siti aditum præbent. Nimirum semper aliquid cen-
 suerunt à cœna relinquendum seruis & vernulis.
 gaudent enim communicatione hac magis, quàm
 alioquin accipiendo. Iccirco Persarum reges, vt fer-
 tur, non amicis modò & proceribus ac stipatori-
 bus solebant de cœna portiones mittere: sed sem-
 per seruorum quoque & canum cœna in ipsorum
 mensa proponebatur. cū, quantum omnino fieri
 poterat, omnes quorum utebantur opera, suæ men-
 sæ facerent participes. nam cibi communicatione
 etiam

Oper. 747.

etiam ferissima cicuratur animalia. Hæc ego ridens,
 Piscem verò repositum, aiebam, non trahimus in
 medium, qui proverbio est nobilitatus? & Pythago-
 ræ chænicem, cui prohibuit infideri, docens nos
 5 semper aliquid de præsentis in futurum relinquere, &
 crastinæ diei hodie meminisse? Nobis quidè Bæotis
 in ore est semper, Relinque aliquid etiam Medis: ab
 eo tempore quo Medi Phocidem & extrema Bæo-
 tiæ incurfando populandóque vexauerunt. Perpe-
 10 tuò autem & vbique id in promptu debet esse, Relin-
 que aliquid etiam superventuris hospitibus. Quam-
 obrem ego etiam Achillis inanem semper & fame-
 licam improbo mensam. nam & Aiace ac Uliße le- *Ilia. 1, 206.*
 gatis ad ipsum venientibus, nihil parati habens de
 15 integro cogitur coquere & obsonio mensam in-
 struere: & rursus Priamum volens comiter tractare,

Proripuit sese, & candentem protinus agnum *Ilia. 6, 621.*

Massavit: — quo diuidendo assandóque
 20 maiorem noctis partem consumsit. Sed Eumæo, sa-
 piens videlicet viri sapiens alumnus, nihil negocij
 exhibuit Telemachi advētus. statim enim ei ad men-
 sam collocato cœnam præbuit, lances apponens
 plenas

Assatæ carnis, cœnæ de nocte priori *Ody. π, 50.*

Reliquias. — Quòd si hoc vile videbi-
 tur, illud certè exiguum non est, appetitum posse
 inhibere dum adhuc fruendi adest copia. minùs e-
 nim absentia concupiscunt, qui adsueuerunt absti-
 30 nere præsentibus. Sub hæc Lucius, Audiuisse me ex
 auia memini, mensam esse sacram: porrò autem sa-
 crarum rerum nullam debere esse inanem. Mihi ve-
 rò, inquit, mensa etiam terræ videtur esse simula-
 crum. nam præterquàm quòd nos alit, rotúda etiam
 35 est, & stabilis, & rectè Vesta à quibusdā appellatur.
 Sicut ergo terram volumus semper aliquid nobis
 vtile producere & efferre: ita cœsemus mēsam quo-

que nunquam debere vacuam, & omni destitutam
apparatu relinqui.

QVAESTIO QVINTA.

*Maximè cauendum esse à voluptatibus, quas des
prauata præbet musica: & quomo-
do sit cauendum.*

PYTHIIS Callistratus Amphictyonum pro cu-
rator, tibicinem quendam ciuem amicūque, 10
cū is ad nomen dandum præstò in tempore non
venisset, certamine secundum leges arcuit. nobis
autem conuiuium præbens, eum adduxit, veste &
fertis tanquam in certamine vnà cum choro elegan-
ter ornatum. Et erat me hercle initiò scitus eius can- 15
tus. Sed deinde cū facto de conuiuis periculo sen-
fisset plerosque eò inclinare, vt voluptatis gratia
eum quidvis finerent facere, lasciuiosque cantus ti-
biæ admitterent: iam sese aperiens, ostendit musi-
cam quouis magis vino dementare eos, qui promi- 20
scuè & effusiùs ea sese oblectant. nam accumbenti-
bus non iam sufficebat clamare & plaudere: sed
plerique tandem etiam prosiluerunt, & vnà motus
illiberales ediderunt, istis numeris & carminibus
conuenientes. Postquam finem fecere, & conui- 25
uium quasi è furore quodam ad se rediit, voluit qui-
dem Lamprias dicere aliquid, & adolescentes libe-
rè obiurgare: tamen verenti ne nimis morosus mo-
lestusq; videretur, ansam quasi præbuit hac sua ora-
tione Callistratus. Intemperantiæ, aiebat, crimine 30
ego soluo studiosos audiendi & spectandi. non ta-
men prorsus assentior Aristoxeno, qui hisce solis
voluptatib. ait accini, Pulcrè. Nam & obsonia & vn-
guenta pulcra vocātur, & pulcrè se vixisse aiunt, qui
suauiter ac sumtuosè cœnauerunt. Videtur autē Ari- 35
stoteles etiā non iustā adferre causam, cur solæ dele-
ctationes spectaculorum & auditionū intemperan-
tiæ cul-

*Voluptatū
discrimen.*

tiæ culpa vacent : quia scilicet hominis eæ sint propriæ, reliquæ etiam à brutis percipiuntur. Video enim multa horum quoque musica demulceri : vt seruos fistulis. & equabus cùm ineuntur, hippothorum accinunt modum. Et Pindarus cantilena se ait motū fuisse in morem marini delphinis,

In pelago quem dulce melos quieto

Exciuit:

*

10 saltantes autem capita attollunt, adspectu gauden-
tes, & histrionum imitatione hac illac humeros iactant. Non ergo video quid proprij hæ voluptates habeant, quia solæ sint animi, reliquæ corporis, & in corpore desinētes. cātus autem, rhythmus, saltatio,
15 cantilena, sensum prætervolantes in ea animi parte quæ gaudio adfici potest, suam delectationem infingunt atque pruritum. Itaque harum voluptatū nulla est occulta, neque tenebris & parietum (vt mulieres aiunt) ambitu opus habent: sed stadia his & theatra sunt parata, & cū multis spectare aliquid aut audire est iucundius atque honestius : nimirum nobis
20 non intemperantiæ & luxuriæ, sed liberalis elegantisq; oblectationis testes adsciscitentibus quamplurimos. Hæc cūm disseruisset Callias, Lamprias vidēs istos auditionum choragos etiam magis efferri animis : Non hæc, inquit, causa est fili Leonis. Sed mihi videntur prisca Bacchum non rectè filium Oblivionis fecisse, cūm patrem debuerint. Hoc enim tu quoque, puto, inductus non reminisceris quòd eorum
25 quæ circa voluptates cōmittuntur peccata, alia intemperantiam, alia ignorationem & errorem habēt causam. Nam vbi damnū conspicuum est quod dabitur, ibi intemperantia homines rationem vincente delinquant. vbi non statim aut palàm merces incontinentiæ tribuitur, hæc ignoratione rei damnosæ peccant.
30 Itaque eos, qui in cibo, potu, re venerea modum excedunt, vnde morbi multi, pecuniæ perditio, & mala fama sequuntur, incontinentes dicuntur. qualis

Theodeſtes ille ex oculis laborans amica ſuperveniente dicens, Vale carum lumen. & Abderita Anaxarchus:

Is namq; ut perhibent: miſerè prudensq; ſciensq;

Vixit. quippe uoluptates amplexa ſtupensq;

Natura (haudivit paucis ea formidata Sophiſtis)

Retrorſum ad uitium recto de tramite agebat.

Quos autem ventris, pudendorum, guſtus, olfactuſque voluptatibus repugnantes iis ne capiantur & ſibi cauentes, aliæ circumveniunt, inſidioſæque per oculos aut aures ſubeunt: ij etſi non minùs laborant quàm illi, atque afficiuntur, non perinde tamen intemperantes incontinentesque vocamus. non enim ſcientes, ſed ob imperitiā labuntur: & putant ſe voluptatum victores eſſe, ſi in theatro totū diem ſine cibo & potu exigāt. perinde ac ſi olla eo ſe iactet, quòd ventre aut fundo apprehenſo non moueatur loco, cum auribus arrepta facilè transferri poſſit. Ita que Arceſilaus aiebat nihil intereſſe, poſteriorine corporis an priore parte quis cinædus eſſet. Eſt autem timēda etiam mollicies ea & voluptatis ſtudiū, quo aures & oculi titillantur. Nam neq; urbem cenſendum eſt capi non poſſe, ſi cum reliquis portas orbicibus, veſtibibus, cataractis munitas habeat, vna tamē ſit quæ hoſtes intromittat: neq; inuictus à voluptate eſt, quem ſi non venus, at muſæum aut theatrum ceperunt. nihilo enim minus à via recta declinauit, animamq; voluptatibus agendaſque ferendaſque prodidit. eæ verò vehementiora quàm ullus coquus aut vnguentarius medicamenta, magiſque varia cantilenarum & rhythmorum ingerētes, hiſ nos capiūt, ac corrumpunt, noſtro ipſorum damnatos quodammo do teſtimonio. Etenim obſonia quidem repræhenſionem merentur nullam, neque ſi quis permutet (ut eſt apud Pindarum) in menſis quæcunque tellus ac maria ſuggerunt appoſitis iuxta panibus. Sed neque obſo-

obsonium vllum, neque cibus, neque optimum hoc
 potum vinū ita voluptate perculerint: vt modò cā-
 tus tibiē & moduli domum, si non etiam vrbem, im-
 pleuerunt tumultibus, plausibus, cōclamationibus,
 5 Quare maximē ab huiusmodi cauendum est volup-
 tatibus. sunt enim validissimæ: vt quæ non circa gu-
 stum, tactum, olfactum, in partem animi brutam de-
 sinant: sed ipsam intelligendi ratiocinandiq; facul-
 tatem attingant. Ad hæc à reliquis voluptatibus, e-
 10 tiam vbi ratio non repugnat satis validē, tamen aliæ
 sæpenuerò affectiones nos abstrahunt. nam & in
 foro piscario sordes annulum obsoniorum cupido
 auferunt, & à sumtuoso scorto parsimonia absterret,
 aut riualitas. sicut apud Menandrum scilicet apud
 15 lenonem compotorum vnusquisque, eo per insidias
 proteruam producente puellam cuiuis,

Edebat, in sese intuens, bellaria.

est enim grauis pœna intemperantiæ pecuniam fe-
 nore accipere: & non vsque adeò facile est crume-
 20 nam soluere. At hæ voluptates, quæ liberales dicun-
 tur, quasque infano tibiæ & musices amore capti
 sectantur, & aures oculosque iis habent deditos, vn-
 dique percipi possunt, in certaminibus, in theatris,
 in conuiujs, alijs sumtum præbentibus. Propterea
 25 facilè ab iis corrumpuntur, qui non habent rationē
 pædagogi loco tutantem & regentem. Facto silen-
 tio, Quid inquā, faciet ergo ratio, quid dicet vt nos
 seruet? neque enim opinor aurium illa Xenocrate
 opercula circumponet, neq; è media cœna abiget,
 30 cum audiemus lyram componi, vel tibiam moueri.
 Tum Lamprias, Nequaquam, inquit. Sed quoties i-
 stæ nobis offerentur delectationes, Musæ sunt accer-
 sendæ, confugiendūque in priscorum Heliconem.
 qui enim sumtuosam amat, ei non possumus Penelo-
 35 pen adducere, aut Pantheam nuptū tradere. At qui
 mimis gaudet, cantilenis, ac carminibus mala arte
 prauaque imitatione conditis: hūc possumus ad Eu-

Phædro. ripidem, Pindarum, Menandrum traducere, falsum-
que auditum (vt Plato ait) potabili oratione proluere. Nam sicut magi à malis geniis occupatos iubent
secum legere & recitare Ephesia nomina: sic nos in istis præludiis & saltationibus, ubi furores sunt & clamationes bellicæ cum tumultu & ceruicium iactatione: sacrarum & venerandarum istarum memores litterarum, & iis comparantes cantilenas, poemata,
* inanēsque orationes, non percellemur istis, neque nos obliquos quasi rapido amne ferendos dabimus. 10

Q V A E S T I O S E X T A.

De ymbribus, quas vocant: & an ab alio vocatus ad alios ad cœnam ire debeat, ac quando & ad quos. 15

Quæsitum fuit quando mos ceperit vt ad cœnam venirent vocati non ab eo qui præbet cōviuium, sed ab aliquo eorum qui inuitati sunt: ymbbras vocant, qui hoc pacto veniunt. Videbatur autem Socrates autor, qui Aristodemo persuasit vt non inuitatus secum iret ad Agathonis conviuium. & quidē ridiculē evenit Aristodemo vt Socrate in via subsistēte ipse prior ingrederetur, nimirum ymbra corpus præcurrens quod à tergo lumen habet. Posterioribus autem temporibus in excipiendis conviuiis hospitibus, maximē principibus viris, necesse fuit, cum ignoraretur quānam eos sequerentur, quosve ij magnifacerent, conviuatori facultatem invitandi integram relinquere, numero quidem certo constituto conviuarum: ne id ei vsuveniret, quod aliquando Philippum regem ruri inuitanti accidit. venit enim rex ad cœnam multis comitantibus, non multis apparatus hominibus. ibi cum videret hospitē esse anxium, circummisit qui amicos clam moneret, vt locum placentæ relinquerēt: cuius expectatione cum illi parcius vescerentur appositis, cœna omnibus fuisse. 20
25
30
35

suffecit. Hæc ego cùm ad præsentēs veluti nugās dixissem, placuit Floro vt seriò de vmbriis istis disquireretur, decerétne eum qui sic invitaretur obsequi, & ad conviuium accedere. Ac gener quidem eius

5 Cæsernius totam rem improbabat. Maximè, aiebat, Hesiodo est obtemperandum, & amici ad cœnā vocandi: proximum est, vt notos & necessarios inuitemus ad communicationem libationum, mensæque & sermonum qui in vino habentur, atque iocorum.

10 Nunc quemadmodum qui nauigia locant, impedimenta etiam sua eos quos vehunt iniicere sinunt: ita nostra nos conviua aliorum potestatis facimus, sinimusque ea quibusvis hominibus impleri, siue apti ij, siue inepti sint. Mirer verò si quis scitus homo ad

15 conviuium veniat à conviua inuitatus, quod idem est atque non inuitatus, quem conviuij autor plerumque etiam non nouerit. & si notus ei, vsûque aliquo coniunctus tamen vocatus non sit: maius iam dedecus fuerit ad eum ire, ac cõviuij eius inuiti quasi exprobrantem, velle tamen vi quodammodo fieri participem. Priorem porrò vel tardiorẽ eo qui inuita

20 uit ad alium venire, habet aliquid pudorem incutiens: neque ciuile est tot testibus apud conviuas opus habere, quibus doceas te non inuitatum, sed vmbra venire. rursus sectari & obseruare aliquem dũ is lauet & vngat se, aut ire velit, cunctantem vel properantem, illiberale sic satis est & gnathonicum: si quidem Gnato fuit homo aliena edendi callentissimus. Iam cùm nullibi magis locum habeat, Effare lingua si quid iactare mediocri cupis, quàm inter pocula, vbi plurimum libertatis & facetiarũ adest iis quæ dicuntur & aguntur: quomodo hæc sese gerere debeat, qui non genuimus neq; vocatus conviua sit, sed

30 spurius quodammodo in censum conviuarum irrepperit? nam & vti, & non vti libertate aduersus præsentēs, obnoxium est calumniæ. Neque parum inest mali in ipsa nominũ leuitate & scurrilitate, cùm quis

Oper. 340.

nomē vmbrae nō fert iniquē, sed ita appellatus fert
 atque respondet. nam turpibus nominibus vtendo
 homines etiam ad rerum turpitudinem adscuescūt.
 Itaque ego alios inuitans, vmbas quoque iis con-
 celsi: (est enim valida vrbis consuetudo) ipse vmbra
 loco vocatus adhuc resisto, neque venio. Sub hac
 verba cū esset quietum, Florus: Hoc, inquit, poste-
 rius plus habet perplexitatis. Nam sic inuitare ne-
 cesse est cū hospitibus conuiuium paramus, sicut
 antē dictum fuit. quia neque absque amicis eos exci-
 pere par est, neq; faciliē scitu quibus cum amicis ho-
 spes advenit. Tum ego ad ipsum, Vide ergo, in-
 quam, an qui sic inuitandi facultatem dederunt, etiā
 inuitatis dederint obtemperandi & ad conuiuium
 adeundi. non enim convenit dare aut petere, quod
 dare honestum non sit: neque hortari ea ad quae nō
 decent, neque assentiri & agere ea pulcrum. Sanē
 quod ad principes & peregrinos attinet, locus inui-
 tationi & delectui non est, sed qui cum iis venerunt
 accipiendi sunt. Aliās autem qui cōviuium prabet,
 amicius agit si amicum vocet, cū non ignoret suos
 notos, familiarēsque & necessarios. maior enim ho-
 nor tribuitur, maior initur gratia, cū non occultē
 ferat se tales maximē amplecti, cum iis lubentissimē
 degere, iisque gaudere honoratis æquē & vocatis.
 Est tamen vbi id amici voluntati liberum debet re-
 linqui. Et quemadmodum deo sacrificantes, quibus
 idem templum, eadem est ara, iis communiter vota
 faciunt, neque seorsim eos nominant * * Non e-
 nim obsonium, non vinum, non vnguentum tantam
 voluptatem adfert, quantam vnā accumbens ami-
 cus gratusque conuiua. Enim verò quærere atque
 percunctari, quibus obsoniis, quibus bellariis, quo
 vini genere, quali vnguento maximē delectetur is
 qui conuiuiō est excipiendus: nimis est importunū
 atque insolens. non absurdum neq; iniucundum ta-
 men, ei qui multos habet familiares, amicos, necessa-
 rios,

rios, mandare vt ipse secum ad cōviuium adducat,
 quorum præsētia maximè ei sit suauiſ atque acce-
 pta. Nam neque nauigare, neque habitare, neque
 in foro verſari quibus cum nolis, ita moleſtum eſt,
 5 vt vnà cum quibus nolis, in conuiuiſo adeſſe: con-
 trarium verò iucundiſſimum. Eſt enim conuiuium
 communio ſeriorum, iocorum, actionum, & ſermo-
 num. itaque non quivis id frequentare debent, ſed
 10 amicicia inter ſe devincti & familiares, vt ſuaui-
 ter hoc fiat. Quippe cibos quidem coqui diuerſorum
 ſaporum apparant, aucteros, pingues, dulces, acréſ-
 que inter ſe permixcentes. cōviuium autem bonum
 eſſe nequit & gratioſum, in quod homines diuerſa-
 rum gentium & affectionum coniecti ſunt. Ceterum
 15 quemadmodum Peripatetici aiunt eſſe quoddā pri-
 mum mouens, quod ipſum non moueatur: & extre-
 mum quod moueatur, neq; vim ipſum mouendi ha-
 beat: inter hæc quod & motū adferat aliis, & ab a-
 liis ipſum quoq; moueatur. ita ratio docet tres eſſe
 20 in conuiuali re: vnum qui inuitet duntaxat, alterum
 qui duntaxat inuitetur, tertium denique, qui & inui-
 tetur & inuitet. De primo dictum eſt: neq; abs re fe-
 cero, ſi de reliquis etiam quid mihi videatur expo-
 ſuero. Is ergo qui ab alio ad cōviuium vocatus alios
 25 eodem inuitat, primū, ni fallor, multitudine debet
 abſtinere, neque tanquam ex hoſtico cōmeatum pe-
 tens omnes ſuos ſecum ad cœnam rapere: neque in-
 ſtar eorū qui oppida capiunt multitudine nimia ſuo-
 rum amicorum amicos regis exturbare & elidere:
 30 quo fieret, vt qui conuiuium præbet, eadem fortuna
 vteretur, qua ij qui Hecataë & auerruncatoribus ge-
 niis cœnas exponunt, de quibus nihil ipſi aut fami-
 lia guſtant, fumo interim & moleſtiis vexati. Aliàs
 in nos ludunt, qui dicunt,

35 *Delphis ſacra re facta, nunc carnes emit.*
 ſed id verè accidit iis, qui hoſpites importunos, aut
 amicos exceperunt multis vmbriſ ſtipatos: qui har-

pyiarum in morem cibos differunt atq; depopulan-
 tur. Secundum est, vt non quibusvis sibi adiunctis
 ad alios cœnatum eat, sed præcipuè inuiter conui-
 uatoris amicos & familiares, quasi cum illo certami-
 ne inito antevertens vocationem. Si id non datur, 5
 secum ducat de suis amicis, quos ipse rex vellet à se
 vocatos: humano adducat nimirū humanos, erudi-
 to eruditos: & quos cōviuij præbitor voluisset quo-
 que modo alloqui, cūmq; iis vsum aliquem familia-
 ritatis contrahere. Est enim haud dubiè argutum & 10
 urbanū, hoc modo affecto regi occasionem noticiæ
 & comis consuetudinis parare. Qui verò diuersæ
 factionis & inconcinnos secum trahit, (puta si ad so-
 brium bibaces, frugali sumtuosos, iuueni potori, se-
 nes austeros, graue loquentes, & barba sapietiæ pro- 15
 fessionem ostentantes adferat) intempestius est,
 quòd amici congressus loco insuauitatem quandam
 introducat. Etenim oportet vocatum non minus
 conuiuium præbenti, quàm hunc vocato iucundum
 esse. quod fiet, si non se modò, sed & quos secum ad- 20
 ducit, commodos comēsque præstet. Qui superest
 tertius, ab alio ad aliū inuitatus, is si nomen vmbrae
 repudiat atq; ægrè fert, omnino videbitur vmbra
 metuere. Ipsa tamen res maximam requirit cautio-
 nem. Nam neque est honestum promptè quem vis sic 25
 vocantem comitari, neque temerè. Principiò confi-
 derandum, à quo voceris. Si non admodum fami-
 liaris sit, sed diuitum aliquis & satrapicorum, qui
 vel vt in scena opus habeat satellitio splendido, aut
 putet se admodum magno honore adficere & præ- 30
 clarè demereri eum quem secū ducere vult: statim
 recusandum est. Si amicus invitet & familiaris, non
 facilè adsentiendum est. sed tum demum cū vi-
 debitur opus habere colloquio aliquo & communi-
 catione aliam opportunitatem non inueniente: aut 35
 longo pòst reuersus tempore, vel discessurus osten-
 dat se benevolentia ductum cupere socium te cœnæ
 sibi

*Vmbrarum
 conuiuialiū
 decorum.*

sibi habere : & neque multos, neque alienos, sed vel
 solum te, vel cum paucis amicis adducat : aut præ-
 ter hæc omnia id agat, vt vocato cum conuiuatore
 5 probo homine & amicicia digno aliquod consuetu-
 dinis & amicicia conciliet principium . Nam mali-
 quidem, quanto magis nos apprehendere student,
 tanto magis sentium instar amoliendi & transsilien-
 di sunt. & si probi ad non probos ducant, nequaquã
 est obsequendum, neque admittendum, vt tanquam
 per mel sumas venenum, amicum parando prauum.
 10 Absurdum etiam est, ad omnino ignotum & cū quo
 nihil tibi vnquam familiaritatis fuerit ire : nisi quis
 sit (vt dixi) virtute præstans, qui amoris & amicicia
 hoc statuatur exordium, si facile & candidè eum alio
 15 ducente accedas. Atque adeò ad familiares quoque
 potissimum eos eundum est vmbre cõditione, qui-
 bus permissum est ad nos quoq; adductis vmbri ve-
 nire. Philippo quidem ioculari scurræ videbatur ma-
 gis mouere risum qui invocatus, quàm qui vocatus
 ad cœnam veniret. Bonis autem viris & amicis ad
 20 bonos & amicos honestius est ac suauius, si ad non
 vocantes inexpectati accedant cum aliis amicis. ita
 enim simul & conuiuium præbenti læticiam, & ho-
 norem ducentibus parant. Minimè omnium ad du-
 ces, aut diuites, aut potentes ire decet non inuita-
 25 tos ab ipsis, sed ab aliis. cauenda enim est non planè
 carens ratione impudentiæ, ruditatis, & ambitionis
 opinio.

*

*

*

30 Menelaum Homerus fingit vltro venire ad Agame-
 mnonem, cū is conuiuium excepisset præstâtissimos
 Græcorum :

Soliciti agnoscens ualdè anxia pectora fratris.

Iliad. β. 408

ideò errore eius noluit detegere & arguere non ve-
 35 niendo. quod morosi faciunt, & reprehendendi cu-
 pientes : qui huiusmodi erroribus amicorum infi-
 diantur, magisque gaudent negligi quàm honorari,

ut conquerendi habeant occasionem.

QVAESTIO SEPTIMA.

An tibicina sint adhibenda conuiuio.

CHAERONEAE in conuiuio praesente Diogenia-
no Pergameno disputatum fuit de acroamatis si
ue auditionibus. Ibi negotium nobis exhibuit sphi-
sta quidam prolixam gerens barbam, Stoicae sectae
homo, Platonem allegans qui culparet tibicinam in-
ter pocula adducentes, cum ipsi colloquio invicem
se oblectare nequirent. Philippus verò Prusien-
sis ab eadem secta, qui tum vnà aderat, missos facere iube-
bat illos Agathonis conuiuas, qui quavis tibia, quo-
vis musico instrumento suavius sonarent. non enim
id mirum fuisse, si ipsis praesentibus nullus tibicinae
locus relinqueretur: sed hoc, si non cibi etiam po-
tusque obliuio praevoluptate & delectatione con-
uiuas cepisset. At verò Xenophon (aiebat) pudori
non duxit sibi, cum Socrate, Antisthene, aliisque ho-
rum similibus praesentibus Philippum scurram ad-
duceret, eumque; sicut Homerus cepam, condimentum
vini conuiuis ostenderet. Plato quoque cum Aristopha-
nis de amore sermonem veluti comœdiam suo con-
uiuio inferuit: tum ad extremum foribus, quod aiunt,
apertis introduxit drama quammaximè de variis v-
num, Alcibiadem ebrium, & comesantem eumque co-
ronatum. Iam iocosa illa cum Socrate de Agathone
côcertatio, & Socratis laudatio, fasne est, bonae Gra-
tiae, quod Apollinem cum concinnata lyra in conui-
uium venientem, conuiuae obsecrauerunt ut tantisper
sileret, dum oratio isthac absolueretur? Ergo cum i-
sti viri, tanta in differendo venustate praediti, nihilo
minus vsi sunt adscitiis rebus, ac iocis huiusmodi va-
rietatem suis conciliauere conuiuiis: nos qui ciuili-
bus & forensibus, atque adeo si ita vsu veniat rudibus
& agrestibus non nihil hominibus permiscemur, hanc
conuiuiis exturbabimus elegantiam atque oble-
ctationem, aut inde nos proripiemus, tâquam Sirenes ad-

In Symposio.

lib. 7, 629.

adventantes si fugeremus? Equidem admirationē
 fui excitavit Clitomachus athleta, surgens & disce-
 dens, cum amatorius sermo inferretur. Philosophus
 verò tibiam è conviuiο fugiens, aut psaltriam me-
 5 tuens fides concinnantem, facigerumq; iubens cum
 clamore celeriter lumen accēdere, ridiculus nō sit,
 innoxias omnino voluptatis, sicut canthari vnguen-
 ta, abominans. Nam sicubi aliās, maximē inter pocu-
 10 la alludendum hisce rebus est, animusq; deo deden-
 dus. Mihi quidē alioqui carus Euripides, suam legē
 neutiquā persuasit, musicam ad luctus & mœsticias
 transferendam statuēs. ibi enim medici loco adiste-
 re ægrotantibus debet sobria & industria ratio: hu-
 15 iusmodi verò Baccho admiscere voluptates, & ludū
 iocūmq; deputare convenit. Est verò scitum illud
 Laconis, qui, cum Athenis noui certarent tragœdi,
 spectans apparatus choragorum, studia docentiū,
 & conatus, dixit: Non sapere ciuitatem, quæ tantum
 in res ludicras impenderet studium. Omnio enim
 20 ludendo ludendum est, & neque magno sumtu, neq;
 neglectiōe occasiōum ad alias res vtiliū redimen-
 da animi relaxatio: sed inter pocula & per ociū de-
 gustandæ hæ oblectationes, interimq; dispiciendum
 si quid ex iis percipi possit vtilitatis.

*Medea, cho-
 ri verba,*

25 QVÆSTIO OCTAVA.

Quænam potissimum acroamata cœnæ sint adhibenda.

His dictis sophistam rursus volentem repugnare,
 Hego inhibens, Id potius, inquam, considerandū
 30 est Diogenians, quodnam de multis acroamatū ge-
 nus conviuiο sit accommodatum, hortemurque sa-
 pientem hunc vt diiudicet. cum enim nullo afficia-
 tur, nullo demulceatur, nihil periculi est ne per er-
 rorem suauius meliori præferat. Tum ille, Diogenia
 35 no & nobis hortantibus, nulla interposita mora: Cæ-
 tera, inquit, in orchestram & scenam reiicio: id verò
 introduco, quod nuper Romæ irrepsit in conviuiā,

*Platonis
dialogi in
cenis acti.*

neq; adhuc apud multos cernitur. Nostis nimirum Platonis dialogos partim narratione, partim actione quadam constare, qui ideò dramatici dicuntur. De his facilimos pueri edocentur, ita vt memoriter recitent. adiunguntur autem gestus convenientes personarum moribus, & vocis effectio atque forma, & affectiones dictis congruæ. Hæc austeri quidem & eruditi maximo opere probauerunt. effeminati, & quorum aures inscitia atque bonarum imperitia rerum corruptæ essent, quos Aristoxenus bilem aiebat vomere si enharmonium cantum audirent, expulerunt. Neque mirer expulisse, mollicie omnino obtinente. *Hæc Philippus nonnullos videns iniquius hæc ferentes :* Desine, inquit, mi homo nobis convicium facere. Nos enim sumus, qui primi rem istam, cum Romæ introduceretur, ægrè tulimus, reprehendimusque eos, qui putarent Platonem debere in vino animi causa & ludi audiri, contenderentq; eius dialogos ad vnguenta & bellaria audiendos esse. quâdo etiam Sapphûs & Anacreontis carmina si recitentur, verecundia ductum me debere poculum deponere arbitrarer. Multa verò mihi in mentem veniunt, quæ si proferam, metuo ne seriò adversus te differuisse videar. itaque, vt vides, vnâ cum poculo id sodali tribuo, vt dulci sermone falsum auditû demulceat. Excipiens tunc eum Diogenianus : Atqui & hos, inquit, audio sobrios sermones, ita vt vinum nobis non videatur imperare. metuo ne ipse crimen subeam. Et sanè multa acroamata sunt amputanda. *Tragœdia.* Primùm tragœdia, non admodum ea conviui apta, vt quæ grauius sonet, moliatûrque imitationem rerû animo ingentes motus inferentium, & miserationē excitantium. A saltatione porrò Pyladeam remoueo, tumidam scilicet, & adfectuum plenam, multasque requirentem personas. Quòd si tamen locus est Socraticis istis saltationis laudibus, Bathylleam admitto, pedestrè, & cordaci affinem, Echoni, aut Pani alicui

Saltatio.

alicui aut Satyro cum Amore comestanti, saltando *
 respondentem. De comædiis, vetus ob inæquabi- *Comædia.*
 litatem non est bibentibus accommodata. Nam &
 quæ in auditorum compellationibus, quas paraba-
 5 ses appellant, libertas dicendi seria vsurpatur, nimis
 intemperans est atque vehemens: & leuitas convi-
 ciandi ac scurrilitas admodum fastidiosa atque aper-
 ta, & repleta indecoris verbis, lasciuisque nomini-
 bus. præterea sic ut in principum conviuiis vnicuiq;
 10 accumbentium adstat pincerna: ita oportebit vni-
 cuique conviuarum adesse grammaticum, qui sin-
 gula enarret, quis sit apud Eupolidem Læmo-
 dias, apud Platonem Cinesias, Lampo apud Cra-
 tinum, ac alij qui in comædiis exagitantur. ut
 15 iam vel schola grammatica fiat conviuum, vel
 furda & ignota dicteria differantur. Quid dicam
 de noua comædia, quæ ita conviuiis immixta
 est, ut facilius ea sine vino, quàm sine Menandro
 peragantur? Nimirum enim & dictio iucunda ac *Menandri*
 20 pedestris rebus inspersa est, ut neque à sobriis con- *laus.*
 temnatur, neque ebriis sit molesta: & vtilis sen-
 tentiæ atque simplices vnà fluentes, etiam du-
 rissima ingenia per vinum veluti ignem molliunt,
 & ad mansuetudinem flectunt: tum seriorum cum
 25 iocis temperatio nullam aliam ad rem facta vide-
 ri potest, quàm ut eos qui bibere & animos relaxa-
 runt, simul & oblectet & iuuet. amatoria quoq; eius
 locum habent apud eos qui biberunt, & paulo pòst
 dormitum ad suas vxores abeunt. nam neque puero
 30 rum amor in Menandri est comædiis: & vitia virgi-
 nibus oblata, commodè in nuptias vertuntur, mere-
 trices si introducuntur procaces & feroces, castiga-
 tionibus aut pœnitentia adolescentum amores ea-
 rum diffunduntur, si probæ, & vicissim amantes: aut
 35 pater alicuius invenitur verus, aut tēpus amori præ-
 scribitur consuetudinem verecundam humanamq;
 habenti. Hæc ut hominibus alia in re occupatis vide

antur nullum habere operæprecium : ita inter bibē-
 dum non miror si iucunditas eorum & elegantia nō
 nihil facit ad effingendum componendūque ani-
 mos, morēsque ad humanitatem conformandos. Sub
 hæc verba Diogenianus siue sine siue intervallo fa-
 cto tacuit. Cum autem sophista rursus eum adori-
 retur, & quædam Aristophanis assereret carmina re-
 citanda : Philippus me compellans, Hic quidem, in-
 quit, suæ satisfecit cupiditati, suauissimum sibi Me-
 nandrum laudando : videturque reliquorum porro
 nullam habere curam. Sunt autem multa adhuc a-
 croamata, de quibus nihil nobis disputatum est, &
 ego ex te aliquid audire pervelim. nam de certami-
 ne eorum qui animalcula sculpunt, cras agemus, si
 hospiti & Diogeniano ita videbitur. Sunt ergo, di-
 cebam, mimi, quorum alij argumēta, alij ludicra ap-
 pellantur : neutrum, vt ego arbitror, genus convi-
 uio conveniens, argumenta ob longitudinem actio-
 num, & sumtuum difficultatem : ludicra, quod ita
 scatent surrilitate & inanitate verborum, vt ne à pu-
 erulis quidē, qui dominis modestis calceos portāt,
 spectari ea deceat. quanquam multi etiam vxoribus
 iuxta accumbentibus & impuberibus filiis imitatio-
 nes ostentant rerum & verborum, quæ magis qua-
 vis ebrietate animos perturbant. Enimverò cithara
 antiquitus, & iam inde ab Homeri temporibus eo
 nomine nota fuit, quod socia conuiuij esset : ac tam
 diuturnā amiciciam atque sodaliciū non convenit
 divellere. id modò à citharædis petamus, vt nimi-
 os luctus & gemitus è carminibus eximentes, boni
 ominis modos & genio indulgentibus accōmoda-
 tos sonent. Tibiam, ne si velimus quidem, à mensa ar-
 cere licet. nam libationes eam exigunt vnā cum co-
 rona, & vbi pæani accinens diuinum cultum absol-
 uit, suauī cantu desinens per aures transit, iucunda
 eas perfundens voce, quæ tranquillitatem ad animū
 penetrantem efficit : vt si quid tristitiæ & curarum
 mero

*
 Mimi.

Tibia

mero non sit discussum, id venustate & mansuetudine cantilenæ circumventum conquiescat. si quidem modum tibia non excedat, neque nimios animo adferat motus, eumve exagitet atq; extra se rapiat multitudinem sonorum atq; modulorum emollitū, & ad errandum procliuem redditum. Nam sicut pecora orationem hominis non intelligunt, sibilis autem & palpatioibus accuratis, & fistulis aut conchis excitantur ac sopiuntur à pastoribus: ita quod anima habet pecoris & gregis naturam respiciens, rationisque non capax, neque eius dicto obtemperans, cantilenis & rhythmis incantantes componere solēt ac pacare. Verum si mihi dicendum sit quod sentio, nunquam vel tibix vel lyrx cantus absque sermone & oda delectaturus convivium videtur. Sic enim adfuescendum est studio sē, ut ludos quoque & iocamō sine liberali sermone obeamus: cantilenam, rhythmūque tanquam condimentum colloquio adhibeamus, non seorsim vsurpemus, aut delicatule in iis luxuriemus. Quemadmodum enim voluptatem in vino & cibo vnā cum nutrimenti vtilitate subeunt nemo aspernatur: vnguentariam autem, utpote ociosam & supervacaneā Socrates vel uti alapa inflata eiecit. ita psalterij vocem aut tibix aures ferientem non audiamus: tum demum admittamus, quando cum docto carmine coniuncta nos inuitat & oblectat. Existimo etiam Marsiam illum à deo fuisse supplicio adfectum, quod capistro & tibiis cum sibi os obthurasset, ausus fuit nudo cantu decertare adversus odam citharæ coniunctam. Id vnum caueamus, ne conviuis qui litterato colloquio oblectare se invicem possunt, aliquid tale ad aures admoveamus, quod impedimentum potius sit delectationis, quàm delectatio. Non enim ij duntaxat stulti sunt, qui domi & à se habentes salutem,

Aliunde aliam sibi volunt adsciscere,
ut ait Euripides: sed & hi qui cum in se ipsis multa le-

ticiæ habent reposita instrumenta, id magno studio
 agūt, vt delectantia extrinsecus accersant. Admodū
 certē inepta & rustica habetur regis Persarū aduer-
 sus Antalcidam Spartanum magnificentia, quādo co-
 ronam ē rosa & croco confertam in vnguentum in-
 tingens ei misit, natiua pulcritudine extincta, facta-
 que floribus iniuriē contumelia. Simile tamen est
 conuiuus, qui in sese venustatem & musicam habent,
 obturbare tibiis ac psalteriis, & alienam extrinsecus
 allegando propriam atque domesticam perdere de-
 lectandi rationem. Maximē acroamatibus locus fo-
 re videtur in conuiuio fluctuante, & ad litem contē-
 tionēve aliquam se accingente. vt vel convicia ali-
 qua aboleantur: vel quæstio proposita quæ ad in-
 gratum certamen & contentionem sophisticam ef-
 ferat, tollatur: vel rixa concionalis aut forensis in-
 hibeatur, donec de integro placidum ac tranquillū
 fiat conuiuium.

Q V A E S T I O N O N A.

*Inter vinum deliberare, non minus Græcum fuisse
 quàm Persicum.*

20

IN cœna quam nobis Nicostratus præbebat, dispu-
 tabamus de argumento, quod Athenienses erant
 in concione tractaturi. Et cum quidam diceret nos
 Persicum sequi morem, qui consultaremns inter po-
 cula: excipiens verba eius Glaucias, Quī magis, in-
 quit, Persicum, quàm Græcū. fuit verò Græcus qui
 dixit,

Consilium melius capietur uentre repleto.

30

Græcis quoq; cum Agamemnone Ilium obsidenti-
 bus, dum ederent ac biberent, cepit

Consilium sapiens primus tum texere Nestor:
 cum quidem hac ipsa de causa autor regi fuisset, vt
 præstantissimos ad conuiuium inuitaret.

35

Ulad: i. 70.

Tu cœnam senibus præbe. —

Colleāts multis, qui consulet optima pare.

Itaq;

Itaque etiam Græcia, quæ plurimis vsa est bonorum institutorum generibus, & maximè à prisca gente usurpatis, in vino eorū collocauit primordia. Nam quæ apud Cretenses *Andrea*, quasi virilia, apud Spar-
 5 tanos *Phiditia*, quasi *Frugalia*, quondam erant, loco arcanorum conciliorum & confessus optimatū fuerunt. sicut, puto, etiam quod hîc est *Prytaneum*, & *Thesmothesion*. neq; procul hinc abest nocturnus apud Platonem conventus præcipuorum ac reip. ge-
 10 rendæ gnarissimorum virorum, in quem res maximæ & deliberationem requirentes arduam reiiciuntur. Qui autem ultimo

Mercurio libant, cùm iam dare corpora somno

Odyss. 138.

Est animus, —

nónne coniungunt cum
 15 vino rationem: quando vt præsentî & vnâ dispicienti prudentissimo deo vota faciūt iam discessuri. Antiquissimi verò ipsum *Bacchum*, tanquam nihil *Mercurij* egentem, *Eubulen* (hoc est bonum consiliariū) & eius gratia noctem *Euphronem* quasi prudentiæ
 20 aptam appellauerunt.

QVAESTIO. DECIMA.

Reclêne fecerint, qui inter pocula deliberauerunt.

25 **H**AEC cùm *Glaucias* differuisset, censuimus turbulentas istas disputationes satis commodè sedatas esse: quæ vt eo magis obliuione cōtererentur, *Nicostratus* quæstionem in medium proponens ita locutus est: Antehac institutū istud mihi nō magnæ
 30 fuit curæ, vt qui id pro Persico haberem. nunc quia depræhensum est Græcū esse, ratione videtur opus habere, qua defendatur ab evidente absurditate. Etenim ratio tanquam oculus in humido quod fluctuet, agitare sese commodè nequit, éstque ineffi-
 35 cax. tum quidquid molestum nobis est, id quasi reptilia à sole, exagitatū vndique & sese proferens, iudicium animi facit lubricum & inconstans. Itaque

sicut lectus bibentibus quàm sella est commodior,
 quia corpus continet ille, & omnis motionis vacuū
 præstat: ita maximè conducit animam in quiete ser-
 uare: aut si id fieri nequit, sicut pueris ubi quiescere
 non possunt, neq; hastam neq; gladiū porrigemus, 5
 sed crepitaculum vel pilam. quomodo etiā Bacchus
 ferulā ebriis tradidit, leuissimū telum & mollissimū
 defensionis instrumentum, ut cū celerrimè feriāt,
 quamminimū lædāt. Ridiculi enim errores ebriis
 sunt parandi, non miserādi aut tragici, magnāve tra- 10
 hentes secū calamitates. Porro autē quod summum
 est, ut in consultatione de maximis rebus imprudēs
 atque rerum imperitus prudentes sequatur, & peri-
 tis assentiat: hoc vinum ebriis adimit. ideoque Pla-
Vinum. to etiam vino nomen ait factum οἶνον, quia efficit ut 15
 qui bibunt, sapere se putent, οἷός τε αὖ νοῦν ἔχειν. Nam ne-
 que nobilis, neque pulcher, neque diues quisquā bi-
 bentium sibi ita videtur, etiam si videatur, ut pruden-
 tem sese opinatur. Atque hinc est quod vinum lo-
 quaces facit, intempestiuāq; garrulitate & animi ela- 20
 tione præire autoritate omnibus volente implet:
 quasi verò nostrum iam sit non audire, sed audiri po-
 tius: non sequi, sed ducere. Verū hæc quidem faci-
 le quis collegerit, cū sint manifesta. Audiamus ta-
 men si quis contrariam tueri sententiā velit siue iu- 25
 niorum siue seniorum. Tum insidiosè omnino & so-
 phisticè frater noster: An, inquit, existimas quen-
 quam in hoc articulo temporis reperire posse ratio-
 nes ad hanc quæstionem probabiles. Et cū Nico-
 stratus diceret, omnino se arbitrari in præsentia tot 30
 hominum qui & litteras humaniores & vinum ama-
 rent fieri posse: renidens frater: Tu verò, ait, censēs
 tandem te satis ad nos hac de re disseruisse, ad ciui-
 lem autem actionem deliberandam ineptum à vino
 esse redditum? an hoc non magis perinde est, ac si 35
 quis putet bibentem oculis bene cernere, interim
 * compellantes non exaudire, auribus percipere ta-
 men

men exactè sonos cantorum ac tibicinū? Nam sic ut
verisimile est sensum ad vtilia potius quàm ad ele-
gantia converti: ita etiam cogitationes. Neq; ducar
ego admiratione, si vino occupatum aliquid rerum
5 philosophicarum subterfugiat animum. sed eundem
ad considerationes rerum agendarum advocatū col-
ligere se, & prudentia augeri probabile est. Ita Phi-
lippus cū Chæroneæ per ebrietatem multa nu-
garetur, essetq; ridiculus: simul atq; de pace & fœ-
dere ei oblata esset mentio, vultum composuit, super-
cilia contraxit, eiectisq; animo vagis & lascivis mo-
tibus, admodum bene deliberatum ac sobriū Athe-
nienſibus responsum dedit. Sanè aliud est bibere,
aliud inebriari: & qui ita abbibunt, ut iam delirent,
15 eos censemus debere dormitum se conferre. Viri au-
tem cordati non est quod metuamus ne, si largiùs
seſe potu invitent, ac conviviū protrahant, ratio-
nis aut peritiæ suæ detrimentum patiantur, cū hi-
striones aut citharistæ superveniūt. nihilo enim de-
20 teriùs in conviviis, quàm in theatris se gerent. quip-
pe peritiā insita corpus quoq; suis actionibus inte-
grum, ac motus animi rectè comitans præstat. Mul-
tis quoque proteruitatem, qua audacia adjuvari so-
let merum inserit, non impudentem eam neque im-
25 modicam, sed gratiosam & probabilem. Sic etiam
Aeschylus fertur potus suas scripsisse tragœdias, om-
nēsque eas Bacchi fuisse: secus quàm Gorgias, qui
vnum de Aeschyli dramatis maximum, (quod
inscribitur Septem ad Thebas) Martis fetum dixit.
30 Nam cū, ut Plato ait, vinum vnà cum animo cor-
pus calefaciat, agile reddit hoc, meatūsque perur-
pit, visis cū audacia iunctis, sermonémq; proprien-
tibus. Nonnulli enim ingenio ad inveniendū apto,
sed dum sobrij sunt minus audaci & quasi concre-
35 to, quando ad pocula ventum est, thuris in morem
à calore correpti exhalant. Enimverò metum, quo
nulla alia res magis impedimento est consultantis.

bus, vinum profligat: multas etiam alias adfectio-
 nes illiberales & degeneres exstinguit: & maligni-
 tatem ac simultates tanquam duplices animi (vt ille
 ait) plicas explicat: ac verbis omnes vtriusque gene-
 ris in animo adfectus detegit. Ad hæc libertatis di- 5
 cendi, ac per eam veritatis fecundissimum est vinū,
 quibus absentibus nihil peritia, nihil iudicij soler-
 tia prodest. Sed multi vino obsequentes potius præ-
 * clare consulunt, quàm suam sententiam insidiosè &
 vafre occultent. Nulla ergo causa est, cur vinum for 10
 midemus, quia motus animi concitet. neque enim
 deterrimos excitat, nisi in pessimis, quorum nun-
 quam est sobria consultatrix animi facultas. sed sicut
 Theophrastus solebat constringas appellare, ebrietas
 vini expertus & tristis inhabitat in animis inerudito- 15
 rum, perturbata ab ira aliqua, aut malevolentia, aut
 contendendi libidine, aut illiberalitate. quorum vi-
 tiorum pleraque retundens magis quàm acuens vi-
 ni vsus, non stultos aut futes redigit, sed callidos:
 non vtillum negligentes, sed honesto intentos. Qui 20
 verò versutiam pro calliditate, & vanitatem illibe-
 ralitatēque pro prudentia vsurpant, par est vt pro
 fatuis etiam censeant eos qui in vino simpliciter ac
 absque dolo suam exponunt sententiam. Contrà
 antiqui Bacchum Liberi & Lysij seu Solutoris no- 25
 minibus adfecerunt, & ei vaticinandi magnam ad-
 scripserunt facultatem. non, quod Euripides dixit,
 ob debacchationes & furores: sed quòd seruilem
 metum & infidelitatem eximens, eaque animum li-
 berans, homines inter se veritate dicen- 30
 diq; libertate vi doceat.

P L U T A R C H I

Symposiacôn, siue Con-
vivialium disputationum,
Liber octauus.

QVAESTIO PRIMA.

*De diebus illustrium quorundam virorum natali-
bus: simulq; de his, quos dy genuis-
se dicuntur.*

V I philosophiam è conviviis ei-
ciunt, Sossi Senecio, non idem, sed
peius agunt quàm qui lumen inde
tollunt. Nam lucerna sublatâ, mo-
desti ac pudici homines nihilo fi-
ent deteriores: quippe qui pluris

faciant mutuò se revereri, quàm invicem videre. At
20 vbi inscitia & bonarum artium imperitia ad vinum
accedunt, iam ne aurea quidem illa Mineruæ lucer-
na modestum gratiosumque effecerit cõviviũ. Ut
enim homines qui convenerũt silentes cibo imple-
antur, nimis quàm est porcorum mori affine, atque
25 haud scio an etiam fieri nequeat. Qui verò sermo-
nem in convivio relinquit, ordinem & vtilitatem
colloquij inde excludens: multò est ineptior, quàm
si quis velit cõvias semper edere & bibere, vinum
autem iis merum infundat, cibumque inconditum
30 & immundum apponat. Nullus quippe cibus, nul-
lus potus nõ quo cõvenit modo apparatus, ita insua-
uis, ita noxius est, ut sermo intempestivè & stultè in
cõvivio circumvagatus. Equidem philosophi ebie-
tatem vituperantes, delirationem è vino obortam
35 appellant. quid autem est delirare, quàm inani &
nugaci oratione uti? & cùm garrulitas incompõsita
ac nugæ vino accedunt, finis inscitissimus ingratif-

simúsq; sequitur contumelię & bacchatio. Non itaque ineptę apud nos Agrionis festo mulieres Bacchum requirunt tanquam fugitium, deinde finem quęrendi faciunt, dicuntque eum ad Musas confugisse, atque apud eas latere occultatum: paulo post cœna finita ænigmata & griphos invicem proponunt. docente id mysterio, inter pocula sermone v-tendum esse, qui aliquid commentationis atq; eruditionis habeat: quę si ebrietati adsit, ferocia & infania vini celatur à Musis benignè detenta. Proinde quę pridem in Platonis nataliciis nobis audire & dicere contigit, primo loco hic liber complectitur, qui est convivialium disputationum octauus.

Fortuna.

S E X T A die mensis Thargelionis, cum natalem Socratis diem celebrauissimus, postridie eius diei Platonis natalicia egimus. eaq; occasio primum nobis oblata differendi fuit ea, quę ad præsens tempus quadrarent. Princeps colloquij Diogenianus Pergamenus fuit, ita ferè locutus: Non malè Ion de Fortuna pronunciauit, eam cum à sapientia differat plurimum, permulta huius operum similia facere. Hoc quidem illam scitè fortuito lusu effecisse, vt horum philosophorū natales dies nō modò ita contigui essent, sed prior etiā eius qui gloria & ætate anteuisset, doctōrque alterius fuisset. Mihi verò multa occurrerunt quę dicerē de iis, quę in idem tēpus inciderūt. Quale est de Euripide. Is natus ea die, qua ad Salaminam Græci cum Medis nauali prælio decertauerunt, mortuus est die natali Dionysij senioris, Sicilia tyranni. cum quidem, vt Timæus ait, Fortuna simul & imitorem tragicarum calamitatū subduxit, & actorem earum autorēmq; introduxit. Mentio etiam facta est huius rei, quòd Alexander Magnus & Diogenes Cynicus ille vna eadēque die e viuis excesserunt. Convenit quoque regem Attalum suis in nataliciis diem suum obiisse. Pompeium Magnum alij suo natali, alij pridie eius periisse apud Aegy-

Aegyptū aiebant. In mentem venit porrò & Pindarus, qui Pythiis natus, multos pulcrósque hymnos Apollini suppeditavit. Florus autē Carneadem quoque nolebat præteriri in Platonis nataliciis, Academia nobilissimum antistitem. ambos enim natos festo Apollinis die: Platonem Athenis cū Thargelia agerentur, Carneadem Cyrenæ, cū ibi Carnia celebrarentur. Vtrunque sacrificium in septimum diem incidit: & vos vates atque sacerdotes Apollinem ut ea die natum Hebdomagenam, quasi Septimanatum, appellatis. Itaque eos qui Apollinis filium faciunt Platonem, non puto aliquā deo ei contumeliam facere, qui nobis hunc maiorum vitiorum & morborum medicum Socratis, tanquam alterius Chironis opera paravit. simul etiam commemoravit somnium Aristonis & vocem vnā oblatam, quæ eum per decem menses concubitu & contactu vxoris abstinere iuberet. Sub hæc Tyndares Lacedæmonius: De Platone quidem, inquit, dignum est canere & dicere:

Non hic creditus est mortali de patre natus

Iliad. II, 258.

Esse: Deo genitore satus sed ducere vitam.

Equidem non nihil vereor, ne gignere non minùs repugnet diuinæ naturæ perpetuitati, quàm natum esse. nam gignere etiam mutatio est quædam & adfectio. idque significavit Alexander, cū diceret se morti & interitui esse obnoxium sese tum maximè sentire, quando rem haberet cum muliere, & cū dormiret. nempe quòd somnus remissio quædam esset ab imbecillitate proficiscens: generatio autem quævis sui portiunculæ in alium transitus & perditio. Recipio tamen animum, audiens ab ipso Platone deum non natum & æternum nominari patrem opificemque mundi & aliarum rerum natarum: non sanè quòd semine emittendo ista genuisset: sed alia quadam vi materiæ principium genitabile, quod affecerit & mutauerit eam, inseruisset.

Quando uolucrem feminam uenti quoq;

Fetureplet meatus in partu tamen—

Neque existimo absurdum esse, deum non humano more coeuntem, sed aliis quibusdam ansis per alias res contactibusque mulierem mortalem diuino implere femine. Et quidem mea non est hæc ratio, sed Aegyptiorum: qui Apin sic concipi aiunt Lunę contactu, omninoq; mari deo cum mortali femina concedunt consuetudinem: vicissim verò non existimant marem hominem feminæ deæ partus fetusve principium posse præbere: quia sacrificia deorũ in aëre, * ventis, caloribus, humoribusq; certis ponuntur.

Q V A E S T I O S E C V N D A .

Qua ratione dixerit Plato, deum semper geometriam tractare.

SECVNDVM hæc facto silentio, Diogenianus denudò sic est orsus: Quandoquidem de diis facta est mentio, lubetne ipsum in suis nataliciis Platonẽ con-
sortem adhibere, & considerare quonam consilio pronunciauerit deum semper geometriam exercere? si quidem hoc dictum est Platonis Ego cum subiecissem, non esse hoc expressè in vllò ipsius libro scriptum, tamen satis habere fidei, & Platonicæ esse formæ: statim excipiens sermonem Tyndares, Existimásne, inquit, Diogeniane subtile obscurumque aliquid per ambages hac oratione innui? non id ipsum, quod tam sæpe idem dixit scripsitq; laudans geometriam, ea nos à sensibus quibus attentus sumus auelli, & averti ad naturæ sola mente percipiendæ atque sempiternæ contemplationem, quæ contemplatio finis est philosophiæ, non secus quàm inspectio arcanorum sacrorum finis est initiationis. Nam voluptatis & doloris ille clauus, quo animus corpori adfigitur, id videtur maximum habere malum, quòd sensilia facit intelligibilib. evidentiora, vimq; facit

*è Phædone
Platonis.*

facit intellectui, vt adfectionem magis quàm rationem in iudicando sequatur. Adsuescens enim ob vehementiam dolorum & voluptatū intentus esse vagis & mutabilibus corporis accidentibus tanquam
 5 ei quod sit, excæcatur, vt cernere id quod re vera est non possit, instrumentūque animi & lumen innumeris præstātius oculis amittit, quo solo diuina natura conspicitur. Iam cum in omnib. mathematis, tanquam planis & læuibus speculis, intelligibilium
 10 veritatis vestigia & imagines appareāt: maximè Geometria, quam Philo reliquorum principem & metropolin vocat, excitat & convertit intellectum veluti repurgatū, & paulatim à sensu liberatū. Quamobrem Plato ipse repræhendit Eudoxū, Archytā, &
 15 Menæchmū, qui cubi duplicationē aggredierentur in instrumenta & mechanica opera conicere, tentarentq; hoc modo duas lineas medio loco datis duabus proportionales inuenire *. hoc enim pacto
 20 aiebat corrumpi & perdi geometriæ bonum, rursus ad sensilia refugientis, neque sursum se effe-
 rentis, neque apprehendentis æternas & corporis expertes imagines: quib. deditus deus, semper deus est. Post Tyndarem Florus socius eius, & qui semper per iocū simularet diceretq; amatorē se eius esse,
 25 Bene abs te factum est, inquit, qui orationē non tuam feceris, sed in medium proposueris. voluisti nimirum ostendere, Platonem demonstrare non diis, sed nobis necessarium esse geometriæ vsum. Non enim profectò etiam deo opus est mathemate, tanquam
 30 instrumento, quod à rebus natis ad æternas eius traducat intellectum: cum ea in ipso, cum ipso, & circa ipsum sint. Verum hoc vide, an non te fefellerit Platonem aliquid conueniens & domesticum hoc involucro significare voluisse: quippe Socrati non minùs Lycurgum, quàm (quod putauit Dicæarchus) Pythagorā adiungens. Nam Lycurgus, quod
 35 nosti, arithmeticam proportionem, vt popularem &

Geometria.

*

*

turbæ aptam, Lacedæmone eiecit: geometricam ut quæ paucorum modesto imperio & legitimo regno conveniret, introduxit. Quippe illa numero æquale omnibus tribuit, hæc ratione cuiq; id, quod meretur: neque omnia confundit, sed habet notabile bonorum & malorum discrimen, non quæ sorte aut libra, sed discrimine virtutis & vitij suum quisq; adipisceretur. Hanc deus proportionem rebus immittit, quæ, in Tyndara, Iustitia & Nemesis appellatur, ac nos docet quod iustum est pro æquali, non quod æquale est pro iusto ducere. Quam enim pleriq; sectantur æqualitatē, omnium iniusticiarum maximā, eam deus tollens, quātum omnino fieri potest suum cuique pro eo atque dignus est conseruat, geometricē id ratione ac lege definiens. Cū nos hæc laudavissēmus, Tyndares invidere se dixit, Autobulūque hortatus est ut Florum refelleret. Id hic renuit, sed peculiarem quandam protulit sententiam.

* Neque geometria, aiebat, ullam rem aliam, quā extremitatum accidentia considerat: neq; deus alio modo condit mundum, quā dum materiam definit, ex se infinitam. non hoc ob magnitudinem aut multitudinem: sed quia incomposita & imperfecta est, antiqui solebant eam infinitam & extremis carentē nominare. Etenim forma & figura, omnis rei formata & figurata finis sunt siue terminus: quorum priuatione materia suapte natura informis erat & infigurata: numeris & proportionibus in eam insertis tanquam devincta & circumstricta lineis, & per lineas superficiebus ac crassiciebus, primas formas & discrimina corporum tanquam fundamentorum exhibuit, ad gignenda aërem, terram, aquā, & ignem. Octo enim bases, itēque viginti habentium corporum, tum cuborum & metarum æqualitates in lateribus, similitudines in angulis, atque concinnitates edi ex materia incomposita atque vaga absque eo qui determinaret atq; disponderet geometricē,

metricè, nullo modo potuerunt. Itaque cùm infinito terminus esset impositus, Vniuersum concinnatum ac temperatum optimè atque definitum factum est, & omnia fiunt: materia semper vi ad infinitatem tendente & geometricam subterfugiente suū tractationem: Ratione autem eam comprehendente ac circumscribente, & distribuente in formas & discrimina, vnde omnia quæ nascuntur ortum statumq; suū habent. His dictis petebat, vt ipse quoq; aliquid in medium conferrè. Ego autem collaudatis eorum sententiis vt genuinis, & satis probabiliter propositis, Tamen, inquam, ne earum vos pœniteat, neque omnino aliò respiciatis, audite rationē quæ hac de re apud doctores nostros maximè probata est. Inter maximè geometrica theoremata, aut potius problemata est, Datis duabus figuris tertiā ad- *Euclid.*
iungere, alteri earum æqualem, alteri similem. quo *6.25.*
invento ferunt Pythagoram sacrificasse. est enim haud dubiè hoc multo splendidius & scitius illo, quo ostenditur anguli recti in triangulo subtensam quadratum æquale quadratis eum continentium laterum posse. Rectè, inquit Diogenianus: sed quid hoc ad propositum? Facile, respondi, intelligetis, in memoriam revocata diuisione, quæ in Timæo est, vbi prima è quibus mundi origo est in tria diuidit, quorum vnum iustissimo nomine deum, alterū materiam, tertium formam appellamus. Materia proinde subiectorum vt quod maximè inordinatum & incompositum est: idea exemplorum pulcerrimū: deus causarum præstantissima. Is ergo nihil voluit infinitum relinquere, quantum omnino res tulit: sed omnia ornare ac digerere ratione & mēsurā numeroq; secundum naturam. fecitq; ex omnibus subiectis vnam rem, magnitudine materiæ parem, forma idē similem. Itaq; istud problema sequens, cùm duo essent, tertium fecit, facit, conseruatque perpetuò mundum materiæ æqualem, idæ similem. Et cùm

hic ob annatam corporis necessitatem nunquā non
 ortibus, mutationibus, omnisque generis affectio-
 nibus sit obnoxius: à patre & opifice ei succuri-
 tur, qui proportionē ad exemplar substantiam dei-
 * nit, aut etiam pulcrius quā quod mensura respo- 5
 det ambitus rerum.

QVAESTIO TERTIA.

Cur nox sonos facilius reddat quā dies.

10

*Proble. 37.
 sect. II.*

ATHENIS cum Ammonio, qui tum ibi tertium
 erat prætore, nobis cœnatibus, tumultus domum
 circumsonavit foris prætorem inclamantium. Qui
 cum suorum ministrorū quibusdam missis turbam
 compescuisset, hominēque sedasset: quæsiuimus 15
 quidnam causæ esset, quod qui intus sunt, eorum
 qui foris sunt vocem exaudiunt, non item verò hi
 illorum. Ammonius hoc ab Aristotele explicatum
 aiebat. vocem enim eorum qui intus sunt, foras in
 aërem copiosum atque apertum elatam statim dissi- 20
 pari & evanescere: eorum qui foris sunt intrò acci-
 dentem nihil tale pati, sed contineri atque perma-
 nere notabilem. Id verò (aiebat) magis rationem exi-
 git, cur noctu voces magis sint sonoræ, & simul cum
 magnitudine claritatem purè conferuent. Mihi qui 25
 dem videtur Providentia non ineptè hoc machina-
 ta ut tum auditus clarè sonos percipiat, quando vi-
 sus aut nullum aut perexiguum vsum habet. Cum
 enim aër sit tenebrosus

Desertæ noctis, cæcæq; — vt ait Empedo- 30
 cles: quantum videndi sensus amittit, tantum audi-
 tui redditur. Sed quoniam etiam eorum quæ natu-
 ræ necessitate eveniunt causæ inquirendæ sunt, &
 materialium instrumentaliūmq; causarum tractatio
 propria physici est: quisnam vestrū probabilem pri 35
 mus rationem invenerit? Facto silentio, Boëthius:
 Cum essem, inquit, etiamnum adolescens & sophi-
 sticæ

5 flicæ deditus, postulatis utebar è geometria desum-
 tis, & ea ponebam, quæ demonstratione carerent:
 nunc utar quibusdam, iam antè ab Epicuro demon-
 stratis. Quæ sunt, in eo feruntur quod non est. mul-
 10 tum enim inane sparsum est & immixtum aëris ato-
 mis. Is ergo ubi diffunditur in latitudinem, ac cir-
 cumcursionem nanciscitur: tum ob raritatē exi-
 gua ista & tenuia quæ particulas interiacent, inania
 15 fiunt, multumq; spacij insertum præbent. quādo au-
 tem comprimuntur & in angustias densantur, vique
 inter se coguntur: foris ingens latumq; relinquunt
 spacium, magnasque divulsiones. Atq; hoc nocte fri-
 gus efficit. nam calor laxat, divellit, solvitq; densa-
 ta. ideóq; corpora quæ feruent, molliuntur, liquan-
 20 tūrve, ampliorem occupant locum: cōtrā verò quæ
 densantur aut refrigerantur, ea in sese redeunt atq;
 contrahuntur, vacuumq; relinquunt in vasis quibus
 continentur, & locis quæ deseruerunt. Iam vox si of-
 feratur & occurrat corporibus multis atq; frequen-
 25 tibus, aut omnino obtunditur, aut divulsiones pati-
 tur magnas, multasque reliquias & moras. At in in-
 ani & corporum vacuo intervallo lævi cōtinuo ex-
 peditoque cursu ad auditum pervenit, ob celerita-
 tem simul cum forma claritatem retinens. Vides e-
 30 nim vasa quoque inania si pulsantur, facilius sonum
 reddere, ac longè resonare, sæpe etiam in orbem
 sonitum didere magnum. vas autem quod imple-
 tum est siue solido siue humido corpore, mutum
 omnino est, voce spacium non habente & viam qua
 35 exeat. Deipsis verò corporibus aurum & lapis ob
 densitatem exiles sonos obscurósque edunt, vocés-
 que in iis celeriter exstinguuntur. æs vocale est &
 sonorum, quia multum habet vacui, & mole est le-
 ui atque tenui, non ex multis & continentibus com-
 pactum corporibus, sed abundè habens admixtum
 substantiæ cedentis & non cum alia confertæ. quæ
 cū aliorum motuum copiam facit, tum vocem fa-

cilè excipiens transmittit, donec aliquid veluti in
 via occurrens inani obstructo eam hebetet: vbi iam
 subsistens desinat porro ire propter obthurationē.
 Hæc mihi videntur noctē resonabilem facere: diem
 eò minus hoc habere puto, quòd calore & dissolu-
 tione aëris longa intervalla atomorum reddit. mo-
 dò ne quis primò à nobis posita impugnet. Tum
 ego iubente Ammonio aliquid contradicere: Tuæ
 quidem, inquam, primæ suppositiones circa multum
 inane versantes maneant. Enimverò hoc non rectè
 ponitur, inane ad vocem conseruandā & promouen-
 dam facere. Quod enim tangi, affici, & ici non po-
 test, silentio est quietique accommodatum. At vox
 ictus est corporis personantis: sonum transmittit ac
 personat id quod cognatum ei est, & ab eo adfici-
 tur, motu facile, & leue atque æquabile, obsequens-
 que ei quod validè & continenter fertur: qualis est
 noster aër. Etenim aqua, terra, ignis, muta suapte na-
 tura, omnia tamen sonum edunt & fragorem ac stre-
 pitum spiritu illapso. Aes inane nihil in se habet: sed
 æquabili læuiq; temperatum spiritu facilè pulsatur
 ac resonat. Quòd si visu ratiocinandum est, ferrum
 potius videtur aliquid habere fungosum, & inanita-
 te multa patens, atq; instar fauorum capsulæ exca-
 uatum: & tamen admodum malè sonat, omniūque
 metallorum est mutissimū. Nihil ergo attinebat no-
 cti molestiam exhibere, constringendo cogendō-
 que eius aëre, alibi autem spacia & inanitates relin-
 quēdo: quasi verò aër voci impedimēto esset, eiúsq;
 naturam vitiaret, cuius ipse substantia, forma & vis
 est. Præter hæc, oportebat sanè noctes intēperatas,
 quales sunt caliginosæ & hybernæ, resonatiores esse
 serenis & bene temperatis: (quòd huc compellan-
 tur atomi, ibi autem vbi discedunt locū corporum
 inanem relinquant) & quod promptissimū est, frigi-
 dam diem nocte tepida & æstiuā. quorum neutrum
 * est verum. Itaq; hac ratione omissa, Anaxagorā pro-
 ducō,

duco, qui aërem à Sole ait motu tremulo & trepidante cieri: quod manifestum est è minutis istis ramentis quæ perpetuò per lumen diffultant, frustulisque, quas Græci quidam tilas, quasi flocculos, vocant. hæc ille ait ob calorem sibilantia & strepentia facere sonitu suo, vt interdiu voces difficilius exaudiantur: noctu eorum agitationem & sonum tolli. Hæc me fato Ammonius, Ridiculi, inquit, fortasse videbimur, cum & refellere Democritum, & corrigere Anaxagoram aggrediemur. Enimverò Anaxagoricis istis corpusculis adimendus est sibilus, neq; verisimilis ille, neque necessarius: cum sufficiat tremor & motus eorum in lumine exagitationum sæpenumerò ad diuellendas & disiciendas voces. Nam

15 aër, corpus (vt dictum fuit) vocis & substantiam sese præbens, siquidem tranquillus sit, rectà proficiscentes, læues, & continentes sonorum portiunculas longè provehit. Tranquillitas quippe aëris sonora est: & contrà. ac sic etiam dixit Simonides:

20 *Nam neq; tunc flatus uentorum increbuit ullus,
Qui folia concutit arborum:
Qui ne mortales mea uox penetraret ad aures,
Suaue disciceret melos.*

25 Sæpenumerò quidem neq; speciem vllam vocis aër conturbatus articulatam finit efformatamque ad aures pervenire: quanquam de multitudine semper aliquid & magnitudine perferat. Cæterum ipsa per se nox nihil habet quod aërem commoueat: dies magnum aliquid, Solem nimirum, sicvt ipse dixit Anaxagoras. Hæc in dicendi partes se sufficiens Thrasyllus Ammonij F. Quídam, inquit, per deos nobis accidit, vt putemus causam conferendam in occultas & considerando duntaxat perceptibiles aëris mo-

30 tiones, interim manifestam eius exagitationem & divulsionem negligentes? Nam magnus ille in cœlo

35 dux Iupiter, non latenter, neq; sensim minimas aëris

particulas concitans, sed palàm sese in conspectum proferens excitat & commouet omnes res,

Dans dextra signum, populosq; ad nota laborum

Euocat exoriens sua munia. — iiq; sequuntur, & tanquam denuò renati noua die noua consilia susci-
piunt, (vt ait Democritus) non mutis aut ineffica-
cibus actionibus. Quo sensu etiam Ibycus diluculum clyton haud malè appellauit, à Klyen quod au-
dire est: tunc enim audire & loqui homines inci-
piunt. Nocturnus autem aër tranquilluss plerunque
& silens, omnibus quiescentibus, vocem integram
& sincerà haud abs re ad nos mittit. Aderat ibi Ari-
stodemus Cyprius. Is, vide, inquit, Thrasylle, ne
hoc nocturnę pugne & profectiões magnorū exer-
citiuum refellant, nihilominus resonatibus vocibus
tunc quantūvis turbato exagitatōq; aëre. Sed & pe-
nes nos aliquid est causæ. Quæ enim noctu loqui-
mur, pleraq; turbulentè & cum aliqua animi cōmo-
tione iubentes alios, aut interrogantes aliquid, con-
tentiùs vociferamur. Nam quòd eo tempore, quo
maximè solemus quiescere, surgimus ad agendum
aut loquendum, id non exiguum aut placidum est,
sed magnum, & vrgente graui aliqua necessitate:
vnde etiam voces feruntur vehementiores.

Q V A E S T I O Q V A R T A.

*Cur sacrorum certaminum aliud aliam habet coronam,
palma omnibus est communis? inibi etiam cur
magnas palmę glandes appella-
lent nicolaos.*

I S T H M I C A festiuitate cū Sospiis iterum certa-
mini præsset, cætera quidem conuiuia subterfu-
gimus, cū is multos simul hospites, & sæpe vniuer-
sos ciues invitasset: semel, vbi domi suæ conuiuium
maximè amicis & litteratis præbuit, ipsi quoque in-
terfuimus. Sublatis iam primis mensis, venit quidam
ad Herodem rhetorē missam ei à discipulo palmā &
coro-

coronam de confertarum genere adferens, quæ di-
 scipulus ille laudationis concertatione victor me-
 ruerat. Ea Herodes amplexus remisit. dubitare autē
 se dixit, quānā de causa alia certamina alias habeant
 5 coronas, palmam communiter omnia. Neque enim,
 aiebat, fidem mihi faciunt, qui foliorum æqualitatē
 causantur, ea dicentes quasi insurgere invicem atq;
 concurrere, & sic quodammodo certamen luctamq;
 referre, tum victoriam nīcē dici à non conceden-
 10 do, *ὡς κινύει*. Nam permulta alia tantum non mensu-
 ra & pondere exactē oppositis inter se foliis alimen-
 tum distribuentia, admirabilem æqualitatem & or-
 dinem ostentant. Probabilius hi, qui opinantur an-
 tiquos palmam ob pulcritudinem & germinandi ve-
 15 nustatem dilexisse. qua ratione etiam Homerus Nau-
 sicaam germini palmæ contulerit. Neq; ignoratis
 quosdam honoris gratia rosas, lychnitidibus, malis,
 atq; etiam puniceis iis victores petiisse. At enim pal-
 ma nihil adeo evidēter pulcrius reliquis habet, cum
 20 in Græcia fructum quoq; non ferat qui esui sit, sed
 imperfectum & immaturum. nam si, ut in Syria &
 Aegypto, glandem daret adspectu & suauitate om-
 nia spectacula & bellaria superantem, non erat sanē
 quod cum ea compararetur. Imperator quidem, ut
 25 narratur, Nicolaum philosophum peripateticum sin-
 gulari prosequens amore, suauibus moribus homi-
 nem, gracili & procero corpore, faciem plenum emi-
 cantis punicei ruboris: maximas & pulcerrimas pal-
 mulas nicolaos nominavit: sicq; etiamnum dicun-
 30 tur. Hæc cum dixisset Herodes, quæstione ipsa non
 iniucundio rem visus est de nicolao mentionem in-
 iecisse. Proinde, inquit Sospiis, maiore studio quivis
 suam de quæstione in mediū conferat sententiā. Pri-
 mus ego hoc adfero, oportere victoris gloriā quan-
 35 tū omnino fieri potest ab interitu & senio esse immu-
 nem. Palma aut inter maximē longævas plantas vel
 præcipua est. quod etiam Orphica hæc testantur:

Vitam agebant germinibus similem palmarum altè comantium.

Soli autem ferè huic verè id adest plantæ, quod tanquam verum de multis dicitur: nempe folia firma & semper durantia habere. Nam neq; laurum, neq; oleam, neq; myrtum, neq; aliam vllam earum stirpiû quæ foliis negantur spoliari, videmus ita semper eadem folia seruare. Sed prioribus defluentibus, & aliis suppullulantibus * sicut vrbes * quodvis animal perdurat, & implacabile * Palma nullum abiciens è se natum folium, constanter foliis suis semper ornatur. quam eius vim victoriæ robori potissimum accommodant. Vt finem dicendi Sospi fecit, Protogenes grammaticus nominatim compellans Praxitelem enarratorem, Siccine, inquit, patiemur oratores à signis & coniecturis argumenta ducentes propositum conficere? nos nihil ex historiis habemus, quod conferamus ad hanc quæstionem? Sane mihi videor meminisse nuper me in Atticis legere, quòd Theseus primus in Delo certamè instituens avulsit frondem de sacra palma, inde etiam spadice dictam. Tum Praxiteles, Sunt ista, inquit: sed hoc ipsum quæri potest, qua de causâ non lauri vel oleæ, * sed palmæ frondem avulserit, cum victoriæ præmiû statueret. Vide ergo an non hoc præmium sit Pythicum, & Amphictyones Pythiis primùm victores in honorem Apollinis lauro ac palma coronauerit: ut qui deo non lauros, non oleas, sed palmas consecrarent. sicut in Delo Nicias cum pro Atheniensibus sumtum in ludos faceret, & Athenienses apud Delphos, & Cypselus antè Corinthius. Alioquin enim iste deus studiosus est certaminum, de citharam pulsando, de cantu, de disci iactu, & (vt nonnulli putant) etiam pugillatione. Idem hominibus certantibus opem fert, quod Homerus testatur. nam Achilles hæc verba ponit:

Nunc

Nunc prodire duos iubeo, certare paratos

Istibus infestis pugnorum, utrius Apollo

Vidtricem manibus sortem concesserit. —

Ilia. 4. 659.

5 & de sagittariis eum qui vota Apollini fecisset victo
rem facit, iactatorem & qui vouere neglexisset, à sco
po aberrare. Equidem Athenienses quoq; apparet
non temerè aut sine ratione Apollini gymnasium de
dicasse. nimirum enim à quo sanitas nobis est deo,
eum firmam quoq; corporis largiri cōstitutionem,
10 & robur in certamina censebant. Porro cū & leuia
& grauia sint certamina, Apollini pugili Delphos,
cursori Cretenes aiunt sacrificare & Lacedæmo-
nios, Spoliorum verò & manubiarū trophæorūmq;
dedicationes Delphis nōnne testantur, vim huic
15 deo maximam esse ad concedendum victoriam? Eo
adhuc loquente interrumpens sermonem Caphisus
Theonis F. Hæc quidē, inquit, non redolent histori-
cos aut enarratorios libros, sed è mediis depromta
Peripateticis locis probabiliter sunt argumentata:
20 ac præterea tragædorū more sublata machina deū
eratis prolaturi, quo terreretis qui vobis contradi-
cerent. Ac deus quidem, vt par est, omnibus æquē
benignum se præbet. Nos autem secuti Sospidem,
benè enim præiuit, rursus de palma loquamur, am-
25 plas sermoni occasiones præbente. Babylonij eam
celebrant atque decantant arborem, quòd ipsis
c c c l x vtilitatum genera præbeat. Nobis autem *
Græcis minimè est utilis: sed ad athleticam philoso-
phiam fortasse id etiam fecerit quod sterile est. Nam *
30 cū palma pulcerrima sit & maxima, ob intemperie
apud nos non fert fructum: sed alimento in corpus
ideò infumto, parum ei, idq; vitiosum superest ad se-
men creandum. Peculiare autem præter hæc omnia
est quod dicam, & cum nulla alia planta commune.
35 Palmæ lignum, si supernè onere imposito premas,
non deorsum adfligitur aut concedit, sed contrà in
curuatur, quasi vi renitens prementi. Eodem modo

ib. 863. 872

res habet in athleticis certaminibus. Qui enim ob imbecillitatem & molliciem concedunt, ij flectuntur atq; deprimuntur: qui exercitationem fortiter sustinent, eorum non corpora modò, sed animi quoque eriguntur & augentur.

5

QVAESTIO QVINTA.

Cur qui navigant, ante diem aquam è Nilo hauriunt?

FVit qui quæreret quamobrem nauicularij noctu & non interdiu è Nilo aquarentur. Visum est non nullis eos Solem metuere, qui humida calefaciendo præueniens ad putrefactionem faceret prona. omne enim quod calefactum aut tepesfactum est, semper ad mutationem est propensius, iam antè adfectum qualitatis suæ remissione. At frigus cùm alia in suo continere & seruare statu videtur, tum vel maximè aquam, quæ natura suapte eo conseruatur. ostendit hoc nix, qua carnes in multum tempus à putredine vindicantur. Calor cùm alia, tum mel quoque sua qualitate exuit: quod crudum alia quoq; à corruptela defendens, elixando perditur. Maximam huic causæ fidem conciliauerunt aquæ palustres: quæ hyeme potui non minùs aliis aptæ, æstate vitiantur & morbosæ fiunt. Itaq; cùm nox hyemi respondere credatur, æstati dies: existimant aquam minùs obnoxiam fore mutationibus, si noctu hauriatur. Hæc satis verisimilia cùm haberentur, alia se prodidit ratio, nauticam experientiam fidemq; nimirum respiciens. Noctu enim dicebant aquam sumi, fluuio adhuc placido & quiescente: interdiu multis hominibus aquantibus & nauigantibus, multis etiam bestiis in eo vagantibus, conturbari statim ac limosum fieri. quod autem tale est, facile putrescit: cùm omnia mixta faciliùs sinceris putrescant, mixtione pugnam, hac mutationem inferente. est autem putrefactio de mutationum genere, ideòque pictores colorum mixtiones corruptelæ nomine adficiunt, & tingere Homer-

rus

rus *διὺναι* extulit. communis autem cōsuetudo * sincerum & purum, corruptionis & interitus expers. Maximè autem terra aquæ admixta eam vitiat, potuiq; facit incommodam. Itaq; stantes aquæ & in cauitatibus inhærentes facilè putrescunt, ob multum terræ admixtum: fluentes fugiunt & repellunt offerentem se iis terram. Et Hesiodus rectè præcepit:

Lugis aquæ de fonte, & cui non turbida lympha

Operib. 593

Defluat. —

Salubris enim aqua est, quæ non corrupta sit: hoc fit, si non misceatur, sed pura maneat. Huic rationi non leue testimonium perhibent terrarum discrimina. Aquæ enim montanam & lapidosam permeantes terram, quia non multum terræ secum trahunt, validiores lacustribus & in plano fluentibus sunt. Nilus verò molli solo cōtentus, aut potius velut sanguis carne temperatus, impletur quidem dulcedine & saporibus vim efficacem & nutrimento aptam habentibus: mixtus tamen terra, turbidusq; fluit: idq; magis etiam, si conturbetur. nam motus humori terreas partes admiscet, quæ abscedunt ob grauitatem suam vbi aqua quiescit. Propterea noctu aquantur, simul etiam Solem antevertentes, qui tenuissimas & leuissimas aquæ partes semper attollens consumit.

QVÆSTIO SEXTA.

De his, qui serò ad cœnam veniunt, atque ibidem de vocabulis akratissima, aristoteli, deipnon.

Illos meos iuniores, cùm in theatro acroamatis intenti diutius hæssent, tardiùsque ad cœnam venirent, Theonis filij per lusum & iocum cœnæ prohibitores & noctu cœnantes appellabant aliisq; id genus verbis utebantur. Tum aliquis natu maiorum dixit, Ad curre cœnam esse, qui seriùs ad cœnā adesset. celerius enim quàm lento gressu videri properasse, quando moram traxit. Et Batti, qui apud Cæsarem fuit sannio, iocum retulit, Cœnipetas vocar-

tis eos qui non satis maturè ad cœnam se contulif-
 sent: quòd quantumvis occupati, tamen ob cœnan-
 di cupiditatem non abnuissent inuitati. Ego autem
 dixi, Polycharmum Athenis in rep. versantem ora-
 torem, cum vitæ suæ rationem redderet in concio-
 ne sic dixisse: Præter alia, viri Athenienses, nunquā
 vocatus ad cœnam vltimus veni. hoc enim videtur
 admodum popolare: sicut contrā quos tardè venien-
 tes prætolari coguntur, insuaues & imperiosos iu-
 dicant, molestèq; ferunt. Soclarus verò vt patrocini-
 naretur adolescentibus: Atqui, inquit, Pittacum Al-
 cæus non ea de causa Zophodorpīdam seu noctucœ-
 nantem dicitur appellasse, quod serò cœnaret, sed
 quia plerunque obscuris & vitiosis vteretur convi-
 uis. Antiquitus quidem prandium vitio vertebatur,
 * & idèò akratīsmā dictum aiunt ab incontinentia du-
 ctō vocabulo. Ibi interpellans Theo, Nequaquam,
 inquit. Sed fides adhihenda est iis qui vitæ rationē
 qua prisci vsi sunt, memoriæ prodiderunt. Hi docēt
 illos cum & laboribus dediti & temperantes essent,
 manē panem editiē mero intinctum, aliud nihil. Ita-
 que hoc dictum fuit akratīsmā, cum akraton sit me-
 rum. Obscon autem vocabatur cœna, quod ad eam
 serò (id est opse) negociis iam defuncti se conferret.
 Ex hoc oborta est quæstio de vocabulis ariston &
 depnon, vnde nam essent ducta. Et ariston quidem
 25
 idem cum akratīsmate esse Homerus videbatur te-
 stari, qui Eumæum facit prima luce ariston apparare.
 videbatúrq; hoc probabile vt propter matutinā ho-
 rā diceretur aristō, quasi auriō, id est manē. Depnon
 dictum censebatur, quod à laboribus requietē præ-
 beret. cœnamus enim vel peractis iam rebus, vel in-
 ter agendum. Atque hoc etiam ex Homero potest
 deduci:

Odyf. π, 3ini
tio.

Iliad. λ, 86.

Tempore quo cœnam, qui cædit ligna parauit.

Nisi fortè ariston quasi optimum dicitur, quod prō-
 tè quacunq; è materia & fine negotio petitur: de-
 pnon

pnon verò, quod apparatu & labore indigeat. Hæc
 Lamprias frater noster, vt erat dicax & risus capta-
 tor, Ostendere, inquit, possim Græcis Latina voca-
 bula millies huiusmodi rationib. affinia esse, quã-
 do tanta nugandi licentia nobis datur. Est enim Ro-
 manis depnon cœna, quasi cômuniõ: quia antiqui-
 tûs seorsim solebant prandere Romani, cœnare cum
 amicis. Prandium autem ij ariston dicunt, ab hora,
 5 *ωὰρ ἐνδίου*, nam endion significat meridianũ tempus,
 10 & meridiari endiazan. aut cibum matutinum volu-
 erunt notare & nutrimentum quo vterentur prius-
 quam indigerent *ωρὸ τοῦ ἐνδιδάαι*. Atq; vt omittam
 stragula, vinum, mel, oleum, gustare, propinare, aliã
 que multa quæ Græcis vocibus Latini exprimunt:
 15 quis neget comesationem à Komo nostro dici, & mi-
 scere à cerasæ, etiam de Homeri sententia:

Miscuit hæc laticem dulcem in cratere Lyæi.

& mensam, quia in medio ponatur, panem quia famẽ
 minuat, *ωἶνον ἀνέινα*, coronam à capite, cum Home-
 20 rus alicubi galeam stephanen (stephanos autem fer-
 tum est) dixerit. sed & cædere est à *δέρειν*, & dentes
δόντες, & labra à capiendo cibo (quod est *λαμβάνειν*
τὸν βόσκη) deductum. Itaque vel hæc cum dicuntur,
 risus cohibendus est, aut ne illis quidẽ ita faciliẽ per
 25 vocabula tanquam cuniculos permittendus est adi-
 tus, vt alias res planẽ excindant, alias deiiciant.

QVAESTIO SEPTIMA.

*De symbolis Pythagoricis, in quibus præcipitur hiru-
 30 dinem domo non esse recipiendam: & le-
 etum, quando ex eo surgimus, con-
 turbari debere.*

CVM aliquãdiu Roma abfuissem, eò me reuersum
 Sylla redivus gratulandi gratia (vt est Romani
 35 moris) ad conviuium vocauit, ad quod etiam de so-
 dalibus alios non multos adhibuit, inter quos Lu-
 cium quoque ex Etruria, discipulum Moderati

Pythagorici. Is cùm videret Philinum nostrum animatorum esu abstinere, occasionem (vt fit) de Pythagora loquendi nactus, Etruscum fuisse affirmavit eum: non (vt alij quidam) quòd maiores eius Tyrreni fuissent: sed ipsum in Etruria natum, educatum, institutum. & argumentis utebatur ad eam rem non minimis, quæ à symbolis Pythagoræ fumebat. quale est quòd è lecto surgentes ille iubebat conturbare vestem stragulam: & olla sublata eius vestigium in cinere non relinquere, sed confundere: & hirundinē domo non recipere, neq; supra scopas transire, neq; alere domi quod ungues haberet curuos. hæc aiebat scribere quidem & differere Pythagoreos, re autem ipsa solos obseruare & tenere Etruscos. Cùm hæc Lucius dixisset, maximè id visum fuit absurdū quod ad hirundines attinet: nimirum animal innoxium & hominum amans perinde arcendum esse, atque curvunguia illa quæ ferissima & cædis sunt studiosissima. Nam quod vnicum nonnulli veterum attulerunt ad soluendum symbolum, innui vitandam calumniatorum & susurronum consuetudinem: id ne ipse quidem Lucius probabat. minimum enim susurri habet hirundo, garrula & vocalis non magis est quàm pica, perdix, gallina. Númnā ergo, aiebat Syl-la, ob prolis necem fabulis vulgatam abominantur hirundines, vt nos eminus à tali flagitio deterreant? quando Tereū & mulieres impia ista & nefaria perpetrasse aiunt, & aues etiamnum Daulides appellāt. & Gorgias sophista cùm hirundo stercus in ipsum eiecisset, respiciens ad eam dixit, Non probè hoc philomela. An hoc quoque commune est? nam lusciniam, quæ culpam earundem sustinet tragœdiarum, non arcent, non exigūt. Fortassis, inquam tum ego, hæc aliquam habent rationem. Verùm hoc considera primum, an quæ causa est curvunguia, eadem etiā sit hirundines domo excludendi. Carnivora enim est hirundo, & maximè cicadas Musis sacras & canoras

Oni. 6. Memoriam.

ras interficit, iisque vescitur : ac propter terram vo-
 litat, exigua venans animalcula, ut ait Aristoteles.
 Deinde sola contubernalium immunis nulloque da-
 to symbolo inhabitat. Enimvero ciconia, quâquam
 5 à nobis neque tegitur, neque fouetur, neque tutelâ
 aut auxilium ullum accipit : persoluit tamen merce-
 dem loci quem occupavit, dum infesta hominibus
 animalia rubetas & angues circumiens interficit.
 Hirundo his omnibus potita, exclusis & educatis
 10 pullis suis abit, turpiter ingrata. Porro quod est gra-
 uissimum, de his quæ nobiscum habitant, sola hirun-
 do & musca non cicurantur homini, neque tangi se
 patiuntur, neque consuetudinem aut societatem ul-
 lius operis ludivæ admittunt. quod musca facit me-
 15 tu incommodi, & quia subinde abigitur. hirundo au-
 tem, quia natura odit homines, & ob infidelitatem
 semper suspiciosa manet & cicurationis fugax. Ergo
 si hæc non rectâ, sed reflexè ut imagines aliorum in
 aliis sunt consideranda, Pythagoras hirundinem
 20 exemplar inconstantiae & ingratitudinis ponens, nō
 vult ut eos qui tēporis sui gratia ad nos se applicant,
 seque insinuant, admodum familiares nobis facia-
 mus, cumque iis larem, domum, & sacra intima com-
 municemus. Hæc ego fatus arbitror me dicendi li-
 25 cētiae fenestrâ aperuisse. audacter enim iam reliquis
 symbolis morales accommodauerunt cæteri expli-
 cationes. Ollæ formam aiebat Philinus Pythagori-
 cos dum abolere mandant, docere nullum debere e-
 videns relinqui iræ vestigium : sed ubi ea deferbuit,
 30 animusque confedit, omnem esse memoriam offen-
 sarum obliuione conterendam. Lecti conturbatio
 quibusdam videbatur nihil habere occultum : sed
 statim apparere, indecorum esse ubi vir cum vxore
 concubuit, locum & quasi expressam imaginem re-
 35 linqui. At Sylla putabat hoc magis pertinere ad de-
 hortandum à diurno somno, notariq; manè ideo ap-
 paratus ad somnum sublationē, ut intelligamus nō

Et dormiendum, interdiu agendum, & ne vestigiū quidem corporis in lecto relinquendū. nullus enim vsus est viri dormientis, vt neque mortui. Huic opinioni suffragari videtur id, quod Pythagorici sociis præcipiunt ne quem onere leuent, sed in tollendo & subeundo iubent: scilicet omne ocium, omnem se-
gniciam eo prohibentes.

Q V A E S T I O O C T A V A.

Quare Pythagorici de animalibus maxime pisces pro cibo sint auersati.

10

VThæc dicta Lucius neque repræhendens neque laudans quietè tacitūque secum meditans audiuit: Syllam nominatim vocans Empedocles, Si Lucius, inquit, socius noster ægrè fert quæ dicta sunt, tempus est vt nos quoque finem faciamus. si verò ad silentium legitimum hoc spectat, id saltem arbitror non esse dictū nefas, aut vetitum aliis explicari, cur piscibus maxime abstineant Pythagorici. hoc enim & de antiquis narratur: & in discipulos incidi Ale-
xiceratis qui nostro tempore vixit, reliquis medio-
criter vescentes, atque etiam mactantes, piscem autem gustare omnino recusantes. Quam autem Tyndares Lacedæmonij causam * dicebat hoc silentij præmiū habere * pisces vocari ellopes, quòd
vocem habent devinctam & conclusam * & cognominem mihi qui cessauit Pythagoricè ratiocina-
* ri * mentem retinentes * sed tanquam minorem. & omnino silentium eos pro deo habere: quippe cum dij quoque sua opera & facta intelligentibus v-
bi volunt sine voce ostendant. Ad hæc cum Lucius placidè & simpliciter dixisset, veram rationem fortassis etiamnum reconditam esse & infandam: probabilia autem fas esse confectari: primus Theogrammaticus, Magnum, inquit, puto & non facile esse, e-
vincere Pythagoram Etruscum esse: in confesso est, diu eum cum sapientibus Aegyptiorum fuisse ver-
satum:

15

20

25

30

35

fatum : æmulatūmq; multa & probasse, maximè de
 sanctimonis sacrificiorum. quale est etiam de fabis.
 nam Herodotus scribit neq; ferere fabam, neq; ede
 re Aegyptios, atq; etiam à conspectu eius abhorre- *Enterpa*
 re. scimus autem hodieq; sacerdotes ea abstinere:
 qui cum sanctimonie singulari student, etiam salem
 vitant, ne vel cibum vel condimentum mari affine
 vsurpent. Huius rei alias alij adferunt causas. Vera *Mare.*
 autem hæc est, quòd mare oderunt vt alienum à no-
 bis elementum, omninoq; inimicum humanæ natu-
 ræ. Neq; enim deos, vt Stoici stellas, ex eo nutriri
 putant: sed contrà in id periisse patrem ac seruatore
 regionis, quem Osiridis defluxum nominant, eum-
 que deplorantes in læua ortum regione, in dextrâ
 interemptum, Nili obscure innuunt in mare exeun-
 tis interitum. Itaq; neq; aquam eius bibèdo aptam,
 neque quidquam eorum quæ gignit & educat pu-
 rum & accommodatum sibi putant: cum neq; com-
 muni spiritu alantur, neq; cognati cum nostro ali-
 menti partem capiant: sed qui reliqua omnia seruat
 nutritq; aër, iis perniciosus sit, vtpote præter natu-
 ram vsūmq; & ortis & viuentibus. Neq; mirum vi-
 deri debet, si marina animalia aliena censent, & non
 idonea quæ suo sanguini spirituiq; admisceant: quâ
 do gubernatores nauium ne alloquio quidem dignâ
 tur obuiam facti, quòd victum hi è mari quærent.
 His collaudatis Sylla addidit de Pythagoricis, eos
 maximè sacrificia gustasse, deoque libasse. Piscium
 verò nullum immolari, nullo rem sacram fieri. Ego,
 cum illi dicendi fecissent finem, Pro mari, inquam,
 aduersus Aegyptios propugnant multi & philoso-
 phi & indocti, reputantes quot commoditatibus vi-
 tam nostram faciliorem suauiorēmq; redegerit. Py-
 thagoricos verò à piscibus ided abstinere quia sunt
 alienæ gentis, ridiculum est & absurdum: immò in-
 humanum & Cyclopicum præmium cognationis ij
 præbuerint reliquis atq; adfinitatis, coquentes ea &

absumentes. Et quidem fertur capturam piscium em-
 misse aliquando Pythagoras, ac captos dimitti ius-
 sisse: non qui tanquam alienigenas & inimicos ne-
 gligeret eos, sed vt pro amicis & familiaribus capti-
 uis precium liberationis persolueret. Itaque contra-
 rium iubet istorum hominum nos suspicari mansue-
 tudo & humanitas: nimirū iusticiæ meditandæ gra-
 tia, & vsu discendæ, eos à marinis potissimum absti-
 nuisse. quòd reliqua animalia vtcunq; maleficio cau-
 sam necis hominibus præbent, pisces neque iniuria
 nos adficiunt, neque adficere possunt quantumvis
 ad hoc à natura videantur instructi. In promptu est
 cùm è sermonibus, tum è sacrificiis veterum ostēde-
 re, non esum modò, sed & cædem animalis innoxij
 eos pro facinore impio & nefario duxisse. multitudi-
 ne tamen superfusa oppressi, simulque oraculo Del-
 phico (vt aiunt) iubente opitulari frugibus quæ per-
 derentur, mactare aggressi sunt: interim tamen ani-
 mis turbatis & meticulosis, facere hoc & operari no-
 minauerunt, vt qui animato interficiendo magnum
 aliquod facinus committere se arbitrarentur. & in
 hunc vsq; tamen diem id maximo opere obseruant,
 ne iugulent victimam nisi immolata annuat. adeò si-
 bi ab omni cauerunt iniusticia. At enim, ne reliqua
 cōmemorem, si à solis cuniculis aut gallinis omnes
 abstinuissent homines: eorum animalium breui tem-
 pore multitudo tanta fuerat exstitura, vt nulla vrbs
 habitari, nullus fructus percipi potuisset. Itaque
 carniū esum, quem initio necessitas introduxit,
 nunc ob voluptatis studium tollere difficile est. Sed
 marina animalia, neque aerem nobiscum, neq; aquā
 communem absumentia, neque ad fruges terræ ac-
 cedentia, sed veluti peculiari contenta mundo, suis-
 que circumscripta terminis, quorum iis transgressio
 morte est sancita: neq; paruum neq; magnam ventri
 adversus ipsa occasionem præbent: quævis aut pi-
 scatio evidenter à gula & cupiditate obsonij profi-
 ciscitur,

Facere.

ciscitur, nullo iure maria conturbante & profundū
subeunte. Neque enim licet nullum frugiperdā, aut
scarum vuiuorum, aut mugiles labracēve feminile-
gos appellare: quæ nomina terrestrib. imponimus,
5 maleficia eorum accusantes. immò quæ minima etiā
consectantes de musca aut fele conquerimur, horū
de nullo accusare possis vel maximum piscem. Idcir-
co Pythagorei non lege tantū ab omnibus homi-
nibus, sed natura etiam ab omni innoxio iniuriā ab-
10 stinētes, minimē, aut omnino nequaquam vfi sunt
piscibus pro cibo. cū præter iniusticiam piscatio
videatur intemperantiam quandam & gulæ incon-
tinentiam secum trahere, sumtuosa & curiosa. Quā-
obrem Homerus non tantū Græcos facit piscium
15 esum vitantes, cū quidem ad Hellespontum castra
haberent, sed neque delicatis etiam Phæacibus, aut
luxuriosis procis, vtrisque insulanis, cibum ē mari pe-
titum proposuit. Vlissis verò socij cū tantum ma-
ris nauigassent, nunquam hamum demiserunt, nun-
20 quam fundam aut rete, quandiu farina adfuit:

Sed cibus ē naui consumtus ubi fuit omnis,
paulo antequām Solis boues adorirentur, pisces nō
cibi delicatioris, sed nutrimenti necessarij gratia ve-
nati sunt

Odyss. μ, 329

25 *Incuruis hamis. uentres urgente famis ui.*
eadem necessitate & ad piscādum, & ad cædendum
Solis boues adigente. Itaque non apud Aegyptios
duntaxat & Syros, sed apud Græcos etiam sancti-
30 moniæ pars est abstinere à piscibus: ritu non iusticiā
modò tuente, sed curiositatem quoq; cibi aversan-
te. Sub hæc Nestor: meos verò, inquit, ciues, Mega-
rensum instar nullo in numero censetis? Atqui sæ-
pe ex me audiisti, sacerdotes, qui nobis hieromne-
35 mones vsurpantur, nullum edere piscem. Neptunus
enim phytalmius dicitur, quasi genitabilis in mari.
& qui ab Hellene prisco genus suum ducunt, Primi-

genio sacrificant Neptuno, quòd hominem ex humida ortum natura censent, vt etiam Syri: itaque piscem venerantur vt cognatum, & vnà educatum, rectius Anaximandro philosophantes. Is non in iisdem pisces & homines, sed homines in piscibus innatos principiò adseruit, cùmque nutriti essent (vt veteres putant) & iam ad sese tuendū satis haberent virium, eiectiones terram occupasse. Ergo sicut ignis materiam in qua accēsus fuit matrem patrēque suum devorauit, vt ait is qui Hesiodi operibus carmen de Ceycis nuptiis inseruit: ita Anaximander hominum patrem matrēque communiter pronūcians piscem, ab eius esu dehortatus est.

QVAESTIO NONA.

Fieri ne possit, vt propter cibos noui existant morbi.

CONSTANTER adserebat Philo medicus, morbū qui elephantiasis dicitur non ante multum adeò temporis ortum esse. nullum enim veterum medicorum de eo mentionem facere, cùm quidem in res minutas, viles & obscuras disputationem infumere non posthabuissent. Ego autem testem ei citavi è philosophia Anthenodorum, qui in priore de morbis popularibus libro narrat, primū Asclepiadis ætate non elephantiasin modò, sed & hydrophobam (qui est aquæ timor) innotuisse. Hæc cùm qui vnà aderant mirum putarent, si nouæ adfectiones tunc demum in natura exstitissent: non minorem admirationem mereri hoc visum est, si tam longo tempore tanta accidentia potuissent latere. & tamē ad hoc plerique inclinabant, humaniorem rati eam esse sententiam, quæ naturam in talibus sanè rebus minimè studiosam nouādi poneret, neq; eam faceret in corpore humano tanquam vrbe res nouas molientem. Diogenianus autē aiebat etiam animæ morbos adfectionesq; communi quadam & auita progredi via. Et quidem multiplex, aiebat, est vitiositas, variæque audet: anima in sua ipsius est potestate, vt si velit, ab ea mu-

ea mutari & verti facile queat. nihilominus incompositi motus eius ordine quodam & mensura continentur, sicut maris effusiones: nullumque nouum aut veteribus non commemorarum vitij genus erupit. Sanè multas cupiditatum differentias, innumeros timoris motus, sexcentas doloris species atque voluptatis formas enarrando quis non defatigetur?

Sed non heri sunt ista, uel nunc edita:

Sophoc. Antig.

Semper fuere, quando exstiterint nemo scit.

- 10 Nedum corpori nouus morbus, aut serò orta adfectio potuerit accidere, quod non habet sicut animā proprium atque à se mouendi sui principium, sed cū natura communibus deinctum causis est, eaq; temperatum temperie, cuius etiam infinitas intra terminos vagetur certos, veluti naui quæ in anchoris stans hac illac fluctuat. Morbus quidem gigni absque causa nullus potest, neque est vis vlla quæ ex nihilo aliquid contra leges naturæ possit producere. difficulter autem noua inuenietur causa, nisi nouum
- 20 aerem, peregrinamque aquam & ignotos cibos prioribus ex aliis quibusdam mundis aut intermundiis pronunciemus nunc demum in nostrum hunc confluxisse. Etenim ex iis morbi nobis contingunt, è quibus viuimus: neque sunt peculiaria morborum
- 25 semina, sed istorum vitia respectu nostri, nostraq; in iis delicta naturam perturbant, perturbationes autem discrimina habent sempiterna, quæ nouis sæpe numero adficiuntur nominibus. nam nomina sunt consuetudinis, adfectiones naturæ: vnde cū hæc
- 30 determinata sint, illa varientur, error est ortus. Sicut autem in partibus orationis, earumq; inuicem constructionibus nouus subito barbarismus aut solæcismus non potest exsistere: ita corporis temperamenta definitos habent lapsus & errores: in natura
- 35 quodammodo iis quæ contra naturam sunt comprehensis. Scitè fabularum scriptores fingunt prorsus insolentia & môstrosa animalium nata esse in pugna

gigantum, cum Luna eversa non solito more & loco
 oriretur. Qui verò naturam autumant morbos tan-
 quam monstra gignere, neq; vero neq; falso similem
 causam fingentes, eo errant mi Philo, quòd nimis &
 magis in morbis pro nouitate & differentia accipi-
 unt. Enimverò incrementum & contentio magnitu-
 dinem potest & multitudinem apponere: sed subie-
 ctum de suo genere non emouet. quo pacto elephan-
 tiasin scabiei vehementiam censeo esse, & timorem
 aquæ de affectionibus stomachicis aut melancholi-
 cis. Mirum verò est non obseruasse nos etiam Ho-
 mero morbum hunc fuisse notum. canem enim rabio-
 sum inde nominat, vnde etiam homines rabidi ap-
 pellantur. Hæc Diogeniano locuto, mediocriter
 contra disputauit Philo: meque hortatus est, vt ve-
 terum medicorum causam defenderem, qui negli-
 gentiæ aut ignorationis maximarum rerum rei per-
 agerentur, nisi isti morbi eorum ætate recentiores
 existimentur. Primum, inquam, non rectè mihi vi-
 detur hoc sumere Diogenianus, contentiones & re-
 missiones non facere differentiam, neque genus mu-
 tare. Hac enim lege etiam dicemus acetum ab ace-
 scente vino non esse diuersum: neque amarorem ab
 acerbitate, neq; loliginem à tritico, neq; mentham
 à mentastro differre. atqui in his evidentes sunt qua-
 litatum mutationes, quæ deminuendo elanguescunt,
 contentione vehementiores fiunt. aut neque flam-
 mam aliud quàm spiritum album, splendorem quàm
 flammam, pruina quàm rorem, grandinem quàm
 imbrem esse affirmabimus: tantum uerè uolentia &
 remissione ea definiemus. iamq; tempus erit vt cæci-
 tatem nihil à visus imbecillitate, nauseam à cholera,
 nisi quòd magis minúsve sint, distare pronuncie-
 mus. Atqui hæc rationi nõ congruunt. Nam etiam si
 admittamus contentionem istam & remissionem
 * nunc accidisse, nouitatem in quantitate non in quali-
 tate retinètes, eodè laborabimus absurdo. Iam cum
 Sopho-

Sophocles de his quæ esse non creduntur, quia antè non fuerint, haudquaquam ineptè dixerit, Vnumquodque genus rerum semel aliquando ortum fuisse: videtur id quoque probabile, non tanquam è carceribus emissos morbos simul omnes procurrisse: sed vno post alterum temporis nonnullo intervallo primùm fuisse natum. Et suspicari licet eos principio in corporibus morbos exstitisse, qui à penuria, calore vel frigore generantur. postmodo repletiones, delicatū victū, & voluptates supervenisse, quæ cum ocio & desidia ob abundantiam rerum necessariorum multum prauūq; gignerēt nutrimentum: vnde varij sint exorti morbi, qui omnimodè inter se implicati & permixti semper aliquid noui faciant.

15 Etenim quæ secundum naturam sunt, eadem ordinata sunt ac definita: cū natura aut ordo sit, aut ordinis opus. quod ordine caret, Pindaricæ instar arenæ numerum subterfugit: ideòque statim quod præter naturam est, id sine terminoq; destituitur. Res

20 enim fert vt vno modo verū, infinitis falsum quidq; dicatur. & rhythmi atque harmoniæ certa constant ratione: errata hominum in voce fidibúsve & saltatione enumerari nequeunt. Sanè Phrynichus trægædiæ scriptor de seipso sic loquitur:

25 *Tot mihi subiecit gratas saltatio formas,
Hyberna fluctus quot mare nocte daret.*

Et Chrysippus complexiones quæ è decem fiunt enunciatis, multitudine ait cccclxxxviii excedere. verū hoc refutauit Hipparchus, demonstrans affirmatiuam continere complexarum cccclxxxviii, & præterea cxxxix: negantè millia cccx, vltteriúsque; cccclxxii. Xenocrates syllabarum numerū, quas inter se compositæ litteræ faciunt, statuit centiesmillenū, ac porro ducentorum millium. Quid ergo mirum est, si cū corpus in seipso tot facultates habeat, totque subinde cibo ac potu introducantur qualitates, vtatur autem motibus & mutationibus

Lib. II.

neque tempore neq; ordine eodem constâtibus: horum inter se complexiones nonnunquam nouas & insolentes adfectiones gignere? Qualem Thucydides scribit Athenis pestem exstitisse. ex eo maxime colligens nouâ fuisse, quòd carnivora animalia abstinerent esu cadauerum. Circa rubrum verò mare morbo correpti (vt Agatharchides narrat) cùm aliis inauditis accidentibus sunt vexati, tum angues exigui qui nati sunt exertis capitibus furas & brachia perederent, & tacti rursus carnem subirent, ac per musculosa serpentes inflammationum vim intolerabilem excitarent. idque morbi genus priùs aut potius vllis aliis obtigisse nemo comperit. vt & multa alia. Quidam cùm diu laborasset vrinæ difficultate, tandem culmum hordeaceum geniculatum excreuit. & hospitem nostrum nouimus Athenis Ephebum cum multo semine eiecisse bestiolam asperam, multis pedibus celeriter ambulantem. Timonis in Cilicia nutricem Aristoteles refert quouis anno per duos menses in fouea quadam se continuisse, sola respiratione ostendentem se viuere. & in Melones scriptum est morbi iocinoris hoc esse indiciũ, quòd eo laborans mures domesticos accuratè obseruet & confectetur. id verò nunc fieri nusquam videmus. Ideò non mirari debemus, si quædam existant quæ olim non fuere: aut interciderunt nũc, quæ antiqui habuerunt. In causa est natura corporis quæ identidem aliam atque aliam sortitur temperiem. Cæterum aërem nouum, aut alienigenam aquam introducere mittamus, quando ita videtur Diogeniano. quanquam eos qui à secta Democriti sunt nouimus hoc dicere ac scribere, mundis qui foris sunt pereuntibus, corporibúsque alienigenis inde huc defluxu quodam perlatis, simul incidere principia sæpe pestilentia & morborum ignotorum. Mittamus etiam singulares corruptelas quæ apud nos ob terræ motus, siccitates, imbrésve eveniunt: quibus & spiritus

spiritus & aque, cum terrigenam habeant naturam, necesse est ut corrumpantur & mutantur. Mutationem autem ciborum & obsoniorum ac victus rationis, quanta ea facta est, non prætereamus. Quippe multa eorum quæ gustari olim & comedi non solebant, nunc pro suauissimis haberi videmus: qualia sunt mulsum vino mel, & vulua. quin & cerebrum antiquitus abominabatur & proiciebant: unde factum ut Achilles ei Agamemnonē compararet. *No- Iliad. i, 378.*

uimus etiam adhuc multos antiquorum gustare cucumerem, peponem, malum Medicum, & piper non sustinuisse. Proinde cum ob hæc probabile est corpora insolito modo adfecta esse, & mutata temperie paulatim alterare qualitatem, excrementumq; peculiare conficere: tum ordo etiam ciborum immutatus non leue discrimen intulit. Quas enim vocant * frigidas mensas, ante ostrea crudam lactucā ut concoctu facilem exhibebant. nunc à Platone à cauda ad caput tractæ prima pro vltimis apponunt. Magnū etiā illud de præbitionibus, quas vocat propomata. Nam antiqui ne aquam quidē biberunt ante quàm edissent. nunc ante cibum captum vino oppleri, humectato & feruente corpore cibum aggrediuntur, tenuia & acuta vique incidendi prædita ad appetitum excitandum ingerentes, ac deinde aliis vescentes. Verum nulli ad mutandum corpora no- *Balnea.*

uosq; morbos creandū facultati cedit lauacrorum varietas, quibus corpus multis modis adfectum, ferri instar emollitur ac fluit, & à frigore deinde duratur. Qui paululum nos ætate antecessere, ij si balneum nostrum foribus apertis introspeksent, dicturi erant puto,

Stagna Pyriphlegethon subit hæc Acherontia feruens.

Maiores enim nostri ita lenibus atq; tepidis vsi sunt balneis, ut Alexander Magnus in balneo febricitans dormiuerit: Galatarum autē mulieres pulcem cum suis pueris inter lauandum ederint. Nunc rabiosis

Odyss. ii, 513.

videntur similia balnea, & latrantibus, atque convel-
lentibus laniantibusque. aer autem qui in iis hauri-
tur, mixtum ex humore & igne quidpiã, nullam cor-
poris partem sinit quiescere, sed omnem etiam indi-
uiduam particulam conturbat, suãq; è statu dimo-
uet: donec inflammatos nos & feruentes ipsi restin-
guamus. Nihil ergo, Diogeniane, opus est huic di-
sputationi extrinsecus adscitis mediis, aut inter-
mundiis: sed rectà mutata victus ratio satis virium
habet ad alios gignendum, alios abolendũ morbos. 10

QVAESTIO DECIMA.

*Cur autumnalibus somniis minimum fidei
adhibendum sit.*

FLORVS cùm incidisset in lectionem quæstio-
num Aristotelis physicarum, ad ipsum Thermo-
pylas allatarum, cùm ipse multas animo dubitatio-
nes concepit (vt solent ingenia doctrinæ studiosa)
tum alios iis impertiuit. testimonium ferens Aristo-
teli, qui dixit multam sciendi cupiditatem multa fa-
cere principia. Et sanè reliquæ in ambulationibus
diurnis quæstiones non insuauiter nos oblectau-
runt. Quod autem de insomniis fuit dictum, ea ma-
ximè iis mensibus quibus defluunt folia, esse incerta
& mendacia, nescio quomodo se rursus protulit,
cùm Fauorinus à cœna res tractaret alias. Tuis qui-
dem sociis, meis filiis videbatur soluisse nodum Ari-
stoteles, neque aliud quærendum putabãt, sed cum
eo causam in fructus conferendam: qui recentes &
humore turgidi multum turbulentumq; in corpore
spiritum generent. Non enim vinum duntaxat & o-
leum recens expressum in lucernis probabile est ob-
strepere, calore flatum quasi fluctum quendã eden-
te: sed & frumentum nouum, & poma videmus tu-
mere atq; distendi, donec flatus & cruditas eorum
discutiatur. Cibos porrò quosdam esse qui diffici-
les

- les somnos faciant, & animam perturbent, testatum fieri fabarum exemplo, & polypodis capite, quibus abstinere iuberentur qui diuinare per somnum cuperent. Fauorinus ibi, quanquam Aristotelis esset impensissimè studiosus, & Peripateticę philosophię maximā verisimilitudinis tribueret laudem: tamen tunc sententiam quandam Democriti tanquam de fumo squalidam detrahens expurgare ac perpolire cepit. Id primò ponebat pervulgatum, vt aiebat De
- 10 moctitus, visa per meatus in corpora subire ac altè penetrare, ac dum sursum efferuntur, facere vt in somno appareant simulacra. visa autem ista vndiquaq; ferri, delapsa à supellectile, vestimentis, plantis: maximè autem ab animalibus, ob iactationē multam & calorem. eaq; visa nō modò habere expressas & formam referentes corporum similitudines: (vt Epicurus sentit, eatenus Democritum sequens, atq; exinde ab eius desciscens doctrina) sed & motuum animi, consiliorum, & adfectionum tam lenium quàm
- 20 vehementium imagines secum trahentia, ita accidere ad animum vel vt animata, & significare ea opinioniones eorum à quibus sunt emissa, cogitationes, conatus: siquidem articulatas adferentia & inconfusas imagines occurrant. Id autem maximè fieri, quando
- 25 per aërem læuem motu feruntur expedito & celeri. Autumnalis verò aër, quando folia defluunt, admodum est inæqualis & asper, ideóque visa variè difficit, & eorum evidentiam tarditate lationis hebetatam, facit evanidam & imbecillam. sicut contrà ab
- 30 turgentibus & calidis excurrentia multa & velocia, noticias recentes & significantes exhibent. Tum Autobulum leniter renidente ore intuens, Video, inquit, te iam vel vt in vmbra pugnam contra isthęc visa meditari: & contra opinionem, tanquam picturam veterem, aliquid conari repræhensionis. Tu verò, aiebat Autobulus, desine simulare aduersus nos. non enim nescimus te, quia sententiam Aristotelis

*Democriti
de visis opē
nio.*

probari cupis, tanquam umbram ei opinionem Democriti comparauisse. Hanc ergo missam faciamus, & Aristoteleam impugnemus, quæ nouas fruges & cara poma immeritò inculcat: quibus ver & æstas patrocinator, quando maximè vegetæ fruges & succo plenæ (si quidem Antimacho credimus) & recentes in cibum usurpatæ, minùs fallacia & vana nobis somnia conciliant. Menses verò ij, quibus folia decidunt, iam hyemi propinqui, dum concoquunt frumentum & quod pomorum superest, gracilia ea reddunt ac rugosa, & quæ ad furorem diuinum incitandi omnem iam amiserint aculeum. Iam vinum quoque qui bibunt citissimè, Anthesterione hoc faciunt mense, qui hyemem subsequitur: diemque illum quo gustatur nouum vinum, nos boni demonis, Athenienses Pithægiani à doliis aperiendis appellant. videmus autem de musto feruente adhuc ne operarios quidem haurire. Itaque dona deorum definamus calumniari, & alia via disquisitionem causæ ingrediamur: ad quam nos ducit temporis nomen, & ventosorum inaniūque somniorum. Autumni enim extremo nomen tribuitur hoc, vt folia deicere dicatur, quæ tum ob frigus & siccitatem plantarum defluunt: nisi quæ calidæ sunt & pingues, vt oleæ, lauri, palmæ: aut humectæ, vt myrtus & edera. his enim temperies opitulatur: reliquis non item. non enim gluten quo folia continentur permanet, sed vel frigore humoris congelat, vel ob inopiam & imbecillitatem exsiccatur. Equidè quòd vigent adolescuntque plantæ, id habent ab humore aut calore: contràq; iis frigus & siccitas perniciem adferunt. Itaque eleganter solet Homerus homines *Odys. 3. 201. διεγὼς*, id est humidos siue succulentos appellare: & *Iliad. 4. 600* gaudium *ἰαλνιδαι*, quod est concalescere: contrà *Iliad. 7. 325. ψυχρὰνδρ* & *κρυγερὸν*, quasi rigoris efficax & frigoris, quòd triste sit aut formidandum. *ἀνθίας* autem & *σκηλιτὸς* de mortuis dicuntur, quòd vt exsuccos eos & ari-

& aridos traducât. Porro sanguis qui in nobis principem vim obtinet, simul humidus est & calidus: senectutem utraque deficit qualitas. videtur autem anni circumeuntis quasi senium esse finis autumnii. nondum enim humor appetiit, & tamen caloris vis abiit. Indicium rei est non obscurum, quod eo tempore ob frigus simul & siccitatem corpora sunt ad morbos procliuia. Est verò necesse simul cum corporibus adfici animos, & maxime densato spiritu diuinandi facultatem retundi, qui quasi speculum caligine oppleatur. nihil ergo evidens, nihil artus habens, nihil apertum visis offert is, quandiu crassus, tenebrosus, & compressus manet.

PLUTARCHI

Symposiacôn, id est, Convivialium disputationum,
Liber nonus.

25 **N**ONVS Symposiacôn liber, Sossii Senecio, continet sermones Athenis habitos in Museis: quia novennarius numerus maxime Musis convenit. Qui liber quod plures denario haftenus usurpato quaestiones continet, mirum videri non debet. omnia enim Musis reddenda erant quæ ad ipsas pertinent, nihil ex iis tanquam sacrificiis auferendum, quibus plura & pulciora debemus.

30 **AMMONIVS** præturam Athenis gerens, cum Diogenio sorte comparata pueros tenebatur producere concertatum ephebos, qui litteras, geometriam, rhetoricen, musicamque discabant. Itaq; no-

Iliad. 7, 810. biles magistros ad cœnam vocauit. aderant autem frequentes alij litterati, & familiares ferè omnes. Sane Achilles de iis qui certarent solis iis qui singulari pugna congressuri erant cœnam promissit: volens (vt aiunt) si qua in armis ira invicem aut simultas concepta esset, hanc ab iis deponi in conviuium mensarumque communicatione. Ammonio autem contrarium evenit. nam magistrorum contentio inter pocula est facta multò vehementior: iamque etiam propositiones & quæstiones confusæ & incompolitæ fiebant. Itaque Ammonius primùm Eratonem canere ad lyram iussit. Qui cum Hesiodi operum exordium caneret,

Vnica non tantum est contentio: —

laudavi quòd attemperatè id carmen cecinisset. Deinde de versuum opportuna usurpatione intulit mentionem, quæ non gratiam modò, sed interdum utilitatem quoque habet magnam. Statimque in ore omnium fuit rhapsodus ille, qui in nuptiis Ptolemæi sororem ducentis vxorem, quod facinus videbatur insolens & nefarium, ab his esset orsus versibus. 15 20

Iuppiter uxorem post hæc uocat, atque sororem.

Et alius, qui apud Demetrium regem à cœna, cum ei filium Philippum adhuc puerulum misisset, promittè cecinit: 25

Hunc filium mihi tu, ceu dignum est Hercule

Nobisque cura educere. —

Et Anaxarchus in cœna malis petitus ab Alexandro surgens, dicènsque, 30

Euri. Orest. Aliquis manu ferietur mortali deus.

Omnium optimè Corinthius puer captiuus, qui cum patria eius capta Mummius de ingenuis pueris produceret qui litteras scirent, & scripturam eorum inspiceret, hunc ipse exarauit versum: 35

Odys. 6, 306. Terque quaterque illos, qui tum perire, beatos.

commotum enim ferunt nonnihil Mummium illacrumasse,

crumasse, liberósque demisisse omnes pueri huius
ad fines. Mentio etiam facta est vxoris Theodori tra-
gædi, quæ eum imminente certamine secum con-
cumbere non est passa: sed postquam intrauit ad eam
5 victoria potitus, amplexa, sicque allocuta est:

Agamemnonis proles, nunc ista tibi licent.

Exinde multa etiam intempestiuè dicta à nonnullis
sunt recitata, quòd scire ea & cauere nõ esset inuti-
le. Quale est, quod narratur Pompeio Magno è dif-
10 ficili bello reuerso, magistrum filiæ, vt specimen ede-
ret eruditionis, libro allato eam hinc iussisse ordiri:

E bello rediisti, utinamq; in eo periisses.

Ilia. γ, 428.

Cassio Longino cum allatus incerto autore rumor
esset de filij, qui peregrè erat, morte, neq; verũ com-
15 perire, dubitationemq; amoliri posset: senator iam
grandior natu eũ adiit, &: Cur, inquit, Longine non
contemnis rumorem malignum & fide indignum?
cum noris & legeris illud:

Fama quidem non tota perit uel decipit ulla.

*Hesiod. fine
Operum.*

20 Qui verò Rhodi grammatico versum exigenti cum
in theatro is documentum suæ artis ederet, hunc
protulit,

Mox ex insula abi, neque enim te turpior alter:

Odyss. η, 72.

25 obscurum est contumeliosène voluerit iocari, an
imprudens errorem commiserit. Hæc quidem tu-
multum vrbane sedauerunt.

QVAESTIO SECVNDA.

30 Cur A principem inter litteras locum
obtineat. &

QVAESTIO TERTIA.

Qua proportionè numeri vocalium & semiuo-
calium comparentur.

35

C AETERVM cum moris esset in Museis, vt for-
tes circumferrentur, & qui ea inter se compone

*De littera
Alpha.*

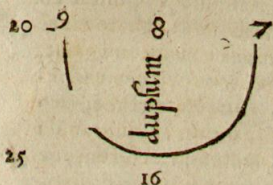
Oper. 403.

rentur, alter alteri eruditus proponeret quæstiones: metuens Ammonius ne inter se committeretur qui eandem profiterentur artem, præcepit ut citra fortitionem geometra grāmatico, rhetor musico proponeret, idq; vicissim. Proinde princeps Hermes geometra proposuit grammatico Protogeni hanc quæstionem, cur Alpha primum inter litteras haberet locum. Is causam attulit, quæ tradi in scholis solet. vocales optimo iure mutis & semivocalibus anteire. vocalium alias lōgas, alias breues haberi, alias ancipites: de quibus ancipites haud dubiè prærogatiuam habeāt, rursus de ancipitibus ordine eam reliquis faciliè priorem, quæ utriq; præponi, neutri postponi soleat. tale autē esse alpha. id enim neq; post iota, neque post ypsilon collocatum in vnā cum iis coire vult syllabā, sed veluti indignans resilit, suūque quærit primordium. istorum vtri alpha præposueris, consonabunt, vnāque suo obsequio facient syllabam, ut in auster, aura, maia, Ajax, ac innumeris aliis. Itaque tribus his tanquam quinquertio vincit, plerasque alias litteras eo quod vocalis est: vocales, quod anceps: ancipites, quod semper eas præcedit, nunquam subsequitur. Desinente Protogene, me appellans Ammonius: Tu verò, inquit, homo Bæotus non opitularis Cadmo? quem ferunt ideò alpha primum litterarum posuisse, quod bos ita Phœnicum lingua dicitur, quem non secundum, aut (ut Hesiodus) tertium, sed primum inter res necessarias ij existimant. Nihil verò, inquam. si quid enim possum, meo potius quàm Bacchi auo me patrocinari æquum est. Lamprias enim auus meus aiebat, primam natura vocem articulatam facultate litteræ A efferri. nam spiritum qui in ore est, maximè labiorum motibus fingi, quibus sursum versum ductis primo exeat sonus iste, simplex admodum, & nullum exhibens negocium, neque linguæ operam flagitans vel expectans, sed ea suo se loco continente emis-

re emissus. itaq; etiam infantes hanc primùm edere vocem. dictū autē esse αἶ, quia vox sentiat: & multa alia, vt αἶσιν, αἰνῆιν, ἀλλήλαςιν, tum αἶσιν & αἰνῆιν * haud abs re sic dicta, quòd tum hæc vox ore excidit.

- 5 quin & mutarum nomina litterarum, hac tanquam illustratione suæ vti cæcitat, vt Beta, Gamma, reliqua: solum Pi carere hac facultate, cū phi & chi non sint nisi Pi & Kappa aspiratum. Cū ad hæc Hermæas diceret, vtranque sibi rationem probari:
10 Cur ergo, aiebat, non tu nobis explicas si qua sit ratio numeri litterarum. Mihi quidem esse videtur, idq; colligo inde, quòd non fortuitò mutæ & semivocales inter se & cum vocalibus comparatæ suam habent multitudinem, sed secundum primam proportionem, quam vos arithmetica vocatis. Cū enim sint nouē, & octo, & septem, fit vt medius numerus æquali intervallo & superet & superetur.

Mutæ. Semivocales. Vocales.

Extremorum autē maximi ad minimi proportio est, quæ est Musarum ad Apollinem: cū scilicet septenarius huic, illis novenarius sorte sit destinatus. & cōpositi extremi, duplum medij haud abs re faciunt: cum semi-

- vocales vtrarumque quodam pacto vim participant atque sonum. Mercurius, aiebat, primus deorum in Agyp̄to traditur invenisse litteras. itaq; ibin Aegyp̄tij signū primæ faciunt litteræ: non rectè, meò quidem iudicio, muto vocisq; experti animali primum locum in litteris deferentes. Mercurio autem quaternio omnium maximè est consecratus, & multi sunt, qui eum quarta mensis die natum ferant. Pri-
30 mùm autem inventas xvi litteras, quæ Punicæ propter Cadmum dicuntur, quaternio quater sumtus exhibet. & de his quæ postmodò additæ sunt, qua-

Aaa ij

tuor Palamedes, quatuor alias Simonides reperit. Iam omnium numerorū primus est perfectus ternarius, principio, medio & fine constans: senarius, quia
 * omnib. sui partibus æquatur. de his igitur senarius, à quaternario multiplicatus, primus perfectus à primo quadrato, multitudinē xxiv procreauit. Adhuc eo loquente Zopyrio grammaticus haud obscure deridebat ac submurmurabat. cessante autē, se non continuit quin magnas isthæc esse nugas diceret. nō enim ratione aliqua, sed fortuito casu numerum 10 & ordinem litterarum qualis est exstitisse, sicut hoc quoq; temerē euenit, vt primus Iliadis versus totidem constet quot primus Vlissæ syllabis: quod ipsum extremis quoq; eorū operū versib. contigerit. 15

QVAESTIO QVARTA.

Vtram Veneris manum sauciārit Diomedes.

SECUNDVM hæc Hermæam aliquid proponere volentē Zopyrioni, nos prohibuimus. Rhetor autē 20 Maximus longē petita occasione eum interrogauit, vtram Veneris manū Diomedes vulnerauerit. Confestim verò vicissim interrogante Zopyrione, vtro pede claudicauerit Philippus: alia res est, inquit Maximus. nam de hoc quidem nullum argumentū præbuit Demosthenes: tu si te ignorare fatearis, alii ostendent quo loco manum vulneratam indicet acutis Homerus. Visus est nobis Zopyrio hære: eoq; tacente Maximum orauimus vt ostenderet. Is ergo, Primum (inquit) cū versus hanc habeant sententiā: 30

Iliad. i. 335. Atq; hæc magnanimus Tydides dirigit hastam,

Transiliensq; manum summam ære recludit acuto:
 facile apparet si voluisset læuā sauciare, nihil ei opus fuisset transilire, cū dextræ suæ læuam Veneris haberet oppositam. Tum probabile est voluisse eū validiorem manū & qua magis teneret Aeneam quem ferebat, vulnerare, quæ icta eum dimitteret. Deinde
 cū

cū in cœlum rediisset Venus, subfannans eam Minerva, ita loquitur:

Haud dubiè Cytherea alicui persuasit Achivæ,

Ibid. 422.

Vt Teucros, nimium quos diligit ipsa, sequatur.

5 Dumq; manu sponsam blandè demulcet Achivam,

Aurea in extrema signavit fibula vulnus.

Existimo autem te quoque optime magister, cū aliquem discipulorum comiter demulces, atque palpas, non sinistra id manu, sed dextra facere. quo modo veri simile est Venerem blandissimam deorū heroinas contrectasse deliniendi gratia.

QVAESTIO QVINTA.

15 Cur Plato dixerit vigesimo loco ad sortem venisse animam Aiakis.

HÆC cū reliquos omnes fecissent hilariores, *sine x. de re-
Sospis rhetor Hylam grammaticū videns mœ- pub.*

stum tacere, (non admodum enim feliciter ei res ce-
20 debat, sicubi artem suam ostentare conabatur) exclamavit,

At Telamoniadæ sola hinc procul abstinit umbra:

Odys. 7, 542

& qui versus sequuntur, eos pronuncians, contentiore iam voce ultimos extulit.

25 Verūm ades huc, adhibeq; meis sermonibus aures,

Et mentem compesce lubens, animumq; ferocem.

Neque dissimulavit Hylas se præ ira sinistrè respon-

dere. Aiakis, inquit, anima vigesimo loco ad sortitionē apud inferos ducta, suam cū leonina commutavit naturam. mihi verò sæpe ad animum accidunt
30 verba comici senis hæc:

Præstat asinus fias, quàm qui valent minis

Virtute, ut videas lautids, ac te, uiuere.

35 Tum ridens Sospis, Enimverò, inquit, interim dum in asinos mutantur, si qua tibi cura Platonis est, expose nobis, quānam ratione is Aiakis Telamonij

animam vigesimo loco à sortitione ad delectū iuisse scripserit. Cū Hylas abominaretur, vt qui subsannari se ob rem non satis feliciter gestam putaret: frater meus excipiens sermonem, Quid, inquit? nōne Ajax semper ab Achille secundus habetur pulcritudine, magnitudine, & fortitudine? est autem viginti decurio secundus: decurio inter numeros primas gerit, vt inter Græcos Achilles. Nos cū rideremus, Hæc, aiebat Ammonius, sint sanè abs te Lamprias, Hylam ioco petendi causa dicta: sed quoniam in te munus rationem reddendi vltro suscepisti, causam nobis non ludens, sed seriò agens profer. Turbatus hæc Lamprias, post paruuli temporis silentium in hanc dixit sententiam. Plato cū in more hoc habeat, vt per nomina ludat nobiscū, maximè id facit, quando fabulam aliquā disputationi de animo admiscet. Ita cœli mentem currum vocat volucrem, harmonia constantem mundi conversionem, & hæc nuncium eorum quæ præsens apud inferos vidisset, Erem facit Pamphylum, Harmonij F. innuens his ambagibus, nasci animas secundum harmoniam & compingi cum corporibus: digressas autem ab iis, vndiquaque in aërem coire, indèque ad secundum ortum se conferre. Quid ergo impedit quin quod vigesimum significat, dixerit quasi quod est opinabile: quod fabulam fingeret de anima mortui. Semper enim tres causas Plato attingit, quas & vel primus, vel maximè animadvertit. nempe quatenus fatum, fortuna & arbitratus noster soleant commisceri, interque se conseri. Nunc autem mirabiliter significauit quam vim vnumquodque nostris in rebus habeat, delectum vitæ nostro adscribens arbitrio: nam virtus & vitium libera sunt. quod autem piè viuunt qui rectè delegerunt, contrà qui malè, id fatali necessitate devinciens. fortium autem absque ordine disperfarum accidentia, fortunam insinuat educationi & ciuili vitæ quæ cuique

que obtingit * multæ nostrorum præoccupant.
 Perpende autem hoc, fortuitorum causam quærere
 esse à ratione alienum. si enim ratione quadam fors
 videatur evenisse, non iam fortunæ, non casui, sed fa-
 5 to cuidam & providentiæ imputari debet. Loquen-
 te adhuc Lampria, apparebat Marcum grāmaticum
 aliquid supputare & numerare secum. Cùm autem
 dicendi finem illi fecisset, tum Marcus: Quas Home-
 rus, inquit, animas in Necya recenset, de his anima
 10 Elpenoris non est in numerum referenda, insepulto
 corpore nondum reliquis permixta manibus, sed in
 finibus etiamnum vagans. Tiresiæ quoq; anima reli-
 quis adnumeranda non est,

Cui uita functo tribuit Proserpina mentem,

Ody. vi. 494.

5 Vt solus saperet. —

colloquereturque cum viuentibus & eos intellige-
 ret, priusquàm biberet sanguinem. His ergo subtra-
 ctis si reliquas, Lampria, numeres, inuenies Aiace
 20 vigesimum in conspectum venisse Vlisis: & huc al-
 ludere Platonem.

QVÆSTIO SEXTA.

Quid innuat fabula de victo Neptuno: & simul cur
 25 Athenienses secundam diem Boëdromios
 in mensi eximant.

O BORTO autem omnium tumultu, Menephi-
 lus Peripateticus Hylam alloquens, Videtis, in-
 quit, quæstionem hanc non fuisse subsannandi con-
 30 tumeliæuē causa propositam. Sed tu, mi homo, Aia-
 ce isto pertinace & infauti (vt Sophocles appellat) *
 nominis omisso, ad Neptunum te confer. Hūc enim
 ille nobis solet narrare sæpenumero victum: hæc à
 Minerua, Delphis ab Apolline, Argis à Iunone, in
 35 Naxo à Libero patre: & tamē ubiq; animo æquo tu-
 lisse suum infortunium. Nam hæc quidem commu-
 ne cum Minerua habet templum, in quo etiam ara

Oblivionis est dedicata. Tum Hylas, ut qui iam ad hilaritatem rediisset, Id verò, inquit, te Menephile fefellit, quòd secūdam diem mensis Boëdromionis nos eximimus, non propter Lunam, sed quòd ea die de Attica contentio Mineræ cum Neptuno creditur fuisse. Omnino, aiebat Lamprias, quantum ciuilitate prior fuit Thrasybulo Neptunus, quando
 * non victor, ut ille, sed victus *

(Hic ingens est hiatus. periit enim finis huius questionis,
 & quinque subsequentes totæ. Quod enim sequitur,
 fragmentum est duodecimæ. Caput
 indicem subiiciam. G.X.)

10

QVAESTIO SEPTIMA.

Cur lyrica carmina in tres partes diuidantur.

15

QVAESTIO OCTAUA.

Quo differant intervalla concinna, quæ ἰμμελὴ dicuntur, à consonantiis.

20

QVAESTIO NONA.

Quæ causa sit consonantiæ: & cur consonantibus simul pulsatis, cantus grauiori adscribatur.

QVAESTIO DECIMA.

25

Cur, cum Solis & Luna eclipticorum circuituum idem sit numerus, Luna sæpius videatur deficere quàm Sol.

QVAESTIO VNDECIMA.

30

Quale sit, quòd dicimur non iidem perdurare ob adsiduum substantiæ fluxum.

QVAESTIO DVODECIMA.

35

Utrum sit probabilius, stellarum numerum parem esse, vel imparem.)

iureiu-

jureiurādo autem viros decipiendum. Et Glaucias: *
 Audiui, inquit, ego, hoc adversus Polycratem tyran-
 num fuisse dictum: fieri potest, vt etiam in alios vsur-
 patum fuerit. tu verò cur hoc quæris? Quia, inquit
 5 Sospis, pueros me hercle video talos, Academicos
 argumenta rapere. nihil enim huiusmodi stomachi
 differunt ab his qui interrogant, pârne sit an impar
 quod manu continent. Ibi surgens Protogenes, mé-
 que nominatim invocans: Quid accidit nobis, in-
 10 quit, qui patimur rhetores istos aliis irridendis lu-
 xuriare? nihil ipsi disputamus, neque stipem huc cō-
 ferimus? nisi fortasse dicent se communionis inter
 pocula exsortes esse, Demosthenis laudatores atque
 imitatores, qui tota vita nunquam bibit vinum. Nō
 15 hæc, inquam ego, horū est causa: sed nos nihil ex-
 ipsis quæsiuimus. Et nisi habes aliquid potius, videor
 mihi ipsis propositurus vnā de Homericis quæ-
 stionibus legum contrarietate constantem.

20 QVAESTIO SUPRA DECIMAM
 Tertia.

De legum contrarietate, ex Iliadis libro tertio.

25 QVAM, inquit ille? Dicam tibi, aiebā, illisq; simul
 proponam: proinde animos attendant. Nimi-
 rum expressis conditionibus Alexander cum Mene-
 lao singulari certamine se congressurū protestatur.

Me nunc in medium committite cum Menelao,

Iliad. 7, 69.

De cunctis opibus decertatum, & Ioue nata.

30 *Vtrius nostrū fuerit uictoria, coniux*

Hunc Helena, atque omnis mox gaza sequatur ad ædes.

Rursūmq; Hector hanc eius protestationem publi-
 cè omnibus exponens, tantū non iisdem utitur vo-

35 *cibus:*

Arma iubet Teucros reliquos, cunctosq; Pelasgos

Ibid. 88.

Ponere humi Paris: & se solum cum Menelao

Aaa v

Committi in medio-ferro ut decernere possint.

Victori coniux Helena, omnis gazæq; cedat.

Conditionem accipiente Menelao, iureiurando pactum sancitur : sic incipiente Agamemnone :

Ibid. 281.

Si Paridi dabitur Menelaum sternere letho:

Tum gazam teneat, sitq; illi Tyndaris uxor.

Fuluus Alexandrum si uerò necat Menelaus,

Dardanidæ gazam reddant, Helenamq; marito.

Iam cum vicerit quidem, non tamen interfecerit Alexandrum Menelaus, utriq; habent quo se tueatur: cum alteri reposcant, utpote victo Paride, alteri red dituros negent, quia occisus non sit. Hæc contro-
versia quomodo rectissimè possit diiudicari, & le-
gum repugnantia tolli, non philosophorum est, non
grámaticorum videre, sed rhetorum litteratorum,
quales vos estis, & orationes tractantium. Ad hæc
Sospis: Potior, inquit, & maioris autoritatis est ora-
tio eius qui conditionem obtulit, legisque vim ha-
bet: qui verò oblatam accipiunt, ij ius addendi ali-
quid non habent. Conditio autem non de cæde &
morte fuit, sed de victoria. idque admodum iustè.
Debuit enim vxor esse Helena præstantioris: is autè
est, qui vincit. Aliàs sæpe melior à deteriore interfi-
citur, ut postea Achilles periit sagitta ab Alexandro
ictus, quem nemo (arbitror) victum à Paride propter
mortem dixerit, neque victoriam Paridis, sed iniu-
stam fortunæ sortem. Hector autè ab Achille victus
est etiam priusquam occideretur, cum eum non su-
stineret, sed fugeret præ metu. qui enim nõ subsistit,
sed fugit, is palam & absq; excusatione victus est, fa-
teturq; adversarium sibi virtute præstare. Ideò pri-
mum Iris rem Helenæ nuncians inquit:

Ibid. 137.

De te proceris nunc decertabitur hastis:

Illius uxor eris, qui vincet Marte secundo.

Deinde Iupiter Menelao victoriam prælij tribuit:

Sanc

Sanè nunc pugna fortis uicit Menelaus.

Iliad. 8, 13.

Ridiculum enim fuerit, victorem dici qui aliquem
 sagitta eminus nihil metuentem, neque sibi cauem-
 tem in pede vulnerauerit: Menelaus non mereatur
 5 victoriæ de Paride partæ præmium reportare, cum
 hic desperata pugna profugerit, & in gremium mu-
 lieris subiuerit: & ex ipsa conditione qui tulerat Pa-
 ris melior eo victorque probetur. Tum Glaucias
 hæc subiecit: Primum in decretis, legibus, fœderi-
 20 bus, pactis semper posteriora prioribus plus valere,
 maioremque habere auctoritatem censentur. Poste-
 rior autem fuit conditio ab Agamemnone perhibi-
 ta, mortem victi exprimens. Deinde prior tantum
 verbis, hæc iureiurando adhibito proposita fuit, &
 25 exsecratione adiecta violatoris, non vno viro, sed
 vniuersis approbantibus: vt hoc verum & firmum
 fuerit pactum, illud tantum provocatio. Testatur
 etiam Priamus, cum sacramento dicto discedens à
 certamine ait:

Novit Iupiter hoc. & cætera numina cæli,

Iliad. 7, 308.

Vtrum Parcarum tristi uis destinet orco.

norat enim hac lege fœdus ictum. Ideoque Hector
 paulo post inquit:

25 *Fœdera nostra quidem Saturnius irrita fecit.*

Iliad. 8, 69.

nam imperfectum manebat certamen, neutro mor-
 tuo. Itaque repugnantia quidem mihi videtur pacto-
 rum esse nulla, cum prius in posteriore compræhen-
 datur. qui enim interfecit, vicit: non statim interfe-
 30 cit, qui vicit. Et vt in summa dicam, Agamemnō con-
 ditionem ab Hectore propositam non aboleuit, sed
 explicauit: neque mutauit, sed adiecit quod erat po-
 tissimum, in necando victoriam ponens. hæc enim
 est perfecta victoria, reliquæ excusationes & contro-
 35 versias habent: vt hæc Menelai, qui aduersarium
 neque vulnerauit neque occidit. Vt ergo in veris le-
 gum repugnantibus iudices id amplectuntur quod ni-

hil habet controversiæ, obscuriore repudiato: ita hæc id pactum censeamus potius esse & plus valere, quod finem certaminis exprimit notum, & nulli obnoxium præscriptioni. Et, quod maximum est argumentum, ille ipse qui videtur vicisse, non desinens fuga elapsum quærere, sed vsquequaq; per exercitū obambulans,

Ilia. y. 450

*Sicubi Alexandrum formosum cernere posset:
testatum fecit victoriam imperfectam esse, & non valere. nam cum effugisset Paris, recordabatur Mene-
laus se dixisse:*

Ibid. 101.

*De nobis utrum morti sors destinat atræ,
Is pereat: reliqui bellum mox soluite pace.*
Itaque necesse habuit Alexandrum quærere, ut eo interfecto certamen absolueret suo fine: quem cum non necasset, non cepisset, nullo iure præmium victoriæ postulabat. Et quidem non vicit: quod colligere ex verbis eius potest, Iouem incusantis, & irritos suos conatus deplorantis,

Ibid. 365.

*Non est te superum, genitor, crudelior ullus.
Vlcisci iam posse Parim, data damnaq; rebar:
Dissilit in manibus gladius mihi: missaq; frustra
Exiit hostilis sine vulnere corporis hasta.*
ipse enim fatetur nihil esse scutum pertundere, & gauleam delapsam hosti accipere, si eum non feriat & interficiat.

Q V A E S T I O D E C I M A Q V A R T A.

*Quædam de numero Musarum haud vulgari-
ter disputata.*

POst hæc Musis libauimus, cumque Apollini earum duci pæanem cecinissemus, accinere libuit Eratoni lyram pulsanti Hesiodea de Musarum ortu carmina. Finito cantu Herodes rhetor, Audite inquit. Qui à nobis auellunt Calliopam, cum regibus eam versari aiunt: non (puto) syllogismos dissoluentibus,

tibus, aut declamantibus vel disputantibus, sed ista
agentibus, quæ oratorum & ciuiliū sunt virorum *
opera. De cæteris autem Musis Cleo exornationis
genus introducit: nam Klea sunt laudes, & Polym-
5 nea historia: est enim mnea, id est memoria multa-
rum rerum. aliquando etiam omnes tanquā in * Mu-
sas mneias vocari dicunt. Ego mihi Euterpæ etiam
partem aliquam vindico: siquidem verum est quod
dicit Chrysippus, ei sorte obtigisse gratiam & oble-
10 ctationem colloquij. non enim minus colloquia,
quàm causas forenses & deliberationes tractat ora-
tor: cū nostra ars habeat rationes benevolentiam
captandi, patrociniandi, defendendi. maximè autem
laudationibus vtimur & vituperationibus: quas si
15 artificiosè vsurpamus, non vilia neque parua conse-
quimur: sin imperitè & sine arte, excidimus. Nam
illud,

Proh Iupiter, cumstis quàm carus honoratusq;

Odyss. n. 38.

20 *Hic mortalibus est.* — *
autem magis, vt qui in colloquiis concinnitatem ha-
beant, persuadendi facultatem & venustatem arbi-
tror convenire. Tum Ammonius: Iniquum sit Hero-
des, inquit, tibi succensere, & * * manu Musas ap-
25 præhendentibus. Amicorum enim res communes
sunt. Ideò multas Musas genuit Iupiter, vt affatim
omnibus bona haurire liceret. Neque enim venatu,
militia, nauigatione, aut manuariis artibus omnes
indigemus: eruditione & sermone opus habemus
30 omnes,

Quicumq; terræ munere uestimur.

Itaque vnam Mineruam, vnam Dianam, vnum Vul-
canum, Musas fecit multas. Cur verò nouem, neque
plures aut pauciores fecerit, ecquid nobis edisferes?
35 nam id arbitror tibi esse meditatū, ita studio Mu-
sarum, & multo in iis colendis. Quid autem, inquit *Nouem qua*
Herodes, in hac re est reconditi? In ore omnes ha- *lis numerus*
bent

bent nouenarium numerum, & nemo non eum decantat, vt qui primum fit primi imparis quadratum, & impariter impar, scilicet quia in tres æquales diuidatur impares. Et Ammonius in lenem solutus risum: Viriliter, inquit, hæc memoria repetiisti. atque his id quoque adde, numerum hunc è primis conflatum esse cubis vnitatis & octonario: rursusque alio modo è duobus triangulis ternario & senario, quorum vterque etiam perfectus est. Sed quid hoc ad Musas magis quam ad reliquos pertinet deos: vt Musas habeamus nouæ, Cereres, Minervas, Dianas non item? Non enim existimo id quoque tibi persuasum esse, Musas tot esse, quia matris earum nomē totidem constet syllabis. Cūm risisset Herodes, & silentium factum esset, Ammonius nos hortatus est vt cūsam quæreremus. Itaque frater meus isthæc dixit. Antiqui tres agnoscebant Musas: huiusque adferre demonstrationem apud tot tantosque viros, indocti est & inurbani. Causa fuit, non quam nonnulli adferunt, quòd cantus genera tria sint, diatononempe, chromaticum, & enharmonium. neque termini intervalla continentes, ima nimirum, media, & summa chorda. Sanè Delphi Musas sic appellauerunt, non rectè vni scientiæ, aut portioni potius scientiæ, musicæ inquam harmonicæ, id nomen accommodantes. Enimverò prisci, vt mea fert opinio, cūm obseruassent omnes scientias & artes quæ ratione & sermone absoluuntur, in tribus versari generibus, philosophico, oratorio, & mathematico: dona hæc fecerunt trium deorum, quas Musas dixerunt. Post, & sub ætatem Hesiodi, cūm iam facultates istæ latius se proferrent: in partes seu formas cūm diuideret, animadverterunt vnāquāq; tria in se continere discrimina. scilicet inesse in mathematica musicam, arithmeticam, geometriam: in philosophia differentiam vim, morum & vitæ rationem, naturæ considerationem; in oratoria primū exornationis existisse, deinde

*Philosophia
diuisio.*

deinde cōsultationis, vltimò iudicialem facultatē.
 quorum omnium cū censerēt nihil deo, Musa, me-
 liorq; principio & præsīde carere, bona ratione to-
 tidem Musas non fecerunt, sed agnouerunt. Sicvť er-
 5 go nouenarius in tres diuiditur terniones, quorum
 quivis denuò in tres vnitates secatur: ita vnicum &
 commune est, orationis circa veritatem rectitudo:
 diuiditur autem in tria genera, quorum vnumquod
 que in tria singularia diducitur: quorum vnicuique
 10 sua obtigit Musa, eius fouens ornansq; facultatem.
 Non enim puto à poētis me & astrologis repræhen-
 sum iri, quòd earum artes omiserim: cū nobiscum
 hoc sciant astrologiam geometriæ, poëticam musi-
 cæ esse adiūctam. His dictis, Trypho medicus: Quis,
 15 ait, factum est, vt nostræ arti Musæum occluderes?
 subiecit Dionysius Melitenensis: Multos tu excitas
 ad culpandum Lampriam. nam & nos agricolæ Tha-
 leam nobis vindicamus, plātarum & seminum bene
 germinantium (hoc est thallen) curam ei conserua-
 20 tionemq; inscribentes. Atqui, inquam tum ego, non
 rectē hoc facitis. Vobis quippe est Ceres Anyfido-
 ra, & Bacchus qui arborum curam gerens, castum
 auget frugum splendorem, vt ait Pindarus. Medi-
 cos etiam habere Aesculapium præsīdem scimus, &
 25 Apolline Pæane vti vbique, nusquam Musarum prin-
 cipe. Etenim verum est quod Homerus ait, omnes
 homines deorum indigere ope: at non omnes om-
 nium. Verū hoc miror quomodo fefellerit Lam-
 priam, quod Delphi dicunt. nimirum Musas apud i-
 30 ppos non neruorum, non sonorum cognomines ha-
 beri: sed cū trifariam diuisus sit mundus, primam
 esse portionem stellarum inerrantium, secundam er-
 rantium, tertiam eorum quæ infra Lunam sunt. has
 omnes inter se esse confertas ac compositas harmo-
 35 nicis rationibus, & cuius Musam custodię causa prę-
 positam, primæ hypatam seu summam, imæ neten si-
 ue infimam, mediæ mesen, quę iis interiecta cōtinet,

æ. de rep.

vnâq; circumducit (quantum fieri potest) mortalia
 * cum diis, & terrena cum cœlestibus. Idq; etiam Pla-
 to involuto sensu innuit per nomina Parcarum, alte-
 ram Atropon, alteram Lachefin dicens. nam octo
 sphærarum conversionibus, totidem non Musas, sed
 Serenes præfecit. Ibi excipiens sermonem Mene-
 philus Peripateticus: Delphorum, inquit, ratio vt-
 cunq; probabilis est. Plato autem absurdè, qui sempi-
 ternis & diuinis circuitibus loco Musarum Serenes
 infixit, genios non valdè humnos aut benignos: 10
 Musas verò aut planè omiserit, aut Parcarum affe-
 rit nominibus, filiasq; Neecessitatis appellauerit. A-
 liena enim est à Musis Neecessitas, amica iis Suada,
 quæ multo magis, puto, quàm Gratia Empedoclis
 intolerabilem odit Neecessitatem. Omnino, aiebat 15
 Ammonius, quæ causâ nos inuitos & cōtra consiliū
 * animi cogit facere aliquid. At Neecessitas apud deos
 non est intolerabilis, non refractaria, non violenta,
 * nisi malis. sed sicvt lex in rep. optima optimum est: i-
 ta diis Neecessitas immutabilis est & ineluctabilis, 20
 partim quia mutatio ei non potest accidere, partim
 quia mutatam dij nolunt. Cæterùm Homericarum
Serenes. Serenum fabula præter rationē nos terret. nam poë-
Odyss. 4, 167 ta quoq; rectè per ambages significauit Musices ea-
 rum vim nō inhumanam neq; perniciosam illam: sed 25
 quæ hinc isthuc abeuntib. animis, vt apparet, & post
 mortem vagantibus ingeneret amorem cœlestium
 ac diuinorum, obliuionem verò mortalium, detine-
 atq; & incantet oblectando, præ gaudio sequentes
 & vnâ circumvolantes. nā huc ad nos obscura quæ- 30
 dam velvti echo Musicæ illius perueniens, rationib.
 excitat & admonet animas eorum quæ isthic sunt:
 circumventas & stipatas carneis sepimentis & adse-
 ctionibus *. Anima autem ob indolis bonitatem sen-
 tit & meminit, itaq; adficitur, vt ab insanissimo amo- 35
 re nihil differat eius desiderium, cupientis neq; ta-
 men valentis sese corpore exsoluere. Neque tamen
 ego

ego ista planè amplector. Sed videt mihi Plato, sic-
ut axibus nomen fusi & coli, vertebræ stellis, ita Si-
renum quoque hæc vocabulum Musis insolenter im-
posuisse, quasi diuina Manibus annunciantes. quem-
admodum Sophoclis Vlisses ait aduenisse

Phorci puellas, Manibus qui iura dat.

Musæ autem sunt octo globis, vna locum ponè ter-
ram est sortita. Quæ octo Sphærarum revolutioni-
bus præsumt, eæ errantium stellarum aduersus iner-
rantes & ipsarum invicem conseruant harmoniam.

Vna quæ locum Lunæ & terræ interiectum custodit,
atque obit, ea mortalibus gratiæ, rhythmi & harmo-
niæ (quantum horû eius ipsos recipere natura sinit)

indit facultatem ac rationem, & ciuilem persuaden-
di, qua societas humani generis adiuuetur: demul-
cētq; & sedat animorum tumultus, vagantēsq; vel-
uti ex auiis revocat placidè & componit.

Sed quæ cara Ioui non sunt,

Consternantur, ubi audiunt

Pieridum uocem.

Pyth. 1.

vt ait Pindarus. His cùm acclamasset Ammonius
more suo versum Xenophanis,

Ista probabiliter sunt dicta, propinquaq; ueris,

iussissetq; vnumquenq; suam dicere sententiam: e-
go paululum moratus, sicvt, inquam, Plato nominib.
tanquam vestigiis deorum se facultates putat inve-
nire: ita nos quoque similiter imponamus cælo &
rebus cœlestibus Vraniam Musam, quæ à cælo no-

men habet. Et probabile est res cœlestes non multa
aut varia opus habere gubernatione: quandoqui-
dem iis vnica & simplex causa est natura. Vbi verò
multi errores, multa contra mensuram evenientia,
multa delicta: eò iam octo Musæ sunt transferen-
dæ, quarum alia alij vitio medicetur. Porro cùm

vitæ nostræ pars alia seriis, alia iocosis rebus transi-
gatur, & vtriq; opus sit vt hoc concinnè fiat at-

*Musa qui-
bus rebus
præfecta.*

que moderatè: seria vidètur Calliope, Cleo, & Thalia, quæ nos ad noticiam deorum introducit, procurare, & ad bene gerendam rem auxilio esse. reliquæ autem id quod ob imbecillitatem nostram ad immoderatum & ferum aliquid iam inclinât, non negligere, sed saltatione, cantilena, & chorea modos habere suos, harmoniæque & ratione temperatum modeste excipere, atque composita oblectatione prosequi. Ego autem, cum Plato singularum actionum duo statuat principia, insitam voluptatum appetentiam, & adficticiam extrinsecus opinionem quæ bonum concupiscat: alterumque interdum affectum, alterum rationem appellet: quorum utrumque varias rursus habeat differentias: ambo ista video magna & diuina prorsus moderatione opus habere. Nam rationis statim alia facultas est ciuilis & regia, cui Hesiodus Calliopam præficit. studium honorum Cleo maximè solet collaudare & ambitioni alacritatem addere. Polymnia discendi memorandique facultati animæ præest. itaque Sicyonij etiam vnâ de tribus Musis Polymathæam dixere à multiiugo discendi studio. Euterpæ nemo non considerationem veritatis de rebus naturalibus adscripserit: cum nullas vel puriores vel pulciores ulli alij generi reliquerit voluptates & oblectationes. Quod ad cupiditates attinet, Thales hominem de fero sociabilem facit in conuiujs. ideo qui amicè & hilariter comitant, eos thaliazan dicimus, non qui per vinum culpam committant. Libationibus autem quæ sunt concubituui Erato interest, ut cum ratione & tempestiuè is fiat persuadens, tollitque inde voluptatis molliciem & nimios stimulos, facitque ut in amicitiam & fidelitatem, non in contumeliam & lasciuiam res exeat. Denique aurium & oculorum oblectatio, siue rationi magis, siue affectioni subitè congruit: siue communis amborum est: eam reliquæ duæ Melpomene & Terpsichore ita componunt, ut altera

altera non sit incantatio quædam, sed læticia : altera non præstigiæ, sed delectatio.

QVÆSTIO SVpra DECIMAM
Quinta.

Tres esse saltationis partes, Lationem, speciem, ostentationem tum quid sit vnum quodque horum: & quid poetica cum saltatione sit commune.

- 10 DEINDE placenta, quæ pyramûs dicitur * * omnibus saltando vincentibus præmium. Arbitratur autem cum Menisco prædotoribus decernebatur Lamprias frater. Nam pyrrichen ille commodè saltabat : & manibus gesticulans in palæstra videbatur
- 15 reliquos superare pueros. Cum autem saltarent multi alacrius quàm artificio musico convenientius : duos qui probabantur, & concinnitatem studerent reservare, quidam rogauerunt, ut lationem vnam ex altera saltarent. Quæsiuit ergo Thrasylbus ex
- 20 Ammonio, quidnam sibi vellet nomen lationis : occasionemque præbuit plura ei de partibus saltationis differendi. Dicebat verò Ammonius saltationis tres partes haberi, phoran, schema, dæxin (quæ fortassis Latine lationem, speciem, ostentationem dixeris.) Saltationem enim è motibus & habitibus (scheses ipsi vocant) certis constare, ut cantilenam è sonis & intervallis. Hæc autem quies siue mansio
- 25 finis est saltationis. Motibus ergo nomen lationum tribuitur : habitus siue dispositiones, species appellant, in quas motus isti desinunt, quando Apollinis, aut Panis, aut Bacchæ alicuius exprimentes formam corpore & eius dispositione (quod artis est) sic conquiescunt. Tertium, siue demonstratio id est, siue ostentatio (dæxin puta) non imitatio est, sed re vera
- 35 interpretatio argumenti. Equidem poetæ propriis nominibus demonstratiuè vtuntur, quando Achilem, Uliſsem, cælum, terram nominant, sicuti ea vul-

gò appellantur. vt autem maiorem vim verbis cō-
ciliant, & imitationem aliquam exprimant: nouan-
dis vocabulis & translationibus indulgent: quando
aquas infractas scribunt *κελαρύσειν* & *καχλάζειν* & tela
ferri *κλαυόμενα χροῖσσαι*, & de pugna vbi in neutrá 5
partem inclinat victoria,

Ἰσας ὑσμίνῃ κεφαλὰς ἔχιν. —

multas etiam compositiones nominum carmini a-
ptant imitatione aliqua constructorum, vt apud Eu-
ripidem Gorgonicida volans sub Iouis diuum æthe- 10
rem. & de equo Pindarus: Quádo ad Alpheum cor-
pus ἀκύντητον (stimulo non compunctum) præbuit. &
de curruum concertatione Homerus:

Ἄρματα δ' αὖ χαλκῷ πεπυκασμένα κασιγέρῳ τε 15

ἵπποις ὠκυπέδαισιν ἐπέβρεχον. —

Eodem modo in saltatione schema formá imitatur
& exemplar: latio autem significat aliquem animi
motum, actionémve, aut facultatem. deixes adhibét
ad res ipsas manifestandas, cœlum, terram, propin- 20
quos. quòd cùm sit ordine quodam & numero, ad-
* finitatem habet cum vocabulis poëticiis, quæ orna-
tè & politè efferuntur. qualia sunt,

* *καὶ Θέμιρ αἰδοίλω, ἱλικοβλήφαρόντ' Ἀφροδίτῳ,* 25
ἥρωτε χρυσοσέφανον, καλλύτε Διώνῳ.
ελλῶος δ' ἐγένοντο θεμιστοπόλοι βασιλῆες,
Δωρὸς τε, Ξεθὸς τε, καὶ Αἰόλος ἵππιόχαρμος.

Nisi enim sic habeant carmina, nimis pedestria vide- 30
buntur & malè dimensâ, qualia sunt:

ἐγένοντο τῷ μὲν Ἡρακλῆος, τῷ δὲ Ἴφίτος.

τῆς ᾧ πατὴρ, ἢ ἀνὴρ καὶ πᾶσι βασιλῆας, καὶ ἀδελφοί,

καὶ πρὸγονοι, κληῖς δ' ἑλλας Ὀλυμπιάδα.

Huiusmodi enim errores etiam in ostentationibus 35
committuntur, si non probabilitatem & venustatem
decoro simplicitatíque adiunctam habeant. Deniq;
Simoni-

Simonidis huc potest transferri dictum, ut poësis lo-
quens saltatio, hæc tacita nominetur poësis. quod
ille in picturæ cum poësi usurpauit comparatione.
Quamquam profecto neque pictura poësis vitur o-
pera, neque poësis picturæ: saltationis arti & poeti-
cæ maxima coniunctio & communicatio est. præci-
puè in carminibus quæ saltantibus accinuntur ambe
efficacem figurarum & nominum imitationem con-
ficiunt. Videri autem potest, sicut in pictura, poema-
ta similia esse lineamentorum quibus circumscribū-
tur formæ * ostendit autem istis hyporchematis ma-
ximè laudem sibi parauisse, & seipso superior fuisse
in animis ducendis, quia altera alterius opem requi-
rit. Nam illud,

15 Ἀπὸ λατὸν ἵππων, ἢ κίωα Ἀμυκλαίων ἀγανῶ
ἐλελίσθμενος ποδὶ μίμεο κάμπυλον μέλος διώνυμ.
aut illud:

Οἷος αὐτὰ Δώτιον ἀνδριμόρτε πῆδιον πῆτατῃ.
20 θανάτον κρείσσει δὲ μέν μανύων ἐλάφῳ.
ταύτ' ἐπ' αὐχίνι σφίφοιαν ἑτόρην κάρα πάντα ἔτοιμον,
& quæ sequuntur. tantum nō enim videntur hæc poe-
mata dispositionem saltationis provocare, & pedes
manúsque, atque adeò totum corpus quasi funicu-
lis quibusdam cantu suo trahere & intendere, quod
25 his cantatis quiescere & continere se non possit. I-
pse quidem non veretur haud leuiore instinctu ad
saltationem quàm ad poësin ferri. & cum senuerit,

Nunc facile saltum noui pedum admiscere inquit.
30 Cretensem vocant modum. Enimverò nulla maior
deprauatio musicæ vllam partem occupauit nostra
ætate, quàm saltationem. ideòq; ei id accidit, quod
metuens Ibycus dixit: Metuo ne aliquo adversus
homines delicto honorem ab hominibus redimam.
35 Etenim saltatio adscita ad sodalicium vulgari qua-
dam poetica, societate cœlestis illius poëseos a-
missa, in stultis & attonitis theatris obtinet tāquam

tyrannus subiugata sibi quadam exili musica: omnē autem apud prudentes & diuinos viros perdidit re vera honorem. Hæc ferè, Sossi Senecio, sunt vltima eorum, quæ tunc in Museis apud bonum Ammonium fuere disputata.

PLVTARCHI

Eroticus, hoc est Amatorius, liber.

LAVIANVS. In Helicone ais Autobule sermones de amore fuisse habitos, quos vel conscriptos abs te vel memoria cōprehensos, quod de iis subinde è patre quæsiuisti, nunc nobis rogatu nostro es enunciaturus. AVTOBVLVS. In Heli-

cone apud Musas, Flauiane, Amatoria agentibus Thespiensibus. nam certamen quinquennale celebrant vt Musis, ita etiam Amori, magnificè admodū & splendide. FLAV. Scisne quid petitori abs te simus: quotquot ad audiendum confluximus. AVT.

Non, sed nouero vbi dixeritis. FLAV. In præsentia noli sermoni inferere prata & vmbra, ederaeque & aquæ discursus, aliâque id genus, quæ nonnulli in locorum descriptionem trahentes satagunt Platonis Ilissum & viticem illum lenitèrque sursum emissum herbam studiosius quàm rectius transcribere.

AVT. Neque verò, mi Flauiane, narratio his opus habet exordiis, ipsa statim occasio, vnde cepta fuit disputatio, chorum flagitat, scenâque indiget, & reliqua nihil à dramate absunt. precemur modò matrem Musarum, vt propicia sit, nōsq; in sermone cōmemorando adiuuet. Pater, cum iam dudum, ante nos natos, matre recens ducta ob dissidium quoddam & rixam quæ parentibus eorum inciderat ve-

Phædro.

niret

niret Amori sacrificatum, matrem vnà ad festiuitatem adduxit: huius enim erat votum & sacrificium. Domo secum comites habuit familiares. Thespiis autem invenit Daphnæum Archidami F. qui Lysandram Simonis filiam amabat, omniumque procorum gratia primus erat: Soclarum quoque Aristionis F. Tithora venientem. aderat etiam hospites, Protogenes Tarsensis, & Zeuxippus Lacedæmonius. De Bœotis notorum plurimos aiebat pater ibidem
 10 fuisse. Biduum itaque aut triduum ea in vrbe placidè philosophando in palæstris & theatris vnà exegerunt. deinde fugientes molestum citharædorum certamen prænsationibus & studiis præoccupatum, plerique tanquam ex hostico castra mouentes in Heliconem se subdixerunt, & apud Musas diuerterunt. Prima luce venerunt ad eos Anthemion & Pisias, viri celebres, & vterque Bacchonis, qui formosus vrsurpabatur, necessarius, ac quodammodo ob benevolentiam eius discordes. Res ita habet. Erat Thespiis mulier genere & opibus pollens Ismenodora,
 20 & quæ reliquo tempore pudicè vixisset: nam haud fatisdium vidua absque crimine manserat, quanquam ætate integra & forma non pœnitenda. Cæterùm evenit, vt cuiusdam Bacchonis amicæ & familiaris
 25 mulieris filio Ismenodora vxorem ambiret puellam quandam Bacchoni cognatam. ergo quia sæpe cum eo colloquebatur & vnà erat, adfecta nonnihil est amore aduersum adolescentem: cumque & audiret de eo dici in bonam partem, & ipsa humaniter loqueretur,
 30 videretque multitudinem generosorum amatorum, amare eum cepit. nihil verò indignum se ipsa facere cogitavit, sed contracto matrimonio vitam cum Bacchone degere. Quæ res cum per se videretur insolens, tum mater quoque adolescentis suspectam habuit domus maiestatem filio grauiorem:
 35 quidam etiam æqualium & venationis sociorum eo quod ætas Ismenodoræ non cum ipsius ado-

*Ismenodora
Baccho.*

lescentia congrueret Bacchonem terrentes, & diſſe-
 riis inſeſſentes, diſſiſciliores matrimonij oppugna-
 tores iis iſſis fuere qui ſeriò id diſſuadebant. Tamè
 Baccho aliis omiſſis, Peſiæ & Anthemioni quid ex
 re foret deliberandum dedit: quorum hic iam ſeni-
 or, auūculus eiꝯ, Peſias amatorum acerrimus erat,
 idèòque nuptias pro virili impedièbat, & Anthemi-
 onem culpabat, qui Iſmenodoræ adoleſcentem pro-
 deret. Contrà Anthemio eum malè aiebat facere, &
 cetero qui probum, hæc emulari vitioſos amatores, 10
 dum domo, matrimonio, rebusque magnis amicū
 priuaret, vt iſ horum rudis & adoleſcens diutiſſimè
 in palæſtris ſe nudaret. Ergo ne ſe invicem irritan-
 tes paulatim excandeſcerent, advenèrunt arbitrium
 patri & qui cum eo erant deferentes. De reliquis a- 15
 micis tanquam de compoſito Peſiæ Daphnæus pa-
 trocinabatur, Anthemioni Protogenes. Qui cū
 effuſè inſectaretur Iſmenodoram: ô Hercules, in-
 quit Daphnæus, quid non exſpectemus, quando e-
 tiam Protogenes adeſt bellum amori faſturus? cui 20
 ſeria & ioca omnia circum amorem & propter amo-
 rem ſunt: cuius cauſa oblitus litterarum, oblitus pa-
 triæ eſt. à qua nò quinq; duntaxat dierū ſpacio abeſt
 Laij exemplo: qui tardus fuit & terreſtris amor. Tu
 us verò, Protogenes, amor è Cilicia vſque Athenas 25

— *alas præpetes rotans* trans mare ad volauit,
 vt formoſos viſeret, cūmq; iis oberraret. Videbatur
 autem principiò talis quædam cauſa Protogeni ſuæ
 fuiſſe peregrinationis. Oborto riſu, Protogenes: E- 30
 go verò, inquit, tibi videor nunc amorem impugna-
 re, non pro amore propugnare adverſus intemperan-
 tiam & libidinem, quæ turpiſſimis factis atque affe-
 ctibus in honeſtiſſima ſe nomina intrudit? Turpiſſi-
 mum verò vocas, aiebat Daphnæus, nuptias, & viri 35
 cū muliere cōſuetudinem? qua nulla eſt aut fuit vn-
 quam ſanctior coniunctio. Hæc quidem, reſpōdebat
 Protoge-

Protogenes, ad generationem necessaria non malè
laudibus vehunt legum latores, & apud multitudi-
nem prædicant. Veri amoris ne minima quidem par
ticula in gynæceo exstat: negóque ego nos dum ad
Impiè, in
coniugiū.

5 versus mulieres aut virgines afficimur, amare. Nam
neque musca lac, neque fauos apis amat: neque sa-
ginatores & coqui benevolentia causa vitulos &
aues in tenebris saginant. sed quemadmodum ad ci-
bum natura moderato & sufficiente ducit appetitu:
10 nimius iam vitium ingenerat, quod gulofitas & hel-
luatio dicatur sanè. ita comparatum est natura, vt
vir & mulier mutuò à se voluptatem expetant: quæ
verò ad hoc mouet concupiscentia, vehementior fa-
cta & effrænis, non convenienter amor vocetur.

15 Amor enim vbi generosam adolescentis attigit in-
dolem, in virtutem per amicitiam definit: his autem
cupiditatibus, quib. mulier & vir se invicem auent,
si res optimè cadat, licet corporis voluptate potiri,
& formæ ætatisq; fructum percipere. sicut Aristip-
20 pus testatum fecit, qui Laidem apud se vituperanti
quòd non amaret, respondit. A vino quoque & pi-
sce non puto amari me, tamen vtroque libenter ve-
scor. Nam finis concupiscentia voluptas est & frui-
tio: amor exspectatione amicitia amissa, non vult
25 permanere, neq; colere formæ gratia id quod mole-
stum est, neq; id quod floret, si non fructum ingenij
ad amicitiam & virtutem commodum efferat. Au-
dis tragicū quendam maritū hæc vxori dicentem:

30 Odisti ego me inuisum facile patiar tibi,

Lucro meamq; ducam contumeliam.

Nihilo magis hoc amator est, qui non ob lucrū, sed
rei venereæ causa perfert vxorem prauā & inhumana-
nam. sicut Philippides comicus Stratoclem orato-
rem deridens fecit,

35 Auerse retrò uerticem quàm uix amas?

Si tamen hic quoque adfectus sit amor nominādus,

Aquila.

effeminatus & spurius, & in gynæceum tanquam ad
 Cynosarges pertinens: (immò sicuti aquilam quan-
 dam dicunt genuinam & montanam, quam Home-
 rus nigram & venatricem vocauit: alia autem sunt
 spuriarum genera, quæ circum paludes captant pi-
 sces & aues ignauas, & sæpe cibi egentes lugubrem
 edunt præ fame sonum) genuinus amor est puero-
 rum: nō fulgens desiderio, vt de virgineo Anacreon
 ait, neq; vnguētis delibutus: sed nudum eū & abs-
 que mollicie videbis in scholis philosophorum aut
 circa palæstras & gymnasia, ac venationes adolescen-
 tum, acuta & generosa admodum voce ad virtutem
 eos exhortantem qui digni sunt accuratione. mol-
 lem autem istum & domo affixum inuenies in mu-
 lierum gremiis & spondis versantem, semper mol-
 lia consecretantē, & voluptatibus indulgentem à for-
 titudine, amicicia, instinctu animi diuino alienis, di-
 gnū qui damnetur. Damnavit quidem Solon, qui
 puerorum amore & sicca vnctione seruis interdi-
 xit, concubitu mulierum non item. Est amicicia de
 rebus pulcris & scitis: voluptas vulgare quippiam
 & illiberale. ita liberale non est à seruo amari pue-
 rum. non enim hic amor nocet, vt mulierum. Plura
 dicere cupientē Protogenem repressit Daphnæus,
 * inquit: Rectè per Iouē Solonis est à te facta men-
 tio: eoque vtemur iudice amatoris:

Ad Thebas pueros in floribus expete amœnis,

Et femora, & dulcis corporis. —

Adiunge etiam Soloni Aetchylum:

Femoris honorem non reueritus es tamen

Ingrate mi pro tot frequentibus osculis.

*Pro cōiugio
honestē.*

Alij derident eos, si velut sacrificuli & arioli amato-
 res iubent in femora & coxam inspicere. Ego autem
 hoc permagnum pro mulieribus argumentum cen-
 seo. Si enim consuetudo naturæ adversa cum viris
 nihil adimit amatorix benevolentix, neque eam læ-
 dit:

dit: multo magis probabile est mulierū & virorum
 amorem naturæ opera vtentem per amicitia ad gra-
 tiam pervenire. Quod enim, Protogenes, mulier vi-
 ro obsequium præstat, gratia fuit ab antiquis dictū.
 5 quo sensu Pindarus dixit Vulcanum è Iunone sine
 gratiis natum: & quæ nondum tempestiua nuptiis
 esset, eam sic compellat Sappho:

Videre mihi parua esse puella, & gratiarum expers.

Et ex Hercule quidam quærit,

An ui puellam cognouisti, an gratia?

Masculorum autem concubitus, si cum invito fiat,
 violentus est: si cum volente, coniunctus molliciei
 & infantiæ secundum Platonem & bellujnus ac na-
 turæ repugnans, omninoque ingratus, fœdus, & ni-
 15 hil habens venustatis. Itaque arbitror Solonem ista
 scripsisse iuuenem adhuc, & semine turgentem, pro-
 vecta autem ætate isthuc:

Grata mihi Veneris nunc sunt, & dona Lyæi,

Musarumq;: uiris dant ea læticiam.

cum iam veluti ex æstu & tempestate pueriliū amo-
 rum vitam in tranquillitate matrimonij & philoso-
 phiæ collocasset. Enimverò si verum quærimus Pro-
 togenes, vna & eadem est amoris erga mulieres &
 25 pueros adfectio. Si autem contendendi ductus stu-
 dio divellere vis: grauis culpæ damnabitur puerilis
 amor. qui cum tardè in vita, & intempestiuè, quasi
 spurius & occultus exstitisset, genuinum amorem
 expellat. Heri enim, amice, aut nudiustertius post
 30 denudationes corporum adolescentium in gymna-
 sia obrepens, tacitèq; illiciti & provocans, paula-
 tim deinde in palæstris pennas adeptus, non compe-
 sci porrò potest: sed cōtumeliosè circūscribit amo-
 rem illum conjugalem, qui generi humano immor-
 35 talitatem parat, naturam nostram pessum euntem il-
 licò resuscitans generando. Is verò masculorum
 amorem voluptatē inficiatur, pudore & metu com-

pulsus. cūmque opus ei sit aliqua præscriptione honesta dum formosos confectatur: culpam amiciciæ ac virtutis prætextū velat. Itaque in puluere versatur, frigida lauit, supercilium attollit, philosophari se ait & pudiciā seruare foris, legis scilicet metu. 5
at noctu & per ocium

Pomum remoto dulce custode eripit.

Si verò, vt Protogenes ait, non est puerilis amoris communicatio rei venereæ: quomodo amor est Venere absente, cui deæ sorte hoc obtigit vt amorem 10 foueat, qui honorem & vim tantam omnino nanciscitur, quantam illa tribuit. Sin est amor absque venere, tanquam ebrietas sine vino è ficulneo aut hordeaceo potu, is absque fructu & sine turbabit, fastidiosusque erit. Hæc cū essent dicta, præ se tulit 15 haud obscurè Pæsius, succensere se Daphnæo, & eius sermonem iniquiùs ferre. Cūmq; is paululum conticissset, Proh Hercules, inquit Pæsius, leuitatem & audaciam. hominēsne è professio marem cum femina pudendis canum more devincire? & Amorem è 20 gymnasiis, ambulationibus, & sub dio pura atque aperta conversatione traducere atque includere in macella, cultellos, medicamenta, & veneficia lasciuarum mulierum. Nam pudicæ quidem neq; amare cōvenit, neque amari. Hoc loco pater aiebat se Pro- 25 togene appræhenso dixisse:

Hæc uerba Achivum populum ad arma iam uocant.

Etenim per Iouem Pæsius facit vt Daphnæi causæ me adiungam, modum ille excedens, & nuptialis amoris diuinitusq; insitæ amiciciæ societate è matrimo- 30 nio tollens: quæ si amatoria suadela & gratia priue- tur, quantū videmus iugis & frēnis à pudore & metu ægrè continebitur. Non magnæ mihi curæ est, aiebat Pæsius, hæc ratio. Daphnæum quidem video perinde atq; æs affici. nā & æs non ita facile ab igni, 35 vt à fluente & ignito ære, si quis affundat, colliquatur emollitūmq; fluit: & hunc non perturbat Lyfandra

dræ pulcritudo : sed ad ignem accedens, quem illa *
 plurimum occultè habet iamdudum, eius contagio
 adfcitur : neque obscurum est, nisi celeriter ad nos
 confugiat, colliquatum hominem iri. Interim video
 5 id fore, quod maximo opere effectum vellet Anthe-
 mio, vt offendam arbitros & me ipsum. itaque desi-
 no. Sanè hoc ad rem cōducit, aiebat Anthemio. nam
 ab initio statim aliquid de proposito argumento di-
 cendum fuerat. Hæc Pæsius : Hoc, inquit, protesta-
 10 tus, omnibus mulieribus quod ad me attinet suos
 permitti amatores, Bacchoni aio cauendum esse ab
 Ismenodoræ diuitiis: ne dum eum in tantum fastum
 molémque admiscemus, imprudentes tanquã in ere-
 stannum aboleamus. Magnum enim est si adolescen-
 15 te cum muliere tenui & humili coniuncto, mascu-
 lus sexus (vt vinum aqua dilutum) antecellit. Atqui
 hæc imperatura & superior est futura, quantum ap-
 paret. non enim aliàs proiecta gloria tanta, & nobi-
 litate generis, atque opibus, ambiuisset adolescen-
 20 tulum chlamyde etiamquã indutum, & cui adhuc pæ-
 dagogus sit opus. Itaq; ij qui sapiunt, ipsi tanquam
 alas mulierum præcidunt luxum ab opibus profe-
 ctum, qui eas ita inanes facit & leues, vt sæpe avo-
 lent. Alioqui præstat aureis compedibus ligatũ ma-
 25 nere (quod fit in Aethiopia,) quàm diuitiis vxoriis. *
 Hoc verò non dicis, aiebat Protogenes, quòd ine-
 ptè & ridiculè Hesiodi præceptum nos invertimus?
 siquidem is dixit:

*Redit dispu-
 tatio ad
 Bacchonis
 & Ismeno-
 doræ cau-
 sam.*

30 Tum tibi coniugij maturè sædus initur,
 Cum triginta annos, uel paulo plùsue minùsue
 Impleris uitæ. quatuor quater, aut super unum
 Nata annos nubat. —

Oper. 694.

nos totidem ferè maiori natu mulieri tanquam pal-
 35 mulas & ficus * & immaturum virum applicabi-
 mus. Amat, dices, eum, & vritur. Quid verò prohi-
 bet, quin comesatum ad fores eius ipsa eat, cantet

carmen quod à fletu ad ianuam vocatur paraklausithyrum, imagunculas fertis ornet, omni conatu cum ritualib. decertet. hæc enim amatoria sunt. tum supercilium demittatur, luxu abstineat, & formam induat huic morbo convenientem. si verò pudet, & casta est: domi desideat modestè, expectetque procos & studia ambientium eius nuptias. Mulierem quidem amare profitentem quis non fugiat & abominetur, metuens ne impudiciam hanc faciat sui matrimonij principium? Postquam loqui desit Pro-
 togenes, Vidēsne, inquit Daphnæus mi Anthemio, rursum eos è causa propositum facere * neces-
 se nobis qui non negamus, neque fugere, qui coniu-
 * gialis amoris in choro sumus. Et profectò per Iouē,
 inquit Anthemio, defendit pluribus eos amare. sed
 adversus obiectionem de diuitiis est agendum, qua
 maximè terret Pælias. Tum pater meus ista dixit:
 Quid tandem non dabitur mulieri vitio, si propter
 amorem & diuitias Ismenodoram reiiciamus? Esto
 enim imperiosa & diues. quid formosæ & iuencu-
 læ faciemus? quid nobilitate sua superbienti & illu-
 stri? Pudicæ verò nihil austerum, molestum

*Diuitia per
 se non face-
 re imperio-
 sas mulie-
 res.*

* * *
 & intolerabile habent. Ideò eas Pœnas siue suppli-
 cia vocant, viris iratas quando temperantes sunt. 29
 Nōne igitur optimum est è foro nuptum ducere
 Abrotonum aliquam Thraciam, aut Bacchidem Mi-
 lesiam, quæ eo ipso quòd emitur, spondeat se obe-
 * dientem viro fore? Sed tamen & harum nonnullis
 nouimus viros turpissimè seruiuisse: quando etiam 30
 tibicinæ Samiæ & saltatrices, Aristonica, & tympa-
 num gerens Oenanthe atq; Agathocleæ regiis dia-
 dematibus insultauerunt. Semiramis Syra ancilla
 fuit famuli regij, regisque pellex. quam cùm Ninus
 rex ille magnus congressus dilexisset: adeò subegit 35
 eum atque contempsit mulier, vt postulauerit etiam
 ab eo concedi sibi, vt per vnum diem ipsa in solio
 regio

régio federet, darétque mandata: quod vbi rex de-
 dit, imperauitque vniuersis vt Semiramidi perinde
 atque sibi obtemperarent & iussa capefferent: prin-
 cipio ea stipatorum pertentans animos moderatè
 5 quædam iussit: at postquam vidit eos nihil refraga-
 ri, alacritérque obire mandata, capere eos Ninum,
 mox vincere, tandem necare iussit. quibus factis, i-
 psa regnum Asiæ splendide per multos annos ges-
 sit. Belestia verò, dij boni, nōne barbara & emta
 10 mulier fuit? cuius templa & fana Alexandrini habēt,
 Veneris Belestiæ nomine, ob amorem rege id per-
 mittente. Quæ verò hæc Delphis communi cū Cu-
 pidinæ templo & sacris fruitur, aureaque stat iuxta
 reges & reginas Phryne, quānam dote suos subegit
 15 amatores? Verùm sicvt isti ob suam imbecillitatem
 & molliciem imprudentes mulierum præda sunt fa-
 cturi: ita rursum alij ignobiles atque pauperes ductis
 diuitibus splendidisque vxoribus corrupti nō sunt,
 neque de animi magnitudine quicquam dimiserūt,
 20 sed honorati & imperantes ipsi amicè cum iis vixé-
 re. Qui verò vxorem in arctum cogit & comprimit
 velvti annulum digito ob gracilitatē aliàs delapsu-
 rum: similis est eorum qui equas tondent, & deinde
 ad fluuium vel lacum adducunt. nam suam formam
 25 conspicientes fœdatam, ferociam dicuntur amitte-
 re, ac pati porrò ab asinis se conscendi. Equidem il-
 liberale est diuitias vxoris virtute aut genere anti-
 quiores ducere: iunctas autem his rebus auersari,
 stultum. Antigonus præfecto muniendæ Munychiæ
 30 scribens, iubebat nō modò illum facere validum,
 sed & ipsum canem macerare: nimirum vt Athenien-
 siū opes attereret. At marito diuitis vel formosæ mu-
 lieris non convenit vt eam deformem pauperemve
 redigat: sed vt seipsum continentia ac prudentia, ni-
 35 hilq; eorum quæ vxor habet stupendo æqualem ei,
 suique iuris præster, moribúsque suis velvti in tru-
 tina pondus momentúmque sibi parer, quo vxorem

*De ætate in
æqualiū ma-
trimonio.*

deprimat & sibi obtemperantem habeat. & vt simul
utiliter * Quinetiam ætate Ismenodora ad nu-
ptias idonea est, vt quæ pârere possit. audio enim im-
ipso eam nunc ætatis vigore esse. simûlq; ad Pasi-
am arridens, Nullo enim, aiebat, riu-
alium grandior na-
tu est, neque canos habet, vt nonnulli eorū qui Bac-
chonem adsectantur: quorum si tempestiua habetur
consuetudo, quid impedit quin ipsa quoque adole-
scentem tractare possit meliùs, quàm quævis iuuen-
cula? Difficulus enim commiscetur iuuenes, & vix
longo temporis decursu ferociâ libidinēq; exuunt:
initio æstuant & iugum detrectât, maximè autem si
* quis amor existat, is, sic vt ventus gubernatore ab-
sente nauim, facîle matrimonium conturbat atque
confundit, cum iuuenes inuicè regere & pârere non
possint. Iam si nutrix infantem, puerum magister, e-
phebum gymnasiij præfectus, amator amasium, adul-
tum lex & prætor regit, ac nemo sui prorsus iuris &
omnis imperij immunis est: quid mali habet res, si
cordata mulier ætate minoris mariti iuuenis guber-
net vitam: utilis quia prudentia eum superat, suauis
autem & grata amando futura? In summa verò vene-
rari nos, qui Bœoti sumus, Herculem decet, & ma-
trimonio ætate inæqualium non esse iniquos: cum
sciamus hunc Megaram vxorem suam annos natam
x x x i i i Iolao nuptum dedisse, annum tunc agen-
ti sextum supra decimum. Dum hæc illi inter se col-
loquuntur, Pasiæ socius (sic enim narrabat pater)
equo citato ex vrbe venit, mirum renunci-
ans, audâxque facinus. Etenim Ismenodora existimans, vt
erat probabile, ipsum Bacchonem neutiquam à nu-
ptiis abhorrere, tantum eos vereri qui dehortaban-
tur: statuerat adolescentem non dimittere. Itaque
accitis qui amicorum maximè erant audaces, eiûsq;
amori fauebant, & mulieribus familiaribus, re cū iis
composita, horam expectauit, qua Baccho erat in
palæstram præter domum ipsius iturus. Qui vt eò
venit

*Bacchonem
Ismenodora
rapit.*

venit vnctus, duobus aut tribus comitantibus, ipsa
 sub fores ei occurrit Ismenodora, ac chlamydē mo-
 dō eius attigit: amici autem formosum istum pulcrē
 in chlamyde ipsa & læna arreptum frequentes intra
 5 domum pertulerunt, statimq; fores occluserunt. Si-
 mul & mulieres intus Bacchoni chlamydem deri-
 puerunt, & nuptialem iniecerunt vestem. serui au-
 tem circumcurstantes olea laurōque fores nō Isme-
 nodoræ modò, sed Bacchonis etiam redimiuerunt.
 10 & tibicina canēs per vicum transiit: Thespiensium
 verò & hospitum alij risere, alij indignati sunt, ac
 gymnasio præfectos instigauerunt, quorum est vali-
 dum in ephebos imperiū, & valdè diligenter atten-
 dunt eorum facta. sed qui certabant, nihil istos mo-
 15 rati, theatro relicto ad fores Ismenodoræ accurre-
 runt, ibique inter se collocti & altercati sunt. Post-
 quam ergo Pasiæ amicus tanquam in bello advenit
 concitati equi cursu, idq; ipsum perturbatè renun-
 ciauit, raptum esse ab Ismenodora Bacchonem: Zeu-
 20 xippum aiebat pater risisse, vtq; erat Euripidis stu-
 diosus, versum hunc pronunciaffe.

Luxurians opibus more hominum mulier agit.

Pasiā verò exsiliēte clamasse: Proh deūm fidem,
 quis finis erit, evertentis ciuitatem nostram licen-
 25 tiæ? iam enim libertas nostra in violationem legum
 excidit. quāquam ridiculum fortasse est ob leges &
 ius indignari, cū ipsi naturæ vis fiat, iniuste sub
 mulierum redactæ imperium. Quid Lemnus tale ha-
 buit? Eamus nos, eamus, vt gymnasium quoq; & cu-
 30 riam mulieribus tradamus, si omnino eneruata est
 ciuitas. Ergo præeuntem Pasiā Protogenes comi-
 tatus est, partim socius indignationis, partim eū de-
 mitigans. Anthemion autem: Audax profecto, in-
 quit, facinus hoc est, & re vera Lemnium. ipsi enim
 35 nouimus vehementem mulieris amorem. Tum reni-
 dens Soclarus: Putas verò, inquit, raptionem vimq;
 factam esse, non defensionem & callidum artificium

astuti adolescentis, qui ex vlnis amatorum profuge-
 rit in manus pulchræ & formosæ vxoris. Noli hæc,
 aiebat Anthemion, dicere aut suspicari de Baccho-
 ne. qui etiam si non fuisset natura simplex & candi-
 dus, tamen me hoc non celasset: cui & alia sua arca-
 na credebat omnia, & sciebat me hac in re promtis-
 simū esse Ismenodoræ adiutorem. Amori autē (non
 iræ, vt aiebat Heracletus) repugnare difficile est:
 qui quod cupit, vel vita vel pecunia vel fama redi-
 mit. Nam quid modestius Ismenodora in vrbe fuit? 10
 quando aut turpis de ea sermo, aut suspicio facti in-
 honesti de eius domo incidit? Sed videtur profectò
 diuino aliquo instinctu, qui humanam excedat ra-
 tionem, impulsus fuisse. Ibi Pemptides arridens: Ni-
 mirum, aiebat, corporis quidam est morbus, qui sa- 15
 cer dicitur. vt absurdum non sit morbum animi fu-
 riosissimū & maximum à quibusdam sacrum & diui-
 num appellari. Cæterū sicut in Aegypto aliquan-
 do vidi vicinos duos litigantes, cū serpens arre-
 pisset, ambos eum bonum genium vocare, ita qui- 20
 dem, vt sibi eum vterque vindicaret: ita non sum mi-
 ratus amorem, ingens ac diuinum bonum à vestrum
 aliis in virorum conclauias, ab aliis in gynæceum tra-
 hit: quando tanta vis, tātus honor est amori, vt à qui-
 bus omnino expelli debebat & opprimi, ij eum am- 25
 plificent atq; prædicent. Et adhuc quidem me con-
 tinui, quòd de re propria magis quàm cōmuni vide-
 bam esse disceptationem. Nunc autem Pæsia digres-
 so, libenter è vobis audiuerò, quónam respexerint
 ij, qui primi nomen dei Amori fecerunt. Postquam 30
 conticuit Pemptides, & pater cepit aliquid de hac
 re dicere, alius ex vrbe venit, qui verbis Ismenodo-
 ræ Anthemionem accerferet. Nam tumultus cresce-
 bat, & gymnasij præfectis inter se non conveniebat,
 cum alter reposcendum Bacchonem censeret, alter 35
 negotio non necessario supersedendum duceret.
 Proinde surrexit Anthemion, & abiit. Pater autem
 Pem-

Pemptidem hominatim alloquens, Videre, inquit, rem mihi tentare magnam, audaxque facinus, atque adeò immobilia, quod dicitur, mouere, causam potestulans reddi ac demonstrari nostrarum de iis opinionum. Sufficit enim antiqua & à maiorib. ad nos propagata persuasio, qua nullum evidentius inveniri potest argumentum. *Amor an sit deus.*

Neq; enim scientiam hanc mens callida repperit: sed fundamentum quoddam & basis pietati communis est posita: cuius si vno in loco labefactetur stabilitas & certitudo, reliqua omnia ruinam minabuntur. Audiuisti haud dubie quo tumultu exceptus fuerit Euripides, cum hoc fecisset Melanippæ principium:

15 Iupiter, sed haud novi, nunc mutatus mihi Inimicus est. —

& quidem fidebat autor tragædiæ, diligentissimè & ad publicos conventus accommodatè scriptæ. mutavit tamen versum, isq; nunc sic legitur,

20 Qui dictus est à veritate Iuppiter.

Neque verò refert, vtrum de Ioue vel Minerua, an verò de Amore quæ perhibentur, in dubium voces. Non enim nunc primùm aram & hostiam Cupido exigit, neque ab aliqua barbarica superstitione advena est, sicut Atte quidam & Adonçi qui dicuntur, ab semimaribus & mulieribus introductus, vt libidinè quadam inconvenienti fruatur, & meritò tanquam spurius inter deos ad causam dicendam citetur. Enimvero Empedoclea ista legens amice,

30 Est in eis & Amor, planè quàm cætera longus,

Quamq; eadem latus: sed cum tu conspice mente,

Nec stupidus frustra hunc oculorum lumine quære:

intelligendum est hæc de Amore dici. Neque enim visu deus, sed intelligētia à nobis cernitur iste, vnus de antiquissimis. de quorum singulis si certum indicium quæras, omnia templa pervagans, & quamvis

aram sophisticum sub examen vocās, nihil calumniæ
& inquisitionis relinques immune. Ne procul ab ea.

A. Non ego satis uideo qualis dea sit Venus.

B. Hæc est, quæ hominibus inserit Cupidinem,

Cuius, quicunq; terras incolimus, proles sumus.

Venerem sanè Zædoron, id est vitæ largitricem Em
pedocles, Frugiferam Sophocles scitè & convenien
ter appellauerunt. Tamen magnū illud & admiran
dum opus est Veneris, sed quod Amor adiuvet præ
sens. quo absente res venerea neq; expetendum ali
quid est, & omni honore ac amicitia vacat. Coitus
enim absq; amore, sicut fames & sitis, implenda fi
nitus cupiditate in nihil pulcrum desinit. sed Venus
Amore fastidium abolens, amicitia in generat & ani
mos temperat. Itaq; Parmenides Amore ostendit
Veneris operum esse antiquissimum, in libro de
ortu mundi sic scribens:

Ante omnes alios superos generavit Amorem.

Hesiodus autem naturæ congruentius mihi videtur
Amorem facere omnium antiquissimū: ut per eum
omnia nascantur. Ergo si Amorem decretis ei hono
ribus spoliamus, ne Veneris quidem cultus suo lo
co manebit. non enim hoc dici potest quosdā Amo
rem conviciis exagitare, abstinere ea à Venere. sed
ex eadem scena audiuntur hæc,

Amor ociosus est, & occupat pigros. & rursum:

O liberi, non Cypris est tantum Cypris,

Sed plurimis respondet nominibus suis.

Est orcus illa, vis est indomabilis,

Et Rabies est insana. —

Sicut & reliquorum ferè deorum nullus effugit ma
ledicta inscitæ ad conviciandum facilis. Considera
enim Martem veluti in ærea tabula Amori è regio
ne & ad lineam oppositum, quantos ei honores de
tulerint homines, & qualibus vicissim impetant
conviciis.

Cæcus,

Cæcus, mulieres, est Mauors, nihil uidens

Similis apro quæcunq; conturbat mala.

& Homerus eum homicidiis pollutum vocat atque *Iliad. & sæpe etiam aliâs.*
 Alloprofallon, quod subinde ab vna parte ad alteram desciscat. Chrylippus nomen Martis *dæus* interpretans obtrectat & calumniatur, ita exponens ut
 ansam dederit iis qui rationi repugnantem partem, in qua irarum ardores existunt, putent Martis voce innui. Sic alij dicent Venerem esse concupiscentiam,
 10 & Mercurium sermonem, & artes Musas, & Mineruam sapientiam. Vides quantum nos maneat impietatis profundum, si singulos deos in affectiones, facultates, & virtutes transscribamus? Video, aiebat
 15 Pemptides. neque deos mutari in affectiones animi fas est, neque has pro diis putare. Quid ergo, inquit, pater Mars an videtur tibi deus? Respôdit Pemptides Martem sibi deum videri eum, qui partem animi irascententem & virilem componat. Tum exclamâs pater, Ergône, inquit, quod nos perturbat, Pemptida, quod pugnax est & adversariû deum habet?
 20 quod amoris, societatis, & congressus est efficax, eo caret. est verò deus qui homicidia, arma, iacula, murorum oppugnationes, prædationesque inspiciat & gubernet Enyalius & Stratius inde dictus: adfectio
 25 animi & amicitia in nuptias & communitatem desinens nullum deorum testem, inspectorem, ducem, adiutorémque habet? Sed capreas quidem qui venantur, & lépores, syluestre quoddam numen est
 30 quod præsens exhortetur & adiuuet: & Aristæo vota faciunt foueis actis aut laqueis positis qui lupis aut vrsis insidiantur,

Ille feris primus pedicas quia tendere cepit:

& Hercules cùm esset sagittam aui intentaturus, alterius dei auxiliû implorat, ut est apud Aeschylum,

Venator Apollo sagittam rectâ dirigit:

viri autem pulcerrimam amicitia venationem mo-

Ddys. 62.

lientis, neq; deus, neq; genius ullus conatum adiu-
uat? Ego quidem neque quercus, neq; mori, neq; la-
brusca, quam Homerus prædicans *νεκρὸν* ob tene-
ritatem vocat, germine deformius aut deterius ger-
men hominem censeo, mi Daphnæ: cum eius pul-
lulatio progressum habeat pulcritudine cum corpo-
ris tum animi splendentē. Est ne, inquit Daphnæus,
per deos, qui secus sentiat? Ii, aiebat, pater, me her-
cle, qui opinantur arationis, sationis, plantationis
curam diis convenire. Non enim Nymphæ quedam
illis sunt Dryades, eundem cum arbore finem æui
fortitæ: & Bacchus (vt apud Pindarum est) arborum
fructus, autumnumque splendidum efficit: adole-
scentum & puerorum in flore ætatis formandorum
componendorumq; nutritio atq; incrementa nulli
deorum aut geniorum curæ erunt. neq; est qui pro-
curet vt natus homo ad virtutem recta feratur, neq;
indoles eius generosa avertatur & frangatur desti-
tuta ductore, aut ob prauitatem eorum cum quibus
viuit? Mihi quidem hoc turpe dictu videtur, ingra-
tiq; puto est, hoc loco humanitatē deo detrahere,
quæ vsquequaq; dispersa, nulli vsui nostro deest, e-
tiam eorum quorū finis necessarius magis est quàm
pulcer. Ita statim partus noster, sanè non speciosus,
vt qui doloribus & sanguine conficiatur, tamen ha-
bet diuinam inspectricem & obstetricem Lucinam.
Nimirum autem præstabat non nasci, quàm fieri ma-
lum inopia curatoris & custodis. Iam ne ægrotatē
quidem hominē deus deferit, qui istis est præfectus
vsibus, neq; morientem. Sed est quidam qui animas
hinc abducat auxiliarius, qui somnum conciliet, &
animam ad manes deducat. sicut ille ait:

Non nox enim genuit me principem lyræ,
Vatē me, uel medicum: sed qui mortaliū
Animas suis ductor reponam sedibus.

35

Et quidem hæc multas habent difficultates. Nullum
verò

- verò sanctius dici potest studium, neq; certamen, vltimæ contentionem arbitrio suo gubernare magis convenit deo, quàm pulcrorum & formosorum. nihil enim habet turpe, nihil coactum: persuadendo & gratia labor verè dulcis factus ducit ad virtutem
 5 & amiciciam: quæ neq; sine deo potest ad debitum finem pervenire: neq; alium habet ducem & præsidem de diis, quàm Amorem Musarum, Gratiarum, & Veneris sodalem. Desiderij enim suavem segetem
 10 seminans tacitè in viri præcordiis, ut ait Melanippides, suavisissima pulcerrimis permiscet. Aut quomodo aliter dicemus Zeuxippe? Omnino sic potissimum, ait hic: contrarium enim apertè absurdum est. Tum pater: Nōne, inquit, absurdū & hoc sit, cum
 15 amiciciæ quatuor sint geneta, sicut antiqui distinxerunt, primum naturale, secundum cognationis, tertium societatis, quartum amoris, & quodvis reliquorum habeat deum aliquem sibi præfectum, siue Amiciciæ patronum, siue Hospitalem, siue Gentilem aut
 20 Paternum: solum quartum quasi impium absq; procuratore relinquatur? cū quidem plurimum curæ & gubernationis desideret. Id quoque, aiebat ille, à ratione est alienum. Enimverò, intulit pater, Platoni quoque hæc aliquis manū iniecerit. cuius sententia
 25 * & egredientia. Furor enim à corpore in animam diditus intemperie aliqua, aut commixtione, aut noxij spiritus illapsu, morbus est asper ac difficilis. Alius autem est non expers divini instinctus, neque indigena, sed advena afflatus & conturbatio rationis, eiusque principium & motus à meliore est facultate. eius communis adfectio vocatur enthusiasmus, qui est furor divinitus immissus. Sicut enim
 30 *ἔνθουσιον* vocatur quod spiritu est repletum, & *ἑγχείων* quod prudentia: ita huiusmodi exagitatio & fluctuatio animæ enthusiasmus dicitur, ob communicationem diuinioris facultatis. Enthusiasmorum porro genus diuinationi coniunctum sit Appolline
 35

Amicicia genera quatuor.

Furorum genera.

inspirante: cum bacchatione, à Libero est patre?

— *Et cum Corybantibus saltabitis,*

inquit Sophocles. nam Magnæ matris & Panici furores Bacchi cum orgiis conveniunt. Tertium genus à Musis est, quod excitatum in tenera anima atque placida, poëticam & musicâ vim exfufcit. Arimanius autem ille & bellicosus enthusiasmus satis notum est quòd debeatur Marti: cui eo conciti bacchantur sine Gratiis & cithara * * * populum armans. Restat autem furoris quo ratio in homine conturbatur non obscurum aut tranquillum, Daphnæ, genus: de quo è Pemptida hoc quæram * * fructum, thyrsus quassat: diuinorum furorum eum qui circa pueros præclaros & pudicas feminas cernitur, longè acerrimum esse & calidissimū. Nonne enim vides, bellatorem armis positus liberari bellico furore?

Illius ex humeris læti mox arma ministri

Detraxere. — spectatq; deinde reliquos ipse bello defunctus. Bacchicas quoque & Corybanticas saltationes modulatione è trochæo, & cantu è Phrygio modo emoto sedant. Eodémq; modo Pythia à tripode & spiritu digressa conquiescit. Furem autem amatorium, ubi is hominem rectè invasit atq; inflammavit, non Musa aliqua, non demulcens incantatio, non loci mutatio compefcit. Sed & præsentés amant, & absentes desiderant, & interdum sectantur, & noctu ad fores excubant, & sobrij vocant pulcros, & bibentes canunt. Et non, ut quidam dixit, visa poëtarum ob efficacitatem somnia sunt vigilantium: sed de visis amantium est verum. loquuntur tanquam ad præsentés, salutant, incusant. Etenim visus videtur alia simulacra in humido depingere, facilè evanescentia & intellectum destituentia. at visa amantiū quasi vi ignis inscripta in encausto, imagines in memoria relinquūt, motu, vita, sermone prædita, semperq; permanétia. Cato Romanus dice-

dicebat amantis animam degere in amasia * * *
 & species, & mores, & vita, & actiones : quibus du-
 ctus celeriter conficit magnū iter, vt Cynici aiunt:
 compēdiosam inueniens viam ad virtutem. etenim
 5 amicitia * veluti fluctu, adfectione simul cum deo
 invehens. Dico autem summam rei : enthusiasmm
 amantium neque diuino afflatu carere, neque alium
 habere deum præsidentem & aurigam quā eum cui
 nunc rem sacram facimus, diēque festum agimus.
 10 Enimverò cum dii maximè à potētia & vtilitate lau-
 dētur, (quomodo de bonis etiam humanis duo hæc,
 regnum & virtutem, diuinissima, censemus atque ap-
 pellamus) tempus est vt consideremus, an vlli deo-
 rum Amor potentia cedat. Sanè magnam vim victo-
 15 riæ effert Venus, vt Sophocles ait : magna vis Mar-
 tis. & quodammodo reliquorum deorum facultatē
 in hæc duo videmus diuidi, ad bonum aliquod adi-
 piscendum, & ad resistendum malo. ab initio inna-
 tum fuit animis vt Plato ait * * formas. Hoc igitur
 20 initio perpendamus, quòd res venerea denario
 prostat : neque eius gratia quisquam non amans vel
 laborem pertulit, vel periculum adiit vllum. Ac ne
 hæc Phrynas nominemus, amice, aut Laidas, Gna-
 thænum

*Amoris siue
Cupidinis
potentia.*

25 *Sub uesteram lucernæ succendens iubar* *
 sæpenumero expectans & vocans præteritur.
 At subito exoriens uentus — magni amoris
 ac desiderij, concubitus cum femina reddidit præ-
 cio Tantalii talentis comparabilem. Adeò imbecillis
 30 & fastidiosa est Veneris gratia, Amore non adspiran-
 te. Idque hoc argumento magis etiam cognosces.
 Multi cōcubitus focios passi sunt esse alios, nō cum
 scortis modò, sed etiam vxores iis suas prostituē-
 tes. vt Cabbas ille Romanus, qui cū Mœcenatem
 35 excepisset, & eum nutibus videret ad suam vxorem
 alludere, sensim capite inclinato somnum simulauit.
 cū autem interim seruorum quidā ad mensam ac-

cessisset extrinsecus, ac vinum suffuraretur, apertis oculis, Perdite, inquit, an nescis me soli dormire Mœcenati. Hoc quidem indignum est facinus fortasse: & erat quoque Cabbas fannio. Argis contentio erat Nicostrato & Phayllo de republica. Eò cum venisset Philippus rex, apparebat hunc si vxorẽ que erat insigni forma, rege abvtendam præberet, magistratum aliquẽ sibi & principatum impetraturũ. cũque sentiret hoc Nicostratus, & circa fores domus obambulet, Phayllus vxori crepidas subligauit, chlamydẽque & causia Macedonica ornatam, tanquam vnum de pueris regiis, ignotam aliis regi submit. An verò cum tot fuerint sintque amatores, vllum nosti qui vel Iouis honorandi gratia amasium
 * prostituisset? Non quidem puto: vnde enim? quando etiam tyrannorum qui se dictis aut factis in rep. opponat, nemo est: multi autem qui de amore formosorum & bonorũ aduersus eos certamina susceperint. Perhibitum est enim Aristogatonem Atheniensem & Menalippum Agrigentinum non contendiffe cum tyrannis, etsi eos viderent omnia vastare, & violentæ indulgere libidini. postquam autem tyranni eorum tentarunt amasios, tanquam asyla & sacrosancta defensuri cum capitis periculo illis restiterunt. Fertur etiam Alexandrum Theodoro Pro-
 teæ fratri scripsisse, Mitte mihi musicam tuam, & pro ea talenta x accipe, nisi ipsam amas. & rursus cum vnus de sociis Antipatridas ad ipsum cum psalteria comesatum venisset, & ea perplacuisset, quæsiuisset ex Antipatrida, nũmnam amaret psalteriam: cũque is admodum à se eam diligere respondisset: fatum Malè ergo pereas malus: abstinuisset etiam cõtactu mulieris. Porrò autem considera, quantum amoris adfit operibus Martiis, nõ ignaui (vt Euripides vocat) non mollis,

Non mollibus puellarum infixi genis.

Vir enim Amoris instiuctu repletus, nihil indiget Marte

Marte pugnaturus in hostem : sed sui dei fretus præsentia, per

Ignem, marisq; fluctus, atq; turbines

Venti paratus est transire, —

5 amici gratia, prout is iusserit. Etenim de Niobæ filiis apud Sophoclem, cum ij sagittis necarentur, vnus nullum alium auxiliarium inclamat, quam amasium:

10 O * *circum me componere.*

Scitis verò Cleomachus Pharfalius qua de causa in pugna perierit? Mihi sanè, inquit Pemptidas, ignotum est, sed audire velim. Et profectò cognitione digna res est, aiebat pater. Flagrante inter Chalcidenses & Eretrienſes bello, Chalcidensibus auxilio venerat Cleomachus. Videbantur autem hi peditatu *Cleomachus* satis valere, sed equites hostium pellere magni erat *chus*. arduique res laboris. itaque Cleomachum focij hortabantur, magno virum animo, vt primus equitatum hostilè invaderet. Is ex amasio qui vnà aderat quaesivit, spectatòrne esse certaminis vellet: cumque is affirmasset, blandèque exosculatus galeam ei imposuisset, animo elatiore iam Cleomachus Theſſalorū optimis ad se collectis, alacriter in hostem irruit, ita vt equitatum eorum conturbauerit atq; disiecerit. fugaque exinde etiam grauis armaturæ militum facta, vi Chalcidenses victoriam obtinuerunt, Cleomacho in pugna interfecto. Eius sepulcrum in foro monstrant Chalcidenses, cui etiamnum magna insistit columna. cumque antè masculum amorem vituperassent, tum altero magis amplexi sunt atque honorauerunt. Aristoteles Cleomachum quidem scribit mortuum, cum pugna vicisset Eretrienſes. eum verò, cui osculum amasius dedit, fuisse de Chalcidensibus è Thracia, missum auxilio Chalcidensibus Eubœensibus. itaque cani apud Chalcidenses: O puer *Impiè*, ri, quibus bonæ gratiæ boniq; parentes obtigerūt,

non invidete bonis formæ & ætatis fructum. cum fortitudine enim etiam membra soluens amor in Chalcidensium floret urbibus. Dionysius poëta in quæstionibus Antonem amatoris, amasij nomē Philistum prodit. Apud nos, Pemptida, Thebanos non ne amator amasium armatura donat, inscripto nomine ardetæ? Mutavit autem apud nos ordinem grauis armaturæ Pammenes, amatorius homo. & Homerū culpauit ut amoris ignarum, qui secundum tribus & curias institueret manipulos Achæorū, neq; amorē iuxta amasium collocasset, ut sic illud fieret, quod *Ilia. β, 362.* ipse dixit:

Aspida tunc scutum, galeam galea, atq; uirum uir

Fulciebat. — quæ sola est inuicta acies.

Nam tribules profectō, familiares, adeoque parentes etiam & liberos sunt qui deferant. per medios amatorem & amasium nullus vnquam penetrauit hostis. qui etiam nulla cogente necessitate ostentant audaciam suam & vitæ contemptū. Sic Thero Thesalus sinistram parieti applicuit, & sensu dextra stricto pollicem amputauit, provocans ad hoc æmulandum riualem, alius quidam cum in pugna cecidisset in faciem, ab hoste iam icturo petiit ut expectaret tantisper dum se in tergum converteret, ne amasius eum videret in tergo vulneratum. Non modò itaq; bellicosissimæ gentes amoris sunt deditissimæ, Bæoti, Lacedæmonij, Cretenses: sed & de veteribus Meleager, Achilles, Aristomenes, Cimon, Epaminondas. nam & hic amasios habuit Asopicum & Caphisodorum, qui cum eo apud Mantineam occubuit, ac iuxta sepultus est. & Mo * terribiorē hostibus factū quod primū substitisset & ferisset Eucnamus Amphissenis, heroicis honoribus est à Phocensibus ornatus. Herculis verò amores enumerare est ob multitudinem molestum. Iolaum certē existimantes fuisse amasium eius, etiamnum veneratur, amorēque amantibus amasij iureiurando apud sepul-

pulcrum eius firmare solent. fertur etiam rei medica peritus cum esset, Alcestim iam desperatam Admeto restituisse coniugis amatori, suo amasio. Quin & Apollinem Admeti fuisse amatorem fabulae aiunt,
 5 ideoque ei per magnum annum seruiuisse. Commodum autem nobis incidit Alcestidis mentio. Nam cum Marte quidem non multum est mulieribus rei furor autem amatorius ad audendum aliquid, atque etiam moriendum impellit. Quod si quid ad veritatem fabulae conducunt, Alcestis, Protefilaus, & Orpheus Eurydice ostendunt, soli Amori Plutonium esse dicto audientem, quanquam hic adversus alios omnes, ut est apud Sophoclem, neque aequitatem curat, neque gratiam,

15 *Soloque iure simpliciter stricto utitur:*
 tamen amantes reveretur, iisque solis non est implacabilis neque indomitus. Proinde bonum quidem est, amice, sacris initiatum esse Eleusiniis. ego autem
 20 Amoris orgia agentibus eiusque mystis video meliorem esse apud manes conditionem: neque fidem fabulis adhibens, neque omnem tamen derogans. Bene enim dicunt, & diuina quadam fortuna veritatem attingunt, dicentes Amori deditis reditum ab inferis concedi: quorsum autem & quomodo ignorant, vel
 25 uti à semita aberrantes, quam primus hominum Plato philosophiae auxilio perspexit. Sunt quidem etiam in Aegyptiorum fabulis exilia quaedam veritatis vestigia: sed indagatorem desiderant acutum, & qui magna è parvis venari queat. itaque ea missa faciemus.
 30 Ceterum post vim Amoris tantam, iam nunc consideremus eius erga homines benignitatem & gratiam. non an multa ipso utentibus bona paret: cum haec omnibus sint manifesta: sed an pluribus ac maioribus commoditatibus amantes adficiat. Nam Euripides quidem, quanquam amatorius minimè hoc admiratus praedicavit, — *musicam*

Amor docet, quamlibet eius rudem prius.

ille verò & socordem antè, prudentem facit, & fortem qui priùs inaudax erat: (quomodo advrendo ligna de mollibus dura redigunt) munificus autem & liberalis fit omnis amans, quanquam adhuc fuerit tenax, avaricia ista & pusillanimitate quasi ferro igne emollita: ita ut magis iam gaudeat dâns amasio, quàm ab alio accipiens. Nostis enim, quomodo ad Anytum Anthemionis F. cum splendido convivio hospites excepisset, comestatum venerit Alcibiades amasius eius, & dimidiò ferè poculorum ablato discesserit. hospitibusque molestè ferentibus, & contumeliosè Anytum ab Alcibiade tractatum esse dicentibus, ac superbè responderit Anytus: immò humaniter sanè, qui, cum licuerit ei omnia auferre, tam multa mihi reliquerit. His delectatus Zeuxippus: dij boni, inquit, quàm parum abest quin à maioribus ad nos propagatum Anyti propter Socratem & philosophiam odium aboleretis: si quidem ita placidus in amore & generosus fuit. Esto, inquit pater. Præterea autem è morosis & tristibus in convivio humaniores redigit atque suaviore. nam sic ut

Fit domus accensi flammis illustrior ignis:

ita hominem quoque calor amoris facit luculentior. Multi tamen sunt, quibus aliquid planè rationi adversum accidit. qui si in ædibus noctu fulgorem videant, diuinum hoc deputant, atque admirantur: cum verò animum abiectum & humilem subito impleri vident elatione, libertate, magnificentie studio, venustate, largitate, non subit iis re ipsa coactis Telemachi illud dicere:

Odyss. π. 183

Omni no est est aliquis intus deus. —

Illud verò, aiebat Daphnæus, nonne diuinum est, quòd amator reliqua omnia contemnens ferè, non socios modò & familiares, sed leges etiam, magistratus, reges, nihilque metuens aut demerens, atque etiam

etiam bellicosum fulmen audens subsistere: simul atque formosum vidit,

Vt gallus alas trepidus dimittens pauet,

omnisque eius audacia & ferocia animi penitus cōcidit. Est verò apud Musas non indigna quæ commemoretur Sappho. Nam Romani quidem Cacus Vulcani F. aiunt ignem & flammam ex ore evo-
 10 muisse. ipsa autem verè igni mixta loquitur, & per carmina calorem corde conceptum emittit, suave sonantibus musis amoris medicans suo, ut ait Philoxenus. Sed nisi ob Lysandræ amorem oblitus es, Daphnæ veterum oblectamentorum, in memoriam
 15 reduc nobis elegantes illos Sapphus versus, ubi ait repente visa sibi amasia vocem inhibitam, arsisse corpus, seque pallore, tremore, & vertigine correptam. Cum id carmen recitasset Daphnæus, ut excipiens sermonem pater, An non, inquit, hæc apertè ostendunt à deo occupatum animum? non hic animi
 20 æstus diuinus? quid tale aut tantum accidit Pythiæ cum tripodem attigit? quemnam orgia agentium tibia, & Magnæ matris carmina atque tympanum sic animo abalienauerunt? Idem corpus, eandem pulcritudinem multis cernentibus, solus amatorius homo capitur. idque certa de causa. non enim intelligi
 25 mus Menandrica ista,

— est morbus opportunitas

Anima, quod ictus vulnus accipit graue.

sed in causa est deus, alium tangens, alium præteriens. Quod autem initio tempestiuum dicere fuit, id ne nunc quidem ad animum accidens, & in buccam veniens, ut optimus ait Aeschylus, puto omit-
 30 tendum: est enim valdè magnum. Fortassis enim, amice, reliqua etià omnia, quæ sensu nullo percipiuntur, alia per fabulas, alia legibus, alia denique ratione fidè principiò invenerunt. certè ut de diis hæc conciperemus, quæ obtinet, opinionem, omnino autores nobis

ducēsque fuerunt poëtę & legum latores : adde his
 tertio loco philosophos . Omnes hoc vno dicunt
 ore esse deos. de numero eorū, ordine, natura, & po-
 testate maximę sunt inter ipsos diffensiones. Quos
 enim philosophi deos agnoscunt, ij morborum, se-
 nij, laborūque expertes perhibētur, qui (vt ille ait)
 latē sonantem Acherontis effugere traiectum. Itaq;
 etiam philosophi poëtarum istas Eridas . Litas non
 admittunt, neque Terrorem & Metum volunt deos,
 aut Martis esse filios. in multis rebus etiam legum
 conditoribus repugnant. vt Xenophanes, qui Aegy-
 ptiis præcipiebat, si Osirin mortalem crederent, ne
 eum colerent, si deum, ne deplorarent. Rursum poe-
 tæ & legumlatores neque audire philosophos, neq;
 intelligere possunt, quando hi ideas quasdam, & nu-
 meros, & vnitates, & spiritus pro diis ponunt deni-
 que maxima est sententiarum diuersitas & repugnā-
 tia. Ergo sicvt olim fuerunt Athenis tres factiones,
 Paralorum, Epacriorum, Pedæorum, inter se discor-
 des & animis abalienatis : quę tamen in vnum coe-
 untes, communibus suffragiis Solonem composito-
 rem, arbitrum, & legumlatorem delegerunt, qui ci-
 tra controversiam omnibus aliis virtute videbatur
 anteire. sic tres illę sectę de diis dissentientes, alię-
 quę suis suffragiis aliō tendentes, neque facilē vna
 alterius sententię subscribentes, de vno Amore con-
 sentiunt, cūque vnanimis in deorum numero po-
 nunt poetarum, philosophorum, legislatorumque
 maximi, confertim collaudantes, & prolixē. Pitta-
 cum quidem Alcæus negat à Mitylenæis consensu
 * creatum tyrannum. Nobis autem rex, princeps, &
 moderator ab Hesiodo, Platone, & Solone in Aca-
 demiam ex Helicone deducitur, coronatūque & or-
 natus inuehitur cum multis amicicię societatisque
 bigis. non quales ait Euripides

Sine ære facta contineri compede:

frigi-

frigidam ille & moleſtam uſus cauſa præ turpitudi-
 ne prætexens amori neceſſitatem. Sed quæ alis ferā-
 tur, ad res pulcerrimas & diuinioreſ, de quibus alij
 meliùs dixerunt. Hæc locuto patre, Soclarus: vides,
 5 inquit, iterum te eandem incurrere culpam? qui ne-
 ſcio quomodo vi te ſubducis, iniuſtèq; (liceat enim
 dicere quod ſentio) debita nos defraudas ſacri ſer-
 monis explicatione. nam & nuper Platonis Aegy-
 ptiorumq; quaſi inuitus mētionem cūm feciſſeſ, de-
 10 inde eoſ præteriſti, & nunc idem facis. Sanè quæ
 Plato, aut potiùs opera ipſius deæ iſtæ elocutæ ſunt
 diſertè, ne iubentibus quidem nobis te relaturū ar-
 bitror. quod verò obſcurè innuiſti Aegyptiorum fa-
 bulam de amore cum Platonis ſententiis eodē re-
 15 dire, id omnino tibi explicādum & apud noſ ediſſe-
 rendum eſt. erimus autem contenti, etiam ſi pauca
 de rebus magnis audiamus. Rogantibus ſimul etiam
 aliis, pater ſic diſſeruit. Aegyptij eodem quo Græci
 modo duoſ faciunt Cupidineſ, vulgarē vnum, (qui
 20 Pandemoſ eſt) alterum cœleſtem, tertium autem
 cenſent eſſe Solem, * Venerem valdè venerantur.
 Noſ autem videmus magnam eſſe Cupidiniſ cum
 Sole ſimilitudinē. Igniſ enim neutrum eſt, quod
 putauerunt quidam. * autem calor dulciſ & geni-
 25 tabiliſ qui ab eo deſertur, corpori præbet nutrimen-
 tum, lumen, & diſmiſſionem * ea verò inde ani-
 miſ. Vt autem Sol per nubes & caliginē calidio-
 res radioſ mittit: ſic amor poſt iras & obtreſtatio-
 nem reconciliato amariſ ſuauior fit, & acrior. Et ſic
 30 vt Solem accendi exſtinguiq; putant nonnulli: ſic
 etiam de amore tanquam mortali & inſtabili cogi-
 tant. Iam neque corporiſ conſtitutio non exercita-
 ti Solem, neque amorem ferre poteſt animuſ non
 erudituſ liberaliter: vtrunq; eodem pacto ſtatu ſuo
 35 mouetur, morboq; corripitur, dei vim, nō ſuam cul-
 pans imbecillitatem. Hoc tamen intereſt, quòd Sol
 pulcra & turpia oſtendit in terra intuentibuſ. Amor

*Soliſ & a-
 moriſ com-
 paratio.*

tantum curat pulcrorum splendorem & in hæc sola
 inspicere atque intentos esse finit, reliqua omnia iu-
 bet contemnere. Terram autem dum Veneris affi-
 * ciunt vocabulo, similitudinem quandam assequun-
 tur. etenim admisceri aliquid ei diuinum ac cœleste
 potest: per se sola inefficax est ac renebrosa Sole nō
 affulgente, sicut Venus absente Amore. Probabile
 itaque est Lunam Veneri, Solem Cupidini adsimi-
 lem esse, potius quàm ullis aliis ē numero deorum:
 non esse tamen prorsus eosdem. nō enim idem cum 10
 anima est corpus, sed ab eo diuersum: sicut Sol etiā
 oculis, Amor sola mente cernitur. Quod si non vi-
 deatur dictum hoc acerbius, contraria pronunciaue-
 ro esse Solis & Amoris effecta. Avertit enim Amor
 animum ab intelligibilibus ad sensilia, venustate 15
 & splendore ad spectus illiciens, persuadensque ut
 * semper in se & circa se * reliqua & veritatem a-
 * lij cui * autem nihil. Infelices autem in amore
 videmur euntes secundum terram, ut ait Euripides,
 quia alterius vitæ sumus imperiti, aut potius eorum 20
 obliuione, quorum Amor est recordatio. Sicut enim
 cum à sopore excitati in copiosam & splendidam lu-
 cem prodimus, omnia quæ animo per somnium ob-
 lata fuere evanescunt: ita eorū quæ hæc sunt & mu-
 tantur memoriam percellere Sol, & inficere solet in- 25
 telligentiam, cum ob voluptatem & admirationem
 istorum obliuiscimur. Et quidem res ipsa verè ibi &
 circum ista animis obtingit. hæc autem * som-
 niorum amplectitur, stupetque rem pulcerrimam &
 diuinissimam. 30

Somnia fuderunt fallacia dulcia circum:
 cum persuasum habeat hic omnia esse honesta & pre-
 ciosa, nisi obtingat diuinus & modestus amor qui
 medeatur & seruet * per corpora veniens bo-
 nus ad veritatem ex inferis, & campum veritatis: cu- 35
 * ius copia, mūdicies, & falsi vacuitas fundata est, pul-
 * critudinem amplecti, & congregi aliquanto post tē-
 pore

pore desiderant: efferens sursumque emittens benigne adstat sicut mysteriorum in sacris præmonstrator: huc rursus missis, ipsa quidem per se anima non congregitur, sed per corpus. Sicut autem geometrarum pueris, qui nondum initiari per se possunt formarum corporis & passionis expertium contemplationi, tabulæ & visibilia effingentes exempla sphaerarum, cuborum, dodecaëdrorum proponunt: sic nobis celestis Amor pulchrorum pulchra specula, mortalia & mortibus obnoxia diuinorum & sola mente cernendorum machinatus, in figuris coloribus formisque adolestentium rutilantia ea nobis exhibet, memoriâque his initio inflammata sensum excitat. unde obprauitatem nonnulli amicorum & familiarium extinguere conantes vi & absque ratione animi istam affectionem, nullum eius fructum perceperunt utilem, sed fumo sese & tumultu oppleuerunt, aut ad voluptates tenebrosas & illegitimas effuse ruentes contabuerunt. Qui autem sana ratione verecunde tantam furorem ei igni ademerunt, & in animo reliquerunt lumen atque fulgorem cum calore: (non concussione, ut quidam dixit, mouentis se ad semen, & lapsum atomorum ob tenuitatem & titillationem elisarum: sed diffusionem mirabilem & fecundam tanquam in planta germinante & augetescente, meatibusque aperientem obsequij & benevolentiae) in paruo temporis spacio corpus amasiorum prætereuntes intus feruntur, indolemque attingunt eorum, & avocato visu, invicem sese in actionibus & sermonibus iam cõtuentur, si qua honesti species & simulacrum in animis insit. sin verò, iis valere iussis, aliò se conferunt: apis in morem, quæ multa viridia & florentia præterit, quia iis nihil mellis insit. ubi verò vestigiũ aliquod diuinitatis, defluxumque & similitudinem abblandiẽtem nacti sunt: iam præ voluptate & admiratione extra se rapti eam adsecantur, suntque amicissimè affecti adversus illud verè omnibus

*Amor Fauo-
nij & Iri-
dis filius.*

amabile, beatum, diligendúmq; Poëta quidem ple-
raque ita de Amore scribunt, vt ad eum alludere &
inter comendandum ista canere videantur: pauca de
eo seriò dicunt, siue prudentes hoc & dedita opera,
siue deo ad veritatem ducēte. De his est etiam, quod
de natalibus eius dicunt: Acerrimum deorum pe-
perit pulchrè calceata Iris, auricomo mixta Fauonio.
nisi fortè grammatici fidem vobis fecerunt, qui hác
comparationem ob adfectus huius varietatem aiunt
institutá. Quorsum enim alió? aiebat Daphnæus. Au-
dite, inquit pater. sic. n. cogit nos loqui id quod vi-
detur. Iris quidē affectio est visus, eiúsq; refractio q-
dā quādo sensim roridæ, læui aut & mediocriter illu-
minatæ nubi is incidens, solē refractis radiis eiúsq;
lumen intuetur, opinionémq; nobis hanc facit, qua-
si verò id quod videmus in ipsa insit nube. Sic & A-
moris callidum commentum in generosis pulcríq;
amantibus quandam efficit refractionem memoriæ
ab iis quæ foris apparent & dicuntur pulcra, ad diui-
num illud, amabile, veréque beatum & admirandum
pulcrum. Verùm plerique in pueris & mulieribus tā
quam speculis expressam eius imaginem consectan-
tes & apprahēdentes, nihil stabilius voluptate do-
lori permixtæ possunt adipisci: videtúrq; ea verti-
go, is error eos pervertere, vt in nubibus tanquam
vmbis iane captent desiderium: puerorum in mo-
rem, qui arcum cœlestem manibus volunt arripere,
id quod apparet ipsis captantes. Alio modo se inge-
nuus & modestus gerit amator. Ibi enim refrangi-
tur ad diuinam & sola mente contuendam pulcritu-
dinem: & pulcritudine oblata visibilis corporis, eo
vti tanquam memoriæ instrumento satis habet, & in
eius consuetudine læticiáq; inde percepta magis e-
tiam intellectus ipsis inflammatur. itaq; neq; hæc cū
corpore degens lucem illam desiderantes & admirá-
tes desidēt: neq; post mortem eò delati, huc rursum
profugientes ad fores & domicilia recēns maritato-
rum

rum corporum obversantur, imagunculæ difficilia
exhibentes somnia virorum & mulierum voluptati
& corpori deditorum, & quibus nullo iure amantiū
nomen tribuatur. Qui enim verè est amatorius, eò
9 profectus, & quantum fas est pulcrorum vsus cōsue-
tudine, alatus est, & orgiis initiatus semper circa
Themidem versatur sursum choreas ducens atque
vnà circumvehens: donec rursus in Lunæ & Vene-
ris prata veniens & obdormiens, nouum ortum au-
10 spicetur. Sed hæc maioris sunt proposito argumen-
ti. Cæterum Amori id quoque adest, quod reliquis
diis adesse Euripides dixit:

Ab hominibus se gaudet honoribus adfici:

& contrà. Est enim benignissimus iis, qui scitè eum *Hippolyto.*
15 suscipiunt: grauis contumaciter eum auersantibus.
& neq; hospitū supplicūmq; iniurias tam celeriter
Iupiter Hospitalis, neq; parentū imprecationem Ge-
nitalis persequitur atq; vlciscitur: quàm mox ama-
tores circumscriptos Cupido exaudit, rudium & su-
20 perborum hominum vindex. Quid enim referā Eu-
synthetum & Leucomantidem, quæ in Cypro para-
kyptusa, id est prospiciens, etiamuū appellatur. Vos
autem fortasse non audiuitis pœnam Gorgūs Cre-
tensis, cui idem ferè vsu venit, quod parakypusæ. nē
25 si quod hæc quidem caput exferens vt amatorē suum
effferri videret, in lapidem est conversa. Gorgonem
adamauit Asander, iuuenis probus, & qui illustri na-
tus genere è re lauta ad tenuem redactus fortunam,
tamen nusquam de seipso desperaret: sed Gorgo-
30 nem, quæ ob diuitias (vti apparebat) à multis certa-
tim petebatur, vxorem sibi dari postulauit: cognat-
us ipse quidem, & qui suam causam omnibus puel-
læ tutoribus ac necessariis probasset, multos tamen
& egregios haberet riuales.

(Desunt valdè multa.)

Porro quas dicunt causas & generationes amoris,
neutrius sunt sexus propriæ, sed communes vtrius-

que. Nam imagines profectò quæ amorem propen-
 sos subeunt ac discurrunt, mouentq; & titillant cor-
 pus ad semen prolabens aliis figurationibus nō pos-
 sunt à pueris, nequeunt à feminis. & pulcras has sa-
 crasq; recordationes vocamus nos ad diuinam, ve-
 ram, ac cœlestem illam pulcritudinem, quibus quasi
 alis animus subleuatur. Quid ergo impedit, quo mi-
 nus proficiscantur vt à pueris & adolescentulis, ita
 & à mulieribus, quando indoles casta & modesta in
 ætate florente & venustate formæ elucescit? quo-
 modo rectum calceum pedis pulcritudinē monstra-
 re dixit Aristo. cū in forma honesta & corpore pu-
 ro vestigia animæ erecta conspiciunt ij, qui isthæc
 animadvertere callent. Non enim voluptatum qui-
 dem studiosus interrogatus vtrum

Ad mulieres inclinet, aut potius mares, cū respōderet

In partem utranq; pulcritudo me nouet,

videbitur convenienter suæ cupiditati respondisse:

amator autem formæ & generosus membrorū disci-
 mine non pulcritudine & indole suos amores mo-
 derabitur. sanè equorum studiosus nō minus ample

Ilia, v. 295.

stetur Podargi celeritatem, quàm Aetham Agame-
 mnoneam, venationiq; deditus nō masculis tantūm

canibus gaudet, sed etiā Cretenses Spartanāsq; ca-
 nículas alit: pulcritudinis verò & humanitatis amās

non erit idem aduersus eundem sexum, sed tanquā
 vestium discrimen statuet inter eos? Atqui formam

Pro feminis

virtutis esse florem dicunt. absurdum verò dictū est,

mulieres non florere, neq; indolem ad virtutem a-
 ptam ostendere. Rectè quidem Aeschylus scripsit,

Flagrans mulieris oculus adolescentulæ

Me neutiquam latebit, expertæ uirum.

Ergo in forma mulieris ingenij procacis, impudici
 & corrupti indicia exstant, modesti & pudici nullū

lumen effulgebit? aut multa quidem inerunt & appa-
 rebunt, nullum tamen mouebit & amorem alliciet?

neutrum

neutrum profectò horū veritati & rationi congruit. sed cōmuniter, sicvt demonstratum est iis in vtroq; inhærentibus sexu, velvti inani exstante * O Daphnæ, illas impugnemus rationes, quas modò retulit Zeuxippus, amorem idem faciens cum incompōsitā cupiditate, & quæ animum ad lasciuia impellat. non quòd itā sentiret ipse, sed sæpenumerò audisset morosos & amoris rudes viros, quorū alij miseris mulierculas cum dote attractas cū in rei familiaris administrationem & ratiocinationes illiberales coniecerunt, quotidie cum iis delitigant: alij pueros potiùs quàm mulieres sectantes, quomodo cicadæ in scillam aut aliud tale suum semen dimittunt, ita celeriter libidine exsaturata in quouis corpore aut valedicunt matrimonio, aut id curæ non habent, neque operam dant vt ament & amentur. Stergesthæ autem stergen, quod est diligi & diligere, vnica littera à stegen, quod est perferre, differunt, pri-
 25 māq; fronte ostendere videntur benevolentiam tēpore & consuetudine necessitati permixtam. Cui verò coniugio Amor adspirauerit, primū tāquam è Platonica ciuitate eiicit voces Meum, Tuum. non enim simpliciter communia amicorum * sed corporibus tantū definientes animas vi cōducunt & colliquāt, cū neq; velint duo esse, neq; duo se esse censeant. Deinde mutua reverentia, qua maximè opus habet coniugium. Nam externa illa, legum necessitate magis quàm voluntate constricta, ob pudorem & metum,

*Amoris &
libidinis dī
scrimen.*

30 *Per multa fræna, multaq; gubernacula*
desiderat. Amori tantum adest continentiæ, modestiæ, fidelitatis, vt etiā si libidinofam attigerit animam, eā ab aliis amoribus avertat, ferociāq; & proteruitate excisis, verecundiam, taciturnitatem, tranquillitatem, modestiāq; conciliet, vnīq; amatori faciat morigeram. Inaudiuistis haud dubiè quid Lai-
 35 *Lais.*
dī obtigerit. Nobilis illa, & tā multis amata viris, q̄

*Amoris er-
ga maritū
historia.*

fui desiderio Græciam inflammavit, atque adeò de qua duo maria certauerunt: postquam eam Hippolochi Theffali amor invasit, Acrocorintho, qui viridi (vt ille ait) vnda alluitur, deserto, magnum aliorū amatorum clam subterfugiens exercitum, modeste ad eum concessit. ibi verò eam mulieres invidia pulcritudinis & æmulatione impulsæ in templum Veneris adductam lapidibus obruerunt: vnde, vt probabile est, hodièq; Veneris homicidæ templum dicitur. Nouimus etiam ancillulas, quæ herorū cōcubitum fugerint, & priuatos qui reginas spreuerint, cum cor eorum dominio suo Amor occupasset. Sic vt enim Romæ dictatore creato reliqui magistratus abdicantur omnes: sic quos Amor dominus invasit, illi à reliquis omnibus dominis liberi & manumissi tanquam sacris addicti serui postmodo degunt. Mulier autem ingenua, vi amoris cum suo temperata marito, amplexus vrsarum & draconum potius sustinebit, quàm contrectationem & concubitum alieni viri. Cuius rei cum ab vndè exemplorum sit, apud vos Cupidinis populares atq; cultores tamē par est Cammæ Galaticæ mulieris facinus referre. Hæc cum esset forma venustissima, vxor Sinati Galatiæ reguli, adamata fuit à Synorige Galatarū potentissimo. qui cum marito viuente neque persuasurum se mulieri adulterium, neq; vim inferre posse videret, Sinatum interfecit. Erat Cammæ refugium & solamen calamitatis, sacerdotium Dianæ auitum, in cuius æde plerumq; commorabatur, neminem admittens, quanquam multi ipsam & potentes ambirent. Cum autem Synorix ausus esset eam de nuptiis appellare, non subterfugit, neq; facinus eius culpauit, ad quod scilicet non alia prauitas, sed amor ipsius & desiderium impulisset. Ergo Synorix fidens Cammæ, venit eam in matrimonium petiturum. Occurrit mulier, datq; dextra ad arā Dianæ hominē adduxit. Ibi cum de mulso, quod veneno infecerat, è patera libauisset, dimi-

dimidium ipsa ebibit, reliquumq; Synorigi ebibendum propinauit. postquam ebibisse vidit, altè sublato eiulatu, nomine maritum invocans, Hanc ego, inquit, diem præstolans adhuc sine te Sinate carissimè vitam acerbam toleraui. nunc verò latus me accipe, vltam tui gratia scelestissimum virum, utq; tibi vitæ, ita huic mortis sociam perlibenter factam. Ac Synorix quidem lectica vectus, paulo post viuenti finem fecit: Cammam ferunt diem illam noctemque supervixisse, valdeq; alacrem & hilarem decessisse. Talia multa cum sint facta & apud nos, & apud barbaros, quis eos ferat qui Venerè maledictis incessunt, negantq; eam amorì adiunctam posse amiciciæ autorem fieri. Maris quidem cum mare consuetudinem, potiùs verò intemperantiam & lasciuiam aliquis considerans, dicere possit: Probè.

Non Veneris hæc sunt opera, sed libidinis.

itaque qui corpus suum libenter prostituunt, eos omnium deterrimos censemus, nullamq; iis fidem, nullam reverentiam, nullum amiciciæ usum tribuimus: sed verè, ut est apud Sophoclem:

Tales amicos quisquis amittit, solet

Gaudere: quicq; habent, cupiunt amittere.

qui verò non mala indole præditi decepti aut vim passi sunt, neminem hominum magis oderunt quam autores sceleris, eosque semper suspectos & invidiosos habent, ac oblata occasione iniuriam graviter vlciscuntur. Nam Archelaum Crateuas, quem is amasium habuerat, interfecit, & Alexandrum Pheræum Pytholaus. & amasius Periandrum Ambraciotarum tyrannum necavit, ægrè ferens se ab eo interrogatum ecquid vterum ferret. * * simul cū vxoribus, Pro matrimonio. initia hæc sunt amiciciæ, tanquam magnorum sacrorum communicatio. Et voluptatis quidem exigua est portio. sed qui hinc quotidie pullulat honor, gratia, amor mutuus, atque fides ostendit Delphos ne-

quaquam delirasse, qui Venerem harma quasi cū-
rum à coniunctione nominauerunt: neque Home-
rum, qui coniugum concubitum amiciciæ voce or-
nauit. tum Solonem peritissimū fuisse coniugalium
legum conditorem, qui ter minimū quouis men-
se maritum cum vxore coire iussit, nō sanè volupta-
tis causa: sed sicut ciuitates inter se fœdera tēporis
aliquo intervallo renouant: ita volens amiciciā ma-
trimonij subinde hac ratione instaurari. Atq; mul-
* ta, inquires, malè & furiosè agunt mulieres amantes. 10
nōne verò plura masculus amor habet fœda? * *
mori, & inscriptionē sepulcri nancisci. Sed quemad-
modum ea affectio furor aduersum pueros, ita neu-
trum amor est. Cæterum omnem mulieribus detra-
here virtutem, rationi repugnat. & cū earum pu- 15
dicicia, prudentia, fides, iusticia, quin & fortitudo,
audacia, magnanimitas in multis elucescat insignis,
* planè ineptum est, naturam earum ad alia omnia of-
ficia idoneam, vituperandi gratia dici ad solam ami-
ciciam nihil habere concinnitatis. Nam & virorum 20
suorum & liberorum suorū amantes sunt natura mu-
lieres, & naturales illas diligendi adfectiones tan-
quam vber aliquis ager in se habent, facilèque reci-
piunt amorem, neque à Gratiis neq; à Suadela alie-
næ. Quo autem modo poësis sermoni condimenta 25
quædam modulorum, mensurarum, rhythmorū ac-
commodans, cū ea quæ ad docendum faciunt effi-
caciora, tum ea quæ nocent cautu minùs facilia re-
degit: sic natura mulieri accommodans venustatem
adspectus, & illecebram vocis formæq; impudicæ 30
ad luxuriam & dolos, honestæ ad benevolentiam vi-
ri parandam multum contulit adiumenti. Equidem
Plato Xenocratem, aliàs generosum & magnanimū,
sed interim moribus austerissimis, hortatus est vt
Gratiis rem sacram faceret. Probam autem & pudic- 35
cam mulierem aliquis iuberet nō ineptè Amori im-
molare, vt propicius & iucundus matrimonio ad-
sit.

fit. * muliebribus. neque vir ad aliam se conferens, cogatur dicere isthæc comœdiæ verba:

Qualem miser mulierem afficio iniuria.

9 Etenim in coniugio amare quàm amari maius est bonum: utpote abolens multa, immò omnia delicta quæ matrimonium corrumpunt atque dissipant. Iam vehementes illæ animi commotiones & morsus, mi Zeuxippe, qui initio connubij interveniunt, non est ut vereare tanquam vlcus aut laniationem. quanquã
10 ne hoc quidem sit reformidandum, cum proba muliere etiam accepto vulnere connasci: quomodo etiam arbores inter se coalescunt. est autẽ exulceratio fetus producendi initium. non enim permiscetur, quæ se invicẽ non adfecerunt. Perturbant etiam
15 mathemata pueros, cum ad ea se primùm conferunt, & philosophia adolescentes. at neq; his semper adhærescit illa acerbitas, neque morsus amâtibz. sed quemadmodum fit liquoribus in vnũ confusis, principio efferuescentiam quandam & conturbationem
20 Amor efficere videtur, paulo pòst tẽpore subsidens & repurgatus stabilissimã adfectionem gignit. Hęc enim est re vera totorum per tota mixtio, quando amantes vicissim vnà viuunt. * Epicureis contactibus istis & complexionibus videtur collisiones
25 percipere & resultus, vnitionem autem tantam non efficere, quantam amor præstat ad societatem coniugum sese adplicans. Nam neque maiorem alter alteri voluptatem præbere potest, neque magis perpetuas utilitates, neque aliis in coniunctionibus moris honestas & omnibus expetenda cõmoditas perinde eminet,

Vnanimes quàm cùm didicere maritus & uxor

Odys. l. 183.

Incoluisse domum. —

35 *cùm & lex eis adstipuletur: & ipsos deos ad communis prolis procreationem indigere Amoris opera, ostendat natura. Sic enim poëtæ aiunt cœlum terræ amore, physici So-*

lem Lunæ amore teneri, & coire, ac fetu implere. & terram hominum matrem & animalium atque stirpium, necesse est aliquando planè perire, vbi acris Amor materiem deseret qui pars est dei, cessabitq; ipsa desiderare & persequi motû principiumq; diuinum. Sed ne longè videamur evagari, aut omnino nugari, nosti amores puerorû instabilissimos vulgò dici, & falsè de iis hoc iactari, istam amiciciâ oui instar trifariâ diuidi: & amatores Nomadum instar cùm in floridis & virentibus ver consumserint, statim tanquã ex hostico castra mouere. Et quãdo Biosophista importuniùs nonnihil formosorum crines Harmodios vocauit atque Aristogitones, quòd iis enatis pulcra tyrannide amatores sese abdicare cõgantur: hæc non rectè intentantur crimina germanis amatoribus: scita sunt autè quæ de Euripide dicuntur. is enim Agathonè formosum, cui iam lanugo genas vestire inciperet, amplectens & deosculans dixit, Pulcrorû etiam finem autumnus pulcrum.

Coniugialis amoris exemplû.

excipit solum * * in ipsis quoq; canis viget & rugis, & vsque ad sepulturam monumentumque perdurat. Ac puerilium amorû paria pauca possunt, vxoriorum amorum multa enumerari millia, quæ firmiter omnem cõmunionis & fidelitatis societatem ad finem vsque vitæ conseruauerint. Vnum ego referam, quod mea ætate, imperante Vespasiano, accidit. Iulius, qui in Gallia defectionis autor fuit, cùm alios multos habuit, vt fieri solet, sui conatus socios, tum Sabinum quoque, hominem non degenerem, & qui diuitiis gloriâq; omnes alios facillè vinceret. Hi rebus arduis tentatis, successu caruerunt: cùmq; supplicia se daturos præsentirent, partim se ipsos è vita eduxerunt, partim in fuga capti sunt. Sabinus autem cætero qui facillè licebat fuga ad barbaros facta salutis suæ consulere. Sed vxorem duxerat optimam, nomine Emponam (Græcè Heroidem diceres)

ceres) Hanc cum neque ducere secum posset, neque
deferere sustineret: & ruri haberet sub terra effossas
cameras, in quas reponi res utiles possent, duobus
tantum notas libertis: reliquos famulos omnes di-
5 misit, se veneno sibi mortem consciturum simulans.
duos quos fideles norat, adsumsit, & in specus istas
subteraneas descendit: misso ad vxorẽ liberto Mar-
tiali, qui patronum veneno extinctum, & casam vil-
læ cum eo concrematam esse renunciaret. Volebat
10 enim luctu vxoris fidem facere sui, quem finge-
bat, interitus. Idque etiam evenit. Nam ea ut erat, ac-
cepto nuncio, lamentans & eiulans in terram proie-
cit sese, tresque dies, ac totidem noctes sine cibo ita
exegit. Quod ubi rescivit Sabinus, metuens ne se
15 prorsus vita exsolueret: occultè Martialem ei signi-
ficare iussit, viuere se etiamnum, & occultari: roga-
re autem ut adhuc aliquantulum in lugendo perse-
ueret, accurateque mariti interitum simulet. Trago-
diam huius calamitatis vxor admodum artificiose
20 egit: tamen noctu desiderio visendi ad maritum ven-
titauit, nemine obseruante, & tantum non apud in-
feros cum eo consuevit. Exactis septem mensibus, fa-
cta spe impetrandæ veniæ, veste, tonsura, & capitis
redimiculo ignotum redditum obuiis Romam per-
25 duxit. Sed re infecta, in suam is specum rediit: ipsaque
cum eo maiorem temporis partem sub terra exigens,
interdum Romam iuit, amicis & necessariis mulie-
ribus se visendâ præbens. Et, quod creditu difficili-
30 mum est, cum iis lauans sefellit, vterum gerens. Nam mo-
dicamentum, quo mulieres comam invngentes faciunt
auri in morem rutilam & fuluam, pinguedinem ha-
bet, qua caro siue fit grandior siue rarefcit, itaque dis-
funditur quasi, & maior fit eius moles, hoc illa in cæ-
teris membris vsa assatim, attollens se & turgidum
35 celauit ventris onus. Partus verò dolores sola ipsa
pertulit lænæ in morem, ad maritum in foueam se-
se abdens: natosque duos, ut sic loquar, catulos edu-

cauit. peperit enim filios duos, quorum alter in Aegypto occubuit, alter nuper admodum Delphis nobiscum fuit, nomine Sabinus. Ipsam Cæsar interfecit: sed cædis pœnas dedit, exiguo temporis spacio tota stirpe ipsius funditus interemta. Nullam enim rem hoc facto tristiore istud tulit imperium: neque fuit, cur ullius rei adspectum magis & dii & genij averfarentur. Miserationem quidem spectantibus ipsa exemit magnanimitate sua & grandiloquentia, quibus maxime irritavit Vespasianum. desperata enim salute, mortem suam commutationem vocavit: dixitque suavius sibi fuisse in tenebris & sub terra vivere, quàm ipsum videre imperio potiri. Hæc aiebat pater finem disputationi de Amore fuisse imposuitum in vicinia Thespiensium. Visum enim fuisse quendam de Pelia sociis Diogenem, qui concitato gressu accederet. Tum Soclarum dixisse adhuc eminus venienti: Non sanè puto, Diogenes, bellum nunciaturus ades. Illum verò respondisse: Bona verba. * quin vos nuptiis iam conceptis pergitis celerius, sacrificium absentia vestra morantes? Ibi omnes exhilaratos fuisse, demto Zeuxippo, quis ægritudinem animi non dissimularet. Is tamen iam, ut apparet, concessit Ismenodoræ: nuncque ultro coronatus & alba veste indutus, ei ad deum accedenti ductor est. Eamus ergo. Nimirum verò, aiebat pater eamus, ut rideamus hominem, & deo supplicemus: non enim obscurum est, quin præsens lætusque adsit iis quæ aguntur.

P L V T A R C H I

De facie quæ in orbe Lunæ apparet, Commentarius.

*

*

Initium deest.

10

15

20

25

30

Hæc Sylla dixit. Meæ enim fabulæ convenit, indèq; desumptum est. Sed quorsum attineat contra illas in promptu sitas & omnium ore celebratas opiniones de facie Lunæ exordium dicendi facere, principio libenter interrogauerim. Cur verò, inquam ego, nihil attineret? cū alterius questionis difficultates nos ad hanc compulerint. Sicut enim diuturnis vexati morbis, quando de vſitatis remediis & consueti vſus ratione desperauerunt, ad lustrationes, amuleta, & somnia se convertunt: ita necesse est in questionibus difficiles explicatus habentibus, quando communes, probabiles, & receptæ rationes non faciunt fidem: alienas tentare, neque eas contemnere, sed veterum commenta palàm in medium producere, veritatè que ex omnibus inquirere. Vides nimirum statim, quàm absurdè quidā dixerit formam quæ in Luna cernitur, affectionem esse visus, præ imbecillitate splendori cedentis, quod cæcutire dicimus. Non enim animadvertit ille, id potiùs debuif-

se accidere in Solem intuentibus, qui acris & vehemens nobis offertur. sicut etiam Empedocles nō inuenuitè discrimen indicauit:

Sol radiis acer, lumen Lunæq; benignum.

nam Hiladram Lunam dicit, quòd lumen eius blandè alliciat ac citra molestiam conspiciatur: deinde rationem reddens, cur hebetes & imbecilles oculi nullam differentiam formæ in Luna videant, sed læ-

*Faciem in
Luna, non
esse visus
refractionem.*

uis & plenus iis eius orbis refulgeat: qui verò acutè vident, magis subtiliter discernant faciei formas, & discrimen liquidiùs notent. Oportebat enim contrà, nisi fallor, siquidem victo * * oculi imaginatione faciebat. vbi id quod afficitur est imbecillius, * id quod apparet. Inæqualitas verò planè eam redarguit rationem. non enim in continua umbra & confusa nititur visus. Et Agesianax non ineptè hoc significauit scribens,

*Hanc circum rutili totam lux funditur ignis:
In medio quædam species sed glauca puellæ
Conspicitur, cyano mage cærule, cuius ocelli,
Et frons ostendunt suffusum pulcra ruborem.*

10

*Faciẽ in Luna non esse
imaginem
Oceani.*

Omnino enim abduntur umbrosa circumfusa lucidis, vicissimq; ea premunt abscissa, prorsusq; inter se implicatur. * pictoriam quæ per * esse figuræ * & adversus Clearchum Aristoteles videtur vestrũ non inconvenienter vero dixisse. vester enim est Aristoteles, antiqui familiaris, quanquam multa Peripateticæ philosophiæ decreta pervertit. Cũ Apolloniades orationem interrumpens quæreretur, quẽnã Clearchi fuisset opinio: Nemo, inquam ego, omnium est, quẽ minùs ignorare deceat, atq; te, eius sententiã, quasi è penatibus accitam à geometria. Dicit enim 25 eam quæ vocatur facies, simulacra esse specularia & imagines magni maris in Luna apparentes. Nam & orbita cùm reflectitur sæpe attingere solet ea quæ non rectè videntur: & plena Luna omnium speculorum æquabilitate & splendore purissimum est. Ita 30 quæ sicut arcũ cœlestem vos putatis visu ad Solem refracto in nube conspici, cui humida sensim læuitas & colliquatio inest: ita ille existimauit mare exterum in Luna conspici, nõ eo, quo est situm loco, sed quo visus radij refracti eius resplendentia attingunt. 35 sicut rursus Agesianax scripsit:

Aut maris immensi opposita sub parte frementis

In spe-

In speculo ardenti repræsentatur imago.

His delectatus Apollonides: peculiare (inquit) profecto & nouum hoc opinionis commentum est, hominis neque insciti, & audacis. sed quoniam refellebatur? Primum, inquã, si mare exterum vnus est natura, continuum scilicet & in se confluens: atræ autem in Luna apparentes maculæ quasi isthmis quibusdam à splendore umbrosa diuidente ita distinguuntur, vt avulsa à se & suis finibus circumscripta sint, & lucidorum in umbrosa penetratio texturæ cuiusdam figuræ efficiat, vnde oculorum & labiorum forma similitudine summa exprimitur: oportet autem plura maria opinari esse, quæ isthmis & continentibus dirimantur, (quod & falsum est, & absurdum) aut si vnicum sit, non sanè respondentem eius imaginem ita diuisam in Luna apparere. nam hoc quidem tutius est interrogare quam pronũciare de eo te præsentem, an orbis terrarum tam longus latiusque cum sit, possit vniuersus eodẽ modo visus à Luna refractus * mare contingere, & eos qui in Oceano nauigant atque etiam habitant, vt Britanni: præsertim cum dicatis terram cum Lunæ globo comparatam ne centri quidem æquare rationem. Atque hoc quidem, aiēbam, considerare tui est muneris. Refractio verò visus ad Lunam, non iam tuum est aut Hipparchi. quamquam mihi * sed multis non probat se de natura visus disputans, quem statuit * ipsum habere simili modo affectā temperiem ac concretionem probabilius est, quam ictus quosdam & resultationes habere, quales atomis Epicurus adfinxit. Non volet autem, puto, Lunę corpus nobis perhibere Clearchus * mole præditum ac solidum: sed astrum æthereum & luciferum, cui vos negatis huiusmodi infractionem visus convenire: itaque actum erit de refractione. Si tamen eā admittimus, quæremus cur in sola Luna maris imago faciei specie appareat vt in speculo, in nullo alio astro. Atqui ratio hoc exigebat, vt visus sic

*Luna an
terrea, an i-
gnea, an in
se aerē con-
tineat.*

vel ab omnibus, vel à nullo afficeretur. Sed * ad Lū-
cium respiciens dicebam: reminiscere eorū quæ pri-
mo sunt à nobis dicta loco. Et Lucius: Verum, in-
quit, ne nimis videamur cōtumeliosi in Pharnacen,
Stoicorū opinionē nulla adhibita refutatione, præ-
tereuntes, dic aliquid aduersus eū, qui vniuersi aë-
ris & mollis ignis mixturam ponit esse Lunam: dein
de veluti in trāquillitate oborto horrore dicit aëre
nigredine perfuso fieri visum formæ simile * Pro-
be, inquam ego, Luci, honestis verbis res absurdas to-
velas. Non autem sic socius noster, sed quod verum
est dixit, fuggillare illos Lunam, quam nāuis & ni-
gris maculis opplent, modò Dianam & Mineruam
appellantes, modò mixturam, confusionem aëris ca-
liginosi & ignis (vt sic dicam) carbonosi: & quæ non
ex sese accendatur, propriamve habeat lucem, sed
obscurum quoddam sit corpus, semper fumigans &
igne vstum: qualia sunt fulmina quæ splendoris ex-
pertia & fuliginosa poëtæ dicunt. Iam quod ignis
carbonarius, qualem illi adscribunt Lunæ, neque
constare neque perdurare vllō modo possit, nisi ma-
teriam solidam, ipsumq; sustinentē simul & nutrien-
tem corripiat: arbitror rectius, quàm à nonnullis est
factum philosophis, eos animadvertisse, qui iocātes
Muciberum dicunt claudum ideò cognominatum
fuisse, quòd ignis sine ligno nō magis progreditur,
quàm claudus sine scipione. Porro si Luna ignis est,
vnde ei tantum aëris subiit? Nam supremus quidem
hic, & in orbem adsiduo agitatus motu locus, non
aëris est, sed præstantioris alicuius naturæ, quæ om-
nia tenuia redigere, & accendere vi sua soleat. aut si
natus ibi aër est, quomodo non mutatur ab igne in
ætherem pristina exutus forma, sed tanto tempore
cum igni manet incolumis, clauī instar eodem in lo-
co infixi? cū enim rarus sit, & confusus, non per-
mansio ei, sed mutatio congruit. Neq; verò concre-
tus dici aër iste potest, igni admixtus, & humoris o-

5 omnis terræq; expers, cum quibus solis concrefcere
 aërem sua finit natura. Tum motus suo impetu & in
 lapidis & in plumbo qui inest aërem accendit: ne
 dum eum, qui in igni tanta cum celeritate circum-
 10 agitur. Empedoclem sanè repræhendunt, qui Lu-
 nam aëris concreti in morem grandinis massam fa-
 cit, quæ à globo ignis contineatur. At ipsi Lunam,
 quæ globus igneus sit, aërem in se multum hinc in-
 de dispersum aiunt continere: cum quidem non ha-
 15 beat ea in se rupturas, aut profunda, aut cavitates:
 (quæ ei tribuunt, qui terrestrem statuunt) sed aër ni-
 mirum superficiei curuitatis eius incumbat. Id verò
 & à per mansionis ratione est alienum: & fieri non
 20 posse, pleniluniorum contemplatio docet. nō enim
 debuerunt nigra ista & ymbrosa distinctè cerni, sed
 aut deminui & occultari, aut vnà effulgere Sole Lu-
 nam occupante. Etenim apud nos aër qui in profun-
 do & cauis terræ est, quā Luna non penetrat, obscu-
 25 rus & luminis egens manet: qui foris terræ circum-
 funditur, colore quodā & luce illustratur. Nam aër
 cum ob raritatem suam facile quasvis recipiat qua-
 litates, maximè à luce, vt vos dicitis, tantum etiā at-
 tingente, totus mutatus illuminatur. Hæc ergo vt
 30 iis qui in cauernas quasdā & profunda Lunæ aërem
 25 compellunt, videntur probè opitulari: ita vos redar-
 guūt, qui ex aëre & igne nescio quomodo eius com-
 pingitis globum. Fieri enim non potest, vt vmbra in
 superficie relinquatur Lunæ, quando Sol omnē eius
 eam partem illustrat, quam nos nostro visu stringi-
 30 mus. Me adhuc loquente Pharnaces: Hoc, inquit, il-
 lud nobis vsu venit ex Academia deductum, vt cum
 aduersus alios dicimus, subinde ipsi eorum quæ af-
 firmamus, non adferamus demonstrationem: & qui
 nobiscum disputare velit ei defendenda sua, non
 35 nostra sint impugnanda. Me tamen hodie nunquam
 eò adducetis, vt ea defendam, quæ vos Stoicis cri-
 mina intentatis: nisi prius à vobis mihi satisfiat hæc

de commissa culpa, quòd imas mundi partes supremo collocatis loco. Tum Lucius ridens duntaxat, Heus tu, inquit, noli nos impietatis reos facere, eo pacto quo Aristarchus putauit Cleanthem Samium violatæ religionis à Græcis debuisse postulari, tanquã Vniuersi lares Vestamq; si loco mouisset: quòd is homo conatus ea quæ in cœlo apparerent tutari certis ratiocinationibus, posuisset cœlum quiescere, terram per obliquũ evolui circulum, & circa suum versari interim axem. Ipsi autem de nobis dicamus. 10

* Qui verò terram ponunt esse Lunam, quĩnam ij, mi homo, magis inferiora superiora faciunt quàm vos? qui terram hac sublimen in aëre suspenditis, longè maiorem Luna: sicut in defectibus & mora Lunæ in umbra quantitatem eius metiuntur mathematici. 15 Nam umbra terra minor à maiore illuminante corpore proicitur: cuius umbræ in summo exilitas ne Homerum quidem (vt aiunt) fefellit, qui à mucrone eius noctem *νοῦν*, id est acutam, denominauit. & tamen ab hoc mucrone Luna in defectu occupata, triplum suæ quantitatis spaciũ ad emergendum desiderat. Cogita ergo, quot Lunis terra æqualis sit, si eius umbra, quã est minima, tres Lunas æquat. Et tamen de Luna vos solliciti estis ne cadat, de terra fortasse Aeschylus vobis persuasit de Atlãte sic scribẽs: 25

Ilia. n. 394.

Lunæ cū terra comparatio.

*Terram polumq; stat ille columna fulciens,
Humcrisq; pondus ingens sustinet suis.*

Ergo Lunã tenuis aër suffusus gestat, solidum onus portare non sufficiens: terram adamante subnixæ columnæ fulciunt, vt est apud Pindarum. atque idèò ne terra cadat non metuit Pharnaces, miseratur autem Lunæ conversioni suppositos Aethiopes aut Taprobanos, ne in eos tãta moles decidat sollicitus. Atqui Lunæ auxilio est ne cadat motus & eius impetus: quomodo quæ fundis imposita in orbem rotata delabi non sinuntur. Nam motus naturæ conueniens 35

veniens vnamquamque rem agit, si non ab alia aliqua re aliò avertatur. Itaque Lunam grauitas non mouet, cùm à cōuersione circulari eius motus profligetur: magisque rationi erat consentaneū, mirari
 5 si illa eodem semper maneret loco, sicut manet terra. Nunc verò quod Luna huc nō fertur, id magnam habet causam: terrā, quæ omni alio caret motu, probabile est solo suo pondere cieri. Est nanque terra quàm Luna grauior, nō modò quia maior, sed quòd
 10 præterea Luna ob calorem & inflammationē leuior est reddita. Omnino autem apparet ex iis quæ dixisti, Lunam, siquidem ignis est, magis indigere terra & materie cui insistat & inhæreat, & qua contineatur ac tanquam fomite alatur vis ipsius. non potest
 15 enim cogitari ignis, qui sine materia conseruetur. Terram autem vos dicitis sine fundamento & radice perdurare. Planè, inquit Pharnaces, cùm suum à natura sibi destinatum obtineat locum, nempe medium Vniuersi: is enim est quò omnia grauia vndiq;
 20 vergentia, ibi subsistunt. Superior autem regio omnis etiam si suscipiat terrenum aliquid violento motu sursum elatum, statim id elidit deorsum, aut dimittit potiùs naturali momento hac declinans. Ad hoc ego, vt qui vellem Lucio tempus reminiscendi
 25 dari, Theonem vocans: Quis, inquā, tragicorum dixit medicos

Eluere amaro amaram bilem remedio?

Cùm respondisset Theo, Sophoclis hoc esse: Necessestas, inquam, cogit, hoc illis vt concedatur. Verùm
 30 philosophi audiendi non sunt, quando absurda absurdis volunt evertere, impugnantque admirabiles sententias, vtentes ad hoc aliis à ratione magis etiam alienis. quemadmodum hi nunc lationem ad medium introducunt. Cui quid nō inest absurdi? nōne
 35 ne sequitur terrā esse globum, quæ tot altitudines, profunda, inæqualitates habet? nōne habitari eam ab antipodibus, qui instar teredinū aut stellionum

Contra centrum mundi & terre disputatio.

imis corporum partibus sursum obversis terræ ad-
 hærescant? nōne nos ipsos non ad lineam & angu-
 los rectos ei insistere, sed obliquos & inclinatos e-
 briorum instar? nōne massas quæ c10 talenta ap-
 pendant per profundum terræ delatas, vbi ad me- 5
 dium pervenerint, nulla re occurrente aut sustinen-
 te tamen, subsistere: aut si motus vehementia me-
 dium fuerint præterveſtæ vltro ad id reverti? nō-
 ne segmenta trabium ab vtraque terræ parte abscis-
 sa non semper deorsum ferri, sed foris ad terram ac- 10
 cidentia pertrudi intrò ad medium, ibiq; collidi?
 nōne rapidus aque fluxus delapsus, vbi ad medium
 pervenerit, quod est ipsorum sententia punctū cor-
 poris expers, subsistet, & circa polum illum circum-
 fundetur, illicq; perpetuò librabitur ac pende- 15
 bit? quorum quædam talia sunt, vt ne falsa quidem ima-
 ginatione in animum quisquam ea possit inducere.
 Hoc verò est inferiora facere superiora, & omnia
 invertere, & quæ sunt vsque ad centrum deorsum:
 * quæ infra illud, sursum ponere. Ergo si quis terræ 20
 consensu in medio eius staret vmbilico ad centrum
 locato, fieret vt simul & caput sursum, & pedes sur-
 sum haberet. & si locus in oppositam partem effode-
 retur, prospiciens iste * deorsum sursum trahi
 qui effoderetur. & si alius contrariis vestigiis stare 25
 intelligeretur, vtriusque pedes sursum tendere di-
 cerentur. Proinde huiusmodi tamque alienis à ra-
 tione opinionibus onusti (quas non experientia, sed
 præstigiatoris alicuius circulatorisve apparatus, &
 triuialis nugæ suggerunt) easque in res philosophi- 30
 cas attrahentes: eos dicunt inferiora superioribus
 adiungere, qui Lunam, quæ terra sit, non in medio,
 sed in sublimi collocât. At enim si omne corpus gra-
 ue eodem fertur, & ad centrum suum omnibus par-
 tibus vergit: terra non vt centrum Vniuersi potius, 35
 quàm totum, sibi omnia graua vt suas partes vindi-
 cabit. Argumento est * erit vergentium, quibus
 non

non medium mundi causa est suorum momentorum,
sed cognatio cum terra, à qua vi repulsa, rursus ad
eam se conferunt. Sicut enim Sol omnes partes, ex
quibus constat, ad se convertit: & lapidem terra ut
5 sibi convenientem accipit * & fert ad eum. Itaque
horum unumquodque temporis progressu unitur
cum ea & coalescit. Quod si quod est corpus ab ini-
tio terræ non attributum, neque ab ea auulsum, sed
peculiari natura pro sese constat: (qualem isti Lu-
10 nam faciunt) quid obstat quin seorsim id subsistat
suis compactum propriis ac constrictum partibus?
nam neque demonstratur terram esse medium mun-
di: & eorum quæ hîc sunt comparatio & constitutio
respectu terræ, ducit nos ad intelligentiam modi,
15 quo ea quæ ad Lunam isthic accidunt permanere sit
probabile. Qui autem omnia terrena & graua in v-
num compellit locum, facitque omnia partes vnus
corporis, non video cur non eadem necessitate le-
uia deuinciat: sed sinat tot ignes seorsim consistere,
20 neq; censet debere vniuersas in vnum cogi corpus
stellas, quod commune sit leuium & igneorum om-
nium. Sed Solem quidem vos mi Apollinida, innu-
meris stadiorum millibus abesse à summo cœlo di-
citis, ac Luciferum supra eum, & Mercurium aliôsque
25 planetas, inferiores stellis inerrantibus, & qui magnis
inter se spatiis diuisi motus suos conficiant: pöderib.
verò & terrenis corporib. nullâ putatis in mûdo in-
ter se distantiam, nullum spatiû tribui. Videtis ridicu-
lum esse, negare Lunâ esse terram, quia distat ab infe-
30 riori regione: & dicere stellam eâ esse, cum tot sta-
diorum millibus à superiore cœlo depressa, & quasi
in fundum quendâ demersa sit? tanto quidē inferior
astris est, ut mensura intervalli non possit exprimi,
& vos mathematici in ea ratiocinanda numeri defi-
35 ciant. terram quodam modo attingit, ac ponē eam
circumvecta, vel uti orbitam currus quandam repli-
cat. ut ait Empedocles:

*Quæ circum summam **

*Distantiæ So-
lis, Lunæ, ter-
ræ, centri,*

Non enim umbram eius superat sæpenumerò, paulatim emergens ob Solis illuminantis magnitudinem. sed ita videtur proximè, & ferè in vlnis terræ circumagi, vt terra lumen Solis ei obstruat, quando non attollit sese supra umbrosam hanc, terrestrem & nocturnam regionem, quæ est terræ sorte concessa. Itaque arbitror nobis audacter dicendum in terræ terminis esse Lunam, ideòq; ab huius extremis, lumini Lunæ officii. Considera porrò omissis aliis inerrantibus & vagis, quæ demonstrat Aristarchus libro De magnitudinibus & intervallis. Solis scilicet à Luna distantia ad intervallum quo à nobis ea abest maiorem esse rationem octodecupla, minorem vigecupla. & tamen qui Lunæ minimam altitudinem tribuunt, eam faciunt tantam, vt Lunæ à nobis distantia terræ semidiametrum quinquagies sexies contineat. est autem linea à centro ad superficiem terræ x l. millium, si eos sequimur, qui mediū tenuerunt in adsignandis mensuris. vnde ratiocinari licet, Solem à Luna ampliùs quàm quadragies millena stadia & trecenta millia abesse stadiorum. tam longè est à Sole remota Luna ob grauitatem, & tam propè ad terram collocata. Quare si locis diuidendæ sunt naturæ, profectò terræ portio & regio Lunam sibi vindicat, hancq; ea sibi & res terrenæ iure cognationis & vicinitatis petunt propriâ. Neq; verò arbitror nos peccare quicquâ, si iis quæ superiora vocantur corporibus tantum intervallum tribuentes, inferioribus quoque spacium aliquod suæ conversionis concedimus, quod est à terra ad Lunam vsque. Nam & is modum egreditur, qui solam cœli superficiem extremam supra, reliqua omnia infrâ esse dicit: neque tolerari potest, qui terra, atque adeò centro eius inferiorem locum circumscribit. Sed & mobili- * hîc intervallum debitum cōcedente ob magnitudinem mundo. qui verò postulat

stulat ut omne sursum esse dicatur & sublime quod
 est supra terram : ei alius occinet statim hac lege de-
 orsum debere haberi quidquid est infra stellarum fi-
 xarum globum. Deniq; quo pacto dicitur terram in
 5 medio iacere, cuius tandem rei? Nam Vniuersum *Vniuersi & mundi nul-
lum esse cen-
trum.*
 quidem infinitum est : infinito, neque principium
 neque finem cum habeat, non convenit habere me-
 dium. nam ipsum quoq; centrum extremitas quædā
 siue terminus est : infinitas priuatio est terminorū.
 10 Qui autem non Vniuersis, sed mundi medium putat
 terram, facetus est, si non censet mundum eadem te-
 neri infinitate. nam ne huic quidem medium est ab
 Vniuerso relictum : cū lare & fundamento carens
 in infinito feratur inani ad nihil quod naturæ ipsius
 15 sit accommodatum : aut si subsistat, aliam manendi cau-
 sam invenerit quā loci naturam. Eadē licet de Lu-
 na coniecere, alia eam animo potius & natura *
 differentiæ : altera hæc quiescēte, altera in motu ver-
 sante. Præter hæc verò considera, an non magna
 20 res ipsos fugerit. Si enim quidquid quocunq; mo-
 do extra centrum terræ est, dici oportet suprā esse,
 nulla pars mundi infrā erit : sed suprā fuerit & terra
 & omnia quæ ei incumbunt, & simpliciter quodvis
 corpus centro circumpositum : infrā autem vnicum
 25 illud corporis expers punctum, atque hoc necesse
 erit omni mundi naturæ opponi : quando superum
 & inferum naturæ ratione invicē opponuntur. Ne-
 que hoc dūtaxat est in hac re absurdum : sed causam
 quoq; gravia perdunt, ob quam deorsum vergant
 30 atq; ferantur, cū nullum sit infrā corpus ad quod
 moveantur. nam quod corporeum non est, id neq;
 probabile est, neque ipsi volunt tanta esse vi prædi-
 tum, ut omnia ad se trahat & circa se contineat. In-
 terim ergo rationi hoc & ipsis rebus repugnans ma-
 35 nebit, totum mūdum suprā esse, infrā nihil, excepto *Loco nati-
ram non
mutari.*
 corporis & diuisionis expertæ, termino. Illud verò
 consentaneum est, quod nos dicimus, superis & in-

feris regionibus satis ampla esse spacia tributa. Sed tamen, si ita vis, ponamus contra naturam in cœlo terrestribus motum adscribi: sensim iam, non commotis (vt fit in tragœdia) animis agedû hoc confideremus, hinc non demonstrari Lunam non esse terrâ, sed terram alieno à sua natura loco sitam. quandoquidem ignis etiam Aetneus contra naturam infra terram est, ignis tamen est: & vtribus contentus aer natura levis est, sursumq; effertur, necessariò tamen eò cogitur, quò vtrò non ferretur. Ipsa autem, dij boni, anima an non contra suâ naturam inclusa teneatur corpori tardo & frigido, ignea ipsa vobis auctoribus, & sensu nullo videnda. neq; tamen idcirco dicimus animam corpore aboleri, aut esse nihil, non re diuinam, ob corporis grauitatem & molem: sed quæ toto cœlo, omni terra mariq; pervagatis in carnes, ossa, medullasq; subeat, & cum humore infinitis per persionibus fiat obnoxia. Iâ ille vester Iupiter nonne sua natura inest magnus & continuus ignis? & tamen nunc se demisit, atque inflexit omniumque colorum formâ accipit in se per omnigenas mutationes. Proinde vide tu, homo belle, ne transferens & abducens vnumquodq; eò, vbi natura illi locum videtur assignasse, quandam dissolutionem mundi cõmenteris, & Litem Empedocleam rebus immittas: aut potius priscos illos excites contra naturam Titans & Gigantes, fabulosâque illam & terribilem confusionem atq; errores introducas seorsim omne graue, omne leue ponens.

Non hæc iam Solis species formosa timetur,

Non terræ hirsutum genus, aut falsi maris unda:

non terra caloris erat particeps, non aqua spiritus: nihil grauium sursum, leuium deorsum mouebitur. Sed mixtionem fugientes, & ab omni coniunctione abhorrentes res, solitariaque eæ, quæ principia rerum censentur, non admittentes vllam contemperationem altera alterius, omnem cõmunicationem auersan-

versantes, suisq; peculiaribus & contumacibus contentæ motibus, eo modo habebant, quo Vniuersum à quo Deus abest, vt Plato dixit: hoc est, sicvt se habent corpora animis destituta & mente. donec desiderabilis facultas Providentiæ venit in naturam, amiciciamq; iis, Venerem, & amorē indidit: vt Empedocles, Parmenides, Hesiodus cecinerunt. vt locum mutantes res, & vnà alterius facultate impertita, aliæq; mansionis, aliæ motus necessitatibus illigatæ, & ad meliorem statum necessitate quadā adaptæ, pro eo atque natura ferebat vt concederent atque mutarentur, concentum quendam societatemq; conficerent. Etenim si nulla mundi pars præter naturam fuit adfecta, sed vnumquodq; ita iam cet vt natum est, nulla translatione, nulla mutatione indigens, quibus ne initio quidem opus haberit: miror quodnā sit munus providentiæ, aut quid fecerit pater ille & artificiosissimus opifex Iupiter. Non enim in exercitu opus est scientia ordines instruendi, si sua sponte quivis militum nouerit suum locum, ordinem & stationem, quam accipere debeat & tueri. neq; vsus erit hortulanis aut qui domos ædificent: si ibi aqua vltro adfluat plantis rigatione indigentibus: hæc lateres, ligna, & lapides naturalibus motionibus pro se in locum concinnitatemque desideratam coeunt. Sin est, vt hæc ratio palā tollat providentiam, Deoque rerum dispositio & diuisio convenit: quid mirum sic ordinatam esse & concinnatam naturam, vt hæc ignis, ibi astra, rursūque hæc terra, superius Luna sit collocata, arctiore rationis quàm naturæ vincula constricta? Alioqui, si omnia naturalibus debeant ferri momentis, neq; Sol iam in orbem revoluatur, neq; Lucifer, neq; aliorū vllum astrorum. sursum enim, non secundum circum ferri leuia & ignea naturæ instinctus iubet. Si verò hanc natura admittit varietatem in locorū mutatione, vt hæc ignis suo motu semper sursum ten-

dat, quando autem cœlum attigit, cum eius rotatione circūagitur: quid mirum, si etiam graua & terrena ita superantur à continente corpore, vt aliud motus genus suscipiant. Non enim profectò id fert natura cœli, vt leuia fursum ferri prohibeat, graua & deorsum inclinantia compefcere nequeat. Sed vtrorumque natura ita vtitur, vt eam in melius conuertat. Verùm enim verò si quod videtur nobis impauide est dicendum, omisissis iis opinionibus quorū habitus serua nostra fecit iudicia: apparet nullam Vniuersi partem ipsam à se ordinem, situm, motumve habere propria, quæ absq; vlla conditione naturalia possint dici. Sed quando vnumquodque, si cuius rei gratia ortum factumve est, ei se vtiliter mouendum accommodet, & vel ad agendum, vel ad patiendum & adficiendum ita se præbeat, vt eius salutis, pulcritudini & facultati congruit: tunc videbitur naturæ conveniēter collocari, moveri, affici. Etenim homo, quo non vlla alia res magis iuxta naturam est facta, in sublimi habet maximè graua & terrestria, circa caput: in mediis calida & ignita: dentium superne alij, alij inferne sunt nati, neutri contra naturam. neque ignis qui supra ex oculis emicat, secundū naturam est, contra naturam is qui in corde & ventriculo: sed quodvis horum congruè est vtiliterq; ordinatum. Quin omnium ostreorum considera naturam, atq; (vt vtar verbis Empedoclis.)

Inspecte tergigraues conchas quandoq; marinas:

Buccinus, exemploq; obducta chelys tibi saxo

Esse potest, summo ut uideas in corpore terram.

neq; lapidea opprimunt aut affligunt humorem cui incumbunt, neq; contra calor leuitate sua fursum e-volans perit: sed omnia sunt commixta, inter seque composita pro rei cuiusvis natura. Quamobrem probabile est mundum etiam, si quidem animal est, multis in partibus terram habere, in multis aquam, ignē, aerem:

aerem : nō necessitate aliqua elisa hæc eò, sed ratione ita disponente. nam neque oculus isthac in parte corporis est, leuitate eò compulsus sua : neque cor sua grauitate in pectus delapsus est, sed vtrunque ita collocatum, quia hoc modo erat conducibilius. Non ergo putemus de mundi partibus terram huc pondere suo prolapsam : Solem vtris in morem sursum leuitate sua elisum : aut reliquas stellas veluti in balance momento facto ea in quibus sunt loca occupasse. Etenim ratione prævalente, stellæ tanquam luciferi oculi in facie Vniuersi insertæ circumferuntur. Sol autem qui cordis habet vim, ex sese calores & lumen tanquam sanguinem diffundit. terra & mari natura vititur, sicut animal ventriculo & vesica. Luna Soli & terræ interposita, sicut iecur inter cor & ventriculum, aut aliud molle viscus insitum : calorem hæc demittit, & quæ hinc exhalant coquendo purgandóq; ad se extollit. quòd si eius terræ partes & soliditas etiam ad alia habent accommodatam rationem : certè ubiq; hæc sententia potior est, quàm quæ necessitate materiæ isthæc definit. Quid enim ex illorum dictis probabile eliciemus? Dicunt ætheris partes lucidas & tenues ob raritatem esse cœlum factas : densatas & coactas, astra, quorum ignauissimum & turbidissimum sit Luna. Et tamen videre licet, Lunam non esse ex aëre secretam : sed etiamnum in multo qui circa ipsam est moueri, magnamque habere infra se ventorum * volui, & cometas. Adeò non momentis grauitatis aut leuitatis vnumquodque corpus appenditur, sed alia ratione disposita atque ordinata sunt. Hæc cum essent dicta, & Lucius mihi successionem differendi mandasset, iam ad demonstrationes tendente sententia: Aristoteles subridens, Testor, inquit, totam tuam disputationem fuisse contra eos, qui Lunam semigneâ faciêtes, vniuersè corpora alia sursum, alia deorsum vergere suapte sponte ponunt. Id autem ne fortui-

*Analogia
mundi &
corporis
principum
partium.*

tò quidem nobis venit in memoriam, esse qui dicat
 astra cùm in orbem natura sua reuolui, tum diuersa
 à quatuor elementis esse naturæ. vt & mihi superie-
 dere labore liceat & * Lucius * Mi homo, inquit,
 alia fortassis astra & totum cœlum nobis ponenti-
 bus natura esse pura & sincera, omnisq; mutationis
 & affectionis vacua, ac motu circulari prædita, ideò.
 * que & nunquã desinente conuersione, nemo in præ-
 sentia contrà certauerit: quanquam innumeræ sunt
 difficultates. Quando autem ista ratio deorsum tra-
 ducta Lunã attigerit: nõ iam immunitatem perpes-
 sionum in ea tueri, eiúsq; corporis pulchritudinẽ po-
 test: sed vt reliquas inæqualitates & discrimina o-
 mittamus: ipsa illa in Luna apparens facies, affectio-
 ne quadam substantiæ, aut admixtione qualicunqui
 alterius naturæ accidit. Patitur autem aliquid omne
 quod miscetur, dum suam amittit sinceritatem, ac vi
 à deteriore natura occupatur. Ipsius porro Lunę tar-
 ditatem, & celeritatis retusionem, tum caloris inef-
 ficacitatem & obscuritatem, quo (vt Ion ait) nigra
 nõ maturatur vua, quid aliud quàm imbecillitatem
 dicemus? Tum Aristoteles: Ergõne affectio corpo-
 ri sempiterno & cœlesti accidit? Omnino verò, in-
 quit ille, mi Aristoteles, terra quatenus est, res pul-
 cerrima, admiranda, & probè ornata videtur esse Lu-
 na. sin vt astrum eam, luménq;, aut corpus diuinum
 ac cœleste consideras, metuo ne deformis atque tur-
 pis sit, & pulcram appellationem dedecoret. Siqui-
 dem in cœlo tam multis astris hærentibus, sola ipsa
 alieno indiget lumine, vt ait Parmenides,

Et semper Solis radios aduersa tuctur.

*De lunæ il-
 luminatio-
 ne.*

Equidẽ socius noster in disputatione circulari cùm
 illud Anaxagoreum demonstrasset, Solem Lunæ suũ
 splendorem impartiri, laudatus est. Ego autem hæc
 nõ dicam, q̃ à vobis, aut vnà vobiscum didici: sed de
 dita opera ad id quod reliquũ est me conferam. Pro-
 babile est ergo Lunam non vitri aut crystalli in mo-
 rem

rem illuminari, Sole eam suo perlucente & illustrante lumine: neq; rursus quadam fulgoris & luminis coitione, vt cum faces lumine augentur. Sic enim non minùs in nouilunio quàm cum dimidius orbis
 5 nobis illustratus apparet, toto orbe refulgens nobis videretur: non cohibens neque obstruens Solis radiis transitum, sed ob raritatem transmittens. Neq; verò Sol lumen Lunæ ei temperato suo accêdit. non enim vt cum diuiduo, aut vtrinque gibbo orbe
 10 Luna cernitur, declinationes eius & auersiones pro causa possunt poni, ita hoc etiã in nouilunio facere licebit. cum tûc ad amussim, vt ait Democritus, subiecta illustranti, excipiat Solis lumen. itaque tum & fulgere ipsa debebat, & Sol per eam pellucere. quod
 15 tantum abest ne fiat, vt cum ipsa in coitu obscura sit, tum sæpenumerò Solem quoq; abscondat:

Dissipat in terram radios cum desuper eius,

Et terræ spaciū tam latum lumine priuat,

20 *Quàm latum glaucæ Lunæ complectitur orbis,*
 vt ait Empedocles: perinde ac si in nocte & tenebras, non in aliud astrum lumen Solis incidisset. Quod autem dicit Posidonius Lunę profunditatem in causa esse, cur per eam Solis lumen non penetret: id e-
 25 uidenter refellitur. Aer enim quantumvis immensus, & qui multis modis quàm Luna est profundior, totus tamen solaribus radiis illustratur. Relinquitur ergo Empedoclis sententiam esse veram: nempe reflexione luminis Solaris ad Lunam, hîc ab illa res
 30 illuminari. vnde fit, vt neque calidum neque splendidum ad nos lumen perveniat: quod futurum videbatur, si inflammatio & permixtio luminis fieret. Sed quemadmodum reculsę voces obscuriorem soni Echô faciunt: & ictus à resultantibus telis languidiores accidunt:

35 *Sic Lunæ feriens fulgor Titaniū orbem,*
imbecillum hebetemq; defluxū ad nos dimittit, ob

*Reflexionis
lex & de
speculis.*

infractiōem vi debilitata. Sub hæc Sylla: sanē, inquit, aliquam hæc verisimilitudinem habent. quod verò validissimum est eorum quæ contrā obiciuntur, an iam est aliquo pacto explicatum, an verò fessellit socium nostrum? Quid, inquit Lucius, aliud dicis, quàm quod de Luna dimidium orbis illustratum exhibente quæritur? Hoc ipsum, aiebat Sylla. Habet enim rationē, quòd cūm omnis reflexio fiat ad æqualem angulum, cūm Luna dimidiata medium cœli tenet, lumen ab ea non fertur in terram, sed ad latum eius delabitur. Sol enim in horizonte constitutus, radiis suis Lunam tangit. itaq; is fractus ad æquales angulos in alterum relidetur extremum, neque huc splendorem dimittit. alioqui oportet magnam diuersitatem anguli fieri, quod est nefas. At me hercle, inquit Lucius, hoc tamen dictum est fieri: et si te præsentē, (Menelaum mathematicum inter dicendum intuens compellabat) vereor thesin mathematicum istam euertere, quæ fundamenti instar catoptricæ subiacet de speculorum causis et rationibus doctrinæ. Omnem ergo reflexionem tendere ad æquales angulos, neque sensui apparet necesse esse, neque in confesso est. Sed primū in curuis speculis hæc positio improbatur, cūm res maiores quàm sunt videntur, reflexione facta ad vnum visus punctum. Fallit deinde etiam in duplicibus speculis, cūm duobus inter se confertis ad angulum, vtraque superficies duplæ speciem reddit: fiuntque quatuor imagines ab vna facie, duæ exterioribus, aduersæ, obscuræ dextras partes in profundo speculorum sinistrorsum repræsentantes. Culpatur etiam * quæ cur fiant, Plato causam reddidit. Dixit enim, speculo hinc inde eleuato visus reflexionem variare, ab vna in alteram parte recidentem. Si ergo visis statim ad nos * recurrunt: quæ verò in alteram speculi partem delabuntur, rursus inde ad nos feruntur: fieri nō potest vt omnes reflexiones ad æquos accidat angu-

angulos : quanquam illi sententiam nostram impu-
gnantes contendunt defluxibus qui à Luna in terrā *
feruntur æqualitatem angulorum tolli, hoc illo cen-
sentes multo esse probabilius. Enim verò vt hoc de-
5 mus & gratificemur percaræ nobis geometriæ : pri-
mum fieri id par est in speculis ad vnguem leuigatis.
at Luna multas habet inæqualitates, asperitates mul-
tas : vt fulgores qui à magno corpore accidunt alti-
tudinibus non exiguis invicem resplendere possint,
10 ac omnimodè reflecti, implicari, resplendentiamq;
inter se continuare, quasi à multis ea ad nos ferretur
speculis. Deinde, vt reflectionē ponamus ad ipsam
Lunam fieri æqualibus angulis : tamen fieri potest *
vt radij per tantum spacium delati frangantur & de-
15 labantur, vt lumen componatur & splendeat. Sunt
qui etiam ostendant descriptione quadam, multa lu-
mina in terram dimitti ad lineam sub inclinata sub-
tensam. Inter dicendum autem delineationem moli-
ri, idque apud multos, non licebat. Omnino autem,
20 dicebat, miror cur contra nos allegent dimidiatum
orbem Lunæ, cum eius eadem sit cum vtrinq; gib-
bosa, & cum falcata ratio. Nam si ætheream molem
aut igneam Lunæ (si quidem talis esset,) Sol illumina-
ret, nunquam profectò relinqueret semper apparens
25 sensui umbrosum & luminis expers hemisphærium
eius. Sed si vel paululum attigisset superficiē, imple-
ri eam lumine totamque mutari vsquequaq; ob agi-
litem prodeunte conveniebat. Si enim vinū aquæ *
extremitatem attingens, aut gutta sanguinis in hu-
30 morem incidens, totum inficit aut rubore tingit : i-
psam verò aerem aiunt non defluxionibus quibus-
dam radijsve permixtis, sed totum ictu luminis mu-
tari & alterari : quoniam pacto stella stellam, & lux
lucem si attingat, arbitratur nullam confusionē, nul-
35 lam per totā mixtionem fieri aut mutationem, sed ea
duntaxat à Sole illustrari, quorum attingit superfi-
ciem. Quippe is circulus, quem suo circuitu Sol in

Luna describit, qui modò incidat in lineam qua Lu-
 nae visibilis pars ab invisibili distinguitur, aliàs ad re-
 ctos insistat angulos & diuidat mediam, mox aliis at-
 que aliis inclinationibus proportionibus varias splen-
 didæ partis ad vmbrosam efficiat, Lunæque formas
 vtrunque curuas, aut falcatas exhibeat: planissimè
 omnium demonstrat eam quæ dicitur Lunæ illumi-
 nationem, non contemperationem, sed contactum:
 neque luminis confluxum, sed circumfusionem esse.
 Quando autem nō illuminatur tantum ipsa, sed huc
 etiam luminis simulacrum mittit: fit etiam acrius vt
 contendamus de ratione quæ de eius substantia fuit
 allata. Reflectiones enim fiunt non ad vllam rem
 raram & tenuibus partibus constantem: neque faci-
 le imagineris ignem ab igne resilientem, aut lumen
 à lumine. Sed oportet solidum densumque esse id, à
 quo recelli & reflecti aliud debeat: vt in id ictus in-
 cumbat, indèque referatur. Ipsum adeò Solem aer
 transmittit, non impediens aut relidens radios eius:
 à lignis, lapidibus, & vestibus in Sole positis multæ
 resplendentia & circumfulgentia existunt. Sic &
 terrâ videmus ab eo illuminari. non enim in profun-
 dum vt aqua, nec per totâ vt aer dimittit radios. sed
 sic vt circulus Lunam ambit, partemque eius illumi-
 nandam describit: ita alius terram circuit, partemque
 eius definit, quam Sol subinde illustret, reliquo lu-
 minis experte. videtur enim aliquanto maior vtriuf-
 que portio quæ illuminatur, quam est semissis glo-
 bi. Concedite verò mihi vt hoc geometricè loquar
 è proportionum collatione. Si tria sunt quibus à So-
 * le lumen accidit, terra, Luna, aer: videmus tamen
 Lunam non magis quam aerem aut terram illumina-
 ri. necesse autem est similis esse naturæ, quæ ab eadè
 re affici eodem modo solent. Hec omnibus laudan-
 tibus Lucium, Præclare, inquam ego, qui pulcræ ra-
 tioni pulcræ adiecisti proportionem. non enim tu
 is es defraudandus. Tum subridens Lucius: Proin-
 de,

de, ait, denuò proportionē vtamur, demōstrabimur-
que Lunam terræ esse cognatam, nō eo tantū quia
eadem à re eodem afficiuntur modo, sed & quia idē
agunt. Etenim nihil eorum quæ circa Solem fiunt ita
5 simile esse eius occasui atque est defectus ipsius,
conceditis (puto) mihi: memores eius coitus Solis
cum Luna, qui nuper fuit. quo statim sub meridiem
incipiente, stellæ in multis passim cœli partibus ef-
fulserunt, aerisque ea fuit temperies, qualis est in-
10 certa luce in crepusculo. si non concedetis, Theon
hic noster Mimnermum allegabit, & Cydīam, & Ar-
chilochum, & præter hos Stefichorum ac Pindarū,
qui deplorant in defectibus splendidissimū sibi e-
ripi Solem, & quasi in media nocte se esse, radiosque
15 Solis tenebroso ferri tramite. super omnes Homē-
rum, qui facies hominum nocte & caligine occupa-
ri ait, Solēmq; & Lunam de cœlo periisse: idque fie-
ri alio mense desinente, alio incipiente. Reliquā pu-
to mathematicis subtilitatibus in * eductū ef-
20 se. Id verò constat, noctem terræ esse vmbra, &
defectus Solis Lunæ vmbra esse, quando visus no-
ster in eam incidit. Nam Solem, postquam occidit,
videre ne possimus, terra interposita luminibus no-
stris officit: cū deficit, Luna nostro visui aditum
25 obstruit. Horum vtrunque obscuratio est: sed oc-
ciduum, terra, defectum Luna facit visum interver-
tendo. Ex his autem quid consequatur, facile po-
test intelligi. Si enim similia sunt effecta, similes etiā
sunt causæ ea efficientes. eidem enim eadem accide-
30 re ab iisdem, necessarium est. Quod autem tenebræ
in defectibus non sunt ita profundæ, neque aer per-
inde atque noctu occupatur iis, non est quod mire-
mur. Est enim eadem substantia eius quod noctem,
& eius quod defectum efficit corporis: magnitudine
35 differunt. Nam Aegyptij, nisi fallor, septuagies bis
contineri in terræ quantitate Lunæ quantitatem cē-
sent: Anaxagoras tantam pronunciauit Lunam esse,

*Eclipsis So-
lis, et Luna.*

*Odyss. v, 352
& Odyss. x,
162.*

quanta est Peloponnesus : Aristarchus proportio-
 nem diametri facit minorem quàm sint LX ad XLIX,
 maiorem aliquanto quàm sit CVIII ad XLIII. Vnde
 fit vt terra prorsus Solem conspectui nostro subtra-
 hat ob magnitudinem : magna est enim obstructio, 5
 & nocturno tempore durat. Luna autem etiam si to-
 tum aliquando occultet Solem, tamen is defectus la-
 titudine & tempore caret . sed quidam elucet splen-
 dor circa orbitam, non sinens altam nimiamque fie-
 ri vmbra. Aristoteles verò antiquus ille cur Luna 10
 sæpius quàm Sol deficere videatur, causam inter ali-
 as etiam hâc posuit : quòd Sol Lunæ interiectu ob-
 scuretur, Luna terræ. Posidonius autem sic defi-
 niens : Hæc affectio defectus est Solis, coitus vmbre
 Lunæ, cuius defectum * His enim solis defectus est 15
 quorum inter visum & Solem vmbra Lunæ interiici-
 tur. Fatens autem vmbra Lunæ ad nos ferri, ne-
 scio quid sibi ad dicendum reliqui fecerit. Impossi-
 bile quippe est astri vmbra existere : cum vmbra
 dicatur id quod lumine caret. at lumen vmbra nō 20
 facit, sed abolet suapte natura. Sed quod nam post
 * hæc fuit argumentum allatum ? Et ego, Eundem,
 inquam, Luna defectum passa est. Rectè, aiebat,
 admonuisti. Sed vtrum quasi nos posuissemus Lu-
 nam deficere ab vmbra captam, iam ad eam se con- 25
 vertuntur rationem ? aut vultis vt quasi exercitatio-
 ne dicendi instituta singulis recensendis argumen-
 * tis demonstrationes proferam. Omnino, dicebat
 Theo, de his declamato. Mihi enim opus aliquo est
 qui persuadeat : cum id dūtaxat inaudiuerim, quod 30
 cum in vna linea sint tria corpora, terra, Sol, & Lu-
 na, defectus contingant. tum enim aut terram Lu-
 næ, aut Lunam terræ Solem adimere : hunc Luna,
 eam terra in medio trium constituta deficere : illud
 in coitu luminarium, hoc in oppositione fieri. Tum 35
 Lucius : Ferè, inquit, hæc de dictis sunt potissima.
 Verùm si lubet, primo loco rationem ex vmbre figu-
 ra du-

ra ductam accipe. Est enim conus siue turbo: quippe cum magnus ignis lumenve Sphæræ formam habens, minorem, sed ipsam quoque globosam, amplectitur molem. Itaque in defectibus Lunæ circumscriptiones eorum quæ obscurantur, quibus à lucidis distinguuntur, circularēs sunt. nam teretis ad
 * aut accipiet sectiones, quæ præbet vsquequaq; *
 progredientes, ob similitudinem fiunt circulares. Secundo loco id te arbitror intelligere: quod Luna partes eæ primùm lumine destituuntur, quæ ad subsolanum spectant: Solis eæ, quæ ad occasum. mouetur autem vmbra terræ ab ortu versus occasum, Sol & Luna contrà versus ortum. Hæc & sensus deprehendere potest in iis quæ apparent, & rationibus haud prolixis queunt perdisci. Ex his autem causa defectuum confirmatur. Quoniam enim Sol deficit deprehensus, Luna autem occurrens ei quod ipsam lumine priuat: conuenienter, immò autem necessariò ille à posteriore parte primùm invaditur, hæc à priore. hinc enim incipit obstructio, vnde primùm ingruit id quod obstruit lumini. Ingruit autem Soli Luna ab occasu contra eum contendens: Lunæ vmbra ab ortu, vt in oppositam tendenti partem. Tertium est temporis & magnitudinis defectuum ratio. Etenim Luna quando sublimis & à terra longiùs distans deficit, non diu hæret in tenebris: cum verò humilis & terræ vicina in vmbra incidit, admodum premitur, & tardè ex ea emergit. Et quidem humilis celeriùs, sublimis tardiùs mouetur. Sed causa discriminis in vmbra est: quæ latissima circa basin seu fundum, quippe conus, paulatimque se in verticem acuens, in exilem desinit apicem. Itaque Luna humilis in eam incidens, maximis eius circulis capitur, profundamque & caliginosissimam partem pertransit. supernè autem velut in vado ob tenuitatem vmbre stricta, celeriter discedit. Omitto autem quæ seorsim, proprias * Videmus enim ignem

ex umbrato loco magis effulgere ac lucere ob crassiciem aeris caliginosi, qui splendorem diffuere & dissipari non sinit, sed eius substantiam continet atque cohibet. siue ea sensus est affectio, quo modo calida frigidis adposita calidiora, & voluptates iuxta dolores fiunt vehementiores: ita splendida ponè tenebrosa magis fulgeant, ob diuersas adfectiones in contrarias partes intenta imaginatione. Videtur autem prius illud esse probabilius. In sole enim omnis natura ignis, non modò fulgorem suum admittit, sed cōcedendo etiam languidior & obtusior fit: dissipat enim calor ac diffundit eius vim. Si ergo

Luna an ignis an astrum.

Luna ignem sortita est imbecillum & inefficacē, stella (vt ipsi aiunt) turbidior: nihil eorum, quæ ei accidere videmus, sed contraria omnia evenire par fuit. nimirum vt videretur quando nunc occultatur, occultaretur quando apparet. hoc est, reliquo tempore occultari debebat, ab æthere continente obscurata, effulgere autem & splendere per sex menses, rursumque alios quinque, quando sub umbram terræ subit. Nam illi cccclxv circuitus eclipticorum pleniluniorum, xliv habent sex mensibus singulos, reliquos quinque mensibus constantes. Tanto itaque tempore oportebat Lunam apparere in umbra splendentem. At ea in umbra quidem lumen suum amittit: recuperat autem illud, postquam umbram effugit. Et sanè interdum sæpenumero apparet: vt quidvis potius quàm igneum & sidereū corpus existimari debeat. Hoc vbi dixit Lucius prouolauerunt simul quodammodo ad impugnanda isthæc Pharnaces & Apollonides. Et concedente dicendi partes Apollonide, Pharnaces: hoc ipsum, inquit, maximè ostendit Lunam astrum esse, aut ignem. Nō enim prorsus latet in defectibus, sed effulget colore quodam prunam referēte & terribili, qui eius est proprius. Apollonides autem instabat aduersus umbram, inquit sic semper à mathematicis dici locum qui

qui nulla illustratur luce: tum vmbra à cœlo non
 admitti. Hoc verò, aiebam, est contra nomen potiùs
 sophisticè, quàm in rem physicè aut mathematicè di
 sputare. Eum enim infra terram locum, ad quem a-
 7 ditus luminis est obstructus, si vmbra quis dicere
 nolit, sed luminis vacuum regionem, tamen necesse
 est Lunam quando eò pervenit * Atque omni-
 no, dicebam, fatuum est negare vmbra terræ eò per-
 tingere * vmbra Lunæ incidens visui, & * ad
 10 terram, defectum Solis facere. Nunc me ad te, Phar-
 naca, convertam. Color enim ille prunæ similis &
 ardens Lunæ, quem eius proprium esse inquis, cor-
 poris est densitate & profunditate præditi. nullæ e-
 nim reliquæ, nullum vestigium flamma in raris per-
 15 manet corporibus neque prunæ fiunt, ubi non ali-
 quod solidum corpus subiicitur, quod vim ignis al-
 tē admissam seruet. sicvt & Homerus alicvbi ait:

Luna color

Extincto postquam sed flamma evanuit igne,

Iliad. l. 213.

20 *Substravit prunas.—*

non enim ignis, sed corpus ignitum videtur pruna,
 ab igni affecta res qui in corpore solido & radicem
 habente permaneat ac duret. flammæ autem, rari nu-
 trimenti & materiæ celeriter ob infirmitatem con-
 25 sumtæ incendium ac fluxus sunt. Itaque Lunam ter-
 renam esse & densam vix vlllo alio æquè evidenti ar-
 gumento ostendi poterat: siquidem prunæ ille co-
 lor eius esset proprius. Sed non est, mi Pharnaca.
 & videmus Lunam deficientem aliàs alium coloré *
 30 sumere: quos mathematici temporis ratione sic di-
 scernunt. Si sub vesperam Luna deficit, horribi-
 liter nigra apparet vsque ad horam tertiam & supra
 semissem horæ. Si media nocte, tunc istum punice-
 um & igneum colorem edit: à septima hora & semis-
 35 se rubor ostenditur: versus aurorâ iâ cœruleū truce-
 que vultum sumit, à quo eam potissimùm poëtæ &
 Empedocles glaucopin, id est cęciā appellât. Proinde

cùm videamus Lunam in umbra tot colores adsciscere, nō rectè illi arripiunt pruneum : quem potissimū aliquis alienum ab ea esse dixerit, ac mixturam potiùs luminis deficientis, & per umbram ententis : proprium verò, nigrum & terrestrem. Iam cùm hæc Solis radios excipientibus purpureis aut puniceis vestibus, paludibus item & fluuiis, umbrosa vicinæ loca colorem istorum æmulentur, & ob omnigenas reflexiones multiplicibus illustrentur splendorebus : quid mirum res habet, si copiosus umbræ fluxus veluti in pelagus cœleste incidens non stabilis aut quiescentis luminis, sed ab innumeris exagitati astris, variâsque mixtiones & mutationes in se admittentis, aliū aliâs colorem à Luna expressum huc refert? Stella enim, aut ignis in umbra nunquam videbitur nigro, glauco, aut cœruleo colore. Montibus verò, & campis ac maribus multæ à Sole colorum formæ inferuntur, umbrisque, & nebulis tanquam pigmentis permixtus ea splendor inducit. Et maris quidem colores conatus est Homerus utcunque nominibus exponere, mare violæ, viniq; rubri forma præditum dicens, & alibi glaucum, vndam purpuream, tranquillitatem albam. quæ verò terræ accidunt diuersitates colorum, aliâs aliter accidētium, omisit : quia nimirum immensus eorum esset numerus. Cæterum Lunam probabile non est eandem cum mari habere superficiem : sed natura terræ cognatissimam esse ei, quam priscus iste Socrates fabulosè protulit. siue per ambages Lunam innuens, siue de alia quadam mentionem faciens. Nihil enim vel incredibile est, vel mirabile, si Luna cum nihil in se corruptum, nihil cœnosum habeat, & è cœlo luminis puri fructum, caloremque non immòdicum aut sæuum percipiat, sed humectum & innoxium : in se pulcritudines locorum admirabiles, montes flammantes, ac cingula habet purpurea, aurumque & argentum non in profundo dispersum, sed quæ in planiciebus copio-

Ilia. λ, 298.

α. 350. *α.* 34

Odyf. λ, 43.

η. 24.

copiosè efflorescât, aut in collibus læuibus circumferantur. quorum deinde simulacra ad nos per vmbra aliaâ alia continentis aëris mutatione diversè efferantur. Neque verò diuinitatis opinionem & venerationem hoc pacto Luna amittit, quæ * sacra ab hominibus iudicatur: quàm si eam fœculentum de sententia Stoicorum ignem & turbidum statuas. Ignis quidem apud Medos & Assyrios barbaricis colitur honoribus: qui damnosa præ metu venerantur, neq; tam honore afficiunt quàm abominantur. At verò terræ nomen nemini non Græcorum habetur carum, venerabile: & auitum nobis est ei, vt aliis quoque diis, diuinos honores deferre. Longè verò ab eo absumus, nimirum homines vt Lunam quæ cœlestis est terra, existimemus animæ mentisque & eorum exsortem, propter quæ diis primitias convenit * offerri: sed legitimam ei beneficiorum gratiâ rependimus, & pro iure naturæ veneramur id quod virtute, potentia, ac dignitate humanam excedit conditionem. Quare nihil nos peccare arbitramur, dum eam terream statuimus.

Quod ad faciem attinet in Luna apparentē: sicut *De facie in* nostra terra sinus habet quosdam magnos: ita censemus Lunam quoque profunditatibus & rupturis *ore Lunæ* magnis esse apertam, aquam aut aërem caliginosum *apparete.* continentibus: in quas Sol suo lumine non penetret, sed eas deferens, reflexionem dissipatâ faciat. Excipiens hæc sermonem Apollinides: Ergone, inquit, ipsam obtestans Lunam, fieri hoc vobis videtur posse vt rupturarum quarundam aut cōuallium vmbrae sint, quæ huc & vsque ad nostrum visum pertingant? aut non ratiocinamini quid inde sequatur? Tum ego: Hoc, inquam, quamvis non ignorantes, tamen audiatis *

* Lunæ diameter, x i i digitorum magnitudine apparet in mediis distantis. nigrarum autem & vmbra

brofarū macularū vnaquælibet semisse digiti maior videtur, ita vt amplius sit quàm semuncia diametri. Iam si diametrum ponamus Lunæ duntaxat triginta millia stadiorum, ex proposito in ea vnumquodque vmbroforum diametrum habebit 10 stadiis amplio- * rem quingentis stadiis. Primū ergo vide an in Luna possint tanti hiatus, tantæ asperitates esse, vt tantam vmbra faciant. deinde tantæ cū sint, cur à nobis non cernantur. Ergo hæc renidens: Bene tu, inquam, Apollonida, qui talem nobis in- 10 neris demonstrationē, qua & me & te evincas maiores Aloidis esse istis: non quidem quovis diei tem-
 * pore, sed manē potissimum ac vesperi. Putasne cū Sol vmbra nostras facit immensas, hanc præclaram subiici nostro sensui ratiocinationem: si magnum est 15 quod vmbra de se proiicit, ingens est quod vmbra creat? In Lemno neutrum nostrū fuisse, liqui dō noui. tamen ambo pervulgatum hoc Iambicum sæpe audiuius,

Athos obumbrat terga Lemniæ bouis.

incidit enim, vt consentaneū est, montis vmbra buculæ æneæ, per mare in longum porrecta haud paucioribus 1000 stadiis. * obvmbra di altitudinem esse in causa, quod multipliciter excedentia quantitatē corporum intervalla vmbra faciant. Id er- 25 go hæc etiam in Luna contemplare, quando in plenilunio maximè expressam faciei imaginem exhibet, ob profunditatem vmbra, longissimè tunc à
 * Sole dissita. nam distantia luminis ipsa vmbra magnam, non magnitudines inæqualitatum quæ sunt 30 infra Lunam effecit. Quin etiam montium eminentias Solis radij non sinunt interdū conspici, cū cernantur valles & quæ in profundo sunt atq; vmbrosa, idque eminus. Non est ergo absurdū, si Luna quoq; vt illuminetur, radiosq; Solis in se recipiat, 35 videre nequimus ita exactè. Quando autem vmbrosa iuxta splendida ponuntur, horum discrimen visum

sum non fallit. Verùm id, dicebam, magis refellere
 videtur eã quã perhibetur à Luna reflexionẽ: quòd
 qui in reflexis stant radiis, iis non tantùm id quod il
 luminatur contingit videre, sed etiam id quod illu-
 5 minatur. Quãdo enim splendore ab aqua in parietem
 reculso visus in ipso fuerit loco, vbi sit reflexio: tunc
 tria ista cernit, reflexum splendorem, aquam in qua
 radij recelluntur, ipsũmq; Solem, à quo lumen in a-
 quam incidens reflectitur. His & in confesso posi-
 10 tis, & sensu perceptis, postulant ab iis qui reflexio-
 ne radiorum illustrari à Luna terram adserunt, vt o-
 stendant noctu apparentem in Luna Solem: sicut in-
 terdiu in aqua cernitur, quando hæc eius radios re-
 flectit. quod cùm non appareat, aliter eam quàm re-
 15 flexione illuminari censent: ac proinde Lunã quo-
 que terram non esse. Quid ergo adversum eos dicen-
 dum est, aiebat Apollonides: nã isthęc de reflexione
 ratio etiam ad nos pertinet. Sanẽ, inquam ego, quo-
 dam modo communis ea est ratio, quodam modo
 20 non communis. Primũ autẽ vide quale sit id quod
 de imagine dicitur, quàm sit perversum, & (quod
 aiunt) sursum versum flumina. Aqua enim in terra
 est & infrã, supra tetram Luna & in sublimi. itaque
 etiam anguli reflexionum diversẽ fiunt, cùm alia sur-
 25 sum ad Lunam, alia deorsum ad terram vertice suo
 tendat. Non ergo postulent quãvis speciem esse spe-
 culum, & quovis intervallo æqualem fieri reflexio-
 nem. nam evidentia hoc repugnat. Qui verò dicũt
 Lunam nõ esse corpus tenue & læue, vt est aqua, sed
 30 solidum & terrenũ: nescio quomodo Solis in ea ima-
 ginem à visu volunt cerni. Nam neq; lac huiusmo-
 di speculares reddit imagines, neq; visum reflectit:
 ob inequalitatem & asperitatem partium. nedũ Lu-
 na possit emittere à se visa talia, sicut specula læuior-
 35 ra faciunt. Sed & in his si qua rima, aut sordes, aut
 turbatio incidat, punctũ à qua solet visus reflexum
 efformatur: atque ista videntur quidem, sed resplen-

*Rursum de
 reflexione.*

dentiam nō exhibent. Qui autem cōtendit * aut
 etiam visum nostrum ad Solem contendens esse: lu-
 men autem visum, cœlum hominem. Est enim veri-
 simile Solis ob vehementiam & splendorem cū ictu
 factam reflexionem ad nos ferri. At visus imbecil- 5
 lis cum sit & minima particula, quid mirum si neque
 ictum repellentem infert, neque resiliens continui-
 tatem seruat, sed frangitur ac deficit, cū tanta ei
 non sit copia luminis, vt non divellatur inæqualita-
 tibus & asperitatibus occurrens. Non est enim im- 10
 possibile ab aqua & aliis speculis reflexionem, cuius
 in propinquo adhuc tenetur principium, validam
 resilire. Sed à Luna etiam si aliquæ delabantur, infir-
 mæ erunt ac languidæ, & quæ ob intervalli magni-
 tudinem prius deficiant quàm ad nos perveniant. 15
 Alioquin etiam caua speculorum validiùs reflectūt
 Solis radios, ita quidem vt flammæ quoque sæpenu-
 merò edant. curua & globosa, quia vndique renitun-
 * tur, imbecillem & obscurâ * videtur scilicet, quan- 20
 do duæ irides apparent, nubē nube continente, eius
 colores esse obscuros & incertos quæ est in conti-
 nente. nam exterior nubes longiùs à visu distās re-
 flexionem reddit invalidam. Et quid attinet plura
 dicere? Quando enim Solis lumen à Luna refle-
 xum omnem amittit calorem, & splendoris eius æ- 25
 grè ad nos perferuntur tenues atque languidæ reli-
 quæ: poteritne visus noster eodem tam longo per-
 meato spacio Solaris qualemcunque portiunculam
 imaginis de Luna reportare? Ego quidem non puto.
 Considerate verò, aiebam, etiam vos, an idem acci- 30
 * dat visui nostro à Luna & ab aqua: an terræ, planta-
 rum, & hominum siderumque imagines Luna plena
 repræsentet, sicut faciunt alia specula. quod si visus
 acies ad hæc non reflectitur tum ob imbecillitatē,
 aut asperitatem ipsius Lunę: ne adversus Solem hoc 35
 requiramus. Ac nos quidem, dicebam, quæ ibi dicta
 sunt, nisi si quid memoriam fefellit, retulimus. Tem-
 pus

pus autem est vt Syllam quoque exhortemur, adeo-
 que poscamus ab eo narrationem, vt qui certa con-
 ditione auditor interfuerit. Proinde, si ita vobis vi-
 detur, ambulandi finem faciemus, & confidentes in
 5 sedilibus, fixum ei præbimus auditorium. Placuit
 hoc. & cum consedissemus, Theo: Ipse quidem, in-
 quit, non minore quàm vllus vestrùm audiendi quæ
 dicentur desiderio teneor. antè tamen, Lampria, de
 iis qui Lunā dicuntur inhabitare, peruellem aliquid
 10 audire: nō vtrū habitent aliqui, sed an habitari pos-
 sit. hoc enim si nequit, à ratione alienum erit eam es-
 se terram. nam videbitur ad nullum vsum & frustra
 existitisse, cū neq; fructus edat, neq; hominib. qui-
 busdam sedem, ortū, & vitæ degendæ locum præ-
 15 beat: quarum rerum causā hāc nostram terram existi-
 tisse de Platonis sentētia dicimus, nutricem nostrā,
 dieiq; & noctis fidelem custodem atq; opificem. Vi-
 des autem de hoc argumento multa & seriò & iocò
 20 disputari. Lunam enim aiunt eorum qui infrā degūt
 tanquam Tantalorum imminere capitibus. rursum-
 que eos qui ipsam incolunt, Ixionum instar illiga-
 tos tanto impetu volui ac revolui. Et quidem non
 vnico motu Luna versatur, sed est, vt solent appel-
 25 lare, triuia: in Zodiaco simul in longum, & latum, &
 profundum circummeans. primum motum circui-
 tionem, secundum volutationem, tertiū nescio quā
 inæqualitatem vocant Mathematici: cū nullam ea-
 rum motionum constitutis certisque finibus inclu-
 di videamus. * Mirum nō est, si impetu agitatio-
 30 nis leo in Peloponnesum decidit. sed tamen nōne
 innumeros quotidie videmus hominum casus, & vi-
 tas quasi calcitrando proiectas, isthinc in caput hāc
 devolutorum. Etenim ridiculum est dubitare an ibi
 mansio sit, si ortui locus nullus datur. Nam cū Ae-
 35 gyptij & Troglodytę, quorū vno die quotannis Sol
 per momentum temporis in solstitio capitibus im-
 minet, mox discedens, tantū non comburantur ob

*An Luna
habetur.*

Timæo.

*

aëris siccitatē: an credibile est eos qui in Luna sunt quotannis duodecim perferre posse solstitia, singulis mensibus Sole in plenilunio supra capita eorum insistente. Iam flatus, nubes, imbrēsque (sine quibus
 * neque nasci neque natæ durare possunt plantæ) ibi
 coire, ne cogitari quidem potest, in tãto calore, tanta tenuitate ambientis. quãdo ne apud nos quidem
 * altorum montium vertices feris istis adversisq; tan
 guntur tempestatibus: sed aër ibi iam tenuis, motu-
 que ob leuitatem suo præditus, cõtionem istam & 10
 densationem effugit. Nisi me herclè dicere velimus,
 quo modo Achillem Minerua nutrimentũ respuen-
 tem nectare & ambrosia instillatis aluit: ita Lunam
 quoq; vt quæ Minerua dicitur atq; est, quotidie am-
 brosiam exhibendo istos homines nutrire: quemad- 15
 modum ipsos deos Pherecydes ille priseus pasci pu-
 tauit. Nam Indica illa radix, quam ait Megasthenes
 eos qui nihil bibant edantq; sed ore prorsus careãt,
 suffire, itaq; odore vitam tueri suam, vnde nata illic
 sumatur, cum nulla Lunam riget pluuia? Cũ hæc 20
 Theo dixisset * dicebam, & optimè ioco sermonis
 supercilia * vnde & audacia nos subit ad respon-
 dendum animans, cum non admodum acerbum au-
 sterũmve expectemus iudicium. Profectò enim in
 eadem sunt culpa cum iis qui nimiam huiusmodi re- 25
 bus fidem adhibent illi, qui nimis offenduntur iis,
 omnẽmq; fidem derogant, neque animo æquo vo-
 lunt quid fieri possit, quid contingat dispicere. Ini-
 tiò itaque primum illud non est necessarium, si ho-
 mines Lunam non inhabitent, frustra eam & nullius 30
 rei gratia factam. Nam hanc ipsam nostram quoque
 terram videmus non totam feracem & habitatã es-
 se, cuius exigua quædam pars quasi promontoriis
 & peninsulis è profundo extatibus animalia gignit
 ac plantas: cætera aut ob hyemes & siccitatem de- 35
 ferta ac sterilia sunt, aut (quæ multo maxima est ter-
 ræ portio) sub magnum demersa mare. Sed tu, qui
 Aristar-

Aristarchum semper diligis atq; admiraris, non audis Cratetem, quando is sic legit:

Præbuit Oceanus cunctis primordia diuis,

Ilia. §. 246.

Atq; hominum generi, & terram tegit undiq; latè.

- 5 Longè verò abest vt hæc frustra dicantur exstitisse. Etenim mare exhalationes molles edit & iucundissimos flatus vere adulto: quando ex inculta & gelida terra niues paulatim liquatæ diffluunt. dieiq; & noctis stat fidelis in medio custos atque opifex, vt
- 10 ait Plato. Nihil ergo obstat, quin Luna etiã animantium vacua præbeat reflexiones lumini circa ipsam diffuso, & confluxum radiis astrorum ac contempe-
* rationem, quo adiuta concoquat exhalationes à terra elatas, simulque solis nimium feruorem mitiget.
- 15 Tum multum antiquæ tribuentes famæ, Dianã eam dictam statuemus, vtpote virginem & infecundam, aliàs auxiliarem & vtilem. Nam eorum, quæ abs te, mi Theon, allata sunt, nihil est quod ostendat fieri non posse vt in Luna quis habitet. Quippe cir-
- 20 cum agitatio ista multam habens lenitatem & tran-
* quillitatem, aërem demulcet atq; componit: vt nullus sit metus excidendi ac præcipitationis iis qui ibi degunt. Tum ipsa motus varietas vagæque conversiones non ab inæqualitate sunt aut conturba-
- 25 tione: sed admirabilem astrologi demonstrât in his ordinem, circulis eam accommodantes circa alios circulos sese evoluentibus, alij quiescentem ipsam, alij placidè & æqualiter eadem semper celeritate sese mouentem. hæ enim circulorum adscensiones,
- 30 & circumductiones, atque inter se & ad nos respectus, eas quæ in motu Lunæ animadvertuntur altitudines, profunditates, & latitudinum diversitates simul cum conversione secundum longitudinè exactissimè conficiunt. Magnum autem illum & con-
- 35 tinentem æstû solis metuere defines, primùm si duo decim istis æstiuis coitibus totidem plenilunia opponas: deinde continuitatem mutationis, quæ

exuperantiæ caloris non multum permittit temporis, itaque commodam vtrinque temperiem efficiens, mediocritatem (vt apparet) vernæ similitudinem redigit. Præterea solis lumen ad nos defertur per aërem turbidum, atque in nos infligit calorem exhalationibus nutritum. isthic autem tenuis est aër & pellucidus, diffunditque & dissipat splendorem nullo fomite, nullo corpore sustentatum. Materiam porro & fruges hisce in locis alunt pluuiæ. alibi autem, vt apud nos in superiore Aegypto ad Thebas & Syene-
 * nam, nõ pluuiæ aqua, sed è terra nata eadem nascuntur. qua rigatæ, & ventis ac rore vegetatæ, virtutem & temperiem soli tantam ostendunt, vt comparari se cum terra plurimis irrigua pluuiis vbertatis causa id non patiatur. Iam eiusdem generis stirpes apud nos, si vehementer adfligatur hybernis tempestatibus, pulcrum & multum fructum producant: in Africa, & apud vos in Aegypto, admodum sunt frigoris & hyemis impatientes. Gedrosiæ etiam & Trogloditicæ regionis ea pars quæ ad Oceanum pertinet, sterilis omnino est ob siccitatem, & arboribus caret: at in mari vicino quo alluitur, inuisitatæ magnitudinis plantæ nascuntur. & ex profundo pullulant, quarum alias oleas, alias lauros, alias crines lisdidis nominant. & qui vocantur anacampserotes, quasi amorem postliminio reducentes dicas, è terra evulsi, non modò viuunt suspensi quanto quis velit tempore, sed etiam germinant * seminatur autem. Et alia quidem, vt Centaurium, si feratur in bonam & pinguem terram, ac rigetur, vim qualitatemque suam naturalem amittit: siccitate gaudet, inque ea suam naturam seruat. alia, vt aiunt, ne rorem quidem tolerant, vt pleraque Arabicorum, quæ simul atque humectata sunt, pereunt. Quid verò miri est, si in Luna radices, semina, plantæque nascuntur nihil pluuiarum ope indigentes aut hyemis: sed æstiuo & tenero aëre, ad naturam ipsorum accommodato,
 conten-

contentæ? Quî autem non sit probabile emitti spiritus qui à Luna calore afficiantur: & conversionis eius agitationi comitari sensim auras, leuésque rores & humores, qui circumfusi alimentum plantis
 5 sufficiant. cum quidem ipsius Lunę temperies nō sit ignea, nō squalida, sed mollis & aquosa. Nam ad nos à Luna nulla pervenit siccitatis effectio, multæ humiditatis, & femineæ (sic loquar) vbertatis. vt sunt plantarum incrementa, concoctiones carniū, mutationes & ad vappam inclinationes vini, lignorum
 10 putredo, fertilitas mulierum. Vereor autem quiescentem Pharnacem rursū irritare & commouere, si Oceani æstus, (vt ipsi dicunt) fretorūq; incrementa adducam, humorem à Luna submissum sequentia. Itaque ad te potiùs me convertā, mi Theop.
 15 Tu enim nobis Alcmāica ista exponens,

Qualia Iouis & Lunæ proles ros educit:

Iouis nomine aërem dicis intelligi, qui à Luna humectatus in rorem vertatur. Eò enim, amice, reditura res videtur, vt Luna aduersam planē Soli naturam
 20 habere censeatur: siquidem non modò quæ densare ille & siccare solet, ipsa relaxat atque humectat: sed calorem quoque ab eo profectum in ipsam humore & frigore mutare possit. Enimverò & hi errant, qui
 25 Lunam ignitum corpus esse atque ardere putāt: neque ij, qui eadem animalibus in Luna ad ortum & vñtum necessaria putant, quæ nostratia requirunt, videntur vnquam considerasse diuersitatem naturæ: quæ quidem maior est ac numerosior inter ipsa animalia, quàm sunt discrimina animalium & vitæ expertium. Ac demus sanè non esse homines qui concreto ore, Solis viuant odoribus. nisi * ne videantur, & Ammonis nobis ipse vim enarrauit. obscure
 30 etiam significauit Hesiodus his verbis:

Nec quanta asphodeli, aut quæ sint compendia maluæ. Operib. 41.
 Re ipsa autem id planum fecit Epimenides, docens

exiguo admodum fomento naturam sustentare animal, si nutrimentum vel oliuæ quantitate sumat, nullo præterea indigens. Qui verò Lunam inhabitant, (si quidem sunt) graciles & quouis alimento fouendos apparet esse. quando ipsam etiam Lunam, ut & Solem, corpus igneum, & multis modis quàm terra maiore, ab humoribus terrestribus aliunt, ac reliquas etiam stellas, numero immensas, ita facilia, ac tenuia & minimo indigentia corpora superiori adscribunt regioni. Sed neque ista, neque hoc saltem obseruamus, regionem, naturam, temperiemq; aliam Lunaribus istis hominibus esse accommodatam. Ergo sicut si non possemus ad mare accedere, neque id attingere, sed tantum eminus adspiceremus, nobisque diceretur aquam eius amaram, salisam, potuique incommodam esse, magna autem & multa animalia in profundo alere, & belluarum esse plenum ita aqua, ut nos aëre fruendum: fabulas & monstrorum similia dici arbitraremur: ita videmur hic quoque adfecti, dum non credimus esse qui in Luna degant. Ego autem istos qui in Luna incolunt multo magis mirari existimo, cum terram intuentur tantam faciem & cœnum Vniuersi per tot humores nubes, nebulasque apparentem, locum obscurum, humilem, immobilem: posse eam animalia producere & nutrire, motu, respiratione, & calore prædita. Et sicubi illis contingat audire Homericam isthæc:

Iliad. v. 65.

*Tetra, situq; oppleta, diis horrenda uel ipsis. item,
—tum Tartarus ipse,*

30

Iliad. 9. 16.

*Bis patet in præceps tantum, tenditq; sub umbras,
Quantus ad æthereum cœli suspectus Olympum.*

haud dubie censebunt de terra hæc dici, & hæc tartarum, solam Lunam esse terram, æquali spacio à superioribus istis & his inferioribus dissitam. Nondum planè finieram sermonem. cum Sylla interpellans, Desine, inquit, Lampria, & sermoni fores obde: ne impru-

35

Imprudens fabulam tanquam nauim in terrā expellas, & drama confundas, quod iam alium habitum, aliam scenam habet. Ego autem qui actoris partes sustineo, principio autorem fabulæ vobis nominabo, Homericè (nisi quid obstat) ordiens.

Ogygia huic longè uasto iacet insula ponto,

quinq; dierum nauigatione distans à Britannia versus occasum: tres autem aliæ eodem spacio & inter se distitæ ante eam iacent, maxime versus occasum solis æstiuum. in harum vna barbari Saturnum fabulantur fuisse à Ioue inclusum: hunc, ut filiū, custodiā egisse insularū istarū & maris quod Cronium siue Saturnium dicitur, atq; inferius paulo sedes habuisse. Magnam verò continentem, à qua magnum mare in orbem cingitur, à reliquis minùs distare, ab Ogygia autem ad stadia 1000, cū quidem remigio aptis nauibus eò sit eundum. Esse enim lentum traiectum maris & cœnosum ob fluminū multitudinem, quæ per magnam terram effluant, terramq; aggerent, ac mare crassum & terrenum efficiant: vnde etiam opinio insinauerit, esse ipsum concretum. Continētis porro partes ad mare habitari à Græcis circa sinum Mæotico haud minorem, cuius fauces ori Caspij maris eregionē maximè iaceāt & ad rectam lineam. Hos in ea esse opinione, ipsos continentem incolere, hanc autem nostrā terram esse insulam, ut quæ in orbem à mari circū alluatur. Existimare autē eos, Saturnio populo posteriorib. tēporibus Herculis comites se admiscuisse, ibiq; relictos, iam extinctū ferme & lingua, & legibus, victūq; barbaricis oppressum Græcum morem quasi resuscitasse, atq; auxisse. idē etiam primos honores Herculi apud eos, proximos Saturno haberi. & cū Saturni stella, quam Græci Phærontē quasi lucidam, ipsi Nycturum (ut aiebat.) ceu noctis custodem appellant, in taurū ingreditur, quod trigesimo quoque fit anno tum eos iam dudum à multo tempore ad hoc paratos, sacram

Ogygia insula Saturni.

*

rem facere, & nauib. auehi * emittere enim forte
 * ad hoc lectos, qui tātum pelagus remigio conficiāt,
 ac longum tempus peregrè degant. Auectos porrò
 non eadem omnes vti fortuna. qui verò incolumes
 mare superauerunt, primùm ad præpositas appelle- 5
 re insulas, quas Græci inhabitāt: ac videre Solē per
 triginta dies vnica tātum hora occidere: noctēmq;
 hāc tenebras habere tenues, & lucem crepusculinā
 ab ortu. Ibi cū fuerint commorati dies xc, hono-
 rificè comitérq; tractati, & sacri crediti atq; appella 10
 ti: porrò à ventis traici eos deinceps. Cæterum ne-
 minē istas incolere insulas, nisi ipsos, & quos in co-
 loniā mittant. Licere enim nauigio inde auehi, post-
 quam deo decimumtertium ritē sacra fecerint. Ple- 15
 rosq; tamen malle ibi manere: quosdā, quia adsueue-
 rint: alios, quia citra laborem & occupationem vl-
 lam omnia abvndē suppeditātur ad sacrificia & cho-
 rorum instructionē: & philosophari perpetuò con-
 ceditur. Mirabilem esse enim insulæ naturam, & le- 20
 nitatem aëris ambientis. Quibusdam etiam, cū aue-
 hi in animum induxissent, genium loci impedimen-
 to esse: ostendentē eis se tanquā familiaribus & ami-
 cis, non per somnia modò aut tesseras, sed palām vi-
 sui audituīve se exhibentem. Ipsum enim Saturnum
 in profundo antro dormire, ibiq; contineri inter sa- 25
 xa auri formam referentia. nam somnū ei loco com-
 pedum esse à Ioue destinatum: & in vertice saxi esse
 aues, quæ advolantes ei ambrosiam adferant. totam
 * insulam suauī fragrantia oppleri, quæ è saxo illo tan- 30
 quam fonte diffundatur. Genios autem illos Satur-
 ni famulos esse atq; ministros, qui circa ipsum ver-
 sentur assiduò, & tunc eius fuerint socij, cū in ho-
 mines ac deos regnum gessit. Eos, vtpote suapte na-
 tura diuinos, multa vaticinari: maxima autem, & de 35
 summis rebus prædicere, dū somnia Saturni renun-
 ciant: huic enim in somnis obversari, quicquid Iupi-
 ter meditetur. Tū illa Titanica, esse assurrectionem
 & mo-

& motus animæ in ipso omnino somnus * & regia
 illa ac diuina facultas ipsa seorsim pura atq; incôta-
 minata existat. Huc ergo delatus, vt ipse narrabat,
 hospes, deûmq; per ociû demeritus, astrologiæ tan-
 5 tam parauerat sibi peritiam, quantam geometria fre-
 tus aliquis & longissimè procedens adipisceretur:
 de reliquis partibus philosophiæ naturalem ample-
 xus, cupiditate quadam & desiderio captus fuit spe-
 ctandæ magnæ insulæ istius. sic enim nostrâ illi con-
 10 tinentem nominant. Ergo circumactis x x x annis,
 cùm successores venissent domo, salutatis amicis a-
 uectus est, modico alioquin apparatu, sed qui ingēs
 viaticum in aureis poculis secum portaret. Quæ ei
 euenerint, per quos homines iter fecerit, vt sacras
 15 in litteras inciderit, vt omnis generis sacris initia-
 tus fuerit, recensere nō est vnius diei opera: quomo-
 do ille nobis retulit, singula accuratè cōmemorans.
 Quæ verò ad præsentem pertinent disputationem,
 audite. Cùm Carthagine permultû temporis extra-
 20 xisset, quòd ea vrbs apud nos post deletâ veterem in *
 magno est honore: inuenit membranas quasdam sa-
 cras humi abditas, dudû ætatem clam exportatas &
 latentes. Ac dixit de iis qui in deorû habentur nu-
 mero, præcipuâ venerationem Lunæ deberi, vt quæ
 25 plurimû iuris in vitâ nostram haberet: méq; vt eam
 studiosiùs quàm alia numina colerem, hortatus est.
 * Hæc ego cùm mirarer, & planiùs mihi explicari cu-
 perem: Multa, inquit, ô Sylla, de diis apud Græcos,
 non omnia tamen rectè dicuntur. Quale initio sta-
 30 tim hoc occurrit, quòd Cererem & Proserpinam re-
 ctè nominantes, nō rectè simul, & circa eundem lo-
 cum versari ambas censent. Ceres enim in terra est,
 & terrestrium effectorum potestate prædita: Proser-
 pina in Luna est, & rebus præest lunarib. Persepho-
 35 nes verò nomē & Cores, quod est puellæ, apud eos
 qui in Luna sunt gerit Proserpina: illud quia lucife-
 ra sit: hoc, quòd etiam pupilla oculi ita Græcis ap-

pellatur, quia visa res in ea conspiciatur haud secus
quàm Sol in Luna. Atq; iis quoq; de erroribus Pro-
serpinæ, utq; fuerit à Cerere quæsitæ fabulis: veri ali-
quid inest. nam sese invicem desiderant disjunctæ: &
in umbra se mutuò sæpe complectuntur. Et quod
Proserpina modò in cœlo & lumine, modò in tene-
bris & nocte dicitur esse: id mendacium non est: ne-
que tempus errori ansam suo præbuit numero. Non
enim sex menses, sed ferè sex menses videmus eam à
* terra tanquam matre sub umbra detineri. idq; rarò, 10
cùm quinto post mense adveniat. Nam impossibile
est ut Plutonem relinquat, cuius est. quod & Home-
rus occultè quidem, sed non ineptè significavit:

Odyss. d. 563. Elysium in campum, quâ terræ terminus exstat,

Te ducent superi. —

*Animarum
post mortē
status.*

vbi enim umbra desinit ingruere, eum terminū & fi-
nem terræ posuit. In illum verò cāpū nemo impro-
bus aut impurus venit: boni post mortē eò delati, fa-
cilimā quidem, non tamen beatā aut diuinam vitam
agunt vsq; ad secundā mortē. Quæ verò ô Sylla hæc 20
est? aiebā. Tum ille: Noli, inquit, de his quærere: sum
enim ipse narraturus. Hominem pleriq; cōpositum
sentiant, rectè hoc, nō rectè, quòd è duabus tantū
partibus cōstare putant: scilicet mentē partem quo-
dammodo animæ esse opinantes. Etenim mens tātò 25
est præstātior quàm anima ac diuinior, quāto anima
* præstat corpori. Facit autē coitus animæ rationem
eorum, quorū alterum voluptatis & doloris est prin-
cipium, alterū virtutis & vitij. His tribus compactis,
terra corpus, animā Luna, mentem Sol creando ho- 30
mini præbuit. * sicut igitur Lunæ splendorē. Mors
autem, quā obimus, alia ex tribus duo facit hominē,
alia unū è duobus. & alter est in Cereris * in ipsa
conficere. & mortuos Athenienses demetrios, hoc
est Cereales, dixerūt. antiquitus autē in Luna * Pro- 35
serpinæ. * & huius quidem cōtubernalis est Mercu-
rius terrestris, illius cœlestis. Solnit autem ipsa cele-
riter

riter ac vi animam à corpore : mentem ab anima le-
 niter & longo temporis decursu Proserpina, ideóq;
 vnigenita appellatur: vnica enim fit hominis melior
 pars, ab ea secreta. Evenit autem sic secundū natu-
 ram vtrunq; Omnis anima, siue prædita siue carens
 mente, vbi primū è corpore exiit, fati lege ad tem-
 pus vagatur ea in regione quæ terrā & Lunā interia-
 cet. Verū nō idem est omnib. tempus præscriptū.
 Impiæ enim & intēperantes pœnas flagitiorū luunt,
 10 piæ certum tempus, quantum ad lustrandum, & cor-
 poris vtpote malæ causæ pollutiones abolendū suf-
 ficīt, in aëris purissima parte degunt, quā prata Di-
 tis appellant. deinde vel vti ab exilio in patriam re-
 ductæ, gaudium degustant, quale maximē percipiūt
 15 qui sacris initiantur, trepidatione ac suavi spe per-
 mixtum. Multas enim extrudit, æstuanđoque proii-
 cit, iam iam Lunam subire affectantes: nonnullas e-
 tiam quæ iam eò pervenerint, subversas vident tan-
 quam in profundum de volui. Quæ autē sursum eva-
 20 serunt, ac firmiter sunt collocatæ, primū, vt solen-
 ni certamine victores, coronātur pennis, quæ con-
 stantiæ dicuntur: quia animæ vim brutā & motibus
 vagis obnoxiam in vita rationi obsequentem cōpo-
 sitamq; habuerint. Deinde visus eorū radiis est simi-
 25 lis. Circa animā autem sursum subleuatā, sicut hac
 quoddā circa Lunam est æthere: & ab eo vim quādam
 roburq; accipiunt vt ferrum candens aquæ immer-
 sum. quod enim rarū adhuc est & diffusum, roborat-
 30 tur fitq; stabile & pellucidum: ita vt à quavis exhal-
 tione nutriatur. Et præclare dixit Heracletus, Ani-
 mas in Orco odorari. Cōspiciūt autē primū ipsius
 Lunæ magnitudinem & pulcritudinem ac naturam:
 non simplicem aut sinceram eam, sed aliquid è terra
 & stella temperatū. Sicut enim terra spiritu mi-
 35 xta & humore mollis est facta, & sanguis carni admi-
 xtus sensum præbet: ita ætheri aiunt Lunam profun-
 dē permixtam, simul & animatam esse ac fecundam,

*Luna sub-
stantia.*

& grauitatis leuitatisque æqualia momenta habere.
 Nam ipsum quoque mundum ex iis quæ sursum, & iis
 quæ deorsum feruntur natura temperatū, ab om-
 nini mutatione loci esse liberū. Hæc etiā Xenocrates
 diuina quadā ratiocinatione videtur depræhēdisse, 5
 à Platone sumto principio. Plato enim est, qui stella-
 rum quoque vnāquālibet ex terra & igni cōcinnatā
 pronunciauit per intermedias naturas proportionē
 datas. nihil enim sentiri, cui nihil terræ & luminis sit
 admixtum. Xenocrates autē stellas & Solem ex igne 10
 ait & primo denso compositas: Lunam autem ex se-
 cundo denso, & peculiari aere, terram ex aqua, igni,
 & tertio denso. omnino autem neque densum ipsum
 per se, neque rarum esse capax animæ. Atque hæc qui-
 dem de substantia Lunæ. Latitudinem autem eius & 15
 magnitudinem non quantam geometræ dicunt, sed
 multis modis maiore. dimetitur autem vmbra pau-
 lulum suis magnitudinibus, non ob paruitatem, sed
 * calidissime motum concitat, vt celeriter perambu-
 let vmbrosū locum, simul efferens animas bonorū 20
 festinantes & vociferantes. nam cum in vmbra sunt,
 exaudire desinunt harmoniam cœli. simul etiam ani-
 mæ quæ infrā sunt supplicia luentium tunc per vm-
 bram lamentantes & conclamantes adferuntur. Ideo
 in defectibus plerique solent æra pulsare, ac sonitum 25
 fragorēque aduersus animas edere. Terret eas etiā
 ea quæ dicitur facies quādo propius accedunt, hor-
 renda eis & terribilis apparens. Nō est autem talis.
 Sed sicut nostra terra sinus habet profundos ac ma-
 gnos, quorum vnus per columnas Herculis hac ad 30
 nos infunditur, alter foris est maris Caspii ac rubri:
 sic in Luna etiam cauernæ sunt & profunda. Cauernarum
 eius maximam penetralia Hecates vocant,
 vbi animæ eorum quæ iam natæ egerunt aut passæ
 sunt, rationē reddunt ac pœnas dant sumuntque. duæ 35
 aliæ longæ dicuntur, quia per eas transmittuntur
 animæ, aliās à Luna versus cœlum, aliās versus ter-
 ram.

ram. appellantur autem partes Lunæ cœlo obversæ
 Elysius campus : huc pertinentes, Proserpinæ & An-
 ti chthonis, id est terræ oppositæ. Nō semper autem *
 in Luna morantur genij, sed huc descendunt vt ora-
 5 cula procurent, & supremis adsunt orgiis atque sa-
 crificiis, puniunt flagitia, salutarēsq; in bellis & ma-
 ri adfulgent. Quod siquid horum non rectè gerant,
 sed pro libidine, aut iniusta gratia vel odio : pœnas
 pendunt. detrudūtur enim rursus in terram, & cum
 10 corporibus humanis conflātantur. E meliorum ge-
 niorum censu Saturnus ac qui cum eo fuere se dixe-
 rūt esse, & antiquitūs in Creta Idæi dactyli, in Phry-
 gia Corybantes, & apud Lebadiam Bœotix Tro-
 phoniadæ, atq; innumeri alij passim per orbem ter-
 15 rarum : quorum sacra, honores, & nomina etiam nū
 manent : facultates quorundam optimam naturæ mu-
 tationem aliò transuerunt. Nanciscuntur autem a-
 lij prius, alij posteriūs, mente ab animo secreta. fecer-
 nitur verò amore solaris imaginis, per quam efful-
 20 get id quod expetendum, pulcrū, diuinū, beatūmq;
 est bonum, quod omnis natura, sed alia alio modo,
 appetit. Nam ipsam quoq; Lunam amore Solis adhi-
 duò reuolui & cum eo coire, ac fecunditatem ab eo
 25 captare. Animæ porrò natura ad Lunam deficit, vel-
 uti vestigia quædam vitæ & somnia referuans. ac de
 hac rectè istud dictum existimato.

Ast anima, ut somnus, pernicibus auolat alis.

non enim statim atq; à corpore soluta est hoc facit,
 30 sed postmodo, quando deserta & sola est, mente se-
 parata. Et Homerus de omnibus quæ dixit, maximè *
 secundum Deum videtur hæc pronunciaſſe:

Post hos Alcide mihi sese obiecit imago:

35 *Ipse inter superos etenim lætum exigit æuum.*

*Odys. 2,
600.*

Nam vnusquisq; nostrū ipse bono est animo: neq;
 timor, neq; cupiditas, vt neque caro, neq; humores,

sed quod cogitamus & intelligimus: & anima à mē-
 te effingitur, formátque corpus & vndiquaque am-
 plectitur, & ab eo formam ipsius sibi imprimit: vt e-
 tiam diu ab vtroque separata, similitudinem tamen
 eius effigiémque retineat, & imago rectè dicatur. 5
 Horum autem, sicut diximus, elementum est Luna,
 in quam animæ resoluuntur, sicut cadauera in terrá.
 celeriter quidem castæ quæ ocium & philosophicā
 fuerunt amplexæ vitam. quæ dimissæ à mente, à mo-
 tibus ad nihil porrò vtentes evanescunt. at verò ani- 10
 mæ ambiciosorum, rebus gerendis, & amori corpo-
 rum deditorum, itémque iracundorum aliæ veluti
 in somno recordatione rerum in vita gestarum remi-
 niscentia tanquam somniis vtuntur, vt Endymionis
 anima. postquam autem eas inconstancia & mobili- 15
 tas exturbat, trahitque à Luna ad alium ortum, non
 finit * sed revocat & demulcet. Exiguum enim aut
 placidum aut constans nullum est opus, quādo ab-
 que mente vis quæ variis exagitur motibus cor-
 * pus arripit. Tityi quidem, Typhones, & is Typho 20
 qui Delphis occupatis oraculum vi & libidine sua
 conturbauit, à numero istarum erant animarum, mē-
 tis expertes, ac tantum vagis incitati cupiditatibus.
 Aliquanto pòst tempore eas quoque animas in se re-
 cepit Luna, atque composuit. Deinde mentem rur- 25
 sus adseminante Sole, vitali eam vi excipiens, nouas
 facit animas: tertio loco tetra corpus suppeditat. ni-
 hil enim hæc post mortem dat, quæ ad generationē
 accipit. Sol autem accipit quidem nihil: recipit au-
 tem mentem quam dat. Luna & accipit, & dat, & cō- 30
 ponit, & diuidit, alia atq; alia facultate: Lucina, cum
 componit: Diana cum diuidit dicta. Et de tribus
 Parcís Atropos circa Solem collocata, initium or-
 tus præbet: Clotho circa Lunam vècta colligat &
 miscet: vltima Lachesis terram contingit, eisque plu- 35
 rimum fortunæ est admixtum. Quod enim animæ est
 experts, id sui iuris non est, sed alteri se afficiendum
 præ-

præbet: mens imperium obtinet, neque aliunde afficitur: mixtum est quippiam & medium anima. sic-
 ut Luna etiam ex superis & inferis mixta à Deo est,
 hanc ad Solem habens rationem, quam terra ad Lunam.
 Hæc, aiebat Sylla, ego audiui narrante hospite.
 ei autem exposuerunt Saturni famuli atque cubicularij,
 ut quidem ipse referebat. Vos, Lampria, vestro
 arbitrato sermonem hunc in quam lubebit partem accipietis.

PLUTARCHI

Commentarius, cur nunc Pythia non reddat oracula carmine.

- 20 **B**ASILOCLES. Hospitem, Philine, per donaria deducendo rem in profundam protraxistis vesperam. Ego quidem vos expectando defatigatus sum. PHILINVS. Etenim, Basilocles, tardè incessimus, interim seminantes ac metētes sermones, qui
- 25 Spartorum illorum in morē bellicosi & infensi subinde nobis ambulantes suppullabant. BAS. Ergo aliquis alius eorum qui interfuere nobis compellendus est, aut tu nobis gratificaberis isthæc narrando, quānam fuerint, & quorum sermones? PHIL.
- 30 Mea est hæc, ô Basilocles, opera. nam reliquorum in nullum facilè incides in vrbe. vidi enim plerosq; rus in Corycium cum hospite & Lycuriam vnā ire. *adeò spectādi, & nimis quā amicitiæ studiosus est hospes, magis etiam discendi litterarūq; cupidus.
- 35 Neque tamen hæc maximè admirationem merētur: sed mansuetudo pervenusta, & in dubitādo ac repugnando acumen, adque respondendum facilitas ab

omni remota contumacia. ut etiam primo congres-
 su diceret, Proles boni parentis. Nosti enim Dio-
 genianum optimum virum? BAS. Ipse quidem, Philo-
 * line, eum non vidi. multi autem diuersa de adolescen-
 te narrant. Sed quodnam aliud initium habuerunt
 sermones, qua occasione orti? PHIL. More suo in-
 terpretes sacrorum agebant, nulla nostrum habita-
 ratione, qui orabamus ut in pauca contraherent e-
 narrationem, & plerasque inscriptionum prateri-
 rent. Hospitem verò forma & artificium statuarum
 mediocriter mouebant, qui (ut apparebat) multa
 præclara opera spectauisset. Miratus autem fuit æ-
 tis floridum colorem, non situi aut ærugini similem,
 sed cyani tinctura rutilantem, ita ut etiam aliquid
 ad nauium rectores splendoris emitteret. ab his enim
 spectare orsus est, cum fortè marinæ eorum statuæ
 colore ac profundum referente essent positæ. Nûm-
 nam, aiebat, temperatione quadam & medicatione
 æris prisci opifices vsi sunt? nam Corinthium qui-
 dem æs non ars, sed casus tam eleganter donauit co-
 lore, igne domum hauriente in qua aliquid auri & a-
 genti, plurimum verò æris repositum erat: quibus
 confusis & in vnâ conflatis massam, à maiore copia
 æris nomen impositum est. Tum Theo subiiciens:
 Nos, inquit, aliam rationem callidiorē inaudiui-
 mus. Fabrum quendam ærarium Corinthi incidisse
 in capsam multo auro repletā, & cum metueret ne
 palam fieret hoc, paulatim aurum abscidisse & æri
 sensim permiscuisse, idque mirabili temperatum
 modo colorem pulcrum fuisse adeptum, magnoque
 idcirco venditum precio. Verum & hoc & illud, fa-
 bulæ sunt. Apparet autem fuisse quandam mixturam
 & apparatus: sicut & nunc argento aurum admiscē-
 tes, peculiarem quendam & artificiosum, ut verò mi-
 hi videtur, vitiosum & minimè pulcrum pallorem fa-
 ciunt. Quam ergo, aiebat Diogenianus, causam pu-
 tas colori huic æris fuisse? Et Theo, Quando, in-
 quit,

Aeris color.

quit de iis rebus quæ natura primæ erunt atq; sunt,
 ignem puta, aerem, terram, & aquam, nihil aliud æri
 accidit quàm solus aer, ab hoc illud affici liquet, at-
 que ob eius adfiduam præsentiam illud coloris di-
 5 scrimen consequi. Aut hoc quidem * antequam
 nasceretur Theognis, vt est apud comicum. Sed
 quânam aer natura præditus, qua facultate vtens cō-
 tactu colorem hunc æri induxerit cupis scire? Aien-
 te Diogeniano, & quidem, inquit, ego quoque mi-
 10 puer. Ergo communicata opera inquiramus. Id-
 que primum dispiciamus, cur de omnibus humori-
 bus oleum maximè ærugine oppleat. Non enim vi-
 detur ipsum æri eam inducere, cū purum & impol-
 lutum ei aptetur. Nequaquam, aiebat adolescens:
 15 sed alia videtur esse causa. ærugo enim oleo, quod
 tenue est & purum ac pellucidum, accedente maxi-
 mè elucescit, cū eam alij humores tegant. Tum
 Theo: Præclare, inquit, mi puer: & * Conside-
 ra autem fodes etiā eam quæ ab Aristotele adfer-
 20 tur causa. Volo, inquit. Is ergo tradit æruginem
 reliquis humoribus incidentibus obscurè elucere
 & dissipari, quod ij sint inequales, neque partes vnā
 maneant: olei autem densitate eam cohiberi atque
 colligi. Proinde si nos quoque tale aliquid ponere
 25 possumus, non planè nobis deerit huiusce difficulta-
 tis explicatus. Vt ergo iussimus, veniāmq; dedimus,
 ita ferè is est locutus. Aer Delphicus crassus est, cō-
 tinuus, & ob reflexionem ac renisum à montibus ve-
 hemens, itémq; mordax: quod testatur nutrimenti
 30 concoctio. Subiens itaq; sua tenuitate, æs penetrat,
 atque ex eo multam terrestrémque æruginem eruit:
 eamque rursus sua densitate comprimit, * quæ
 non sinit, vt subsidens præ multitudine efflorescat,
 & in superficie splendorem atque nitorem adipisca-
 35 tur. Hæc nobis probantibus, hospes aiebat ad red-
 dendam rationem sufficere alteram positionem. Nā
 tenuitas, dicebat, videbitur etiā ei quæ cōmemo-

rata est aeris densitati adversari. neq; adsciscitur necessariò. Ipsum enim à seipso inveteratum æs exspirat æruginem, quam densitas continens atque constringens, ob multitudinem ad spectui exhibet. Sub hæc Theo: Quid verò, inquit, obstat ò hospes, quin idem sit & tenue & densum. sicut sunt serica & byssina texta. de quibus etiam Homerus dixit:

Odyssæ
107.

Lintea pexa, oleæ queis lentus defluit humor.

Carmina
Pythia qua
lia.

ostendens accuratam texturæ subtilitatem, quæ oleum non transmitteret, sed id ob densationem deflueret. Enimverò non tantum ad æruginem foras eruendam uti aliquis possit argumento à tenuitate aeris petito: sed & colorem ea videtur facere posse iucundiorum, quando cœruleo admiscetur. Secundum hæc silentio facto, rursus enarratores sacrorum oracula depromserunt. Ibi cum oraculum quoddam carmine editum recitaretur, de regno (nisi fallor) Aegonis Argiui: Diogenianus aiebat sæpenumero se admiratum fuisse versuum, quibus oracula exprimerentur, vilitatem atq; vitia. Atqui Apollinem musarum ducem esse, & ad quem non minus eloquentiæ, quam cantilenæ & vocis elegantia pertineret, & qui Homerum Hesiodumq; longè antecelleret faciundia. tamen pleraq; oracula & contra metri leges, & vocabulorum prauitate peccare. Aderat vnà Serapio poeta, qui Athenis eò venerat. Is, putatis ergo, inquit, versus istos Apollinis esse? Sinamus verò eos, uti dicitis, Homericis & Hesiodicis pulcritudine longè inferiores esse. an nō utemur iis ut optimè, & pulcherrimè compositis, corrigentes iudiciū quod de iis praua cōsuetudine præoccupate fertur? Sub hæc Boëthius geometra, quē nosti iam in castra Epicuri transitum parare, Audistine, inquit, Pausoni pictori quid contigerit? Non sanè, aiebat Serapio. Atqui dignum est auditu, inquit Boëthius. Conduxerat is pingendum equum qui sese volutaret: pinxit currentem. & locatore iniquè id ferente, ridens tabulam invertit,

ut

vt inferis sursum elatis partib. equus iam nō currēs,
 sed volutans sese videretur. Hoc ait Bio quibusdam
 etiam orationibus accidere quando invertuntur. I-
 taque & oracula aliqui nō dicent bene habere, quia
 5 Deus eorum sit autor: sed Dei non esse, quia sint vi-
 tiosa. Illud enim incertum est: non elaborata esse o-
 racula, vel te, Serapio, iudice liquet. pangis enim car-
 mina de rebus philosophicis & seriis, facultate autē,
 elegancia, & apparatu dictionis magis ad Homerica
 10 atq; Hesiodica accedentia, quā ad versus à Pythia
 editos. Tum Serapio, laboramus, inquit, aurium o-
 culorūq; morbo, adfueri ob luxum & molliciē sua-
 uiora quæ sunt, pulchra appellare. Fortasse autē Py-
 thiam quoq; culpabimus. quod nō canit iucundiūs
 15 quā Glaucē fidicina, neq; vnguentis oblinitur, ne-
 que purpuram gestat: ab aliis reprehenderetur qui-
 busdam, quod nō casiam, ladanum, thus, sed laurum
 & hordeaceam sufficit farinam. Non vides, aiebat, quā
 20 sit venustas Sapphicom carminum detulceren-
 tium auditores? at Sibylla furente ore, vt ait Hera-
 cletus, risus, ornatus, & fuci expertiā sonans, Dei be-
 neficio vocem ad ciro annos continuat. Cadmum
 quoq; Pindarus inquit è Deo audiuisse non rectam
 25 musicam, neq; suauem, neq; delicatum, neq; cantu
 infracto. Voluptatem enim non admittit quod inte-
 grum est & castum: sed hīc vnā cum voce proiicitur
 maxima eius pars, & (vt apparet) in aures hominum
 confluit. Hæc locuto Serapione Theo subridens,
 Serapio quidem, inquit, morem suum seruauit, v-
 30 sūsq; est occasione oblata contra voluptatem dicen-
 di. Nos autem, Boëthe, quod Pythici versus Home-
 ricis sunt deteriores, non censeamus Apollinis esse:
 sed hoc initū motus subiiciente, suo quanq; antisti-
 tarum modo concitari. Etenim si scribenda fuissent,
 35 nō enuncianda oracula, nō puto nos literas Deo im-
 putaturos fuisse ac reprehensuros, quod elegātia re-
 gias nō æquarent. Non enim Dei est vox, nō sonus,

non dictio, non metrum : sed femina : ille duntaxat
 visa suggerit, luménq; in animo excitat ad videndū
 futura. talis est enim instinctus furorve diuinus. V-
 * niuersè autē, vt dicam, vos Epicurei vates (de quib.
 te quoq; esse apparet) effugere nō licet. Sed vitio da-
 tis priscis antistitis, q̃ malis vsa sunt versibus: itē-
 que eas quæ hodie prosa oratione & quibusvis vo-
 cabulis responsa dant, ne cogantur apud vos causam
 dicere propter mutilos elumbesve versus. Hæc Dio
 genianus, Noli, inquit, ludere obsecro, sed hanc no- 10
 bis difficultatem explica, communem omnium. ne-
 mo enim aliorum etiam est, qui non causam quærat,
 cur oraculum desierit versibus vti. At verò, subiicie-
 bat Theo, rursus mi adolescens videbimur malicia 15
 quadam enarratores suo munere defraudare. eos er-
 go sine prius sua agere, postea per ocium disquires
 de iis q̃ voles. Iam progressi perveneramus ad Hie-
 ronon tyranni statuam. Et hospes quanquam reliqua
 omnia nosset, tamen pro sua facilitate auditorem se 20
 præbebat. verum audiens supra stetisse æream Hie-
 ronon columnam, quæ sponte sua cecidisset ea die,
 qua Hieron Syracusis mortem obiit, admirabatur. E-
 go similium memoriam casum renouavi. qualis est,
 quod oculi e statua Hieronon Spartani exciderunt 25
 antè quàm ille ad Leuctra occubuit, quod tum stel-
 læ perierunt, quas de nauali pugna ad Aegospota-
 mos dedicauerat Lysander. quod ex ipsius statua
 Lysandri lapidea, tantum pullulauit syluestris her-
 bæ, vt faciem eius tegetet. quod sub Siciliensem A- 30
 theniensium calamitatem aureæ glandes de pal-
 ma defluerunt, & Palladij scutum corui rostris tu-
 tulerunt. quod Cnidiorum corona quam Pharsaliæ
 saltatrici Philomelus Phocæorum tyrannus dono
 dedit, eam e Græcia in Italiam profectam Metapon-
 ti perdidit, ludentem apud fanum Apollinis. nam ad 35
 coronam impetu facto adolescentes dum de auro in-
 ter se pugnant, mulierem discerpserunt. Aristoteles
 qui-

Prodigia.

quidem, solum Homerum ait mouentia facere nomina, ob efficacitatem. Ego autem dicere ausim, quotquot hæc sunt donaria, maximè vnà cū diuina providentia ea moueri, eiúsq; significationem præbere: nullámq; eorum partem inanem aut sensus vacuam esse, sed repleta omnia diuinitate. Nimirum verò, aiebat Boëthius. Non enim satis est deum quouis mense in corpus includere mortale: nisi eum etiam cum omni lapide & ære confundamus. quasi huiusmodi eventuum non habeamus satis sufficientem causam atq; opificē Fortunam & casum. Itane, aiebam ego, horū quodvis tibi fortuitæ rei & casui videtur simile? & probabile putas atomos dilabi atq; dissolui & inclinare non antè, nō pōst, sed eo ipso tempore quo is qui dedicauit aliquid vel bonā vel aduersā vsurus est fortuna? Et tibi quidem nunc prodest Epicurus, iis scilicet quæ dixit aut scripsit ante annos ccc? Deus autem nisi includat seipsum in omnia, omnibúsq; permisceatur, nō videtur tibi motus adfectio- nisq; principium rebus videre posse? Hæc ego respondēbam Boëthio. Similia etiam de Sibyllinis. Nā cum adstitissemus ad saxum curiæ vicinum, cui insedis- se dicitur prima Sibylla cū eò ex Helicone venisset, à Musis enutrita: (alij ad Maleonem aduenisse eam dicunt, filiam Lamiæ, quæ Neptuno nata fuit) Serapio mentionem fecit versuum, in quibus ipse se celebrans, vaticinandi finem ne morte quidem facturam se ait: sed se in Luna circumire, mutatam in eam quæ dicitur in Luna apparere faciem: spiritum autem aeri temperatum, semper omnia suo motu editurum: è corpore autem in terra mutato herbas ac materiem exstituram, quibus sacræ pecudes nutriantur varios colores, formas, & qualitates viscerum habentes, vnde hominib. futura præmon- strentur. Hæc cū Boëthius apertè derideret, Zous: *De oraculo- rum fide di- vt inquit, hæc maximè fabularū videantur similia, ta- men vaticinijs testimoniū ferunt multarū Græcarū sputatio.*

vrbium excidia atq; migrationes, multorum barbaricorū exercituū irruptiones, imperiorū everfiones. Hæc verò quæ recens apud Cumas & Dicæarchiam acciderunt, nōne pridem Sibyllinis decantata carminib. tempus velvti debens persoluit? eruptionē in quā mōtani ignis, feruorem maris, saxorū & maf-
 farum flagrantium venti vi eiectionē, tot tantarūq; simul vrbium interitū, vt hodie qui ea loca accedūt, non possint cernere vbīnam conditæ fuerint. Quē verò, aiebat Boëthus, mi homo, effectum tempus nō debet naturæ? quid non exspectari potest eventurū terræ, mari, vrbibus, hominibus, quod qui prædicat futurum, non erret? Immò ferè non prædicere hoc est, sed dicere, aut potiùs iacere & disseminare verba principio carentia in infinitatem: quibus vagantib. sepe numero occurrat fortuna, vt casu eveniant. Diuersa enim sunt hæc puto, fieri id quòd dictū est, & dici quòd futurum sit. & sermo qui ea dicit quæ nō sunt, in seipso vitiosus frustra exspectat fidem quam ei casus conciliet: neq; vero vtitur argumento prædicendi, sciens postquam dixit futurum, omnia ferè te infinitate, & * bene coniiciens, quem optimū vatem proverbium affirmat esse, investigāti per probabilia atq; indaganti futurum similis est. Sibyllæ aut istæ & Bacides tanquam in mare promiscuè in tempus cōiecerunt, & vt in buccam venit disseminaerunt nomina & verba omnis generis eventuū. quorum quædā cū fortuitò evenerint, similiter falsum est quod nūc dicitur, etiā si postmodò verum fiat re contingente. Hæc locuto Boetho, Vera est, inquit Serapio, hæc sententia de his quæ ita prædicuntur sicut Boethus dixit, indefinitè & incerto argumēto: puta si vicit imperator, cui prædicta fuit victoria, si vrbs deletur cui exscidium prædictum est. Vbi autē non modò quid futurum sit, sed etiā quomodo, quā, qua occasione, quo autore, prædicatur: non hoc est coniectatio fortasse futuri, sed certò futuri prædictio.

Etio. Tale est oraculum de claudicatione Agefilai.

Sparta caue, quamuis altè te gloria tollat,

Rex ualidè tibi det pedibus ne incommoda claudis.

Namq; insperatos cogèris ferre labores,

Pestiferosq; diu belli subsistere fluctus.

Et illud de insula, quā ante Therā & Therasiā edidit
mare, deq; bello Romanorum cum Philippo rege.

Sed quando Pœnos uincet Troiana propago,

Tunc incredibiles mortalibus euenient res.

Immensa canum fulgebit tum mare flamma,

Fulminaq; ardentes per cœrula uasta procellas

Torquebunt, saxumq; simul : quod & insula stabit

Firma loco, nulliq; hominum de nomine nota.

Tum quoq; præstantem superabunt deteriores

Vi propria freti, atq; inuictæ robore de træ.

Quòd enim Romani breui temporis spacio Cartha-

ginienfes subegerunt debellato Annibale, & ab iis-

dem ac Aetolis Philippus prælio victus est, ac tandè

è profundo insula erupit cū multo igne & vndis bul-

lientibus : hæc nemo dicere potest simul omnia for-

tuito casu evenisse. Sed ordo prædictionem indicat.

vt & hoc, quod Romanis ante annos ferè 10 prædi-

ctum est tempus, quo bellum aduersus omnes simul

gentes gesturi essent : quod factum est, bello aduer-

sus rebelles seruos suscepto. In his verò nihil est in-

certum, nihil obscurum, & cuius causa esset à Fortu-

na repetenda : sed multa experientiæ pignora præ-

bentur, quæ viam monstrat, qua fatum incedit. Non

enim puto quenquam dicturum, quod cum his sicut

prædicta fuerunt, inciderit fortuito. Alioquin etiā

quid impedit aliū, sicut scripsit Epicurus suas ratas

sentētias, Boethe * sed fortuito casu : sic rebus in-

ter se coincidentib. liber absolutus est. Simul his di-

ctis progressi sumus. Cū aut in Corinthiorum dō. *Ranarum*

mo spectaremus æream palmā, quæ sola donariōrum *in palma*

est reliqua, torno insculptæ ad radicem ranæ & hy- *symbolum.*

dri Diogeniano admirationem iniecerūt, atq; adeo nobis quoq;. Non enim palma vt aliæ arbores palustris est aut aquæ amans planta: neq; Corinthius cū ranis quicquam rei est, vt pro nota aut signo eius vrbis haberi debeant: quomodo Selinuntij quondam aureum apium (Selinum) dedicasse dicuntur, & Tenedij securim, à cancris qui apud eos nascuntur ad locum cui Asterium nomen, soli in testa formam securis expressam gestantes. Iam ipsi deo coruos, olores, lupos, accipitres, & quidvis potiùs quàm ranas acceptum esse censemus. Serapio ad hæc cum dixisset, innuisse opificem hoc, Solem nasci & ali ex humore & exhalationibus: siue Homerum is audiuiſſet ita loquentem:

Odysſ. γ,
initio.

Iam stagnum exoriens Phæbea relinquit amœnum
Lampas. —

siue Aegyptios vidisset orientem Solem exprimere picto puerulo qui loto insideret. ridens ego, Quorsum, inquam, bone vir denuò huc Stoam tu contrudis, ac disputationi sensim inflamationes istas & exhalationes inseris? non sicut Theſſalæ mulieres Lunam & Solem cœlo devocas, dum hinc à terra oriri & vegetari eos ais? Nam Plato quidem ipsum hominem appellauit plantam cœlestem, quasi à radice supernè capite erectum. Vos autem Empedocle deridetis, qui dixisset Solem cū in terra luminis reflexu cœlestis exstitisset, rursus resplendentem

Intrepido uultu cœli conuexa tueri.

& ipsi interim Solem facitis animal terra natum aut palustrem plantam, eumq; ranarum patriæ & aquæ accensetis. Verùm hæc nos in Stoicam tragœdiam differamus. quæ verò artifices obiter præter institutum fecerunt, nos quoq; obiter & aliud agentes examinemus. Sunt quidem in multis elegantes: sed ineptias & curiositatem non vbique euitant: sicut ergo qui gallum super manu Aesculapij pinxit, matutinum

tinum voluit significare tempus, & Solis ortum appetentem: ita hæc ranas aliquis possit vernæ tépe-pestatis symbolum interpretari, quando Sol acri dominari, & hyemem discutere iucipit. siquidem de vestra sententia Sol & Apollo non duo dii, sed vnus sunt habendi. Tu verò, aiebat Serapio, non idem sentis, sed Apollinem à Sole alium esse censes? Omnino, inquâ, sicut Luna à Sole differt. verùm Luna neque sæpe, neq; omnibus Solem occultat. Sol autem ferè apud omnes homines vt ignoretur Apollo effecit, sensu intelligentiam auertens ab eo quod est ad id quod apparet. Deinde Serapio ex enarratoribus quæsiuit, Cur domum non Cypseli qui dedicauit, sed Corinthiorum nomen. Qui cum taceret, 15 quia (puto) causa quam redderent destituebantur, ipse renidens: Quid verò, inquam, putamus istos iâ scire aut meminisse, stupefactos planè nostro de cœlestibus rebus garritu. Ante quidem eos audiuius dicere, tyrannide eversa voluisse Corinthios & auream Pisæ statuat, & eum qui hæc est thesaurum vbi suæ transscribere. Atq; id Delphos, vt iustum, cōcessisse. Eleos, quòd inuidissent eam ipsis gloriam, decreto Corinthiorum fuisse Isthmia festiuitate prohibitos: quare postmodo nullus Eleorum Isthmia 25 certauit. Quod autem Molionidæ ab Hercule apud Cleonas sunt occisi, id nihil fecit ad excludendum Eleos, quod nonnulli opinantur. contrà enim ipsis conueniebat arcere, si ea de causa Corinthios offendissent. Hæc ego tum dixi. Cum autem Acanthiorū & Brasidæ thesaurum nobis transeuntibus nobis interpres locū monstraret, in quo ferrei obelisci Rhodopidis meretricis quondam fuerant siti: succensens Diogenianus, Fuit omnino, aiebat, eiusdem ciuitatis Rhodopidi locum præbere, quò decimas suarum mercedum deponeret, & Aesopum eius conferuum interficere. Et Serapio: Cur, inquit, isthæc tu indignè fers? quin oculos attollis, & auream inter

Meretricum honores.

*Varia eius-
dem homi-
nis nomina*

imperatores ac reges stantem Mnēsaretam contem-
plaris, quam Crates aiebat trophæum de intempe-
rantia Græcorum esse statutam. Quam cū vidisset
adolescens, Atqui, dicebat, de Phryna hoc Crates
pronunciauerat. Næ respondebat Serapio. Mnēsa-
rete enim nomen fuit, sed Phrynes cognomentum
tulit ob pallorem. Multa autem nomina videmus
ab cognominibus occultari. Alexandri quidem ma-
trem Polyxenam, porrò Myrtalem, Olympiadem, &
Stratonicam dictam perhibent. Eumetis quoq; Co-
rinthiam pleriq; à patre Cleobulo Cleobulinam vo-
cant. Herophilam Erythream fatidica quòd esset,
Sibyllam appellauerunt. Grammaticos quoque au-
dies Ledam Nemesis, Orestem Achæi nomine adfi-
cientes. sed quomodo tu censēs, (Theonem adspi-
ciens hæc dicebat) hoc de Phryna crimen posse di-
lui? Ad hæc subridens Theo: Ita sanè, inquit, vt præ-
terea etiam te culpem, qui leuissima Græcorum pec-
cata insecteris. Sicut enim Socrates in Callia id re-
prehendit, quòd vnguento tantum inimicus, salta-
tiones puerorum, in caput proolutiones, oscula,
fanniones videret æquo animo: ita tu planè mihi vi-
deris à templo arcere mulierculam non liberaliter
forma & ætate sua usam: cū autem videas cædiū,
bellorum deprædationūq; primitiis ac decimis in
orbem cingi deum, non indignari, non miserari Græ-
cos, pulcerrimorum donariorum turpissimas legēs
inscriptiones hæc: Brasidas & Acanthij de Athe-
nien-sibus, Athenienses de Corinthiis, Phocenses de
Thessalis, Orneatæ de Sicyoniis, Amphictyones
de Phocensibus. Nimirum autem soli Praxiteli Cra-
tes succensuit, qui hoc suæ amasiæ donum dedisset.
cū laudare eum debuerit quòd aureis istis regibus
apposuit aureā meretricem, diuitiis hoc exprobrās,
quòd nihil venerabile eis inest, nihil admirabile. Iu-
sticiæ enim donaria, temperantiæ, magnanimitatis
dedicare diis reges & principes conveniebat: non
aureæ

aureæ & luxuriôsæ abundantia, quæ obtingit interdum etiam turpissimè viuentibus. Id verò non com-
memoras, aiebat alter interpretum, quòd Cræsus ab
hæc etiam ancillæ suæ panem pinsentis auream sta-
tuam posuit? non quidem ille per luxuriam insultas
templo, sed causam nactus iustam atque honestam.

Traditum est enim Alyatten Cræsi patrem inducta
filio nouerca alios sustulisse liberos: nouercâ Cræ-
so insidiantem, venenum prætici dedisse, ac iussisse
vt panem ex eo effictum Cræso daret. eam re clan-
culum Cræso indicata, panem nouercæ pueris istum
apposuisse. itaque Cræsum regno potitum, veluti te-
ste Deo gratiam bonam mulieri retulisse, laudabili
sanè instituto. Itaque dignum est etiam vrbiū si
qua sunt talia donaria, ea venerari: quale in primis
est Opuntiorum. Cùm enim Phocensium tyranni
multa aureorum & argenteorum donariorum con-
flauissent, & ex ea massa cusam monetam per vrbes
disperisissent, Opuntij tātum collegere, vt hydriam
ex eo argenteam conficerent, eamque hæc dedicaue-
runt. Ego autem Myrinæos quoque & Apolloniatas
laudo, qui aureas messes huc miserunt. magis etiam
Eretrienses ac Magnetæ qui hominum primitiis De-
um donauerunt, vt frugum datorem, paternum, ge-
nitalem, ac humanum. Megarenses autem culpo,
quòd soli ferè Deum hæc hastatum posuerunt de pu-
gna, qua post bellum Persicum Athenienses, qui urbē
ipsum obtinebant, victos eiecerunt. Postea qui-
dem temporis aureum Deo plectrum dedicauerunt:
obtemperantes, vt apparet Scythino, qui sic de lyra
scripsit:

Concinna hanc Apollo filius Iouis:

Formosus, initia, finesq; omnes continens,

Plectrumq; splendidum Solis radios habens.

Hæc cùm Serapio aggrediretur aliquid de istis dice-
re, hospes: Iucundū quidem, inquit, est huiusmodi

H h h iij

audire sermones. me autem necessitas cogit primū
propositum reposcere de causa, cur Pythia desierit
heroico aliisque carminibus oracula edere. Itaq; si
vobis est volētibus, reliquum spectaculi in aliud re-
iicientes tēpus, huc adfideamus, eaq; de re commen-
temur. Nā hęc potissimū ratio est, quæ oraculo fidē
derogat: q̃ alterutrum horū videtur esse, aut Pythiā
non accedere ad locum in quo numen est, aut spiri-
tum prorsus extinctum esse, & vim defecisse. Cir-
cumeuntes ergo confedimus in meridianis sedili-
bus templi, ponē fanum Telluris: in aquam contuen-
tes, vt statim dixerit Boëthus, ipsum locum hospitis
dubitationi patrocinari. Erat enim ibi ad laticū ex-
spirationem delubrum Musarum. vnde & ad libatio-
nes aquam fumebant, vt ait Simonides.

Vnde pollubris manuum latex pulcricomarum.

Musarum sursum hauritur.

rursusq; idem paululum exquisitius, Cleonem vo-
cans castam procuratricem, ait

Malluorum optabilis, rara, & ueste carens aurea

** Odorata ex ambrosiis aqua penetralibus.*

Non rectē ergo Eudoxus credidit iis, qui hanc aquā
Stygis vocari dixerunt. Musas verò vaticinio collo-
cauerunt adfidentes, eiúsque custodes ibi ad aquam
& Telluris templum, cuius dicitur ipsum fuisse ora-
culum * numeris & carmine contentam diuina-
tionem. Quidam etiam primum heroicum versum
ibi aiunt auditum:

Congerite huc pennam uolucnes, & apes sua mella.

* quando obnoxia Deo facta amisit maiestatem. Tū
Serapio: æquiora, inquit, hęc Boëthe, & musis magis
congruentia. Non enim repugnandum est Deo, ne-
que simul cum vaticinio providentia & numen tolli
debent: sed quærendæ sunt eorum quæ aduersari vi-
dētur solutiones, interim pia & à maioribus ad nos
pro-

propagata persuasio non est prodenda. Rectè dicis,
inquam ego, optime Serapio. Nam philosophiâ quo
que non ideò pro deplorata habemus prorsus aut
corrupta, quia antiquitus carmine suas sententias
5 philosophi proferebant, vt Orpheus, Hesiodus, Par
menides, Xenophanes, Empedocles, Thales: postea
verò deserunt versibus vti, te demto: cuius opera
rursum in philosophiâ poëtica se ingerit, adolescen
tibus classicum ingenuè canens. Neq; astrologiam
10 contemtio rem reddiderunt Aristarchus, Timocha
ris, Aristyllus, Hipparchus soluta oratione eam de
scribentes: cùm de ea antè carmine scripsissent Eu
doxus, Hesiodus, Thales, si quidem is autor verè est
eius quæ ipsi inscribitur astrologiæ. Pindarus quo
15 que de modo cantilenæ neglecto sua ætate dubita
re se fatetur, & mirari quòd * Non enim iniquum
est aut absurdum, causas quærere huiusmodi muta
tionum: iniustū verò est artes ipsas & facultates abo
lere, si quid in iis mutatum sit. Sub hæc Theo. Atqui
20 isthæc, inquit, magnas reuera mutationes & innoua
tiones passa sunt: oracula multa etiã dudū prosa ora
tione sunt edita, ac de reb. ea haud leuibus. Lacedæ
moniis, vt scribit Thucydides, de bello cōtra Athe- *Lib. I.*
nieneses oraculū scitantib. Deus victoriã pollicitus *Oracula so-*
25 est, seq; vocatum & non vocatū auxilio futurum. Et *luta oratio-*
Pausaniam si non reducerent argentea * colle- *ne edita.*
ctum ire. Atheniensibus de expeditione in Siciliam
consulentibus mādauit, vt antistitam Mineruæ quæ
Erythris erat, ducerent. Ei nomen erat Hesychia,
30 quod significat quietem: & cessare ipsos ac quiesce
re Deus volebat. Denomeni Siculo de filiis oracu
lum petenti, respondit tres tyrannidem gesturos:
cūmq; subiecisset Denomenes, Quæ res nimirum
Apollo domine iis vertet malè, Respondit Deus, id
35 quoque se ei dare ac promittere. scitis autem Gelo
nem aqua intercute, Hieronem calculo renum di
vexatos tyrannidem gessisse. tertius Thrasybulus

bellis seditionibusque conflictatus, imperio, quod
 non diu tenuit, eiectus fuit. Procles Epidauri tyran-
 nus cum alios multos crudeliter nefarieque; necauit:
 tum Timarchum, quem Athenis venientem cum pe-
 cunia hospitio comiter exceperat, interfecit, cada-
 uerque eius storea involutum in mare abiecit, usus
 ad hæc Cleandri Aeginetæ opera, aliis ignorantibus.
 Postea rebus ipsius conturbatis huc misit Cleo-
 tinum fratrem arcanè consulturum de exilio & mi-
 gratione. Huic respondit Deus, Fugam se eò & mi-
 grationem Procli concedere, quò is stoream depo-
 ni ab Aegineta hospite iussisset, aut quò ceruus cor-
 nu abiicit. Intelligens itaque tyrannus, sibi à Deo
 imperari ut vel in mare demergeret seipsum vel de-
 foderet, (nam cerui cornua delapsa in terram defo-
 diendo tollunt è medio) paululum temporis expe-
 ctavit: deinde rebus planè pessum euntibus profu-
 git. nacti autem eum amici Timarchi interfecerunt,
 cadauerque in mare proiecerunt. Quod verò maxi-
 mum est, rhetræ illæ, secundum quas Lacedæmonio
 rum temp. Lycurgus composuit, soluta oratione ei
 datæ sunt. Iam cum Alyrius, Herodotus, Philochor-
 us, & Ister, qui maximè in id incubuerunt ut carmi-
 ne dicta oracula conscriberent, oracula etiam pro-
 fa oratione edita retulerint: Theopompus, quo ne-
 mo hominum diligentius oraculi huius res scruta-
 tus est, vehementer eos repræhendit, qui putarent
 istis temporibus Pythiam carmine non respondisse:
 & cum demonstrare vellet suam deinde senten-
 tiam, admodum pauca oracula potuit proferre: quia
 nimirum reliqua iam tum soluto sermone ederentur.
 * Nonnulla tamen hodièque carmine redduntur:
 quorum causa etiam rem celebrem fecit. Est in Pho-
 cide templum Herculis mulierum osoris, & statutum
 ut sacerdos toto anno mulieribus se abstineat. itaque
 ferè senibus id sacerdotium committitur. Tamen
 paulo antè tempore adolescens non malus, & libe-
 rali

rali ingenio, id munus occepit, puellam quandam
 tum amans. Is cùm ab initio continens suique po-
 tens amasiam fugeret, quodam tempore eam, cùm
 ad ipsum quieti post cõuiuium & choreas deditum
 5 irrueret, confecit. Metuens ergo sibi & turbatus, ad
 oraculum confugit, quæsiuitq; an aliqua sui peccati
 esset expiatio: hocque illi datum est oraculum: Om-
 nia necessaria concedit Deus. Enimverò dans hoc *
 aliquis, nihil sine numeris hodie responderi, magis
 10 adhuc dubitauerit de priscis temporibus, cùm ali-
 quando soluta, interdum numeris adstricta oratio-
 ne fata Deus cecinerit. Sed neutrum, mi adolescēs,
 à ratione est alienum, modò rectas & puras de Deo
 habeamus opiniones: neq; putemus ipsum esse qui
 15 olim carmina composuerit, & nunc Pythiæ oracula
 subiiciat, tanquam per laruas ipse loquens. Sed rur-
 sum par est de his aliquid prolixius differere ac per-
 cunctari. In præsentia paucis hæc in memoriam re-
 vocemus, quòd corpus instrumentis vititur multis,
 20 corpore & eius membris animus, qui est instrumen-
 tum Dei. Est autem virtus instrumenti vt quàm ma-
 ximè qua fert natura eius facultate imitetur vten-
 tem ipso, opusque edat * notionis in ipso potens;
 ostendere autem nequit opifici purum, & motus er-
 25 rorisque vacuum, sed mixtum * Per se enim nobis
 ignotum est, aliud autem & in alio apparens imple-
 tur eius natura. Ac ceram quidem mitto, aurum, ar-
 gentum, æs, & quæ alia fingi possunt, excipientia v-
 nam formam impressæ similitudinis: aliud autem a-
 30 liam differentiam imitando apponit. Et in speculis
 planis ac cauis & circum splendentibus simulacro-
 rum ab vna forma innumeras effigies. sunt enim *
 nihil neq; speciem magis, neq; vt instrumentũ vfur-
 pari natura obsequentius potest, quàm Luna. Hæc
 35 splendorem à Sole accipiens & igneum lumen, non
 simile ad nos demittit, sed cum ipsa mixtum, colo-
 rem vimque diuersa nanciscitur, calor etiam prog-

Enthusia-
fmi qualis
motus.

sus discedit, & præ imbecillitate lumen deserit. Pu-
 to autem intelligi id quod ab Heracleto est dictum,
 Regem cuius oraculum Delphicum est neque dice-
 re neque occultare, sed significare. His rectè dictis
 adiunge illud & considera, deum hæc Pythia vti ad
 visum, ad auditum, sic vt Sol vtitur Luna. demôstrat
 per corpus mortale & animam * quietem ducere,
 non potest autem mouenti immobilem se præbere
 & sibi constantem: sed tanquam æstu & fluctib. exa-
 gitatur ac cõturbatur motibus qui in ipsa sunt. Sic-
 vt enim vertigo corporum quæ circulo rotantur
 deorsum, nõ constanter obtinet, sed circulo delata
 violenter, & natura deorsum vergentia turbidam
 quandam & incertam faciunt volutione. ita qui en-
 thusiasmus vocatur diuinus instinctus, videtur mi-
 xtio quædam esse duarum motionum, quarum alte-
 ra secundum adfectionem, altera secûdum naturam
 fit animi. Quando enim animæ expertibus corpori-
 bus & suo in statu permanentibus contra eorum na-
 turam vim hanc inferre non licet, vt si Kylindrum
 moueas Sphæræ aut cubi in morem, aut lyra pro ti-
 bia, buccina pro cithara vtaris: neque aliter ars vna
 quavis re vti potest quàm eius fert natura. multo mi-
 nus animum motu suo sese cientem, ac impetu & ra-
 tione præditum aliter quàm insita ei vis aut habitus
 ferat, vsurpare possis: neque vlllo pacto mens musi-
 cæ exfors musicè, litterarum rudis litteratè, indocta
 & inexercitata doctè mouebitur. Testem habeo e-
 tiam hæc Homerû, qui cùm nihil ferè effici sine deo
 scribat, tamen non facit deû omnib. ad omnia vten-
 tem, sed quolibet ad id, quod eius arti aut faculta-
 ti congrueret. An non enim vides mi Diogeniane,
 aiebat, Mineruam cum persuadere aliquid Achæis
 vult, Ulißem ad hoc excitare? cùm scædus confun-
 dere, Pandarum quærere? cùm Troas in fugam ver-
 tere, ad Diomedem se conferre? quia nimirum Dio-
 medes robustus erat & pugnax, Pandarus sagittan-
 di pe-

Ilia. β, 169.

Ilia. δ, 88.

Ilia. ε, 121.

di peritus & fatuus, Vlisses prudens & facundus. Non enim idem sensit Homerus cum Pandaro: si tamen Pandarus author huius est versiculi,

Deo uolente, saligno in uimine nauiges.

- 5 sed intellexit aliarum naturarum esse facultates ad alias res : & suo quanque moueri modo, quâtu[m]vis vnicum sit quod omnes mouet. Proinde sicut rem gradiendo destinata[m] mouens non incitat ad volatû, neq; blæsum ad liquidè loquendû, neq; tenui voce
- 10 hominem ad sonorû sermonem: sed Battiû etiâ propterea puto cû[m] hac oraculum consulisset, in Africam fuisse missum vt Cyrenam cõderet, quia balbus homo & exili voce, ingenio ad regnum gerendum apto erat & civilis ac prudens. sic Pythia hac disse-
- 15 rendi vt quisquam hominû indiferta, alioquin ingenua & vitæ honestè actæ, educata in domo pauperû rusticorû, nihil ab arte aut alia experientia vel facultate secum ferens, in oraculum descendit. Sed sicut
- 20 Xenophon censet sponsam ita debere in mariti domum venire vt quàm minimum viderit, quàm minimum audiuerit : ita hæc imperita & ignara tantûm non omnium, & verè quod ad mentem attinet virgo, ad Deum accedit. Sed nos deum credimus erodiiis, trochilis, & coruis vti, vt earû auium voce ali-
- 25 quid significet, neque hoc postulamus, vt quia deorum nancij & præcones sunt, diserto omnia sermone enarrent: Pythiæ vocem & loquelam tanquam è scena volumus non inconditam, non simplicem, sed cum numero, fastu, figmentis, nominum translationibus, & tibiæ cantu nobis offerri. Quid ergo de antiquis dicemus? Non vnum, puto, sed multa. Primum enim sicut diximus, pleraque illæ etiam soluta oratione pronunciauerunt. Deinde corporum quo-
- 30 que temperies & naturas illud tempus tulit ad poësin procliuiores : quibus statim studium quoddam accidit & alacritas apparatusque animi, & promptitudo gignitur, quæ leui extrinsecus principio & ex-

hortatione facultatis imaginantis opus habeat, quæ
 * statim trahantur ad carmen pangendum: nō modò,
 vt Philinus inquit, astrologi & philosophi, sed etiā
 in vino copiosiore, aut animi adfectionibus grauioribus,
 miseratione aliqua aut gaudio oborto dilabuntur
 ad suaue sonantem vocem, amatorisq; carminibus &
 cantilenis libri & conuiuia sunt repleta. Et quod Euripides
 ait, eum qui antè à Musis sit alienus musicam ab Amore
 doceri, non hoc vult, facultatem poëtices ac musicæ ab
 Amore ingenerari: sed insitam ac ociosè latentem
 excitari atque calefieri. Alioquin, hospes, dicendū
 est neminem hodie amare, sed Cupidinem evanuisse:
 quia nemo versibus & cantilenis iocosis, vt ait Pindarus,
 iaculatur dulcisonos hymnos. Atqui absurdum hoc est.
 Nam multi amores hominum insiti animis ad musicam
 seignibus & malè compositis, vt tibia & lyra carent,
 loquaces tamen & feruidi haud minùs sunt quàm
 antiqui illi. Et nefas turpèq; sit dictū, amoris
 exsortem fuisse Academiam, ac Socratis & Platonis
 chorū: quorum sermones licet legere amatorios, cū
 carmina nulla reliquerint. Quid verò interest vtrum
 dicas solam de mulieribus Sapphonem amoris
 deditam fuisse, aut solam Sibyllam, & Aristonicam,
 aliàsque carmine sortes quæ dixerunt, diuinas? Vinum
 quidem, vt aiebat Chæremon,

Bibentium contemperatur moribus:

at diuinandi furor, vt & amoris, vtitur subiecta sibi
 facultate, & eo correptorū vnumquenque pro ipsius
 mouet ingenio. Enim verò Deū quoque & Prouidentiam
 considerantes, videbimus mutationem in melius
 esse factam. *Oratio mota & similis.* Vfus enim sermonis, similis videtur
 esse mutationi nomismatis: quorum vtrunque aliud
 alio tempore valens, tum probatur cū notum est
 & vtitur. Ac fuit sanè tempus, cū pro nomine
 sermone homines vterentur metris, carminibus,
 cantilenis, omnem historiam, omnem philosophiam,

lofophiam, omnes denique eventus & res grauio-
 rem requirentes orationem, ad poëticam & musi-
 cam applicantes. Non enim nunc tantum vix pauci
 intelligunt quæ tunc omnes percipiebant, gaude-
 5 bantque ea cum cantarentur opiliones, aratores, &
 aucupes, vt Pindarus ait: sed ob illius ætatis ad poë. *I. Isthmior.*
 fin facilitatem plerique lyra & carmine castigabant
 aliorum mores, liberè loquebantur, hortabantur, fa-
 bulis & proverbiiis utebantur: quin & laudes deo-
 10 rum, vota, prænes versibus & carmini includebant,
 alij ob vim ingenij, alij propter consuetudinem. Ita-
 que vaticinationi etiam Deus elegantiam & orna-
 tum non invidit, neque Musas in honore alibi habi-
 tas hinc à suo tripode abegit: sed adduxit potiùs,
 15 poëticas amplexus indoles, atq; visa ipse subiiciens,
 & excitans alacrem facundiam, vt concinnam, &
 quæ in admiratione esset. Sed postquam vitæ vnà
 cum eventis & ingeniis facta mutatione, vsus super-
 vacaneis reiectis aureis sese cincinnis exuit, & mol-
 20 libus xyftidibus, comam quoque luxuriantem de-
 roudit, ac cothurnum deposuit, iamque homines
 frugalitate aduersus luxum certare haud ineptè ad-
 fueuerunt, plùsq; ornatus in simplici cultu ac tenui,
 quàm supervacaneo & proteruo ponere: ibi tū ora-
 25 tionis etiam simul mutato habitu, historia à carmi-
 ne tanquam vehiculo descendit, & maximè pede-
 stri sermone verum à fabulis secreuit. philosophia
 quoque perspicuitatem & docendi vim iis quæ ter-
 rerent animos antiquiora ducēs, soluto sermone di-
 30 sputationes suas instituit. & Pythiam Apollo desi-
 nere iussit morem suum, ciues Delphicos ignicre-
 morum, Spartanos anguiuororum, oreanorum vi-
 ros, orempetarum fluuios nomine notantem. oracu-
 lisq; detrahens carmina, obscuras voces, ambages,
 35 perplexitatem, ita eam iussit consulentibus respon-
 sa dare, vt leges cum ciuitatibus, reges cum populis,
 magistri cum discipulis loquuntur, ad euentiā &

probabilitatem ea accommodans. Probè tenendum est, Deum (vt ait Sophocles.)

Sapientibus per ambages fata eloqui,

Fatuis magistrum prorsus esse inuilem.

Illata oraculis perspicuitate, fides etiam sic mutauit
cum aliis rebus: vt cùm antiquitus quod insolens et
rùmque esset, planèque obscuritate & circuitionibus
obductum, plerique sub opinione diuinitatis ali-
cuius pauidi venerarentur: postea apertè omnia &
facile, ac sine fastu & figmentis discere cupientes, 10
poësin quæ oracula velabat incusauerint. non tan-
tùm quia aduersaretur intelligentiæ in vero perci-
piendo, obscuritatem & vmbra dictis admiscens:
sed quod iam translationes & ænigmata atque am-
biguitates, diuinationis quasi quosdam fucos, & ef- 15
fugium quibus ea se tueretur si quid secùs evenis-
set, suspecta haberent. Multos quoque audiuisse,
qui dicerent poëtas quosdam etiamnum apud ora-
culum desidere, qui voces exciperent, iisq; subito
versus & numeros tanquam vasa quædam circum- 20
plicarent. Taceo quantum criminis oraculis attule-
rint Onomacriti illi, Prodotæ, & Kinesones, vt qui
tragædiam iis fastûmque supervacaneum apposuis-
sent. * neque adesse mutationes. Maximâ poësi in-
famiam parauerunt circumforanei isti & circulato- 25
res, & scurræ magnæ Matris deorum ac Serapidis
vagi: quorum alij ex tempore, alij forte quadam ex
quibusdam libellis oracula dabant, seruis & mulier-
culis, quas maximè numeri & nomina poëtica mo-
uerent. Quæ non minima fuit causa, cur poëtica tan- 30
quam communem se quæ videretur præbere impo-
storibus & præstigiatoribus ac falsis vatibus, tripode
& veritate arceretur. Non itaque miror, si vete-
ribus interdum opus fuit ambiguitate, circuitione,
& obscuritate quadam. Neq; enim priuatus aliquis 35
profectò de emendo mancipio oraculum consule-
bat, aut de conducendo opere: sed ciuitates admo-
dum

*Antiqua o-
racula cur
versibus di-
cta.*

dum potentes, regésque & tyráni nihil moderatum cogitantes Deum interrogabant de rebus: quos irritare multa respondendo eorum voluntatibus aduersa, non erat ex vsu eorum qui oraculum procurabát. Nam non obtemperat Euripidi deus legem hanc ferenti, Apollinem solúm canere fata hominibus debere. Ergo cùm vtatur administris & vatibus mortali-
 5 libus, quorum eum par est curam gerere & custodire eos, ne deo sacri à malis interficiantur hominibus: non vult veritatem opprimere, sed eius explanationem poësi pervertens velut splendorem variè reflexum & in multas diffissum partes, duriciémque eius hoc pacto & rigorem aufert. Poterant etiam tyranni ignorari, & bella non præsentiri. his igitur circumdabat suspiciosa verba & ambigua: quorum sententia aliis ignota, consulentes non falleret, si animum adverterent. Stultissimus itaque est, qui calumniatur & culpat quòd rebus ita mutatis deus nõ
 10 quo antè, sed alio nobis modo vult prodesse. Porro autem nulla maior orationi à poëtica vtilitas conciliatur, quàm quod numeris illigata & comprehensa facilius memoria tenentur ac seruantur. Antiquis verò multa opus fuit memoria, quib. multæ locorum notæ, tempora agendi, sacra deorum
 15 transmarinorum, heroum reliquiæ occultæ, difficilésque inventu, & longè à Græcia dissitæ indicabantur. Nam in Chium & Cretinum & * Nesi-
 20 chum & Phalanthum, multósque alios expeditionum duces, qui coacti sunt signis quibusdam vti in inveniendò loco sedis & colonie concessò. Quidam etiam aberrauerunt, vt Battus. Huic enim dictum fuit, eiectum iri, si non eum occupasset locum in quem mittebatur. deinde rediit quiritas. & deus sic respondens:

35 Vrbs pëcoris diues Lybie mea, non uenienti
 Notior est tibi, quàm qui uenit. per mihi multum
 Admiranda tua est certè sapientia uisa:

sic eum denuò emisit. Lyfander verò prorsus igno-
rans tumultum Orchalidem, qui & vulpium dici-
tur, & Hoplitam fluuium,

Terrigenamq; draconem à tergo qui subit astu:

proelio victus in illis locis interfectus est ab Ina-
chione Haliartio, qui in scuto insigne ferebat fer-
pentem. Neque necesse est apud vos horum probè
gnaros plura id genus retentu & memoratu diffici-
lia oracula antiquis data recitare. Res verò nostræ
ætatis de quibus consulatur deus, ego quidem boni
consulo & probo. Altum enim ocium est, & firma
pax, finis bellorum & errorum, nullæ seditiones, ty-
rannides nullæ, neque alij morbi aut mala Græciæ,
quæ veluti multiplicibus medicamentis exquisitis-
que indigeant. Vbi autem nihil est varium, arca-
num, arduum, sed rebus vilibus & vulgaribus quæ-
stiones tanquam in schola proponuntur, An con-
trahendum matrimonium, an nauigandum, an fene-
randum: & vbi maximæ ciuitatum interrogationes
de frugum & pabuli provêtu, de valetudine: ibi car-
mina circumponere, & fingere verborum ambages
& notas quæstionibus simplici & breui responso o-
pus habentibus, ambitiosi fuerit sophistæ, qui ora-
culum gloriæ captandæ causâ fucet. Pythia autem
cùm ipsa indole est generosa: tum si descendit ad
cortinam, & cum deo est, ampliùs * quàm ipsa
curet gloriam, & hominum vel laudes vel vitupe-
rationes. Ac fortasse nos quoque sic debebamus ef-
se affecti. Nunc veluti solliciti ne decus ter mille an-
norum locus amittat, & oraculum quasi sophistæ ali-
cuius scholam deserant nonnulli còtemnentes, de-
fendimus & causas rationesque fingimus de iis re-
bus quas neque scimus, neque scire nos convenit:
inculantésque dictis conamur in aliam pertrahere
sententiam, quos missos facere potiùs debebamus.
Etenim

Odyss. 3. 128 Ante alios erit huic multo certè ægrius ipsi,

qui

qui sic de diis sentit, vt hæc in aditu scripta sapien-
tum dicta, Noris te ipsum, Ne quid nimis, pro-
bet, admiteturque haud minimè ob breuitatem,
quòd solidam & compactam in exigua mole ha-
bent sententiam: oracula autem culpet, quia bre-
uiter, simpliciter, ac rectà pleraque indicant. Ac
talibus quidem sapientum dictis idem vsu venit,
quod in angustias contrahis fluminibus. non enim
perspici quit sensus, neque * Sed si consideres
quid scriptum sit & dictum de eis ab his qui singu-
lorum scrutati sunt sententiam, nò facile vllas pro-
lixiores inuenies disputationes. Ehimverò vt li-
neam rectam mathematici vocant breuissimum ab
vno ad alterum terminum ductum: sic Pythiæ ser-
mo absque vllò flexu, circuitu, ambiguitate, frau-
de, rectà ad veritatem proficiscens: quanquam de
sua fide causæ dictionem non possit detrectare, ta-
men falsi à nemine in hunc vsque diem conuicta est:
sed donariis barbaricis Græcanicisque oraculum
oppleuit. ædificiorum autem & Amphictyonicor-
um apparatus elegantia videtis nimirum ipsi ple-
raque his adiecta, quæ antehac non erant, multa eo-
rum quæ iam ruinâ traherent & pessum irent refe-
cta. Sicut verò arboribus secundis aliæ suppullu-
lant: ita etiã iuxta Delphos pubescit & adolescit Py-
thiæ ob copiam eorum quæ hæc sunt figuram adepta
formamque & ornatum templorum, curiarum, a-
quarumque lustralium, quanta mille ab annis præ-
cedentibus non habuit. Equidem ad Galaxiū Bœo-
tiæ qui habitant, abvndantia lactis senserunt præ-
sentiam dei:

Cum lac, ceu latices de fontibus, emanaret:
Doliaq; impleant auidè: tunc amphoræ & utres,
Seria tunc albo turgeret cuncta liquore,
Mulstraq; & è ligno distentas rumperet urnas
Humor, nec uasvas superarent uasa per ædes.

Nobis autem Apollo splendidiora, meliora, & apertiora his signa præbuit, ex tanto qui præcessit splendore, solitudine, & pauperie ad tantas copias, splendorem, honorémque nos evehens. Ego sanè amo me ipsum eo nomine, quòd ad has res factus sum alacer & utilis cum Polycrate & Petreò. amo autem eum qui nobis huius conditionis autor duxque fuit, & pleraque horum excogitavit atq; adornavit * Sed fieri non potuit, ut tam ingens mutatio tantillo temporis spacio accideret hominum industria, deo non præsentem, & diuinitatem oraculo largiente. Verùm sicut olim fuere, qui perplexitatem oraculorum obscuritatémque vituperarent: ita hodie etiam sunt, qui nimiam calumniantur simplicitem. admodum ipsi & iniuste & fatuè adfecto animo. Nam pueri quando arcus cœlestes, areas circa Solem aut Lunam, cometæve vident: magis delectantur quàm Sole aut Luna conspectis. Eodem modo hi ænigmata & allegorias mutata vaticinationis, quæ reflexionibus numinis ad mortalem & imaginantem vim animi constat, desiderant: cuius quando causam non satis audiunt, abeunt deo culpam imputantes, non nobis neque sibi ipsis: ut qui virium tantum non habeamus, uti nostra ratione assequi dei cogitationem possimus.

PLUTARCHI
Adversus Colotem,
Liber.

COLOTES, quem Epicurus sole-
bat Colotaram & Colotariū blan-
diendi causa diminuta voce appel-
lare, librum edidit hac inscriptio-
ne, Secundum aliorum philosopho-
rum decreta ne viui quidem posse:
eūque regi Ptolemæo dedicauit. Quæ verò nobis
adversus Colotem disputare subiit, existimo te, Sa-
turnine, cum voluptate lecturum, si perscripsero: vt
qui honestis rebus antiquitatisque studio tenearis,
hancque maximè regiam delectationem esse cen-
seas, memoria complecti & in promptu habere quan-
tum eius fieri potest, veterem doctrinam. Nuper,
cū is liber recitaretur, vnus de sociis nostris Ari-
stodemus Aegienſis, quem noſti, ſecta Academicus,
& non ferulam geſtans, quod aiunt, ſed ardentissi-
mo inſtinctu Platonis orgia celebrans, neſcio quo-
modo præter morem ſuum ſilentium cū tenuiſſet,
& ad finem vſque modeſtè auditorem ſe præbuiſſet:
absoluta lectione, Agedum, inquit, quémnam huic
opponemus pro philoſophicis propugnaturū? Non
enim admodum probo Neſtorem, qui de 1x he-
roibus cū deberet præſtantiffimum deligere, for-
tunæ & ſorti rem commiſit. Atqui vides, aiebam,
ipſum ſe ſortitioni præfeciffe, vt prudentiſſimo ho-
mine eam moderante conficeretur. itaque

Exiit è galea ſors exoptata Pelasgis,
Aiaceſ pugnae dedens Telamone creatum.
Sed tamen quando tu deligere iubes,
Quónam diuini paſto obliuiſcar Uliſſis?

Iliad. n. 176.

Iliad. n. 243

Vide ergo ac meditare, qua ratione hominem vlcis-
 scaris. Atqui, aiebat Aristodemus, meministi Plato-
 nem, cum puero irasceret, nō ipsum verbera inges-
 sisse, sed hoc Speusippo mandauisse, quod se animo
 commoto esse diceret. Ita tu quoq; nunc meo loco
 hominē tracta vt libet: ipse enim iratus sum. In ean-
 dem sententiam aliis etiam exhortantibus: Dicen-
 dum ergo est, inquā. Vereor autē ne videar ipse quo-
 que maiore quā par est studio aduersus hūc librū
 cōtendere. Propterea quod quidā rusticitate & scur-
 rilitate atq; petulantia nimia elatus, fenum Socrati
 edendum obtulit, loco panis, cum nihil hic se certō
 * scire pronunciaret: interrogauitq; cur cibum nō in
 aurem, sed in os imponeret. Sed fortassis hæc risum
 alicui concitent, mansuetudinem & comitatem So-
 cratis consideranti.

Sed integro iam pro Graiorum exercitu,

id est reliquis philosophis, de quorum numero sunt
 Democritus, Plato, Empedocles, Parmenides, Me-
 lissus, ita traductis tacere turpe est: ac præterea ne-
 fas etiā aliquid de summa pro illis dicendi libertate
 remittere, qui tantā philosophiæ gloriā parauerint.
 Etenim vitā quidem nobis parentes deorū auxilio
 largiti sunt. à philosophis autem iuris & legū adiu-
 tricē doctrinā, & quæ cupiditates coërceat accipien-
 tes, bene nos viuere putamus. est autē bene viuere,
 amicē & societati hominū convenienter, temperan-
 tēq; & iustē viuere. Atqui horum nihil nobis relin-
 quunt, qui summū bonū circa ventrem esse clamāt,
 & voluptate vndique reiecta vniuersas virtutes ne-
 pertuso quidem ære emerent. Vitiosa est etiam eorū
 * de diis & animo ratio: hunc enim perire disso-
 lutū, illos nullam rerū humanarū curā gerere aiunt.
 Alios philosophos hi repræhendunt sapientiæ no-
 mine, quod vitā è medio tollant: illi eos, quod tur-
 piter & belluino more viuere nos doceāt. Atq; hæc
 quidē sparsa sunt per Epicuri disputationes, & phi-
 losophiam

Iosophiam eius. Colotem autē voces quas dā rerum
 inanes avellendo, & partes sermonum ac frustra affir-
 mationis & intelligentiā fidemq; conciliantis ratio-
 nis expertia cōtrahendo librū composuisse, quasi fo-
 rum quoddam aut tabulam monstrorū, omniū opti-
 mē vos nostis, qui in manibus habetis scripta anti-
 quorum. Mihi verò videtur sicut Lydus ille aperire
 adversus seipsum, nō unicam ianuā, sed plurimis dif-
 ficultatibus & maximis involuere Epicurū. Initium
 enim facit à Democrito, cui quidem præclarā & di- *Democritus*
 gnā perfoluit mercedē. Et sanè longo tēpore Epi- *defenditur.*
 curus se Democriteum professus est. quod & alij di-
 cunt, & Leonteus vnus de summis Epicuri discipu-
 lis ad Lycophronem scribit, honorē haberi Demo-
 crito ab Epicuro, quia is primus rectā cognitionem
 attigerit, ac primus in principia naturę inciderit, vn-
 de vniuersa tractatio Democritica appelletur. Me-
 trodorus verò apertē de philosophia dixit, Nisi præ-
 iuisset Democritus, Epicurū nunquā fuisse ad sapien-
 tiam perventurū. At verò si secundū Democriti de-
 creta viui nō potest, ridiculus Epicurus, qui ad non
 viuendum ducentem sequatur. Huic primū id vi-
 tio dat, quòd vnāquāq; rem adferens non magis
 talem quā talem esse, vitam confuderit. Atqui tan-
 tum abest hoc vt senserit Democritus, vt etiā Pro-
 tagoram sophistam hoc adfirmantem impugnaue-
 rit, ac multa & probabilia contra eū scripserit. Quæ
 cū ne per somnū quidem vidisset Colotes, lapsus
 est in verbis eius, quibus definit non magis den esse
 quā meden: den nominans corpus, meden inane,
 quasi hoc quoque suam quandam naturam &
 substantiam haberet. Enimverò qui sentiret nihil
 magis tale esse quā tale, Epicureū sequeretur de-
 cretum, quo omnia sensus visa vera statuuntur esse. *Epicurei de*
 Nam si duobus dicentibus altero austerum esse vi- *sensibus opē*
 num, altero dulce, neutrius sensus fallit: qui magis *nō refellit*
 austerum erit vinum quā dulce? quin & eodem *itur.*

lauacro vides vnū vt calido, alterum vt frigido vti: cum hæc calidam, ille frigidam affundi iubeat. & ferunt Spartanam quandā mulierem accessisse ad Berenicem Deiotari vxorem, cūque inuicem appropinquassent, auersas fuisse, quod vnguentum altera, 5 altera butyrum olfaciens auersaretur. Si ergo vna sensio nō est verior quā altera, consentaneum est aquam nō magis frigidam esse quā calidam, & vnguentum butyro non melius olere, non deterius. nam qui aliud alij videri ait, is imprudens vtrunque 10 affirmat esse. Illæ autem multorum sermone trita concinnitates & proportionales meatuum in sentiendi instrumentis, & multiplices feminum permixtiones, quæ omnibus saporibus, odoribus, coloribusque inspersa aiunt sensum mouere ad alias aliorum 15 qualitates percipiendum: an non rectè eos adiungunt ad dicendum, aliud alio non magis esse tale? Etenim quando refellere hos volunt, qui sensus fallere idē aiunt, quod vident diuersè ab eadem re nos affici: docent confusis atque permixtis simul 20 omnibus, cū natura sit comparatum vt aliud alij quadret, non esse contactum aut apprehensionem eiusdem qualitatis, neque à re subiecta omnes omnibus partibus eodem modo affici: sed eas tantū vnicuique occurrere, ad quas sensum habet mensura 25 respondente concinnatum. itaque non rectè nos de eo certare, rem esse albam aut non albam: dum nostrum sensum volumus defendere, alienum impugnare. nulli enim sensationi repugnandum esse, cū quævis aliquid apprehendat ex illa multiplici mixtura: quævis id, quod ei est accommodatum & conueniens. neque de toto pronunciandum esse, cū partes duntaxat attingantur: neque putandum omnes debere eodem modo à re eadem affici, cū alius alia eius vi & facultate afficiatur. Quæredūne iam 35 est, quānam homines non magis hoc quā illud esse rebus inferant? certè hi, qui omnis generis qualitatū

litatum sensilium mixturam statuunt, *
 confusionem qualis est musti * *
 fatenturq; suos canones perire ipsis, & omnino ab-
 5 oleri facultatem iudicandi, si vllum sensile sincerum
 relinquerent, non vnumquodque multa facerent.
 Vide iam, quæ de vini calore secum disputantem Po-
 lyænum in conviuiο Epicurus facit. Dicente enim *Vinum aut*
 Polyæno, Negāsne Epicure vinum calefacere? sub- *calidum.*
 10 iecit quidam, Non vniuersè de vino pronunciari es-
 se ei vim calefaciendi. & paulo pòst. videtur enim v-
 niuersè non habere facultatem calefaciendi vinum:
 tantillum autem huncce calefacere posse dicemus.
 Rursúmque rationem reddens, collisiones & disse-
 15 minationes atomorum, aliorúmque admixtiones &
 adiunctiones causatus in vini cum corpore commix-
 tione, hæc addit. Itaque vniuersè dicendum non est
 vinum esse vi calefaciendi præditum: sed tantum vi
 20 ni huiusmodi itaque adfectam naturam calefacere
 posse, aut refrigerare. Insunt. n. in tali congerie etiã
 tales naturæ, è quibus frigus confici possit, si ita vsus
 ferat, vt aliis adiunctæ naturam frigefactionis præ-
 stent. Vnde per errorem alij vinum vniuersè frigefa-
 25 ciens dixerunt, alij calefaciens. Sanè qui plerosque
 errauisse ait, q̃ calefaciens id quod calefacit, frigefa-
 ciens id quod frigefacit censuerunt: ipse decipitur, si
 nò sentit ex suis verbis hoc cōsequi, nisi magis esse ta-
 le quàm tale. Addit porrò, sæpe vinum in corpus ita
 venire, vt neq; calorē neq; frigus inferētē vim secū
 30 adferat: sed commota mole & facta corporum mu-
 tatione atomi quæ calorem inducūt aliquando (in-
 quit) coeuntes sua multitudine calorem & inflāma-
 tionem corpori præbent: aliquando elapsæ frigus
 gignant. Porrò autem his licet adiicere ea quæ ha-
 35 bentur & dicuntur amara, dulcia, purgantia, sopori-
 fera, lucida quorum nullum perfectam in sese habe-
 re qualitatem & vim agendi potiùs quàm patiendi
 vbi in corpora incidunt, sed aliam in aliis nascisci

De colorib.

differentiam ac temperiem, haud obscurè Colotes sentit. Ipse quidem Epicurus in secundo adversus Theophrastum libro negans corporibus innalci colores, sed generari secūdum quasdam ordinationes & positus respectu visus, hac ratione inquit corpus non magis effici coloris expers quàm coloratum. Suprà autem in hanc sententiam scripserat. Cæterū etiam absque hac parte, nescio quo pacto oporteat ista, quæ in tenebris sunt, colorata dicere. Atqui sæpè penumerò aere tenebroso circumfuso, alij sentiunt discrimen colorum, alij non sentiunt ob visus hebetudinem. deinde ingressi in domum tenebricosam, initio nullum colorem videmus parua mora ibi facta, videmus. Ergo vnumquodque corpus dicemus non magis habere quàm non habere colorem. Si autem color ex eorum est censu quæ aliò referuntur, albedo quoque respectu alterius albedo erit, & cæruleum. & si hæc, etiam amarum & dulce: fietque, ut de nulla non qualitate verè dicatur, eam non magis esse quàm esse. talis enim erit quævis, qualis est sentientis affectio. Proinde cæno, in quo iacere ait eos qui res non magis hoc quàm illud esse pronunciant, sese & magistrum suum perfundit Colotes. An verò hæc tantum egregius ille

Aliis mederi vult, ipse ulceribus scatens?

25

Non profectò. Sed magis etiam in secunda reprehensione imprudens cum Democrito Epicurum è vita exturbat. Quod enim ille dixit instituto hominum esse colorem, itémque dulcedinem, & concretionem * atomos ait dici à Democrito sensibus. & qui perseveret in hac sententia, eamq; sequatur, nō posse intelligere viuātne ipse an sit mortuus. Nihil habeo, quod contra hæc dicam. hoc autem possum affirmare, tam non posse à decretis Epicuri ea separari, quàm ipsi figuram & gravitatem ab atomo negant disiungi. Quid enim dicit Democritus? substantias multitudine infinita, diuisionis & differentia,

30

35

Democriti
ortum rerū
negāis sen-
sentia.

tie, qualitatis quoq; & affectionis expertes in vacuo
 ferri dispersas. quæ si invicem appropinquent, aut in-
 cidant, aut sese complectantur, congeriem videri a-
 liam ignem, aliam aquam, aliam plantam, aliam ho-
 minem. esse autem omnes atomos, quas ideas seu for-
 mas ipse appellet, aliud nihil. Nam ex eo quod non
 est, nihil fieri. ex iis quæ sunt, nihil nasci, cum ob so-
 liditatem neq; adfici possint atomi, neque mutari.
 unde neq; color. ex carentibus colore, neq; natura
 aut anima è qualitate nulla præditis omnemq; affe-
 ctionem subterfugientibus existat. Reprehenden-
 dus ergo Democritus, non quod sit ea confessus quæ
 principiis eveniunt: sed quod principia posuit, qui-
 bus isthæc accidunt. Non enim debuit immutabilia
 ponere principia: aut his positis non sentire tolli om-
 nis generationem qualitatis: & negare hoc absurdo
 cōspecto. Impudentissimè autem Epicurus ait, eum po-
 nere principia eadem, & negare instituto hominum
 colorem, saporem, reliquasq; qualitates esse. Iam si ne-
 gare hoc est, nonne fatetur eum facere tale aliquid,
 quale ipse solet Epicurus? Etenim hic providentiam
 tollens, profitetur tamē pietatē se relinquere: & cum
 voluptatis gratia amiciciā expetat, ob amicos tolera-
 re gravissimos dolores: ponensq; infinitū esse Vni-
 versum, superiorē inferiorēq; locum non negare. E-
 quidē poculo accepto licet bibere quantū velis, re-
 liquum omittere. At in disputatione maximè tenen-
 dum memoria est sapiens illud dictū, Quorum prin-
 cipia non sunt necessaria, eorū fines necessarios esse.
 Quapropter hæc necessitas Epicuro incumbit, ut
 cum posuerit, aut potius postulatū Democrito suffu-
 ratus sit, atomos esse omnium principia rerum, idq;
 decretū primis eius probabilib. exornaverit rationi-
 bus: eibat etiā illud molestū, aut demōstret quomo-
 do qualitatis omnis expertia solo coitu omnigenas
 qualitates produxerint. Verbi gratia, calor quē nos
 vocamus, unde venit, unde incidit atomis, si neque

convenerunt calore præditæ, neque congressas ali-
 quid calidas fecit. illud enim est qualitatem haben-
 tis, hoc ad recipiendum natura idonei: quorum vos
 neutrum atomis convenire dicitis, propterea quia
 interitus sint expertes. Quid ergo? an non Plato, in-
 quies, etiam, atque Aristoteles & Xenocrates aurum
 ex non auro, lapidem ex nõ lapide, & reliqua omnia
 è quatuor primis & simplicibus nasci dicunt corpo-
 ribus? Omnino. Verùm his statim ad quamvis rem
 procreandam coeunt principia, magnamque veluti
 stipem conferunt suas quodq; qualitates: & ubi cõ-
 gressa sunt cum siccis humida, cum frigidis calida,
 cum duris mollia, mouentia cùm his quæ invicem
 adficiuntur: facta mutatione per tota, diuersam di-
 uersa contemperatione producūt formam. Atomus
 cùm ipsa ex sese vacua est omnis genitalis facultatis,
 tum in aliam incidens, fragorem ob duriciem & ri-
 giditatem, aliud nihil efficit. sed feriunt & feriuntur
 mutuò per omne tempus: & non modò nullum ani-
 mal, nullam animam aut rem naturalem, sed ne acer-
 uum quidem aut numerum conficere possunt, adfi-
 duò exagitata & diuulsæ. At Colotes tanquam cū
 indocto rege colloquens, rursus Empedoclem inse-
 ctatur, quod is ita scripisset.

*Empedoclis
 de natura
 sententia
 defenditur.*

*Nunc aliud dicam tibi. non mortalibus ullis
 Natura est: neq; res crudeli morte abolentur.
 Mito sed tantum, & rebus secretio mixtis
 Accidit: hoc homines naturam nomine dicunt.*

Hæc ego non video quæ repugnent vitæ, si quæ opi-
 nantur neque oriri id quod non est, neque interire
 quod est: sed eorum quæ sunt coitioni generationis,
 dissipationis interitus nomen inditum. Nam id qui-
 dem apertè Empedocles ostendit naturam se pro or-
 tu posuisse, cùm mortem ei opponit. Qui verò mix-
 tioni ortus, interitus dissolutioni tribuunt, ij si non
 viuunt, neque possunt viuere: quid hi aliud faciunt?

Sanè

Sanè Empedocles elementa glutinans & concinnās caloribus, molliciebus, humiditatibúsq; mixtionē iis & concretionem in vnum vtcunque tribuit. At

*Adversus
atomos.*

- 5 qui immutabiles & omnis consensus vacuas atomos in vnum cogūt, ij nihil ex ipsis, sed ipsarum crebros & continentes ictus faciunt. Etenim complexio dissolutionem prohibēs, magis intendit collisionem: vt neque mixtio fiat, neque glutinatio, sed tumultus & pugna, quam illi generationem ducunt. Quæ verò
- 20 momento temporis nunc quidem abeunt ob resolutionem, nunc progrediuntur ictu languente, duplo amplius tempore a se absunt invicem, vt non contingant se neque mutuo appropinquent: vt ne animæ expers quidem possit ab iis effici quicquam. At verò
- 25 sensus, anima, mens, intelligētia quomodo in inani existant & atomis: cū hæc neq; pro se qualitatem habeant, neq; coitu sese adficient mutēntve invicem: neq; earum congressus contemperationem mixturam aut coalitionem efficiat, sed ictus & repul-
- 30 sas. Itaq; his decretis vita tollitur, & animal esse negatur, inania, nulli affectioni obnoxia, qualitate carentia, mixtionisq; non capacia ponentium principia. Quo modo ergo relinquunt Epicurei naturam, animam, animal? Eo, quo iusiurandum, preces, sacrificia, venerationem deorum: verbo scilicet, & simul-
- 35 lando ac nominando ea, quæ suis principiis & decretis tollunt. Sic quidem id quod natum est naturam, & quod ortum est generationem vocāt, vt qui trās-
- 30 lato vocabulo ligna rogam, & consonantia corpora consonantiam dicunt. Iam vnde venit Colotæ in mētē, vt huiusmodi voces Empedocli obiiceret: Quid detatigamus nos ipsos nostri causa, & res alias appetimus, alias declinamus? quando neque ipsi sumus, neque cum aliis viuentibus agimus? Enim vero, diceret aliquis, bono es animo mi Colotarium, nemo verat te pro teipso esse industrium, docens Colotis naturam nihil esse aliud quàm ipsum Colotem; neq;

Odyf. 7.
600.

te res gerere prohibet (res autē vobis sunt voluptates) ostendens non esse naturam placentarum, odorum, rei venerea, esse autē placentas, vnguenta, mulieres. Nam neque grammaticus dicens vim Herculeam esse ipsum Herculem * neque qui consonantias ac trabium proiecturas dicunt, sonos esse & trabes negant. quando etiam animam quidam & intelligentiam tollentes, neque ipsum vivere, neque intelligere videntur negare. Cæterum quando Epicurus dicit, Eorum quæ sunt, natura est corpora & inane, sic ne accipiemus, vt naturam intelligamus aliquid esse præter ea quæ sunt? aut vt ea quæ sunt innumerit esse, nihil præterea? sicut scilicet inanis naturam ipsum inane, atque adeo vniuersa Vniuersi naturam solet appellare. Ac si quis quærat, Quid ais Epicure, hoc inane esse, illud inanis naturam? Omnino, dicet. & instituto hominum atq; vsu recepta est hæc * nominum communicatio. Adsentior. Quid ergo aliud fecit Empedocles, docens naturam nihil esse ab eo quod nascitur diuersum, neq; mortem à moriente. Sed sicut poëtæ sæpenumerò simulacra effingentes dicunt,

Intus erant Lis, atq; Tumultus, Perniciesq;

sic ortum quendam & interitum vulgò tribuūt iis quæ nascuntur aut dissoluuntur. Tantum absuit vt moueret res loco, & iis quæ sensui apparent repugnaret, vt ne vocem quidem vsitata significatione expulerit. sed quantum illa erroris damnosus rebus inferre poterat, id amolians, rursus consuetum vocabulis vsum reddidit in his versibus:

* *Ergo uir mixtis apparet quando elementis,
Brutorum uel agreste genus fruticisue uidentur,
Aut uolueres: nasci tunc hæc dicunt, & oriri:
Cum secernuntur, mortem miseram interitumq;
Appellant. —*

Hos versus quanquam adduxit Colotes ipse, non tamē

men intellexit homines, feras frutices, aues ab Empedocle non tolli, cum ea dicat mixtione elementorum absolui. Neq; verò dum ostendit vbi qui his concretionibus & secretionibus ortum quēdam, & miserum interitum mortēq; imputant, à vero aberrent: ideò vetuit de re ipsa nos vocibus vsitatis loqui. Mihi profectò non hanc verborum translationem Empedocles voluisse videtur mutare, sed (vt dictum est) de re ipsa ei controuerſiam fuisse cum iis, qui ortum ex eo quòd nò esset naturæ vocabulo notabant. Idq; hi maximè indicant versus:

Stulta, & prolixas non admittentia curas

Pectora: qui sperant exsistere posse, quod antè

15 *Non fuit, aut ullam rem pessum protinus ire.*

Hi quidem versus, eius sunt qui alta voce inclamet auritis hominibus, non se ortum, sed ex eo quod nò sit ortum negare: neq; interitum, sed eum interitū quo res in nihilum redigatur. Nam si quis non ita inhumaniter, non etiam ita fatuè calumniari vellet: id quod sequitur diuersam in partē vituperare posset. dicente Empedocle:

Non animo prudens homo quod præsentiāt ullus.

25 *Dum uiuunt (namq; hoc uitæ nomine signant.)*

Sunt, & fortuna tum conflictantur utraq;

Ante ortum nihil est homo, nec post funera quicquam.

Hæc enim non sunt negātis esse eos qui nati sunt & viuunt: sed eius, qui censēat esse & eos qui nati nōdum sunt, & qui iam mortem obiuerunt. Sed Colotes omnino hoc non obiecit. Dicit autem de sententia Empedoclis nunquam nos ægrotaturos, nunquam saucios fore. At quomodo is, qui ante ac post vitam ait cuius bona & mala adesse, non hoc relinquit vt is afficiatur. Quorum tandem, Colota, est nò vulnerari, non in morbos incidere? Vestrum, qui ex atomis & inani estis compacti, quorum neutri

Parmenidis defensio.

sensus inest. Neque hoc adeò est atrox. Sed id, quòd voluptatem quoque vobis quod afferat non habetis : atomo vim efficientium non recipiente, inani ab his nò patiente se affici. Sed quando Colotes deinceps vna cum Democrito voluit defodere Parmenidem : ego autem huius causa præterita Empedocleam adduxi, vt magis convenientia prioribus criminationibus : redeamus nunc ad Parmenidem. Dicit Colotes eum turpia protulisse sophismata. Atqui his Parmenides neque amiciciæ infamiam, neq; studio voluptatum ferociam adiecit, neq; honesto suam dignitatem qua per se ad sui appetitum traheret ademit, neque de iis receptas sententias conturbauit. Neq; video cur viuere nos prohibuerit eò, quia Vniuersum vnum dixit esse. Etenim Epicurus quando Vniuersum dicit esse infinitum, ortus occasusq; expers, itémque incrementi & decrementi : tanquàm de vno differit Vniuerso. Ab initio autem tractationis cùm dixisset naturam rerum corpora esse & inane : vel vti vnicam in duas diuisit partes. quarum altera cùm re vera sit nihil, à vobis autem appelleretur intactile, vacuum, corporis expers : etiam vobis Vniuersum est vnum, nisi inanibus vtì vocibus velitis de inani aduersus antiquos vmbatilem committentes pugnam. Sed infinita me hercle numero corpora sunt de Epicuri sententia, & fit vnum quodq; eorum quæ apparent ex iis. Videte quas ortui rerum causas adsignetis : infinitatem & inane : quorum hoc agendi & patiendi exfors, corpore etiam caret. illa ordinis rationisq; expers compræhendi nequit, ipsa se conturbans ac perimens, quia ob multitudinem definiri non potest. At verò Parmenides neque ignem sustulit, neque aquam, neque præcipitium, neque vrbes, vt ait Colotes, in Europa & Asia habitatas. qui etiam propter * mundum fecit : miscensq; * hæc omnia quæ videntur conficit. Nam & de terra multa

multa dixit, & de cœlo Sole, Luna, ac sideribus, ac hominum procreatione: nihilque eorum quæ præcipua sunt non distinctè descripsit, utpote homo antiquus in physiologia, & qui propriam, non alienam conscriberet philosophiam. Quoniam autem omnibus aliis, ipso etiam Socrate prior sensit naturam habere opinione aliquid, aliquid mente compræhendendum: est autem opinabile istud inconstans & variis motionibus ac mutationibus obnoxium, & quod ob incrementa ac decrementa alium ad alia respectum habens non semper eodem modo sensum afficiat: intelligibile verò alia species, quod est, ut ipse cecinit,

Æternum, integrum semper, semperque quiescens,

15 suique simile & constanter suam naturam conservans. hæc vocabulis calumniam struens Colotes, ac de rebus ad verba trahens disputationem, simpliciter ait Parmenidem quia unum ens ponat, omnes res abolere. Ille verò neutram abolet naturam, sed utriusque id
20 quod ei convenit tribuens, in forma unius & Entis ponit intelligibilem. Ens quidem ut æternum & interitus securum. Unum autem ob similitudinem sui ipsius, & quia nullam admittit differentiam appellans. In forma porro inordinata & in motu versante
25 sensibilem naturam collocat. Atque etiam videre licet quomodo ea sentiat iudicari.

Aut verum certa poteris cognoscere mente,

30 nimirum intelligibilem & semper eodem modo habentem naturam attingente:

Sive hominum sensus, quibus haud iam certa fides est:

quod scilicet opiniones hominum versantur iis in rebus, quæ omnis generis mutationes, motus, inæqualitatésque admittunt. Et verò qui reliquisset opinionem & sensum Parmenides, sublato opinabili & sensibili, dici non potest. Sed quia ei quod verè est convenit permanere in sua natura, ista autem alia modo

sunt, modò non sunt, semperque mutant suam naturam: statuit hæc aliam quàm quæ semper sunt appellationem requirere. Ergo hæc oratio, qua Ens vnũ esse pronunciat, nõ negat multa ista & sensilia, sed ostendit quid ab intelligibili natura differat. Quod 5
discrimen plenius etiam in idearum tractatione monstrans, Colotæ ansam repræhendendi dedit. itaque deinceps etiam quid contra eum dixerit, videamus. Ac primùm diligentiam & multiplicem scientiam consideremus huius scilicet philosophi: qui Platonis 10
sententiam secutos esse ait Aristotelem, Xenocratem, Theophrastum, omnesque Peripateticos. Quæ enim in parte terræ non habitabilis scripsit librum suum, vt hac accusatione recepta non liceat tibi istorum libros in manus sumere, & legere Aristotelis De 15
cælo & anima, Theophrasti adversus phisicos scripta, Heraclæti Zoroastræ, de iis quæ sunt apud inferos, de difficilibus naturæ quæstionibus, Dicæarchi de anima? quibus in libris hi de præcipuis & maximis philosophiæ naturalis capitibus Platonem continenter 20
impugnant atque subruunt. Et quidem Peripateticorum reliquorum summus Strato, neque cum Aristotele sentit multis de rebus, & de motu, mente, anima, ortu, contraria Platonis defendit. denique mundum ipsum animal esse negat, & naturalia comitari 25
fortunæ, casu initium motus naturæ præbente, itaque hos porro absolui. Ideas autem Platonicas Aristoteles vbique incessens dictis, in moralibus, in naturalibus commentariis, in iis quæ exoterice seu extraneæ vocantur disputationibus, visus est 30
quibusdam maiore contēdendi quàm sapientiæ studio id fecisse: vt qui sibi proposuisset philosophiam Platonis contemnere. tantum abest vt eum fuerit secutus. Cuius ergo leuitatis est, cum sententias istorum hominum non addidiceris, falsò te iis adscribere 35
quæ non probauerunt? cumque in animum induxeris alios refellere, tua te manu contra te inscitia & te-

Peripateticorum à Platone dissensio.

& temeritatis publicare indubitabile argumentum?
 consentire dicentem cum Platone qui dissident, &
 subsequi eum qui reclamant. Nimirum autem Plato,
 inquis, temerè dixit equos sub nobis equos esse, &
 homines. Quo tandem in commentario Platonis in-
 venit hoc Colotes? Nam nos quidem in omnibus
 legimus hominem hominem, equum equum, ignem
 ignem ipsius opinione statui. vnde etiam opinabile
 vnumquodque horum appellat. Sed Colotes, vt in
 quo ne mica quidē philosophiæ esset, pro vno & eo-
 dem accepit Non esse hominē, & Hominem esse nō
 Ens. At Platoni mirum in modum visum est differre
 Non esse, & Non Ens esse. nempe illo penitus omne
 tolli substantiam: hoc innui diuersitatem participā-
 tis & participati. Hanc posteriores in generis & for-
 mæ, ac communium quorundam & propriarum quæ
 dicuntur qualitatum differentiam duntaxat reiece-
 runt, neque progressi sunt altius, cū in magis Lo-
 gicas incidissent difficultates. Est autem participa-
 ti ad participans ratio ea, quæ intercedit inter cau-
 sam & materiam, exemplar & imaginem, facultatem
 & effectum. quo pacto maximè differūt id quod per
 se est semperq; eodem modo habet, & id quod ab al-
 io pendens sibi nunquam constat: cū illud neque
 fuerit vnquam non Ens, neq; futurum sit, ideòq; o-
 mnino & reipsa Ens sit: hoc neque illud ipsum qui-
 dem Esse, quo ei contingit ab alio impertiri, firmum
 habeat: sed eo ob imbecillitatē excidat. quippe ma-
 teria circa formam labēte, & multas affectiones mu-
 tationēsque in substantiæ imaginem, ita vt mouea-
 tur ac fluctuet, recipiente. Sicut ergo qui dicit
 Platonem non esse simulacrum Platonis, non
 negat ipsius sensum & essentiam simulacri: sed o-
 stendit discrimen eius quod per se aliquid est, ab eo
 quod eius respectu existit. sic neque naturam,
 neque vsum, neque sensum hominum tollunt,
 qui communis cuiusdam substantiæ participatione

Platonis

Ens & non

Ens. Thea-

teto, Sophi-

sta, & alibi

vnumquenque nostrum seorsim factum esse imaginem eius quod similitudinem præbuit ortui pronunciant. Neque enim qui ignem ait non esse candens ferrum, aut Lunam Solem, sed (ut canit Parmenides.)

Noctem uagantem circa terram lucem alienam:

ideò ferri usum, aut Lunæ naturam inficiatur. Sed si corpus esse, aut illuminatum neget: iam sensui repugnauerit, ut qui corpus, animal, ortum, sensumque non relinquat. Qui verò participatione ista habere suam essentiam intelligit, ac quantum absint ab his quæ semper sunt, ipsisque essentiam largiuntur: non is sensilia repudiat, sed quid sit intelligibile demonstrat. neque tollit eas affectiones, quæ nobis accidunt & sensu percipiuntur: sed his firmiora & constantioris esse alia ostendit naturæ, eo quod neque oriuntur neque intereant, neque perpetuantur quicquam: ac discrimen illud subtilius verbis exprimere docet, ut alia Entia, alia Fientia appellent. Idque recentioribus etiam usu venit. Multas enim & magnas res Entis nomine dedignantur: vacuum, tempus, locum, simpliciter genus dictorum, in quo & vera omnia insunt. hæc enim non esse Entia, sed aliquid esse dicunt: iisque ut exstantibus & subsistentibus in vita ac philosophia perpetuò utuntur. Cæterum libenter ego ex isto reprehensore quærerem, An non in suis ipsi hoc discrimen rebus conspiciant, ut aliorum substantiæ stabiles sint atque immutabiles: sicut ipsi aiunt atomos ob vacuitatem perpersionum atque soliditatem semper eodem in statu perdurare: concreta autem omnia fluxa esse & mutabilia, oriri que & interire, subinde innumeris defluentibus simulacris, aliisque (ut par est) ex ambiente influentibus & congeriem expleantibus, variatam his mutationibus & alia adfectam temperie. cum quidem etiam quæ in profundo concreti sunt atomi, nunquam desinant moueri & tremula concitatione ad se invicem ferri, ut affirmant ipsi. Est ergo in rebus quidem huiusmodi

di diuersitas substantiæ: sed Epicurus Platone sapiē
 tior omnia similiter Entia nominat: inane puta illud
 tactum fugiens, corpus renitens, principia, res con-
 cretas. Eandem scilicet essentiam tribuens sempiter
 nis ac caducis, & confundens cum nascente id quod
 interitu vacat, cum pereunte id quod perpetuum &
 immutabile est: cum iis quorum natura aliter nun-
 quam habere potest, ea quorum Esse in motu & mu-
 tatione consistit, & nunquam sui similia manent. Iā
 10 vt optimo iure in his dicatur Plato deliquisse: de cō-
 fusione vocabulorum, mi homo, accusandus erat ab
 hisce purius Græcè scilicet loquentibus, & accura-
 tius differentibus: non vt qui res perimeret, & vita
 nos expelleret, quando Entia & Fientia non eodem
 15 modo quo ipsi appellat. Sed iam ad Socratem nobis
 est sermo convertendus. Hæc ergo Colotes statim
 à sacra, quod dicitur, linea mouit, cūque narrasset
 Chærephontem Delphis oraculum attulisse de So-
 crate, omnibus nobis notum, sic loquitur: Ac Chæ-
 20 rephontis quidem narrationem, vt planè sophisticā
 & præ fastu odiosam omitto. Odiosus ergo Plato,
 ne de aliis dicam, qui id oraculum in litteras retule-
 rit. Odiosiores etiam Spartani, qui oraculum de Ly-
 curgo in antiquissimis aduersariis scriptum seruāt.
 25 Sophistica verò fuit Themistoclis narratio, qua A-
 thenis cū persuasisset vt vrbe excederent, nauali
 prælio devicit barbaros. Importuni Græcarum le-
 gum conditores, qui pleraque sacrificia Pythicum
 secuti oraculum instituerunt. Si ergo de Socrate vi-
 30 ro ad virtutem diuino instinctu incitato allatum re-
 sponsum odiosum ob arrogātiā fuit & captiosum:
 quibus quæso dignis vocabulis notabimus vestros
 fremitus, vlulatus, plausus tumultuosos, cultus, ac di-
 uinas acclamationes, quibus celebratis ac prædica-
 35 tis vestrum principem, ad voluptates crebras & con-
 tinuas exhortantem? Sic enim is in epistola ad Ana-
 xarchum scripsit. Ego autem ad voluptates continē-

*Socrates de
fenditur.*

„ tes cohortor, non ad virtutes inanes, quarum de fru-
 ctibus spes sunt vanæ & turbulentæ. Et tamen
Colotis & Epicuri mu- 1
tua venera- 1
tio. 1
 Metrodorus Timarchum exhortans, ait: Pulcrum
 aliud ex alio faciamus, adfectuum similitudine
 tantum non relicta vita terrestri in verè diuina
 Epicuri orgia nos demergentes. Ipse verò Co-
 lotes, cum audiret Epicurum de natura rerum
 verba facientem, subito ad genua eius accidit. hoc-
 „ que ipse Epicurus scribendo iactat. Tibi enim, tan-
 „ quam veneranti ea quæ tum à nobis dicebantur, in- 10
 „ cidit cupiditas nullam causam habens naturalem, vt
 „ genua nostra tangeres, nosq; amplectereris, omnem
 „ que solitum ritum venerandi, honorandi, compræ-
 „ candique perageres. Quo effecisti, vt nos quoque
 „ te vicissim sacrum deputaremus ac veneraremur. I- 15
 „ gnoscendum me hercle est dicentibus, quanto vis
 „ dato precio se picturam istius actionis spectaturos:
 Colotis ad genua Epicuri accidentis & eum ample-
 ctentis, Epicuri cum vicissim adorantis. Et tamen
 hoc demerendi officium, quanquam scitè obitum, 20
 Coloti fructum dignum nō tulit. Non enim sapiens
 est pronunciatus, sed hoc tantum ei dictum: Interi-
 tus expers mihi ambula, nosque eadem conditione
 esse intellige. Huiusmodi verborum, motuum, affe-
 ctuumque illi sibi conscij, tamen alios arroganter 25
 odiosos dicunt. Quin etiam Colotes cum arguta i-
 sta & pulcra de sensibus subiecisset, Cibus nos vesci,
 nō feno, Magnos fluuios nauibus, vadosos pedibus
 „ transire, exclamat: Enim verò Socrates, arrogantibus
 „ ac gloriosis sermonibus studuisti: aliâque apud 30
 „ auditores disseruisti, alia egisti. Quid ni enim sint
 arrogantes Socratis sermones, nihil se scire, sed sem-
 per discere & quærere veritatem profitentis? Quod
 si in huiusmodi voces incidisses, quales Epicurus ad
 „ Idomeneum scripsit: Mitte itaq; nobis primitias ad 35
 „ sacri corporis cultū pro se & liberis, sic enim mihi di-
 „ cere subit: quibuscūq; verbis vti potuisses magis im-
 portu-

portunis? Sed Socratē aliter locutum, aliter vixisse, mirum in modum tibi testimonium perhibēt res gestæ ad Delium, ad Potidream, apud triginta viros, ad Archelaum, ad populum, paupertas, mors. scilicet
 5 enim hæc eius sermonib. indigna sunt. Hoc, inepte, Socratem aliter locutum aliter egissē poterat convincere, si sine vitæ posito voluptate vitam, qualem egit, egisset. Hæc ad calumnias responsa sint. Quod autem ad euidētiā attinet, non sensit Colotes eo
 10 rum se culpam sustinere, de quibus accusat Socratē. Est enim vnum de Epicuri decretis: nihil cuiquam ita certō persuasum esse, vt de sententiā deduci non possit, excepto sapiente. Quando itaque Colotes sapiens non fuit, etiam post illas venerationes, primū
 15 hæc interroget e suo familiari, Quomodo cibo vescatur non feno, Vestem corpori, non columnæ circumdet, cū neq; vestem vestem esse, neq; cibum cibum ita persuasum habeat, vt mutare sententiā nequeat? Sin & ista agit, & omnes aquis auctos pedes
 20 non transit, & serpentes fugit atq; lupos, nihil horū irrevocabili certitudine habens cognitū, sed in singulis id sequens quod videtur: equidē Socrati quodque nihil obstabat sua de sensibus opinio, quin eodē modo vteretur iis quæ videbantur. Neq; enim Colotæ panis panis videtur, & fenum fenum, quia cœlo
 25 delapsos istos legerat canones: Socrati autē præ arrogantia panis fenum, hoc panis visum fuit. Nam sapientes isti decretis & rationibus vtuntur quān nos melioribus: sentire, & visa imaginari communis est affectio, quæ causis conficitur rationis expertib.
 30 Et illa disputatio quæ sensus ostendit non esse perfectos, non certissimæ fidei, interim haud negat videri nobis vnamquāq; rem: sed cū sensibus secundum ea quæ videntur vtamur ad agendum, monet nos non debere iis tanquam omnino veracibus & nusquam fallentibus fidere. Sufficit enim nobis
 35 necessarius sensuum vsus & quas inde percipimus

Sui cogni-
tio.

cōmoditates, quia aliud melius nihil suppetit: scien-
tia verò, quàm sapientiæ studiosa anima de singulis
expetit ac cognitio, sensib. nō adest. Ac de his quidē
denuò occasionē dicendi præbebit Colotes, multos
hoc nomine repræhendens. Vbi autē effusè deridet
atq; cōtēpnit Socratem, quærentē homo quid sit, &
iuuenili ostentatione dicentē se ignorare hoc: appa-
ret ipsum nunquā eam cogitationē suscepisse. Hera-
clitus quidem tanquā re magna & præclara gesta,
Quæsiui, inquit, me ipsum. Nā inter ea quæ Delphis
scripta sunt, maximè diuinū illud creditū est, Noris
te ipsum. idq; huius dubitationis & inquisitionis So-
crati ansam dedit, vt ait in Platonicis Aristoteles. At
Colotæ res videtur ridicula. Cur ergo nō deridet e-
tiam præceptorē suū, idem hoc agentē, quoties scri-
bit aut differit de natura animæ & primitiis repenti-
nis. Si. n. ex ambob. vt ipsi volunt, corpore & anima
cōstat homo: qui naturā animæ quærit, hominis na-
turam is indagat à potiore orsus principio. Animam
autē ratione difficulter perspicere, sensu nullo compræ-
hendi, nō Socrati glorioso sophistæ, sed sapientibus
istis credamus: qui vsq; ad facultates animę circa car-
nem occupatas, quib. calorē ea, molliciem, & robur
corpori præbet progressi, naturāque eius è calore
quodā, spiritu, & aere cōpingentes, ad principē vsq;
vim nō perueniunt, sed animis concidūt. Aiūt enim
id, quo anima iudicat, meminit, amat, odit, deniq; in-
telligit ac ratiocinatur, supervenire à quadā innomi-
nata qualitate. Pudendæ verò esse ignorationis hęc
innominati istius confessionē, dum se nominare nō
posse dicunt quod compræhendere nequeūt, noui-
mus. Sed & hoc, vt aiunt, condonetur. Videtur enim
non vile aut facile, nec cuiusvis esse hoc perspicere,
cū in locū aliquē obscurū se abdiderit, admodū-
que occultatum sit: ac ne nomine quidem inter tam
multa proprio significari possit. Non igitur Socra-
tes stultus, seipsū quæres, sed oēs qui ante hoc aliud
aliquid

aliquid quærendū suscipiunt: cū hoc cognitu necessarium, tā difficile sit inventu. non est enim quod speres aliarum rerum scientiam te adepturum, si te fugit eius quod tuorum est potissimum cognitio.

- 5 Sed demus hoc Colotæ, nihil perinde invtile ac odiosum esse, atq; est quærere seipsum: interrogemus autem, Quænam in hoc sit vitæ confusio, aut quare in vita perseverare non possit vir aliquando secum ratiocinans, Agedum quisnam ego sum? An aliquid
- 10 confusum mixtūque è corpore atq; anima? an potius anima corpore vtens, vt equo eques, non compositum aliquid ex utroque? an princeps animæ vis qua intelligimus, ratiocinamur, & agimus, id unusquisque nostrū est, reliquæ & animæ & corporis
- 15 partes, huius sunt instrumenta? aut omnino animæ nulla est substantia, sed ipsum sua temperie corpus facultatem intelligendi & viuendi nactum est? Verū his quidem quæstionibus Socrates vitam non evertit, cū ab omnib. tractentur eæ Physicis. For-
- 20 tasse autem quæ in Phædro leguntur, atrocia sunt & res conturbant: quando iubet quemvis seipsum debere excutere, sit ne animal ipse Typhone multiplicius & furiosius, aut diuinæ & fastus vacuæ portionis natura particeps. Atqui his ipsis ille ratiocinationibus non vitam sustulit, sed stuporem fastūque inde expulit, molestasque illas & nimias hominum de seipsis opiniones atq; iactantias. Hæc enim sunt Typhon ille: quorum multa vobis magister inseruit, diis diuinisque hominibus bellū faciens. Post
- 25 Socratem & Platonē Stilpo oppugnatur. Huius quidem vera decreta, & sermones, quibus seipsum patriam, amicos, regēsque ipsi operam nauantes exornauit, tum animi elationem mansuetudini & affectuum mediocritati coniunctam, Colotes non retulit. Quas verò iocans ille sophistis ridensque obiecit sententio-
 30 las, harum vnā allegans, cū neq; resellisset neq; soluisset ipse probabilitatē, tragœdiā ad-

*Stilponem
defendit.*

versus Stilponem excitat, aitque ab eo vitam tolli,
 quod dixisset, Alterum de altero non prædicari. Quo
 modo enim, inquit, viuemus, si non dicamus homi-
 nem bonum, hominem imperatorem, sed hominem
 hominem seorsum, bonum bonum, ducem ducem, 5
 neque mille equites, urbem munitam, sed equites e-
 quites, mille mille, & alia similiter? Quis verò pro-
 pter hæc vixit deterius? quis istam Stilponis vocem
 audiens non intellexit esse venuste iocantis, & hoc
 exercitationis dialecticæ causa proponentis? Non 10
 hoc, Colota atrox est, hominem non dicere bonum,
 aut mille equites: sed, quod vos facitis, Deum non
 dicere Deum, non censere Iouem esse genitalem, non
 Cererem legum autorem, non Neptunum fecundan-
 tem fateri velle. Hæc vestra nominum separatio ma- 15
 la est, vitamque implet impio deorum contemptu ac
 ferocia: quando adiuncta diis cognomenta avellen-
 tes, vnâ aboletis sacrificia, mysteria, pompas, festos
 dies. Cui enim sacrificabimus ob arationis futuræ
 felicem eventum, ob partam salutem? quomodo Lu- 20
 ciferia, Bacchica, auspicia nuptiarum obibimus, subla-
 tis luciferis, Bacchantibus, præaratoribus, seruato-
 ribus. Hæc enim sunt quæ summas & præcipuas res
 attingunt, errorumque ipsis in rebus, non circa vo-
 cabula, aut dictionis constructionem, vel consuetu- 25
 dinem nominum gignunt. Proinde si hæc subvertunt
 viuendi rationem, ecquis magis in sermone peccat
 quam vos? qui cum genus effatorum substantiam ser-
 moni substernatis, funditus tollitis voces, & obvia
 tantum relinquentes vocabula, interim significatio 30
 * nes eorum per quæ discimus, (puta doctrinam, no-
 tiones anticipatas, noticias, animi impetus, adsen-
 siones) prorsus nihil esse dicitis. Enim verò Stilpo-
 nis argumentum tale est: si de equo prædicetur cur-
 rere, non idem esse cum subiecto prædicatum. Sed 35
 * aliam esse definitionem hominis, aliam boni: rur-
 sumque aliud esse equum, aliud currere. nam vtriuf-
 que

que definitionem postulati, non eandem vtriusque reddimus: ideoque errare qui alterũ de altero prædicant. Nam si idem sunt homo & bonum, & equus ac currere: quo pacto bonum etiam de cibo & medicamento dicitur, rursusque currere de leone & ea-
 5 ne. Ergo non rectè dicemus bonum de homine prædicari bonũ, de equo currere, cum diuersa sint. Hoc loco vt maximè lancines Stilponem, qui eorum que
 10 sunt in subiecto, vel de subiecto dicuntur nullam admittat complexionem cum subiecto: sed vtrunq; eorum nisi prorsus idem sit cum eo cui accidit, ne vt accidens quidem de eo dici putauerit: tamen eũ vo-
 15 cibus duntaxat quibusdam offendi, ac consuetudini dicendi se opponere, non vitã tollere, aut res abo-
 lere manifestò constabit. Porro autem Colotes re-
 præhensione veterum defunctus, ad suæ ætatis philo-
 sophos se confert, neminem tamẽ nominans. cum
 aut hos etiã debuerit nominatim perstringere, aut
 ne veteres quidem. Verũ qui Socratẽ, Platonem,
 20 Parmenidẽ toties stylo suo pupugisset: metu, quod manifestum est, viuentium nominibus pepercit, non
 verecundiæ causa moderatus sibi, qui præstantio-
 res non fuisset reueritus. Vult autem, vt suspicor, Cyrenaica-
 25 priore loco Cyrenaicos redarguere, posteriore Ar-
 cesilaum & Academicos. quorum hi de omnibus re-
 bus ad sensationem cohibent: illi affectiones & visa in
 homine ponentes, nolunt fidem ab his factam suffi-
 cere ad affirmandum aliquid de rebus: & veluti in
 30 obsidione desertis externis in affectiones sese con-
 cludentes, de his pronunciant eas percipi: extrin-
 secus autem nihil. Ideoque eos Colotes viuere pos-
 se, aut rebus vti negat. Comœdiam deinde insti-
 tuens, Hi, inquit, negant hominem esse, equum, pa-
 rietem ipsos autem parietari, equari, hominari. Pri-
 35 mùm ipsis, vt solent calumniatores, vocabulis vti-
 tur fraudulenter. Nam tametsi hæc sequuntur è Cy-
 renaicorum dictis, tamen oportebat rem ita decla-

*Cyrenaica-
rum philo-
sophia de
sensibus ex-
plicata.*

rare ut ipsi docent. Dicunt enim se à dulcedine, amore,
 lumine, tenebris affici, cum harum affectionum
 quavis propriam efficacitatem in se & assiduam ha-
 beat. si verò mel sit dulce, frondes oleastri amaræ, fri-
 gida glacies, merum calidum, nocturnus aer tene-
 brosus sit: multa contra testimonia ferri ab animalibus,
 rebus, hominibus: cum multi mel averfentur,
 quædam animalia germen oleaginum pro cibo vsur-
 pent, à glacie vrantur, à vino refrigerentur, in Sole
 cæcutiant, noctu videant. Itaque intra adfectiones
 sese cõtineans opinio, ab errore tuta manet: efferens
 autem se inde, & curiosius iudicare ac pronunciare
 de rebus externis conans, cum seipsam sæpenum-
 rò cõturbat tum aliis repugnat, qui ab iisdem rebus
 cõtarias adfectiones & diversa visa percipiunt. Mihi
 verò videtur id vsuvenire Coloti, quod pueris etiã-
 num litteras discantibus: qui cum eas per notas a-
 gnoscant in suis tabellis, foris & alibi scriptas viden-
 tes dubitant ac trepidant. Nam Colotes etiam quas
 in Epicuri scriptis amplectitur sententias, non intel-
 ligit neque agnoscit, si ab aliis dicantur. Quippe si
 imagine nobis oblata rotunda aut fracta, dicunt Epi-
 curei sensum verè informari, non sinunt tamen di-
 cere nos turrim esse rotundam, aut ramum infractum
 revera: equidem affectionum visa confirmant, exter-
 na ita habere ut visa nobis sunt, non fatentur. Sed ut
 Cyrenaici equari se & parietari dicunt de equo &
 pariete nihil affirmant: sic etiã dicendum est rotun-
 dari aut obliquari visum Epicureis, non interim ne-
 cesse turrim esse rotundam, aut remum fractum ipsum
 dicere. quippe simulacrum quod visum adficit, fra-
 ctum est: remus à quo id fertur nequaquam. Ergo
 cum differentia sit inter affectionem & subiectum
 externum: necesse est aut fidem subsistere in affectio-
 ne cui adhibetur, aut si præterquam quòd videri,
 etiam esse rem id quod videtur pronuncies, te refel-
 li. Vociferari autem & indignari propter sensum,
 quod

quod Cyrenaici id quod extrâ est non dicunt esse calidum, sed in ipso sensu aiunt calidam extitisse affectionem: nōne idem est cum eo quod de gustatu dicitur, quando rem externam non affirmant esse dulcem, gustatum autem dulcedine affectum fuisse fatentur? Et qui dicit imaginem se hominis percepisse, an externum illud homo sit se non sentire: unde ansam nactus est? nōne hi præbuerunt, qui dicunt curuum aut teres sibi visum esse oblatum, sensum autem rem non hoc etiam pronunciare, rem cōspecta quæ fuit esse curuam aut teretem, sed effigiem quandam eius talem extitisse. Atqui, dixerit mehercle aliquis, aggressus ego ad turrim, aut remum tangens, pronuntiabo hunc rectum, illam multangulam esse. Ille etiam si proximè adstet, videri sibi ita & apparere duntaxat, nihil ampliùs fatebitur? Omnino quidem mi homo. quia melius videt & seruat id quod est consequens, omne visum pro se similiter fidem mereri, nullum pro alio, sed in vtranque partem perinde esse. Tibi verò perit iam hoc decretum, omnes sensus esse veros, nulli fidem derogandam, nullum falsum esse: si quidem huic sensationi putas etiam pronuntiandum de re externa, illi nihil præter affectionem fidei habuisti. Nam si eadem fides sensibus debetur comminus & eminus, aut omnibus, aut ne his quidem tribuamus iudiciũ & pronuntiationem de re externa. & si affectionis differentia accidit quando longiùs absumus, & propiùs à re quàm sentimus: falsum iam est neque sensum sensui, neque visum viso evidentia præstare. Illæ autem quas attestaciones dicunt Epicurei, nihil ad sensum faciunt, sed ad opinionem. itaq; volunt vt eas secuti de externis pronunciemus, opinionis iudicium esse, sensus affectionem videri facientes, citàque ab eo quod planè verum sit ad id quod sæpe fallit transferunt iudicium. Verùm hæc quanta turba & quot contradictionibus referta sint, quid attinet in præsentia di-

De Arcefilai cere? Arcefilai autem gloria videtur Epicuro haud
philosophia mediocrem attulisse ægritudinē, qui inter eius tem-
 poris philosophos maximi fiebat. Dicit eum Epicu-
 rus nihil proprium proferentem, suspensionem de se
 apud illitteratos & gloriam parasse, scilicet quod i-
 ps⁵ esset litteratus admodum & doctus. Sanē Arce-
 filaus tantum absuit ab omni nouandi, aut vetera
 sibi arrogandi studio: vt etiam vitio ei sophistæ eius
 ætatis dederint, quod sententias de cohibenda as-
 sensione, & compræhensionis negatione, Socrati, 10
 Platoni, Parmenidi, Heracleto acceptas ferret: nul-
 la quidem necessitate, sed tantum eas viris nobili-
 bus inscribendo confirmans ac commendans. Gra-
 tias ergo agamus hoc nomine Colotæ, & omnibus
 qui Academicam rationem ab antiquis ad Arcesi- 15
 laum promanuisse aiunt. Illam verò assensionis de
 omnibus rebus retentionem, ne hi quidē qui in hoc
 negocio valdē occupati fuerunt, ac voluminib²⁰. scrip-
 ptis disputationib²⁰que contenderunt, evertere po-
 tuere: sed ad extremum ex ipsa Stoa vitam ociosam
 proferentes, qua tanquam Gorgone obiecta ter-
 rerent, fessi desierunt. Quippe omnia tentan-
 do, & omnia mouendo, tamen ab incitatione ea
 qua ad agendum fertur appetitus, impetrare non
 potuerunt vt se assensionem dici pateretur, aut pro 25
 principio sui momenti sensum agnosceret: sed ap-
 paruit eam sponte sua ad agendum ferri, nihilque
 ad hoc assensu indigere. Et quidem aduersus alios le-
 gitima sunt certamina: ac

Iliad. v. 250

Qualia dixisti, reddentur talia verba.

Colotem autem puto quæ de appetitione & adsen- 30
 sione disputantur ita audire, vt asinus lyram. lis ve-
 rò qui adsequuntur & audiunt ista dicitur, cum tria
 De appetitu sint animi motuum genera, imaginans, appetens, ad-
 et adsensio sentiens: primum illud ne si conemur quidem abo- 35
 nis reten- leri posse. nam necesse est cum res nobis offeruntur,
 tione. earum visa nos concipere & adfici. Appetens autem
 ab ima-

ab imaginâ excitatû ad naturâ suâ accommodata
 hominem efficaciter mouet, quasi momento & nu-
 tu in principe parte factô. Ne hoc quidem tollunt,
 qui de omnibus ad sensum cohibent, sed appetitio-
 5 ne vtuntur naturaliter ducente ad id quod videtur
 conueniens. Quid fugiunt igitur vnum? id, cui soli
 error & falsitas inhæret, opinionem: quando ad sen-
 sus præ imbecillitate ei quod videtur concedit, ei-
 que se applicat, nihil vtile habens. Actio enim dua-
 10 bus opus habet rebus, viso eius quod naturâ con-
 gruit, & ad hoc incitatione: quorum neutrum reten-
 tioni ad sensum repugnat. Nam hæc rationem ab opi-
 nione, non ab appetitione & visis abstrahit. Cum er-
 go oblatum est visum rei ad naturâ accommodatâ,
 15 nihil opus opinione est ad motû quo ad eâ feramur:
 sed statim se exserit appetitio, qui motus est & latio
 animæ. Et verò horum ipsorum quod debeat sensus
 haberi, & carneus esse, & videbitur voluptas bonû.
 Ergo etiam retinenti ad sensum videbitur bonum.
 20 etenim sensus habet, carneus est, visoq; boni oblato
 appetit hoc, & incitatur, omniâq; agit ne ipsum hoc
 effugiat: sed quantum fieri potest semper deget cum
 eo quod naturâ ipsius est accommodatum, tractus
 naturalibus, non geometricis necessitatibus. Ipsæ
 25 enim hæc pulchræ absque doctore invitant lenesque
 & blandæ motiones carnis, vt ipsi Epicurei dicunt:
 adeò vt his omnino non adfirmans neq; confitens
 flectatur tamen & emolliatur. Sed quomodo, in-
 quis, non in montem abit currens, verum in balneû?
 30 & in forum progressurus non ad parietem, sed ad ia-
 nuam accedit? Tene hoc interrogare, qui summam
 certitudinem, veritatēque visis tribuis? quia enim
 non mons, sed balneum ei balneum videtur, & non
 paries ianua, sed ostium, itēque eodem pacto res
 35 singulæ. Nam retentionis istius ratio non pervertit
 sensum: neque brutis eius affectionibus & motibus
 alterationē infert quæ imaginantem nimis cōturbet.

*Absurda E-
picureorū.*

tantum opiniones reiicit, reliquis vitur ut natura fert eorum. At, dices, nefas est non adsentiri evidentibus: nam negare quorum fides est indubitata, absurdus est quam neque affirmare neque negare. Quis ergo convellit ea quae credita sunt, quis evidentia impugnat? Qui diuinationem tollunt, qui providentiam deorum negant, qui Solem & Lunam animis praeditos inficiantur, cum omnes homines sacra iis & vota faciant ac colant. Nonne verò quod in confesso est apud alios, fetum parentum natura contineri, vos diffitemini? Nonne contra omnem sensum dicitis inter dolorem & voluptatem nihil esse medium, & in voluptate esse quod vacat dolore, in dolore quod voluptate caret? Sed ut reliqua missa faciam, quid tandem ita evidens est, itaque pro certo habetur, atque hoc, eorum qui animo sunt ab alienari, aut melancholicis conturbationibus laborant, falli visum atque auditum: cum talia dicuntur,

Hæc mihi nunc oculos inflammant, uestibus atris

Induta, manibusque facies ignemque gerentes.

& * 20

— ipsa matrem in ulnis habens meam.

Hæc &

huiusmodi multa, hisque atrociora, ac Empedoclis monstrorum similia (quae derident illi, boum genus errabundis vestigiis ambulans, vastum gulum, humano capite) denique è somniis & furoribus omnis generis visa insolentia colligentes: horum nullum aiunt errare, nullum mendacium esse, nihil quod non cohereat: sed omnia visa illa vera esse, & corpora ac formas ab ambiente aëre venientes. Quid tandem impossibile censeamus, si ista credi possunt? Nam quas nullus opifex aut mirabilium fictor, aut temerarius pictor auderet inter se componere formas, ut spectaculum earum ludicrum redderet: ea ipsi ferò affirmantes esse, immò autem si hæc non sint, actum esse de fide, constantia, & iudicio veritatis dicentes, omnes res in obscuritatem coniiciunt, iudiciiisque metus, & actionibus suspiciones inducunt: si quidem quæ

quæ nos agimus, statuimus, vsurpamus, præmani-
 bus habemus, eidem imaginationi ac fidei innitun-
 tur, cui curiosa ista, absurda, & scelerata visa. Aequa-
 litas enim quam ipsi ponunt, magis derogat fidem
 5 iis quæ pro certis habentur, quàm conciliat istis ra-
 tionibus ita adversis. Itaque nouimus philosophorum
 haud paucos malle hoc ponere, nullū esse visum ve-
 rum, quàm omnia esse vera. magisque diffidentes o-
 mnibus in quos incidant hominibus, rebus, ac ser-
 10 monibus, quàm vnum vt verū putent visum de his,
 quæ rabiosis, Corybanteo furore exagitatis, aut so-
 mniantibus accidunt. Ergo cū alia repudiare visa,
 alia non licet: hæc saltem, si nulla esset, causa sufficit,
 vt rebus tam suspectis ob tantam visorum dissonan-
 15 tiam, cohibeamus ad sensationem. nihil alioqui (vt di-
 citur) sani, obscuritatē autē conturbationemq; habi-
 turi. Nam illæ quidem mundorū quas Epicurus tra-
 dit infinitates, atomorum naturæ, indiuiduorum &
 declinationum diuersitates, quanquam multos per-
 20 turbant: tamen id consolari nos potest, quod nō in
 proximo ea sunt, sed vnumquodque istorum de qui-
 bus disputant, longē est in alteram partem à sensu
 remotum. Illa verō ob oculos versans & aures ma-
 nūsque incredulitas, conturbatio, & ignoratio de sen-
 25 sibus & visis, vtrū vera hæc an falsa sint: quā non
 labefactant opinionem, quam non sus deq; fert ad-
 sensationem & iudicium? Si enim non crapula obru-
 ti, aut medicamentorum vi concussi & delirantes,
 sed sobrij, sani, & qui scribant de veritate, normisq;
 30 & iudicio veritatis, in evidentissimis sensuum affe-
 ctionibus atque motibus, aut id quod non exstat ve-
 rum, aut quod verum est, falsum & non exstans po-
 nunt: digna res est admiratione neque incredibile
 quod nullum, sed quod cōtraria invicem de iis quæ
 35 apparent ferunt iudicia. Minus quippe mirum est, in
 neutram aliquos partem pronunciare, sed retinere
 assensionem in iis quæ sunt contraria, quàm esse qui

pugnantia secum pronuncient. Qui enim neque ait
 neque negat, sed cohibet sese, is & affirmanti minùs
 quàm negans, & neganti minùs quàm aienti adver-
 satur. Iam si de his potest adscēſio retineri, de alijsq;
 quoque non erit hoc impossibile: de vestra quidem 5
 sententia, qui sensum sensu & visum viso neutiquàm
 præstare dicitis. Non ergo fabula est, aut petulan-
 tium & temerariorum inventum adolescentium de
 cohibenda adſensione doctrina, vt putat Colotes:
 sed habitus virorum, & affectio custodiens ab erro- 10
 re, neque permittens ita suspectis & inconstantibus
 sensibus iudicium: neque decipi sinens vnà cùm his,
 qui visis quæ de obscuris concipiuntur rebus fi-
 dem aiunt habendam, cùm in obuiis tantum videât
 inesse incertitudinis, atq; obscuritatis. Enimverò fa 15
 bula est infinitas Epicureorum & imagines, temeri-
 tatem & petulantiam indit adolescentibus, is qui
 de Pythocle nondum annos nato x i i x scribit,
 Non esse indolem in tota Græcia meliorem, ac mon-
 strosè eum prædicat, & muliebria pati, vt hæc exsa- 20
 perantia adolescentis bona propria sint & ab invi-
 dia ac Nemese tuta comprecans. sophistæ verò sunt,
 & arrogantes, qui aduersus laudatos viros tam la-
 ſciuè & superbè scribunt. Sanè Plato, Aristoteles,
 Theophrastus, Democritus, iis qui ante ipsos fuere 25
 contradixerunt: librum autem tali inscriptione, om-
 nes eo vnà impugnari, nemo alius præter Colotam
 est ausus edere. Vnde factum est, vt sicvt qui numen
 aliquod offenderunt, ipse suum prodens flagitium
 „ in hæc verba scripserit sub finem iam libri: Qui vi- 30
 „ tam, qui leges composuerunt, atque iura, vtque re-
 „ gerentur vrbes & imperio magistratuum parerent
 „ instituerunt, ij in tranquillo admodum nos ac tuto
 „ collocauerunt, tumultibùsque liberauerunt. ista si
 „ quis aboleret, ferarum porrò vitam victuri essemus, 35
 „ & quisque obuium quenque tantum non devoratu-
 „ rus. Hæc neque iuste, neque verè dicuntur. Nam si
 quis

quis legibus sublati, Parmenidea, Socratica, Platonica, Heraclatea relinquat nobis decreta, lōgē profectū haberit res nostra à belluina vitā & mutuis devotiōnibus. Metuemus enim turpia, & honesti gratia venerabimur iusticiam, deos, bonos magistratus: cūm genios vitæ nostræ custodes nos habere sentientes, tum omne aurum quod supra infrāque terram est precium virtutis non æquare censentes: facientesque vltro monitu rationis, vt ait Xenocrates, quæ nunc inviti metu legum facimus. Quando ergo vita nostra erit belluina, fera, insociabilis? Cūm sublati legibus manebit ad voluptates exhortans doctrina, providentia deorum negabitur, sapientes putabuntur qui inhonestum despiciunt, cui non adhæreat voluptas. cūm ridebuntur isthæc & subsannabuntur.

Laus philosophia.

Epicuri decreta damnosa.

Est oculus omnia cernens Iusticiæ tamen: &

Stans in propinquo comminus videt Deus. &

Deus quidem, vt & antiquitus traditum est, principium, medium, finemque tenens omnium rerum, reipsum. Etam lineam conficit secundum naturam incedens. Hunc sequitur Iusticia, vindex eorum qui à diuina desciscunt lege. Hæc enim qui tanquam fabulas conternunt, & circa ventrem felicitati locum statuunt reliquisque voluptati parādæ seruientibus laboribus: iis lege opus est, metu, verbere, ac rege vel principe ius in manibus habente, ne proximum quisque quenque devoret præ gulæ studio impietate efferato. Talis quippe brutorū est vita, quæ nihil voluptate pulcrius norunt, neque iusticiam deorum agnoscunt, neque pulcritudinem virtutis venerantur: sed si quid iis à natura calliditatis, audaciæ, virium inest, eo ad carnis voluptatem & satisfaciendum concupiscentiæ vtuntur. Itaque sapiens Epicurus, qui dicat, Omnia pulcra, sapientia, & subtilia animi inventa propter voluptatē carnis spēsque eō pertinentes esse constituta: & omne opus inane esse, quod non eōdem

tendat. Vbi his ratiocinationibus, ac philosophia tali sublata fuerint leges: tantum ungues leonum ad vitam ferinam, & dentes luporum, bouum ventres, & colla camelorum desunt. Atq; hos quidē animi sensus, hæc decreta, bruta ob sermonis & litterarū inopiam mugitibus hinnitibúsq; exprimunt, omnisq; eorum vox ventri voluptatíq; seruit, quam vel præsentem vel adfuturā amplectuntur & adulantur. nisi si quod animal natura laboris studiosum est aut garrulum. Omni itaque laude maiores digni sunt, qui adversus ferinas istas cupiditates legum reip. magistratuumque constitutiones invenerunt. Qui verò sunt qui hæc confundunt, funditúsq; tollunt? Nonne hi, qui coronam vacuitatis perturbationum potiore magnis imperiis aiunt? qui regnum gerere, peccatum esse & errorem pronunciant, scribuntq; his verbis. Hoc dicendū est, quo quis modo quam- optimè naturæ finem conseruet: & quo pacto sponte sua iam ab initio caueat sibi à suscipiendo in multitudine imperio. Quin & hæc ad illos scribit. Non itaq; necesse porrò est Græcos seruare, aut coronam ab iis ob sapientiam reportare: sed edendū est & bibendum ô Timocrates, quātum carni gratum & innoxium est. Atqui in legum cōstitutione, quam Colotes laudat, primum est & maximū, de diis opinio. quamobrem & Lycurgus Lacedæmonios, & Numa Romanos, & Ion antiquus Athenienses, & Deucalio Græcos ferè vniuersos diis consecrauerūt, votis, sacramentis, vaticiniis, omnibúsq; eos ob spem ac metum diis deditos obnoxiosq; reddentes. Et si terras obeas, invenire possis vrbes muris, litteris, regibus, domibus, opibus, nomismate carentes, gymnasiorum & theatrorum nescias: urbem templis diisq; carentem, quæ precibus, iureiurādo, oraculo nō utatur, nō bonorū causa sacrificet, nō mala sacris avertere nitatur, nemo vnquā vidit. Sed facilius urbem condi sine solo posse puto, quàm opinione de diis penitus

Religio.

penitus sublata ciuitatem coire aut cōstare. Cate-
 rùm id quod omnem continet societatem, omnium
 legum fundamentum est, illi non per ambages aut
 obscure & perplexa ratione, sed palàm subvertunt
 5 prima suarum maximè ratarum sententia prolata.
 Deinde quasi diuina vindicta exagitati, fatentur a-
 trox se committere flagitium, qui iura confunde-
 rent, legumq; constitutiones abolerent: vt veniam
 quoq; impetrare nō debeāt. Nam opinionis aliquo
 10 errore decipi, vt sapientis nō sit, saltem hominis est.
 Eam autem culpam, quam ipse committis, in alios
 conferre, quale sit nisi iis quæ res meretur nomini-
 bus dici nequit. Cū enim aduersus Antidorū aut
 Bionem sophistam scribens, legum ordinis, & reip.
 15 facit mentionem: nōne poterat rectè horum ali-
 quis ei dicere,

Mane tuo quietus in lecto, miser,

Euri. Orest.

tuum curans corpusculum: me hoc nomine accu-
 sent, qui ciuilitate & re familiari rectè instituta vixe-
 20 runt? Hi verò sunt omnes ij, quos maledictis impe-
 tiit Colotes. Ex his Democritus iubet artem belli-
 cam discere, vtpote maximā: ac labores sectari, qui-
 bus res magnæ & splendor hominibus parātur. Par-
 menides suam patriam optimis exornauit legibus,
 25 eiúsque adeò institutis ciues staturos se quotannis
 iurare magistratus cogunt. Empedocles principes
 ciuium peculatus & contumeliosarum iniuriarum
 conuicit: ac regionem sterilitate & pestilentia libe-
 rauit, obstructis montis faucibus per quas Auster
 30 in campos incidebat. Socrates damnatus, cū ei ef-
 fugiendi opportunitatem amici parassent, legū con-
 firmandarum causa nō est ea vsus: maluitque iniuste
 mori, quàm contra leges evadere. Melissus patriæ
 prætor, Athenienses nauali vicit prælio. Plato in
 35 suis scriptis præclaram de legibus & rep. doctrinam
 reliquit, multo autem meliora socios docuit: qui-
 bus vsus Dio Siciliam liberauit, Pytho & Heracli-

*Verorū phi-
 losophorum
 cum Epicu-
 ro comparā-
 tio.*

des Coty interfecto Thraciam. Chabrias quoq; & Phocion Imperatores Atheniensium ex Academia progressi sunt. Sanè Epicurus in Asiam misit qui Timocrati cōvicium facerent, & eum ex aula regis eximerent, quòd offendisset fratrem Metrodorum. atque hæc in ipsorum sunt scripta libris. Plato autem de fociis misit Arcadibus Aristonymum reip. constituendæ causâ, Eleis Phormionem, Pyrrhæis Menedemum. Eudoxus Cnidius, Aristoteles Stagiritis leges posuerunt, familiaris vterque Platonis. A Xenocrate præcepta de regno petiit Alexander. Qui ad Alexandrum ab Asiam incolentibus Græcis missus fuit, maximòq; eū ad bellum in Barbaros suscipiendum inflammavit, Delius fuit Ephesius, Platonis socius. Zeno Parmenidis discipulus Demylo tyranno insidiatus, re infelicitè gesta doctrinam Parmenidis velut aurū in igne illæsam ac probâ factò ostendit. scilicet turpitudinem magno viro metuendam esse: dolorem à pueris, & mulierculis, ac viris animū muliebrem gerentibus timeri. Linguam enim suam dentibus amputatam in tyrannum expuit. Ex Epicuri autem decretis non dicā quis tyrannicida, quis eximiam rebus agēdis laudem meritus, quis legumlator, quis princeps, quis regis consiliarius, quis populi tutor existit, quis pro iusticia tortus, quis mortuus est? Sed, quisnam sapientum istorū propter patriam nauigavit, legationem obiit, sumtus fecit? vbi civilis vlla vestrū alicuius actio scripta exstat? Metrodorus x l. stadia in Paræum descendit, Mithræ cuidam Syro vno de regiis capto opitulaturus. De hoc facinore scilicet in omnibus ad omnes epistolis magnificè scripsit Epicurus. Quid facturos putas fuisse, si quid tale egissent, quale est quod Aristoteles confecit, vt patria ipsius à Philippo everfa instauraretur, quod Theophrastus suam bis à tyranno occupatam liberauit? nōne oportebat prius Nilum biblos ferre definere, quàm illos de se scribēdo defati-

defatigari? Neque id maximè indignum est, quòd
 de tot philosophis soli hi ferè asymboli in partē bo-
 norum quæ sunt in ciuitatibus perveniūt, sed quòd
 Tragicis & comicis poëtis semper conantibus ali-
 quid stipis conferre & dicere pro legibus & repu-
 blica: hi etiam si scribant, de repub. scribunt ne eam
 geramus, de rhetorica, ne ea utamur, de regno, ut
 fugiamus convictum regum præcipientes. Ciuiles
 autem viros deridentes, gloriàmque eorum obruen-
 tes, solis verbis Epaminondam aliquid aiūt habuisse,
 idque perexiguum. ipsum verò ferreum viscus ap-
 pellantes, quærunt quid acciderit, ut per mediam
 iter faceret Peloponnesum, non pileolo sumto do-
 mi desideret, nimirum totus ventri curando inten-
 tus. Quæ autem Metrodorus in opere De philoso-
 phia digressus ad remp. traducendam scripsit, non
 putavi reticenda. Sapientum quidam ait fastus abv-
 dantia ita pulchrè perspexerunt opus eius, ut pro-
 ruerint ad affectandas res Lycurgi & Solonis factis
 æmulas, secundum rationes vitæ & virtutis. Siccí-
 ne fastus hoc erat, & abvndantia fastus, liberas esse
 Athenas, Spartam bonis regi legibus, adolescentes
 non ferocire, nō tollere prolem è scortis, neque di-
 uitias, luxum, & libidinem rerum potiri in vrbibus,
 sed legem & iusticiam? Hæc enim sunt quæ expete-
 bat Solon. Et cōvicium Metrodorus his addit. Ideò
 æquū est ut rideat effusè liber homo cū alios, tum
 Lycurgos istos & Salones. Atqui, Metrodore, hic li-
 ber non est, sed illiberalis & contumax, & ne libera-
 li quidem dignus flagello, sed nodoso illo, quo gal-
 los in magnæ matris sacris delinquentes puniunt.
 Non legumlatores autem, sed ipsas leges fuisse ab
 his impugnatas, ex Epicuro audire licet. Nam se-
 ipsum in dubitationibus interrogat, facturúsne sit
 sapiens quòd leges prohibent, si id clām sit futurū.
 & respondet, non expeditum est simplex attribu-
 tum. hoc est, Faciā, sed diffitebor. Rursum, puto ad

Idomeneum scribens, serio iubet eum viuere nō feruitutem legibus, & decretis, nisi quatenus ob vicinum ictum perturbationem adferunt. Ergo si vitam humanam perimunt, qui leges & reip. rationes tollunt: id autem faciunt Epicurus & Metrodorus, familiares à rep. gerenda dehortantes, gerentibus infensi, principes & sapientissimos legum conditores maledictis proscindentes, leges contemnere iubentes, vbi metus plagæ & pœnæ abest. non, puto, tantum falsò Colotes aliis intentauerit crimen, quantum verè doctrinæ & decretis Epicuri intulit.

PLVTARCHI

De communibus noticiis
adversus Stoicos,
Liber.

Stoici sensibus fidē derogant.

AMPRIAS. Te quidem, Diadumene, apparet non admodum curare, si quis vos philosophari contra communes noticias dicat: cum fatearis te sensus etiam contemnere, à quibus ferè pleræque noticiæ oriuntur, fundamentumque eorum quæ videntur si dem habent, cui innitantur. Me autem magnæ (vt mihi videor) & absurdæ plenum perturbationis ad te venientem, quamprimùm velim sanes: siue id rationibus quibusdam, siue incantationibus, siue alio aliquo modo alloqui potes. adeò sum exagitatus, & animi incertus factus à Stoicis quibusdam, viris aliàs optimis, atque etiam familiaribus, sed qui nimis acerbè atque hostiliter Academiam insectarentur. Nam pauca quædam à me verecundè & grauius (non enim mentiar) dicta, haud placidè reprehendunt.

prehenderunt: veteres autem illos iracundè sophi-
 stas, & corruptelas euerforésque philosophiæ de-
 cretorumque ordine procedentium appellauerunt:
 multaq; his ineptiora cùm pronunciaſſent, tandem
 5 ad noticijs prolapsi sunt, quibus confuſionem dire-
 ptionemq; aiebant quandam ab Academicis inferri.
 Fuit deinde qui diceret, non fortuitò, sed diuina
 prouidentia factum eſſe, ut Chryſippus poſt Arceſi-
 laum & ante Carneadem nasceretur. quorum ille
 10 contumeliarum & iniuriarum in receptam conſue-
 tudinem autor fuiſſet: hic maximè omnium floriſ-
 ſet Academicorum. Chryſippum itaq; in medio ho-
 rum ſitum, ſuis adverſus Arceſilaum ſcriptionibus
 15 Carneadis quoq; facundiæ aditum obſtruxiſſe, mul-
 ta quidem ſenſibus veluti ad tolerandam obſidio-
 nem relinquentem præſidia: turbam autem de præ-
 notionibus & noticijs planè ſedantem & ſingulas
 ita dirigentem ſuoq; loco ponentem, vt qui ruriſum
 turbare velint res, ac vim facere, nihil efficiant, ſed
 20 maleficij ac ſophiſticæ temeritatis arguantur. His
 ego manè ſermonibus incenſus, reſtinguentibus o-
 pus habeo, quæ animi dubitationem veluti inflam-
 mationem adimant * idem fortaiſſis cum vulgo
 paſſus. *

25 Si verò tibi poëtæ fidem faciunt, qui priſcam Sipy-
 lum aiunt deorum prouidentia ſubverſam Tanta-
 lum punientium: crede etiam ſocijs à Stoa, Chry-
 ſippum non fortuitò, ſed prouidentia ductu à na-
 tura editum, ima ſummis mutare & retrò avertere
 30 vitæ rationes volente ad quam rem nemo hominum
 fuit magis Chryſippo idoneus. Sed ſicvt Cato aie-
 bat neminem alium præter Cæſarem ſobrium & pru-
 dentem ad remp. turbandarum rerum cauſa acceſ-
 ſiſſe: ita videtur hic homo ſumma cum accuratio-
 35 ne & vi ſubvertere & demoliri conſuetudinem,
 quantū quidem potuit. idque teſtantur qui eum præ-
 dicant, quando de pſeudomeno ſeu mentiente (eſt

* id dialecticarum argutiarum de numero) contra eū
 disputant. Etenim, amice, connexum quòd fit ex
 oppositis dicere non promptè falsum esse: rursūque
 affirmare quasdam ratiocinationes quarum adsum-
 ta vera sint, & ductus veri, etiam porrò contrarias
 conclusiones habere veras: quāne demonstratio-
 nis notionem, aut quam fidei non inuertit præsum-
 tionem. Polypum aiunt hyeme sua vorare acetabu-
 la. Chryssippi autem dialectica, potissimas partes ac
 principia sua tollens atque amputans, quam tandem
 aliam noticiam non fecit falsitatis suspectam? Non
 enim possunt quæ superstruuntur constare, funda-
 mentis iam pridem non subsistentibus. sicut hīc pri-
 ma tot dubitationibus & tumultibus exagitantur. 15
 Sed quemadmodum qui lutum aut puluerem in cor-
 poris superficie habent, tangentem ipsos & corpus
 conferentem non mouere, sed adiicere id quod ex-
 asperet videntur. sic nonnulli Academicos culpant
 * putantque eos causas præbere, quibus seipsos osten- 20
 dunt oppletos. Nam utri tandem communes no-
 tiones magis pervertunt? Si verò placet, omīssa il-
 lorum accusatione ea defendemus, quæ nobis vitio
 vertunt. LAM. Ego mihi videor, Diadumene, hodie
 varius quidam & versatilis homo factus. Modò de- 25
 fensione à me postulata, animo demisso & trepidè
 prouinciam accepi. nunc ad accusationem alius ac-
 cedo, volòque eandem rem istis obiiciens ultione
 perfrui. cernens philosophiæ quæ contra notiones
 communes instituitur, vnde maximè sectæ, sicut in 30
 ana * putant, & solam consentire naturæ aiunt.
 An ergo primū communia illa & celebrata aggre-
 di libet, quæ ipsi absurditati leuius nomen imponē-
 tes paradoxa, hoc est admirabilia, & contra opinio-
 nem, appellant? eos inquam, qui iis soli reges, soli
 diuites, pulcri, ciues, & iudices sunt. aut his in forū 35
 obsoletorum & frigidorum dimissis, in maximè quā-
 tum fieri potest seriis, & cū industria ab iis disputa-
 tis

*Paradoxa
 Stoicorum.*

tis doctrinam eorum examinabimus. DIAD. Ipse quidem hoc malo. Quis enim non iam plenus est

*De Adia-
phoris.*

- argumentorum quibus illa refelluntur? LAM. Id ergo primum perpende, an secundum communes noticias cum natura consentire possint ij, qui secundum naturam censent res quasdam indifferentes: (adiaphora ipsi vocant) & neq; sanitatem, neque firmam corporis constitutionem, neque pulcritudinem, neque robur putant expetenda, commoda, vtilia, & ad complendam quæ naturæ convenit perfectionem facientia esse: neque rursus fugienda & damnosa esse mutilationes, dolores, deformitates, morbos, à quibus ipsi aiunt naturam nos partim alienos reddere, partim ad eam accommodatos. Quod ipsum non mediocriter cõmunibus repugnat noticiis. scilicet à natura nos accõmodari ad ea quæ neq; bona sunt neq; vtilia, & ab alienari ab his quæ neq; mala sunt, neq; dānosa. & quod maius est, in vtrāq; partem ita agere hoc, ut qui illa nō adipiscantur, aut in hoc incidant, bona cum ratione vitam detestentur, ac ea se se educant. Etiam hoc arbitror contra communes noticias ab iis dictum, ipsam naturam esse indifferentem, summum autem bonum esse cum natura consentire. Nam neque legi obtemperare, neque fidem orationi adhibere officium iubet, nisi vtrunq; probum sit & scitum. Atque hoc quidem leuius est. Si verò, ut Chrysippus in primo de exhortatione scripsit, secundum solam virtutem licet feliciter viuere, reliquis (ut ipse ait) nihil ad nos pertinentibus, neq; adiumentum ad felicitatem adferentibus: non modò indifferens iam erit natura, sed fatua etiam & stupida, quæ nos rebus ad nos nihil pertinentibus accommodet. Stulti etiam nos, qui felicitatem definiamus consensum cum natura, ducente nos ad ea, quæ nihil ad beatitatem conducunt. Enim verò quid magis potest cõgruere communibus noticiis, quàm ut expetendis rebus ad vtiliter viuendum ducimur, sic

quæ naturæ sunt convenientia, ab his nos ad viuen-
 dum secundum naturam duci. Stoici autem non sic
 loquuntur: sed cum pro fine posuerint viuere secun-
 dum naturam, ea quæ sunt secundum naturam, indif-
 ferentia esse statuunt. Non minùs repugnat commu-
 nibus hoc noticiis, sanæ mentis hominem erga bo-
 na æqualia non æqualiter esse adfectû: sed alia nul-
 lius precij iudicare, aliorum gratia quidvis toleratu-
 rum, quâ- tumvis inter ipsa bona nihil magnitudinis
 paruitatisve causa interfit. Aiunt enim idem esse à ve-
 tula sese abstinere iam moribunda, & ab ea quæ sit
 ætate integra muliere: utrobique enim officium tem-
 perantiæ præstari: sed propter hoc ut splendidum &
 magnum vel mortem esse appetendam: de illo iacta-
 re se, turpe esse & ridiculum. Scribit etiam Chrysi-
 pus in commentario de Ioue, & libro de diis tertio,
 frigidum esse, absurdum, & insolens huiusmodi vir-
 tutis effecta laudare, quòd muscæ morsum fortiter
 pertulerit, quòd castè se abstinuerit à moribunda ve-
 tula. Nónne ergo contra communem philosophan-
 tur noticiam, dum nihil pulcrius fatentur esse his ac-
 tionibus, quas laudare ipsos pudet? Quénim ex-
 petendum, quí admittendum sit, quod neque laude
 neque admiratione dignum est, quod qui laudet vel
 admiretur, pro inepto & frigido habeatur. Ampliùs
 verò, ni fallor, tibi còtra communem hoc videbitur
 sensum, si prudenti audias neque præsentiam neque
 absentiam maximorum bonorum curæ esse: sed qua-
 lis est in rebus indifferentibus, earúmque tractatio-
 ne & dispensatione, talem etiam hæc esse. Nimirum
 enim omnes

Quicumque terræ munere uescimur,

cuius præsentis usus est, & absentis indigentia atque
 desiderium, id expetendum, bonum, atque utile iu-
 dicamus. cuius rei autè gratia nemo vel ioci aut de-
 lectationis causâ quicquā agat, id indifferens. Nam
 haud alia ratione laborum studiosum ab eo qui ina-
 nibus

5 nibus rebus industriam impendit distinguimus, ipso
 quoq; plerūq; rebus agendis occupato, quàm quòd
 hic in invtilibus elaborat & indifferenter, hic pro-
 pter aliquod commodum & vtilitatem. Stoici con-
 10 trà. Sapiens enim ipsis & prudens in multis memori-
 is & compræhensionibus versans, paucas ad se spe-
 ctare sentit, cæteras non curat: neq; amplius minús-
 ve ad se redire putat si recordetur nuper se aliquid
 compræhendisse, quàm si memoria reuoluat sternu-
 15 tasse Dionem, aut Theonem pila luisse. Atqui o-
 mnis perceptio in sapiente & memoria iactis radici-
 bus confirmata, statim scientia, bonumque magnum
 & maximum est. Ergone itidem sanitate deficiente,
 sensus instrumento aliquo laborante, re amissa abs-
 20 que cura erit, nihilque horum ad se pertinere puta-
 bit sapiens? Aut potius ægrotans medicis merce-
 dem persoluet, pecuniæ comparandæ causa ad Leu-
 conem ibit Bosporanorū regulum, & ad Indathyr-
 sum Scythā peregrinabitur, vt ait Chrysippus: qui-
 25 busdam verò sensibus amissis, ne viuere quidem su-
 stinebit? Qui ergo inficias ire possunt, se contra cō-
 munes noticias philosophari, tantum occupationis
 & studij in res indifferentes cū conferant, bonis
 magnis vel præsentibus vel absentibus eodem in v-
 30 tranque partem modò indifferenter sint adfecti. E-
 nimverò hoc etiam communibus repugnat notio-
 nibus, homo qui sit, eum non gaudere si è maximis
 malis in summa bona perveniat. Atqui hoc accidit
 Stoico sapienti. Nam è summa vitiositate in summā
 35 mutatus virtutem, simulque & miserrima liberatus
 vita, & beatissimam adeptus, nullum præ se fert gau-
 dium, neque animum eius erigit aut mouet tāta mu-
 ratio, omni infelicitate & vitio solutum, inque cer-
 to & tuto omnium bonorum cumulo constitutum,
 eoque perfectissimo. Nimirum hoc communi re-
 pugnat noticiæ, bonorum omnium esse maximum
 certitudinem erroris securam in iudicando & adfir-

*Stoicorum
 sapiens non
 gaudet de
 malo opti-
 mus factus.*

mando : ea verò nihil opus esse huic , qui ad summum profecerit, neque curare eum si ipsa potiatur, ac sapè ne digitum quidem porrigere huius securitatis & constantiæ causa, quam bonum interim perfectum & magnum ipsi censent . Neque hæc solum *Tempus bona non auget Stoicis.* Stoici dicunt: sed hoc præterea, temporis accessione bonum non augeri : nam si quis momento horæ sapiens fuerit, quod ad felicitatem attinet nihilo deteriore conditione futurum quàm eum , qui per omnem ætatem virtutem coluerit, inque ea beatè vitam exegerit. Hæc illi ita audacter adseuerantes, ab altera parte aiunt nihil prodesse virtutem paruo contentam tempore. quid enim, si statim naufragio periturus aut præcipitio prudentiam nanciscatur? quid si Lichas ab Hercule tanquam è funda in mare proiectus de vitio in virtutem transisset? Hæc iam non tantum contra communes sententias philosophantium sunt, sed suas etiam confundentium : cùm per exiguum tempus virtute præditum esse simul summam æquare felicitatem censeant , & rem nullo dignam precio. Neque hoc maximum eorum est quæ in Stoicorû doctrina possint mira videri : sed quod virtutem & beatitatem præsentē sæpe ab eo cui adsunt non sentiri opinantur : neque animadvertere eum quod paulo antè miserrimus & stultissimus qui fuisset, nunc subitò sapiens beatúsque factus est. Non enim id duntaxat ludicrum est dicere, eum qui sapientia sit præditus, non intelligere se sapere, & emersisse ex insipientia : sed, vt vniuersè dicam, bonum illi faciunt momenti & virium expers, cùm homini accidens nullum sui sensum præbeat . Nam de ipsorum sententia bonum suapte natura sensum non subterfugit: cùm in disputatione de Fine disertis verbis Chrysippus dicat, bonum sensile esse, idque etiam abs se demonstrati putet . Reliquum est igitur imbecillitate & exiguitate sui subterfugere id sensum, quando præsens latet, & possidentes fallit.

Porrò

Porro autem absurdum est visum, qui leuiter aut me-
 diocriter alba sentiat, non assequi quæ extremè alba
 sunt: aut tactum, quo molliter & remissè calida sen-
 tiuntur, stupere ad sensum valdè calidorum. absur-
 dius autem si quis id quod communiter secundum
 naturam est percipiens, vt sunt sanitas & bona cor-
 poris habitus: ignoret præsentem virtutem, quam il-
 li summè & maximè aiunt esse secundum naturam.
 Quo enim modo non sit contra naturam sanitatis &
 morbi discrimen percipi, itém que sapientiæ & stul-
 titiæ: interim tamen te hanc sublatam putare ade-
 se adhuc, illam verò nactum id ignorare? Quoniam
 verò è summo profectu in felicitatem & virtutem
 fit mutatio, alterum horum sit oportet: vt vel pro-
 fectus iste vitium & infelicitas non sit, aut non mul-
 tum distet à vitio virtus, à miseria beatitas, sed pla-
 nè exiguum & sensum effugiens sit bonorum à ma-
 lis discrimen. qui enim ipsos falleret, esse ipsos ho-
 rum loco illa adeptos? Quando itaque nihil de his
 pro quibus propugnant concedere volunt, sed om-
 nia in confesso ponunt. Eos qui ad virtutem pro-
 ficiunt esse stultos, ac vitiosos, Qui boni & sapien-
 tes fiant, hanc mutationem non animadvertere, Ma-
 gnum discrimen esse inter stultitiam & sapientiam:
 nōne tibi videntur mirificè cōsensum suorum tue-
 ri decretorum? Multo magis eorum iustantiam ipsis
 in rebus obserues, quando omnes æqualiter malos,
 iniustos, infideles, stultos pronuntiantes, qui non
 sint sapientes: rursus alios horum auersantur & pro
 impuris habent, quosdam etiam facti obuiam non di-
 gnantur compellare: aliis pecuniam credunt, magi-
 stratus committunt, filias elocant. Quæ si iocō isti
 faciunt, deponant supercilium: si seriò & vt philoso-
 phantes, iam hoc cōmunibus repugnat noticiis, Om-
 nes homines eodē pacto vituperare, aliis aut vt me-
 diocrib. vt, aliis tanquā pessimis: & Chrysippū ni-
 mio cū stupore admirari, Alexinū deridere, nihilomi-

*De æquali-
 tate vitio-
 rum et pro-
 fectus.*

nus vnum altero infanior non cēsentēs. At verò, inquit, res ita planè habet. Nam sicv̄t is qui cubitum à maris superficie distans non minus suffocatur, quàm qui ad vlnas 10 demersus est: ita qui ad virtutem accedunt, non minùs sunt in vitio, quàm qui absunt ab ea procul. & sicv̄t cæci sunt, etiam si paulo pòst essent visum recuperaturi: ita qui progressus faciunt ad virtutem, antequam ea potiantur, stulti & vitiosi permanent. At enim proficientes ad virtutē non esse cæcorum, sed obtusius videntium similes, 10 neque suffocatorum, sed natantium, idq; prope portum, ipsi suis factis testatum reddiderunt. Neque enim vsui fuissent consiliariis, imperatoribus, legumlatoribus, tanquam cæci ductoribus, neque imitati fuissent facta, actiones, orationes, vitas quorundam: 15 si omnes eodem modo suffocatos à stulticia & vitio sitate vidissent. Sed hoc omisso, mecum mirare istos homines hac in re, quòd ne suis quidem ipsorum exemplis docentur missos facere istos qui sapientes de stultis fiant: neque hoc sentiant, aut animadvertant 20 se suffocari desinere, & lucem videre, ac supra demētiam emerfos respirare. Sed & hoc contra communem sensum est, hominem cui omnia adsunt bona, nihilque ad felicitatem & beatitatem deest, ei convenire vt vitam proiciat. Multo magis id, Cui nihil 25 est boni aut erit, aduersa omnia & difficilia ac mala, & perpetuò adfutura: huic non convenire vt vitam repudiet, nisi quid ei ab indifferentibus accadat. Hæ leges in Stoa feruntur, multosque sapientes ad necem sibi ipsis inferendam impellunt, scilicet melius 30 à morte vsuros sua felicitate. Atqui sapiens illorum fortunatus est, beatus, felicissimus, tutus, extra pericula constitutus: vitiosus ille & stultus, plenus, vt sic dicam, flagitiorum, & quem quo ponas non sit locus. & tamen his permansionem in vita, illis discessionem putant convenire. Probabiliter autem dixit Chrysippus. Non enim bonis & malis, sed iis quæ

*De morte
sibi consci-
scenda.*

quæ secundum naturam sunt, metiri debemus vitam. Hoc illi modo tutantur Consuetudinem, & adversus communes philosophantur notiones. Quid ais tandem? Non debet considerare,

Aedibus in propriis bona quæ sint, quidue mali sit,

Odys. d. 392

qui de vita vel morte deliberationem iniuit? neque tanquam in trutina examinare in utram partem res ipsius plura habeant momenta? Sed ex his quæ neque vilia sunt neque damnosa, ratiocinari viendumne sit an moriendum? ac sequi huiusmodi principia & sententias, quæ vitam omnium rerum fugiendarum plenam deligendam, fugiendam quæ nullo bonorum caret iubeant? Enimverò, amice, à ratione alienum est fugere vitam cui nihil adest mali: alienius dimittere bonum, si quis non potiat in differentibus. quod isti faciunt præsentem felicitatem virtutemque prodentes propterea quod sanitatem aut incolumitatem careant.

Hæc mentem Glauco Saturnius abstulit omnem,

Iliad. 3. 234.

cum esset in permutatione daturus arma pro æreis aurea, & decuplo atque amplius meliora. Et tamen ærea arma non minus quam aurea ad pugnae usus apta erant: pulchritudo, & sanitas Stoicis nullum vsum, nullum ad felicitatem conferunt emolumentum: & tamen illi sanitatem sapientia redimunt. Adjungunt enim Heraclito & Pherecydi conventurum fuisse, si res tulisset, ut virtute ac sapientia dimissis finem aquæ intercutis & morbi pedicularis mererentur. Cumque Circe duo usurpet venena, quorum unum stultos de prudentibus, alterum prudentes de stultis redigit. Vixsem bibere stulticiæ potius poculum, quam transire in bestia formam, prædicit sapiëntia, & nimirum simul etiam felicitate. Atque hæc aiunt ipsam dictare & hortari sapiëntiã: Missam me fac, nec rationem habe pereuntis, & in asini facie discedentis. Nimirum, diceret non nemo, asini est quod hoc

*Bonorum
comutatio
Stoica.*

*Odys. ii, 235
& 391.*

suadet sapientia. quando sapere & felicitate frui bonum est, alini circumferre faciem, indifferens. Gentem aiunt esse Aethiopum, ubi canis regnet, rexque appelletur, & sacris ac honoribus colatur regis: viri autem obeant principum & magistratuum munia. Nonne res etiam apud Stoicos similiter habet? Certè nomen boni & species virtuti adest, solamque eam expetendam, utilem, conducibilem appellant: interim ea agunt, commentanturque, ita viuunt & moriuntur, sicut præcipitur à rebus indifferentibus. Et quidem canem illum nemo Aethiopum interficit, sed dignitate ornatus, & veneratione cultus sedet. isti virtutem suam perdunt atque corrumpunt, sanitatem aut opes ut consequantur. Ne de his plura dicam, videtur ipsa nos coronis hortari, quam Chrysippus suis decretis imposuit. Nam cum in natura sint bona, mala, & neutra siue indifferentia: nemo hominum est, qui non malit bonum habere, quam indifferens aut malum. Sed & deos in testimonium vocamus, votis ab iis petentes priore quidem loco possessionem bonorum, posteriore malorum fugam. id quod neque bonum est neque malum, loco boni nolentes habere, loco mali volentes. At ille ordinem invertens, ipsamque mutans naturam, ex ultimo loco medium in extremum collocat, extremo in medium traducto: sic ut tyranni solent priorem in confessu locum malis tribuere. ac lege lata iubet primò sectari bona, deinde mala, postremò id determinum iudicare, quod neque bonum sit neque malum. Perinde faciens, ac si quis proximè post cœlestia inferos ponat, terra & terrestribus in tartarum reiectis:

*Ordo rerum
à Chrysippo
mutatus*

Iliad. 6, 14.

Qua procul hinc ima stat sub tellure barathrum.

Ergo cum dixisset in tertio de natura, Expedire stulto vitam, etsi nunquam esset consecuturus intelligentiam: hæc verba subiungit. Talia enim bona sunt hominibus, ut quodammodo etiam mala cæteris medio loco antecedant. Non autem hæc præcedunt, sed ratio

ratio quæ efficit viuendum esse potiùs, etiam si si-
mus stulti: ergo etiam si iniusti, flagitiosi, diis inuisi,
infelices. nihil. n. horum abest à stultè viuētib. Ergo
cōuenit miserè potiùs viuere, quàm nō viuere mise-
rè, & præstat lædi quàm nō lædi, iniustū esse quàm nō
esse iniustū, leges violare quàm non violare? hoc est,
cōuenit non cōuenientia facere, & officij est viuere
etiā contra officium? Sanè est enim peius ratione &
sensu carere, quàm stultum esse. Quid ergo in mentē
eis venit, vt malum esse nō fateantur, quod malo est
peius? cur solam aiunt fugiendam esse stulticiam, si
non minùs, sed magis etiam conueniens est fugere
eam affectionem, quæ stulticiæ non est capax. Sed
quis de hoc queratur, memor eorum quæ in secun-
do de natura ille scripsit, pronuncians haud inuitili-
tèr rebus vniuersis malum exstitisse. Et meretur hoc
rès, vt decretum illud ipsius verbis proponam: quo
intelligas qui Xenocratem & Speusippum incusant,
quia sanitatem negauerint esse è censu indifferen-
tium, neque diuitias de inuitilium numero, ipsi quo
loco vitiositatē ponant, & quid de ea loquantur. Ma-
lum, inquit, suo termino à reliquis distinguitur acci-
dentibus. Existit enim ipsum quodammodo secun-
dum naturæ rationē, & (vt sic dicam) non inuitiliter
respectu vniuersarum rerum. alioqui enim ne bonū
quidem poterat subsistere. Ergo diis boni nihil est,
quando nihil mali? & cū Iupiter totam in seipsum
retexens materiam vnica fiet abolitis reliquis dif-
ferentiis, bonum tunc nullum erit, quia nihil aderit
mali? Enimverò chorus cōcinere potest, nemine vi-
tiosè canente: & corpus sanum est, nullo membro
ægotatè: virtus autem absq; vicio exsistere nequit?
sed nimirum sicut quorundam medicamentorum fa-
cultatibus virus serpentis aut fel hyænæ admiscere
oportet: ita ad Socratis iusticiam requirebatur ne-
cessariò alicuius mali adiunctio, vtpote malicia Me-
liti, & Cleonis petulantia ad Periclis probitatem? &

Mali natura.

quomodo Iupiter potuisset gignere Hercule ac Lycurgum, si non Sardanapalum quoq; & Phalaridem nobis creasset? Tempus iam est, ut dicant tabem quoque hominum ad firmam corporis affectionem cōducere, & podagram ad velocitatem. Quid enim differunt à talia nugantibus, qui dicunt non invulter ad continētiā exstitisse intemperantiā, & iniusticiā ad iusticiā? scilicet deos comprecemur, ut semper sint perveritas,

Hesiod. ope
ribus. 78.

Fallaces mores, blanda & mendacia verba:

siquidem his sublati, vna evanescet & interibit virtus, Maurisne pernoscere suavisissimam eius facundiā, politamque persuadendi vim. Sicut enim, inquit, comœdiæ inscriptiones ferunt ridiculas, quæ pro se nullius precij, toti poemati tamen aliquid venustatis addunt. ita ipsum quidem pro se vitium vituperaveris: ad alias res invtile non est. Primum vitium Dei providentia exstitisse, sicut voluntate poetæ malum epigramma factum est, tantum absurdi habet, ut absurdius cogitari possit nihil. Nam hoc dato, qui magis bonorum, quam malorum datores erunt dii? quomodo invisum erit diis flagitium? quid habebimus quod malè ominatis hisce dictis opponamus:

Iliad. α, 8.

Causam mortalibus creat aliquam Deus,

Cum familiam vult quandam adfligere funditus.

&

In litem superum quis tandem compulit istos?

Deinde malum epigramma comœdiam ornat, & ad finem consequendum adiuuat, poeta spectatoribus risum movere vel lepidum proponere aliquid cupiente. At patrius ille, & supremus ac iusticiæ præses Iupiter, optimusque (ut eum Pindarus nominat) artifex, nō scilicet drama aliquod magnum & varium multiplici cognitioni serviens mundum fabricas, sed urbem diis hominibusq; communem in quo vna vitam exigerent iusticia & virtute ducibus concorditer

corditer ac feliciter : quorsum ad pulcerrimū hunc
 finem opus habuit latronibus, homicidis, paricidis,
 tyrannis ? Non enim iucundum Deo exordium aut
 elegans fuit vitiositas, quæ rebus humanis non fa-
 cetias aut risum, sed scurrilitatē iniusticiamq; intu-
 lit, propter quæ ne somnium quidem decantatæ il-
 lus cum natura consensionis videre licet. Præte-
 rea ineptum illud epigramma perexigua est comœ-
 diæ particula, inque ea minimum planè locum occu-
 pat : ac neque abundant talia, neque eorum quæ re-
 ctè facta videtur cuiquam officiunt, aut venustatem
 eius corrumpunt. At vitiis repleta sunt omnia, to-
 tâque vita statim à primordio, fabulæ vsque ad co-
 ronidem decorum non seruans, aberrans à recto cur-
 su, conturbata, nullam partem habens puram, aut re-
 præhensionis immunem. vt ipsi dicunt, omnium est
 dramatum turpissimum & iniucundissimum. Qua-
 re libenter ex ipso quæsiuerim, ad quam tādē rem
 vitiositas vniuersis rebus sit utilis. Non quidem ad
 cœlestia, & quæ sunt diuinę naturæ. ridiculum enim
 fit, si vitiis inter homines non obortis neque exstan-
 tibus (auariciam puta, mendacia, rapinas, calumnias,
 cædes) non fuisse Solem dicamus suum cōfeturum
 cursum, mundūque statis temporum & tempesta-
 rum circuitibus vsurum, terram in medio mundi si-
 tam ventorum & pluuiarum materiem emissuram.
 Restat nobis & rebus nostris vtiliter vitia exstitisse:
 atque id fortasse intelligi Stoici volunt. Saniores ne
 ergo sumus, si vitiosi sumus? aut maiore copiam re-
 rum necessariarum adipiscimur? aut ad pulcritudinē
 roburve nobis conducunt vitia? Negant. * Si au-
 tem telluris nomen duntaxat est, & opinio somnio
 concepta pernoctantium sophistarum, non sicut vi-
 tium omnibus superiacet, & omnibus cōspicua, nul-
 lius vt inutilis partem capere, minimè autem virtuti-
 tis, dii boni, ob quam nati sumus. Proinde non indi-
 gnum hoc sit, agricolę & gubernatori & aurigæ quę

utilia sunt, conducere ad finem ei propositum: id autem quod à Deo ad virtutem est factum, amisisse & perdidisse suam virtutem? Sed fortasse tempus est nunc omisso hoc ad alia nos convertere. DIAD. Nequaquam, amice, mei gratia. cupio enim audire, quo modo Stoici mala bonis, & vitia virtutibus prius introducant. LAM. Nimirum, mi sodalis. res enim cognitu digna est. Multa quidem balbutiunt: tandem verò prudentiam quæ sit bonorū & malorum scientia * & omnino tolli dicunt. Vt autem vera sunt, fieri nō posse quin & falsa quædam eodē sint modo: sicut par est cum bona sint, esse etiam mala. Verūm hoc quidem non ineptè dictum est. Alterum etiam puto mihi quoq; non esse ignotum. Video enim discrimen, cur quod non verum est, statim falsum sit: non illicò etiam malum, quod bonum non est. Vnde fit, vt inter vera & falsa nihil sit medium: inter bona & mala intervenit indifferens, neque necesse est hæc cum illis eodem modo habere. nam potest bonū tribui naturæ, etiam si nullum malum ponatur, sed id modo, quod neque bonum sit neque malum. DIAD. Ad priorem rationem si quid à vobis dicitur, audiendum est. LAMP. Multa quidem dicuntur: sed in præsentia tantū necessariis vtemur. Initiò igitur stultū est opinari prudentiæ causa bona & mala existere. Exstantibus enim iam bonis & malis, supervenit prudentia: sicut medicina, salubribus iam & insalubribus subiectis. Nam bona & mala non propterea exstant, vt fiat prudētia: sed quatenus mala & bona iā subsistentia diiudicamus, vocatur prudentia. sicut visus est alborum & nigrorum sensio, nō in hoc factorum vt nos visum habeamus: sed nobis contrā ad hæc iudicanda visu indigentibus. Deinde quando mūdus de sententia ipsorū cōflagrauerit, malū quidem nullum prorsus supererit, & Vniuersum prudens tū erit atq; sapiēs. Est ergo prudētia etiā si malū nō sit: neq; necesse est vt si prudētia sit, malū etiam exstet.

Iam

Malum propter prudentiam nō esse ponendū.

Iam si omnino oportet prudentiā esse bonorum malorumq; scientiam: quid incōmodi est, si malis sublati nulla relinquatur prudentia? locōq; eius aliā acquiramus virtutem, quæ non bonorū & malorum, sed duntaxat bonorum sit scientia. quemadmodum si de coloribus niger omnino interiret, & contenderet iam aliquis visum quoq; periisse, vtpote qui non sit alborum & nigrorum sensus: quid obstaret quin ei respōderemus: Nihil mali est, si quem tu dicis visum non habemus, alio instructi sensu & vi, qua alba & non alba appræhendimus? Ego enim neque gustatum inanem puto fore amaris deficientibus, neq; tactum dolore sublato, neq; prudentiā malo nō exstante: sed & istos mansuros sensus dulcia & nō dulcia, grata & adversa percipiētes, & prudentiā bonorum ac nō bonorū scientiam nihilominus futuram. Quibus videtur secus, ij nomē tollant licet, rem nobis relinquunt. Præterea quid impedit quo minus malum intelligentia percipi possit, bona etiam subsistant? Sicut, puto, diis adest sanitas, quid febris sit aut pleuritis intelligunt. quando nos etiam quibus omnium malorum copia obtigit, bonum nullum, vti ipsi aiunt: tamen nō destituimur cognitione horū, sed sentimus quid prudentia, quid bonum sit, quid felicitas. Atque adeò mirum est, virtutis absentis esse tamen qui nos compræhensione aliqua instruant qualis ea sit: malum nisi exstiterit, quale sit intelligi nequire. Vides enim quid persuadere nobis velint qui contra cōmunes notiones philosophantur: stulticia nos prudentiam comprehendere, à prudentia sine stulticia ne ipsam quidem stulticiam percipi posse. Quod si omnino ortu mali opus fuit naturæ: vnum aliquod vitij exemplum atq; alterum sufficere poterat, immò si vis, decem, mille, vel CCCO vi-
tiosos fingere debuisset nasci: non utiq; tantam vitiorum existere multitudinem, quæ arenæ, pulueris, &

pennarum quibus variæ volucres distinguuntur numerum superaret : nullum interim virtutis vel somnium . Qui Spartæ phiditiis præerant, vnum aut tres helotas meri plenos & ebrios producebant, vt adolescentibus demonstrato quid rei esset ebrietas, ad temperantiam seruandam eos condocerent. In vita autem plurima sunt huius vitij exempla. nemo enim ad virtutem sobriè se cõfert : sed vagamur omnes, turpiter agentes & miserè viuentes. ita ratio nos inebriat, adeoq; conturbat & dementat. similisque sumus canum Aesopi, quæ cùm in mari natate quasdam viderent pelles, conatæ sunt illud ebibere, priùsque crepuerunt quàm pelles apprehenderent. Etenim nos quoque doctrina, sperantes opera eius ad virtutem & felicitatem peruenturos, priusquam is eò accedamus pessundat, multo mero amaræ vitiofitatis antè oppletos. Si quidem etiam iis qui ad summum profecerunt, nulla est (vt ipsi dicunt) alleuatio, nulla remissio, nulla respiratio à stulticia & infelicitate. Caterùm qui vitiofitatem non inuoluntè ait existisse, videamus deinceps qualè eam rem, & cui vsui ostendat esse ea prædico : cùm in commentario de perfectis officiis scribat, Vitiosum hominè nulla re opus habere, nulla indigere, nullam ei esse vsui, nihil proprium, nihil accõmodatum aut aptum. Quomodo ergo vtilis est vitiofitas, cùm qua neque bona valetudo prodest, neque diuitiæ, neque profectus? Non indiget autem aliquis eorum, quorum alia sunt præposita & parabilia, atq; adeò perutilia, alia secundum naturam, vt ipsi appellant? Ergone his nemo opus habet nisi sapiens? ita ne sapiens quidem vt fiat opus habet vitiosus. Hac ratione non sitient aut esurient homines antè quàm sapientes fiant : sitientes autem aqua opus non habebunt, non pane esurientes : hospitibusque erunt similes, qui tantùm ignem & tectum requirerent. ita hospitio & chlæna non habebat opus is qui dixit,

Chlamydem

Chlamydem cedo Hipponadi, nam valdè algro.

sed vis admirabile aliquid, subtile, ac peculiare aliquid dicere? Dic sapientē nulla re opus habere, nullius indigere. ille fortunatus est, ille nullius rei indigens, sibi sufficiens, beatus, perfectus. Quæ verò ista

Sapiēs Stoicorum.

est vertigo, eum cui nihil deest, opus habere suis bonis: vitiosum autem carere quidem multis, indigere nulla re. hoc enim dicit Chrysippus, non indigere sed carere vitiosos: tesserarum in morem hac illac

communes notiones iactans. Etenim omnes homines egere prius esse quàm non egere sentiunt: existimantes eum qui eget rebus non in promptu sitis aut paratu facilibus, indigere. Cornibus quidem & aliis nemo hominum caret, quia ne indiget quidem

his, cum usus erat, destituuntur. Sed Stoici adeò cupiunt semper aliquid contra communes noticias dixisse videri, ut nouitatis causa sæpe à seipsis desiscant. velut hac. Considera verò illud paulo attentius, quod ipsum quoque vnum est de enunciatis

contra noticias, Neminem vitiosum percipere quicquam utilitatis. Atqui multi institutione proficiunt, multi seruientes liberantur, obsessi eximuntur, mutilati manu ducuntur, ægrotantes sanantur. At nihil

An vitiosus beneficiū accipiat.

ad eos inde redit utilitatis, inquit, neque beneficiis adficiuntur, neque habent benefactores, neque eos negligunt vitiosi. Ergo vitiosi non sunt ingrati.

At neque sapientes ingrati sunt. Nulla itaque est ingratitudo, cum neque defraudent gratia boni debita, neque de vitiosis bene mereri liceat. Ad hæc vide quid respondeant. Gratiam aiunt in medias res tendere: & prodesse ac utilitatem percipere, sapientum esse, gratiam etiam ad vitiosos pertingere.

Ergo qui gratiæ sunt participes, ab usu excluduntur? quò gratia pertingit, ibi nihil utile est, nihil adaptatum? quid verò aliud facit officio, ut ineatur gratia, quàm quòd qui præstitit opus habenti, in aliqua re

profuit? Verùm hæc mittamus. Veneranda autem illa Stoicorum Vtilitas quid tandem rei est, quàm vt magnum aliquid, sapientibus eximiam seruantes, ne nomen quidem eius vitiosis permittunt? Si, aiunt, vnus sapiens digitum prudenter quoquo modo porrigat, omnes toto orbe terrarum sapientes emolumentum inde capiunt. Hoc opus est vtilitatis Stoicæ, huc communicatis commodis virtutes sapientum desinunt. Delirauerunt ergo Aristoteles & Xenocrates, commodari nobis à diis, à parentibus, à præceptoribus fati, ignari mirabilis huius vtilitatis, quam sapientes invicem secundum virtutem moti percipiunt, etiam si non intelligant neq; agnoscant. Enimverò vniuersi mortales delectus, adseruationes, dispensationes tum demum vtilis censent, cum vsum aliquem & commodum ea præbent. clauis emit, penu custodit homo rei faciundæ intentus,

Reserans opum thalamum suauissimum manu.
Ody. 9. 448 deligere autem quæ nulli sint vsui, & seruare anxie ea ac laboriosè, non pulcrum aut præclarum, sed ridiculum est. Vlisses quidem si nodo, quæ Circe eum docuerat, muniuisset, nõ dona apud Alcinoum accepta, tripodes, leberes, vestes, aurum: sed quinquilias, lapides aliæque id genus vilia congerens, occupari se circa ea & possidere ac custodire, beatū putasset: ecquis stultam hanc providentiam, & inanem operam putasset laudandam? At enim hoc illud Stoicæ consensionis pulcrum est, & præclarum, & beatum, aliud nihil, quàm defectus & custodia inutilium rerum & indifferentium. siquidem fimbriis & matulis aureis, atque adeò si ita eveniat, lecythis comparant maximas opes. Pòst, vt qui deorum aut geniorum quorundam sacris videntur superbè contumeliã intulisse & maledixisse, mox mutata sententia demittunt sese, humilésque adfident magnificis præconiis numen collaudantes: sic Stoici iactantiam eorum & futilitatem. Nemesis quadam vlciscente, rursus

rursum in his sese exercent indifferentibus, & quæ nihil ad ipsos faciant: alta voce protestantes vnum esse bonum, pulcrum, & præclarum delectum horum & communicationem: quibus qui non potantur, non debere viuere, sed mortem sibi consciscere, aut inedia vitam finire, longo vale virtuti dicto. Theognidem sanè ipsi prorsus abiecti animi fuisse aiunt, minúsque timidum, qui dixerit:

10 Vt paupertatem fugias, uel te in mare uastum
Proicias, celsis Cyrene uel à scopulis.

Vers. 175.

ipsi soluta oratione hortantur, iubéntque effugien-
di morbi magni causa, aut continētis doloris, si non
sit ad manum gladius vel cicuta, in mare sese abiice-
re, aut de scopulo præcipitare: quorum neutrum sit
25 damnosum, aut malum, aut incommodum, neque mi-
seros faciat eos quibus huc res rediit. Vnde ergo,
inquit, ordiar, & quod sumam officij principium, ac
materiam virtutis, omiſſa natura, & iis quæ cōtra na-
30 turā sunt? Vnde verò, mi homo, Aristoteles & Theo-
phrastus orsi sunt, quibus Xenocrates & Polemon
vſi virtutis principiis? nōne etiam Zeno hos se-
cutus est, qui elementa ponerent felicitatis natu-
ram, & id quod est secundum naturam. Verùm hi
25 quidem his institerunt, ut optabilibus, bonis, utili-
bus: virtutemque iis adiungētes efficacem, dum vno-
quoque aptè utitur, inde vitam censuerunt perfe-
ctam omnibúsque integram partibus absolui & con-
fici: & verè naturæ consentaneam ac concinentem.
30 Non enim eos imitati sunt, qui à terra exsiliētes,
rursum in eam deferuntur: non inquam ita contur-
batè egerunt, ut easdem res parabiles, nō tamen ex-
petendas: accommodatas ad naturam, non tamē bo-
nas: inuitiles, & tamen vsui bene aptas: nihil ad nos
35 pertinentes, & tamen officiorum principia appella-
rent. Sed qualis oratio, talis etiam vita fuit istorum
virorum: actiones suas dictis congruentes & cōci-

Constantia
verorū phi-
losophorū:
& Stoicorū
incōstātia.

nentes exhibentium. At qui à Stoicorum sunt secta,
 instar mulieris illius apud Archilochum altera ma-
 nu aquam dolose, altera ignem gerentis, aliis decre-
 tis naturam sibi conciliant, aliis repellunt. immò fa-
 ctis & re ipsa ea quæ secundum naturam sunt ut ex-
 petenda & bona amplectuntur: verbis ac nomini-
 bus, dum indifferentia & inutilia ea virtuti ad feli-
 citatem dicunt, repudiantes & contumelia afficien-
 tes. Quoniam autem summum bonum, omnes homi-
 nes sentiunt esse lætabile, optabile, faustum, summæ
 dignitatis, sibi ipsi sufficiens, nullius rei indigum:
 compara ipsorum cum his bonū. An verò læticiam
 adferat prudens digiti porrectio? an exoptandum
 est ut prudenter torquearis? an fortunatus est, qui
 se cum ratione præcipitem dat? an summa in eo con-
 sistit dignitas, non boni causa id dimittere, quod ra-
 tio frequenter maximi facit? an perfectum, totūq;
 ex se aptum est, quo præsentē nisi indifferentib. po-
 tiantur, non tolerant neque volunt vivere? Est &
 alia Stoicorum ratio, quæ maiorem consuetudini fa-
 cit iniuriam, genuinas eius notiones tanquam libe-
 ros subtrahens atque avellens, spurias autem alias
 & belluinas absurdasque submittens, hasq; istarum
 loco enutrirī & diligī cogens. Atq; hoc quidem in
 iis, quæ dicuntur de bonis & malis, expetendis ac fu-
 giendis, accommodatis ad naturā & alienis: quorum
 vim oportebat notio-rem esse quàm calidorum & fri-
 gidorum, alborum & nigrorum. quod horum imagi-
 nes extrinsecus visui obiciuntur: hæc ex bonis quæ
 nobis insunt cognatam habent originem. Illi verò
 in locum de felicitate tanquam in sophistarū aliqua
 cauilla sua cum dialectica irruentes, nullam quidem
 sustulerunt, per multas autem intulerunt ambigui-
 tates. Equidem de duobus bonis, quorum alterū fi-
 nis sit, alterum ad finem pertineat, finem esse potius
 & perfectius bonum, nemo ignorat. Agnoscit etiam
 Chrysippus hoc discrimen, ut liquet ex tertio de
 bonis

*Summum
bonum.*

*Bonorū in-
ter se compa-
ratio.*

bonis libro. Assentitur enim iis qui scientiam finem faciunt, & ponit hoc in opere de iusticia ac si quis voluptatem finem statuatur, negat iusticiam seruari concedit, si non finis, sed simpliciter bonum voluptas dicatur. Neque puto opus esse ut nunc verba tibi eius recenscam: cum tertius de iusticia liber ubique exsistat. Quando ergo vice versa, amice, nullum bonum alio bono maius aut minus, & non finem fini æqualem aiunt: non communibus iam tantum noticiis, sed suis ipsorum verbis repugnant. rursusque, si de duobus malis alterum nos, si adsit, peiores facit, alterum nocet quidem, non facit tamen deteriores, neque peius infert damnum, unde peiores reddamur. Sed fatetur Chrysippus, esse quosdam metus & dolores & errores, quibus lædamur, non autem deteriores etiam redigamur. Lege verò primum adversus Platonem librum eius de iusticia. nam cum alia, tum maxime hominis commenta cognita digna sunt, de omnibus rebus ac sententiis tum suis tum alienis contra noticias communes loquentis. Ut cum dicit duos fines ac scopos vite propositos esse, neque omnia que agimus ad unum aliquid referri. Id verò magis etiam noticiæ adversatur, alium esse finem, & aliò singulas nostras referri actiones. quorum tamen alterum eos necesse est in se recipere. Si enim ipsa prima secundum naturam * quatenus non est. delectus autem rationi consentaneus & sumtio eorum, & quòd omnia sua quisque; idè agit, ut consequatur ea quæ prima sunt secundum naturam, eoque omnia quæ aguntur referantur, ut prima secundum naturam parentur. Si enim putant non coniectantes, neque cupientes * assequi illa finem habere, aliud erit cuius gratia delectus sit aliò referendus, non ista. Finis quippe est deligere, & prudenter accipere illa. ipsa autem, & eorum possessio, finis non est, sed tanquam materia subiicitur, deligendo debitam habes æstimationem. hoc enim puto & nomine ipso significari, & ipsos scri-

bere, discrimen ostendentes. L. Strenuè quidem &
 * quid & quo modo dicant cōmemorauisti. Id autem
 considera, idem iis accidere, quod vmbra suam
 transsilire conantibus. non enim post se relin-
 quunt, sed vnà cum oratione trahunt absurditatem
 longissimè à communibus distantem noticiis. Sicut
 enim qui sagittantem diceret non omnia sua facere
 scopi attingendi gratia, sed vt omnia sua faceret: is
 ænigmatum similia & monstrosa videretur adstrue-
 re. ita plusquam deliri isti contententes, non esse si
 Define. nem expetendi quæ sunt naturæ cōuenientia iis po-
 tiri, sed finem esse accipere & deligere, neque sani-
 tatis appetentiam & consecrationem vnicuique no-
 strum sanitate finire, sed contrà sanitatem referri ad
 eius appetitionem & procurationē, ac fines esse am-
 bulationes nescio quas, & vocis contentiones, atq;
 adeò sectiones, & ratione institutas medicationes,
 non horum finem ipsam sanitatem. Similiter nuga-
 tur, ac si quis dicat, Cœnemus vt maſtemus, vt laue-
 mus. Illa verò recepti in hac re ordinis inuersio, om-
 nes res conturbat atq; confundit. nō ambulabimus
 tempestiuè cibi concoquendi gratia: sed ambulandi
 gratia cibum cōcoquemus? mirum, ni sanitatē quo-
 que veratri causa fecerit natura, non veratrum pro-
 pter sanitatem. Quid enim aliud restat iis ad summā
 absurditatē, quàm talia dicere? Quid interest vtrum
 dicas medicamentorum causa sanitatem natam, non
 medicamenta ob sanitatem exstitisse: an verò dele-
 ctum medicamentorum, eorūmq; compositionis &
 vsus magis expetendum ipsa esse sanitate? immò sa-
 nitatem ne in expetendis quidem censeas, in dele-
 ctus occupatione finem colloces, appetitionēque
 apprehensionis, non hanc illius finem facias? At, in-
 quiunt, cum ratione & prudenter fieri, appetitioni
 accidit. Planissimè, si ea ad finem respicit quem af-
 festat, nempe consecutionem & possessionem. alio-
 qui rationem ei ademeris, si omnia faciat eius adi-
 piscendi

piscendi gratia, quod adipisci non sit præclarum, non
 beatum. * hunc in sermonem devenimus, quid vis
 potius dixeris cum notionibus consentire, quam ap-
 petere bonum & consecrari, cuius nullam noticiam
 5 acceperis aut habeas. Vides enim ut Chrysippus in
 hac compellat Aristonem difficultatem, Rerum in-
 differentiam qua neque ad bonum neque ad malum
 inclinant intelligi, non antè intellectis bono & ma-
 lo. ita enim appariturum eius indifferentiam antè
 10 subsistentem, si intelligentia eius percipi non pos-
 sit, non antè cognito bono: ipsum autem bonum
 est, nihil aliud. Iam mihi considera Stoicorum illam
 quam ipsi vocant Consensionem, indifferentiam au-
 tem esse negant: unde nam & quo pacto ea ipsum
 15 bonum cognoscendum præbeat. Nam si absque bo-
 no intelligi non potest indifferentia respectu non
 boni: multo minus prudentia bonorum intelli-
 gendam se offeret, non antè intellecto bono. Sed
 sicut salubrium & insalubrium artis intelligentia
 20 non paratur, nisi salubri prius & insalubri cog-
 nito: ita bonorum & malorum scientia cognosci non
 poterit, non prius percepta boni & mali cognitio-
 ne. Quid est ergo bonum? nihil nisi prudentia.
 Quid est prudentia? nihil aliud quam bonorum sci-
 25 entia. Hac verò adfatim in eorum orationem Io-
 uis ille Corinthus admittitur. mitte enim prover-
 bialem istam pistilli circumagitationem, ne falsius
 notare homines videaris: quanquam ipsorum ra-
 tioni idem quod huic accidit. Nam in definitione
 30 boni prudentia, in prudentiæ bonum quid sit re-
 quiratur, & alterum semper alterius opera conse-
 crandum est: & vtrique ad vnum intelligendum id
 prænosse oportet, quod sine alterius prænotione in-
 telligi non potuit. Est & alius modus non iam per-
 35 versionem, sed eversionem rationis eorum planè in
 nihilum abducentis depræhendendi. Substantiam
 boni ponunt delectum eorum quæ naturæ congruunt

*Boni cognitio
 Stoicorum*

ratiocinatione bona constantem. atqui delectus talis nullus est, qui ad finem aliquem refertur: sicut diximus. Quis ergo est finis? nihil aiunt aliud, quam probè ratiocinari in delectu eorū quæ naturæ congruant. Primū itaq; perit & aufugit boni noticia. Nam probè ratiocinari in delectibus, accidens scilicet est proveniens ab habitu probè ratiocinandi. itaq; hunc è fine, finem autem non sine hoc coacti intelligere, utriusq; destituimur intelligentia. Deinde, quod maius est, iustissima ratione delectus ille proba cōstans ratiocinatione bonarum debebat esse, utiliū, & ad finem adiumenta adferentium rerum delectus. nam neq; utilia, neq; honorata, neq; omnino, expetenda deligere qui sit bonæ ratiocinationis? Esto enim, ut ipsi volunt, proba cum ratiocinatione delectus eorum quæ dignitatē habentia ad felicitatem faciunt. ac vide ad quā perpulcrū eos ratio & suspiciendum capitulum perducatur. Nimirum finis ipsorum de sententia erit probè ratiocinari in delectu eorum quæ dignitatem habent ad probè ratiocinandum. Verū hæ voces tibi, amice, audienti insolentes admodum videntur. D. Et sanè discere cupio, quī hoc eveniat. L. Magis itaq; adverte animum. non enim cuiusvis est ænigma hoc intelligere. proinde audi & responde. Nōne Stoicis finis est probè ratiocinari in delectu rerum naturæ congruentium? D. Sic ipsi dicunt. L. Illa naturæ cōgrua, utrū ut bona deliguntur, aut quia dignitates quasdam habeāt & productionem, idq; vel ad finem, vel
 * ad aliam quampiam rem? D. Non puto, sed ad finem. L. Iam ergo rem detegens inspice quid illis eveniat. nempe probas ratiocinationes finem esse: & felicitatem neq; habere se ij, neq; intelligere dicunt aliam, quā preciosā illam in delectu rerū dignitate præditarum ratiocinationem. Verū hæc quidem sunt qui putent adversus Antipatrum dicta, non adversus Academicos. hunc enim à Carneade pressum, in
 ista

ista commenta se abdidisse. Quæ porro de amore in
 Stoa differuntur, & communibus adversa sunt no-
 ticiis, & passim absurda. Deformes aiunt esse adole-
 scentes, qui vitiosi sint & stulti: formosos, qui sapiât.
 5 atque horum nullum neque amatum esse, neq; ama-
 ri dignum. Neq; hoc gravissimū est. addunt, eos qui
 turpes amauerint, finem amandi facere ubi hi pulcri
 sint facti. Quis verò talem amorem cognovit, qui
 cum deformitate corporis animi prauitatē cernens
 10 constet, pulcritudine vnā cum prudentia, iusticia, &
 temperantia innatis exstinguatur & cōtabescat? Ta-
 les ego culicum similes iudico, qui spuma vini & a-
 ceto gaudent, bonum & potui aptum vinum avolan-
 tes fugiunt. Quam verò dicunt ac nominant pulcri-
 15 tudinis apparentem speciem quæ alliciat, de ea pri-
 mum non loquuntur probabiliter. Nam in turpissi-
 mis & pessimis nulla potest pulcritudinis apparere
 species: cum ipsi dicant ob ingenij prauitatem de-
 formitate faciem oppleri. Et quale tandem hoc sit *
 20 quod nonnulli dicunt, amore dignum esse defor-
 mem, qui sit aliquando futurus pulcer, expectetque
 formæ venustatem: si eam consecutus, ac pulcer fa-
 ctus & probus, à nemine debeat amari? Est enim
 amor venatio, vt aiunt, quædam imperfecti quidem,
 25 sed tamen ad virtutem bona indole adolescentis.
 Iam verò nos, optime, aliud agimus, quàm quòd se-
 ctam eorum demonstramus neque probabilibus re-
 bus, neque receptis nominibus communes nobis
 30 pervertere noticias? Nemo enim prohibebat, studiū
 sapiētum erga adolescentes, si affectio ei & omnes
 sentiunt ac nominant

Cunctos concubitus desideriumq; subiuit. *

Odyss. 212.

Iliad. 8. 315.

Nam neq; Medea, nec mortali femine creta

Femina tam rapido prius inflammat amore.

35 In huiusmodi res illi moralem orationem conii-
 cientes, &

Eurip. Androm.

Perplexæ, nilq; sani, ambages omnia.

dicentes, vilem eam reddunt: quâtumvis alios subfannantes, & se solos naturam consuetudinemq; tutari iactantes. * vbi oportet, & constituunt orationem: sed avertit atque abducit appetitionibus, confectationibus, & incitationibus ad suum quodque.

* Consuetudo autem dialecticæ siquidem sit tranquilla & serena, nihil boni aut sani percipit fructus: sed veluti auditus morbosus vanis sonis oppleta, ægrè audit atque obscurè. De qua si videbitur aliâs nouo facto initio loquemur. Nunc Physicam eorum doctrinam, non minùs quàm quæ de finibus est communes notiones turbantem, per prima & præcipua capita decurrètes examinabimus. In vniuersum quidem absurdum est & contrarium notitiis, esse aliud quod quod non sit, & esse res quæ non sint res. Sed omnium absurdissimû est quod de Vniuerso dicunt.

*Stoicorum
Physica. de
mundo.*

* Inane enim infinitum foris mundo circumponètes, neque corpus Vniuersum, neq; corporis expers dicunt. Sequitur ergo id non Ens esse: cùm Ens id solum ipsis sit quod est corpus. Cùm verò Entis sit agere & affici, Vniuersum nō Ens sit: sequitur ipsum nihil acturum, nihil passurum. Quin & in loco non erit. Nam corpus est quod locum occupat: Vniuersum corpus nō est. Et quia solum id manet, quod locum occupat: non manebit Vniuersum, quia locum non occupat. Immo neque primò mouebitur: nam quod mouetur, loco ad hoc opus habet, & spacio subiecto. Porro quod mouetur, aut se ipsum mouet, aut ab alio adficitur. Quod ipsum à se ciatur, momenta quædam habet ratione grauitatis aut leuitatis. at grauitas & leuitas aut respectus sunt aut facultates aut omnino differentiæ corporis. Vniuersum nō est corpus. ergo necesse est ipsum neque graue esse, neq; leue neq; ex se principiû motus habere. Atqui ne ab alio quidē mouebitur. nihil est enim aliud. Itaque necessitas eò adigit eos vt dicant neq; manere Vniuer-

Vniuersum, neque moueri. Deniq; cū ipsorum de
 sententia Vniuersum nō sit corpus, cœlum autem,
 terra, animalia, plantæ, lapides sint corpora: eius
 quod nō est corpus partes erūnt corpōra, & nō En-
 5 tis partes Entia: & quod graue nō est, terminis vte-
 tur grauibus, leuibus quod nō leue. cū ne somnia
 quidem fingi possint magis communibus aduersan-
 tia noticiis. Porro nihil tam evidens, tamq; cū com-
 munibus coniunctum est noticiis, quā quod anima-
 10 tum nō est, inanimū: & quod inanimū non est, anima-
 tum esse. Tamen hanc quoq; evertunt ipsi eviden-
 tiam, Vniuersum fatentes neq; animatū esse neq; in-
 animum. Præter hæc, imperfectum nemo censet vni-
 15 uersum esse, cui nulla pars desit. Illi Vniuersum ne-
 gant esse perfectum. quod enim perfectū sit, id defi-
 nitum esse: Vniuersum ob infinitatem non definiri.
 Est ergo. ipsis autoribus aliquid neq; perfectum ne-
 que imperfectum. Quin etiā neq; pars erit Vniuer-
 sum, cū nihil sit eo maius: neque totum. hoc enim
 20 prædicari aiunt de ordinato: Vniuersum ob infinita-
 tem neq; definiri & inordinatum esse. Proinde neq;
 Vniuersi causa aliqua est, cū nihil extra Vniuersum
 sit: & neq; aliorum, neque sui ipsius causa nominari
 Vniuersum potest. quippe vt agat, natura eius non
 25 fert: agendo autem causā intelligitur. Agē nunc, si
 interrogent cūcti homines quidnam sit Nihilum, & *Nihil*
 quomodo eius notionem percipiant: nōne respon-
 debunt hoc Nihil esse, quod neq; causa est, neq; cau-
 sam habet, neq; totū est, neq; pars, neq; perfectum
 30 neq; imperfectum, neq; animatum neque nō anima-
 tum, neq; corporeum neq; incorporeum? hoc, & nō
 aliud quippiam definient esse Nihil. Quando itaq;
 ea quæ reliqui omnes Nihilo, soli Stoici Vniuerso
 35 tribuūt: nimirū apparet eos idem facere Vniuersum
 cum Nihilo. Nihil ergo iam oportet appellare tem-
 pus, prædicatum, effatum, connexum, complexum:
 quibus ij maxime omnium philosophorum vtūtur,

Entia autem esse negant. At enim id quod verum sit, nō esse aut exstare, sed percipi & esse compræhensibile, ac fide dignum quod substantiam Entis nō participat, quomodo nō est quovis absurdo absurdius? Sed ne hæc videantur ad disquisitionem potius logicā pertinere, veniamus ad ea, quæ magis sunt philosophiæ naturalis. Quoniam ergo

Principium Iupiter, mediumq; est, cunctaq; ab ipso,

De diis. sicut ipsi tradunt: maximè oportebat eos notionibus de diis, si quid turbulentū aut vagum in iis inesset, remedium adhibere, & in melius dirigere atq; emendare: aut si hoc nequirent, in medio relinquere, ita ut quisq; legibus adstrictus de iis sentiebat, aut consuetudinem sequebatur, sentire concedētes. 10 15

Sophocl. Non nunc enim, neq; heri sunt ista prodita:
Antig. Semper ualere, nec quando inierint liquet.

Illi verò tanquam ipsis à Laribus orsi mouere quietas res, & à maioribus traditas opiniones convelle-
re, nullam fermè notionem integrā & incorruptam reliquerunt. Quis enim, iis demtis, homo est natus aut viuit, qui non interitus expertem ac sempiternum existimet deum? quid in communibus notionibus de diis vna voce magis decātatur quā isthæc: 20

Odyss. 46. Illic felices capiunt sua gaudia diui
Aeternum. — item,
Terrestresq; homines, & diui morte carentes. &
Illi morborum uacui, tristisq; senectæ,
Rudes laborum, freta Acherontis sonora cuitauerunt. 25 30

Ac fieri sanè potest, ut incidat aliquis in homines barbaros & feros, qui Deum esse nullum putent: deum esse qui existimet, sed eundem non securum interitus, non æternum, inventus est ne vnus quidem homo. Certè qui athei appellantur quòd negarent esse deos Theodorus, Diagoras, Hippo: nō autem sunt dicere deum esse interitui obnoxium, sed non credi- 35

crediderunt aliquid esse ab interitu immune : ac talem naturam aliquam esse posse negantes, noticiam de deo reliquerunt in medio. Chrysippus verò & Cleanthes, cùm impleuissent (vt sic dicam) suis dictis cœlum, terras, aërem, mare diis : nullum horum ab interitu liberi aut sempiternum statuerunt. solo Ioue excepto, in quem reliquos omnes consumi putât: vt iam is perdat, quod nihilo est quàm perire melius. est enim imbecillitas vt pereundo in alium transire, ita interitu aliorum in se transfuentium nutriri atque seruari. Hæc verò non, vt alia ipsorum absurda, ex sententiis & decretis eorum sequuntur, aut ratiocinando colliguntur : sed ipsi magna cum vociferatione in libris de diis, providentia, fato, ac natura expressè omnes deos natos esse & interituros vi ignis autumant : constatiles opinione ipsorum, ac si cerei essent vel stannei. Enim verò tam est contra communes notiones, deũ esse mortalem, quàm hominem immortalem: immò nō video quod sit futurum dei & hominis discrimen, si deus quoq; animal ratione præditum & interitui obnoxium est. Si enim argutum illud scitũque obiciant, mortalem esse hominem, deum non mortalem, sed interitui destinatum : vide quid impetrent. aut immortalem simul & interitui obnoxium dicent deum, aut neque mortalem neque immortalem. quibus absurdiora & magis à communibus notionibus aliena fingere nemo alius etiam dedita in hoc opera posset. Alius inquam: nam illi indictum intentatũque eorum quæ absurdissima sunt nihil reliquerunt. Ad hæc Cleanthes pro conflagratione mundi propugnans tradit, quòd Sol Lunam & reliquas stellas omnes ipsi similes sit redacturus, & in se transmurturus. Equidem si stellæ, cùm dii sint, opis aliquid ad conflagrationem conferunt Soli, itaque suum ipsarum ad interitũ: perridiculum fuerit nos eis pro salute nostra vota facere, & seruatores hominum

Stellæ.

putare, quibus à natura hoc insit vt suum interitum ipsæ accelerent. At enim impensissimè adversus Epicurum ipsi contendunt, Iò, Iò, Proh Proh vociferantes: quòd is præsumptionem de deo labefactet providentia tollenda. non enim immortalem modò, & beatum, sed & hominum studiosum, curamque eorum gerentem & commodantem præsumi intelligique deum. quod quidem est verum. Verùm si præsumtionem de diis tollunt, qui providentiam non relinquunt: quid agunt, qui deos quidem providere pro nobis dicunt, negant autem commodare nobis: neque largitores bonorum eos, sed indifferentium faciunt? scilicet virtutem non dantes, sed opes, sanitatem, prolem, aliàque id genus: quorum nihil utile, commodum, optabile, aut conducibile sit. An potiùs non illi notionem de diis anticipatam tollunt: sed hi deos contumeliose subannant, frugum, matrimonij, medicinæ, divinationis aliquos procuratores deos dum fingunt, cum sanitas, proles, vbertas, bona non sint, sed indifferentia, & invtilia adipiscuntibus. Tercio loco id de diis dictant notiones communes, Nulla eos alia re magis ab hominibus differre, quàm beatitate & virtute. At si Chrysippum sequimur, ne hoc quidem iis restabit. Ait enim virtute Iouem Dionem non præstare, & æqualiter commodatum Ioui ac Dioni fuisse alteri ab altero, cum sapientes essent, & alter in alterius motum incidisset, hoc enim esse bonum illud, quod & à diis ad homines, & ab hominibus sapientibus ad deos pervenit, nullum aliud. Porro virtute diis non inferiorem hominem, felicitate quoque non cedere iis: neque minùs beatum esse Ioue Seruatore eum, qui ob morbos & cruciatus corporis infortunatus, alioqui sapiens, seipsum interficiat. Atqui is nusquam gentium est, neque erit: innumera autem hominum millia extremam infelicitatem tolerantium in Iouis sunt imperio & civitate,

tate, quam optimè administrari par est. Quid autem magis potest communi sensui contrarium cogitari, quàm Ioue optimè gubernante, quantum res ipsæ ferunt, nos quantum omnino fieri potest esse miserimos. Sin, quod nefas dictum est, Iupiter nolit seruator esse & auerruncator atque in malis opitulator, nihilque eorum facere quæ pulcræ ipsius appellationes pollicentur: nihil potest iis quæ sunt adiici malis neque ad numerum neque ad molem, quando ipsi dicunt omnes homines in summa viuere miseria, neq; vitio incrementum, neq; infelicitate augmentum admittente. Neque tamen hoc est grauissimum. Sed cùm Menander pro theatro dixerit,

- 15 *Summum hoc malorum humanorum est primordium:*
nimis bona illi ægrè ferunt: quòd hoc sit còtra com-
munem sententiam. Ipsi Deum qui bonus est, malo- *Deus an ma-*
rum causam statuūt. Non enim (aiunt) malum ex se *lorū causa.*
potuit edere materia omnis expers qualitatis, &
20 quidquid habet differètiarum, à mouente eam & in-
formate in se recipiens. vt necesse sit malum, siqui-
dem nullam habeat causam, à nò Ente proficisci: sin
à mouète est principio ortum, à deo productum es-
se. Verùm Stoici, si arbitrantur Iouem non imperare
25 suis partibus, neq; secūdum rationem vti quavis ea-
rum: contra noticias communes loquūtur, & fingūt
animal cuius multa membra voluntatis imperiū sub
terfugiant, peculiaribus vtentia efficacitatibus & a-
ctionibus, ad quas à toto nò incitentur, neque mo-
30 tus principium ab eo habeant. Equidem nullum ani-
mal ita malè est compactū, vt ipso nolente gradian-
tur pedes, loquatur lingua, feriant cornua. quorum
pati pleraque necesse est Deum, si partes ipsius cūm
sint vitiosi homines, iniussu eius mentiuntur, im-
35 posturas exercent, furantur, cedes perpetrāt. Sin, quod
Carysippo placet, ne minima quidem particula se-
cus habet quàm iuxta Iouis voluntatem: sed anima-

tum quodvis ea natura est, vt sic habeat & moueatur, vt Iupiter mouet, impellitq;

Hæc iam priore uox est flagitiosior.

Tolerabilius enim erat infinitas partes dicere Ioui ob eius imbecillitatem vi facta agere multa improbè contra ipsius naturam & voluntatem: quàm nullam esse libidinem, nullum scelus, quod non Ioui auctori imputandum esset. Iam mundum, ciuitatem, ciues stellas, atque si vis etiam tribules & magistratus, nimirum etiam Solem consulem, Luciferum præto-

- rem aut præfectū esse ciuitatis, haud scio an aliquis ab iis ineptè dici demonstrans, possit alia etiam absurdiora proferre de natura ab iis dicta. Nōne contra communem noticiam est, semen maius & grandius esse eo, quod ex ipso nascitur? Naturā quidem videmus omnibus animalibus, plantis, ac syluestribus stirpibus exigua, parca, & vix conspectui obvia ortus magnorum initia tribuisse. an non enim è grano tritici spicam, ex acino solo vitem, è nucleo aut glande quæ auim subterfugerit, tanquam è scintilla exigua incendens procreationē, germen rubi, quercus, palmæ, aut piceæ procerissimum edere solet? Vnde etiam dicunt semen è magna mole paulatim
- * in paruam dispersum quia sit nominari: naturam, quod quasi inflatio sit quædam diffusioque ab ea apertarum & dissolutarum rationum ac numerorū. Sed Stoici rursus ignem aiunt semen mundi esse, & post conflagrationem vbi semen mutauerit mundum è minore corpore & mole naturam habentem copiosam, & inanis spacium apprahendentem
- * incremento suo immensum: rursūque mundo nato magnitudinem recedere, & collabi, subsidente in ortu inque se contracta materia? Audire licet ipsos, & multa scripta eorum legere, cū Academicis altercantium ac vociferantium, ab his omnes res confundi indiscreta ista similitudine, duabus substantiis vnā qualitatem inesse contendentibus.

De semine.

Equi =

Equidem nemo est hominum qui hoc nō intelligat,
 contrāque existimet mirum esse & à ratione alienū,
 si neque palumbes palumbi, neque apes apī, neq; tri-
 tico triticum, neq; ficui formæ ficus vniuerso in tem-
 pore ita similis fieri potuerit, vt discerni nequeat.
 Hæc verò planè contra sensum cōmunem sunt, quæ *
 Stoici dicunt & fingunt, in vna substantia duas seor-
 sim qualitates existere, eandemq; substantiam, quæ *
 vnā habet peculiariter, superveniēte altera reci-
 pere & seruare equè ambas. nam si duo aut tres etiā,
 quatuor & quinque erunt, & quotquot tribuere vo-
 les vni substantiæ, dico autem non in diuersis parti-
 bus, sed omnes æqualiter in tota substantia: infinita
 erunt. Dicit ergo Chrysippus Iouem homini si- *
 milem esse & mundum, animæ providentiam. Ergo
 cū conflabit mundus, Iouem (solum quippe de
 omnib. diis expertem interitus) recessurum ad Pro-
 uidentiam, ibique ambos in ætheris substantia per-
 petuò futuros. Sed nos iam diis dimissis, compre-
 cati hos vt communem Stoicis sensum, mentēmque
 cum aliis consentientem largiatur: videamus de e-
 lementis quæ sit eorum sententia. Contra noticias
 communes est, corpus corporis esse locū, & corpus *Corporum*
 per corpus penetrare, vbi neutrum in se inane conti- *penetratio.*
 neat, sed plenum in plenum subeat, recipiatūque
 ab eo quod intercapedinem in se aut spaciū reci-
 piendi ob continuitatem habeat nullum. Illi verò
 non vnum in vnum, aut duo, tria, vel decem contru-
 dentes, sed omnia mundi in minimas dissecti frustula
 in vnum quodcūque fors obtulerit coniicientes
 particulas, minimóq; à sensibili aientes quodvis etiam
 maximum obuiam factum receptum iri, audacter no-
 uum decretum condunt, idque (vt aliàs solent cre-
 brò) probant sumtis iis, quæ aduersus cōmunes pu-
 gnant notiones. Satim verò necesse habent mōstro-
 sa multa & insolentia suæ disputationi adsciscere, dū
 corpora tota totis cōmisceri aiunt. de quibus etiam

hoc est, tria esse quatuor: quod alij ponunt exemplū
 eorum quæ ne cogitando quidem concipi possint.
 At Stoicis vsu venit, vt cū vnus vini cyathus duo-
 bus aquæ cyathis permiscetur, si nō deficiet sed ex-
 æquabit, (vt volunt) extendatur, & vnus duo fiat ex-
 * æquatione commixtionis. Quando enim vnus ma-
 net, & duobus pariter extenditur, duplūmq; æquat
 vt in temperatione ac diffusione duorum mensuram
 impleat: sit vt eadem sit trium ac quatuor mensura.
 triū, quia duobus vnus admixtus est: quatuor, quia 10
 duobus permixtus vnus, duorum quantitātē æquat.
Mixtio, Hoc tam scitum accidit iis, dū corpora corporibus
 immittunt, & cōpræhensionem eorum faciunt qua-
 * lis intelligi non potest. Necesse est enim dum miscē- 15
 do invicem subeunt, non continere alterum, alterū
 contineri, neq; alterum recipere, alterum inesse: sic
 enim non contemperatio, sed contactus superficiei-
 rum erit, altera intrō subeūte, altera foris ambiente:
 reliquis partibus sinceris & mixtionis expertibus.
 * vnum autem dilatis, sed necessitate existente. Sicut 20
 postulant in permixtionibus invicē misceri quæ mi-
 scentur: idēque simul quia insit, contineri, & quia
 recipiat, continere alterum, & vtrunque per alterū
 mixtione ista transire, neutrum posse esse sincerum:
 nullāmque partem alterutrius manere integram, sed 25
 omnes natura alterius impleri contendunt. Huc iam
 illud in scholis tritum Arcesilai crus advenit, cū risu
 absurdis Stoicorum insultans. Nam si tota totis per-
 miscentur, quid obstat quin crure amputato, putre-
 facto, & in mare abiecto cūque eo diffusione per- 30
 mixto, non Antigoni modō classis, vt aiebat Arcesi-
 laus, per crus nauiget, sed etiam Xerxis cōcōcna-
 ues, cum Græcis cōcōc triremibus in crure naualem
 pugnam obeant. Non enim deficiet progressus, neq;
 desinet in maiori vsquam minus diffundi. aliās finē 35
 habebit mixtio, extremūque cruris mare contin-
 gens, desperata mixtione non transibit in totum. Si
 verō

verò totum crus toti mari permiscetur, nōne me-
 hercle crus locum naualis prælij Græcis præbebit?
 Verum huic putredine opus est et mutatione. Si aut
 cyathus vnus, vel gutta vnica hinc in Aegæum inci-
 derit aut Creticum mare, per totum miscebitur O-
 ceanum ac Atlanticum mare: non summam attin-
 gens superficiem, sed vsquequaque per profundum
 in longum latumque diffusa? Atque hæc Chrysi-
 pus admittit, statim in primo physicarum quæstionū
 libro nihil inquitens impedire, quo minus vna vini
 stilla cū toto permisceatur mari. Ac ne id miremur,
 permixtione eam in totum ait pertenturam mundū.
 quibus quid absurdius possit videri, nescio. Iam hoc
 quoque contra communem est sensum, neque extre-
 mum in natura esse corpus, neque primum, neque vl-
 timum vllum in quod desinat magnitudo corporis:
 sed semper sumto corpore vltra aliud dari, remque
 sic in immensum & infinitum protrahi. Nam neque
 maiorem, neque minorem licebit aliam alia quanti-
 tatem cogitare, si partibus in infinitum progredi v-
 trinque contingit: atque sic inæqualitatis tollitur
 natura. nam vbi hæc consideratur, alterum extremis
 partibus deficit, alterum excedit. Sublata inæquali-
 tate, sequitur inæquabilitatem quoque & asperita-
 tem corporū nullam esse. Est enim inæquabilitas v-
 nius superficiei aduersus seipsam inæqualitas, aspe-
 ritas inæquabilitati adiunctam habet duriciē. quo-
 rum nihil relinquunt, qui nullum corpus extremo
 finiunt, sed omnia multitudine partium in infinitum
 producant. At enim qui non est evidens hominem ē
 pluribus quàm digitum, mundum quàm hominem
 constare partibus, hoc quidem sciunt & intelligunt
 oēs, nisi si Stoici fiant: Stoici facti, cōtra dicunt atq;
 sentiunt nō esse plures hominis quàm digiti, mūdi
 quàm hominis partes. Nam ad infinitum sectio eo-
 rum redigit corpora. infinitorum autem nullū plus
 est aut minus altero, neq; se multitudine invicē ex-

Infinitum.

cedūt, aut desinent partes residui secari & ex se multitudinem præbere. Quomodo se ex his evolvunt perplexitatibus? artificiosè admodū & strēnuè. Dicit enim Chrysippus, interrogatos nos an ex partibus cōstemus, & quot illę sint, quibus & quot ē partibus conflata, distinctione vsuros: vt ponamus grādiore, è capite scilicet, thorace, & cruribus nos dicentes constare. hoc enim esse omne id de quo tam sollicitè quæritur. Si verò interrogationes ad extre-
 mas vsq; partes deducantur, nihil (inquit) tale est opinandum, sed dicendum neque è quibusdam, neq; ex tot vel tot, neque è finitis, neq; ex infinitis eas cō-
 pactas portionibus. Ac videor mihi ipsius hæc verbis exposuisse: vt perspicias quomodo communes
 defenderit noticias: iubens nos intelligere corporum vnumquodq; neq; ex quibus, neque ex quot-
 quot, neque ex infinitis, neque è finitis constare partibus. Nam si vt inter bonum & malum medio loco
 est indifferens, ita etiam finito infinitoq; aliquid inter-
 venit: hoc quale esset docēdo soluēda erat quæ-
 stio. Sin vt non æquale statim inæquale, & non interiturum interitus expers, ita non finitum etiam illico infinitum esse intelligimus: perinde est, ni fallor, corpus dicere compositum neq; ex finitis neq; ex infinitis, atque ratiocinationem affirmare cōstru-
 ctam esse neque è veris neque è falsis sumtionibus: neque * His iuuenili quadam temeritate hæc ad-
 iicit, Pyramide è triangulis constante, latera iuxta commissuram inclinantia inæqualia, non excedere
 tamen, quatenus vnum alio maius sit. Sic ille noticias tuetur. Si enim est aliquid maius & non superat, erit & minus quod non deficiat. erit ergo inæquale quod neque superet neque excedatur: hoc est, erit æquale non æquale, maius non maius, minus non minus. Porro autem vide quomodo occurrerit Democrito, physicè & prudēter quærenti, sic conus ad basin plano secetur, quid iudicandum sit de segmento-
 rum

Inter æquale & inæquale an medium.

rum superficiebus, æqualēsne fiant an inæquales? si enim sint inæquales, conum reddent inæquabilem, multas nactum graduum in morem incisuras & asperitates. sin æquales, erunt segmenta æqualia, videbiturque cono evenire quod est cylindri, nempe ex æqualibus, non inæqualibus constitui circulis, quod est absurdissimum. Hac ut argueret Democritum ignorationis, superficies ait neque æquales fieri neque inæquales, sed corpora inæqualia, quia superficies eorum neq; æquales sint, neque inæquales. Equidem legem hanc ponere, superficies si non sint æquales, corpora quoq; esse inæqualia, hominis est mirandā sibi scribendi quidquid in mentem venerit sumentis licentiam. Contrā enim ratio & evidentia docent, inæqualium corporum inæquales esse superficies, maioremq; maioris: nisi debeat excessum quo minorē superat carentem superficie habere. Nam si non exceduntur minorum superficies à maioribus, sed hæc prius deficiunt: erit corporis termino finiti pars absque termino & infinita. Si enim dicat quod coactus sic * Quas enim metuit coni incisuras, eas scilicet non superficierum sed corporum efficiet inæqualitas. Ridiculum itaq; superficiebus ademtā inæquabilitatem relinquere, in ipsis corporibus mōstratam. Sed si in eo quod positum fuit maneamus, quid magis repugnat cōmunibus notionibus, quàm talia fingere? Quippe si ponamus superficiem superfici ei neq; æqualem esse neq; inæqualem: magnitudinem quoq; magnitudini, numero numerum dicemus neque æqualem esse neq; inæqualem. cū quidem quod neutrum & inter hæc medium sit, dicere aut cogitare non possimus. Ad hæc si superficies sunt neq; æquales neq; inæquales, quid obstat quin circulos quoq; neq; æquales neq; inæquales statuamus: ac proinde etiā eorū diametros, tū angulos, triangulos, parallelogrāma, parallelepipeda, corpora? Nam si longitudines sunt invicem neq; æquales ne-

- * que inæquales: erunt etiam pondera, ictus corpora. Quî ergo audent invehî in eos, quî Communitates introducunt, & quædâ indiuidua & pugnancia, quæ neq; moueantur neque quiescant ponunt? cùm ipsi huiusmodi pronunciata falsa esse dicant, Quæ non sunt æqualia inter se, sunt inæqualia: & Hæc nō sunt æqualia inter se, sunt ergo inæqualia. Quoniam verò dicit Chrysippus esse quippiam maius quod tamen non excedat minorem quātitatem, quæri haud iniuria potest, an invicem applicata ea quadrent. nā si quadrant, quomodo alterum altero erit maius? si non quadrant, quî non oportebit alterum excedere alterum superari: quia neutrum est, & non cōgruet cum maiore, aut etiam congruet maius esse alterum. Necesse enim est in tales difficultates devolui eos qui communibus non stant notionibus. Iam his adversatur illud, Nihil à quoquam tangi. neque minùs hoc, Corpora se invicem, sed nihilo tangere. Id autem necesse habent admittere ij, qui non relinquūt minimas corporis partes: sed si quid eius quod videtur
 * detur tangere priùs sumunt, & nunquam illud ulterius producendo finem fieri. Quod ergo maximè ij indiuiduorum corporum patronis obiciunt, hoc est: quod neq; totorum contactum, sed permixtionem facit. illud autem fieri non potest, cùm indiuidua nullas habeant partes. At quomodo non ipsi in hoc ipsum incidunt, nullam extremam aut primam partem relinquētes, dum tangi tota corpora à totis extremitate aliqua, non parte aiunt? Extremitas verò corpus non est. Ergo corpus incorporeo tanget corpus: rursumque non tanget interveniente inter ipsa incorporeo. Si tanget, aget quoque aliquid, & patietur incorporeo corpus. est enim ea corporum natura, vt contactu invicē agant ac patiantur. Quod si tactum corpus incorporeo habet, contactum quoque habebit, & commixtionem, & coalitionem. Rursum enim in coalitionibus & commixtionibus, aut

De conta-
ctw.

manebunt aut non manebunt extremitates corporum,
 sed peribunt: quorum vtrunq; contra notionem est.
 Interitus nimirum & ortus incorporeorum ne ipsi
 quidem concedunt. Commixtio & coalitio corpo-
 rum suis contentorum extremitatibus fieri nequit.
 nam terminus definit & constituit corporis naturam
 commixtio nisi partium iuxta partes appositionem
 eo nomine intelligas, tota confundit ea quæ miscen-
 tur. sicut hi dicunt, interitus extremitatum in mix-
 tione ponendi sunt, in dissidio ortus. Hæc verò ne-
 mo facile animo conceperit. Enimverò quo corpo-
 ra invicem tanguntur, eodem etiam premuntur, col-
 liduntur, & conteruntur invicem. Hoc autem ab
 incorporeo fieri non potest, neque cogitandum est.
 Sed hoc est, quo nos cogunt sic intelligere. Si globus
 planum in puncto tangit, utiq; puncto etiam volue-
 tur per planum. & si minio inducta sit superficies, mi-
 niatam in superficie plana imprimet lineam: si can-
 dens, vret planum. cæterum incorporeo colorari aut
 vri corpus, est contra communem sensum. Quod si
 crystallinam aut figlinam sphaeram imaginemur ab
 alto in planum lapideum deferri: absurdum dictum est
 eam non contractum iri, ictu in solidum & durum
 impactam: absurdius autem, confringi eam extre-
 mitate & puncto incorporeo incidentem. Igitur vn-
 diq; eorum de incorporeis & corporibus præsum-
 ptiones turbantur, aut potius tolluntur, cum multa
 ijs annectant impossibilia. Contrarium est commu-
 ni noticiæ, Tempus esse futurum, & præteritum
 præsens tempus non esse: sed quod modò & nuper
 fuit, id subsistere: quod nunc est, prorsus nihil es-
 se. Atqui Stoicis accidit ut sic statuunt, dum mini-
 mum tempus negant, neq; Nunc individuum esse con-
 cedunt: sed quidquid ut præsens sumere aliquis pu-
 tet se & intelligere, eius partem præteritam, partem
 futuram esse dicunt: nullamq; subsistere aut mane-
 re particulam præsentis, quando cum adesse dici-
 tur, altera pars eius in præteritum, altera in futu-

De tempore

rum distribuitur. Ergo de duobus alterum fit: vt aut posito tempus fuisse & tempus fore, negemus esse tempus: aut tempus præsens sit, cuius pars iam institerit, pars instituta sit. dicamúsque eius quod iá est aliud fore, aliud iam elapsum esse. & Nunc, diui-⁵ di in prius ac posterius: vt Nunc sit quod nondum est, & quod non adhuc est. nō enim est nunc id quod præterit, & nondum est nunc id, quod futurum sit. * diuidentibus dicere ipsis, quod & * & lumi-
nis altera pars præterito anno, altero appetente. & ¹⁰ eorum quæ simul sunt, alterum prius, alterum poste-
rius. Nihilo enim tolerabiliores sunt eorum labo-
res, confundentium isthæc, Nondum, iam nunc, non
amplius, nunc, non nunc. Reliqui omnes homines
Modò & Paulo pōst, vt diuersas à Nunc temporis ⁵
partes, quarum alteram Nunc sequatur, alteram præ-
cedat, statuunt, atque intelligunt. Archedemus ve-
rò principium quoddam & symbolam elapsi immi-
nentisque esse Nunc illud statuens: imprudens, vt
apparet, vniuersum tempus sustulit. Quippe si nunc ²⁰
non est tempus, sed terminus temporis: omnis au-
tem portio temporis talis est, quale ipsum Nunc: vi-
detur vniuersum tempus nullam habiturum partem,
sed omnino in terminos, symbolas, ac momenta dis-
solutum iri. At Chrysippus artificiosorem cupiens ²⁵
diuisionem instituere, in libro de Inani, & aliis qui-
busdam, præteritum & futurum tempus non substi-
tisse, sed subsistere ait, solum præsens subsistere: in
tertio, quarto, & quinto de partibus idem præsentis
temporis ait alteram partem præteritam esse, aliam ³⁰
futuram. Ita fit, vt tempus subsistens diuidat in non
subsistentes partes: nihilq; ei quod subsistit, atque
adeò tempori, relinquat subsistens. si quidem præ-
sentis nulla est pars nisi futurum & præteritum. Er-
go tempus ita considerant ij, vt qui aquam amplecti ³⁵
volunt, quanto magis premuat, tanto magis subter-
labentem. Quæ auté ad actiones & motus pertinet,
talía

talia sunt, vt omnibus modis evidētiam cōfundant.
 Nam necesse est, si Nunc in præteritum & futurum
 diuiditur, id quod mouetur nunc, partim motum ef-
 se, partim motum iri: terminum verò & principium
 5 motus sublatum esse, nihilq; primò, nihil vltimò fa-
 ctum dici posse, ac proinde tempore sic in actiones
 distributo, nihil in his fore primū aut vltimum. Ete-
 nim sicvt præsentis tēporis partē præteritam, partē
 futurā dicūt: sic eius quod agitur partē actā esse, par-
 10 tē actū iri dicetur. Quando ergo ceperunt, quando
 finientur hæc, Prandere, scribere, ambulare: si quicū-
 que prandet, pransus iam partim est, partim præde-
 bit: & omnis ambulans, partim ambulauit, partim
 ambulabit? Illud omnium quæ dici possunt est gra-
 15 uissimum, quod si is qui viuit, vixit etiam & viuet, vi-
 ta neq; initium habet neq; finem. Sed quilibet no-
 strū, vt apparet & natus est nullo viuendi facto i-
 nitio, & morietur viuere non desinens. Nam si nulla
 20 est pars vltima, sed viuenti semper aliquid in futurū
 restat: nunquam falsum hoc erit, Viuet Socrates,
 quandiu verū erit, Viuit Socrates. Falsum itaq; sem-
 per erit hoc, Mortuus est Socrates. Proinde si hoc,
 Viuet Socrates, verum erit per infinitas temporis
 25 partes: in nulla temporis parte verum erit hoc,
 Mortuus est Socrates. At enim quis erit actionum
 finis? quando desinet agi aliquid, si quoties ve-
 rē dicitur aliquid agi, toties etiam verum est a-
 ctum iri? Mentietur nimirum qui dicet Platonem
 30 scribendi & differendi finem facturum: si de differē-
 te nunquam falsò dicitur fore vt differat, & scriptu-
 rum esse de scribente. Præterea autē eius quod sit nul-
 la pars erit, quæ non iam aut fuerit aut futura sit, hoc
 est aut præterita aut ventura. Cæterum præteritorū
 & futurorum nulla est sensio. proinde nihil omnino
 35 sentietur. Quod enim præteriit aut futurū est, neq;
 videtur, neq; alio vllō percipitur sensu. quod præ-
 sens est, itidem vidēri nō potest, cū sit diuisum in

præteritum & futurum. Equidem ipsi grauitèr accusant Epicurum, violariq; ab eo communes aiunt nōticias, quòd æqualem corporibus motum tribuat, nullūmq; altero celerius haberi sinat. Atqui multo hoc est peius, longiūsq; à communibus recedit nōticiis, nullam rem alterius motum posse assequi: 5

Non si tarda celer testudinis impete summo

Adraști seſſetur equus ueſtigia. —

vt eſt in

Inſinitum. proverbio. Eſt autem neceſſe hoc fieri, cū res promoueantur, intervalla autem, per quæ mouentur, in infinitum ſecari de Stoicorum opinione poſſint. Nā ſi ſolò iugero teſtudo equū antecedit: qui hoc in infinita ſecāt, ambo autem animalia ratione prioris & poſterioris mouent, nunquam celerrimū ad tardiſſimum perducent: ſemper tardiore aliquod addente ſuo progreſſui intervallo, cū ſpacia ſint in infinitum diuiſa. Iam è patera aliqua aut calice ſi effundatur aqua, nunquam omnē effuſum iri, quomodo non * aduerſatur communi ſenſui, aut quī non eſt conſe- 20
quens eorum quæ ipſi dicunt? Nam motum in priora eorum quæ in infinitum ſecantur, nemo intelligere poteſt cōſummari: ſed ſemper aliqua reſtabit pars vt omnis effuſio, omnis lapſus, & fluxus humoris, motus ſolidi, caſus grauis maneat imperſectus. Multa alia eorū abſurda prætermitto: ea tantū attingens, 25
quæ ſunt contra communes nōticias. Diſputatio de incremento antiqua eſt, quam etiam ab Epicharmo tractatam Chryſippus ait. Cū autem Academici putent obſcuritatum explicatus non admodum faciles aut in promptu eſſe ſitas: multis eos incuſat, vt 30
qui communes nōticias perimant * non modò contra nōtiones tuentur, ſed porrò etiā ſenſum pervertunt. Oratio enim ſimplex eſt, & aſſumtiones concedunt ipſi, Subſtantias omnes ſingulares fluere & ferri, vel quod ex ipſis aliquid emittant, vel ali- 35
cunde aduentātia recipiant. quibus verò ſit acceſſio & deceſſio numeris aut multitudinibus, eadem non
mane-

manere, sed alia fieri accessionibus dictis substantia mutante. Neq; verò iure, sed vi hoc consuetudinem obtinuisse, vt mutationes istæ incrementa & decrementa dicerentur: cùm debuerint potiùs ortus & interitus appellari, quia de statu in aliâ expellunt naturâ. augeri & minui, adfectiones corporis esse subsistentis & permanentis. His hunc ferè in modum dictis ac positis, quid postulant patroni evidentia istî, & normæ communium sententiarum? Vnumquëq; nostrum duplicem esse, & geminum. non quo pacto poetæ Molionidas finxerunt quibusdâ partibus cōcretos, quibusdā diuulsos. Sed duo habere quemvis corpora, non colore, non figura, nō pondere aut loco differentia. quæ cùm nemo hominum antè cōspexerit, illi primi hanc compositionem, duplicitatem, & ambiguitatē perspexerūt. Scilicet vnumquëque nostrum duo esse subiecta: quorum alterum sit substantia, alterum *. alterumq; in perpetuo sit fluxu & motu, incrementi decrementique expers, & omnino nunquā sui simile manens. alterum maneat, augeatur, decreascit, omniâq; contraria priori patiatur, cognatum, concinnatum, & confusum: neq; discrimen illud vllō sensu posse percipi. Sanè Lynceus ille dicitur visū per saxum & quercum penetrasse. & quidam in specula Siciliae sedēs numerauit Carthaginensium naues è portu enauigantes, diei noctisq; cursu inde distantes. Callicrates & Myrmecides fabricati dicuntur esse currus, qui ala muscæ tegerentur, & in sesamo insculpsisse versus Homericos. Hæc autem in nobis diuersitatem & discrimen hoc nemo aperuit: neque sensimus nos duplices esse, vna parte semper fluentes, altera iidē ab ortu ad mortē vsque manentes. Simplicius ego loquor, cùm ipsi quatuor faciant subiecta singulorum, aut potius vnumquëque nostrum quatuor statuunt esse. Sufficiunt duò ad absurditatem monstrandam. Quando enim Pentheum audientes in tragœdia dicentem,

Homo duplici corpore.

*

Eurip.

Ego me duos uidere iam Soles puto,

Bacch.

Duplicesq; Thebas, — non videre, sed visu

aberrare dicimus eum emota mente : cur non vale dicamus istis, qui non urbem aliquam, sed omnes homines, animalia, arbores, vasa, instrumenta duplicat⁵ atque gemina ponunt ? ut qui non intelligere nos, sed delirare cogant. Atque hoc quidem loco fortasse venia dari eis potest, diuersas subiectorum naturas fingentibus : cum nulla alia appareat machina, qua (id quod vnicè contendunt) seruare & tueri¹⁰ possint incrementa. Qua verò causa moti, aut quas alias à se positas sententias exornantes, in anima fabricentur corporum differētias atque ideas tantum non innumeras, non facilè quisquam dixerit : nisi hoc res est, quòd communes & receptas sententias¹⁵ migrare iubētes, aut potiùs planè abolentes & peridentes, alias introducunt peregrinas & alienas. Per enim absurdum est, quòd virtutes, vitia, artes, memorias omnes, visa, affectiones, incitationes, et assensiones cum faciant corpora : nullibi locum iis statu²⁰ entes, in corde vnicum iis relinquunt meatum puncti magnitudine, eoque contrudunt animi principem partem, à tot circumventam corporibus, quorum magnus numerus eos etiam subterfugit, qui exactè vnum ab altero se discernere posse putauerunt.²⁵ Non modò autem corpora his adscribere, sed facere etiam animalia ratione prædita : tantumque examen animalium non amicum, neque mansuetum, sed turbam sua malicia actionibus reluctantem & Consuetudini * Illi verò non virtutes modò & vitia³⁰ aiunt esse animalia : neq; motus animi tantum, putiram, invidentiam, ægritudinem, gaudium quod de aliorum percipitur miseria, compræhensiones, imaginationes, ignorationes : neque etiam artes duntaxat, ut cerdonum, & fabrorum ærariorum : sed vltra hæc, etiam ipsas actiones corpora & animalia faciūt. ambulationem puta, saltationem, suppositionē,
com-

Habitus
Stoicis animalia.

compellationem, convicium. Horum cōsequens est, *
 risum quoq; animal esse, & fletum : ac proinde tuf-
 fim etiam, sternutationem, gemitum, sputi & muci
 narium eiectionem, & alia id genus satis nota. Neq;
 5 est quod ratiocinatione paulatim progrediente per-
 exigua huc adduci se indignè ferant. cū meminisse
 debeant Chrysippum in primo naturalium quæ-
 stionū hac vsum inductione: Nōne nox corpus est?
 vespera autem, diluculum, & medium noctis corpo-
 10 ra non sunt? Dies autem corpus est, ergo & Kalendæ *
 corpus sunt, & Nonæ, & Idus, & Prid. Kalend. & cor-
 pus est etiam mensis, & æstas, & autumnus, & annus?
 Cæterū ista quidem illi contra cōmunes contē-
 dunt præceptiones. Hæc verò iam præter suas ipso-
 15 rum sententias, quòd calidissimum frigore circum-
 fuso, & tenuissimarum quod sit partium condensā-
 tione gigni affirmant. Nimirum enim anima calidis-
 sima est, & tenuissimarum partium. Hanc tamen illi
 circumfuso frigore, & densatione corporis, spiritum
 20 veluti quadā ferri induratione coactam aiunt de na-
 turali animale fieri. Quin & Solem aiunt factū esse
 animatum, cū humor eius in ignē intellectu prædi-
 tum mutaretur. Tempestivum verò est Solem co-
 gitare circumdata refrigeratione natum. Xenophā-
 25 nes quidem narrante quodā vidisse se anguillas quæ
 in calida viuerent aqua : ergo, respondit, eas in fri-
 gida elixabimus. Stoicis verò hoc consequens est,
 Si circumfuso frigore calorem generant, & conden-
 satione leuitatem : vt vicissim frigida calore, & gra-
 30 uitatem laxatione efficiant. Siquidem proportionis
 aliquam volent habere rationem * notiones : sub-
 stantiam & ortum nōne cōmunib. contrarium no-
 tionibus ponunt? Noticia enim, quædam est imagi-
 natio. Imaginatio impressio formæ in anima. animæ
 35 natura, exhalatio: quam in formā redigi & effingi o-
 perosum est ob raritatem: vt aut receptam cōseruet
 informationem, fieri nequit. Nam ortus & nutrime-

* De anima.

tum eius cum sit ex humido, subvectionem habet & consumptionem continentem. & exhalationis cum aere commercium, semper nouam facit exhalationē, quæ suo de statu decedat & mutetur à canale per quem materia extrinsecus subit, rursūq; exit. Facilius enim aliquis imaginetur fluxum habentis aque, figuras, formas & species conseruantis ac perferentis: quàm spiritum qui per exhalationes & humores elatus, alio continenter extrinsecus, eōq; alieno spiritu cōtemperetur. Verū Stoici adeo sese ipsi non audiunt: vt cum noticias definiant esse aliquas reconditas intelligentias: memorias autem constātes quasdam & habitus similes impressiones: scientias etiam penitus defigant, vt omnis erroris & mutationis securas: hisce pro fundamēto deinde & sede substernant lubricam, dissipabilem, semp̄rque in motu versantem & fluentem naturā. Iam elementi & principij notio apud omnes ferè homines hæc est insita: simplex id esse, sincerum, compositionis expers. Nō enim id principium est aut elementum, quod mixtū est: sed ea, ex quibus mixtum constat. At verò illi deum, quem principium statuunt, corpus aiunt esse mente præditum, mentēq; in materia versantem: non simplicem eum, neq; purum, sed ex alio & per aliud esse pronunciantes. Materia quidem ipsa per se rationis expers & qualitatis, simplicitatem habet, & principio congruentem naturam. Deus autē, siquidē non caret corpore & materia, huius tanquam principij est particeps. Nā si materia & ratio idem sunt: haud rectē materiam rationis vacuam dixerunt. si diuersa sunt, vtrorumq; iam deus quasi dispensator erit, & non simplex res, sed composita: vt qui ad intelligentiam corpus ē materia adsciuerit. Quatuor autem illa corpora, terram, aquam, aerem, & ignem prima nominantes elementa, nescio quomodo partim pura & simplicia, partim composita & mixta faciūt. Terram enim norunt & aquam neq; sese neque alia contine-

Deus Stoicorum.

Elementa.

continere, sed communicatione aereæ & igneæ facultatis vnitatem conseruare. aerem verò & ignem cùm sese ob robur suum continere, tum reliquis etiâ permixta, vim eis, permanſionem, & subsistentiâ conferre. Quomodo igitur terra aut aqua elementum fit: si neque simplex, neque primum, neq; seipso fretum aliquid est, sed semper aliquo indiget externo à quo substantia eius contineatur atque conseruetur. Nam ne substantiæ quidem nobis reliquerunt: sed multum habet turbarum & obscuritatis id quod de terra tradunt. * alicuius ipsa per se. At quomodo aere opus habet ipsam compingente, & continēte, si per se est? Non iam terra per se erit aut aqua. sed aer materiam hoc modo cogens & densans terrā efficit, alio modo dissoluens & emolliens, aquam. Neutrum itaque horum est elementum, cùm sit aliud, quod ambobus substantiam & ortum præbuit. Porro autem substantiam aiunt & materiam qualitatibus subsistere, atq; sic ferè definiunt: rursus qualitates ita etiâ corpora faciunt. Hæc verò valdè sunt conturbata. Nam si peculiarem substantiam habent qualitates, ob quam corpora dicuntur & sunt: non indigent alia substantia, cùm habeant suam. Si verò hoc illis tantum subsistit commune, quod substantiâ ipsi & materiam appellant: liquet corporum eas fieri participes, non esse corpora. quod autem subsistit & in se recipit, necesse est differre ab iis quæ recipit & quæ subsistit. Illi verò dimidium vidēt. Materiam enim qualitatis expertem dicunt: qualitates porro materiæ expertes dicere nolunt. At qui potest corpus absq; qualitate facere, qui qualitates sine corporibus non intelligit. Quæ enim ratio corpus cum omni qualitate cōnectit, non patitur intellectum corpus illū sine qualitate attingere. Aut igitur qualitatem incorporeā negans etiam materiam qualitatis expertem esse inficiari videtur: aut alterum ab altero sece: nens, vtraq; invicē separat. Quàm vero nonnulli

eorum prætexunt rationem, materiam qualitatis vacuum dici, non quòd omni sit spoliata qualitate, sed quia omnibus prædita qualitatibus, maximè còmunis sensui repugnat. Nemo quippe id qualitatis exploris intelligit, quod nullius qualitatis non sit particeps: neq; ab affectione immune id, quod ea est natura vt omnia pati possit: neq; immobile, quod omnibus modis mouetur. Illud aut solutum non est, etiam si semper cum qualitate intelligatur materia, aliam eam intelligi, & differentem à qualitate. 10

*

*

*

PLVTARCHI

De genio Socratis, Liber. 15

Historia cognitio.

RCHIDAMVS. Pictoris cuiusdam, Caphisia, verba recorder, quæ is de spectantibus pictas tabulas pronunciauit neq; ineptè, & cum quadam similitudine. Aiebat enim rudes & artis ignaros spectatores similes esse eorum, qui magnam simul turbam salutant: scitos autem & artificij studiosos eorum, qui singulatim obvios compellarent, illos nimium non exactè in artificum opera inspicere, sed informatam quandam eorum concipere imaginem: hos iudicio partes operis perlustrantes, nihil inspectatū, nihil non obseruatum relinquere eorum quæ vel bene vel malè facta sunt. Existimo autem de seriis etiā actionibus ignauis sufficere eam cognitionem, si summam rei exitumque audiant. qui verò liberali & rerum pulcrarum studioso animo ad virtutem tanquam magnam artem spectandam factus est, eum magis delectari singulis examinandis: quòd sentiat in eventis multa Fortunæ esse cum virtute communia: causas autem eorum, virtutisq; per singulas rei gerendæ

gerendæ partes certamina, prudentemque in periculis audaciam libenter animadvertat. De horum spectatorum numero nos quoque esse existimâs, rogo totam ab initio rem vt gesta, qui sermones habiti * fieri * præsentem. nam huius auditionis gratia ne Thebas quidem proficisci grauarer: nisi iam nunc Atheniensib. viderer iusto ampliùs Bœotis studere. CAP H. Oportebat sanè, Archidame, in tuam gratiam, qui rem gestam tanto studio cupis cognoscere, me etiam posthabito (vt ait Pindarus) negotio huc ad narrandum venire. nunc cum legationis causa adsum, ociùmq; suppeditet dum responsum à populo accipimus: si reluctet, inciuiliterq; me geram aduersus tam æquanimum & amicum auditorem, videar mihi antiquum illud & iam elanguescens crimen, quo Bœotis exprobratur quòd ad colloquendum difficiles se præbeât, renouare. * apud * Socratem vestrum. nos autè cum duobus sacris properantes sic apparuimus. Sed vide an iis qui vnà ad-
20 sunt, audire tantas res orationesq; sit tempestiuum. nō enim brevis erit narratio, cū tu orationes quoq; habitas ei velis inferi. A R C H. Ignoras ô Caphisia istos. & quidem digni sunt noticia, bonis nati parentibus, & nobis familiaritate iunctis. Hic est Ly-
25 sithades Thrasybuli sobrinus. iste Timotheus Cononis F. hi Archini filij: cæteri omnes de nostro sunt sodalicio: vt scias theatrum tibi beneuolum & auditioni aptū esse paratum. CAP H. Bene narras. Sed quòdnam narrandi istas res opportunum sumemus initium? A R C H. Nos, Caphisia, ferè nouimus quis Thebarum fuerit status ante exfulum reditū. Nam quomodo Archias & Leontides Phœbidæ Sparta-
30 no cum persuasissent vt Cadmiam (arx ea Thebarum est.) pacis tempore & fœderis occuparet, alios ciuium eiecerint, alios metu represserint, ipsi summâ rerum per vim & iniustè gerentes: nouimus, vt qui hæc Melonem & Pelopidam priuato exceperimus

Thebanarū rerū status Pelopidæ ætate.

hospitio, & quandiu hi exsulauerunt adsiduè vnà
 versati simus: porrò vt Lacedæmonij Phœbidā mul-
 tauerint propter occupatam Cadmiam, & à ducen-
 do ad Olynthum exercitu abstinuerint, Lyfanori-
 dāque in eius locum cum duobus aliis misso arcem
 maiori tenuerint præsidio: audiuius. Rescuius
 etiam Ismeniam statim post factū de ipso iudicium
 morte non optima sublatum: Gorgida hæc exsuli-
 bus huc omnia per litteras nunciante. Itaque tibi
 restat narratio de reditu amicorum, vtque tyrannos
 oppresserint. C A P H. Enimverò iis ipsis diebus,
 Archidame, omnes conspirationis socij solebamus
 in domo Simmiæ convenire, qui è vulnere quodam
 in crus accepto conualescebat, ac de rebus neces-
 sariis colloqui: palàm autem disputationibus & phi-
 losophando tempus terere: sæpenumerò, vt suspi-
 cione res vacaret, vnà perducentes Archiam & Le-
 ontidam, non admodum alienos ab huiusmodi exer-
 citatione. Nam Simmias longum tempus pereгри-
 natus & apud externos vagatus paulo antè redierat
 Thebas, plenus omnis generis fabularum & narra-
 tionum barbaricarum. Itaque Archias, vbi erat ocio-
 sus, libenter eum audiebat, inter adolescentes adsi-
 dens: malebātque nos litteras tractare, quam obser-
 uare ipsius actiones. Ea verò die, qua constitutum
 erat vt tenebris ingruentibus exsules clam ad mœ-
 nia alessent: quidam huc venit missus à Pherenico,
 nemini inter nos (demto Charone) notus, is nun-
 ciat, exsulum xii ætate reliquis minores cum ca-
 nibus apud Citheronem venari, sub vesperam huc
 venturos, seque missum vt hoc prædiceret, ac quis
 domum præbiturus esset venientibus cognosceret,
 in qua occultarentur, vt ea indicata statim eò se pos-
 sent recipere ipsi. Hæsitantibus nobis, & deliberan-
 tibus, ipse Charon domum se præbiturum promisit.
 Atque is quidem nuncius statim ad exsules redire
 properabat. Mea autem manum Theocritus vates
 vehe-

vehementius premens, & Charonem intuens prætereuntem: Hic, aiebat, philosophus non est Caphisia, neq; institutus singulariter & accuratè vt frater tuus Epaminondas: vides tamen vt natura per leges
 5 ad honestatem ducente, vltro maximum pro patria subit periculum. Epaminondas autem, qui se omnibus Bœotis ad virtutem rectius instructum putat, segnis est, animiq; remissi * râtum, quæ meliorem ei occasionem ad hoc nato & parato, rectè sic vsurus. Tum ego, Alacerrimè, inquam, Theocrite: nos,
 10 quod decreuimus, agamus. Epaminondas autè non persuadēs nobis præstare hâc actionē omittere, quæ ipsius est sententia: haud iniuria refragatur, ad societate eorū ad quæ factus nō est, neq; ea probat, vocatus. Nā neq; medicū sine ferro & igne promittentem
 15 se morbo medicaturū modestè feceris si ad secādum & vrendum adigas: * igitur & is * nimirum, neque per ciues * incertum, sed & ciuili sanguine accedibus urbem liberare volentibus, socium se facienoris præbere Epaminondas recusât. & quoniā ple-
 20 rosque non pertrahit in suam sententiam, nōsque hanc viam ingressi sumus: vult vt ipsum cædis purum atque innocentem sinamus suis intentum esse occasionibus, cum iusticia vtilitatem consecaturum. Non enim rem suis se cōtenturam finibus Phe-
 25 renicum quidem fortassis & Pelopidam in fontes maximè & malos impetum facturos; Eumolpidam autem & Samiadam, homines ardentissimæ iræ, & audaces, nocturnam adeptos licentiam, gladios
 30 non antè deposituros, quàm totam urbem cædibus impleuerint, & multos præcipuos viros interfecerint. Hæc me cum Theocrito colloquēte inaudiens Anaxidorus, ponē enim * & Lyfanoridam Spartanum à Cadmia velvti eōdem pergētes, quò nos contendebamus. Itaque gressum inhibuimus. Archias
 35 autem Theocritum ad se vocans, & ad Lyfanoridam seorsim adducens, diu collocutus est, paulu-

*Epaminondas
de sententiâ
de patria liberanda.*

lum à via cum declinassent iuxta Amphium : ita ut
 anxie nos vereremur , ne ad eos suspicio aliqua aut
 indicium esset delatum , de quo Theocritum percu-
 ctarentur. Interim Phyllidas , quem nosti , Archida-
 me , polemarchi magistratum tum gerenti Archiaë
 scribam fuisse , qui exsules venturos nôrat , & con-
 spirationis erat socius , me manu more suo appre-
 hensum , cum palam gymnasia & urbem districtis im-
 petiuisset , procul ab aliis abductum interrogat de ex-
 sulibus , an ad diem dictum præstò essent futuri. cum-
 que ego ita esse respondissem , Rectè ergo , inquit ,
 ego conuiuium institui hodie , Archiam invitatu-
 rus , & inter pocula facilem captiuis exhibiturus.
 Optimè , inquam ego , mi Phyllida : & operam da ,
 ut vel omnes , ut plerosque hostium in vnum co-
 gas. Id verò , aiebat : ille , non facilè , adeoque impos-
 sibile factum est . nam Archias sperans tunc quan-
 dam nobilem matronam ad ipsum venturam , non
 vult Leontidam interesse . itaque bifariam nobis se-
 cundum domos sunt nostri diuidendi. Archia enim
 simul & Leontida oppressis , puto reliquos aut fuga
 se subducturos , aut domi quietè contenturos , ac be-
 ne secum agi existimatuos , si securis esse conceda-
 tur. Ita , inquam ego , agemus. Sed quid hoc rei est ,
 de quo cum Theocrito colloquuntur? Non planè
 noui , ait . audiui autè signa & vaticinia sinistra Spar-
 tæ obtigisse. * Phidolaus Haliartius occurrès : pau-
 lulum , inquit , expectare vos hæc iubet Simmias . in-
 tercedit enim opera Leontidæ pro Amphitheo , ut
 mortis supplicium ei decretum in exsulum muta-
 tur petens. Tum Theocritus : Tempestiuè , inquit , &
 veluti dedita opera . volebam enim scire quænam in-
 venta , & omnino quæ facies Alcmenæ sepulcri apud
 vos aperti esset : siquidem tu quoque interfuisti , cum
 Agesilaus eò misit , qui reliquias Spartam transfer-
 rent. Interfui verò , inquit ille : & valdè indignans ac-
 quirritans aduersus ciues , ab iis intus relictus sum.

Inven-

*Alcmenæ se-
 pulcrum.*

Inventa est igitur corporis armilla ærea non magna,
 & duæ amphoræ figlinæ, terram continentes intus *
 iam præ vetustate in saxum concretam * monu-
 menti * tabula ærea, litteras continens permul-
 5 tas, & admirandas, utpote vetustissimas. agnosci
 enim non potuerunt, quanquam abluto ære exsta-
 rent: sed forma peculiaris fuit & barbarica, Aegy-
 ptiis maximè similis. itaque etiam Agesilaus exem-
 pla earum regi Aegyptio misit, rogans ut sacerdo-
 10 tibus exhiberet, si fortè ij possent intelligere. Ve-
 rùm de his fortè Simmias aliquid nobis potest in-
 dicare, qui ob philosophiam frequenter isto tem-
 pore sacerdotes convenit. Haliartij verò magnam il-
 lam sterilitatem & paludis exvndationem non for-
 15 tuitò putant accidisse: sed ira numinis adversum i-
 pso, quòd effodi sepulcrum passi essent. Et Theo-
 critus paululum moratus: Videtur, inquit, ipsis quo-
 que Lacedæmoniis succensuisse genius, quod osten-
 ta monstrant, de quibus modò nobiscum sermones
 20 contulit Lysanoridas. & is nunc proficiscitur Ha-
 liartum, rursus terra ingesta sepulcrum obruturus,
 ac parètaturus Alcmenæ & Aleo iussu oraculi cuius-
 dam: cùm quidem nesciat quis ille sit Aleus. rever-
 sus autem quæret Dirces sepulcrum, Thebanis igno-
 25 tum, exceptis qui magisterium equitum gesserunt.
 nam magistratu eo decedens successorem solus eò
 noctu adducens id ostendit: ibiq; sacrificiis quibus-
 dam sine igne factis, quorum vestigia confundūt &
 abolent, per tenebras discedunt atque à se invicem
 30 separantur. Ego autem * quidè ô Phidolaë * pro-
 bè eos inventuros existimans. Exfulant enim pleri-
 que eorum qui magistri equitum fuerunt, secundum
 leges, immò omnes, Gorgida demto & Platone:
 quos non conabuntur interrogare, metu ipsorum.
 35 Qui verò nunc præfecti sunt in Cadmia hastam &
 sigillum ad se recipiunt, nescientes vel unde * Hec
 cū dixisset Theocritus, Leontidas cum amicis exiit,

Tyrannia.

Nos autem ingressi Simmiam convenimus, ob infectam (vt videbatur) rem sollicitum admodum ac mœstum, in lecto sedentem. Oculos enim cōiciens in omnes nos, Dij boni, aiebat, quàm feri & barbari sunt mores isti? Ergo non præclarissimè Thales ille 5
priscus, cùm longo pòst tempore à peregrinatione domum redisset, amicis interrogantibus quid maximè rarum vidisset, respondit, Senem tyrannum? Nam etiam is, ad quem nulla priuatim iniuria peruenit, ipsam importunitatem & asperitatem tyrannidis 10
agrè ferens, inimicus fit iniustarum & nulli iuri se sistentium dominationum. Sed hæc fortasse discursæ erunt. Hospes verò, Caphisia, qui ad vos venit, nostisne quis sit? Nescio, aiebam, de quo loquar. Tum ille: Leontidas, inquit, visum dicit apud Lyfidis 15
monumentum à nocte surgentem hominè, comitatus multitudine & apparatu splendidum, qui in thoro ibi pernoctasset: nam inventos fuisse humi stratos lectos è vitice & myrica factos, igneorum quoque sacrificiorum reliquias, & liba lactis. eumque manè 20
ex obuiis quæsiuisse, an Polymnis filios domi esset inventurus. Quis verò, dicebam, ille hospes fuerit? nam ex iis quæ tu refers, non vulgarem aliquem, sed eximium fuisse apparet. Non ita est, inquit Phidolaus. Sed istum nos ubi venerit excipiemus. Nunc 25
autem ô Simmia, de quibus recens dubitatio nobis incidit, si quid habes non vulgare, id nobis aperit. traditum est enim Aegyptios sacerdotes litteras intellexisse tabulæ eius, quâ nobis abstulit Agefilaus, cùm sepulcrum Alcmenæ diruisset. Hæc Simmias 30
statim re in memoriam revocata, Tabulam, inquit, istam non noui. Sed Agetoridas Spartanus multis cum litteris Memphin venit ad Chonuphin prophetam, cùm ibi tunc vnà philosopharemur ego, Plato, & Ellopio Peparethius. miserat autem Agetoridam 35
Agefilaus, petens à Chonuphi vt si quid scriptorum intelligeret, statim hoc interpretatum ad se remitteret.

teret. Ergo Chonuphis cū per triduum seorsim de
 antiquis libris omnis generis litterarum formas col-
 legisset, rescripsit ad regem, nobisque indicauit, his
 litteris significari, Musis Græcos debere certamen
 5 edere. esse autem litterarum formas eius grāmaticę, *Philosophia
laus.*
 quam Proteo regnante Hercules Amphitruonis F.
 didicerit. & moneri Græcos his litteris à deo, ac iis
 præcipi, vt armis positis pacatam quietamq; vitam
 ducant, & philosophicę concertantes de iure, eru-
 10 ditę & cum ratione inter felites transigant. Nos &
 tum Chonuphis sententiam probauimus: & magis
 etiam cū nobis ex Aegypto auectis, & circa Ca-
 riam nauigantibus occurrerunt Delij quidam, qui
 à Platone, vtpote rerum geometricarum perito, fla-
 15 gitarent oraculi explicationem, quod insolens ipsis
 deus edidisset. Erat autem oraculi hæc sentētia: De-
 liis & aliis Græcis calamitatum finem fore præsen-
 tium, si aram quæ in Delo erat cubica, duplicarent. *Duplicatio
cubi.*
 Cuius cū sententiam assequi non possent, & in al-
 20 taris structura ridiculę eis hoc evenisset vt pro du-
 pla ara, ignoratione proportionis quadruplam exci-
 tarent: Platonis opem in hac difficultate explican-
 da implorauerunt. Ille verò Aegyptij istius recorda-
 tus, Ludi à Deo Græcos dixit, qui eruditionem ne-
 25 gligerent, eorūque insultari inscitia, mandarique
 vt seriō geometriæ operam darent. non enim leui-
 ter aut segniter in tractandis lineis perspicacis inge-
 nij opus esse, datis duabus lineis, alias duas quę con-
 tinente proportionē inter has intercedant inveni-
 30 re. quæ quidem vnica sit cubi duplicandi ratio, ex
 æquo omnibus eius auctis dimētionibus. rem iis ab
 Eudoxo Cnidio, aut Helicone Cyziceno cōfectum
 iri. Neque verò deum hanc aræ duplicationem re-
 quirere aut desiderare: sed vniuersis præcipere Græ-
 35 cis vt bellis & miseriis ea comitantibus vitatis, Mu-
 sis sese dedant, ac litterarum & doctrinæ vsu sedat-
 is animi turbulentis motibus, innoxie & vtiliter

inter se converſentur. Adhuc loquente Simmia, pater noſter Polymnis ingreditur, & iuxta eum adſiſſens: Epaminondas, inquit, te & hos omnes rogat, ut niſi grauius aliquid vrgeat negocium, hæc ipſum exſpectetis. vult enim vobis hoſpitem oſtendere, virum præclarum, & præclaro honeſtòque propoſito huc profeſtum. Is eſt vnus de Italicis Pythagoreis, venitque ut Lyſidi ſeni ad ſepulcrum parentet, quibſdam ſomniis, ut ait, ac ſpectris motus manifeſtis. adfert autem ſecum magnam vim auri, paratiſſimūſque eſt nobis quantumvis recuſantibus perſolvere nutrimenta à nobis ſeni præbita, & paupertatem noſtram, minimè id nobis petentibus, ſubleuare. Mirum, aiebat Simmias, hominem narras, dignūque philoſophia. ſed quid cauſæ eſt, quòd non rectà ad nos accedit? Eum, inquit pater, quia ad ſepulcrū Lyſidis noctem exegit (ut puto) Epaminondas ad Iſmenum duxit, ibi ſe abluturum: poſtea ad vos venient. Antequam verò vos conveniret, ad ſepulcrum pernoctauit. ſtatuit enim reliquias corporis ſecū in Italiā aſportare, niſi noctu genius aliquà aduerſaretur. His diſtis pater cū conticuiffet, Galaxidorus: Dij boni, inquit, quàm difficile eſt hominem invenire ſaſtus vacuum & ſuperſtitionis. Alij enim inviti ob imperitiā aut imbecillitatem hiſce affectibus capiuntur: alij ut diis cari & ſingulares videantur, divinitatem quandam ſuis actionibus aſſingunt, ſomnia, ſpectra, aliāque id genus ab ipſis excogitata amplificandi gratia adponentes. Quod quidem civilibus uiris, & quibus neceſſe eſt vitam ſuam adverſus contumacem & diſſolutā turbam inſtituere, fortatte nō eſt invtile: ut ſuperſtitione quaſi fræno multitudinem compeſcant, & ad utilia torqueant. Philoſophiam autem nō modò dedecet hic prætextus, ſed & profeſſioni ipſius repugnat. quæ pollicita ſe oſtenſuram rationibus omnis bonæ & utilis actionis principia ad deum referri: veluti ſpernens rationes ſuas,

*Superſtitio
& ſaſtus.*

- suas, & demonstrationem qua excellit contumelia
afficiens, ad oracula se conferat, ac somnia, quæ sæ-
penumero deterrimo cuique non viliora offeruntur
quàm præstantissimis. Itaque Socrates vester, Sim-
5 mia, videtur mihi philosophiæ convenientiorem do-
ctrinæ habitum indutus fuisse, simplex & figmento-
rum expers disputandi genus vt liberale & maximè
amicum veritati amplexus: factumq; veluti fumum
quendam à philosophia in sophistas dissipans. Hæc
10 Theocritus interpellans, Quid, inquit, Galaxidore?
an tibi quoq; fidem fecit Melitus, Socratem diuina
contemfisse? hoc enim crimen ei apud Athenienses
impegit. Nequaquã, aiebat Galaxidorus, diuina. Sed
cum accepisset philosophiam spectris, fabulis, & su-
15 perstitutione obfitam à Pythagora & Empedocle, &
admodum bacchantem: sobriam redegit veritatem,
sobriãq; ratione in rebus eã intelligere docuit. Sint
isthæc, inquit Theocritus. Geniũ verò Socratis, mi
homo, an pro fabula habebimus? Mihi quidem, sicut
20 Homerus Uliſsi Mineruã in omnibus ærumnis facit
præsentem auxilio eſſe, ita videtur genius Socrati vi-
ſum quoddam vitæ quod anteiret ab initio statim
adiunxiſſe: quod viſum præcedens Socratem, lucem
rebus obscuris inferret & humana ratione non pe-
25 netrabilib. ſicut & ſæpe genius ipſum allocutus eſt,
diuino quodam inſtinctu propoſita animi eius diri-
gens. Horum pleraque & præcipua è Simmia licet,
aliisq; Socratis ſociis cognoscere. Me autem præ-
ſente, cùm ad Euthyphronem vatem irem, iam So-
30 crates, vt meministi Simmia, ſupernè apud Sym-
bolum & Andocidis domum ambulabat, ſimul & in-
terrogans, & per iocum exagitans Euthyphronem.
ſubitò autem ſubſiſtens, reliquĩſq; etiam vt ſtarent
perſuadens, diu ſanè commoratus, deinde cõverſus
35 per vicum arcas fabricantiũ abiit: & ſocios qui præ-
ceſſerant revocavit, indicans ſe à genio monitum vt
hac diverteret. Ac pleriq; quidem vnà cũ ipſo con-
*
Ppp.

Ody. v. 300.

Genius So-
cratis.

verterunt se, inter quos & ipse fui Eutyphroni adhe-
 rens. Quidam autem adolescentuli recta proceden-
 tes, nimirum vt Socratis genium redarguerent, Cha-
 rillum tibicinem sibi adiunxerunt, qui & ipse mecum
 Athenas ad Cebetem venerat. Cum autem ambula-
 rent per vicum sculptorum iuxta curias iudiciarias,
 turba iis suum occurrit cœno oppletarum, quæ ob
 multitudinem sese trudentes, cum decedendi spa-
 cium hominibus non esset, alios impetu suo prostra-
 uerunt, alios commaculauerunt. Venit etiam Charil-
 lus domum crura & vestes luto plenus. vt cum risu
 genij Socratis mentionem facere libuerit, nusquam
 hominem relinquentis, nusquam negligentis. Et Ga-
 laxidorus: Putas verò, aiebat, Theocrite Socratis ge-
 nium peculiarem aliquam & eximiam habuisse vim,
 non particulam aliquam communis Neecessitatis eum
 experientia exploratam habuisse, vnde in rebus ob-
 scuris & coniectu grauibus rationis momenta fece-
 rit? Vt enim vnica drachma pro se lancem trutinæ
 non commouet, adiecta autem æquali ponderi ad
 se totum inclinat. ita omen, aliudve id genus signum
 leuiusculum non percellit animum grauem aut ad
 agendum incitat: sed cum animus cogitationib. di-
 uersè trahitur, alteri parti accedens æqualitate sub-
 lata dubitationem dirimit, mouetque & impellit.
 Sub hæc pater: Enimverò, inquit, Galaxidore ipse
 Terpsionem audiui Megaricum dicentem, genium
 Socratis fuisse sternutationem cum ipsius, tum alio-
 rum. alio quidem sternutante à dextra siue ante si-
 ue post ipsum, solitum se fuisse ad agendum confer-
 re: sin à sinistra fieret, cessasse. de ipsius sternutatio-
 nibus quæ fieret acturo aliquid, confirmasse eius
 propositum: quæ inter agendum, inhibuisse. Sed
 hoc mihi mirum videtur, si sternutatione vtens, non
 ab hac, sed à genio se iuberi aut prohiberi sociis di-
 xit. Fastus enim, amice inanis hoc & arrogantia sue
 rit, non veritatis & simplicitatis: quibus verè ma-
 gnum

Sternutatio

ignum hunc virum & multis præstantiorem fuisse arbitramur: à voce externa aut sternutatione fortuita turbatum actiones deferere, & institutum omittere. Socratis autem videntur in omni re incitationes ad agendum fuisse graues ac vehementes, vtpote à recto & solido iudicio profectæ. Nam sponte sua in paupertate totam vitam exigere, cum essent qui optima cum gratia & voluptate dare opes cuperent: deinde à philosophando non desistere, tot obiectis impedimentis: denique salute ipsi & fuga opera amicorum commodè parta, nullis precibus flecti, neq; morti concedere, sed ad eam obeundâ hilari constantique ratione pergere: hæc non sunt hominis qui ominibus aut sternutationibus de sententia sua dimoueretur: sed qui à maiore quodam præsidio & principio ad virtutem duceretur. Audio etiam Sici-liensem Atheniensem cladem eum quibusdam amicorum prædixisse. Et ante ista Pyrilampes Antiphon-tis F. in fuga apud Delium à nobis captus, pilo vul-neratus, cum ex iis qui fœderis feriundi gratia A-thenis venerant audiuiisset Socratem cum Alcibia-de & Pachete per Retistam descendisse ac domum euasisse: multis seipsum incusauit, multis amicos suos quosdam & manipulares, qui cum ipso præ-ter Parnetem fugientes à nostris equitibus occi-si erant, quòd Socratis genio non obtemperantes alia quàm ipse ducebat via à prælio profecti essent. Hæc Simmiam quoque audiuisse puto. Sæpe, in-quit Simmias, audiui, ac è multis. nam ex illa re Socratis genij fama non leuiter Athenis increbuit. Cur ergo, aiebat Phidolaus, ô Simmia Galaxido-rum sinamus iocosè tantum diuinationis opus in sternutationes & omina deiicere, quibus vulgò eti-am in rebus leuibis ludentes vtuntur? nam vbi pe-ricula grauiora, & maiores incidunt actiones, tum Euripideum illud fit:

Non inter arma quisquam hæc nugari uolet.

Ego quidem, inquit Galaxidorus, Simmiam Phidolae, si quid is ex ipso auditum Socrate hac de re narrare vult, vobiscum audire paratus sum. quæ verò sunt abs te & Polymni dicta, nullo negotio refelluntur. Vt enim in medicina pulsus, aut pustula parua res, non parua rei signa sunt: & gubernatori sonitus maritimæ auis, aut discursus raræ nubeculae ventum præmonstrant & maris asperiores exagitationem: sic animæ diuinatrici sternutatio aut omen, res per se non magna * accidentis. Nam nulli arti hoc neglectui est, è paruis magna, & paucis multa prænoscere. Sanè si quis litterarum ignarus videret numero paucas & forma inelegantis litteras, neque crederet hominem grammaticum ex his relegere posse magna priscorum bella, urbium primordia, acta & eventa regum, iuraretque potius istam memoriter hæc recitare quàm istis contenta litteris enunciare: suauiter, amice, tibi imperitiam hominis ridere utique subiret. At vide sis, ne eodem modo nos singulorum quæ ad diuinandum faciunt vim ignorantes quæ ad futurum ea præsciendum cōducunt: stultè succenseamus si cordatus homo ex his aliquid de re abdita pronunciet: idque adeò dicens non sternutationem aut vocem, sed genium sibi esse agendi ducem. Iam enim ad te, Polymni, me converto, mirantem cur Socrates, qui vnus vacuitate fastus & simplicitate maximè comem reddidit philosophiam, signū id non sternutationis aut ominis, sed tragicè admodum genij nomine affecerit. Ego autem mirarer contrà si Socratis, homo disferendi & verba rectè vsurpandi callidissimus non à genio, sed à sternutatione se moneri dixisset: perinde ac si quis à iaculo se vulneratum dicat, non iaculo ab eo qui id coniecit: aut pondus à libra exploratum dicat, non ab appendente per libram. Non enim instrumento opus imputari debet, sed ei cuius est instrumentū, ac qui eo utitur. Signum verò est ex instru-

instrumentorum numero, eoque; is utitur qui aliquid significat. Sed, ut dixi, audiamus si quid habet Simmias. rem enim is nouit absolutius. Et Theocritus, Prius, inquit, videamus qui sint qui intrant: atque
 5 adeo videtur hospitem illum Epaminondas adducere. Ergo ad ianuam respicientes, praecedere vidimus Epaminondam, cumque eo amicos Ismenodorum, Bacchylidam, Melissum tibicinem: sequi hospitem, specie neutiquam illiberali, sed qui vultu mansuetudinem ingenij comitatemque praese ferret, honesto vestitu. Is cum iuxta Simmiam, frater ponem me, reliqui ut cuique locus obveniret consedissent: facto silentio fratrem meum Simmias compellans:
 10 Agedum Epaminonda, inquit, quem, quomodo, & cuium debemus hospitem hunc salutare? is enim receptus compellationis & noticiae contrahendae mos est. Tum sic respondit Epaminondas: Theanor, o Simmia, hic vocatur, genere Crotoniata, vnus de ibi philosophantibus, magnam Pythagorae gloriam
 20 haud dedecorans. nam & nunc longum iter huc profectus est ex Italia, ut pulcris factis pulcras sententias confirmaret. Ibi hospes sermonem excipiens: Ergo tu, inquit, Epaminonda pulcerrimum factum impedis. Nam si pulcrum est amicis benefacere: non est
 25 turpe ab amicis beneficium accipere. Gratia enim non minus accipiente quam dante opus habet, ab utrisque perficitur ad pulcritudinem. Qui vero non accipit, tanquam pilam recte obiectam dedecorat, decidentem frustra. Quis autem scopus est, quem
 30 tangere sit iucundius, aut aberrare molestius, quam si quis virum beneficio dignum demereri cupit? sed hoc interest, quod qui a scopo aberrat, ipse culpam sustinet: haec qui recusat beneficium, iniuriam facit gratiae eo quod tedit pervenire nequeuntis. Tibi qui
 35 dem causas exposui, propter quas huc nauigavi. volo autem etiam his eas narrare, usque aduersum te uti iudicibus. Postquam sodalicia Pythagoricorum, per

*Pythagoræi
Lysis.*

seditiones ex urbibus eiectæ fuerunt, & superstiti-
bus Metaponti confessum agentibus quadam in do-
mo, ignem Cyclonij circumposuerunt, omnesq; ibi
interfecerunt, Philolao & Lyside demtis, qui iu-
uenes robore & agilitate freti flammæ evaserunt: §
Philolaus quidem in Lucanos a se fugit, eoque incolu-
mis pervenit, & aliis sese adiunxit amicis, qui iam rur-
sum coibant, Cycloniósq; viribus superabant. Ly-
sis autem quorsum abiisset longo tempore ignora-
tum fuit: donec Gorgias Leontinus à Græcia in Ita- 10
liam nauigio revertens, Arceso nunciauit constan-
ter, in Lysidem se incidisse Thebis commorantem.
Arcesus hominis desiderio impulsus, rectè se ad na-
uigandum contulit. sed cum ob senectutem & imbe-
cillitatem planè conficere propositum nequiret, ami- 15
cis negocium dedit, vt, si omnino id fieri posset vi-
uum Lysidem: sin verò, eius reliquias in Italiam re-
portarent. Interea temporis quæ inciderunt bella,
seditiones, tyrannides, in causâ fuerunt ne vivo ipso
amici rem effectam darent. Cum autem nobis Lysi- 20
dis vita iam defuncti genius evidenter mortem eius
significauisset, & vestra, Polymni, in eum officia, vi-
tamq; eius apud vos actâ narrassent quib. probè ista
erant còperta, & quomodo in paupere domo cura-
tionem senectutis liberalissimâ adeptus, filiiq; ad- 25
scriptus, beatissimè diem suum obiuiisset: iuuenis ego
missus sum & vnus à multis & natu grâdioribus, qui
loco beneficii magni accepti amicis indigentib. pe-
cuniâ de suis copiis largirentur. Lysis verò à vobis
conditus est rectè, honestoque sepulcro donatus. pro 30
quibus vobis gratiâ omnino ab amicis & familiari-
bus eius persolui par est. Hæc locuto hospite, pater
memoriæ Lysidis aliquandiu illacrumauit. Frater
autem more suo subridens ad me, Quid facimus Ca-
phisia, inquit? tacitine paupertatem diuitiis prodi- 35
dimus? Minimè, inquam ego, caram istam & probam
puerorum educatricem. Proinde tu ei patrocinare,
tuum

tuum enim est dicendi munus. At enim, dicebat pater, hoc vnum erat quo metuebam ne diuitiæ domū nostram caperent, Caphisiæ corpus. nam & vestitu opus habet pulcro, vt tot tantisq; amatoribus cum
 f. fastu se ostentare possit: & copioso nutrimento, vt gymnasia & palæstricos labores perferre queat. Quando autem is quoq; paupertatem non prodit, sed velut ferri tincturam patriam retinet, ac quantumvis adolescens frugalitate se exornat & contentus est præsentibus: ecquis erit pecuniæ vsus, quæ dispositio? Nimirum, aiebat Caphisias, arma auro obducemus, & scutum permixto purpuræ auro vt Nicias Atheniensis distinguemus? tibi autē, pater Milesiam chlamydem, matri prætextam purpura tunicam ememus? nō enim puto in ventrem insumemus donum, splendidiùs conuiuantes, vt qui hospitē aliquem exceperimus grauiorem nobis diuitias. Apagē hoc, dicebat pater. absit, fili, vt istam ego vnquam vitæ nostræ mutationem videā. Atqui, inquā, ociosi
 20 quoq; sedere nolemus, domi pecuniā custodientes. Sic enim & ingrata fuerit gratia, & infamis possessio. Quorsum ergo tandem nobis pecunia? subiiciebat pater. Hæc Epaminondas. Sanè, inquit, in vrbanior visus sum nuper, cū Iasoni Thessalorū duci huc
 25 ad nos multū auri mittenti, vtq; acciperemus roganti, respondi Iniuriam mihi ab ipso oriri, qui vnus in rep. dominationi studens, mei hominis popularis & liberæ ciuis ciuitatis pecunia sollicitaret animū. Tuā verò, hospes, promittitudinem, honestā eam & philosophicam, probo, maioremq; in modum amplector. venis autem medicamēta amicis non ægrotantibus apportans. Ergo quemadmodū si rumore allato nos bello peti nauigasses arma nobis & tela præsidio adferens, & huc delatus pacata omnia inuenisses, non
 30 equidem putares danda nobis & relinquenda arma esse nihil eorū indigentibus: ita auxilio quidem nobis venire voluisti aduersus paupertatē, quòd ab ea

*
 Contentus
 opum.

nos infestari putabas. illam verò nos ferimus facili-
 mè, & cara nobis est contubernalis: vt nihil opus sit
 pecunia aut armis contra eam, nihil molestiæ nobis
 adferentem. Proinde amicis tuis isthic renunciato,
 ipsos diuitiis optimè vti, hæc amicos ipsis esse qui
 paupertate rectè vtantur. Lyfidis autem alimenta &
 funerationem ipse pro se Lysis persoluit, cum alia,
 tum paupertatem docens æquo animo ferre. Sub
 hæc Theanor: Ergo, inquit, paupertatem grauitè
 ferre illiberale est, diuitias metuere & fugere nō ab-
 surdum, nisi quis verbis alias formas induat, aut præ
 imperitia rerum & fastu respuat? quæ verò ratio pos-
 sessionem honestam & iustam ita repudiat, vt Epa-
 minondas? Immò potiùs (quando de Theffalo illo
 iam antè dictum est.) responde sodes mihi, vt tuam
 * defendas sententiam, Putasne dari pecuniam rectè,
 nullo modo accipi posse, sed peccare omnes & qui
 dant & qui accipiunt. E P A M. Nequaquam: sed vt
 aliarum rerum, sic & pecuniæ donationem & acce-
 ptionem puto esse aliam turpem, aliam honestam. 20
 T H E A N. Nōne ergo quæ quis debet vtrò & ala-
 cri dans animo, rectè dat. E P. Planè. T H. Qui verò
 accipit quod rectè aliquis dat, nōne rectè accipit?
 aut iustius accipi potest pecunia quàm à iustè dan-
 te? E P. Nullo modo. T H. Ergo si de duobus amicis 25
 dare alter, vtiq; alter accipere debet. In pugna enim
 hostis qui benefecerit declinandus est: in beneficio
 qui rectè id præstat amicum fugere & repellere non
 est iustum. Nam si paupertas molesta non est, vicif-
 sim diuitiæ quoque non ita sunt infames aut asper- 30
 * nandæ. E P A M. Sanè. sed rem nobiscū sic perpen-
 de. Multæ sunt cupiditates ac multorum: aliæ quæ
 innatę dicuntur, & circa corpus pullulant ad neces-
 sarias voluptates incitantes, aliæ inquilinæ, è vanis
 ortæ opinionibus: quæ tempore & consuetudine in 35
 mala educatione corroboratæ, sæpe animum tra-
 hunt ac deprimūt magis quàm necessariæ. Equidem
 adsue-

Cupidita-
 tes.

adſueſcendo & meditando magnam etiam inſtarū
 cupiditatum partem vt ratio aboleat efficipoteſt. o-
 mnis autem exercitationis viſ, amice, adverſum ad-
 5 venticias illas & ſupervacaneas eſt adhibenda con-
 cupiſcentias, eāq; amputandæ, arcendæ, ac ratione
 profligandæ atque opprimendæ ſunt. Nam ſi ratio-
 nis adverſus cibum & potū reſuſcitatio ſit imfamem-
 que compeſcit: longè nimirum facilius eſt diuitia-
 10 rum, aut gloriæ cupiditatem elidere, abſtinendo ab
 his quæ appetunt & retrahendo planè abolitas. Niſi
 tibi contrà videtur. TH. Affentior. EP. Ergo diſcri-
 men cernis exercitationis, & rei ob quam exercita-
 tio ſuſcipitur? Sicvt enim athleticæ opus diceret
 15 conſtitutionem cum adverſario coronæ cauſa: e-
 xercitationē autem, corporis per gymnaſia ad hoc
 præparationem. ſic virtutis etiam puto das aliud eſ-
 ſe opus, aliud exercitationem. TH. Do. EP. Agè iam,
 20 (vt primū de continentia loquamur) abſtinere à
 turpibus & iniuſtis voluptatibus, exercitationē me-
 an exercitationis opus & demonſtrationem cenſes?
 TH. Opus ego, & demonſtrationem. EP. Exercita-
 tionem autem & meditationem cum cōtinentia, nō
 qualem vos omnes etiamnum adſciſcitis, quando à
 25 gymnafiis, vbi brutorum inſtar appetitus excitaui-
 ſtis, lautis menſis & variis cibus adſtantes aliquādiu,
 deinde ſeruis iſta veſcenda dantes, ipſi vtimini vili-
 bus & frugalibus, iam ſraſto appetitu. nā abſtinētia
 à licitis voluptatibus exercitatio eſt condoceſciēs
 30 ad abſtinendum vetitis. TH. Omnino. EP. Eſt ergo,
 amice, quædam etiam iuſtiæ exercitatio adverſus
 opum ſtudium & avariciam. non, quando noctu ali-
 quis proximorum res obiens nihil furatur, neq; in-
 tervertit aliena, neque patriam prodit & amicos pe-
 35 cuniæ cauſa: (vbi lex etiam fortaiſis & metus cupi-
 ditatem à maleſicio deterrent) ſed qui iuſtis & lege
 licitis lucris ſæpenuerò abſtinet, iſ vltro ſe exer-
 cet ac adſueſcit ad longè vitandum omnem iniuſtā

& illicitam capturam. Nam neque in magnis, absur-
 dis autem & damnosis voluptatibus quiescere ani-
 mus potest, qui nō antè sæpenumerò licitam earum
 fruitionem contemserit: neque lucra turpia & ma-
 gnas capturas legib. aduersas facilè respuere est ei,
 qui non eminus studium lucri & habendi cupidita-
 tem ex animo exciderit: quod aliis habitibus affa-
 tim enutritum ad lucrum faciendum fertur, cūmque
 iniusto appetitu excitatum turget, difficilimè ab in-
 iusta captura abstinetur. Qui autem neque amicorū
 beneficiis locum dat, neque regum munera admit-
 tit, ipsam quoque fortunæ sortem respuens, & insul-
 tantem thesauro exhibito repellens: nunquā hunc
 iam diuitiarum cupiditas turbabit, aut ad iniusticiā
 stimulat: sed facilè seipso vtitur ad honestatē, ma-
 gno animo, & sibi pulcerrimè conscio. Horum, Sim-
 mia, hominum ego & Caphisias admiratores & ama-
 tores, hospitem rogamus, vt nobis concedat, vt ad
 virtutem istam paupertate nos sufficienter condoce-
 faciamus. Hæc locuto fratre meo, Simmias bis tēve
 capite annuens, Magnus, inquit, magnus vir est Epa-
 minondas. causa est præcipua Polymnis hic, qui li-
 beris suis optimam in philosophia parauit educatio-
 nem. Verū de hoc, hospes, tute cum ipsis trāfiges.
 Lyfidem verò, si tamen dicere tibi fas est, nūmnam è
 sepulcro moues, & in Italiam trāsfers, aut hæc apud
 nos relinquis, amicis & beneuolis contubernalibus
 vsurum, cūm isthuc pervenerimus? Tum subridens
 Theanor: Apparet, aiebat, Lyfidem hac regione de-
 lectari, cui opera Epaminondæ nihil bonorum de-
 defuerit. Habent autem Pythagorici quendam se-
 pulturæ peculiarem sacrūmque ritum: quo qui ca-
 rent, eos non putamus affecutos esse beatum illum
 & proprium finem. Postquā ergo ex somniis de mor-
 te Lyfidis facti sumus certiores (est aut signū quod
 apparet nobis in somnis, vnde percipimus simulacrū
 viuine sit an morientis) venimus in eam cogitationē
 Lyfi-

- 1 Lyfidem apud exteros aliter sepultum fuisse, id eo quod
 corpus eius transferendum, ut apud nos rite conda-
 tur. Hoc ego consilio cum huc appulisset, effemque
 ab incolis recta ad sepulcrum Lyfidis deductus, liba
 5 ui iam vespera facta, Lyfidis animam evocans, quæ
 quid quove modo agendum esset vaticinaretur. a-
 dolescere nocte, nihil vidi, sed visus sum mihi audi-
 re vocem, quæ iuberet immobilia non mouere: nam
 corpus Lyfidis sanctè humatum esse, animam iam nunc
 10 secretam ad alium ortum esse dimissam, aliisq; genio
 sorte obtigisse. Et quidem prima luce cum Epaminon-
 da congressus, audito modo quo Lyfidem sepeliuif-
 set, intellexi eum illum præclare usq; ad ea quæ ef-
 ferri nefas est à Lyfide fuisse institutum, eodemq; ut
 15 in vita genio, quo usus est ille: nisi malè ego ex na-
 uigatione de gubernatore coniecturam facio. latae
 enim sunt vitarum semitæ: paucæ, per quas à genis
 homines ducuntur. Hæc fatus, Epaminondam in-
 tuitus est, quasi de integro formam eius & naturam
 20 contemplans. Sub hæc medicus accedens, tanquam
 curandi corporis causa tæniam qua crus Simmiæ e-
 rat religata abstulit. Phyllidas autem cum Hippo-
 sthenida intrò veniens, in angulum atrij quendam me,
 Charonem, & Theocritum surgere iussos abducit,
 25 admodum (quod ex vultu apparebat) perturbatus.
 cumque ego quæsissem, Ecquid noui accidit Phyl-
 lida? nihil, inquit, noui: mihi quidem, qui præuidēs
 ac prædicens vobis Hipposthenidæ molliciem, ro-
 gaudi ne cum homine rem communicaretis, aut in so-
 30 cietatem ipsum adscisceretis. Perterritis nobis hoc
 sermone, Hipposthenidas: Noli obsecro, inquit, ista
 dicere, neque temeritatem pro audacia habens nos
 & ciuitatem evertere: sed si in fatis est, tutò sine ex-
 siles reditum sibi parare. Tum Phyllidas irritatus,
 35 Dic mihi, inquit, Hipposthenida quot numero esse
 putes, qui nobis secretæ huius actionis sint conscij.
 Ego aiebat, triginta non pauciores noui. Cur ergo,

*Redit ad hi-
 storiam ty-
 rannorum
 Thebis sub-
 latorum.*

dicebat Phyllidas, quæ in tanta multitudine omni-
 bus placuerunt, ea solus sustulisti atque impediisti,
 equite misso ad viros qui iam erant in itinere rever-
 ti iubens, neque hodie Thebas petere, cum quidem
 ad reditum plurima iis etiam casus commoda para-
 uisset. Hæc fato Phyllida, & omnibus nobis turbatis
 Charon acerbo admodum vultu in Hippothenidæ
 conversus, Pessime, inquit homo, quid fecisti nobis?
 Nihil mali, ait Hippothenidas: si asperitate verborum
 missa, sententiam hominis æqualis ætate, itidémque
 canos edentis pòderes. Nam si hoc nobis, Phyllida,
 * propositum est, ciuibus ostendere fortitudinem pe-
 riculis se obiiicientem, iramque vitæ contemtricem:
 multum adhuc superest diei, neque expectanda no-
 bis vespera: sed iam nunc arreptis gladiis eamus ad
 tyrannos, occidamus, occidamur, vitæ nostræ non
 parcamus. Si verò hæc quidem factu & perpeßu non
 sunt difficilia: Thebas autem liberare tot munitas
 hostilibus armis, & præsidium Spartanorum proflig-
 gare duobus aut tribus hominibus interfectis non
 est in procliui: (non enim tantum meri in conviui-
 um parauit Phyllidas, vt vniuersi c10 10 Archiæ sti
 patores eo se sint inebriaturi: & vt hunc interficia-
 mus, tamen sobrij per noctem excubias agent Her-
 mippidas & Arcissus) quorsum festinamus amicos 25
 & familiares in certissimam adducere perniciem? præ-
 fertim cum hostes non planè reditus eorū sint igna-
 ri. Cur enim Thespiensibus tertiam iam hunc diem
 mandatum est, vt sint in armis, expectentque Sparta-
 norum ducum iussa? Et Amphitheum audio hodie, 30
 vbi reversus fuerit domum Archias, interemtum iri,
 quæstione prius habita. Non videntur hæc vobis ma-
 gna signa esse detectæ aliquâ actionis nostræ? non
 præstat aliquantulam rei moram producere, dum nu-
 mina placantur? Etenim aruspices cum Cereri bo-
 uem immolassent, exta portendere magnum tumult- 35
 um ac periculum publicum pronunciauerunt. Et
 (quod

Ostentat.

(quod tibi, Charon, maximè animadvertèdum est,) heri Hypatodorus Erianthis F. è rure mihi factus comes, bonus alioqui vir & necessarius, sed nostri instituti omnino ignarus: Est tibi, aiebat, ô Hippoſthenida
5 tibi ita videtur, mone eum vt à periculo ſibi caueat, propter ſomnium meum valdè minax & abſurdum. præterita enim nocte per quietem ſum imaginatus
10 ipſius domum parturire, vt grauidæ ſolent: ipſum & amicos vnà anxios in orbem circùm adſistere & vota facere. domum verò mugire, & incôpoſitas quaſdam voces edere. tandem ignem copioſum & terribilem emicuiſſe è penetralibus eius, quo maior pars
15 vrbs accenſa fuerit, Cadmia ſolo fumo circumuenta, igni ad faſtigij ſuperficiem ſe non efferente. Hoc quidem, Charon, ille ſic mihi narrauit ſomnium. Ego & tū ſtatim perterritus ſum: & multo magis cūm
20 hodie audirem exſules in tuam domum diverſuros, anxie metuere cepi ne nobis ipſis magnum malū ſimus confeſturi, nullum hoſtibus memorabile, niſi quod eos conturbabimus. vrbe enim nobis attribuo, Cadmiam, vt eſt, illis. Hæc Theocritus inhibito Charone dicere aliquid adverſus Hippoſthenidam molientem interfatus: Mihi verò, inquit, nulla
25 res maiorem, Hippoſthenida, agendi fiduciam parauit (quanquam ſemper pro exſulibus ſacrificia addixerint) atque hoc ipſum ſomnium. ſiquidem in vrbe lumen copioſum & ſplendidum ex amica domo aſ
30 erupiſſe, fumo autem obſcuſcatum fuiſſe hoſtium receptaculum, qui nihil vnquam melius quàm lacrymas & trepidationem ſecum trahit. voces autem à nobis exiuiſſe obſcuras: vt etià ſi quis aliqua de voce nos accuſare velit: incerta duntaxat ſuſpicio ſimul & oriatur & diſſipetur. iam illud non perlitare,
35 ad rerum potientes pertinet, non ad rem publicam. Nondum finierat ſermonem Thocritus, cūm ego ad Hippoſthenidam: Quos, inquam, homines ad ex-

fules ablegasti. si enim non dudum hoc factum est;
 consequar eos. Et Hippothenidas: Haud scio, ait, an
 affecuturus hominem sis (verum enim vobis dicere
 opus habeo) equo vehentem qui Thebis sunt equo-
 rum optimo. notus nobis is est, Melonis aurigarum
 præfectus, & per Melonem totius conscius ab initio
 inde rei. Ego autem, qui iam hominem cōspexissem,
 Nōnne, inquam, Chlidonem dicis Hippothenida,
 qui superiore anno Iunonia solo equo vicit? Hunc
 ipsum, aiebat. Quis ergo, subieci, is est quem iam pri-
 dem ad atrij adstare ostiū, & in nos respicere video.
 Conversus Hippothenidas: Mehercle is est ille ipse
 Chlido, aiebat. Vah, ne quid grauius acciderit. Chli-
 do autē vbi sensit se à nobis animadverti, paulatim
 ab ostio cepit progredi. innuente verò Hippotheni-
 da, & coram omnibus rem exponere iubente: Noui,
 inquit, probissimè hos viros Hippothenida: & cum
 te neque domi neque in foro offendissem, huc rectà
 contendì, quòd hæc te esse coniicerem: ne quid vos
 eorum quæ acta sunt latèret. Nam cum tu mihi man-
 dasses, vt quanta omnino possem celeritate apud mō-
 tem exsulis occurrerem, domum me contuli, vt e-
 quum sumerem. petēti autem mihi frænum vxor nō
 habuit quod daret, diūque in cella commorata est
 quærens, & omnem sus deque vertens supellesti-
 lem. denique vbi satis diu mihi illud fuit, falsa est
 se frænum vicino commodatò dedisse, vesperi ab ei-
 us rogatam vxore. cumque ego indignarer, & male-
 dicta ingererem: conuersa ad diras imprecationes,
 malam itionem, malam reditionē mihi optauit, quæ
 omnia Dij, precor, in ipsam convertant. tādē cum
 iratus vsq; ad portas pervenissem, turba vicinorum
 & mulierum concurrēte, turpissimè re gesta ad vos
 ægrè perveni: quò alium ad illos emittendum sci-
 reris. ego enim in præsentia planè mihi non consto,
 & pessimè sum affectus. Nos verò subita inuasit mu-
 tatio. Paulo enim antè indignè ferentes impedimen-
 tum

Casus exem-
 plum.

tum actioni iniectum, tunc rursus ob articulum temporis tam celeriter appetentem & dilationis impatientem in anxietatem & metum fuimus coniecti.

Ego tamen Hipposthenidam comiter amplexus, bono esse animo iussi : quippe diis ipsis nos ad rem gerendam exhortantibus. Secundum hæc Phyllidas abiit, ut convuium appararet, inque id Archiam statim iniiceret : Charon, ut domum adornaret. Ego autem & Theocritus ad Simmiam rediimus, ut Epaminondam per occasionem alloqueremur. Illi verò iam processerant longè in tractanda quæstione non ignobili, sed quam paulo antè Galaxidorus & Phidolaus attigerant, disquirentes cuiusnam substantiæ aut facultatis fuisset genius ille qui Socratis dicitur.

15 Quæ ad Galaxidori argumentum responderit Simmias, non audiuius. Aiebat autem Simmias aliquando hac de re ipsum Socratem fuisse abs se interrogatum, sed nullum dedisse responsum : ideoque posthac nunquam quæsiuisse. Sæpe autem se inter-

*Rursum de
Socratis ge-
nio.*

20 fuisse, cum Socrates eos qui visum quoddam diuinum sibi oblatum dicerent, arrogantes iudicaret : iis verò animum adverteret, qui vocem aliquam se dicerent audiuisse, & de ea seriò percunctarentur. Itaque nobis, cum seorsim inter nos ista considerare-
25 mus subiit suspicari, Socratis genium non visum aliquod, sed vocis cuiusdam brutæ obseruationem esse, ad ipsum mira quadam ratione delatæ. sicut in somnis quoque vox non est, sed orationum quarundam opiniones concipientes putant se loquentes
30 audire. Verùm his quidem re vera ista perceptio somnium sit ob quietem & tranquillitatem corporis dum dormiunt : & animum ægrè habent meliori principio obtemperantem, ac defatigati tumultu perturbationum & occupatione, multiplici rerum
35 necessariarum, exaudire id quod significatur, iisq; mentem advertere nequeunt. Socratis autem mens pura & perturbationum vacua, paulumq; habens cum cor-

pore commercij necessitatis gratia, facile tangebatur, & ab eo quod accideret sic ut par erat mutabatur. Quod autem accidit, id non sonum, sed vocem genij sine sono fuisse probabile est, quæ ipsum intellectum eo quod significabat attingeret. Vox quidem ictui animi similis est, nobis per aures orationem vi penetrantem recipientibus dum colloquimur. Præstantioris verò naturæ mens animum idoneum ducit attingens eo quod intelligitur, neque ad hoc ictu opus habet. animus concedit ei intendenti aut laxanti appetitiones, non vi ob perturbationes animi reluctantes, sed quæ faciliè tanquam habena circumagantur. Neque mirum hoc haberi debet, cum videamus magnas onerarias naues exiguis clavis circumduci: & rotâ figuli summa manu leuiter tactam pulcrè in gyrum volui. quæ quanquā anima carent, tamen ad cursum aptè facta, ob leuitatem mouenti concedunt impulsione facta. Animus autem hominis innumeris appetitionibus quasi rudentibus constrictus, longè est quàm vllum aliud instrumentum versatilius, faciliusque momento ab eo quod intellexit impellitur si quis ratione tangat. Hinc enim in mentem principia affectionum & appetitionum proficiscuntur: eaque exagitata, trahunt intenduntque hominem. Quo loco maximè perspicitur, quantam vim conceptus intellectus habeat. Ossa quippe sensus expertia, & nerui, ac carnes humorum plenæ, grauiusque moles corporis ex his compacta quiescens ac iacens: simul atque animus sobrie ictus appetitiones in se exciet, tota surgens contentis viribus, omnibusque membris veluti alata fertur ad agendum. Neque non, aut adeò difficulter potest cerni modus motionis istius atque intentionis & excitationis, quo animus intelligens aliquid, appetitionibus suis corpus secum trahit. Sed quando admodum sine voce ratio mente concepta nullo negotio mouet: sic puto non difficulter à mente præstantiori foris attingente in-

se intellectum nostrum cieri : quatenus rationi cum
 ratione cōtactus est, vt lumini cū resplendentia. Re-
 uera enim animorū nostrorum sensū invicem per vo-
 ces tanquā in tenebris palpantes cognoscimus. Ge-
 5 niorum cogitationes lucem habent, affulgētque i-
 doneis, nihil opus habētes verbis aut vocabulis: qui
 bus invicem vtuntur homines vt tesseris & imagini
 bus animoceptorū : ipsa hæc non percipiunt, ni-
 si quibus peculiaris quidam adest & diuinus, vt dixi,
 10 splendor. Iam quod in voce fit, est quatenus fidē de-
 rogantibus persuaderi possit. Aer nimirum sonis ar-
 ticularis informatus, totūsq; in vocem mutatus, no-
 tionem mentis ad animū audientis perfert. vt mira-
 ri dignum sit, si hac ratione etiam præstantioris men-
 15 tis conceptu aer ob facilitatem patiendi conversus,
 diuinis & singularib. viris orationē mentis intrō an-
 nunciet. Sicut enim contorū ictus scutis æreis impa-
 cti exaudiuntur ob resonantiā, cū ē profundo elati
 accidunt: reliqui ictus obscure transeunt & fallunt.
 20 sic geniorum orationes feruntur per omnia, in solis
 tamen resonant tranquillis & perturbationū vacuis
 animis: quos homines iam sacros & diuinos nuncu-
 pamus. Cæterum pleriq; putāt geniū dormienti ho-
 mini diuinum aliquid inspirare: mirum & incredibi-
 25 le eis videtur, vigilantib. etiam ac mente sibi constā-
 tibus tales motus cōtingere. quod perinde est, ac si
 quis musicum putet lyra remissos habēti neruos v-
 tentem, si ea cōcinnetur atq; suis tonis cōponatur,
 non vsurum. Causam scilicet hi non perspicuūt, ani-
 30 mi sui tumultus & incōcinnitatem. quorum vacuus
 fuit socius noster Socrates : quod patri de puero eo
 etiamnum datū oraculum prædixit. mandabat enim
 patri, vt sineret eū agere quidquid in mentē venis-
 set, & neq; vim faceret, neq; aliō abduceret, sed libe-
 35 ram pueri appetitionē ferri pateretur: ac pro eo vo-
 ta faceret Ioui Forensi & Musis, de cætero in Socra-
 tem nihil curiosē inquireret. nimirū qui in se ducem

*Oraculum
de Socrate.*

vitæ haberet sexcētis magistris & pēdagogis pręstā-
 tem. Atq; hic quidē meus, Phidelæ viuo ac mortuo
 Socrate de genio eius fuit sensus, spretis omnibus,
 sternutationibus, aliis talib. rebus. Quæ aut Timar-
 chum Chæronensem audiuius hac de re differere,
 haud scio an pro fabulis habituri sitis, præstetq; ea
 reticere. Nequaquā, inquit Theocritus, sed narra-
 isthæc. nā vt non planissimē, alicubi tamen etiā fabu-
 læ veritatē attingunt. Prius tamen quis ille fuerit Ti-
 marchus expedi: nō enim noui hominē. Cōsentaneū¹⁰
 est, aiebat Simmias, mi Theocrite. Admodū enim a-
 dolescens à Socrate periit vt sepeliretur iuxta Lam-
 proclē Socratis F. paucis antē dieb. mortuū, amicū
 & æqualē suū. Is ergo cupiens Socratis genius quā
 vim haberet cognoscere, vtpote iuuenis generosa¹⁷
 indole, & qui recens philosophiā gustauisset: re me-
 cum & cum Cebete tantū cōmunicata, in oraculū
 Trophonij descendit, ritē peractis omnib. cūmq; dū
 as noctes & vnum diē ibi exegisset, iam plerisq; actū
 de eo esse putantibus, & familiarib. eum deploranti.²⁰
 bus, manē admodū hilaris rediit. deūmq; cōpreca-
 tus, vt primū turbam euasit, nobis mira multa nar-
 rauit visa sibi & audita. Aiebat se, cū descendisset in
 oraculum, initiō in magnas incidisse tenebras: votis
 deinde factis diu iacuisse, non satis sentientē vigila-²⁵
 rēne an somniaret. visum autem sibi caput strepitu
 vnā accidente percussū fuisse, & futuris invicē di-
 scedentibus animū exiuisse. Qui (verba ipsius refe-
 ro) simul atq; recedens, aeri pellucido & puro per-
 mixtus fuit, idq; lubens, tūc primū longo pōst tē-³⁰
 pore sibi respirare est visus, hactenus oppressus: ma-
 iorq; pristino factus fuit, instar veli à vento inflati.
 Audiui deinde obscurē quendam strepitū supra ca-
 put circumagitatū, & suauē emittentem vocē. Suspi-
 ciens aut, terram nusquā vidi, sed insulas splenden-³⁵
 tes molli igni, mutantes aliū ex alio colorem, vnde
 variē quasi tingeretur lumen istis mutationibus. Vi-
 sæ sunt

*Narratio
 fabulæ Ti-
 marchi.*

5 sœ sunt mihi insulæ numero infinitæ, magnitudine
 immodica, non æquales omnes inter se, sed similiter
 rotundas. His putabam in orbem circumvectis, sub-
 strepere ætherem. nam leuitati motus respondebat
 10 vocis illius lenitas, ex omnib. concinnatæ. Per medi-
 as insulas mare aut palus diffundebatur, coloribus
 glauco admixtis refulgens: Insularū pauca per fre-
 tum enabant, & trans paludē efferebantur: aliæ mul-
 15 tæ * attrahebantur * ferè subſidentibus. Ma-
 ris profunditas quibusdam in locis versus Austrum
 magna: alibi stagna & breuia erant. passim etiam ef-
 fundebatur & recedebat nō magis æstibus. color ali-
 bi sincerus & marinus, alibi cōfusus & palustris. In-
 20 sulæ simul etiā traicientes impetu fluctuū reverte-
 bantur: neq; motus earū finis ad principium redibat,
 neq; circulum conficiebant, sed cōuersione sua pau-
 latim loco excedentes gyrum in se nō redeuntē tra-
 25 hebant. Harum ad medium maximè ambientis in-
 clinatū erat mare, paulo minus octaua Vniuersi par-
 te, vt mihi (aiebat) videbatur. Habet aut̃ duos aper-
 tos meatus, quibus aduersi fluuij ignis irrupentis
 excipiuntur: quo igni magna pars glauci coloris in
 30 albedinem vitiatur. Hoc mihi spectaculum fuit iucū-
 dum. Deorsum autem intuenti, apparuit hiatus in-
 gēs teres, vel vt exciso globo, terribilis valdē & pro-
 fundus, & plenus tenebrarū non quiescentium, sed
 35 subinde conturbatarū & exæstuantīū. Hinc exaudie-
 bantur infiniti rugitus & gemitus animalīū, vagitus
 infantium, mixti virorū & mulierū eiulatus, omnis
 generis soni & tumultus eminus è profūdo sursum
 obtusē elati: quibus haud mediocriter fui perterri-
 tus. Procedente tempore quidam à me nō cōspectus
 dixit mihi, O Timarche, quid cupis cognoscere? Om-
 40 nia, inquam ego: quid enim non est admirabile.
 Tum ille: Ad nos quidem, inquit, superiorum isto-
 rum pars exigua pertinet: sunt enim aliorum deorū.
 Proserpinæ autem portionem, quam nos administra-

mus, vnā de quatuor, vt Styx eas discernit, licet tibi si vis contemplari. Cūque interrogāsem quidnam Styx eſſet, Reſpondit viam eſſe ad Inferos, quę progreditur in contrarium, vertice lucem ſcindens, & (vt vides) ex Orco ſuſum tendens, quā lumen attingens, vltimā portionem vniuerſarum rerū determinat. Sunt autem, dicebat, quatuor partes. prima vitę, motus ſecūda, tertia ortus, interitus quarta. Colligat autem primā cū ſecunda, Vnitas, ſecundū id quod viſum fugit: ſecundā cum tertia Mens ſecundum Solem: tertiā cum quarta, Natura ſecundum Lunam. Singulis harum compagum aſſidet Parca Neceſſitatis filia, clauem tenens: primę Atropos, ſecundę Clotho, tertię Lacheſis, circa quā flexus eſt originis rerum. Nam reliquę ſanē inſulę deos habent: Luna, quę eſt geniorum in terra degētium, Stygem eſſugit paululū ſublimiūſ elata: ſemel ab ea occupatur in ſecundis menſuris CLXXVII. Itaq; Styge appetente ad Lunam, animę vociferantur prę metu. Multas enim Pluto rapit delabētes: alias Luna adnatantes ſuſum evehit, quibus in tempus naſcendi interitus incidit. Exceptis quę ſcleribus ſunt pollutę. has enim fulminās & mugiens horrendum, non ſinit appropinquare: ſed ſuam lamentantes exitium, inde prolapſę deorſum feruntur ruſum ad aliū ortum, vt vides. Atqui nihil video, aiebam, quā multas ſtellas circa hiatum agitari, aliasque in eum demergentes, alias ſuſum tendētes. Ipſos ergo, inquit ille, genios videns ignoras. res enim ita habet. Omnis anima mentis eſt particeps. neq; rationis expers in homine aliquid eſt, niſi quantum carni permixta anima & perturbationibus mutata voluptatibus & doloribus ad brutā deſciſcit naturā. Non omnis autem anima eodem modo miſcetur. Nam alię totę in corpora ſe demergunt, prorſumque in vitā perturbationibus corrumpuntur. Alię verō interdum ſe emergunt, & foras relinquunt

quant purissimam partem, non planè subsidentem
in corpus, sed veluti in superficie nauigans capite
hominem quæ tangat: eique veluti in profundum
demerso supra verticem suspensa & recta manet ani-
3 ma, quatenus menti parens non vincitur à corporis *
affectibus. Ergo id quod quasi demersum in homi-
ne fertur, anima dicitur. Quod autem ab interitu
immune est, plerique mentem vocantes intra ipsos
esse opinantur: quasi in speculis sint ea, quæ in iis re
10 splendent. qui rectè intelligunt, ij foris esse sentiunt,
geniùmque appellant. Proinde cum cernis stellas
quæ extingui videntur, animas intellige quæ totæ
in corpora se abdunt. rursus verò emicantes efful-
15 gentesque sursum, caliginem quandam & tenebras
veluti cœnum excutientes: eas scito, quæ à morte è
corporibus huc redeunt. quæ supernè differuntur,
genij sunt hominum, quos sapientes dicunt. Cona-
re autem vniuscuiuslibet vinculum quo cum anima
cōstringitur perspicere. His ego auditis, accuratiùs
20 spectavi stellas alias magis, minùs alias fluctuantes:
quo modo in mari videmus differri hinc inde sube-
ris taleas quibus retia indicantur. alias fufis cōglome-
ratis similes motu agitari inæquabili & conturbato,
neque posse eum in recta constituere linea. Tum
25 vox ista dixit: Quæ recto & ordinato motu ferun-
tur stellæ, eas ob bonam educationem & conveniēs
alimentum corporum, animis vti obsequentibus,
& quorum bruta facultas non sit planè terrestris
& cœnosa. Quæ verò sus deque crebrò inæqua-
30 liter & conturbatè vergunt, velut ruptis vinculis
palpitantes: eas conflictari cum refractariis & indo-
mitis ob pravam institutionem ingeniis. & aliquan-
do vincere, & ad dextrum redigere ea latus: inter-
dum flecti perturbationibus, & ad peccandi societa-
35 tem pertrahi: rursus deinde eniti. nam copulam, vel
vti frænum brutæ parti animæ iniectum, quando re-
trahit, pœnitentiam peccatis inducere & volupta-

tibus iniustis atque intemperantibus. hanc esse do-
 lorem istumque animæ à principe parte illatum re-
 frænante animam, donec ita castigata obtemperare
 discat, & cicurata pecudis instar absque ictu & do-
 lore sentiat se tesseri argutis signisque à genio du-
 ci. Atque hæc quidem, aiebat vox illa, serò & tar-
 dè ducuntur, constituunturque in statu ipsas decen-
 te. Ex obsequentibus autem istis & menti vltro pa-
 rentibus ab ortu & initio genij sui, sunt diuinæ illæ
 & cum numinibus colloquentes animæ. Qualis
 fuit * Hermodori, Clazomenij anima: quam
 audiuiisti nimirum corpore omnino deserto noctes
 diésque; multa peruagatam loca, rursus in corpus re-
 diisse, cum præsens multis in longinquo dictis ac fa-
 ctis intervenisset: donec inimici corpus animæ va-
 cuum prodente vxore nacti domi combusserunt.
 Hoc quidem verum non est. non enim egressa est è
 corpore anima: sed identidem concedens & laxans
 genio compagem, circumcursionem admisit, vt
 is multa foris audita ac visa intrò annunciaret. Qui
 verò dormientis corpus cremauerunt, etiamnum in
 tartaro supplicium pendunt. Verùm hæc tu, ado-
 lescens, tertio post mense plenius scies. nunc abi.
 Ego autem voce finiente, aiebat Timarchus, con-
 vertens me videre volui quis loqueretur. sed de-
 nuò graui capitis dolore correptus tãquam vi com-
 pressi, nihil sentire, nihil intelligere eorum quæ cir-
 ca me erant potui. deinde paulatim ad me rediens,
 vidi me in antro Trophonij apud introitum, vbi ini-
 tiò procubueram, iacere. Atque hæc est Timar-
 chi fabula. Qui cum Athenas venisset, & tertio men-
 se post auditam vocem mortuus esset: Socrates, cum
 admiratione ducti rem ei narraremus, increpauit
 nos, quòd non viuo Timarcho hoc fecissemus: per
 enim libenter se auditurum ista, & diligentius exa-
 minaturum fuisse. Habes Theocrite expositam fa-
 bulam. Sed vide, an non hospes quoque nobis ex-
 hortan-

*Hermoti-
mus est a-
liis.*

hortandus sit ad hanc quæstionem tractandam. est enim omnino diuinis conueniens viris. Quid, aiebat Theanor? Epaminondas suam sententiam non profert, eadem institutus disciplina? Tum pater respondens: Tale, inquit, est eius ingenium, taciturnum, & cautè ad loquendum se dans, audiendo & discendo inextenuabile. itaque etiam Spintharus Tarentipus, cum eo hæc non exiguum versatus tempus frequenter dicebat, In neminem se hominem suæ ætatis incidisse qui & plura nosset, & pauciora loqueretur. Itaq; tu quæ sentis hac de re ediffere. Ibi Theanor ita dixit: Timarcheam quidem narrationem, tamquam sacram & inuolabilem, aio dedicandam esse numini. Miror autem si futuri sint qui à Simmia dictis fidem denegent: & cum olores, dracones, canes, equos sacros nomenclent, homines diuinos esse ac diis caros inficientur. cum quidem deum non auium, sed hominum amatorem censeant. Enimverò sicut vir equorum studiosus, non omnibus eandem equis curam impendit: sed aliquem semper optimū eximium habens seorsim exercet atque alit, & maiore quàm ceteros amore prosequitur. sic dii de nobis optimos veluti è grege notatos aliquos, peculiari dignantur institutione: non frænis aut habenis, sed doctrina & tesseris dirigentes: quarum vulgus & gregarij prorsus imperiti sint. Nam neque canum plerique, indicia vestigiorum, neque equorum, artis equestris signa intelligunt: sed qui didicerunt, quouis sibilo aut plausu percipiunt quid iubeantur, ac faciliè officium peragunt. Videtur autem mihi Homerus quoque hanc nostri generis differentiam, quam dico, habuisse cognitam. Nam vatum alios augures, alios sacerdotes nominans, quosdam facit qui ipsorum deorum colloquia intelligant, itaque futura prædicant.

*Istuc consilium Phæbo, glaucoq; Minervæ
Arridens, Helenus persensit mente sagaci.* &

Q q q iiii

*Epaminon
de laus.*

Iliad. ii. 44

Ibid. 53.

Namque meas talis superum uox uenit ad aures.

Sicvt enim regum & imperatorum sententiam exte-
 ri percipiunt è facibus quibusdam ardentibus, præ-
 conibus, tubis: quâ fidis & familiaribus ij coram ex-
 ponunt. sic numen paucos per se, idq; raro, compel-
 lat: plerisque signa suggerit, è quibus signis diuina-
 tio est confecta. Nam dij paucorum hominum vi-
 tã exornant, quos summè beatos & verè diuinos red-
 dere volunt. Animi autem ortu liberati, & vacantes
 postmodo à corpore, vt liberi prorsus emissi, genij
 sunt, curam hominum gerentes, vt ait Hesiodus. Et
 sicvt athletæ senectute eis vacationem artis largita,
 non omne tamen protinus abiciunt studium & cu-
 ram corporis: sed delectantur cùm alios exerceri
 vident, exhortantur, iisque præstò adfunt. ita con-
 fectis vitæ ærumnis animi ob præstantiam in genios
 versi, non planè despiciunt res humanas, hominũ-
 que rationes & studia: sed propicij iis qui eundem
 finem affectant, adiuuant eorum conatus: incitantes
 & provehentes, cùm eos vident propinqua spe con-
 tendere ad finem, eũque iam attingere. Non e-
 nim quosvis genius arripit. Sed sicvt de iis qui na-
 tant in mari, eos qui in alto adhuc ferũtur & procul
 à terra absunt, in terra stantes duntaxat spectant: li-
 tori autem appropinquantibus iam aucurrentes &
 in aquam descendentes manu simul & voce succur-
 runt, eosque eripiunt. ita, amicè genius solet nos iam
 obrutos à rebus, & multa corpora tanquam vehi-
 cula mutantes, ipsos eluctari & tolerare, propria ex-
 pertos virtute seruare, & ad portum pervenire. Quę
 verò per innumeros ortus ærumnis exactis grauib.
 anima, iã bene & alacriter circuitione absoluta, ad ip-
 sum exitũ laborat & periclitatur multo cū sudore
 enitens sursum: huic quin familiaris eius genius opi-
 tuletur, nō invidet deus, sed volentẽ finit. studet aut
 alius aliã seruare exhortãdo: & audit illa ob propin-
 quita-

quitatē, ac feruatur: non obtēperans autē, discedente
 genio, miserē agit. His ita dictis Epaminōdas in me
 inuens, Tibi quidē, inquit, Caphisia tempus adest
 iam in gymnasium eundi, neq; destituendi familia-
 5 res. nos Theanorem curabimus, & vbi visum fuerit
 concilium dimittemus. Tum ego: agentur, inquam,
 ista. sed parumper me prēsentē & Galaxidoro tecum
 colloqui cupit hic noster Theocritus. Colloquan-
 10 tur, inquit, bona fortuna. simulq; surgens ad anfra-
 ctum porticus prācessit. nōsq; circumfusi cepimus
 eum ad societatem facinoris exhortari. Ille autem &
 probē sibi notū diem reditui exsulum destinātū aie-
 bat, & cum Gorgida amicis esse ad opportunitatem
 15 vsurpandam omnia composita. se autem nolle quen-
 quam ciuium indicta causā occidere, non graui vr-
 gente necessitate: prāterea etiam ad multitudinem
 Thebanorum esse hoc vtile, inueniri quosdam faci-
 noris innocentes: qui eo facilius citra suspicionem
 20 persuadere optima deinde possint. Hac sententia
 probata, frater ad Simmiam se recepit. Nos in gy-
 mnasium degressi amicos convenimus * atq; cum
 vno post alterum concertans, alia quāsiuit, alia com-
 posuit ad rem gerendam pertinētia. Vidimus etiam
 Archiam & Philippum vnctos ad cēnā abire. Me-
 25 tuens enim Phyllidas ne ante cēnam Amphitheum
 tyranni interficerent, statim atque deducto Lyfano
 rida rediit, Archiam salutans, & de muliere quam is
 concupiscebatur spem iniiciens, eam isthuc venturā,
 30 persuasit vt cum suarum libidinū sociis animo ocio-
 so obsequeretur. Sub vesperam iam frigus se inten-
 dit vento oborto. ideóque plerisque maturius do-
 mum se conferentibus, nos Damoclidam, Pelopi-
 dam, & Theopompū obuij facti ad nos recepimus,
 alij alios. nam statim trajecto Cithærone divulse-
 35 rant sese, & tēpestas hoc eis cōferebat, vt facie quif-
 que velata citra metum per urbem incederit. qui-
 busdam etiam per portas intrātibus fulgur à dextra

*Historia cæ-
 sorum The-
 bis tyranno-
 rum.*

sine tonitru affulsit: quod videbatur securitatē por-
 tendere, ac gloriam & splendorem facinus illustre
 sine periculo confecturis. Cū omnes iam in domo
 Charonis essemus, numero duodequingenta, iā
 Theocrito in quodam conclauī seorsim hostiam ma-
 ctante: fores vehementius concrepuerunt. venitq;
 mox quidā nuncians duos Archiæ apparitores pul-
 sare ostiā, festinanter ad Charonē missos, qui ape-
 riri iuberent, indignarenturq; id non esse actum
 factum. Turbatus hæc Charon, aperiri illis statim 10
 iussit: ipse coronatus eis occurrens, tanquam qui sa-
 crificasset & potaret, quæsiuit ex apparitoribus, quid
 vellent. alter eorum respondit, Missos se ab Archia
 & Philippo, ipsum quam celerrimē ad se venire iu-
 bentibus. cūque interrogaret, cur ita serio ipsum 15
 hoc tempore accerserent: Nihil, inquit apparitor,
 nobis præterea notum est. Sed quid renunciabimus
 eis? Nimirum, aiebat Charon, me posita corona &
 veste sumta vos subsecuturū. nam si nunc vobiscum
 eam, quosdam turbabo, qui me captum duci puta- 20
 bunt. Sic ergo, dicebant, facito. nam & nos oportet
 custodibus vr̄bis mandatū aliquod magistratus ad-
 ferre. Cū hi abiissent, & ad nos Charon esset in-
 gressus, hæcque significasset: perterriti omnes sunt,
 indicium rei delatum esse putantes. & plerisque su- 25
 spectus erat Hippothenidas, quasi qui conatus re-
 ditum exfulum opera Chlidonis impedire, infecta
 hac re & periculi iam tempore imminente indicium
 conspirationis detulisset præ metu. atq; hoc fiebat
 probabile, cū in Charonis domū se cum aliis non 30
 contulisset, totūsq; videretur improbus & desertor.
 Nos tamen vniuersi Charonē censuimus ire debe-
 re, & vocantibus magistratibus obtemperare. Cha-
 ron autem filium accersens, pulcerrimum ô Arche-
 dame Thebanorum, & in gymnasiis laborum stu- 35
 diosissimum, annos natū fere quindecim, sed æqua-
 libus robore & magnitudine multo anteuntē: Hic,
 inquit,

*Fortis in pa-
 triā amor.*

inquit, amici vnicus meus est filius, &, quod nostis
 carus. hūc ego vobis trado, vósq; per deos omnes,
 omnes genios obtestor, si quid mala fide vobiscum
 agere me sentietis, vt eum nulla habita nostrūm ra-
 5 tione interficiatis. vos autem porrò aduersus even-
 tum vosmet parate viri, neq; cōmittite vt à pessimis
 hominib. corpora vestra interficiantur re parum vi-
 riliter & sine decore gesta: sed vlciscimini hostes, in-
 victósq; animos patriæ seruate. Ista locuto Charo-
 10 ne, magnitudinem quidem animi & probitatem ho-
 minis admirati sumus: sed quòd suspectum se nobis
 putabat, iniquè tulimus, atq; abducere filium iussi-
 mus. omnino autē, dicebat Pelopidas, nō bono vsus
 consilio videre nobis Charon, qui non aliam in do-
 15 mum transtuleris filium. quid enim attinet eum hæc
 vnā nobiscum depræhensum periclitari? atque a-
 deò etiamnum ablegandus est, vt si quid nobis ad-
 uersi contingat, generosus vindex in tyrannos clām
 educetur. Minimè gentium, aiebat Charon. sed hīc
 20 manebit, & vnā vobiscum in discrimine versabitur.
 nam ne hunc quidē expedit in potestatem hostium
 pervenire. Tu verò, fili, etiam ante ætatem degusta-
 certamina necessaria, & cum multis bonisq; ciuib.
 pro libertate & virtute periculum adi. Multum qui-
 25 dem adhuc spei supereſt, ac fortasse aliquis nos deus
 respicit. decertantes pro iusticia. Hæc Archedame,
 verba hominis lacrymas multis excusserunt. Ipse ni-
 hil lacrymans, nihil emollitus, tradito in manus Pe-
 lopidæ filio, per fores exhibat, dextram vniciq; no-
 30 strūm iniiciens, & cohortans ad fiduciam. Magis
 etiam pueri ipsius admiratus fuisse alacritatem &
 confidentiā aduersus periculum, Neoptolemi æmu-
 lam. non enim expalluit, non pavit: sed gladium Pe-
 lopidæ extraxit atque contemplatus est. Interim ad
 35 nos venit Diotonus Cephisodori amicus gladium
 gestans, & lorica ferream indutus. qui cum au-
 diret Charonem ad Archiam esse vocatum, culpa-

bat nostram cunctationem, instigabátq; vt ad e-
 iremus. fore enim, vt ante verteremus eos subito ir-
 ruentes: aut si res secus caderet, præstare sub dio
 congregi cum hostibus incompòsitis & palantibus,
 quàm in domuncula in clusos manere, donec apum
 examinis instar ab hostibus eximeremur. Sed &
 Theocritus vates instabat, quòd ei sacra salutaria,
 pulcra, & securitatem spondentia evenissent. Cùm
 iam nos armaremus & componeremus, redit Cha-
 ron hilari vultu, ac renidens, & in nos intuens: Bo-
 no, inquit, este animo: res periculo caret, & succe-
 dit probè. Archias enim & Philippus vt audiuerunt
 me vocatum adesse, iam vino graues, & animis iu-
 xtà ac corporibus dissolutis, agrè surgentes foras
 ad ostium processerunt. Hæc cùm dixisset Archias,
 Audimus ô Charon exfules in urbem subrepisse,
 inq; ea occultari: Ego non leuiter perturbatus, Vbi-
 nam, inquam, esse, & qui dicuntur? tum Archias, Igno-
 ramus, ait, ideòq; te venire iussimus, si quid tu for-
 tasse certiùs inaudiuisses. Ego parumper veluti con-
 sternatus animum recolligens, rumorem ratiocina-
 tus sum esse hoc indicium, nihil certi, neq; rem ab vl-
 lo consciorum elatam: non enim domum eos igno-
 raturos fuisse, si quis rem compertam detulisset: sed
 aliàs suspicionem aut obscurũ rumorem urbem per-
 vagatum ad eos pervenisse. Dixi ergo Archia: Vi-
 uente quidem Androclida sæpenumerò memini ta-
 les rumores inanes & falsos sermones nobis obtur-
 basse. nunc autem nihil tale audiui Archia. tamen, si
 iubes, inquiram, ac si quid dignum cura compere-
 ro, nõ patiar id à vobis ignorari. Planè, aiebat Phyl-
 lidas, nihil ô Charon hac de re nõ vestigatum & in-
 quisitum relinque. quid enim obstat, quin nihil con-
 temnamus, sed omnia caueamus & obseruemus? ex-
 pedit prudentes esse & tutos. simúlq; Archiam ap-
 prehensum in conclaue vbi potabant reduxit. Pro-
 inde viri ne cessemus, sed deos cóprecati exeamus.

Hæc

Hæc locuto Charone, diis vota fecimus, & invicem nos cohortati sumus. Hora erat ea, qua maximè homines cœnæ vacant: & ventus sese intendens niuem tenuis pluviæ guttulis permixtam edebat: itaq; magna solitudo passim erat nobis per vicos euntibus.

5 Qui in Leontidam & Hypatem (horum enim ædes erant vicinæ) mittebantur, tunicati ibant, nihil armorum præter gladios secum gerentes. erant in his Damoclidas, Pelopidas, & Cephisodorus. Charon

10 autem, Melon, & qui cum iis adorturi Archiam erāt, semithoraces induti, coronas gestabant densas abiegnas alij, alij piceas: quidā & muliebrib. induti amictulis, & ebrios simulantes qui cū mulieribus comestatum irent. At enim Fortuna maligna, Archedame,

15 hostium molliciem & ignorantiam nostræ exæquās audaciæ atque industriæ, actionemque nostram ludi in morē scenici iam inde ab initio periculosis varians accidentibus, in ipsum rei gerendæ articulum præcipit & summo cum discrimine coniunctū nostro casum intulit. Cū enim Charon ab Archia &

20 Philippo domum reversus nos ad facinus instrueret: ecce tibi venit Athenis epistola ab Archia sacerdote ad Archiam tyrannum amicum (vt apparet) hospitēq; eius, reditum exsulum, & insidias, & domū

25 quam subiissent, & nomina adiutorum nunciās. Sed Archias iā vino fractus, & mulierum exspectatione dementatus, acceptam epistolam, cū tabellarius de rebus seriis scriptam diceret, In crastinum ergo feria inquires, pulvinari subiecit, populūque poposcit, & infundere iussit: crebrò interim Phyllidā

30 ad fores mittens speculatū an mulieres accederent. Hac spe conviviū producente, supervenimus nos, & rectā per famulos perrumpentes ad virorum conclave accessimus, paululūq; ad fores substitimus,

35 singulos accumbentium contemplantes. Cæterū coronarum & vestium conspectus decipiens adversarios, silentium fecit. Vt verò primus Melon per

medium sese intulit manu capulo ensis admota: Cabirichus fabarum sorte archon (magistratus id genus) creatus, prætereuntem brachio apprehendit, & exclamauit, Nónne hic est Melon, Phyllida? Huius itaque Melo excussit manum, strictoque gladio in Archiam ægrè assurgentem irruens, non antè finem ferendi fecit quàm necauit. Philippum Charon in collum vulnerauit: & poculis adiacentibus se defendere aggressum, Lysitheus à lecto in terrà deturbans interfecit. Nos autem Cabirichum demigabamus, orantes ne tyrannis vellet opitulari, sed patriæ deliberandæ adiumento esse, homo sacer, & diis propter eam cōsecratus. cū autem ob merum non faciliè in mentem ei veniret quid vtile esset, & dubius animi surgeret perturbatusque, atque hastæ (quam pro more gerunt semper apud nos archontes) cuspidem obiiceret: ego mediam arripui & supra caput eleuaui, clamans vt dimitteret suæq; salutis consuleret, aliàs percussus iri. Theopompus autem à dextra adstans, gladio eum ferit. & Hæc, inquit, iace cum iis, quibus adulatus es: non enim tu liberatis Thebis coronam geres, neque porrò diis sacrificabis, à quibus patriæ sæpenumerò mala es imprecatus pro hostibus vota faciens. Occiso Cabiricho Theocritus, qui vnà nobiscum aderat, sacrâ hastam statim è cæde rapuit: famulorum paucos resistere aggressos nos interfecimus: eos qui se continebant, in cōclauē inclusimus, quod nollemus eos dilapsos rem actam enunciare antequam sciremus an reliquis etiam sociis res successisset. Ii verò sic egerunt. Pulsauere qui erant cum Pelopida ianuâ Leontidæ, ad quam tacitè accefferant: & famulo qui exau diuerat eos dixerunt, venire se Athenis, Leontidæ litteras à Callistrato adferentes. is vbi renunciavit, iussusq; aperire amouit repagulum, paululumq; fores aperuit: confertim irruerunt, subuersoq; homine per aulam ad cubile accurrerunt. Leontidas verò con-

rō confestim id quod res erat suspicatus, stricto
 pugione erupit ad vim profligandam: vir sanè in-
 iustus & tyrannicus, sed animi corporisq; robore
 præditus. Non tamen sensit sibi lucernam esse sub-
 5 vertendam, & per tenebras cum irruentibus depu-
 guandum. itaque in luce à nobis conspectus, simul
 atque fores aperuit, Cephisodorum in ilia ferit,
 moxq; cum Pelopida congressus, seruos magno
 clamore invocat. Hos autem Samidas & qui cum i-
 10 pso erant represserunt, non ausos manum conferere
 cum nobilissimis & fortissimis ciuium. Digladiaba-
 tur in ianua cubilis cum Leontida Pelopidas acriter,
 quæ arcta erat, & iacebat in medio Cephisodo-
 rus animam agens, ita vt reliqui opem ferre Pelopi-
 15 dæ nō possent. tandem noster in caput accepto non
 magno vulnere, multis illatis deiecit Leontidam,
 supraq; calentē etiānum Cephisodorū iugulauit. vi-
 dit enim cadere hostem Cephisodorus, & Pelopidæ
 dextrā iniecit, reliquisq; consalutatis placidè simul
 20 exspirauit. Hoc confecto ad Hypaten contendunt,
 foribusque eodem ipsis pacto apertis, Hypaten
 per tectum quoddam ad vicinos fugientem obtrun-
 cant. Inde ad nos properant, forisq; apud Polysty-
 lum cōveniunt. Hæc mutuò dicta salute de reb. col-
 25 locuti, ad carcerē contendimus. Tum Phyllidas car-
 ceris præfectū evocans, Archias, inquit, & Philippus
 iubent te continuò Amphitheatrum ad ipsos ducere.
 Ille verò & temporis absurditatem considerans, &
 Phyllidam parum compositè loqui animadvertens,
 30 utpote adhuc calentem à certamine & æstuantem,
 suspicatus fraudem: Quando, inquit, ô Phyllida
 polemarchi hoc temporis ad se captiuum vocaue-
 runt? quando per te? quam adfers tesseram? Lo-
 quentis adhuc latus Phyllidas conto equestri, quō
 35 gerebat, traiecit, improbumq; hominem prostra-
 uit: quem etiā interdiu calcauerunt & conspuerunt
 haud paucæ mulieres. Nos foribus carceris

diffilis nominatim evocauimus, primum Amphitheum, deinde reliquos, ut quisque cuique notus aut necessarius erat, captiuos. qui voce agnita læti è stratis in quibus humi procumbebant se proripuerunt, catenas secum trahentes. quibus verò pedes in ligno 5 erant inclusi, ij manus intendentes obsecrabant ne relinquerentur. His solutis, iam multi in vicinia habitantium accurrebāt, sentientes quid actum esset, & gaudentes. Mulieres quoque, ut quæque è suis audiuit, non seruato Boetico more vnā ad aliam excurrerunt, & quid rei esset ex obuiis quæsiuerunt: aliæ patres aut maritos suos reperientes, secutæ sunt. Neque prohibebat quisquam. magnum enim apud obvios momentum faciebat earum misericordia, lacrymæ, & obsecrationes castarum mulierum. 15 Hoc modo rebus habentibus, ego audiens Epaminondam & Gorgidam iam cum amicis congregari ad Mineruæ, ad eos me contuli. Veniebant autē multi confertim & boni ciues, ac subinde plures cōfluebant. Itaque cū illis ordine singula uti gesta erant 20 narraui, hortatūque sum ut in forum progressi patrię opitularētur: simul omnes ciues ad libertatem publico præconio vocauimus. Turbæ cōeunti arma suppeditabant cū ædes omnis generis spoliolorum plenæ, tum tabernæ fabrorum gladiariorum viciniæ. 25 Venit etiam Hipposthenidas cum amicis & seruis, adscitis qui tum fortè ad Herculis festum advenierant Thebas tubicinibus. Statim verò alij è foro signum cecinerunt, alij aliunde, vndique adversariis terrorem obiicientes. ita ut omnibus desistentibus, 30 alij etiam fumum edentes * ad Cadmiā fugerunt, secum trahentes etiam eos qui meliores dicuntur, solitos circa arcē & * pernoctare. Qui arcē tenebant, his incompositè & trepidè accurrentib. cū nos in foro viderent nullibi quiescere, vndique 35 que tumultus & strepitus edi: de descendendo nullum iniuerunt consiliū, quanquam erant numero ad

10 5. sed metu periculi se continentes, Lyfanori- *Vide Pelopi-*
dam prætexebant. Manere enim * illius diei. *dam Plutar-*
Itaque hunc Spartani postea, vt rem compererunt, *chi.*
pecunia multarunt. * Corinthi adepti statim
5 interfecerunt. Cadmiam autem nobis certo pacto
inito reddiderunt, & præsidium abduxerunt.

PLUTARCHI

De Herodoti malignitate
commentarius.

25 **H**ERODOTI multos, Alexáder, &
dictio vt simplex, & nullo labore ac
facile rebus sese applicans decepit:
plures etiá ingeniú eius candidum
falsò suspicati sunt fuisse. Nò enim
modò extremæ est, vt Plato ait, in-
20 iusticiæ, videri iustum cùm non sis: sed summæ est
malignitatis simulando facilitatem & simplicita-
tem, iniquissimum se præbere. * maximè aduersus
Bæotos & Corinthios vsus est, ne aliis quidem par-
cens: existimo debere me & maiores nostros & i-
25 psam veritatem tueri, in hac ipsa operis parte. nam
qui alia eius mendacia & figmenta velit recensere,
multis opus habuerit libris. Sed, quod ait So-
phocles,

Persuasionis uultus eualeat —

30 maximè in gratiosa oratione & tantam vim haben-
te, cùm alia absurda, tum indolem scriptoris occul-
tare. Philippus quidem Græcis ab ipso ad T. Quin-
ctium deficientibus dicebat eos læuiori sanè, sed
longiori iugo colla submisisse. At Herodoti maligni-
35 tas est sanè læuior & mollior quàm Theopompi, ma-
gis autem attingit & lædit. Sicvt venti per angusti-
as occultè spirantes, molestiores sunt apertis. Vide-

*Indicia ora-
tionis mali-
gnæ.*

tur autem commodū fore, vt rudi Minerua delineemus, quæ communiter non puræ aut benevolæ, sed malignæ narrationis quasi vestigia & notæ sint: deinde singula eorum quæ examinabimus eò collocaturi quò pertinent. Primū si quis in re narrāda aliqua odiosissimis nominibus vtitur, cū in promptu sint molliora: (vt si quis Niciam diuino furore percitum dicat, cū nimis deditum diuinationi dicere liceat: aut Cleonis ferociam & insaniam, cum possit futilitatem.) is non equus est, sed fruitur iam modo loquendi. Deinde si quid vitij inest aliās, quod ad historiam nihil facit: id scriptor arripiens, & in res nullo vsu admiscens narrationē extendit & per ambages circumducit, vt calamitatem alicuius aut flagitium vel actionē illaudabilem inserat: satis ostendit se maledicendo oblectari. Itaq; Thucydides ne Cleonis quidem peccata, quæ plurima erant, perspicuè recensuit. & Hyperbolum popularē oratorem vno verbo attingens, hominēq; malum appellans, missum fecit. Philistus etiam Dionysij in barbaros iniurias, quæ cum Græcis rebus connexæ non essent, vniuersas præterit. Digressiones enim è narratione fabulis maximè permittuntur & antiquitatis explicationi: fierique ad laudandum debent. qui verò additamentum sermoni facit maledicta & vituperationes, videtur in tragicam incidere execrationem,

Pereas, qui calamitates hominum colligis.

Iam quod ab altera parte huic respondet, nemo non videt, bonum scilicet aliquod videri impunè posse omitti. Sed tamen maliciosè hoc fit, quando quod omittitur in locū incidit qui ad historiam pertinet. Ille libenter enim laudare nō est quàm libenter vituperare honestius, fortasse etiam turpius. Quarum ergo signū pono ingenij in historia scribenda parū æqui, cum duo aut plures vna de re sermones feruntur, deteriorem amplecti. Sophistis quidem concessum est lu-

est lucri aut glorię causa sententiam peiorem sumere defendendam. non enim fidem validam faciunt de rebus, & plerunque non negant gaudere se absurdis & incredibilibus probabilitatem conciliando.

5 Qui verò historiam scribit, debet quę vera sit scribere. de incertis meliora videntur rectius quàm peiora prodi: & hæc sunt qui omnino prætermittant. Verbi gratia de Themistocle Ephorus scribit, Eum Pausanię prodicionem & quę cum regiis ducibus tractaret legisse, non tamen passum sibi hoc persuaderi, neq; admisisse Pausaniam, à quo ad spei societatem vocabatur. Thucydides id, vt planè damnatū falsi, omisit. Porro de rebus quas gestas constat, causa autem & institutum actionis in obscuro est, malignus est & iniquus qui in deteriore partem coniecturas facit. vt Comici bellū à Pericle propter Aspasiam vel Phidiam incensum fuisse dicentes: non animi magnitudine & studio contendendi, retundere fastum Peloponnesiorum, & nulla in re concedere

20 Lacedæmoniiis volente. Præclaris enim & laudatis factis atq; rebus maligni causam qui subiiciunt viciosam, calumniandq; in sinistras abducunt suspensiones de latente eius qui rem gessit consilio, quando ipsum factū palàm vituperare nō possunt: (vt qui cædem Alexādri tyranni à Theba perpetratam non magnanimitati & odio malorum, sed obtrectationi cuidam muliebri imputant: Catonémq; aiunt mortem sibi consciuisse, quòd metueret ne Cæsar ipsum turpi morte afficeret,) hos liquet ad summam invidentiam & nequiciam nihil sibi fecisse reliquum.

30 Etiam in modo agendi narratio historica malignitatem admittit: vt si pecunia quis, non virtute rem confecisse dicatur, quod de Philippo nonnulli perhibent: si nullo labore, & facili, vt de Alexandro: non prudentia, sed felicitate, vt Timotheum inimici pingebant dormientem, & vrbes ultro in retia eius ingredientem. Nam haud dubiè ma-

gnitudinem & pulcritudinem actionum deminuūt,
 qui generosē, laboriosē, per virtutem & sua ipsorum
 opera autores earū egisse inficiātur. Porro qui aper-
 tē malē dicere volunt * morositatem exprobrare,
 ferociā, insaniam, nisi modum seruent. Hi verò obli-
 quē & quasi ex abdito calumniis tanquā sagittis im-
 petentes, deinde pedem referentes, eōq; se velantes
 quod non credere dicunt quæ omnino credi vo-
 lunt: dum malignitatem negant, vltērius etiam illi-
 beralitatis sese obligant. Quibus affines sunt, qui vi-
 tuperationibus laudationes aliquas apponūt. vt Ari-
 stoxenus, qui cū Socratem ineruditum, inscium, &
 libidinosum dixisset, addidit, Iniusticia tamen abe-
 rat. Sicvt enim qui ex arte & callidē adulantur, ali-
 quando multis & lōgis laudationibus vituperatio-
 nes admiscēt leuiculas, velvti condimentum adula-
 tioni libertatē immittentes: ita malignitas vt fidem
 criminibus faciat, laudem simul ponit. Licebat au-
 tem plures etiam notas enumerare, sed hæ sufficiūt
 ad ingeniū morēsq; Herodoti qualia fuerint decla-
 randum. Primū itaq; à Vesta, quod aiunt orsus, Iō
 Inachi filiam, quā omnes Græci à barbari cultam
 diuinis honoribus, reliquisse multis maribus, & fre-
 tis maximis nomen à se ob gloriā cēsent, fontēmq;
 & principium nobilissimarum ac regiarum prosapia-
 rum præbuisse: præclarus iste negociatoribus Phœ-
 nicibus se dedidisse ait, vitiatam à nauclero non in-
 vitam, & metuentem ne depræhenderetur à suis gra-
 uida. Mentitūq; Phœnices hæc de ea tradidisse: &
 Persarum narrationes ait testari, esse illam à Phœni-
 cibus vnā cum aliis raptam mulieribus. Mox senten-
 tiam fert de pulcerrimo & maximo Græciæ facino-
 re, stultē inquiens bellum Troianum fuisse susce-
 ptum propter malam mulierem. Manifestum enim
 est, inquit, nisi ipsæ voluissent, futurum non fuisse vt
 raperentur. Proinde dicamus deos etiam stultē fe-
 cisse, qui Spartanos ob violatas Leuctris Scedasi fi-
 lias

*Iūs raptio,
 initio Cleūs*

15 lias puniuerūt: & Aiace[m] ob vim Casandræ factam.
 Manifestū enim est, si Herodoto credimus, nisi ipsæ
 voluissent, non fuisse futurum vt violarentur. Atqui
 ipse ait Aristomenem viuum fuisse à Spartanis cor-
 20 reptum. idē[m]que postmodo Philopæmeni accidit
 Achæorum prætori, & Regulum Romanorū consu-
 lem ceperūt Carthaginien[s]es: quibus non faciliē in-
 veneris viros pugnaciores & bellicosiores. neque
 mirum hoc, quando pantheræ etiam viuæ & tigres
 25 abripiuntur ab hominibus. Herodotus verò vim pas-
 sas mulieres accusat, & raptoribus patrocinator. Ita
 autem fauet barbaris, vt Busiridem sacrificiis istis,
 quæ feruntur, humanis, & hospitem nece absoluēs,
 omnib[us]sq; Aegyptiis multum diuinitatis & iusti-
 30 ciæ suo quidem testimonio deferens, abominādum
 illud scelus atq; scelestæ parricidia in Græcos con-
 tur avertere. Nam in secundo libro Menelaum ait
 cū[m] à Proteo recepisset Helenam, magnisq; esset af-
 fectus muneribus, iniusticia omnes superasse homi-
 35 nes, & improbitate. Cū[m] enim nauigandi facultate
 destitueretur, commentum esse rem impiam, arre-
 ptisq; duobus puerulis incolarū, exta eorum inspe-
 xisse. ob hoc cū[m] laboraret invidia, & essent qui per-
 sequerentur, profugum nauibus rectā in Africā fuis-
 40 se auctum. Hæc narratio cuiusnam sit Aegyptiorū,
 equidem haud noui. Nam contrā apud Aegyptios
 multi Helenæ, multi Menelao honores etiamnum
 apud eos habentur. Idem Herodotus vt sibi similis
 maneret, Persas ait à Græcis violationem masculu[m] se-
 45 xus didicisse. At quī Græcis Persæ huius impurita-
 tis mīnerual debent, apud quos ferè omnes alij scri-
 ptores consentiunt mares fuisse exsectos, antequam
 Græcum illi attigissent mare. Græcos autē didicis-
 se ab Aegyptiis pompas, solennes festiuitates, & cul-
 50 tum horum XII deorum. Dionysi quoque nomen,
 (is est Bacchus) Melampodē ab Aegyptiis didicis-
 se, & alios Græcos docuisse. mysteria quoq; , & Ce-

*Homicidia
 pro sacri-
 ficiis.*

De diis. reris sacrorum initiationes ex Aegypto à Danaïs filiabus allatas. & verberari quidem Aegyptios ac lugere, sed nomina eorum nolle edere ac de numinibus os compescere. Herculem autē & Bacchū, quos Aegyptij deos appellant, Græci homines qui conseruerint: nullibi istam adhibuit cautionem. quanquā Herculem quoque Aegyptium in diis secundis ponit, Bacchum in tertiis: vt qui aliquod ortus sui principium habuerint, neq; æterni fuerint. Sed tamen illos deos esse pronunciat, his vt caducis & heroibus *io* parentandum putat, non sacrificandum vt diis. Eadem de Pane etiam dixit: Aegyptiorum superbis nugis & fabulis sacra Græcorum maximē venerāda & casta subvertens. Neq; hoc satis atrox. Quin & Herculis genus in Perseum referens, Perseum, inquit, Asyryum fuisse Persæ aiunt: Doriensium autem duces videri possunt rectā vt genuini ab Aegyptiis descendere, recensentes in maioribus suis Danaës & Acrisij maiores. Nam Epaphum, Iō, Argum, Iasum aliōsque omnino omisit, hoc sibi studio ducens non modo vt alios Hercules Aegyptios & Phœnices faceret: sed vt etiam tertium hunc ē Græcia patria eiectum in barbaros deportaret. At enim de priscis & doctis hominibus, neque Homerus, neq; Hesiodus, neq; Archilochus, neq; Pisander, neq; Stesichorus, *29* neq; Alcman, neq; Pindarus vllam habent mentionem Aegyptij aut Phœnicis Herculis: sed vnum illud norunt Herculem nostrum Bæotum & Argiuum. Iam de septem sapientibus, quos ille sophistas nominat, Thaletem à Pœnis oriundū ac barbarum *30* genere pronunciat. Diis autem maledicens sub persona Solonis: Me, inquit, gnarum omne numen invidum esse ac tumultuosum, de rebus humanis interrogas. suam enim de diis Soloni tribuens sententiam, malignitatem impio sermoni adiunxit. Pittaco *31* *Ibid.* idem in paucis & memoratu indignis vsus, quod maximum ille vir edidit factum ac pulcerrimū, id omisit.

Libro sexto.

Solon. lib. 1.

Pittacus.

Ibid.

fit. Atheniensibus enim & Mitylenæis de Sigeo bellum gerentibus, Phrynoni Atheniensium duci ad singulare certamen provocandi si quis congregi vellet, occurrit, restitque circumiecto homine, robustum ac magnum, interfecit. ac Mitylenæis magna ei dona offerentibus, coniecta hasta id duntaxat agri petiit, quò cuspis pertigisset: locúsque is etiamnum Pittacium dicitur. Quid hæc Herodotus? Cùm *Lib.V.* eò loci pervenisset, pro re à Pittaco bene gesta fugam Alcæi ponit, arma in prælio abiicientis. bene facta non scribendo, turpiter acta non prætermittendo testimonium perhibens, qui ex eadem malicia nasci invidiam & malevolentiam alienis gaudentem in commodis aiunt. Secundum hæc Alcæonidas, *Alcæonida, Lib.1.* qui viros se præstiterunt, patriamque tyrannide liberaverunt, proditoris insimulans ait recepisse ab exsilio Pisistratum, & reduxisse in patriam pactis filiarum Megaclis nuptiis. puellam autem matri narrasse, à Pisistrato se non ut fas est cognosci. hoc scelus Alcæonidas indignè tulisse, ac tyrannum eiecisse. Ne autem malignitas eius minus in Spartanos quàm in Lacedæmonios redundaret, vide ut Othryadam, in *Othryades. ibid.* summa apud illos admiratione & honore habitum, fœdet. Vnum autem, inquit, de c c c superstitem Othryadem ferunt turpe ratum Spartam redire fociis amissis, ibi ad Thyreas sibi ipsi manum intulisse. Supra enim cùm incertam fuisse utrumque diceret victoriam, hæc pudore Othryadis victos fuisse Lacedæmonios arguit. turpe enim fuit ei vivere victo: at victori supervivere pulcerrimum. Mitto nunc, *Cræsus.* quòd Cræsum hominem indoctum, gloriosum, & ridiculum in omnibus. faciens: ab eo capto Cyrum, qui prudentia & virtute ac magnanimitate facile omnes reges excelluisse creditur, institutum atque officij admonitum scribit. Cùmque de Cræso nihil aliud laudabile testetur, quàm multis eum ac magnis donariis deos esse veneratum: hoc ipsum facinus impiissimum

fuisse monstrat. Viuo enim patre Pantaleontem fra-
 trem cum Cræso de regno contendisse. eo potitum
 Cræsum, vnum de sociis & familiaribus fratris in
 officina fullonis enecasse, donariâque ex eius pe-
 cunia facta diis misisse. *Deioces.* Deiocem quoque, qui vir-
 tute & iusticia regnum in Medos sibi parauit. simu-
 latione iusticiæ id ait esse consecutum. Sed mitto
 barbara, quando magnam exemplorum copiam res
 Græcæ sufficiunt. Athenienses, & plerosq; alios *Iones.*
 Iones ait nolle se Ionum nomine dehonestari, sed id
 fugere, qui verò se nobilissimos putarent, & ex ipso
 Prytaneo Athenis profectos, eos prolem è barbaris
 procreasse vxoribus, quarum parentes & liberos in-
 terfecissent. ideòq; has legem tulisse, & filiabus quo-
 que suis seruandam iniunxisse, ne vnquam cum ma-
 rito cibum sumerent, aut eum nominatim compel-
 larent: & qui nunc sint Milesij, eos ex istis ortos mu-
 lieribus. Postea subiiciens Iones puros esse eos qui
 Apaturia celebrant: agunt, ait, omnes, Ephesij dem-
 tis & Colophonij. hos ergo sic nobilitate spoliati
 sua. Porro Pactyâ, qui Lydos vt deficerent à Cyro
 induxerat, vt dederent ait Cumæos & Mitylenæos
 precium pactos egisse: quantû, se ignorare. Scilicet
 præclarum est cum fatearis te precium ignorare, in-
 terim quasi probè comperta re tantâ vrbi Græcæ in-
 famiam impingere. Chios ait Pactyâ ad se delatum
 ex Mineræ poliuchi fano avulsum tradidisse, Atar-
 neumq; mercedis loco acceperisse. At Charo Lampsa-
 cenus ætate prior, vbi de Pactya ei sermo est, nullû
 tale neq; Mitylenæis neq; Chiis flagitium imputat.
 30
 33 Hæc autem sunt eius verba. Pactyes audito exerci-
 33 tum Persicum appropinquare, profugit primò Mity-
 33 lenam, deinde in Chium: eumq; cepit Cyrus. In ter-
 tio deinde libro Herodotus narrans Lacedæmonio-
 rum aduersus Polycratem tyrânus expeditionem, 35
Spartani. scribit Samios existimare & dicere, Spartanos ipsis
 gratiam rependere pro auxilio quondam iis aduer-
 sus

fus Messenios lato, ideóque & exsules reducere Sa-
 mios, & in tyrannum bellum mouere. Lacedæmoni-
 os autem id negare, ac dicere se non opitulandi, aut
 liberandi, sed vlciscendi Samios causa eam suscep-
 5 se expeditionem, qui missam ipsis à Cræso craterā,
 rursumque ab Amaside thoracem surripuissent. At-
 qui nullam ea tempestate urbem ita & magnificam
 & tyrannis infensam nouimus, vt fuit Sparta. Cuius
 10 enim thoracis causa aut crateris Cypselidas eiece-
 runt Corintho & Ambracia, Lygdamin Naxo, Pisi-
 strati filios Athenis, Sicyone Aeschinē, Thaso Sym-
 machum, Phocæ Aulin, Mileto Aristogenem, domi-
 nationem in Thessalis euerterūt, Aristomede & An-
 15 gelo opera Leotychidæ regis deiectis? de quibus
 alibi copiosius scriptum est. Si autem Herodoto cre-
 dimus, nihil sibi maliciæ, nihil stulticiæ fecerunt re-
 liquum, qui pulcerrimam & iustissimā expeditionis
 causam abnegantes, falsi sunt se ob acceptæ iniuriæ
 20 memoriam, rei que vilis magnam æstimationem mi-
 seros homines afflictosque adoriri. Enimverò La-
 cedæmonios utcumque tum sub stylum suum veni-
 entes ibi pupugit. Corinthum autem, quæ hæc qui-
 25 dē extra cursum narrationis erat, tamen obiter quo-
 que arripiens turpissimo crimine & calumnia pessima
 conspersit. Hæc, inquit, expeditio vt fieret, stu-
 30 diosē Corinthij adiuuerunt, quib. ipsis quoq; cōtu-
 melia erat olim à Samiis facta. res ita habet. Corcy-
 ræorum pueros ccc primarios Periander Corinthi
 tyrannus ad Alyattem misit castrandos. hos cum in
 ipsorum insulam exscensionem fecissent, docuerunt
 Samij in fano Dianæ supplices sedere, ac placentas ē
 sesamo & melle ad edendum proponentes conserua-
 35 uerunt. Hoc cōtumeliam Samiorum in Corinthios
 appellat scriptor, ideóque hos stimulos Lacedæmo-
 niis addidisse: nimirum quod Samij filios Græcorū
 mares relinqui obtinuissent. quod scelus Corinthiis
 ille tribuens, urbem ipso tyranno flagitiosiore fa-

Corinthij.
 Samij.

cit. Is quidem ultus fuit Corcyreos, qui filium eius interfecerant. Quid autem evenit Corinthiis, ut à Samiis pœnas expeterent, quòd ij crudelitati & improbitati tantæ impedimento fuerunt? idque adeò post tres ætates, ut memoriam acceptæ iniuriæ renouarent in eius gratiam tyrannidis, cuius, ut quæ grauissima ipsis fuisset, extinctæ omnia monumeta & vestigia abolendi finem nullum faciebant? Talis ergo fuit Samiorum in Corinthios iniuria. Qualis verò pœna Corinthiorum de Samiis expetitur? Equidem si verè irascebantur Samiis, non instigare, sed dehortari potiùs Lacedæmonios ab expeditione in Polycratem debuerunt: ne tyranno deiecto Samij vnquam libertatem recipere possent. Quod autem maximum est, cur tandem Corinthij Samiis irascebantur qui voluerunt, nō potuerunt etiā seruare Corcyreorum pueros: Cnidios, qui seruauerunt eos & reddiderunt, non culpant? Et quidem hac de re Corcyræi non magnam habent Samiorum rationē, Cnidiorum meminerunt, hisque sunt apud ipsos honores, immunitates, & decreta. nam hi nauibus aduecti custodes Periandri è templo expulerunt, puerosque ad se receptos Corcyram pervexerunt. ut Antenor Cretensis perhibet, ac Dionysius Chalcidensis libro de origine urbium. Non autem vlciscendi Samios, sed à tyrāno liberandi causa Spartanos expeditionē suscepisse, ipsis Samiis testibus potest doceri. Tradunt enim Archiæ Spartano, cum is fortissimè tum pugnans cecidisse, sepulcrum in Samo publicè factum, idque à se honoribus affici. ideoque posteros etiam eius semper cum Samiis familiariter atque humaniter agere. quod ipsum Herodotus quoque testatus est. Idem libro quinto de præstantissimis Atheniensium ac principibus viris Clisthenem ait Pythiæ persuasisse, ut Spartanis semper falsa oracula redderet, quibus iuberentur Athenienses à tyrannis liberare. facto pulcerrimo, & iustissimo tantam

Cleisthenes.

tam sceleris ac imposturæ annectens calumniâ: deo-
 que adimens vaticinium bonum atque verum, & di-
 gnum Themide quæ ei adsidere dicitur. Ait præte-
 rea conjugis suæ abusum permisisse Isagoram Cleo- *Isagoræ.*
 5 meni ad eâ ventitanti. & more suo fidei parandæ gra-
 tia admiscens vituperationibus laudes, aliquas: Isa-
 goras, inquit, Tisandri F. familia fuit natus nobi-
 li, sed originem eius non habeo dicere. cognati
 10 quidem eius Ioui Cario sacrificant. ô hominem ver-
 suto & ciuili naso, qui ad Cares tâquam coruos Isa-
 goram abominando reiiciat. Aristogitonem verò
 non obliquè iam, sed rectâ portis eiectum in Phœ-
 niciam proturbat, à Gephyræis originem eum tra-
 15 here inquires. esse autem Gephyræos nô ex Eubœa
 aut Ererienteses, sed Phœnices: vt quidem ipse audi-
 tu acceperit. Sed cùm Atheniensium à tyrannis li-
 berationem adimere Lacedæmoniis non posset: au-
 20 det turpissimo affectu pulcerrimû facinus conspur-
 care. Mox enim ait Spartanos correptos fuisse pœ-
 nitentia, quòd adulterinis moti oraculis viros ho-
 spitio sibi iunctos, promittentésque ipsis Athenas in
 potestatem tradituros, è patria expulissent tyrânos,
 ingratoque populo urbem restituisent. Voluisse de-
 25 inde eos Hippiam à Sigeo revocatum Athenas per-
 ducere: sed Corinthios eis obstitisse, Sosicle narrâ-
 te qualia egissent Cypselus & Periander Corinthi
 tyrannidem gerentes. cùm quidem ipse nullum atro-
 cius aut crudelius facinus retulerit, atque istam tre-
 30 centorum emissionem: quos quia eripuissent Sa-
 mij, ac ne castrarentur prohibuissent, ideò iis vt con-
 tumelia affectos iratos fuisse Corinthios dixerat.
 Tanto tumultu ac dissensione malignitas eius ple-
 ra est, in narrationes quacunque passim se insinuans
 35 occasione. In sequentibus Sardibus gesta narrans,
 quantum potuit rem luxauit atque corripit: naues,
 quas Atheniensēs Ionibus qui à rege defecerant tu-
 landis miserunt, ausus malorum vocare initium, quòd

Eretrienſes.

tot tantâſque Græcas vrbes à barbaris liberâre cõ-
 narentur: Eretrienſium autem obiter admodum fa-
 ciens mentionem, magnúm q; eorum & præclarum
 facinus reticens, ac memorabile. Iam enim vt * cir-
 ca Ioniam, confuſam, claſſe regia ad nauigante, forâs
 obviam euntes Cyprios in mari Pamphylio pugna
 nauali devicerunt. Poſt hæc retrò converſi, nauibus
 apud Ephesum relictis Sardes adorti ſunt, & Arta-
 phernem (qui in arcem confugerat) obſederunt, vt
 Miletum obſidione liberarent. quod & conſecuti 10
 ſunt: hoſtēsque mirabili terrore percuſos inde a-
 mouerunt. ipſi multitudine obrutum ſe iri videntes
 receſſerunt. Hæc cùm alij, tum Lyſanias Mallotes in
 Opere de Eretria ſcripſerunt. & conveniebat, ſi nul-
 la alia de cauſa, ſaltem excidio vrbiſ eius & interitui 15
 accinere memorandum iſthuc & præclarum facinus.
 Herodotus verò etiam victos à barbaris eos in na-
 ues ait confuſiſſe inſequenti hoſte. cùm nihil tale
 Lampſacenus prodiderit Charo, cuius ſunt verba.

- ” Athenienſes autem xx triremibus nauigarunt, vt au 20
 ” xilium ferrent Ionibus. & ad Sardes expeditione fa-
 ” cta, omnia circa eam urbem ceperunt, excepta muni-
 ” tione regia. hiſ actis Miletum reverterunt. Porrò

Plataenſes.

in ſexto libro Herodotus narrans quomodo Plata- 25
 enſes Spartanis ſeſe dediderint, illj verò eos ad A-
 thenienſes ablegauerint, vtpote finitimos, & defen-
 ſores non malos: addit non quaſi ſuſpicionem aut
 opinionem, ſed tanquam rem ſibi cõpertam, Lace-
 dæmonios non ita iſtud conſilium benevolentia er-
 ga Plataenſes, vt ſtudio laborem Athenienſibus in- 30
 cutiendi rem cum Bœotis habituris dediffe. Proin-
 de, niſi malignus eſt Herodotus, inſidiatores fuerūt
 & maligni Spartani: ſtulti autem Athenienſes, ita ſi-
 bi imponi qui ſinerent: Plataenſes verò non hono-
 ris aut benevolentie cauſa, ſed vt belli futura anſa in 35

*Maratho-
nia pugna.*

medium proiecti ſunt. Sanè plenilunium prætendiſ-
 ſe, quod exſpectantes ad Marathonem non venirent
 Athe-

Atheniensibus suppetias latum Lacedæmonij, dum
 pro re certa tradit, mendacio eos suo grauat. Non
 enim modo sexcenties alias illi exercitum eduxerūt
 & signa contulerunt initio mensis, nō præstolati ple-
 5 nilunium: & parum abfuit quin ad hāc pugnam, sex-
 ta Boëdromionis die cōmissam, venirēt: adeò, vt ca-
 dauera etiam spectauerint ad locum prælij iam præ-
 sentes. Et tamen Herodotus de plenilunio ista scrip-
 psit. Non poterant verò isto hæc tēpore facere, quia
 10 violare legem nolebant. erat enim nona mensis dies. cc
 qua die exire sibi licere negabant, orbe Lunæ non cc
 pleno. itaque plenilunium operiebātur. Tu quidem, cc
 Herodote, plenilunium transfers in principium mē-
 sis, quando Luna dimidio orbe fulget: vnóque co-
 15 natu cælum, tempora, & res omnes conturbas. pro-
 fessúsque te res Græcas scribere, maximè autem At-
 tici operam impendere, ne pompam quidem cogno-
 uisti, quam solennem etiamnum Athenienses ad A-
 gram mittunt, gratias Hecatæ pro victoria agentes.
 20 Verùm hoc facit pro Herodoto aduersus crimen
 quod ei obiicitur, magnum eum ab Atheniensibus
 propter adulationem accepisse pecuniam. Si enim
 his ista recitasset, non omisissent aut neglexissent sce-
 25 lerosum istum Phædippidā, qui è pugna veniens La-
 cedæmonios ad eam vocaret, bīduò quidem (vt ipse
 ait) Athenis Spartam profectum. nisi fortè Atheniē-
 ses devictis hostibus ad pugnam demum socios vo-
 cauerunt. Sanè x talenta Athenis dono venisse ipsi,
 Anyto rogationis autore Diyllus scripsit Atheniē-
 30 sis, homo in historia non contemnendus. Narranda
 porrò Marathonica pugna Herodotus pleriq; aiunt
 ipso occisorum numero rei fidem derogasse. Scribit
 enim Athenienses Dianæ Agroteræ seu Agresti vo-
 uisse tot hœdorum victimam, quot barbarorum cor-
 35 pora strauissent. post pugnam autem, cū immensus
 videretur occisorum numerus, decreto hoc deā pla-
 casse, vt quotannis 10 se immolaturos promitterēt.

*Post pugna
secuta.*

,, Verum his omiſſis, videamus acta poſt pugnam. Re-
 ,, liquis, inquit, nauibus retrò actis barbari, rece-
 ,, ptis ex inſula vbi reliquerant mancipiis Eretrienſi-
 ,, bus, Sunium flexerunt, cupientes Athenienſes ſuo
 ,, in aſtu aduentu antevertere. Suſpicabantur Atheni-
 ,, enſes id fieri Alcmaeonidarum machinatione, qui de
 ,, compoſito ſcutum Perſis oſtendiſſent, cum iam eſ-
 ,, ſet in nauibus. Hi ergo fleſcebant Sunium, &c. Hoc
 loco id diſſimulemus, quod Eretrienſes mancipia
 nominat, quibus nemo Græcorum maiore audacia
 ac ſtudio rem geſſit, indigna paſſos ſua virtute. Ne-
 que adeò magnam habeamus rationem calumniæ
 Alcmaeonidis intentatæ, è quibus & familiæ maxi-
 mæ conſtabant, & nobiliſſimi viri celebrabantur. I-
 pſius certè victoriæ de magnitudine actum eſt, ſi-
 niſq; tam decantati facinoris ad nihilum redit, neq;
 videtur certamen fuiſſe aut magnum aliquod opus:
 ſed barbaris (quod invidi aiunt, rem iſtam traducen-
 tes) levis quædam accidiſſe offenſio & exiguum in-
 commodum. ſi quidem à pugna non fugerunt præ-
 ciſis retinaculis, vento ſe quàm longiſſimè ab Atti-
 ca provehenti dantes: ſed ſublato ſcuti proditionis
 teſſera, Athenas claſſe petunt ſpe capiendi, & per o-
 cium Sunio circumnavigato, ſupra Phalerum in alto
 naues detinent. Primi autem & illuſtriſſimi viri vr-
 be deſperata * nam paulo poſt crimine ſoluit, ali-
 oſq; proditionis reos facit. Eſto ſcutum fuiſſe oſten-
 tatum. equidem ipſo demto hoc qui viderit nemo
 potuit eſſe. Fieri aut potuit nullo modo, cum Athe-
 nienſes ſolidâ obtinuiffent victoriam. & ſi factû fuiſ-
 ſet, cõſpici à barbaris non potuit, fuga magnòq; la-
 bore inter vulnera & tela in naues ſe proripientib.
 & locû quanta quiſque celeritate poterat deferenti-
 bus. Sed vbi ruruſum Alcmaeonidas à ſe excuſari ſimu-
 lat ijs de criminib. quæ primus ipſe hominum ipſis
 ,, obiecit, ſic loquitur. Ego autem hunc ſermonem
 ,, non admitto, Alcmaeonidas Perſis de compoſito
 cly-

clypeum extulisse, ac voluisse Athenienses in bar-
 barorum & Hippiae potestatem dedere. * cuius-
 dam incisi recordor, appraehenderene an appraehen-
 sum dimittere velis. Ita enim accusas, mox patrocini-
 5 naris: calumniâsque de viris illustribus perscribis,
 quas rursus diluas. Cui verò fidem derogas, nisi ti-
 bi? Nam ex teipso audiueras Alcmaeonidas victis &
 fugientibus barbaris clypeum ostendisse. Quineti-
 am in his ipsis quæ pro Alcmaeonidis abs te dicun-
 10 tur, sycophantam te esse ostendis. Quippe si tibi aut
 magis, aut non minus infensi tyrannis videntur Alc-
 maeonidæ quàm fuerit Callias Phænippi F. Hipponi-
 ci pater: quo loco pones coniurationem eorum, de
 qua in primis scripseras, auxilio eos Pisistrato fuisse,
 15 eumq; ab exsilio ad tyrānidem reduxisse, neq; antè
 exturbasse, quàm is cum vxore non vt fas est rem ha-
 bere culpatus fuit? Hæc ergo huiusmodi habent tu-
 multus. & inter crimina Alcmaeonidis intétata atq;
 suspiciones Calliam Phænippi F. laudans, eiq; filium
 20 Hipponicum adiungens, qui ipso teste fuit vnus de
 ditissimis Atheniensium: fassus est se non re quic-
 quam isthuc exigente, sed Hipponici demerendi gra-
 tia Calliam narrationi ingessisse. Cùm autem nemo
 nesciat Argiuos societatem & auxilia Græcis ne-
 25 quaquam denegasse, quando petiuerunt ne sem-
 per Lacedæmoniorum, quos habebant sibi infestis-
 simos hostes, cogerentur dicto esse audientes si se-
 querentur: causam Herodotus malignissimè exco-
 30 gitatam subiicit, sic scribens. Postquam verò se in so-
 cietatem adscisci viderunt à Græcis Argiui, tum re-
 cusauerunt, vt quiescendi prætextum haberent: cùm
 satis scirent à Spartanis se in partem imperii admis-
 sum non iri. Et ait Artoxerxem postea temporis ab
 Argiuorum legatis, cùm ad eum Susa venissent, hac
 35 de re fuisse admonitum: eumq; dixisse, nullam se vr-
 bem magis sibi amicam censere, quàm Argos. Postea
 subiiciens more suo aliquam tergiuersationem,
 Ait

Argiui.

Lib. 7.

Ait nihil se certi hac de re scire. hoc scire, neminem
 sine crimine viuere, neque Argiuos esse omnium de-
 ” tertimos. Ego autem dicere hoc, inquit, debeo, isq;
 ” sermo valeat in quavis re. Nam & hoc dicitur, ab Ar-
 ” giuis, cū aduersus Lacedæmonios bellum malè su-
 ” stinerent, accersitum in Græciâ fuisse Persam, quid-
 ” quid potius tolerandum ratos quàm præsentem mo-
 ” lestiam. Nōne autem sicvt ipse Aethiopem ait de
 * vnguento & purpura dixisse, dolosas formas, do-
 losas vestes esse Persarum: ita aliquis de ipso pronū- 10
 ciauerit, dolosas esse dictiones, dolosas dictionis
 Herodoteæ figuras,

Perplexæ. nilq; sanæ ambages omnia.

qui, sicvt pictores vmbris adiectis splendidiora fa-
 ciunt quæ apparere debent: ita negando ipsas intē- 15
 dit calumnias, ambigendq; efficit vt suspiciones al-
 tius infideāt. Argiui quidem si ob contentionem cū
 Lacedæmoniis de principatu & virtute Græcis se
 non adiunxerunt: non potest negari quin indignos
 se Hercule gesserint & sua nobilitate. Præstabat e- 20
 nim Siphniis & Cythniis vt Græciam ij liberarent,
 quàm vt cū Spartanis contententes de imperio, tot
 râtâq; certamina subterfugerent. Sin autem ij sunt,
 qui Persam contra Græcos acciuerunt quòd bellum
 ipsis contra Lacedæmonios non satis commodè suc- 25
 cederet: quî factum est quòd Xerxe veniente non
 palàm Medis se adiunxerunt: aut si in regis castra se
 noluerunt conferre, cur non Laconicam incurso-
 nibus vexarunt, ipsi domi suæ relictî, aut Thyreas
 denuò tentauerunt, aut quóvis alio modo Lacedæ- 30
 monios adorti sunt, & conturbauerūt. cū sanè ma-
 gnum Græciæ damnu inferre potuissent, his impedi-
 tis ne cū tanto grauis armaturæ exercitu ad Platæas
 irent. Sed Athenienses quidem hoc loco verbis He-
 rodotus effert, seruatoresque Græcię appellat. rectè 35
 hoc, & meritò: nisi eorum laudibus multa maledi-
 cta admiscuisset. Nunc cū proditos ab aliis Græ-
 cis

eis dicat Athenienses: solos autem relictos, maluisse
 magnum in se facinus recipere & mortem oppete-
 re, quā videre Græcos ad Persam deficere reliquos,
 & cum Xerxa fœdus ferire: ostendit se non hæc lau-
 5 dandorum Atheniensium gratia dicere, sed Atheni-
 enses ideò laudare, vt reliquis omnibus Græcis ma-
 lè diceret. Quid verò attinet indignari, vbi acerbè,
 idq; ad nauseam vsq; Thebanos & Phocenses subin-
 10 de exagitat? quando etiam ijs, qui pro Græcia peri-
 culum primi adiuerunt, proditionem vel ipso teste
 nō probabilem aut eventum habituram exprobrat.
 & de Lacedæmonijs pro incerto ponit, ceciderint-
 ne in pugna aduersus hostes, an verò hosti se dedi-
 derint. exiguis mehercle indicijs ipsos ab ijs qui ad
 15 Thermopylas ceciderunt separans. Secundum hæc *
 cū naufragium narraret, quod accidit classi regiæ,
 vtq; Aménocles Cratinæ F. Magnes magnum ex ea
 calamitate emolumentū perceperit, auri & pecuniæ
 20 immensam vim nactus : ne hoc quidem à morsu suo
 immune prætermisit. Verū, inquit, iste quidē aliās
 parum fortunatus, repertis opibus maiorem in mo-
 dum locupletatus est. nam quòd proli necem intu-
 25 lisset, id eū malum haud leuiter animi angebat. Quis
 non videat eum aureas istas inventas opes, eiectasq;
 ad litus à mari diuitias propterea in historiam intro-
 duxisse, vt locum faceret in quo Aménoclis cædem
 in prolem collocaret? Cū autem Aristophanes
 Bæotus scripserit quòd pecuniam petens ab Athe-
 30 niensib. nihil impetrauerit: aggressa aut cum pueris
 differere & scholam instituere à magistratibus fuis-
 se interdictum ob rusticitatem eorum & odium lit-
 terarum: aliud quidem certum rei nullum extat ar-
 gumentum. Sed Aristophani Herodotus testimoni-
 um tulit, dum alia falsò, alia per * alia tanquam
 35 exosus Thebanos & aduersum eos iurgans vitupe-
 rat. Thessalos ait ab initio necessitate compulsos ad
 Medos inclinasse. verè hoc, vt & cū ariolatus de

De Theba-
nis.

aliis Græcis, futurū fuisse vt proderetur ab iis Spartanis: subiecit, Non volentibus quidem, sed necessitate coactis, vna post alteram capta vrbe. Thebanis tamen eiusdem necessarij facti veniam non itidem facit. At enim Thebani 10 viros duce Mnamia in Tempe miserunt, & ad Thermopylas tot, quot poposcit Leonidas: qui & soli cum Thespiensibus perseuerauerunt apud hunc, reliquis à circumventione deferentibus. postquam verò barbarus aditibus occupatis in montes pervenit, & Damaratus Spartanus ob hospitium fauens Apagino tum paucorū in rep. dominationis præfidi effecit, vt is amicus & hospes regis fieret: Græci autem in nauibus erant, neque terra quisquam accedebat. ita demū conditiones pacis acceperunt deserti, magna eos vrgente necessitate. 15 Nā neq; mare & naues eis ad manū erant vt Atheniensibus: neq; procul disiti erant, vt Spartani penetrabilia Græciæ incolentes. cūq; sesquidiei spacio itinere ab ipsis absenti Medo cū solis Lacedæmoniis & Thespiensibus se in faucib. angustiarū opposuissent, succubuerant. Verū hic scriptor ea est æquitate, vt cū dixisset Lacedæmonios ab omnib. destitutos sociis fortasse pactum inituros fuisse cum hoste: Thebanorum maximum & pulcerrimum facinus ob litterare prorsus quia non poterat, tamen veluti vitiosa causa & suspitione corrumpens, ita scripserit. 25 Socij igitur qui missi erant, Leonidæ consiliū sequētes abierūt. Soli apud Lacedæmonios remanserunt Thepienses ac Thebani. hi quidem inviti & nolentes: sed eos obsidū loco Leonidas retinebat. Thepienses admodū volentes, & qui nusquā se à Leonida discessuros dicerent & iis quos secū habebat. An verò nō prodit liquidò se peculiari aliquo Thebanorum odio affectū? quo impulsus non modò vrbē falso & iniuriā vituperavit, sed etiā probabilitatē calumniæ aliquam parare, & curare ne omnibus hominibus videretur secum pugnantia dicere, sibiq; mendacij

10 *facij esse conscius, posthabuit. Nā cū dixisset Leo-
 nidam, quōd sentiret non esse bene animatos, neq;
 paratos ad subeundum periculum socios, iussisse di-
 scedere: paulo pōst subiicit Thebanos invitos ab eo
 15 fuisse detentos. quos, si ad Medos inclinare animis
 credebat, etiā manere volentes debuit abigere. vbi
 enim nullo vsui sibi fore censuit, non alacres, quid at-
 tinebat pugnantibus permisceri suspectos? Neq; ve-
 rō rex Spartanorum ita stultus fuit, vt trecentis suis
 20 quadringētos Thebanos armis instructos obsidum
 loco sibi putaret detinendos, hostibus maximē à frō-
 te iam & tergo imminentibus. nam vt prius eos obsi-
 dum loco habens secum duxerit: certē ad extremū
 25 probabile erat eos contempto Leonida fuisse disces-
 suros, & Leonidam magis veriturū ne ab his, quā
 ne à barbaris circumveniretur. Præter hæc, quī
 non sit ridiculus Leonidas, si reliquos Græcos abire
 iubens vt mortem sibi impendere præsentem intelli-
 gens, Thebanos detinuit, scilicet Græcis eos serua-
 30 turus, iam iam moriens ipse? nam si verē pro obsi-
 dibus hos, aut potiùs mancipiis circumduxit non
 debuit inter perituros detinere, sed discedentibus
 Græcis eos tradere. Quæ vna restabat causa cur
 Thebanos Leonidas nōluisse dimittere diceretur,
 35 nempe vt vnā secum eos perderet: hanc quoque
 Herodotus ipse sustulit, de ambitione Leonidæ sic
 scribens. Hæc reputans Leonidas, volēnsque glo-
 riam hanc solis Spartanis parare, socios dimisit: ma-
 gis ob hoc, quā quōd eorum diversæ essent sen-
 40 tentiæ. Extremæ verō stulticiæ fuit, à qua gloria
 socios arceret, in eius societatem pertrahere invi-
 tos hostes. Cæterū non fuisse suspectos malæ fi-
 dei Thebanos Leonidæ, sed pro amicis habitos con-
 stantibus, res gestæ demonstrant. Nam & Thebas
 45 venit exercitū ducens, & orans id impeerauit, quod
 nemo alius, vt in fano Herculis dormiret: & visum
 diuinitus oblatum Thebanis exposuit. Imaginatus*

*Leonidæ
mors.*

fuit enim in mari se videre multis & asperis exagitato vndis illustrissimas & maximas Græciæ vrbes inæqualiter differri atq; fluctuare: Thebas supra omnes alias ferri, & sublimes ad cœlū extolli, ac pōst subito evanescere. Atq; hæc quidem similia erant eorum, quæ multo pōst tempore Thebis euenerunt. In pugnae autem narratione Herodotus, Leonidæ etiam maximum facinus obscurauit, omnes dicens in angustijs iuxta Cololum cecidisse. Res aliter gesta est. Cū enim noctu se circumventos à barbaris esse acceperissent, rectā in hostium castra agmen mouerunt suum, & ferè ipsum regis tentorium, vt eo interfecto iuxta mortem oppeterent. venerunt ergo vsq; ad tentorium regis, obvios subinde trucidantes aut in fugam vertentes. cū autem Xerxes in tentorio non inueniretur, quærentes eum in vastissimis castris ac vagantes, vix tandem à barbaris vndique circumfusi sunt occidione cæsi. Quos alios conatus, & quæ alia dicta Spartanorū Herodotus prætermiserit, scribemus in vita Leonidæ. nihil tamen impedit quin hæc etiam quædam ponamus. Certamen funebre Spartani Leonidæ egressuro in istud bellum egerunt, patrib. & matribus vnā proficiscentium spectantibus. Ipse Leonidas dicenti, Perpaucos tecum ad pugnam educis, Multos verò, inquit, vtpote morituros. Vxori interroganti proficiscentem ecquid mandaret, conversus, Bonis, inquit, nubere, & bonos liberos parere te iubeo. In Thermopylis iam cinctus ab hoste, cupiens duos genere sibi iunctos seruare, alteri epistolam dedit & emisit, alterum amandauit magistratibus Spartæ aliquid nunciaturum. sed & ille litteras reiiciens cum stomacho, Pugnator, aiebat, veni non tabellarius: & hic apparitoris id munus esse fatus, scuto sumto in acie adstitit. Hæc si quis alius omisisset, fortasse reprehensione posset carere. At qui Amasidis crepitum, ad ventum asinorum furis, vtrium incrementum,

rum, multaq; talia conduxisset & cōmemorasset: cer-
 te videri potest illa nō incuria aut contemtu pręteri-
 uisse pulchrę facta atq; dicta: sed quòd quibusdā malè
 vellet, essetq; in eos iniurius. Thebanos aut ait pri-
 mum cū Gręcis cōiunctos necessitate cōpulsos pu-
 gnauisse: credo, quia nō Xerxes modò, sed etiā Leo-
 nidas haberet flagelliferos in suo comitatu, à quib.
 Thebani contra animi sententiā cogeantur pugna-
 re. ac pugnasse quidē invitos ait, qui discedere pote-
 10 rat & fugere: vltro aut ad Medos inclinasse, quibus
 nullus aderat auxiliarius. Post hæc scribit, reliquis
 ad Colonū contendentib. Thebanos ab iis se avel-
 lisse, manúsq; intendisse ad barbaros, ac clamasse ac-
 cedentes voce verissima, se Medorū rebus studuisse,
 15 regiq; aquā & terrā prębuisse, nūc necessitate ada-
 ctos ad Thermopylas venisse, & extra culpā esse de
 vulnere regi inflicto. Hæc eos fatos salutē impetras-
 se, cū Thessali etiā testimoniū ipsis perhiberēt. En
 tibi tot verbis inter barbaricas cōclamationes, om-
 20 nigenos tumultus, fugas, insecutiones exauditā cau-
 sę dictionem, & testiū examē, & Thessalos inter cæ-
 des & conculcationes in tantis angustijs Thebanis
 patrocinantes. nimirum quod hos Græcia vsq; ad
 Thespias potitos Thebani nuper pugna superatos
 25 eiecerūt, occiso eorū duce Lattamyā. ita enim tū in-
 ter Thessalos & Thebanos res erat, amicitia nulla
 aut benevolentia. Sed tamen Thessalis testimonio
 iuuantibus quomodo Thebani evaserunt? Alii eo-
 rum, inquit, accedentes à barbaris sunt obtruncati:
 30 plures etiam mandato Xerxis notis regijs compun-
 cti sunt, initio factò à duce eorum Leontiada. Atqui
 nō fuit Leontiades dux Thebanorū in Thermopy-
 lis, sed Anaxander: vt Aristophanes è magistratuum
 cōmentarijs docuit, & Nicáder Colophonius. Neq;
 35 agnoscit quisquā hominū ante Herodotū compun-
 ctos à Xerxe Thebanos. Alioqui maxima hæc adver-
 sus calumniā erat futura defensio, debebantq; glo-

riari ob istas notas Thebæ, quod Xerxes statuisset ipsos eodem modo tractare, quo invisissimum sibi Leonidam. siquidem huius mortui corpus Xerxes cōtumeliosè habuit, illos viuos compūxit. Sed enim qui è crudelitate in Leonidam demonstrat maximè omnium hominum Leonidæ viuenti iratū fuisse Xerxem: Thebanos autē Medorum rebus studentes & apud Thermopylas fuisse notis cōpunctos, & tamen postea apud Platæas Medis alacriter fauisse: videtur mihi in morē Hippoclidis istius pedibus in mensa gesticulantis veritate ob ineptam saltationē amissa dicturus, Non curat hoc Hippoclidēs. Libro octauo ait Græcos metu captos fugam ab Artemisio in Græciam meditados, Euboensium orantium vt exitu temporis spaciū manerent, dum familiam exponerent, nullam habuisse rationem: donec Themistocles accepta ab Euboensibus pecunia Eurybiadem & Adimantum Corinthiorum ducem impertiit. hac ratione factum vt manerent, & cum barbaris nauali pugna decertarent. Pindarus quidem, non sociæ vrbis, sed Medis fauere suspectæ ciuis, tamen Artemisij facta mentione exclamat:

Themistoclis factū.

Vbi filij Atheniensium

Splendidum iecere libertatis fundamentum.

Herodotus autem, à quo nonnulli exornatam volunt Græciam, victoriam illam captorum munerum & furti opus facit, deceptos à ducibus argento corruptis Græcos contra animi sententiam pugnasse dicens. Neq; hac malignitati finem statuit. Fatentur omnes homines ferè, Græcos etsi naualibus præliis victoriam obtinerent, tamē Artemisio barbaris cessisse audita clade ad Thermopylas accepta. neq; enim expediebat ibi morari & mare custodiri, cū hostis iam intra Pylas pervenisset, & Xerxe aditus tenente. Herodotus tamen Græcos facit nondum audita Leonidæ morte fugam molientes, his adeò verbis: Malè autem accepti, & haud minimè Athenienses.

ses, quorum nauium dimidium erat fractum, fu-
 gam in Græciam meditabantur. Liceat sanè ei dis-
 cessionem ante conflictum sic appellare, aut potius
 hoc probro adficere. ita quidem odiosè huic voca-
 5 bulo inhæret, vt & antè, & nunc, & mox rursus fu-
 gam nominet. Ad barbaros, inquit, statim secundum
 hæc navi venit vir Hestiazensis fugam Græcorum ab
 Artemisio factam nuncians. Illi, quòd incredibilis
 res videbatur, nuncio in custodiam dato, naues ce-
 10 leres speculatum miserunt. Quid ais tandem? Fuge-
 re tanquam victos dicis, quos post pugnam hostis
 nò credit fugere, sciens superiores multo fuisse? Iam
 par est homini huic credi de viro aliquo aut vrbe
 scribenti, qui vno verbo victoriam Græcis adimit,
 15 trophæumq; deiicit, & inscriptiones quas illi posue-
 rūt apud Mineruā Orientalē, factum pronūciat esse
 inanemq; iactantiam? epigrāmatis hæc est sententia:

Cecropia hoc quondam in pelago cùm classe iuuentus

20 *Deiicit populos omnigenos Asiæ,*

Medorum periitq; exercitus: ista trophæa

Protinus erexit uirgo Diana tibi.

Porro in præliis non indicans ordinem Græcorum,
 & quem quæq; ciuitas in pugna navali tenuisset lo-
 25 cum: in discessu (quem ipse fugam appellat) primos
 ait nauigasse Corinthios, vltimos Athenienses. O-
 portebat profectò nò nimis insultare Græcis Medo-
 rum partes amplexis hominem qui ab aliis Thuryus
 habitus ipse se inter Halicarnassenses refert, qui cū
 30 essent Dorienſes, vnà cū gynæceo in bellum contra
 Græcos sunt profecti. Ille verò tantum abest vt ne-
 cessitates prius recenseat eorum qui ad Græcos de-
 fecerunt: vt de Theſſalis quoq; narrans, misisse eos
 ad Phocenses, quibus cum illis inimiciæ & bella
 35 intercedebant, pollicitosq; regionē ipsorū ab omni
 damno immunē præstituros, mercede L. talentorū
 accepta, hæc de Phocensibus scripserit. Soli enim

De Phocen-
sibus &
Thessalis.

Phocenses istis in locis non inclinabant ad Medos:
nulla alia de causa (quantum ipse coniectura asse-
quor) quàm quia oderant Thessalos. qui si Græco-
rum rebus studuissent, arbitror Phocenses Medis
se adiuncturos fuisse. Atqui paulo pòst ipse dicit,
XIII Phocicas vrbes à barbaro fuisse combustas,
evastatum agrum, incensum quod Abis erat tem-
plum, viros & mulieres interfectos, nisi qui fuga in
Parnassum evasisent. Et tamen eos qui sustinuerunt
extrema ne proderent honestatem, eodem ponit lo-
co cum ijs, qui promtissimè Medum secuti sunt. Ac
cùm Phocensium facta nō posset culpae, causas ma-
las & suspiciones stylo fingens adversus illos sedit,
premeñsq; non ijs quæ egerunt: si non visum fuit
iudicium de animo eorum Thessalis permittendum,
qui inhabitabant eorum ditioni, ab alijs omnibus
proditionis insontes iudicatos. Iam si quis Thessa-
lorum ad Medos defectionem aggressus excusare,
diceret non sua voluntate eos ita egisse: sed odio
Phocensium, quos viderent Græcis se adiungere, i-
psos præter animi sententiam Medi partes fuisse se-
cutos: nōne turpissimè is adulari videretur, & in
aliorum gratiam malis factis bonas causas affingen-
do veritatem pervertere? equidem puto. Quis ergo
non apertè calumniari putetur, qui nō ob virtutem
Phocenses optima delegisse ait, sed quia cōtrarium
sentire Thessalos viderent? neq; enim ad alios hoc
commentum, vt aliàs solet, autores refert, sed ipsum
se hoc ait cōiijciendo invenisse. Oportebat ergo cer-
ta argumēta proferre, quib. ei persuasum fuisset eos
qui similia optimorū factis edūt, eadem cū pessimis
sequi cōsilia. Nam quod de inimicicijs adfert, ridicu-
lum est. Neq; enim Aegineta cū Atheniensibus, ne-
que Chalcidenses cū Eretrienibus, neq; Corinthi-
os cum Megarensib. discordia à societate Græcorū
abstinuit. neq; rursus Thessalos punientes infestis-
simi Macedones ab amicitia cū barbaro everterūt.

nam

- nā priuatas inimicicias commune obruebat periculum, vt reliquis animi affectionibus excussis aut honestati virtutis studio, aut vtili necessitatis impulsu quisque animum adiungeret. Enimverò post necessitatem illam, quæ ipsos coëgerat Medis parere, rursum ad Græcos se contulere Phocenses. Idq; de iis Laocrates Spartanus palàm testatus est: atq; ipse Herodotus veluti vi adactus in Plataica re fatetur Phocenses etiam Græcis adfuisse. Neq; mirum videri debet, eum acerbè insectari eos qui aduersam pertulerunt fortunam: quando etiam hos qui interfuerunt rei gerendæ, vnâque cū Græcis salutem suam periclitati sunt, inter hostes & proditores numerat. *Naxij.* Naxios ait tres naues barbaris auxilio misisse, vnum autem de triremium præfectis Democritum persuasisse ciuibus vt reliqui Græcorum causam amplecterentur. Adeò laudare sine vituperio non potest Herodotus, vt si vnū hominem laudet, malè audire totam ciuitatem aut populum oporteat. Testimonium contra eum dicunt de verustioribus Hellanicus, de recentioribus Ephorus, alter sex, alter quinque nauibus ipsos Naxios auxilio venisse Græcis scribentes. Et ipse Herodotus planissimè arguit hæc à se fingi. Nam Naxiorum annalium scriptores aiunt antè quoque Megabatem fuisse ab iis repulsum, cum ad insulam cum c c nauibus accederet: & Datin post ducem profligatum ab iis, cū incendio ipsis malefecisset. Quod si, vt alibi Herodotus dixit, vrbē ipsorum barbari combusserunt, hominibus fuga in montes salutem consecutis: nimirum iustam causam habuerunt Naxij auxilium mittendi iis qui patriâ ipsorum perdidissent: non potiùs adiuuandi eos qui publicam libertatem protegebant. Non laudandi autem Democriti, sed Naxiis infamiam parandi causa hoc mendacium eū composuisse inde apparet, quòd Democriti præclarum facinus rémq; pulcerrimè gestam ita præterit, vt ne verbo quidem vno attin-

Naxij.

Lib. V.

*

geret. quam Simonides hoc epigrāmate illustrauit:

Tempore quo Graiſum robur Salamina ſub amplam,

Cum medis pugnam ſubſtitit in pelago :

Tertius ante alios ductor Democritus iuit,

Barbaricas uictor quinque ratesq; tulit.

Ceperat & ſextam: ſed barbarus impetu grandi

Victoris trepidam de manibus rapuit.

*Themisto-
cles.*

* ſed quis pro Naxiis indignetur? Equidem ſi ſunt,
quod nonnulli aiunt, antipodes inferiorem terræ 10
partem verſis aduerſus noſtra veſtigiis incolentes,
ne illis quidem puto inauditū eſſe Themiftoclem,
& conſilium Themiftoclis, quòd cū Græcis per-
ſuaſiſſet vti ante Salaminam nauali prælio decerne-
rent, victo barbaro in Melita templum conſulentis 15
Dianæ dedicauit. Hoc Themiftocli ſcitus iſte ſcri-
ptor quantum in ipſo fuit adimens, gloriāq; in a-
lium transferens, in hæc verba ſcribit: Hæc Them-
ſtoclem cum in nauim veniſſet, interrogauit Mneſi-
philus vir Athenienſis, quidnam cōſtituiſſent. cū- 20
que audiret decretum eſſe vt naues ad iſthmum re-
ducerentur, ac nauale prælium ante Peloponneſum
committeretur: dixit, Non ergo tu, Themiftocles, ſi
illi naues à Salamina abducent, vnquam pro patria
propugnabis. quivis enim ſuā urbem petent. Et pau 25
lo poſt: Sed ſi quid reſtat conſilij, ito, & quæ decreta
ſunt confundere conare: ſi qua ratione Eurybiadi
poſſis perſuadere vt maneat mutato inſtituto. De-
inde ſubiiciens, Themiftocli perplacuiſſe hanc ad-
monitionem, nullòque eum dato reſponſo, ad Eury 30
biadem illicò abiuiſſe, his ipſis verbis ſic loquitur.
Proinde adſidens ei Themiftocles exponit quæ è
Mneſiphilo audiuerat, ſua eſſe ea fingens, & alia ad-
dens. Vides vt Themiftoclem improbitatis notet,
ſibi eum arrogare dicens quod eſſet Mneſiphili. Am 35
pliùs etiā deridens Græcos, Themiftoclem ait non
potuiſſe perſpicere quid in rem eſſet, ſed in eo cæ-
cutiſſe.

cutiisse. cum quidem ob prudentiam ei nomen Vli-
 sis factum fuerit. Artemisiam autem, Herodoti ciuē, *Artemisia*
 nemine docente ipsam sua sponte re excogitata sic
 Xerxem monuisse: Non diu poterunt tibi Græci resi-
 5 stere, sed dissipabis eos, diffugiētiq; per oppida. ne-
 que verisimile est, eos te terrestres copias in Pelo-
 ponnesum adducēte quieturos, aut in earū curam
 incubituros, vt pro Atheniensibus nauale prælium
 obeant. si verò confestim properes nauale prælium
 10 committere, metuo ne classiarij tui detrimentū pas-
 si, etiam terrestribus grauiter incommodent. Nihil
 præter versuum mensuram defuit Herodoto, quin
 ex Artemisia Sibyllam faceret, ita exactè vaticinan-
 tem futura. Itaque Xerxes etiā liberos suos ei Ephe-
 15 sum deducendos tradidit: oblitus, quantum appa-
 ret, Suis mulieres secum abducere, siquidem mulie-
 bri comitatu ij indigebāt. Verū de Herodoti men-
 dacijs non est nobis rationes ineundi propositum.
 in ea duntaxat inquirimus, quæ mentitus eò est, vt *
 20 alienæ gloriæ detraheret. Ab Atheniensibus ait nar-
 rari, Adimantum Corinthiorum ducem iam cū ho-
 ste manus conserturū tanto fuisse metu perculsum,
 vt non puppi obversa antrorsum, aut paulatim per
 pugnantes se subducens, sed apertè sublati velis
 25 profugerit, avertis secum omnibus suis nauibus.
 huic iam sub finem oræ Salaminie occurrisset nauim
 vniremem, & quendam ex ea sic locutum fuisse: Tu
 quidem, Adimante fugis proditis Græcis: illi ta-
 men vincunt, & ex voto hostibus sunt superio-
 30 res. Haud dubiè nauicula illa de cælo fuit delata.
 quid enim impediēbat quin tragicam machinam at-
 tolleret, qui omnibus alijs in rebus tragicos sua
 iactantia superaret? Ergo fidem habens Adiman-
 tus, ad classem rediit, cum iam res confecta es-
 35 set. Hic, inquit, rumor ab Atheniensibus est
 diditus. Corinthij negant, seque in nauali pu-
 gna inter primos ponunt, testimonio illos iu-
 *

*Adimantus
& Corinthij.*

uante reliqua Græcia. Talis est multis etiam aliis in
 33 rebus Herodotus, diuersa de diuersis crimina spar-
 gens, vt ne quem planè videretur damnasse. Ita hæc
 quidem id sibi referuauit, vt calumnia credita Co-
 rinthij, repudiata Athenienses malè audirent: cum 5
 Lib. I. interim de vtrisque mentiatur. Certè Thucydides
 * Spartæ faciens Atheniensem legatum Corinthio re-
 spondentem, & multa de Medico bello splendidè ia-
 ctantem ac Salaminio nauali prælio, nullum proditi-
 tionis aut deserti ordinis crimen Corinthiis infert. 10
 Neque enim probabile erat hæc Athenas Corintho
 obicere flagitia, cum secum eam & cum Sparta ter-
 tio loco viderent insculptam donariis quæ erant de
 barbaris dedicata: & in Salamina cōcessissent Athe-
 nienſes, vt Corinthij prope urbem suorum cadaue- 15
 ra humarent, tanquā hominum qui se præclarè gef-
 fissent: inscriptione etiam hac posita,

Hospes, aquosa olim nobis est culta Corinthus:

Insula nunc condit paupera aquæ Salamin.

Hic Pœnium naues, Persas Medosq; prementes 20

Tutati benè te, Græcia diua, sumus.

Et honorarium in isthmo sepulcrū sic est inscriptū:

Nos sitam in extremo discriminis Hellada cunctam

Tutati nostris condimur hæc animis. 25

quin & Diodori Corinthiorū de trierarchis vnus
 in fano Latonæ repositis donariis hoc est inscriptū:

Arma hæc Latonæ, pugnae monumenta marinæ

Dedicat, à Medis hæc Diodorus habet.

Ipse quidem Adimantus, quem Herodotus crebrò 30
 insectatur, solūque omnium imperatorum ait fu-
 giendi causa ab Artemisio auctum, neq; hostes sub-
 sistere tolerarasse, vide in quanta sit gloria.

Cuius sese opera redimiuit Græcia seruo

Libero, Adimantus conditur hoc tumulo. 35

Nam neque mortuo probabile est homini timido &
 proditori tantum honoris habiturum quenquā fuis-
 se: ne-

se: neque filiabus suis ausus fuisset nomina ponere
 Naufinica, Acrothiniu, Alexibiam: filio Aristeam: ni
 si quid ipse in ea pugna illustre & memorabile egis-
 set. Iam solas Corinthiorum mulieres præclarum il-
 lud & diuinum fecisse votum Veneri, quo petierunt
 5 vt dea maritis ipsorum amorem pugne adversus bar-
 baros immitteret: non tantum non est probabile
 Herodoti ætate fuisse ignotum, sed ne postremis qui-
 dem temporibus obscurum fuit. Pervulgata enim
 10 res mansit. & Simonides inscriptionem fecit, æneis
 imaginib. positis in fano Veneris, quod Medea con-
 didisse perhibetur: ab aliis, petens vt mariti amore
 Iasonis ipsam Venus solueret ab aliis, vt is amore
 Thetidis deæ liberaretur. Inscriptio hæc est:

15 *Has Veneri matres statuas posuere Ephyreæ
 Pro Græcis, forti proq; suo populo.
 Nam non arciferis Medis Venus Hellados arcem
 Prodere, sic votis rite uocata, uolet.*

20 Hæc potius scribere oportebat & commemorare,
 quam Aminoclis cædem proli suæ illatam inculca-
 re. Postquam abyndè criminibus Themistocli inten-
 tatis satiatus utcunque fuit, dum illum clam aliis du-
 cib. ait nullum fecisse furandi & compilandi insu-
 25 las finem: tandem coronam victoriæ ipsis palam ab-
 strahens Atheniensibus, Aeginetis imponit, ita scri-
 bens. Græci cum ad Delphos mitteret manubiarum
 primitias, communiter è deo quæsiuerunt, an eas ple-
 30 re à reliquis Græcis, sed non item ab Aeginetis. ab-
 iis enim se donarium expectare, vt qui rem Salami-
 nio prælio omnium gessissent optimè. Ecce autem,
 non ià Scythis, aut Persis, aut Aegyptiis sua figmen-
 ta inscribit, sicut Aesopus solet coruis & similib: sed
 35 laruam Apollinis Pythij induens, Athenas à præci-
 pua rei ad Salaminam gestæ laude detrudit. Idem
 cum Themistocli secundus inter optimè re gesta lau-

*De Aegine-
tis.*

dando deferretur ab omnibus aliis ducibus locū,
 quòd horum quivis sibi primas, Themistocli se-
 cundas adsignaret partes, & iudiciū absolui non
 posset: cū deberet ambitionem imperatorum
 reprehendere: omnes ait Græcos inde soluisse, 5
 quòd ob invidiam nollent Themistocli primas de-
 ferre. Restat nonus, isque vltimus liber, in quo
 omne suum reliquum virus in Lacedæmonios, &
 * nobilissimam illam ad Plataeas pugna partam glo-
 riam effudit. Scribit enim, initio Spartanos me- 10
 tuisse, ne Mardonium sibi hoc finerent persuade-
 re Athenienses vt ipsos desererent. Isthmo autem
 munito, eos iam omnia Peloponnesi in tuto esse ra-
 tos, reliquos etiam facile contempsisse, domiq; dies
 agitasse festos, & Atheniensium legatis illuisse, ac 15
 per iocum detinuisse. Quomodo ergo factum est,
 vt Sparta ad Plataeas proficiscerentur viri 1000,
 quorum quisque secum halotas septem duceret: aut
 quomodo tam grandi periculo se obicientes, vi-
 cerunt, deieceruntque tot hominum millia? Au- 20
 di verò causas probabiles. Fortè, inquit, Spartæ
 tum peregrinabatur Tegeates quidam, nomine
 , Chileus, cui amicicia & ius hospitij cum Ephoris
 , quibusdam intercedebat. is ergo Spartanis per-
 , suasit, vt exercitum emitterent. monens istam i- 25
 , sthmi munitionem, qua Peloponnesum intercepis-
 , sent, nullius fore momenti, si Mardonio se Athe-
 , nienses adiunxissent. Hoc ergo consilium Pausa-
 niam cum exercitu ad Plataeas eduxit. Quod si Chi-
 leum istum Tegeæ aliquod priuatum negocium oc- 30
 cupasset: actum scilicet erat de Græcia. Rursus
 quia nesciebat quo modo ageret cum Atheniensibus:
 sursum deorsumque eam iactat ciuitatem, Ait
 eos de secundo loco cum Tegeatis in contentio-
 nem ingressos, mentionem Heraclidarum fecisse, 35
 & acta aduersus Amazones protulisse, vtque se-
 peliuerint Peloponnesios qui sub Cadmia occubuis-
 sent:

*De Platai-
ca pugna.*

Athenienses.

sent: denique etiam ad Marathonem vsque sermo-
 ne descendisse: cum ambitiosè ista proferentes, ta-
 men contentos se fore ostenderent sinistri cornus
 præfectura. paulò post ait Pausaniam iis & Sparta-
 nos de principatu concessisse, hortatósque fuisse
 vt in dextro cornu contra Persas pugnarent, fini-
 strúmque ipsis darent, qui se imperitos pugna ad-
 versus barbaros excusarent. Est verò ridiculum
 non velle pugnare in hostem, nisi cum eo pugna-
 re consueueris. Cæterum reliquos Græcos in alia
 à ducibus translatis castra, cum essent victi: equi-
 tatum ait non sine læticia fugisse ad Plataensium
 urbem, itaque ad Heræum pervenisse. Quo qui-
 dem loco & contumaciam, & ordinum desertio-
 nem, & prodicionem vniuersis ferè obiicit. Ad ex-
 tremum inquit solos Lacedæmonios & Tegeatas
 cum barbaris, Athenienses cum Thebanis con-
 gressos depugnasse: reliquas ciuitates ex æquo om-
 nes laude victoriæ defraudans, dum pronunciat
 neminem certamini socium se adhibuisse, sed ar-
 matas desedisse omnes, proditis & desertis qui pro
 ipsis depugnabant. Serò quidem Phliasios & Me-
 garenses audito Pausaniam vincere, accurrisse,
 cumque in equitatum incidissent, Thebanum te-
 merè periisse. Corinthios pugna non interfuisse.
 parta victoria dum per colles properant, evita-
 se Thebanorum equites. Nam Thebani fufis bar-
 baris equitatu suo præcedentes, promptè fugien-
 tibus opem ferebant. nimirum vt pro impres-
 sis apud Thermopylas notis gratiam iis refer-
 rent. Cæterum Corinthij in Plataica adversus
 barbaros pugna, quales, quo loco fuerint, quem
 finem consecuti, audire licet Simonidem sic ca-
 nentem:

*In medioq; Ephyre quos misit diues aquarum
 Fontibus & belli munera gnara manus:*

*Quiq; urbem Glauci pulcram tenuere Corinthum,
Indicium antlati grande laboris habent
Auri, quod miramur in æthere : at decus ipsis
Et fama augetur nominis, & generi.*

Hæc enim non Corinthi vt qui artem demonstra-
ret, aut carmen in vrbis laudem conderet, sed vt
qui propter facinora ista elegias scriberet, compo-
suit. Sed Herodotus, dum antevertere vult hâc ob-
iectionem, qua alijsvis interrogando vtens menda-
cium eius evinceret, quærens vnde tot Polyandria,
arcæ, & monumenta mortuorum, vbi etiamnum Pla-
tæenses in præsentia Græcorum parentant * tur-
pius, nisi fallor quàm proditiōis crimen gentibus
eomodo impexit. Sic enim loquitur: Reliquorum
quæ visuntur apud Platæas sepulcra, audiui ego tur-
pitudine motos quod è pugna profugissent, vnum-
quenque inanem condidisse tumulum, posteritatis
causa. Hanc proditiōem & desertiōem pugnae so-
lus hominum omnium inaudiuit Herodotus. Pausa-
niam enim, & Aristidam, & Athenienses & Lacedæ-
monios sefellerunt Græci qui se subduxissent è pe-
riculo. ac neque Aeginetas ipsis adversarios inscrip-
tione excluderunt Athenienses: neque Corinthios
arguerunt, quod ante partam victoriam à Salamine
fugissent, contra testimonium Græcia perferente.
Equidem Cleadas Platæensis, decem post Medicum
bellum annis gratificans (vt ait Herodotus) Aegine-
tis, Polyandrium aggeravit ab iis nomen habēs. At
verò quī factum est, vt de trophæi erectione statim à
bello confecto Athenienses & Spartani pœne etiam
manibus confertis litem transfegerint? & tamen Græ-
cos fuga à prælio deterritos non arcuerint ab ho-
nore eorū qui rem optimè gessissent? sed & in tro-
phæa ac colossos eos inscripserint, & de spoliis par-
tem concesserint? Denique aræ hanc insculpere in-
scriptionem :

Hanc

Hanc quondam Græci superatis hostibus aram,

Libertas patriæ cùm sua tuta stetit,

Et profligatis seruata est Græcia Persis,

Munus Eleutherio constituere Ioui.

5 Num hoc quoq; Cleadas, Herodote, aut alius aliquis adulando vrbes demerens scripsit? Quid ergo
neceſſe habuerunt terram fodiendo inanem labo-
rem impendere, tumulos conficere, & monumenta
10 poſteritatis cauſa ſtatuerè? cùm viderent gloriam
ſuam in illuſtriſſimis & maximis donarijs cōſecra-
tam. Pauſanias quidem, cùm iam ad tyrannidem ad-
ſpiraret, Delphis hoc inſcripſit:

Iſthuc Pauſanias Phæbo poſuit monumentum,

Medos Græcorum dux quia perdiderat.

15 vtcunque Græcis gloriam deferens, quorum ſe du-
cem profiteretur. Cùm autem id Græci non ferrèt,
ſed vitio verterent Spartanis: hi Delphos miſerunt,
qui excinderent illud epigramma, & urbium nomi-
20 na, vt iuſtum erat, inſculperunt. At enim quomo-
do probabile eſt, aut Græcos indignè tuliffe in in-
ſcriptione ſui non fieri mentionem, ſiquidem ſibi
conſcij erant deſertionis? aut Lacedæmonios ducis
ſui nomine eraſo deſertores inſcripſiſſe, & eos qui
25 ſe periculo cōmuni ſubduxiffent? Enimuerò indi-
gniſſimum fuerit, Socharem, Dapniſtum, & alios
omnes, qui ſe eo in prælio præclariffimè geſſerunt,
æquo animo ferre vt Cythnij etiam & Melij inſcri-
berentur trophæis: Herodotum tribus duntaxat vr-
30 bibus certamen illud adſcribētem, reliquas omnes
ē trophæis & ſacris donarijs eradere. Quippe cùm
quater ſit tunc aduerſus barbaros pugnatum: ab Ar-
temiſio profugiſſe Græcos ait: ad Thermopylas La-
cedæmonios rege ipſorum diſcrimen mortis ade-
unte, domi ſecuros deſediſſe, Olympia & Carneæ
33 celebrantes. rem verò ad Salaminem geſtam narrās,
plura de Artemiſia verba fecit, quàm de toto præ-

lio. Deniq; apud Plateas Græcos defecisse ociosos,
 & ad finem vsq; ignorasse pugnam, veluti ranarum
 quodam & murium duello facto. vt Pigres Artemi-
 * siæ frater in suo carmine iocans & nugans ait Spar-
 tanos de composito tacitè pugnassee, ne alij exaudi-
 rent. Ipsos aut Lacedæmonios fortitudine nihil præ-
 stitisse barbaris, sed vicisse, quia in nudos & inermes
 pugnarent. Nimirū Xerxe ipso præsentē ægrē à ter-
 go flagellis impulsū cum Græcis congressi sunt bar-
 bari: ad Plateas alijs animis sumtis, audacia quidem
 10
 22 (inquit Herodotus) & robore inferiores non erāt:
 23 sed vestis armorū expers ipsis nocuit, cū nudi ad-
 24 versus grauis armaturæ hostem pugnaret. Quid er-
 go relinquitur magnum aut memorabile Græcis ex
 istis certaminibus? quando Lacedæmonij cum inermi-
 15
 bus pugnauerunt, reliquos præsentēs præliū fe-
 fellit, inania polyandria vbiq; coluntur, mendaciū
 inscriptionem pleni tripodes, plenæ aræ stant corā
 diis: deniq; solus Herodotus veritatem habet co-
 gnitam: reliquos omnes homines, quicunq; aliquā
 20
 Græcorum rationem habent, decepit fama istorum
 facinorum, vt præclaras & admirandas res gestas
 putarent. Quid nī? Homo est scribendi gnarus, ora-
 tio iucunda, venustate & vi quadam prædita, & nar-
 rationibus inest elegantia, ac
 25

Sermonem, ueluti cantor —

non quidem scitè, sed tamen suauiter proposuit.
 Verū sicvt in rosa cantharides, ita hæc cauendæ
 sunt calumniæ eius & inuidentiæ, sub læuibus & te-
 neris latentes figuris verborum: ne per impruden-
 30
 tiam absurdas & falsas de præstantissimis at-
 que maximis Græciæ urbibus & vi-
 ris opiniones con-
 cipiamus.

T O M I III. ET VLTIMI FINIS.

IN